APOPHTHEGMATVM

EX OPTIMIS

VTRIVSQVE LINGVAE

SCRIPTORIBVS

LIBRI IIX.

PAVLLI MANVTII

ſtudio, atque induſtria,

Doctiſſimorum Theologorum conſilio, atque ope ab omnibus mendis vindicati, quæ pium, & veritatis Catholicæ ſtudioſum lectorem poterant offendere.

VENETIIS,

Ex Officina Damiani Zenari.

M D C IV.

CLARISS. VIRO

MATTHAEO SENAREGAE

ALDVS MANVTIVS PAVLLI. F. ALDI. N.

HOminem homini praestare, & vt quisq; educatus est, ita maximos, minimosve educationis fructus inde emanare, nemo nõ uidet. inde fit, ut summã nos vel ex librorum lectione, vel ex amplissimorũ virorũ consuetudine vtilitatẽ capere sentiamus. Quae duae res cũ eiusmodi sint, ut earũ altera oĩbus pateat, altera nõ itẽ; praeclare fecerũt, qui suã operã in id præcipue contulere, vt, hominũ usui cõsulẽtes, de omnib. bene merendi exẽplum posteris traderent, immortalitatiq. laudũ suarũ prospicerent. Hoc

ſtudium cum in multiplici lectione
conſiſtat, nec tam variae librorũ ſup
pellectili poſſint homines totos dies
tradere, qui libri multa in pauca con
trahant, breuitateq. ſtudioſorum a-
nimos explicatiores reddant, ne il-
los prae caeteris multis modis lau-
dandos iudico. Huiuſmodi ſunt A-
pophthegmata, quae nunc expurga-
ta, deletis, Pont. Max approbante q
piorum mentes aliquo modo offen-
dere poterant, edimus. Praeſcriptũ
illis ſit in fronte nomen tuum per-
petuum obſeruantiae meae teſtimo-
nium, nec vulgarium meritorũ. Inte-
rim maiora adornentur, ex eo forſan
genere, quo tu in primis delectaris,
eoq. gratus tuis ciuibus, gratus toti
Reip. fuiſti. Ego quidẽ, qui te de fa-
cie olim puer noui, ita nunc abſentẽ
iure colo, quaſi maximum mihi or-
namentum, præſidiumq. in te ſit cõ
ſtitutum: hancq. meam voluntatem
tibi ut aliquo modo notam faciam,
operam dabo, poſteris certe, ſi quid
erunt mea ſcripta, quae hoc ſaltẽ no
mine aliquid eſſe cupio, ut teſtatum
ſit, quantũ tibi debeã, non enitar tm̃,
ſed, ut ſpero, conſequar. Vale.
Venetijs, Ibid. Nou. M D LXXVI.

APOPHTHEGMATA, AC LEPIDE DICTA,

Principum, Philosophorum,

Ac diuersi generis hominum, ex Græcis, pariter ac Latinis scriptoribus selecta, cum interpretatione commoda, dicti argutiam aperiente.

APOPHTHEGMATA LACONICA secundum ordinem literarum Græcarũ,

LIBER PRIMVS.

AGASICLES.

LACEDEMONII quũ seueriores erãt, ac moribus incorruptiorib. belliq; gloriam potissimũ spectabãt, contẽnebãt omneis arteis, quæ ciuiũ animos videbãtur, emasculare, & a uera virtute ad otiosam ostentationem traducere. Nam & Roma quum adhuc spiraret germanam illam austeritatẽ, Græculos professores vrbe exegit. Hoc genus studijs nulla Græciæ pars corruptior erat quã Attica, vbi Gorgias, Lysias, Isocrates, Prodicus, alijque innumeri sophistæ, magno cum applausu populi, nec mediocri mercede garriebant.

1 Cum igitur Agasicli Lacedæmoniorum regi diceret quidam, admirari sese, quod quum esset auidus discendi, non adiũgeret sibi Philophanem sophistam: regali prorsus indole respondit: Eorum, inquiens, volo esse discipulus, quorum sim & filius significans non minus interesse quos nactus sis parentes, quàm quos asciscas præceptores. Etenim vt liberi ferme referũt maiorum, vnde prognati sunt, ingenium, ita præceptorem uitia demigrant in eos qui instituunt. Et honestæ uitæ institutio potissimum ab illis petenda est, qui uirtutem ipsis factis præstiterunt, non ab ijs qui compositis arte uerbis de uirtute nugantur. At nunc summi orbis monarchæ futuri, Deũ immortalem, quibus interdum viris a teneris annis formandi instituendique creduntur? quum principi non minus tum perniciosum sit, tum indecorum, ab inhonestis institui, quàm nasci.

Generosè.

2 Rursus quum alius quispiam ab eo sciscitaretur quo pacto posset aliquis tutò imperare, nullo stipatus satellitio, respondit: Si sic imperet suis, quemadmodum pater imperat liberis. Nemo plura dixit unquam maiore compẽdio. Domini tantum timentur a seruis, quod mali metu coerceantur, quos nõ corrigit pudor. Pater quoniam liberis consulit potius quàm sibi, diligitur ab illis, sicvt autoritatẽ comitetur reuerentia. Aduersus hoc adeò non est opus satellitio, ut non aliud sit satellitium fidelius illorum stipatus. Quòd si rex beneuolentia ac benefactis adiungeret sibi ciuium animos, non esset opus barbarico conductitioque satellitio, sed nullos haberet corporis sui custodes tutiores, quàm ciues erga quos patris gereret affectũ. Porrò quibus

Grauiter & moderatè.

placet

placet hoc dictum, Oderunt dum metuant, nullos magis habent suspectos, quàm quibus oportebat maximè confidere: ac multos metuat oportet, quem metuunt multi.

AGESILAVS.

3 Solerter.

Agesilaus ille magnus Lacedæmoniorum rex, quum in compotatione quadam sortibus ex more ductis factus esset princeps cõuiuij; huius autem partis erant præscribere, quantum quisque biberet: rogatus a pincerna, quãtum cuique vini deberet apponere, Si multũ inquit, vini paratum est, dato cuique quantũ poscit: Sin parum, cunctis ex æquo diuidito. Hac dexteritate mire prospexit, ne vel parata vini copia deesset, quibus placeret largior potatio, vel ad bibendũ cogerentur, quibus placeret sobrietas. Rursus in maiore vini copia, per equalitatem exclusit occasionẽ murmuris. Etenim quũ singularis æqua vini portio distribueretur, nihil deerat his, qui bibebant moderatius; & qui largius fuerant bibituri, quum haberet, quod naturæ satis esset, queri nõ poterant, si deerat libidini, eò quòd nemo omnium plus aut minus haberet cæteris. Itaque æquis animis se illi quoque ad moderationẽ componebant, quibus alioqui placebat luxus. Porrò Lacedæmonij præter cæteros Græcos victus frugalitatem probabant.

4 Grauiter.

Quum vero narraretur apud eum, maleficum quempiam ac scelerosum hominẽ constanter pertulisse tormenta: Vt insigniter, inquit, miser est homo, qui tolerantiam ac patientiam in res flagitiosas ac turpes collocet. Apud Lacedæmonios admirabilis erat malorum tolerantia, quæ si suscipiatur ob res honestas, magnam promeretur laudem, sin ob turpes, non solùm non meretur fortitudinis

laudem, qui tolerat, sed hoc miserior est ac vir peior, quò constantius se gesserit. πονηρός Græcè, & malum sonat, & translato tono, laboriosum siue calamitosum. Dolebat egregio duci, tantum animi robur ac naturæ vim in re turpi consumptam, quam si attulisset ad res honestas, magno vsui poterat esse Reipublicæ.

5 Alio quodam laudante rhetorem hoc nomine, quòd mirifice res exiguas verbis amplificaret: Ego, inquit, ne sutorem quidem arbitrer bonum, qui paruo pedi magnos inducat calceos. Veritas in dicendo maximè probanda est, & is optimè dicit, cuius oratio cōgruit rebus, ex quibus petenda est orationis qualitas potius, quàm ex artificio.

Salsè.

6 Quum quidam vrgeret illum improbe postulando, dixissetque, ei, promisisti, atque idē crebrò repeteret, quasi iā fas non esset, negare quod petebat: Rectè sanè, inquit, si quidē iustum est, quod petis promisi; sin minus, dixi, non promisi. Hoc dicto elusit flagitatoris improbitatem. Ille verò quum nondum faceret flagitandi finem, sed subijceret Atqui decet reges præstare, quicquid uel capite annuerint: Nihilo magis, inquit, quàm eos qui reges adeunt, decet ea petere, loquique, quæ iusta sunt, spectantes simul & opportunitatem, & quid regibus cōueniat, decorūque sit. Sunt qui principes velut ex insidijs adoriuntur, & a bene potis aut alioqui aliud agentibus, vt non vacet, quale sit, quod petitur, cōsiderare, postulant quod iniquum est. His merito negatur, quod promissum est, & repulsi immerito requirunt fidem a promissore, qui sui officij non meminerunt in postulando.

Iustè & vrbanè.

Quoties audiebat aliquos ab alijs laudari,

aut vituperari, existimabat non minus esse di scendos eorum mores, qui loquebantur, quã eorum de quibus loquebantur. Sensit vir pru dentissimus, qui auide obtrectant alienæ laudi, magis prodere morbum suum, quàm detegere mores alienos: & qui ob res parum honestas laudant quempiã, aut ob laudabiles vituperant, indicare stultitiam suam, peruersũque iudicium.

Prudẽter.

8 Quum adhuc puer esset, & ageretur ludus solennis, quo pueritia tum exercebatur, atq; is, qui negotio præfectus erat, statuisset illum in loco parum honorifico, paruit quidem, tametsi iam rex designatus, ac dixit: Bene sanè habet: ostendam enim, non locum viris, sed uiros loco conciliare dignitatem: Nimirum vox ea declarat in puero miratu animi celsitudinem, cum pari moderatione coniunctã. Nec alij magis fuis administrãdo regno idonei. Simile quiddam tribuunt Aristippo.

Magnanimiter.

Quum medicus quispiam illi præscriberet curationem nimis exactam, minimeque simplicem, qualis eẽ solet apud Lacedæmonios: Per Geminos, inquit, sumam quę pręscribis, si mihi prorsus est in fatis vt non viuam, etiã si non omnia sumpsero. Significabat eiusmodi curationes citius acceleraturas mortẽ, quã depulsuras morbum. Nec tam operosa pharmaca sumẽda, nisi q destinauit mori. Oĩb. in rebus ei gẽti placuit frugalitas ac simplicitas.

Argutè.

10 Quum astãtem arę Palladis, cui apud Spartanos ab æreo delubro χαλκιοίκῳ cognomen est, ut bouẽ immolaret, momordisset pediculus, non auersus est, sed arreptum palam omnibus occidit. Per deos inquiẽs, equidem insidiatorem lubens uel in ipsa ara: uidelicet declarauit animũ nec inepto pudori, nec supsti-

Simpliciter.

tioni

Ephesum sese recepit: ibi opulentis, denuncia uit, vt quisquis pro se virum & equum præbe ret, a militia esset immunis. Hac arte factum est, ut pro ignauis ac timidis diuitibus breui colligeret & equos & viros strenuos ac bello idoneos. Qua quidem in re dicebat sese Agamemnonis exemplum retulisse, ꝙ is accepta equa generosa, virum diuitem, sed ignauum militia liberasset. Locus autem est apud Homerum Illiados ψ.

Callidè.

Τὴν Ἀγαμέμνονι δῶκ' Ἀγχισιάδης Ἐχέπολος
Δῶρ' ἵνα μή οἱ ἕποιθ' ὑπὸ ἴλιον ἠνεμόεσσαν
Ἀλλ' αὐτοῦ τέρποιτο μεγ' ὤν μέγα γὰρ οἱ ἔδωκε
Ζεὺς ἄφενος, ναῖον δ' ὅ γ' ἐν εὐρυχόρῳ Σικυῶνι
De qua loquitur.

Quam dederat Anchisiades Echepolus Atridæ
Dono, ne huic comes iret ad alta mœnia Troiæ.
Sed remanere domi, ac sese oblectare liceret.
Nam viro opes pater altitonās donarat opimas.
Incoluit verè prædiuitem agrum Sicyonem.

Hæ sunt artes excellenti principe dignæ, quibus efficitur, vt quod ad Reip. dignitatem incolumitatemue necessarium est, non per violentiam inuidiosam extorqueat, sed ea dexteritate impetret, vt nec tenues grauet, & a ditioribus etiam gratiam ineat.

15 Cæterum quum edixisset, vt captiui nudi venderentur, Laphyropolę, quorū munus erat res prædatitias diuendere, quod erant iussi, faciebant: ac vestium quidem quæ iuxta barbaricum morem erant splendidæ, multique pretij, complures extiterunt emptores. Cæterum ipsa corpora candida, prorsusque tenera ac delicata, nec quicquam virile præseferentia, quippe in vmbra, otio, ac voluptatib.

educata,

educata; adeò nemo concupiuit emere, ut deriderent etiam hoc mercium genus velut inutilium, nec vllius omnino pretij: id animaduertens Agesilaus, qui auctioni præsidebat, & hunc casum torsit ad animandos ad fortitudinem milites: Hęc inquit, sunt, pro quibus pugnatis, ornamenta captiuorum ostendens: hi, quibus cum pugnatis, nuda captiuorum corpora demonstrans. Duplici nimirum argumento addidit suis animos, amplissima spe præmiorum, & hostium imbellium extremo contemptu.

Solerter.

16 Idē quum in Lydia Tissaphernem uertisset in fugam, ac quamplurimis interemptis iam in agros regios fecisset incursionem, rex Persarum per legatos, quorum præcipuus Titraustes ingentem pecuniarum uim ultro ad illum misit, petens, ut à bello desisteret: Agesilaus spreta pecunia respōdit, pacis quidē tempore, Reipub. vigere autoritatē, ut ius habeat decernendi, quod ad tuendam ciuitatis tranquillitatem censuerit conducere: belli verò tēpore non item. Sibi uerò iucundius esse, si milites suos ditet, quā si ditescat ipse: præterea se pulcherrimum ducere, si Græci non munera caperent ab hostibus, sed armis pararent spolia. Vox excellentis animi, qui non aliud virtutis præmium ambiret quàm gratiam, nec pacem hosti venderet, fraudato milite.

Animosè. Liberaliter.

17 Quū Megabates Spitridatis filius eximia forma adolescens, Agesilaum adijsset aliquādo salutandi gratia, ac iuxta Persarū morem osculum offerret, quod ab eo videretur admodū amari, Agesilaus auertit vultū refugiē osculū. Cæterum quū eribuisset ille, ratus ses contemptui fuisse, ac deinceps salutaret eum eminus res pœnitens vitati osculi, finxit se

mirari

mirari quid accidisset Megabatæ, qp ipsũ non salutaret osculo: familiares responderunt, ipse fuisti in causa ò rex, qui veniẽtẽ nõ exceperis, sed formosi basium exhorrueris. Alioqui nũc quoq; persuaderi poterit, vt tibi veniat ad osculum, tantum ne rursus refugias. Hic postea quam Agesilaus aliquãdiu tacitus suo cũ animo cogitasset: Non est inquit, opus, ut illi reditũ persuadeatis. nam ego mihi sic videor affectus, vt malim huiusmodi rebus superior esse, quam aduersariorum vrbem fortibus viris instructissimã per vim capere. Præstantius enim duco, ut quis sibi ipsi seruet suã libertatem q̃ ut alijs libertatem adimat. O virum gerendo in alios Imperio idoneum, qui suis cupiditatibus imperare posset. Quis non miretur tam philosophicum in homine militari iudicium? Intellexit neminẽ esse liberũ, qui seruiret cupiditatibus. Intellexit nullum esse Imperium speciosius, quàm si quis animo suo posset imperare, Hoc exemplum temperantiæ multo pulchrius videbatur reputanti, qp Græcorum leges formosorum adolescentium amorẽ concedant, citra turpitudinẽ tñ aut uim? Quãquã hoc apophthegma Plutarchus in vitis paulò secus refert: Ego, inquit, denuò malim illã de osculo pugnare, pugnã, quàm oia quæ viderim mihi fieri aurea. Quo vir ille sensit amoris flammam acriorem, hoc pulchrius ducebat, non obsequi animo.

Continenter.

18 Cum cæteris in rebus esset rigidior & exacte iusti legumque, tenax, tamen in amicorũ negotijs existimabat inhumanitatis ac sequitiæ prætextu esse, nimium aduersus illos esse iustum. Huius rei testis est epistola quædã perbreuis, quæ fertur ad Hidrieum Carẽ scripta, qua cuidã amico veniã deprecatur, in hũc modum.

modum. Nicas si nihil peccat, dimitte hominē: si peccat, mihi dimitte, sed omnino dimitte. Innocentem punire scelus est, culpā interdum condonare in gratiam honesti deprecatoris, humanitas est. Quum enim iustitiam semper oporteat esse clementia temperatam, quoties nacta est grauem interpellatorem, & minus habet inuidiç, & plus impetrat gratiç. In plerisque igitur amicorum negotijs ad eū modū se gerebat Agesilaus. Interdum tamen magis sequebatur Reipub. utilitatem per occasionē oblatam, quàm indulgebat amicitiæ.

Humaniter.

19 Quodam ergo die quū castra tumultuosius essent mouenda, adolescentem, cuius amore tenebatur, relinquebat ægrotum: quumq; is & blandis precibus & lacrymis illum remorari conaretur, versus ad eum, quam difficile est, inquit, simul & misereri & sapere? malens sequi quod id temporis expediebat, quàm quod dictabat in amicum affectus. His enim dotibus cæteris præcellebat Agesilaus.

Continenter & sapienter.

20 Cęterum quod ad corporis curam attinebat nulla in re melius habebat, quam hi quibuscum viuebat, à saturitate quidem & crapula in totum abstinens. Somno verò sic utebatur, non ut ille dominaretur, sed ut seruiret negotijs. Aduersus æstum autem & frigus sic erat instructus, ut quatuor anni tēporibus uni eis tantum vestibus uteretur. Cęterum quum in cētorijs inter milites ageret velut unus quilibet è numero, nihilo meliorē culcitram habebat quàm cæteri, illud assidue habens in ore, principis esse, non mollicie delicijsue, sed temperantia ac fortitudine priuatis hominibus antecellere.

Temperate.

Sciscitante quodam quid Spartę fructus attulissent Lycurgi leges, uoluptatū, inquit contemptum

Moderatè temptum: videlicet iudicans, non alia magis ex re nasci Reipub. corruptelam, quam ex delicijs.

22 Alij cuidam qui se dicebat admirari, quòd Agesilaus cum cæteris Lacedemonijs tã frugali cibo vestituq; uteretur: Atqui, inquit, ò hospes, pro hac frugalitate optimam messem metimus, libertatem: sapiẽter admonens nullam esse voluptatem uiris ingenuis libertate suauiorem, nec ibi diu libertatem esse posse, ubi regnat luxus.

Sapienter.

23 Rursus quum alius quidam eum admoneret, ut aliquid de vitæ rigore remitteret, causã addens quòd, quæ est vitæ volubilitas, euenire posset, ut tempus ipsum exigeret aliã uiuẽdi rationem: At ego, inquit, me consuefacio, vt quæcunque inciderit fortunæ mutatio, ne queram ipse mutationem: Mira animi continentia, qui nec in austeriore vita delicias requireret, nec inter delicias agens ab illis corrumpi posset.

Continenter, & constanter.

24 Quin ne senex quidem factus quidpiam de uictus vitæque ratione & corporis exercitijs remisit. Itaque percunctanti cur ꝑ acrem hiemẽ solo pallio tectus obambularet absque tunica homo tam propectæ ætatis: Vt, inquit iuuenes hanc vitæ rationem imitentur, quum exemplum habeant & extremæ senectutis hominem, & principem: sapienter admonens senibus ita uidendum esse, ut adolescentibus exhibeant recte viuendi formam: & vulgus nihil imitari solet libentius, qua quòd à uiris principibus conspexerint factutari.

Grauiter.

25 Thasiorum gens ut copia rerum abundabat, præcipue vini præstantia nobilis, ita delicijs erat addictior per horum agros cum exercitu proficiscẽti Agesilao, Thasij honoris gratia

gratia miserunt farinas, anseres, bellaria, liba ex melle condita, & item omnis generis alia maximi pretij tum esculenta, tum poculenta: at ille præter farinas nihil accepit, reliqua domum referri iussit ab ijs, qui attulerant, tanquam sibi suisque prorsus inutilia. Cæterum quum illi precibus, & obtestationibus vrgerent omnino, ut acciperet xenia, iussit ea inter helotes distribui: id erat apud Lacedæmonios mancipiorum genus. Eius facti causam sciscitantibus respondit, non decere qui uirtutis, ac fortitudinis studio tenerentur, id genus delicias cupediasque recipere; propterea quod istiusmodi res, quibus inescarentur ingenio seruili nati, oporteret a liberis procul abesse: grauiter taxans Thasiorum mores, qui dum uoluptatibus seruirent, nec ingenuos se præstarent, nec liberos.

Frugaliter.

26 Aduersus uoluptates quidem inuicti pectoris hoc specimen dedit. Aduersus inanem gloriam non minus insuperatum fuisse declarat, quod dicturus sum. Thasij quoniam intelligebant Agesilaum de ipsis optimè meritum, templis, ac diuinis honoribus illum dignari sunt: atque hac de re legationem ad illum miserunt. Is vbi legisset honores, quos legati ad illum detulerant, percunctatus est, nũ illorum patria potestatem haberet ex hominibus faciẽdi deos: quum illi respondissent habere. Agedum, inquit, primum uos ipsos deos facite. Id si præstiteritis, tum uobis credã, quod me quoq; Deum facere poteritis. Vtrũ hic prius admirari conuenit, animi celsitudinem adeo contemnẽtis oblatum, ob quod Empedocles philosophus semet in Aetnam coniecit, quod quę tot eruditi Principes tot artibus, & impẽdijs ambierunt: an ingenij solertiam, quam

Liberè, & grauiter.

1 Cum igitur Agaſicli Lacedęmoniorum regi diceret quidam, admirari ſeſe, ꝙ quum eſſet auidus diſcendi, non adiūgeret ſibi. Philophanem ſophiſtam: regali prorſus indole reſpondit: Eorum, inquiens, volo eſſe diſcipulus, quorum ſum & filius ſignificans non minus intereſſe quos nactus ſis parentes, quàm quos aſciſcas præceptores. Etenim vt liberi ferme referũt maiorum, vnde prognati ſunt, ingenium, ita præceptorem uitia demigrant in eos qui inſtituunt. Et honeſtæ uitæ inſtitutio potiſſimum ab illis petenda eſt, qui uirtutem ipſis factis præſtiterunt, non ab ijs qui compoſitis arte uerbis de uirtute nugantur. At nunc ſummi orbis monarchæ futuri, Deũ immortalem, quibus interdum viris a teneris annis formandi inſtituendique creduntur? quum principi non minus tum pernicioſum ſit, tum indecorum, ab inhoneſtis inſtitui, quàm naſci.

Generosè.

2 Rurſus quum alius quiſpiam ab eo ſciſcitaretur quo pacto poſſet aliquis tutò imperare, nullo ſtipatus ſatellitio, reſpondit: Si ſic imperet ſuis, quemadmodum pater imperat liberis. Nemo plura dixit unquam maiore compēdio. Domini tantum timentur a ſeruis, quod mali metu coerceantur, quos nō corrigit pudor. Pater quoniam liberis conſulit potius quàm ſibi, diligitur ab illis, ſicvt autoritatē comitetur reuerentia. Aduerſus hoc adeò non eſt opus ſatellitio, ut non aliud ſit ſatellitium fidelius illorum ſtipatus. Quòd ſi rex beneuolentia ac benefactis adiungeret ſibi ciuium animos, non eſſet opus barbarico conductitioque ſatellitio, ſed nullos haberet corporis ſui cuſtodes tutiores, quàm ciues erga quos patris gereret affectū. Porrò quibus

Grauiter & moderatè.

placet

placet hoc dictum, Oderunt dum metuant, nullos magis habent suspectos, quàm quibus oportebat maximè confidere: ac multos metuat oportet, quem metuunt multi.

AGESILAVS.

Agesilaus ille magnus Lacedæmoniorum rex, quum in computatione quadam sortibus ex more ductis factus esset princeps cõuiuij; huius autem partis erant præscribere, quantum quisque biberet: rogatus a pincerna, quãtum cuique vini deberet apponere, Si multũ inquit, vini paratum est, dato cuique quantũ poscit: Sin parum, cunctis ex æquo diuidito. Hac dexteritate mire prospexit, ne vel parata vini copia deesset, quibus placeret largior potatio, vel ad bibendũ cogerentur, quibus placeret sobrietas. Rursus in maiore vini copia, per equalitatem exclusit occasionẽ murmuris. Etenim quũ singularis æqua vini portio distribueretur, nihil deerat his, qui bibebant moderatius; & qui largius fuerant bibituri, quum haberẽt, quod naturæ satis esset, queri nõ poterant, si deerat libidini, eò quòd nemo omnium plus aut minus haberet cæteris. Itaque æquis animis se illi quoque ad moderatiõnẽ componebant, quibus alioqui placebat luxus. Porrò Lacedæmonij præter cæteros Græcos victus frugalitatem probabant.

3 Solerter.

Quum vero narraretur apud eum, maleficum quempiam ac scelerosum hominẽ constanter pertulisse tormenta: Vt insigniter, inquit, miser est homo, qui tolerantiam ac patientiam in res flagitiosas ac turpes collocet. Apud Lacedæmonios admirabilis erat malorum tolerantia, quæ si suscipiatur ob res honestas, magnam promeretur laudem, sin ob turpes, non solùm non meretur fortitudinis

4 Grauiter.

laudem, qui tolerat, sed hoc miserior est ac vir peior, quò constantius se gesserit. πονηρὸν Græcè, & malum sonat, & translato tono, laboriosum siue calamitosum. Dolebat egregio duci, tantum animi robur ac naturæ vim in re turpi consumptam, quam si attulisset ad res honestas, magno vsui poterat esse Reipublicæ.

5 Alio quodam laudante rhetorem hoc nomine, quòd mirifice res exiguas verbis amplificaret: Ego, inquit, ne sutorem quidem arbitrer bonum, qui paruo pedi magnos inducat calceos. Veritas in dicendo maximè probanda est, & is optimè dicit, cuius oratio cögruit rebus, ex quibus petenda est orationis qualitas potius, quàm ex artificio.

Salsè.

6 Quum quidam vrgeret illum improbe postulando, dixissetque, ei, promisisti, atque idē crebrò repeteret, quasi iā fas non esset, negare quod petebat: Rectè sanè, inquit, si quidē iustum est, quod petis promisi; sin minus, dixi, non promisi. Hoc dicto elusit flagitatoris improbitatem. Ille verò quum nondum faceret flagitandi finem, sed subijceret Atqui decet reges præstare, quicquid uel capite annuerint: Nihilo magis, inquit, quàm eos qui reges adeunt, decet ea petere, loquique, quæ iusta sunt, spectantes simul & opportunitatem, & quid regibus cōueniat, decorūque sit. Sunt qui principes velut ex insidijs adoriuntur, & a bene potis aut alioqui aliud agentibus, vt non vacet, quale sit, quod petitur, cōsiderare, postulant quod iniquum est. His merito negatur, quod promissum est, & repulsi immerito requirunt fidem a promissore, qui sui officij non meminerunt in postulando.

Iustè & vrbanè.

Quoties audiebat aliquos ab alijs laudari,

aut

aut vituperari, existimabat non minus esse discendos eorum mores, qui loquebantur, quã eorum de quibus loquebantur. Sensit vir prudentissimus, qui auide obtrectant alienæ laudi, magis prodere morbum suum, quàm detegere mores alienos: & qui ob res parum honestas laudant quempiã, aut ob laudabiles vituperant, indicare stultitiam suam, peruersũque iudicium.

Prudẽter

8

Quum adhuc puer esset, & ageretur ludus solennis, quo pueritia tum exercebatur, atq; is, qui negotio pręfectus erat, statuisset illum in loco parum honorifico, paruit quidem, tametsi iam rex designatus, ac dixit: Bene sanè habet: ostendam enim, non locum viris, sed uiros loco conciliare dignitatem: Nimirum vox ea declarat in puero miratu animi celsitudinem, cum pari moderatione coniunctã. Nec alij magis suis administrãdo regno idonei. Simile quiddam tribuunt Aristippo.

Magnanimiter.

Quum medicus quispiam illi præscriberet curationem nimis exactam, minimeque simplicem, qualis eẽ solet apud Lacedæmonios: Per Geminos, inquit, sumam quę pręscribis, si mihi prorsus est in fatis vt non viuam, etiã si non omnia sumpsero. Significabat eiusmodi curationes citius acceleraturas mortẽ, quã depulsuras morbum. Nec tam operosa pharmaca sumẽda, nisi q. destinauit mori. Oib. in rebus ei gẽti placuit frugalitas ac simplicitas.

Argutè.

10

Quum astãtem arę Palladis, cui apud Spartanos ab æreo delubro χαλκεοίκῳ cognomen est, ut bonẽ immolaret, momordisset pediculus, non auersus est, sed arreptum palam omnibus occidit. Per deos inquiẽs, equidem insidiatorem lubens uel in ipsa ara: uidelicet declarauit animũ nec inepto pudori, nec supsti-

Simpliciter.

tioni

tioni obnoxiū : tectéque significauit, insidias molientibus nullam aram aut asylum: oportere tutum esse.

11 Quum puer quidam eo uidente murem captum e cauo protraheret, mus que conuersus momordisset tenentis manum, atque effugisset, Agesilaus indicauit his, qui aderant, dixitque: Postea quàm minimum animalculū sic vlciscitur eos, a quibus læditur quid viros oporteat facere cogitare. Ita dux fortissimus vndecumque captata occasione animum addere studebat suis, vt audientiores fierent aduersus hostem. Sed idē exemplum magis eo valet, ne quis quamlibet potēs iniuria prouocet infirmiorē. Fit enim sæpenumero vt, qui, sicut ait Flaccus, fragili quærit illidere dentem, infringat solido.

12 Quum in animo haberet mouere bellum aduersus Regem Persarum, quò Græcos Asiā incolentes libertati restitueret, consuluit oraculum Iouis Dodonæi. Nam ea gens ex oraculis deorum pleraque gerebat. Is quum iussisset, vt pro suo arbitratu bellum institueret, Agesilaus Dei responsum renunciauit Ephoris. Hi erans quinque iudices, quorum autoritati reges quoq; parere cogebātur. Illi verò suaserunt, vt adiret & Delphicum oraculum ijsdē de rebus sciscitaturus. Eò profectus hoc pacto proposuit consultationem: Apollo num idem tibi videtur, quod patri? Quum Apollo comprobasset Iouis oraculum, ita demū delectus Imperator, bellū apparat, vnico facto non vnā rem nos docens: Primū moderationē aī, qui quū rex esset, nō grauatus sit Ephoris obtemperare rem superuacaneā imperantibus. Deinde declarauit, q̄ nō temere sit bellum capessēdum. Illis non fas erat Iouis oraculum,

Religiosè.

cultum, quum hodie principes freqūter incō sultis vel potius inuitis proceribus ac ciuitatibus ad arma prosiliant. Postremo demōstrauit quā religiosam haberet de dijs opinionē, qui si inter se dissentiant, non sint dij, obiter notās Homeri fabulas, q̄ fingit deorū ac dearū atrocia dissidia, & q̄d in principib. ac magistratibus turpe fit, ascribi suis nummibus.

13 Tissaphernes Persarum dux cum Agesilao fœdus, non ex animo, sed metu percusserat, hac lege, ut Græcas ciuitates sineret liberè suisque uiuere legibus: mox ingētibus copijs a rege suo acersitis bellum illi denunciauit ni Asia decederet. Hoc fędus uiolatū libenter arripuit Agesilaus, legatis hilari uultu rñdēs, se magnam habere grām Tissapherni, q̄ per iurio suo & deos & hoīes sibi infensos reddidisset, aduersæ uerò parti propitios. Rectè sensit absque prouidentia Dei nihil geri in rebus mortalium, magisq; fidēdum diuino fauori, quam humanis consilijs aut uiribus. Cęterum exercitum mouit uelut in Cariam impressionem facturus. Quò quum Tissaphernes ignarus doli, cogeret militem, Agesilaus repente copias mouit in Phrygiam, ubi quū multas cepisset urbes, magnamque pecuniarum uim abstulisset, dixit amicis: Fędera quidem uiolare præter causam impium est, cęterum hostibus imponere, non modò iustum est, ac laude dignum uerum etiam & iucundum & lucrosum. Vir bellandi auidus, tamen ab iniusto bello abhorrebat, nec eius suscipiendi ansam dare uoluit, datam fęliciter arripuit, nec turpe putauit dolis in illum uti, qui uiolato fędere periurio fefellisset & deos & homines. *Iustē.*

14 Idem quū parū esset instructus equitatu,

Ephesum sese recepit: ibi opulentis denunciauit, vt quisquis pro se virum & equum præberet, a militia esset immunis. Hac arte factum est, ut pro ignauis ac timidis diuitibus breui colligeret & equos & viros strennos ac bello idoneos. Qua quidem in re dicebat sese Agamemnonis exemplum retulisse, quod is accepta equa generosa, virum diuitem, sed ignauum militia liberasset. Locus autem est apud Homerum Illiados ψ.

Callidè.

Τὴν Ἀγαμέμνονι δῶκ' Ἀγχισιάδης Ἐχέπολος
Δῶρ' ἵνα μή οἱ ἕποιθ' ὑπὸ Ἴλιον ἠνεμόεσσαν
Ἀλλ' αὐτοῦ τέρποιτο μένων, μέγα γάρ οἱ ἔδωκε
Ζεὺς ἄφενος, ναῖον δ' ὅ γ' ἐν εὐρυχόρῳ Σικυῶνι.

De qua loquitur.

Quam dederat Anchisiades Echepolus Atridæ
Dono, ne huic comes iret ad alta mœnia Troiæ.
Sed remanere domi, ac sese oblectare liceret.
Nam viro opes pater altitonãs donarat opimas.
Incoluit verè prædiuitem agrum Sicyonem.

Hæ sunt artes excellenti principe dignæ, quibus efficitur, vt quod ad Reip. dignitatem incolumitatemue necessarium est, non per violentiam inuidiosam extorqueat, sed ea dexteritate impetret, vt nec tenues grauet, & a ditioribus etiam gratiam ineat.

15 Cæterum quum edixisset, vt captiui nudi venderentur, Laphyropolæ, quorũ munus erat res prædatitias diuendere, quod erant iussi, faciebant: ac vestium quidem quũ iuxta barbaricum morem erant splendidæ, multique pretij, complures extiterunt emptores. Cæterum ipsa corpora candida, prorsusque tenera, ac delicata, nec quicquam virile præseferentia, quippe in vmbra, otio, ac voluptatib. educata

educata, adeò nemo concupiuit emere, ut deriderent etiam hoc mercium genus velut inutilium, nec ullius omnino pretij: id animaduertens Agesilaus, qui auctioni præsidebat, & hunc casum torsit ad animandos ad fortitudinem milites: Hęc inquit, sunt, pro quibus pugnatis, ornamenta captiuorum ostendens: hi, quibus cum pugnatis, nuda captiuorum corpora demonstrans. Duplici nimirum argumento addidit suis animos, amplissima spe præmiorum, & hostium imbellium extremo contemptu. Solerter.

16 Idē quum in Lydia Tissaphernem uertisset in fugam, ac quamplurimis interemptis iam in agros regios fecisset incursionem, rex Persarum per legatos, quorum præcipuus Tithraustes ingentem pecuniarum uim ultro ad illum misit, petens, ut à bello desisteret: Agesilaus spreta pecunia respōdit, pacis quidē tempore, Reipub. vigere autoritate, ut ius habeat decernendi, quod ad tuendam ciuitatis tranquillitatem censuerit conducere: belli verò tēpore non item. Sibi uerò iucundius esse, si milites suos ditet, quā si ditescat ipse: præterea se pulcherrimum ducere, si Græci non munera caperent ab hostibus, sed armis pararent spolia. Vox excellentis animi, qui non aliud virtutis præmium ambiret quàm gratiam, nec pacem hosti venderet, fraudato milite. Animosè. Liberaliter.

17 Quū Megabates Spitridatis filius eximia forma adolescens, Agesilaum adijsset aliquādo salutandi gratia, ac iuxta Persarū morem osculum offerret, quod ab eo videretur admodū amari, Agesilaus auertit vultū refugiē osculū. Cæterum quū eribuisset ille, ratus ses contemptui fuisse, ac deinceps salutaret eum eminus res pœnitens vitati osculi, finxit se

mirari

Ephesum sese recepit: ibi opulentis denunciauit, vt quisquis pro se virum & equum præberet, a militia esset immunis. Hac arte factum est, ut pro ignauis ac timidis diuitibus breui colligeret & equos & viros strenuos ac bello idoneos. Qua quidem in re dicebat sese Agamemnonis exemplum retulisse, ꝙ is accepta equa generosa, virum diuitem, sed ignauum militia liberasset. Locus autem est apud Homerum Illiados ψ.

Callidè.

Τὴν Ἀγαμέμνονι δῶκ' Ἀγχισιάδης Ἐχέπολος
Δῶρ' ἵνα μὴ οἱ ἕποιθ' ὑπὸ ἴλιον ἠνεμόεσσαν
Ἀλλ' αὐτοῦ τέρποιτο μενων· μέγα γάρ οἱ ἔδωκε
Ζεὺς ἄφενος, ναῖεν δ' ὅ γ' ἐν εὐρυχόρῳ Σικυῶνι.

De qua loquitur.

Quam dederat Anchisiades Echepolus Atridæ
Dono, ne huic comes iret ad alta mœnia Troiæ,
Sed remanere domi, ac sese oblectare liceret.
Nam viro opes pater altitonãs donarat opimas.
Incoluit verè prædiuitem agrum Sicyonem.

Hæ sunt artes excellenti principe dignæ, quibus efficitur, vt quod ad Reip. dignitatem incolumitatemue necessarium est, non per violentiam inuidiosam extorqueat, sed ea dexteritate impetret, vt nec tenues grauet, & a ditioribus etiam gratiam ineat.

15 Cæterum quum edixisset, vt captiui nudi venderentur, Laphyropolę, quorũ munus erat res prædatitias diuendere, quod erant iussi, faciebant: ac vestium quidem quæ iuxta barbaricum morem erant splendidæ, multique pretij, complures extiterunt emptores. Cæterum ipsa corpora candida, prorsusque tenera, ac delicata, nec quicquam virile præseferentia, quippe in vmbra, otio, ac voluptatib. educata,

educata, adeò nemo concupiuit emere, ut deriderent etiam hoc mercium genus velut inutilium, nec vllius omnino pretij: id animaduertens Agesilaus, qui auctioni præsidebat, & hunc casum torsit ad animandos ad fortitudinem milites: Hęc inquit, sunt, pro quibus pugnatis, ornamenta captiuorum ostendens: hi, quibus cum pugnatis, nuda captiuorum corpora demonstrans. Duplici nimirum argumento addidit suis animos, amplissima spe præmiorum, & hostium imbellium extremo contemptu.

Solerter.

16 Idē quum in Lydia Tissaphernem uertisset in fugam, ac quamplurimis interemptis iam in agros regios fecisset incursionem, rex Persarum per legatos, quorum præcipuus Tithraustes ingentem pecuniarum uim ultro ad illum misit, petens, ut à bello desisteret: Agesilaus spreta pecunia respōdit, pacis quidē tempore, Reipub. vigere autoritatē, ut ius habeat decernendi, quod ad tuendam ciuitatis tranquillitatem censuerit conducere belli verò tēpore non item. Sibi uerò iucundius esse, si milites suos ditet, quā si ditescat ipse: præterea se pulcherrimum ducere, si Græci non munera caperent ab hostibus, sed armis pararent spolia. Vox excellentis animi, qui non aliud virtutis præmium ambiret quam gratiam, nec pacem hosti venderet, fraudato milite.

Animosè. Liberaliter.

17 Quū Megabates Spitridatis filius eximia forma adolescens, Agesilaum adijsset aliquādo salutandi gratia, ac iuxta Persarū morem osculum offerret, quod ab eo videretur admodū amari, Agesilaus auertit vultū refugiē osculū. Cæterum quū eribuisset ille, ratus ses contemptui fuisse, ac deinceps salutaret eum eminus res pœnitens vitati osculi, finxit se

mirari

mirari quid accidisset Megabatæ, ꝙ ipsũ non salutaret osculo: familiares responderunt, ipse fuisti in causa ò rex, qui veniẽtẽ nõ exceperis, sed formosi basium exhorrueris. Alioqui nũc quoq; persuaderi poterit, vt tibi veniat ad osculum, tantum ne rursus refugias. Hic postea quam Agesilaus aliquãdiu tacitus suo cũ animo cogitasset: Non est inquit, opus, ut illi reditũ persuadeatis. nam ego mihi sic videor affectus, vt malim huiusmodi rebus superior esse, quam aduersariorum vrbem fortibus viris instructissimã per vim capere. Præstantius enim duco, ut quis sibi ipsi seruet suã libertatem q̃ ut alijs libertatem adimat. O virum gerendo in alios Imperio idoneum, qui suis cupiditatibus imperare posset. Quis non miretur tam philosophicum in homine militari iudicium? Intellexit neminẽ esse liberũ, qui seruiret cupiditatibus. Intellexit nullum esse Imperium speciosius, quam si quis animo suo posset imperare, Hoc exemplum temperantiæ multo pulchrius videbatur reputanti, ꝙ Græcorum leges formosorum adolescentium amorẽ concedant, citra turpitudinẽ tñ aut uim. Quãquã hoc apophthegma Plutarchus in vitis paulò secus refert: Ego, inquit, denuò malim illã de osculo pugnare, pugnã, quàm oia quæ viderim mihi fieri aurea. Quo vir ille sensit amoris flammam acriorem, hoc pulchrius ducebat, non obsequi animo.

Continenter.

18 Cum cæteris in rebus esset rigidior & exacte iusti legumque, tenax, tamen in amicorũ negotijs existimabat inhumanitatis ac sæuitiæ prætextu esse, nimium aduersus illos esse iustum. Huius rei testis est epistola quædã perbreuis, quæ fertur ad Hidrieum Carẽ scripta, qua cuidã amico veniã deprecatur, in hũc modum.

modum. Nicas si nihil peccat, dimitte hominem: si peccat, mihi dimitte, sed omnino dimitte. Innocentem punire scelus est, culpã interdum condonare in gratiam honesti deprecatoris, humanitas est. Quum enim iustitiam semper oporteat esse clementia temperatam, quoties nacta est grauem interpellatorem, & minus habet inuidię, & plus impetrat gratię. In plerisque igitur amicorum negotijs ad eũ modũ se gerebat Agesilaus. Interdum tamen magis sequebatur Reipub. utilitatem per occasionẽ oblatam, quàm indulgebat amicitiæ.

Humaniter.

19 Quodam ergo die quũ castra tumultuosius essent mouenda, adolescentem, cuius amore tenebatur, relinquebat ægrotum: quumq; is & blandis precibus & lacrymis illum remorari conaretur, versus ad eum, quam difficile est, inquit, simul & misereri & sapere: malens sequi quod id temporis expediebat, quàm quod dictabat in amicum affectus. His enim dotibus cæteris praecellebat Agesilaus.

Continenter & sapienter.

20 Cęterum quod ad corporis curam attinebat nulla in re melius habebat, quam hi quibuscum viuebat, à saturitate quidem & crapula in totum abstinens. Somno verò sic utebatur, non ut ille dominaretur, sed ut seruiret negotijs. Aduersus æstum autem & frigus sic erat instructus, ut quatuor anni tẽporibus uni eis tantum vestibus uteretur. Cęterum quum in cẽtorijs inter milites ageret velut unus quilibet è numero, nihilo meliorẽ culcitram habebat quàm cæteri, illud assidue habens in ore, principis esse, non mollicie delicijsue, sed temperantia ac fortitudine priuatis hominibus antecellere.

Temperate.

Sciscitante quodam quid Spartę fructus attulissent Lycurgi leges, uoluptatũ, inquit contemptum

Moderatè temptum: videlicet iudicans, non alia magis ex re nasci Reipub. corruptelam, quam ex delicijs.

22 Sapienter. Alij cuidam qui se dicebat admirari, quòd Agesilaus cum cæteris Lacedemonijs tā frugali cibo vestituq; uteretur: Atqui, inquit, ò hospes, pro hac frugalitate optimam messem metimus, libertatem: sapiēter admonens nullam esse voluptatem uiris ingenuis libertate suauiorem, nec ibi diu libertatem esse posse, ubi regnat luxus.

23 Continenter, & constanter. Rursus quum alius quidam eum admoneret, ut aliquid de vitæ rigore remitteret, causā addens quòd, quæ est vitæ volubilitas, euenire posset, ut tempus ipsum exigeret aliā uiuēdi rationem: At ego, inquit, me consuefacio, vt quæcunque inciderit fortunæ mutatio, ne quæram ipse mutationem: Mira animi continentia, qui nec in austeriore vita delicias requireret, nec inter delicias agens ab illis corrumpi posset.

24 Grauiter. Quin ne senex quidem factus quidpiam de uictus vitæque ratione & corporis exercitijs remisit. Itaque percunctanti cur p acrem hiemē solo pallio tectus obambularet absque tunica homo tam prouectæ ætatis: Vt, inquit iuuenes hanc vitæ rationem imitentur, quum exemplum habeant & extremæ senectutis hominem, & principem: sapienter admonens senibus ita uidendum esse, ut adolescentibus exhibeant recte viuendi formam: & vulgus nihil imitari solet libentius, qua quòd à uiris principibus conspexerint factutari.

25 Thasiorum gens ut cōpia rerum abundabat, præcipue vini præstantia nobilis, ita delicijs erat addictior per horum agros cum exercitu proficiscēti Agesilao, Thasij honoris

gratia

gratia miserunt farinas, anseres, bellaria, liba ex melle condita, & item omnis generis alia maximi pretij tum esculenta, tum poculenta: at ille præter farinas nihil accepit, reliqua domum referri iussit ab ijs, qui attulerant, tanquam sibi suisque prorsus inutilia. Cæterum quum illi precibus, & obtestationibus vrgerent omnino, ut acciperet xenia, iussit ea inter helotes distribui: id erat apud Lacedæmonios mancipiorum genus. Eius facti causam sciscitantibus respondit, non decere qui uirtutis, ac fortitudinis studio tenerentur, id genus delicias cupediasque recipere; propterea quod istiusmodi res, quibus inescarentur ingenio seruili nati, oporteret a liberis procul abesse: grauiter taxans Thasiorum mores, qui dum uoluptatibus seruirent, nec ingenuos se præstarent, nec liberos.

Frugaliter.

26 Aduersus uoluptates quidem inuicti pectoris hoc specimen dedit. Aduersus inanem gloriam non minus insuperatum fuisse declarat, quod dicturus sum. Thasij quoniam intelligebant Agesilaum de ipsis optimè meritum, templis, ac diuinis honoribus illum dignari sunt: atque hac de re legationem ad illum miserunt. Is vbi legisset honores, quos legati ad illum detulerant, percunctatus est, nũ illorum patria potestatem haberet ex hominibus faciẽdi deos: quum illi respondissent habere. Age dum, inquit, primum uos ipsos deos facite. Id si præstiteritis, tum uobis credã, quod me quoq; Deum facere poteritis. Vtrũ hic prius admirari conuenit, animi celsitudinem adeo contemnẽtis oblatum, ob quod Empedocles philosophus semet in Aetnam coniecit, quod que tot eruditi Principes tot artibus, & impẽdijs ambierunt: an ingenij solertiam, quam

Liberè, & grauiter.

Thrasijs, vel summam stultitiam, vel abiectã adulationem suam in oculos ingessit?

27 Nec minus excelsi animi fuit, quod quum nationes, quæ id temporis Græciam incolebant, decreuissent illi in clarissimis quibusque ciuitatibus honoris causa statuas erigi, rescripsit illis hunc in modum: Mei nulla sit imago, neque picta, neque ficta, neque vllo alio artificio parata. At Principum vulgus hoc honoris genere se dijs æquiparari credebat, summumque rerum bene gestarum præmium arbitrabatur. Agesilaus ipso honesto contentus, negligebat eiusmodi adulationes verius, quam glorias, malens insculpi prudentum, ac bonorum hominum pectoribus, quam in foro æreus aureusve stare. Eximiam virtutem sponte suum consequitur decus. Nec vlla speciosior statua, quam honorifica bene actæ vitæ memoria.

Magnanimiter.

28 In Asia quum ædes quasdam conspexisset, quarum tectum quadratis trabibus contextũ esset, rogauit ædium dominum, num apud illos ligna quadrata nascerẽtur: qui quũ negasset talia nasci, sed ex rotundis, arte quadrari: Quid, inquit, ergo ne si quadrata nascerentur, faceretis rotunda? Immane quantum abfuit illius regis animus a nostrorũ ædificiorũ delicijs, in quibus nihil placet, nisi ex alieno deuectum orbe, aut multo artificio adulterarum.

Temperatè.

29 Quum aliquando quidam percunctatus esse, quinam essent fines Laconicæ ditionis, vibrata lancea, quousque, inquit, hæc valeat pertingere. Vox egregio duce digna, qui bellum non nisi iustum susciperet, imperiumque virtute partum virtute tueretur.

Fortiter.

30 Rursus alij cuidam percunctanti, quam ob causam Sparta non cingeretur mœnibus: osten-

ostendit ciues armatos, hi, inquiens, sunt Spartanæ ciuitatis mœnia: significans Respub. nullo munimento tutiores esse, quam virtute ciuium. Fortiter.

31 Sapiēter. Similiter quum alius quidam hoc idē percunctatus esset, respondit ciuitatem non saxis lignisve, sed pro uallis, ac mœnibus, incolentium uirtute muniri oportere.

32 Sapiēter. Aduersus pecuniarum studium, quo uitio plerique laborant, amicos admonere consueuit, ne tam pecunijs, quam fortitudine, ac uirtute studerent ditescere, quod frustra parat opes, qui ueris animi bonis uacat.

33 Impigrè. Exempli. Si quid autem esset, quod per milites celeriter confici uellet, primus ipse sub oculis omnium operas aggrediebatur, quo uel pudore ad industriam extimularentur. Efficacissimū exhortationis genus, Principem hoc facere, quod ab alijs fieri uelit.

34 Grauiter. Illud sibi cum primis ducere solet gloriæ, quod quum rex esset, cæterisque consilio prospiceret, nihilo secius in laboribus obeundis nemini cederet: quodque sibi ipsi imperaret, suique, ut ita loquat, rex esset, id pulchrius esse iudicabat, quam quod regnum obtineret in alios.

35 Facetè. Quidam conspiciens Lacedæmonium quēdam claudum ad bellum exeuntem, quum ei equum ueluti debili necessarium quæreret. Non intelligis, inquit Agesilaus, in bello opus esse, non qui fugiāt, sed qui loco maneāt? Significans eos demum esse bello utiles milites quibus decretum est in prælio, aut uincere, aut mortem oppetere.

36 Grauiter. Vitæ cōtē ptus. Percunctanti cuidam qua ratione sibi pararet eximiam gloriam, si mortem, inquit, contempseris. Nihil enim in bello præclare rei ge-

ret, cuius animum mortis metus occupauit.
Idem affectus in omni vita mortalium a pulcherrimis facinoribus reuocare solet.

37 Prudẽter. Roganti quam ob causam Spartiatæ ad tibiarum cantum ituri prælium exercentur, vt quum ad numerum, inquit, incedunt, appareat qui formidolosi sint, qui fortes: Nã anapæstorum ictus strennis addebant animum, vehementer meticulosis pallorem, ac tremorẽ incutiebant. Itaque quum pes non responderet ad modulos tibiarum, prodebatur ignauorum imbecillitas. Magni si quidem refert, vt dux perspectos habeat militum suorum animos, quo norit, qui sint a prælio submouendi, aut qui qua parte exercitus collocandi. Valerius Maximus lib. 11. putat tibias adhiberi solitas ad incitandos militum animos: contra Thucydides apud Au. Gellium tradit, pro tubis, & cornibus Lacedæmonios ad prælium tibijs vti solitos, ad moderandam vim, & impetum militum: ne sparsi, dispalatique prodirẽt in hostem, sed composite incederent suo quisque ordine. Proditum est literis Cretenses cithara præcinente prælium inire solitos.

38 Moderatè. Quum maximam Asiæ partem armis sibi subegisset, constituerat ad ipsum regem Persarum proficisci, vt eum compesceret qui sic erat quietus a bello, vt interim Græcorum duces pecunia corrumperet: cæterum reuocatus domum ab Ephoris, ob Spartam Græcorum obsidione cinctam. (Nam id rex Persarum pecunijs missis effecerat) paruit, dicens bonum Imperatorem legum imperatis parere oportere, citraque cunctationem soluit ex Asia, magno sui desiderio relicto Græcis Asiaticis. Offerebatur rei bene gerendæ occasio, inuitabat illum Græcorum affectus, vt instituta

Oportet bonũ Imperatorẽ parere legibus.

ſtituta perageret.

39 Facetè.

Quoniã verò Perſarum numiſma ſagittarium habebat inſculptũ, ex Aſia diſcedens aiebat, ſe triginta ſagittarum millibus a rege Aſia depelli. Tot enim Doricorũ aureorũ millib. Athenas ac Thebas deportatis, & in plebis moderatores diſtributis Timocrates effecerat vt populus hoſtilẽ animũ aduerſus milites ſuſciperet. Ephoris autẽ reſcripſit in hunc modum: Ageſilaus Ephoris ſalutem. Aſiam magna ex parte ſubegimus, barbaros expulimus freqnẽter in Ionia cõflixĩmus: attñ quoniã pro magiſtratus autoritate iubetis, ut iſtuc ad diem præſcriptum adſim, conſequor hanc meam epiſtolam, ac fortaſſis anteuertam etiam. Nec enim mihi principatũ gero, ſed tum Reipub. tum ſocijs & amicis Reipu. Atque ita demum qui potitur imperio, vere legitimeque imperat, quum & ipſe paret imperio legũ & Ephororũ, aut cuicũq; ſint illi, qui in Repub. magiſtratu fungũtur.

Moderatè.

40 Fidenter.

Dein quum tranſmiſſo Helleſpõto iter faceret per Thraciam, nulli quidem barbarorũ ſupplex fuit vt daretur trãſitus, ſed miſſis ad ſingulos nuncijs, rogabat vtrum ꝑ hoſtium aut amicorum regionẽ iret. Ac cæteri quidẽ illum amicè recipiebant, venientem ac diſcedentem deducebant. Cæterum q̨ Proadẽſes appellãtur, a quibus, vt fert, Xerxes datis muneribus tranſeundi copiam emerat, tranſitus mercedem puſtulabãt ab Ageſilao, centũ argenti talenta, totidemq; fœminas. At is irridens eos rogauit cur non protinus veniſſent accepturi qđ poſtulabant. Admouit exercitũ, & congreſſus cũ his qui ſe obiter collocarãt in acie, omnes vertit in fugam, compluribus truciditatis, itaque ſibi ferro viã aperuit.

Animosè.

41 Itidem & ad Macedonum regem nuncios misit, rogatus, vtrum per hostium solum iret an amicorum. Quum ille respondisset se cõsultaturum: Fiat, inquit, igitur consultatio, nos tamen interim iter faciemus. Rex admiratus hominis audaciam, sibiq; metuens, satius esse censuit illum vt amicum suspicere.

Intrepidè

42 Ad Larissæos autem qui non iuuerant res hostium, Xenoclem ac Scythen legatos misit amicitiæ conciliandæ gratia. Hos quum Larissæi comprehensos asseruarent in custodia, cæteri quidem id factum grauiter ferentes censuerunt, vt Agesilaus admoto exercitũ Larissam vrbem obsidione vallaret. Ac ille negabat se uel vniuersam Thessaliam hac conditione velle capere, vt ex his, quos miserat, alterius faceret iacturam, amissurus vtrumque, si illos bello lacessisset. Itaque captos acceptis conditionibus liberauit ac recepit. Tam atrocem iniuriam duorum amicorum incolumitati condonauit, alioqui contumeliorum impatiens. Dicas illum suos affectus in sua habuisse potestate.

Moderatè

Amicè.

43 Fæliciter pugnatum erat apud Corinthũ: in eo prælio quanquam accepisset Spartanorum admodum paucos desideratos, cæterùm è Corinthijs, & Atheniensibus alijsque socijs ingentem numerum interijsse, adeò non gauisus est, nec elatus ea victoria, vt grauiter ingemiscens deploraret Græciæ vicẽ: heu, inquiens, Græciam, quæ tot uiros intestino bello perdidit, quot vniuersis barbaris debellandis satis esse poterant. Viro magnanimo victoria erat optabilis, sed carior erat sociorum incolumitas.

Clemẽter

Cæterum quum Pharsali vrgerent, latrocinijsque

nijsque vexarent ipsius exercitum, sexcentis equitibus uertit illos in fugam: moxque trophæum statuit sub Narthacijs. Nec alia uictoria magis lætatus est, quod ipse per se constituto equitatu paucorum, nec alijs adhibitis copijs, eos superasset, qui de re equistri præcipue gloriabantur. Pulchrum est uincere lacessentes, præsertim ijs præsidijs, quibus hostes potissimum sese iactant.

Feliciter.

45 Nunc accipe geminum in gloriæ cupidissimo duce temperantiæ exemplum. Quum Diphridas illi è patria nuncium attulisset, vt omissis quæ tum agebat, protinus in Bœotiam irrumperet, quanquam destinarat hoc ipsum postea maiore aggredi apparatu, tamē magistratibus obtemperans, accersitis ad se viginti millibus eorum, qui apud Corinthum militabant, inuasit Bœotiam, ac iuxta Coroneam congressus cum Thebanis, Atheniensibus, Argiuis. & Corinthijs, ambas acies superauit, licet ipse multis acceptis vulneribus corpore esset grauiter affectus. Quæ pugna cum esset inter re ab illo gestas omnium maxima, quemadmodum scripsit Xenophon: tamen domum reuersus nihil de pristino victu uitæque modestia mutauit, ob tantos rerum successus, totque uictorias. Multo dignior erat triumpho uictoria, qua uir ille primum suis consilijs anteposuit legum autoritatem, deinde tot egregijs facinoribus nihilo factus est insolentior.

Modestè.

46 Animaduertens ciuium nonnullos, qui in pretio habebantur, ac sibi placerent, quod equis alendis intenderent animum, sorori Cyniscæ persuasit, ut conscenso curru certaret in Olympijs, hoc pacto Græcis ostendere cupiens, in genus exercitamenta nullius es-

Facetè.

se veræ uirtutis, sed nihil aliud habere quam opum, & impendiorum ostentationem, eoq; fœminis esse dignora quam uiris.

47 Quum haberet apud se Xenophontem illum sapientem, eumque plurimi faceret, iussit ut filios suos accerseret Lacedæmonem, docendos artem omnium pulcherrimam, uidelicet imperare, & parere Imperio. Athenis florebat omnium liberalium disciplinarum genus, sed hanc cæteris omnibus præstantiorem existimabat nusquam melius disci, quã apud Lacedæmonios, ubi non uerbis disputabatur de bene administranda Republ. sed ciuium moribus honestissimæ rei, exemplum exprimebatur.

Grauiter.

48 Proinde rogatus abs quopiam, quam ob rem Spartanorum respublica præ cæteris secundis rebus floreret: quoniam, inquit, plus cæteris in hoc sese exercent, ut pariter, & imperare, & parere sciant. Quæ duæ res a ciuibus excludunt seditiones, & tuentur concordiam.

Disciplina] ciuilis.

49 Cum vita defunctus esset Lysander. Agesilaus numerosam sodalitatem aggregatam comperit, quam ille ex Asia domum reuersus statim aduersus Agesilaum instituerat. Id indignè ferens Agesilaus, destinabat omnibus palam facere, cuiusmodi ciuis fuisset Lysander, dum viueret. Ac perlecta quadam oratione, quam Lysander in libro descriptam reliquerat, compositam quidem a Creonte Halicarnasseo, sed in hoc ut hanc Lysander edisceret, atque apud popularem multitudinem recitaret: Tractabat autem oratio de nouandis rebus deque mutando Reipubl. statu. Hanc, quoniam arguebat Lysandrum fuisse ciuem perniciosum, ac seditionis auidum,

Agesilaus

Agesilaus voluit euulgare. Cæterùm ubi senex quidam Ephorus orationem perlegisset, metuens dictionis grauitatem, ac vehementiam, ne lecta quoque multos ad rerum nouarum studium excitaret, consuluit Agesilao, ne Lysandrum sepultum refoderet: sed orationem premeret. Senis consilio paruit, & a cœptis conquieuit Agesilaus, doctus non solum obtemperare publicis legibus, ac magistratui, verum etiam priuato senioris consilio. Vir excelsi animi plus apud se ualere uoluit publicam utilitatem, quam priuatum odium, simulque perpexit indecorum esse simultatem exercere cum sepulto. Hac moderatione usus est aduersus manifestum inimicum.

Moderatè.

50 Porro qui clanculum ipsi aduersarentur, eis palam quidem non exhibebat negotium, sed efficiebat, ut ipsum in militiam sequerentur, atque ex his nonnullos duces exercitus, ac magistratus factos euehebat: qui quum se in magistratu improbe, & auarè gessissent, eoque in ius uocari periclitarentur, rursus Agesilaus illis patrocinabatur, & ab ipsis stabat: atque hac arte reddebat eos ex clancularijs hostibus amicos, & ad se reuocabat. Quibus rebus factum est, ut iam neminem haberet aduersarium. Quid hac prudentia ciuilius, qua mederi maleuolis maluit, quam ulcisci?

Gallia.

Moderatè.

51 Quidam petijt ab Agesilao, ut scriptis ad hospites, & amicos suos Asiaticos literis commendaret, quo apud illos ius suum consequeretur: respondit nihil esse opus litteris commendaticijs: Nam mei, inquit, hospites sua sponte, quæ iusta sunt, faciunt, etiam si illis non scripsero. Dux egregius non nisi

Iustè.

Humaniter.

cum

cum sui similibus hospitium coniunxerat.

52 Grauiter. Ostendebat illi quidam ciuitatis cuiusdam muros bene tutos valideque extructos: cumque rogasset, viderentur ne pulchri: Pulchri, inquit, per Iouem verum apparet in hoc paratos, vt mulieres inhabitent, non viri: sentiens non alijs mœnibus tectius communiri ciuitatem, quam strenuis ciuibus.

53 Modestè. Megarensi cuidam, multa iuueniliter de sua ciuitate aduersus Agesilaum iactanti. Adolescens, inquit, tui sermones opus habent magnis uiribus: Significans indecenter eum magnifice loqui, cui vires non suppetunt orationi pares.

54 Tantum, & cæteris in rebus aberat a uulgi iudicio vir prudentissimus, ut quæ cernebat alios admirari, ipse in tantum contemneret, ut ne nosset quidem. Quod euenit in Callipide. Is erat tragœdiarum actor, multi nominis, famæque celebris apud Græcos, & a cunctis in pretio habitus. Primum quidem occurrit Agesilao, eumque est allocutus: post improbe semet admiscuit his, qui simul cum rege ambulabant, seseque ostentabat, ratus futurum, vt rex prior ipsum comiter appellaret. Id quum non fieret. Tandem non, inquit, agnoscis me, ô rex, nec audisti qui sim? Agesilaus autem intuitus illum. An non tu es, inquit, ille Dicelicta? Nam hac uoce peculiaris Lacedæmoniorum lingua signat mimum, hoc est, imitatorem: Δίκηλον enim illis simulachrum sonat, aut effictam imaginem. Adeo vir prudens, & omnia Reipubl. commodis metiens, nullo honore dignatus est histrionem quamuis insignem, cuius ars ad solam parate voluptatem corrumpendis ciuium moribus esset accommodatior, quam erudiendis.

Huic

55 *Argutè.*

Huic simile est, qd rogatus vt vellet audire quendam, qui mira similitudine luscinię vocem imitabatur, recusauit: Frequenter, inquiens, ipsam audiui luscinam: Significans ineptam esse uoluptatem, magis delectari ipsa simulatione quàm natura.

56

Quemadmodum autē ipse singulari modestia praeditus erat: ita non tulit in alijs arrogantiam. Menecrates quidam medicus, quū desperatae quędā curationes ipsi fęliciter cessissent, populari adulatione dictus est Iupiter. Hoc cognomēto vir arrogātis ingenij delectatus insolentius vsus est eo titulo. Tandē quum & Agesilao scriberet, nec veritus esset hac uti salutatione: Menecrates Iupiter Agesilao regi salutē. Rex hoc offensus proęmio, praeterea nihil dignatus est legere, sed rescripsit in hunc modū: Rex Agesilaus Menecrati sanitatem. χαίρειν Graeci dicunt, quibus bene precantur, ὑγιαίνειν ambiguum verbū ferè in malum sonat, quum significamus, ab esse sanitatem menti. Eo verbo quidam Caesari exprobrauit insaniam.

Facetè. *Modestè.*

57

Fortitudinis etiam in rebus aduersis insigne dedit specimen. Canon & Pharnabazus per classem regiam mari potiti obsidebant maritimas Lacedaemoniorum regiones, quū interim Atheniensium ciuitas moenibus esset cincta. Itaque Lacedaemonij Pharnabazo donantes pecuniam pacem ineunt cum rege, mittuntque ciuem Antalcidam ad Teribazum, Graecos Asiaticos, pro quibus bellum gesserat Agesilaus, tradentes regi. Vnde pessimè euenit, vt huius ignominiae portio recideret in Agesilaū: Antalcidas enim cū inimicus erat Agesilao: eò pacem quacunq; occasione confecit, inuidens illius gloriae, quem

Fortiter.

videbat

videbat bello crescere, reddique maximum ac maximè celebrem. nec tamen hæc infælicitas deiecit illius animum. Quinetiam cuidam dicenti, quòd Lacedæmonij Medissarent, ita respondit, imò Medi potius Laconissant. Significans indolem suę gentis corrumpi fortuna non posse.

58 Iustè. Quodam tempore rogatus vtra uirtus esset præstantior, fortitudo, an iustitia, grauiter respondit, Fortitudinis nullum esse vsũ, nisi adsit iustitia. Quod si omnes essent iusti, nihil opus fore fortitudine. En animum summo dignum duce, qui nihil vi præter æquum indicarit faciendum, rectéque perspexerit plurimum interesse inter audaciam & fortitudinem.

59 Animosè. Quum Gręci, qui Asiam incolebant, Persarum regem ex more magnum appellarent. Qua, inquit, re ille me maior est, nisi sit iustior ac temperantior? Ea sententia philosophis esse consueuit in ore, sed hanc bellator expressit affectu.

60 Grauiter. Notans pręposteram licentiam eorum, qui Asiam incolebant, eius gentis corruptis moribus, dicere solet: inter illos qui improbi essent, eos esse liberos: contrà qui probi, eos esse seruos: quòd ibi vitijs licerent omnia, virtus haberetur odio.

61 Sapiēter. Interrogatus qua ratione potissimũ quis assequi posset, ut apud homines honestam haberet famam: Si loquatur, inquit, quæ sũt optima, & faciat quæ sunt honestissima. Quid dici poterat breuius, ac rursus quid absolutius? Itidem Socrates idem percunctanti. Si talis, inquit, esse studeas, qualis haberi uis. Si quidem fucis parta gloria, ut non est uera gloria, ita nec diuturna est.

Cele-

Celebratur, & hoc illius dictum Principibus edifcendum, Imperatoris officium eſſe, erga rebellantes audacia, erga ſubiectos beneuolentia uti: quod idem Maro nobili carmine docuit: 63 Iuſtè. Moderatè.

Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos.

Neque enim uerè uictor eſt, qui iracundiæ uindictam flagitanti frenum neſcit imponere.

Cuidam ſciſcitanti, quæ potiſſimum pueris eſſent diſcenda: Ea, inquit, quibus uſuri ſint, & quum ad virilem peruenerint ætatem. Rectè cenſuit uir prudens, ſolā virtutem primū, ac ſtatim a teneris vnguiculis diſci oportere: nec vllam æui portionem artibus friuolis dandam: quæ ut in pueris habent oſtentationem plauſibilem, ita nec grandibus decoræ futuræ ſint, nec ad ſeria uocatis utiles. 64 Sapiēter.

Idem quum in cauſa quadam ſederet iudex, & is quidē qui accuſabatur, rectè dixiſſet, patronus contra malè, ſubinde tamen repeteret inter dicendum, Ageſilae, decet rege opitulari legibus, perinde quaſi bonam haberet cauſam, & ab ipſo ſtarent leges, hominis improbitatem interpellans Ageſilaus: Si quis, inquit tibi domum perfoderit, aut veſtem abſtulerit, num expectaturus eſſes, vt architectus, aut qui veſtem contexuit, tibi ſit auxilio futurus? Subindicans regem eſſe veluti legum architectum, nec conuenire, vt is opituletur ei, qui cōtra leges aliquit admiſerit. 65 Salsè.

Cum pax coijſſet, eique a rege Perſarum eſſent allatæ literæ, quas Perſes una cum Gallia Lacedæmonem perferebat, de hoſpitio, deque amicitia tractantes, non recepit, ſed 66

iuſſit

Incorruptè. iussit illos regi renunciare, nihil esse necesse priuatim ad ipsum literas mittere: cæterum si perspicuum foret, illum bene velle Lacedæmonis, & Græcis, ipsum quoque illi pro uiribus futurum amicum. Quod si deprehenderetur insidias tendere, ne putet, inquit, quod me sit habiturus amicum, etiam si uehementer multas ab eo recepero epistolas, cui in omnibus rebus gerendis hic unicus erat scopus, consulere reipublicæ commodis.

66 Piè, vrbanè. Quum miro esset affectu erga liberos suos, dicitur aliquando arundine pro equo conscensa, una cum pueris lusisse domi. Id quum fortè uidisset ex amicis illius quidam, rogabat, ne cui diceret, quod uiderat, priusquam ipse quoque liberorum parens esset factus: festiuè subindicans eum lusum non esse leuitatis, sed pietatis: nec hoc, quod agebat, uideri posse ineptum ei, qui modo expertus esset, quam ingens sit affectus caritatis parentum erga filios.

67 Audierat socios molestè ferre tam crebras expeditiones, præsertim quum ipsi permulti, Lacedæmonios numero paucos sequerentur. Agesilaus itaque uolēs ostendere quanta esset Lacedæmonium multitudo, iussit uniuersos socios simul considere permixtos inuicem Lacedæmonijs item separatim solos. Solerter. Mox per præconem edixit, ut primi omnium surgerent figuli. Hi quum surrexissent, secundo loco per præconem iussit surgere fabros ærarios: deinceps architectos, ac domorum opifices, sim liter, & aliarum artium singulos. Ita factum est, ut propemodum socij surgerent omnes, Lacedæmoniorum verò nullus, eo quod Lacedæmonijs, qui militiæ parantur, interdictum sit, opificium, aut artem

seden-

sedentariam, vel exercere, vel discere. Hoc facto risit Agesilaus: Videtis, inquit, ô viri quanto plures nos educimus, quam vos. Hoc strata gemate dux inclytus demonstrauit, non perinde referre, quam numerosum militem educas in prælium, ut quam fortem, & exercitatum.

68 In pugna Leuctrica quũ Lacedæmoniorum multi fugissent, ijque legibus pœnas dare deberent, Ephori reputantes ciuitatem viris desertam, egere militibus, cupiebant eam ignominiam militibus remittere, simulq; seruare leges. Deligunt igitur Agesilaum nouarum legum conditorem. Is prodiens in suggestum. Ego, inquit, alias leges haud quaquam laturus sum. Neque enim his, quas habetis, aut additurus sum aliquid, aut detracturus, neque quidam omnino mutaturus. Sed mihi rectũ videtur, ut leges, quas habetis, a die crastino robur habeant, & autoritatem. Eo commento vir solers simul, & præsenti ciuitatis necessitati consuluit, & periculosum mutandarum legum exemplum exclusit a republ. uno tãtum die legibus abrogatis. *Solerter.*

69 Cum pugnaretur apud Mantineam, admonuit Lacedæmonios, ut cæteris omissis omnibus in unum Epaminondam intenderent vim prælij, dicens, solos cordatos esse viros fortes, hosque solos esse autores uictoriæ. Itaque, si hunc [illegible], facillimè cæteros in pot[illegible]em nostram redigemus, ut uecordes nulliusque precij, quod & euenit. Nã inclinante ad Epaminondã uictoria, quũ nonnullorum fuga fieret, adhortanti illi suos & a fuga reuocanti, Lacedæmonius quispiam lethale uulnus inflixit. Eo prostrato qui erant cum Agesilao à fuga reuersi, ĩi ancipiti Marte *Prudẽter.*

te cum hoste depugnarunt, sic tamen multo inferiores Thebani, multo præstantiores Lacedæmonij uiderentur. Hac arte prudentia ducis consulunt incolumitati suorum, qui fuerant haud dubie perituri. Simul illud docuit: in bello plus habere momenti unum uere prudentem, & cordatum, quam turbam imprudentium.

70 Pie in patriam.

Quum Spartanos pecuniæ deficerent ad bellum, eo quod alerent externum militem, Agesilaus in Aegyptum profectus est, ab Thaco Aegypti rege accitus stipendio. Cæterum Agesilaus ob corpus incultum, ac uestis uilitatem uenit in contemptum eius gentis hominibus, qui sperarant se uisuros Spartanum regem talem, qualis esset rex Persarum, corpore decentissimè ornatum, perperam sane de regibus sentiens, quos externo cultu putarint æstimandos potius, quam animi uirtutibus. Nihil ille quidem de cultus, ac uictus simplicitate mutauit, sed interim ostendit, maiestatem dignitatemque regiam, non uestium splendore, sed prudentia, ac fortitudine parari oportere. Quin eodem facto declarauit insignem erga patriam pietatem qui ob publicam utilitatem non grauatus sit in Aegyptum proficisci: ne ætatis iam fere, ac uergentis ad annum octogesimum excusatione uti uoluit, quo minus apud barbaros stipendium faceret, modo Reipublicæ subueniret. Athenæus hoc modo rem narrat: Agesilaus in Aegyptum profectus Tacho regi laturus suppetias, quoniam corpore erat pusillo, his uerbis a rege contemptus est: Parturijt mons. Iupiter metuit, at ille peperit murem. Id ut audiuit Agesilaus. At ego, inquit, aliquando tibi uidebor leo. Nam

post

post, quum illi non adesset Agesilaus, regno pulsus confugit ad Persas.

75 Cæterorum vbi quos educturus erat in acie conspiceret ob imminens periculum formidolosos partim propter hostiū multitudinē, erant enim numero ducēta millia, partim ob ipsorum paucitatem, decreuit conflictum rē diuinam facere, veluti capturus auspicium ab extis: itaque non conscijs cæteris, læuæ manus volæ literis inuersis victoriam inscripsit, deinde iecur ab aruspice acceptum, supposuit manui, quæ clam scripturam habebat, diuque tenuit fingens interim se deliberandū ac dubitantis speciem præ se ferens, donec literarū figuræ iecinori imprimerentur; moxq; militibus, quos in aciē educturus erat, ostendit, dicens deos his litteris certò portendere victoriam illi vero existimantes sese certum habere signum futuræ victoriæ, vehementer animati sunt ad pugnam. Hic dolus multo plus valuit, quàm oratio, quāuis prolixa ac meditata. Et hoc stratagema est, non apophtegma.

Callidè.

76 Cùm hostes Agesilai exercitum fossa cingerent, id quòd facile poterant ob multitudinem, ac Nectabius, cui suppetias ferebat, censeret erumpendum. & cum hoste conserendas manus. ne quod instituerent, perficerent, ille negabat impediendos hostes, qui pares hostibus esse studerent, non superiores. Siquidem fossa vtriusque adimebat confligendi copiam. Porro quum parum abesset, quin fossa coiret, per hoc angustum interuallum instruxit, quod erat reliquum militum: ac inter partes commissa pugna vertit illos in fugam, hostiumque ingentem stragem edidit paucis militibus, quos secum habebat, atque ex præda magnam pecuniarum vim misit Spartam.

Animosè.

77 Decessit ab Aegypto patriã repetens, morbo implicitus in portu qui Menelai dicitur. Moriens autem mandauit ijs qui aderant, ne quam fictilem, aut aliis imitatam corporis sui imaginem facerent: Si quod, inquit, præclarum facinus gessi, hoc erit monumentum mei. Sin minus ne omnes quidem statuæ cùm sint vilium ac nullius rei opificum opera illustrabunt mei memoriam.

Modestè.

78 Crebro solebat in concione admonere milites suos, ne captiuos vt facinorosos cruciarent, sed vt homines seruarent. Infantibus etiam in bello captis prouidit, vt in vnũ locum comportarentur, ne mutatis castris relicti perirent. Eandem curam impendit senibus captiuis, ne quando sequi non possent, à canibus lupisve discerperentur. Hæc autem humanitas illi nõ solùm aliorum, verum etiam captiuorum miram beneuolentiam conciliauit.

Humaniter.

EX PROBO AEMILIO.

79 Apud Coroneam Athenienses, ac Bæotios cum suis socijs, Agesilai iter impedire conatos, graui prælio vicit. Ei victoriæ per se magnificæ multũ laudis apposuit religionis exemplo. Multi e prælio confugerant ad templum Mineruæ. De his rogatus quid vellet fieri Agesilaus, vetuit illos violari, quum in eo prælio vulnera aliquot accepisset, videbaturque vehementer iratus omnibus, qui tum arma aduersus ipsum tulerant, tamẽ plus apud illum valuit religio quàm ira. Neque hoc solum in Græcia fecit, vt templa deorum haberet sancta, verum etiam apud barbaros summa religione simulachra, arasq; consecrauit, quasi in hæc nullum esset ius belli; Itaq; præclare solitus est dicere, se vehemẽter admirari eos non haberi sacrilegorũ in numero qui læderent

Religiosè.

rent ipsis supplices, ac per deos obtestantes: nec grauiores sumi pœnas de his qui religionem minuerent, quàm qui templa spoliarent.

80 Accipe nunc exemplũ fortitudinis clementia temperatæ. Postea quam ingenti strage fregisset Corinthiorum vires, eosq; intra mœnia compulisset: multis hortantibus, vt vrbem oppugnaret, negauit id suæ virtuti conuenire, qui peccantes ad officium cogeret, non qui nobilissimas Græciæ vrbes subuerteret. Vt hoc est eximiæ cuiusdam moderationis, ita quod adiecit, admirabilem viri prudentiam arguebat. Si, inquit, eos extinguere voluerimus, qui nobiscum aduersus barbaros steterunt, ipsi nos expugnauerimus vel quiescentibus hostibus, qui subuersis socijs nullo negotio, quando volent, nos opprimerent.

Moderatè

Prudenter

81 Diuinitatis cuiusdam videtur quod adijciam. Quum adornaretur expeditio apud Leuctra, quæ Lacedæmonijs fuit luctuosissima, Agesilaus quum à plerisque vrgeretur, vt exiret, proficisci noluit, perinde quasi calamitatem irrecuperabilem animo præsentiret.

82 Rursus accipe solertiæ Reipub. salutaris argumentum. Cum Epaminundas incredibili impetu Spartam vrbem inuaderet, ac ciuitas careret mœnibus, aliquot adolescentes hostiũ aduentu territi statuerant ad Thebanos transfugere, iamq; locum extra vrbem editum occuparant. Agesilaus perpendens actum fore de ciuitatis incolumitate, si sensisset populus aliquos ad Thebanos transfugere conari, dissimulans cum suis ad adolescentum turmam peruenit: ac perinde quasi id bono animo fecissent, collaudauit consilium, quod eum locũ occupassent: sibiq; in animo fuisse dixit idẽ facere. Sic adolescẽtulos ficta laudatione tem-

Solerter.

perauit, & adiunctis suis comitibus locum tutum reddidit. Etenim qui transfugiendi consilium clàm ceperant, videntes maiorem adiunctum numerum eorum, qui eius consilij fuerant expertes, non ausi sunt sese commouere: eoque libentius conuenerunt, quòd latere arbitrabantur, quæ cogitarant. Absque dubio Sparata non erat futura Sparta, nisi tum Agesilaus celeritate consilij salutem attulisset. Eadem arte & iuuenili temeritati remedium adhibuit pro supplicio.

AGESIPOLIS CLEOMBROTI.

83 Agesipolis Clembroti filius quum quispiã apud ipsum seu rem magnificam prædicaret, quòd Philippus Macedonum rex intra paucul os dies subuertisset Olynthum: At qui per Deos, inquit, talem ciuitatem longè maiore temporis spatio non extructurus est: Significans multo regaliùs esse condere vrbes, quam conditas demoliri. *Clementer.*

84 Cum alius quidam dixisset, ipsum, cũ rex esset, cum æqualibus suis fuisse obsidem, non liberos aut vxores eorum, velut hoc esset regi dedecorsuram dari in manus ac ius aliorum, quum alij reges soleant vxorem ac liberos ꝑ se dare obsides: Et quidem iure, inquit, optimo: par est enim, vt nos nostra ipsorum feramus errata: Subindicans si quid calamitatis accidit in bello aut in Repub. regum vitio accidere, eoque iustum esse, vt hi potissimum puniantur, per quos venit calamitas. *Iustè.*

85 Idem quum è Sparta iussisset mitti catulos ac respondisset aliquis, non educari apud Lacedæmonios catulos. Ne viros quidem, inquit, antea, atqui nunc fieri cœpit. Festiuiter indicabat in Repub bene instituta omnia proficere in melius. Olim Lacedæmonij ægrè *Argutè.*

sua

sua tuebantur post ausi sunt reges ac gentes procul semotas bello lacessere. Quemadmodum autem recta institutio viros reddit bello & Reipub. vtiles, ita canes ad venatum habiles reddit educatio.

AGESIPOLIS PAVSANIAE.

86 Generosè.

Agesipolis Pausaniæ filius, quum Athenienses querimoniarum, quas cum ipso mutuas habebant, arbitrum delegisset Megarensium ciuitatem, quæ controuersiam inter eos componeret: Turpe, inquit, si Megarenses melius norunt, quid iustum sit, quàm hi qui se Græcorum duces ac rectores præstitissent. Megarenses apud Græcos malè audiebant, de quibus iactatum est, ꝙ neque primi essent, neq; secundi, neque tertij, neque quarti, neque vllo in numero, quū Athenienses pleræq; parti Græciæ imperarint. Ab ipsis igitur quibuscũ litem habebat rex, volebat finiri dissidium, simul declarans, & quàm suæ fideret causæ, quàm aduersarijs non diffideret, malens clarissimæ ciuitatis iudicio vinci, quam Megarensium arbitrio vincere.

AGIS PRIMVS.

87 Proditio turpiter.

Agis Archidami filius, quũ Ephori quodã tempore dicerent: Proficiscere iuuentutem tecum ducens ad huius patriã: nam is ipse te perducet in arcem: Et qui cõuenit, inquit, ô Ephori, tot iuuenes ei credere, qui suã ipsius patriam prodidit? Grauiter admonens nihil illis tuto credi, qui in patriã perfidi fuerint.

88 Hoc antè dictũ pagi. 24. ap. 49. & 50.

Interrogatus a quodam, quod disciplinæ genus potissimum exerceretur apud Spartanos: Scire, inquit, & imperare, & ferre imperium. Athenis enim complures disciplinæ colebantur, curiosæ magis quàm ad rectè gubernandam rempublicam necessariæ.

89 Fortiter & illud dixisse fertur, Lacedæmonios non oportere percunctari, quot sint hostes, sed vbi sint: significans non à militum numero pendere victoriam, sed à fortitudine, reique gerendæ celeritate: Statim enim congredi vult, qui quærit vbi sint hostes.

Animose.

90 Apud Mantinæam quibusdam dissuadentibus ne cum aduersarijs, quòd numero plures essent, confligeret: Cum multis, inquit, pugnet oportet, qui multis velit imperare.

Animosè.

91 Cuidam sciscitanti, quot essent Lacedæmonij, Quot satis sunt, inquit, ad propulsandos malos: ostendens magis referre, quam fortes viros habeat ciuitas, quàmquam multos.

Argutè.

92 Idem quum præteriret Corinthiorum mœnia, conspiceretq; vehementer excelsa munitaq; & in longum porrecta spatium. Quæ sunt, inquit, mulieres hunc locum incolentes? innuens fortibus viris non esse opus mœnibus.

Salse.

93 Cùm Sophista quispiam apud eum dixisset, orationem esse rerum omnium præstantissimam, videlicet prædicans artem, quã profitebatur. Ergo, inquit Agis, tu quum taces, nullius es pretij, significans multo præclarius esse res magnificas gerere, quàm habere linguam ad magnificè loquendum expeditam.

Salsè.

94 Vicerat Argiuos prælio, qui post redintegratis viribus rursũ ferociores illi occurrebãt. Agis itaq; conspicatus multos e socijs turbari: Sitis, inquit, bono animo viri. Cum enim nos qui vicimus, trepidamus, quid facere censetis eos, qui à nobis victi sunt? Eo dicto ducis solertia protinus reddidit animum suis.

Solerter.

95 Peculiaris erat Lacedæmonijs verborũ paucitas, Vnde & ab ea regione breuiloquentia Laconismus dicitur. Cùm igitur Abderitarum legatus apud Agidem multa loquutus,

Loquacitas notata

vix tandē dicendi finem fecisset, rogaretque, quid ciuibus suis esset renunciaturus: Agis, Illud inquit, renūcia, quantū temporis tibi fuit opus ad dicendum, tantum me silentem audisse. Hoc dicto exprobauit stolido oratori inanem loquacitatem, responso indignam.

91 Iustè.

Quibusdam Eleos hoc nomine prædicantibus, quòd in certaminibus Olympiacis essent iustissimi: Quid, inquit, magni mirive faciunt, si intra quinque annos vno tantùm die se iustos præstant? Non putabat vir sapientissimus in eum competere iustitiæ laudem, nisi qui per omnem vitam, in omnibus actionibus iustitiam coleret.

97 Inuidia notata.

Quum quidam apud illū dicerent esse non nullos alienæ familiæ, qui ipsi inuiderent: Geminam igitur, inquit, habebunt molestiam, quos & sua ipsorum mala discruciabunt, atq; insuper tum meis, tum amicorū meorum bonis torquebuntur. Magnifica vox, declarans eos, quos hēt inuidia, magis esse misericordia dignos quàm ira, propterea quod inuidus abūdè dat pœnarum, etiam si nemo vlciscatur.

98 Argutè.

Cuidam consulenti, vt hostibus fugientibus daret transitum: Sed quomodo, inquit, pugnabimus cum his, qui ob fortitudinem manent, si non pugnamus cum fugientibus? existimabat vir animosus, aduersus hostes nullam prætereundam occasionem.

99 Simile Agesilaus pagin. 26. apo. 55.

Cùm de Græcorū libertate quidam in medium adduxisset, magnifica quidem, sed factu perquàm difficilia: Tua, inquit, verba hospes opus habent viribus & pecunia: perquàm scite, declarans frustra de his verba fieri, ad quæ perficienda non suppetit facultas. In consultationibus enim nō solùm spectandum est, quid sit factu pulcherrimum, sed quid fieri possit.

100 Moderatè. Quodam dicente Philippum effecturum, ne Lacedęmonijs pateat iter in Græciā. Nobis, inquit, ò hospes nostra patria sufficit ad illic viuendum. Pectus ad vtrumq; paratū, & ad proferendum imperium, si contingat, & ad boni cōsulendū fortunā licèt mediocrem.

1 Loquacitas. Perinthiorū orator in Lacedęmoniā missus, quū apud Agidē dixisset admodū prolixè, vbi perorasset rogauit eū, quid esset Perinthis renunciandū: Quid aliud, inquit, nisi q̃ tu vix dicendi finē feceris, ego vero tacuerit? Hoc apophthegma simillimū est illi, quo superius Abderitæ legati multiloquiū taxarat.

2 Simpliciter. Cum legationem suscepisset, solus ad Philippū profectus est. Is vbi admirans dixisset, Quid hoc rei est? Solus venisti; Agis, quid, ni, inquit, ad vnum? Grauiter taxauit aliorum principium ambitionem, qui sumptuosis, ac splendidis legationibus exhauriunt ærarium, quum vnus vir cordatus possit totū hoc prętare, quod Reipub. interest.

3 Lepidè. Quum è senioribus quidam videns priscas leges & instituta vetera aboleri, & alia praua succedere, atque ob id res Spartanorum inuerti, quæ summa fuerant in imum deiectis, & conteri: hæc quum apud Agidē iam senem deploraret, ioco respondit: Si fit, inquit, quod narras, recto ordine res procedunt. Siquidem ego puer à patre audiui, q̃ iam tum illis temporibus res inuerterentur. Itaq; si rursus inuertuntur, redierunt in locum pristinū. Hoc quidem ille ludens. Cęterum seriò dicebat se puerum hoc quoque accepisse à patre nihil esse mirum, si præsentibus succedant deteriore, sed mirandum, si succedant meliora, aut similia. Notauit peculiarem senib. quærelam dę rebus in deterius prolapsis, simulq; rerum huma-

humanarum hanc esse naturam, vt vsque in peius degenerent.

4 Rogatus à quodam, quo pacto quis libertatem suam tueri possit: Si mortem inquit, contempserit. Hoc qui caret, potest vbique quod rectum est, sequi, nec est, quod timeat improbos; qui vt extrema moliantur, nihil aliud possunt, quàm occidere.

Et hoc antea habetur pa. 24. apo. 39.

AGIS SECVNDVS.

5 Agis iunior, Demadi dicenti, ꝙ enses Laconici ob breuitatem à circulatoribus, ac præstigias imitantibus deuotarentur: Atque his, inquit, ensibus Lacedæmonij assequūtur hostes longioribus armatos gladijs: declarans non referre quo quid apparatu fiat, sed quantum efficiatur. Siquidem hoc speciosior victoris gloria, quo min⁹ habuit ƥsidij præter virtutẽ.

Vrbane.

6 Quemadmodum ad improbū subinde percunctantẽ, quis esset inter Spartiatas vir optimus: Qui tui, inquit, est dissimillimus. Indigne tulit vir generosus eum de virtutis præstantia loqui, qui ipse esset vitijs obsitus.

Liberè.

AGIS VLTIMVS.

7 Agis Laconicorum regum vltimus, per insidias captus, ac præter meritum ab Ephoris condemnatus quum ad laqueum duceretur, conspiceretq; quendam e lictoribus flentem ob indignitatem rei, cuius cogebatur esse minister: Desine, inquit, ò homo vicem meam flere. Nam sic moriens præter ius & æquum, melior, feliciorque sum his, qui me occidunt. Hæc loquutus vltrò collū laqueo induit. Quo nemo Stoicorum docuit quicquam fortius, hoc ille iuuenis non verbis, sed re præstitit, fælicitatem omnem solo honesto metiens, eosq; iudicans infæliciores, qui faciunt iniuriam, quàm qui patiuntur.

Fortiter.

Parentibus rogantibus, vt sibi in re quapiā iniusta adesse, recusauit illis aliquamdiu. Cæterum quum instarent, hunc in modū respondit: Donec essem apud vos, nullam omnino tenebā iustitiæ scientiam: Verùm vbi me patriæ tradidistis, patriæq; legibus, insuper & iustitiam, & honesta tam pro viribus docuistis conabor huic magis obtemperare, q̃ vobis. Et qñ quidē hæc est vestra voluntas, vt quæ sunt optima, faciam: optima verò sunt, quæ iusta sunt, quum homini priuato, tū præcipuè principatum gerenti: quæ vultis, faciam: quæ dicitis, negabo. Narrant Agidem puerū in summis delicijs fuisse educatum: sed simulatq; adolescens etiamnum ad Reip. gubernacula admotus est, incredibili mutatione, reiectis pristinæ vitæ voluptatibus huc totū animum adiecit, vt Spartā Barbarorū ac Græcorū moribus corruptissimam ad pristinam frugalitatem euocaret: quæ res illi fuit exitij causā. Vtinam aūt cæteri Principes, quorū prima ætas fere luxu, delicijsq; corrumpitur, saltem cum Agide tum animum vertāt ad bonā frugem, quum regni habenas accipiūt: atque hanc formam sequantur, quā præscripsit Agis, si quis quid petat ab ipsis, quod legibus & honesto aduersatur. Nec egregius iuuenis morosa atque aspera recusatione contristauit parētum animos, sed mira ciuilitate respondit, se magis hoc pacto obtemperare parentibus, si faceret, quod illorum perpetua voluntas optabat, quodque semper essent probaturi, quàm si præsenti affectui indulsisset.

Iustè.
Grauiter.

9 Idem quum in carcere rogaretur ab Ephoro, num pœniteret eorum, quæ gessisset, impauide respondit, se nulla tangi pœnitentia consilij cum prudentia, honestoq;, coniuncti,

Ex Plutarchi viris Cōstāter.

tametsi

tametsi non ignoraret se mortem præpropere relaturum, sciens ipsam virtutem abunde magnũ esse sui prẽmiũ quicunq; sequatẽ euentus.

Agesilaus Ephorus, quum ipsius suasu factum esset, vt fieret omnium debitorum solutio, iamq; tabulis in forum clarium comportatis ignis esset iniectus, ac flãma exurgeret, cæteris creditoribus mœstis, insultabat dicens se nunquã clarius lumen, aut ignem vidisse puriorem. Debebat enim ipse plurimum, & erat agrorũ prædiues, nihil tamen cuiquã soluere habebat in animo. Extrema improbitatis est linea etiam illudere quos afflixeris. — 10 — Improbè.

ALCAMENES.

Alcamenes Telecti filius, cuidã percunctanti, quo pacto quis optimè regnũ seruare posset: Si lucrum, inquit, non magni fecerit: longe, lateq; dissentiens à malis principibus, qui non alia magis ratione principatum constabilire student, quam attenuandis ciuium, suis augendis opibus, quũ iustitia & æquitas maximè reddant diuturnum imperium. — 11 — Grauiter.

Alio quodam rogante, cur à Messenijs oblata munera recusasset: Quoniã si recepissem, inquit, cum legibus pacem habere non poteram, O mentem regno dignam, quæ magno obuioq; lucro legum autoritatẽ antepo suit. Et vbi sunt interim, qui clamant, quod principi placuit, legis vigorem habet, & principem dare quidem leges, at non teneri legibus? — 12 — Integrè.

Cum quidam illi obijceret, quòd parcè frugaliterq; viueret, quum facultates amplas possideret: Decet enim inquit, eũ qui multa possidet, pro ratione, non pro libidine viuere. Significãs pernitiosas esse diuitias, nisi adsit animus diuitijs superior, qui possit earum vsum, non ex copia, sed ex necessitate moderari. — 13 — Continenter.

ANAXANDRIDAS.

14 Anaxandridas Leontis filius, cuidam acerbè ferenti, quòd cogeret vrbe exulare: Ne, inquit, vir optime exhorrescas exulare ciuitate, sed à iustitia exulare horrendū est. Sensit non esse miseros, quibus pter meritum incolumiq; innocentia accedit aliqua calamitas, sed eos verè deplorandos, qui sua sponte discesserunt ab honesto, etiā si nulla sequatur calamitas.

Sapiēter.

15 Cū quidā Ephoris opportuna quidem loqueretur, sed pluribus q̃ sat erat Anaxandridas, Hospes, inquit, re necessaria in nō necessario vteris: significans quod per se rectū est & vtile, non egere prolixa oratione: quòd ipsa causæ bonitas facilè seipsam commendet.

Loquacitas.

16 Percunctati cuidā, cur Lacedæmonij Helotibus (sic apud illos dicebant, quorum conditio media erat inter seruos & ingenuos) committerent colendos agros, ac non ipsi potius eos colerent: Quoniam, inquit, nōn ipsorum causa, sed nostra Helotas nobis comparauimus: videlicet stultitiam eorum taxans, qui mancipia ad ostentationem alunt otiosa, & seruos socios ac ministros voluptatum habere malunt, quàm frugiferis operis occupatos.

Argutè.

17 Alius quidam quum dixisset gloria ac celebre nomen nocere, eoq; fęlicē esse qui illud effugerit: Ergo, inquit Anaxādridas, si vera loqueris, qui ne aria perpetrant fœlices erunt. Nam qui fieri potest, vt qui sacrilegium cōmittit, aut aliud iniustū faciens perpetrat, gloriæ curā habeat? Notauit eos, qui sic contemnunt laudem, vt interim per ignauiā nihil gerant laudabile, quum eximiam virtutem honesta fama cōmitetur vltro, ac generosis animis amor laudum veluti stimulus ad præclara facinora sit innatus.

Salsè.

Alij

Alij cupiam percunctanti, quã ob causam Spartani impauidè semet exponerent periculis: Quoniam, inquit, pro vita timere consuescimus, non aliorum more expauescere: Significans moderatam vitæ curam addere calcar ad fortiter agendum, immodicum mortis pauorem ab egregijs factis deterrere. 17 Prudentes

Cuidam ab ipso sciscitanti, quam ob rem seniores apud Lacedæmonios plures dies sumerent ad cognoscendum in causis capitalibus, & si quis fuerit absolutus, nihilo minus obnoxius sit legi: Ideo, inquit, pluribus diebus cognoscunt, quoniam si in capitis discrimine errauerint, non est corrigẽdi consilij potestas; oportet autem à causa liberatum obnoxium manere legibus, quod fieri potest, vt secundum eãdem legem liceat aliquid rectius, de reo statuere. Hoc temperamento prouisum est, ne vel occidatur innocẽs, vel effugiat nocens: qui quamuis errore iudicum sit absolutus, potest eadem lege denuo conueniri, pœnasque dare legibus. 1* Prudenter Iustè.

ANAXANDER.

Anaxander Eurycratis filius roganti cuidam, quur Spartani non colligerent pecunias in ærarium publicum: Ne, inquit, corrumpantur qui facti fuerint illarum custodes. Quàm male consulunt integritati suæ, qui priuatim pecuniarum vim in arcam recondunt, si vir prudens ciuium suorum moribus timuit à pecunia publica, cuius tantùm erant custodes futuri, non domini. 19 Integrè.

ANAXILAS.

Cuidam admiranti quòd Ephori regibus non assurgerent, præsertim à regibus constituti: Ob hoc ipsum, inquit Anaxilas, quòd Ephori sunt. Magistratus est apud 29 Moderatè

Lacedæmonios, quo qui funguntur, Ephori dicuntur. Eos prisci reges instituerunt, vt essent regum ministri. Quorum potentia postea eo creuit, vt ipsis etiam regibus imperarent demum, & occiderent. Vox animi moderatissimi testis, quod percunctator ille contumeliosum ac superbum indicabat, ille interpretatus est esse ius legitimum.

ANDROCLIDAS.

22 Androclidas quidam Lacon, crure claudicans, coniecit sese in ordinem bellatorum: id prohibituri cum insurrexissent quidam ob cruris vitium: ille. Imo, inquit, non fugiente, sed manentem oportet bellare cum hostibus: perquam lepidè hoc ipso vitio ob quod reijciebatur se colligens vtiliorem prælio quàm essent cæteri pedibus integris.

Simile habetur superius pagin. 19. apo. 35.

ANTALCIDAS.

23. Antalcidas quum in Samothracia initiaretur, rogatus à sacerdote, quid egregium patrasset in vita: Si quid, inquit, mihi tale peractum est, sciunt ipsi dij: existimans ineptum commemoratione suorum gestorum se dijs commendare, qui siue prædicaret siue sileret nihilò minus nouerant. Nam apud sacerdotē poterat etiam falsa narrare. Sit hoc modestiæ exemplū, ac de Deo præclaræ sententis.

Modestè.

24 Quum Atheniensis quidam Lacedæmonios appellaret indoctos: Soli igitur nos, inquit, nihil mali à vobis didicimus. Sensit artes, quibus se iactabant Athenienses, magis ad ostentationem, ocium, ac voluptatem accōmodas, quàm ad Rempub. gubernandam, ad quod nulla disciplina deerat Lacedæmonijs.

Grauiter.

25. Alteri cuidam Atheniensi sic apud ipsum glorianti: veruntamen nos sæpenumero vos à Cephiso propulimus: Sed nos inquit, vos

Salsè.

nunquam

nunquam ab Eurota summouimus: significās hoc ipsum esse fortitudinis argumentū, quod Lacedæmonij frequenter ausi fuissent vsque ad Cephisum flumen Atticæ progredi, quum Athenienses nunquam sustinuissent accedere ad Eurotam Spartæ fluuium.

Rogatus à quodā, quo pacto quis maximè placere possit hominibus: Si, inquit loquatur illis iucundissimè, præstet autem vtilissima. Admonuit in colloquijs adhibendam sermonis comitatem, in officijs præstandis spectandam vtilitatem. Reprehendendi sunt, qui quū re sint fideles, tamen officium orationis asperitate corrumpunt: his peiores sunt, qui sermone benigni, re lædūt: pessimi verò qui quū verbis molesti sunt tamen facti noxij.

26 Sapienter

Cum Sophista quispiam appararet recitare librum, & Antalcidæ percōtanti, quod esset argumentum, respōdisset, Herculis Encomiū: Quis, inquit, illum vituperat? superuacaneum existimans in eo laudando sumere operam, quem vno ore prædicarent omnes. Hercules autē apud Spartanos religiosissime colebatur.

27 Salsè.

Ad Agesilaū in pugna cum Thebanis vulneratum, Habes, inquit, doctrinæ tuæ mercedem, qui eos pugnare docueris, cum ante pugnare nec scirent, nec vellent. Videbantur enim Thebani crebris Agesilai aduersus ipsos expeditionibus euasisse bellaces. Significabat inutile semper cum ijsdem bello confligere. ne vsu colligant bellandi peritiam.

28 Est superius pag. 30. apo. 59

Idem muros Spartæ, dicebat iuuenes esse Spartanos fines autem Spartanæ ditionis, esse lancearum cuspides, sentiens ciuitatē non egere mœnibus, quæ iuuentutem alat bellis idoneam: & eo vsque porrigi ditionem Lacedæmoniorum, quousque pertingerent armis:

29 Et hoc ante pag. 18. apo. 29. 30 & 33.

armis: significans virtute, non dolis aut pecunia propagandum imperium.

30 Lepidè. Cuidam roganti quamobrem Lacones in bello, breuibus pugionibus vtebantur: Quoniam, inquit, cominus cum hoste pugnamus. Lepidè torsit in argumentũ fortitudinis, quo ille volebat eos videri minus vtiles bello.

ANTIOCHVS.

31 Arguitè. Antiochus Ephorus cùm audisset, quod Philippus Messenijs dedisset agros, percunctatur, nam vires quoque dedisset, per quas aduersus pugnãtes pro agris, tueri possent quod erat datum.

ARGEVS.

32 Pudicitiæ iugum. Argeus, quibusdam non suas, sed aliorum quorundam vxores prædicantibus: Per Deos, inquit, de bonis & honestis mulieribus nihil temere loquendum est, sed in totum quales sint oportet ignorari præterquam solis maritis, quibus cum viuunt. Tam insignis erat apud priscos virginum & vxorum pudicitia, vt aas ab alijs quàm à parentibus, aut suis maritis conspici, gradus aliquis ad impudicitiam haberetur: tantaq. cautione consulebatur illarũ famæ, vt parũ pudica videretur, de qua rumor quamuis vanus oriri potuit: sed ea demũ summa matronalis pudicitiæ laus haberetur, si mulier adeò domi conclusa viuere, vt nullus esset, qui de ea vel bene, vel malè loqui posset: propterea quòd hoc ipsum matronã versari in fabulis, trahiq; per ora hominũ, prostitutionis genus putaretur. Etenim qui laudat alienã vxorem, videtur habere cognitam, cuius laudes prædicat, ꝙ ipsum aliquod detrahit pudori fœmineo. Quid igitur vir ille præclarus sentiret de matronis, quæ sine maritis interesse gaudent iuuenum conuiuijs,

quæ

quę cursitant ad alienarũ ciuitatũ dies festos & emporia, quæ ducunt choreas ex uiris, ac fęminis alternè mixtas, q̃ in balneis corpus nudũ ostendunt quorũlibet uirorum oculis?

Quodam tempore faciens iter per Selinuntem, quum in monumento quodam hoc Elegiacum carmen uidisset inscriptum. 33

Hosce tyrannida dum extinguunt, Mors sustali atrox.

Pone Selinuntis mœnia conciderent.

Iure perijstis, inquit, qui tyrãnidẽ ardentẽ conati sitis extinguere: cõtra magis oportuit illã sinere, donec tota deflagraret. Arripuit iocũ ex occasione uerbi. Extinguere. Extinguit .n. qđ opprimitur, & extinguitur incendium.

ARISTO.

Aristo cuidã laudibus uehenti dictũ Cleomenis, qui rogatus, quid oporteret bonum regem facere, respondit, Amicis benefacere, inimicis male: At quanto præstãtius est, inquit, uir optime, amicis benefacere, & ex inimicis reddere amicos. Hanc sententiam citra controuersiam primus omnium Socrates prodidit, & ad illum autorem refertur. 34 Humaniter.

Alij cuipiam roganti: quot essent numero Spartiatæ. Quot, inquit, ad arcendos malos sufficiunt. 35

Cum Atheniensis quidam apud illum recitaret funebrem orationem conscriptam in laudem eorum, qui fuerant à Lacedæmonijs in bello cęsi: Quales igitur, inquit, nostros esse putas, qui istos uicerunt? Mos erat apud Athenięses, ut qui in pl̃io cecidissẽt, publicitus oratione laudarentur, quam illi uocant Epitaphium. In hac magno artificio amplificabantur, & ciuitas Atheniensis, & populus postremo peculiariter hi, q̃ fortiter in bello mortẽ 36 Argutè.

oppetissent. At vir generosi animi, nõ inuidit arte exaggeratis Atheniensium laudibus, sed eas in suæ gentis gloriam retorsit. Itaque recitator ille, magis illustrabat virtutem Lacedæmoniorum, quàm Atheniensium: Quando quidem hoc consilio Homerus multis modis attollit virtutem Hectoris, vt Achillis victoriam reddat illustriorem.

37 Archelaüs regni socius Charilao, solitus ẽ de illo dicere, quo pacto nõ sit vir bonus Charilaus, qui ne sceleratis quidẽ molestus est. Fertur.n. Charilaüs mansuetissimi fuisse ingenij. Hoc mox i Charilao cõmemoratur ĩ diuersã sñiam, ac meo iudicio argutiorẽ. Et haud scio an in vita Lycurgi, supsit syllaba αυx. Ad hęc nescio an Charilaus & Charillus idem sint.

ARCHIDAMIDAS.

38 Archidamidas cuidam in laudem Charilli prædicanti ꝙ pariter erga cunctos fuisset mitis ac mansuetus: Et qua fronte laudetur aliquis, inquit qui erga sceleratos se mitem præbeat? Perspexit vir egregius mansuetudinem cum iustitia coniunctam esse oportere. Alioqui principis i facinorosos lenitas, quid aliud est quàm in bonos crudelitas?

Instè.

39 Idem cuidam qui vitio vertebat Hecatęo rethori, quod adhibitus ad ipsorũ conuiuium nihil dixisset: Videris, inquit, mihi nescire, quod is, qui dicendi nouit artem, etiam dicendi norit oportunitatem. In Senatu, in foro, in concionibus, in legationibus, alijsq; Reipublicæ negotijs locus est oratori: in conuiuijs temulentis: maiore cum laude silet eruditus, quàm loquitur. Sic periti bellatoris est, non minus scire fugiendi artem, quàm pugnandi.

ARCHIDAMVS.

40 Archidamus Xeuxidami filius, roganti

quidam

quinam essent. Spartanæ ciuitatis præfecti: Leges, inquit, ac legitimi magistratus.

41 Apud hunc quum quidam prædicaret citharœdum, eiusq; in canendo facultatem admiraretur. Heus, inquit, vir optime, quid honoris ac præmij abs te ferent boni viri, quum tantopere prædices citharędum? Rectè taxauit non vulgi modo, verum & principum prę postera iudicia, qui plerumq; pluris faciunt Mimum aut Morionem, quàm sapientem, fidiq; consilij virum: citharœdum verò, cuius ars non Reipub. sed voluptati seruit, adeò nō iudicauit prædicandum, vt nec inter bonos viros habendum duceret.

Artes inutiles.

42 Ad eū qui ipsi cātorem cōmendare volens, dixit, hic est bonus cātor: At apud nos, inquit, hic est bonus condimentorum artifex: perinde quasi nihil referret, vtrum quis musicorū instrumētorū sono, an obsonijs, & condimētis voluptatē adferret. Apud Athenienses cantores erant in summo pretio, quum coquis non haberetur idē honor: Lacedæmonijs verò nihil placebat artium, quod ciuium animos effœminaret magis q̄ ad virtutem accenderet.

Ars inutilis.

43 Quodam illi pollicente vinū suaue: Quorsum, inquit, opus? Quandoquidem & plus alsumetur, & quæ fortes decent viros, ea reddet inutiliora. O verè masculinum animum & omnium delitiarum contemptorem.

Continenter.

44 Cum Corinthiorum vrbē obsideret, vidit è solo mœnibus proximo exilire lepores, moxque versus ad commilitones. Habemus, inquit, hostes expugnatu faciles: quod fortuito acciderat, velut in omen rapiens. Molles enim ac parum viros, Græci leporis vocabulo notare solent: argumento est illud e comœdia, Tute lepus es, & pulpamentum quæris.

Solerter.

45 A duobus inter se dissidentibus delectus arbiter, ambos duxit in lucum Mineruæ cognomento Chalciœcæ sacrum, ibi exegit ab illis iusiurandum, ut starent arbitri iudicio, id ubi iurassent. Pronuncio, inquit, ne prius hunc locum exeatis, quam quod inter uos est dissidij, deponatur, & inuicem reconciliemini. Reperit uir ingeniosus quo pacto fieret, ut nec ambos offenderet, recusato arbitrio, nec alterum è duobus alienaret, si pro altero contra alterum tulisset sententiam. Apud Lacedæmonios autem nefas erat fallere, quicquid in Mineruæ templo promissum esset.

Solerter.

46 Cum Dionysius Siciliæ tyrannus filiabus Archidami uestes splendidas, multiq; pretij dono misisset, recusauit accipere, dicens: Vereor ne hoc amictu puellæ mihi turpes uideantur. Intellexit uir prudens uirgines nullo cultu melius ornari, quam simplici: porro sericis, gemmis, & auro dehonestari magis quã ornari: ppea q̃ uestitum luxus arguit animũ parũ sobriũ; & intuentiũ aĩos ad libidinẽ solicitat citius, quã ad honestã opinionem. Decet aũt ut uirgo tota, & undiq; uirgo sit, nec ulla ex parte det corruptæ mentis significationẽ.

Seuerè.

47 Conspiciens filium suum cum Atheniensibus iueniliter, ac temerè congredietem. Aut uiribus, inquit, adde, aut animis adime. Docens periculosam esse audaciam, si uires non suppetant spiritibus.

Audacia periculosa.

ARCHIDAMVS ALTER.

48 Archidamus Agesilai filius post conflictũ apud Cheroneam habitum, quum à Philippo rege Macedonum literas accepisset acerbius scriptas, hunc in modũ rescripsit: Si metieris umbram tuam, haudquaquam reperies illam factam maiorem, quam erat ante

Arrogantia.

victoriam. Grauiter admonens non esse prudentis ob fortunæ successum intumescere, quum ipse sit nihilo maior. Aequum autem est, vt homo se suis ac proprij bonis metiatur potius, quàm externis, quæ fortuna, cum dat quum visum est, eripit.

49 Percunctanti quàm spaciosam regionem obtinerent Spartiatæ: Quantam, inquit, hasta possunt assequi. Allusum est autem ad mensores agrorum, qui decem pedis aruo: um mætiuntur. *Hoc antê dictũ pa. 18, ap. 19.*

50 Periando, qui cum esset arte medendi celebris, & in primis laudatus, carmina scriberet infelicia: Quid inquit, tibi accidit Periander, vt pro eleganti medico, malus poeta vocari concupiscas? Notauit hominum mores, qui res honestas aggressi degenerant ad sordidiora, quum consultum sit vnumquemque in ea se arte exercere, in qua valet plurimũ. *Degeneratio.*

51 In bello, quod gerebatur cũ Philippo, quibusdam suadentibus, vt procul à patria pugnaretur: Haud istud spectãdum est, inquit, sed bene pugnantes, hostibus erimus superiores: Significans non perinde referre vbi confligans cùm hoste, vt quàm strenuè se gerat dux aut miles in bello. *Fortiter.*

52 Cum Arcadas bello superasset, ob id laudatus à quodã: Præstãtius erat, inquit, si illos prudentia quàm viribus superassemus. Intelexit dux egregius, nullam esse speciosiorem victoriam, quàm virtute vincere, quum viribus superemur & a brutis animantibus. *Victoria speciosa.*

53 Cùm irrupisset in Arcadicam, audito q; hostibus Elei ferrent auxilium: scripsit illis in hunc modum: Archidamus Eleis quies bona. Non potuit breuius, & suadere quod erat illis commodum, & minari malum, si qu d. *Breuiter.*

45 A duobus inter se dissidentibus delectus arbiter, ambos duxit in lucum Mineruæ cognomento Chalciœcæ sacrum, ibi exegit ab illis iusiurandum, ut starent arbitri iudicio, id ubi iurassent. Pronuncio, inquit, ne prius hunc locum exeatis, quam quod inter uos est dissidij, deponatur, & inuicem reconciliemini. Reperit uir ingeniosus quo pacto fieret, ut nec ambos offenderet, recusato arbitrio, nec alterumuè duobus alienaret, si pro altero contra alterum tulisset sententiam. Apud Lacedæmonios autem nefas erat fallere, quicquid in Mineruæ templo promissum esset.

Solerter.

46 Cum Dionysius Siciliæ tyrannus filiabus Archidami uestes splendidas, multiq; pretij dono misisset, recusauit accipere, dicens: Vereor ne hoc amictu puellæ mihi turpes uideantur. Intellexit uir prudens uirgines nullo cultu melius ornari, quam simplici: porro sericis, gemmis, & auro dehonestari magis quã ornari: ꝓpea ꝙ uestitum luxus arguit animũ parũ sobriũ, & intuentiũ aios ad libidinẽ solicitat citius, quã ad honestã opinionem. Decet aũt ut uirgo tota, & undiq; uirgo sit, nec ulla ex parte det corruptæ mentis significationẽ.

Seuerè.

47 Conspiciens filium suum cum Atheniensibus iuueniliter, ac temerè congredientem. Aut uiribus, inquit, adde, aut animis adime. Docens periculosam esse audaciam, si uires non suppetant spiritibus.

Audacia periculosa.

ARCHIDAMVS ALTER.

48 Archidamus Agesilai filius post conflictũ apud Cheroneam habitum, quum à Philippo rege Macedonum literas accepisset acerbius scriptas, hunc in modũ rescripsit: Si metieris umbram tuam, haudquaquam reperies illam factam maiorem, quam erat ante uicto-

Arrogantia.

victoriam. Grauiter admonens non esse prudentis ob fortunæ successum intumescere, quum ipse sit nihilo maior. Aequum autem est, vt homo se suis ac proprij bonis metiatur potius, quàm externis, quæ fortuna, cum dat quum visum est, eripit.

49 Percunctanti quàm spaciosam regionem obtinerent Spartiatæ: Quantam, inquit, hasta possunt assequi. Allusum est autem ad mensores agrorum, qui decem pedis arno: um mætiuntur.

Hoc antê dictũ pa. 18, ap. 19.

50 Periando, qui cum esset arte medendi celebris, & in primis laudatus, carmina scriberet infelicia: Quid inquit, tibi accidit Periander, vt pro eleganti medico, malus poeta vocari concupiscas? Notauit hominum mores, qui res honestas aggressi degenerant ad sordidiora, quum consultum sit vnumquemque in ea se arte exercere, in qua valet plurimũ.

Degeneratio.

51 In bello, quod gerebatur cũ Philippo, quibusdam suadentibus, vt procul à patria pugnaretur: Haud istud spectãdum est, inquit, sed bene pugnantes, hostibus erimus superiores: Significans non perinde referre vbi conflictans cum hoste, vt quàm strenuè se gerat dux aut miles in bello.

Fortiter.

52 Cum Arcadas bello superasset, ob id laudatus à quodã: Præstãtius erat, inquit, si illos prudentia quàm viribus superassemus. Intellexit dux egregius, nullam esse speciosiorem victoriam, quàm virtute vincere, quum viribus superemur & a brutis animantibus.

Victoria speciosa.

53 Cùm irrupisset in Arcadicam, audito q̃ hostibus Elei ferrent auxilium: scripsit illis in hunc modum: Archidamus Eleis quies bona. Non potuit breuius, & suadere quod erat illis commodum, & minari malum, si qu'd.

Breuiter.

perperam aggrederetur. Decet hæc breuiloquentia & Ducem,& Laconem.

54 In bello Peloponesiaco, sociis rogantibus, quanta pecunia futura esset satis, ac postulantibus, vt tributorum certum modum præscriberet: Bellum, inquit, non quærit definita: Significans eos qui bellum susceperunt, oportere per omnia seruire belli necessitatibus, quarum nullus est certus modus, quòd variæ sint bellorum præter expectationem occasiones.

Bella incerta.

55 Vbi vidisset iaculum catapulta mittēdum id temporis primùm ex Sicilia aduectum: Exclamans, inquit, Hercules, periit viri virtus. Quoties enim instrumentis bellum geritur, quæ misso telo, saxoue procul feriunt, minimum interest inter fortē virum & ignauum. Verùm vbi cominus res geritur tum apparet qui viri sint, qui non.

Fortiter.

56 Quum Græci nollent rescindere pacta, quæ cum Antigono, & Cratero pepigerant, & amplecti libertatē quam offerebat Archidamus, veriti ne grauiores essent habituri Lacedæmonios, quàm Macedones: Ouis inquit, semper eandem edit vocē: Cæterùm homo multas ac varias emittit voces, donec, quod decreuit, cōfecerit. Nullum autem est animal, cui tam varia vox sit, quàm homo. Hoc apophthegma videri possit indignum Laconē, nisi post integritas eius gentis, barbarorum cōmercio degenerasset. Dicti pōt honestus aliquis vsus esse; veluti si quis admoneat pro tēpore, proq; re nata variandum esse sermonis habitum. Est vbi loquēdū sit seuerius, est vbi blandius, est vbi magnificentius, est vbi summissius, est vbi iucundius, est vbi durius. Id si fiat citra perfidiam, prudentia est. Porrò ouini mores dicuntur hominum stupidorum, qui sese ne-

Vafrè.

sciunt

sciunt rebus ac personis accõmodare. Græcorum igitur constantiam Archidamus stultitiæ tribuit, qui proposita libertate nollent mutare vocem.

ASTYCRATIDAS.

57 Astycratidas posteaquàm Agis superatus est apud Megalopolim in prælio aduersus Antigonum, cuidam dicenti: Quid nunc facturi estis Lacedæmonij? An Macedonibus seruituri? Quid tandem, inquit? Num Antigonus vetare potest quò minus in pugna pro patria mortem oppetamus? Generosa vox, sentiens libertatem vrbis esse vita chariorem, nec turpiter occũbere, qui pro patria pugnans, moritur. Quoniam moriendi potestatem nullus hostis potest eripere, qui squis mortem contemnit, habet quo, quum vult, semet in libertatẽ asserat. Ea vox arguit egregiè fortem animũ, sed cuius exemplum nulli bono sit imitandum. Fortius est diutinam seruitutem quamuis duram perferre, quam morte finire dolores, Multoq; sanctius est, quod docet Socr. non esse fas animam de corporis præsidio decedere, iniussu Imperatoris.

Generosè.

BIAS LACAEDEMONIVS.

58 Bias Lacon insidijs circumseptus ab Iphicrate Atheniensium Duce, quum illius milites rogarent, quid in eo rerum statu esset faciendum: Quid aliud, inquit, nisi vt vos seruemini, ego pugnando moriar? Talis erat animus Catonis Vticensis, qui cæteris suasit, vt suæ saluti consulerent, ipse spontanea morte turpem effugit seruitutem.

BRASIDAS.

59 Brasidas quum murem in caricis comprehendisset, morsus ab eo dimisit captũ, moxq; ad eos qui aderãt: Vt nullã, inquit, est animal

Solerter. tam minutum, quin seruari, possit modo ausit ulcisci inuadētes. Hoc dicto fortis & animosus dux suis animū aduersus hostes addidit.

60 In prælio quodam per clypeum vulneratus, duxit hastā à vulnere, & eadem hosté interemit, qui vulnerauerat. Pulcherrimum est inimicum suis ipsius armis opprimere. Hoc apophthegma non est.

61 Cuidam percunctanti quomodo vulnus Lepidè. accepisset, per quā festiuiter rñdit, Prodente me scuto. Ita crebrò malum per illos venit, quorum præsidio credimus nos esse tutos.

62 Egressus ad bellum hunc in modū scripsit Ephoris: Quicquid erit malorū in bello, aut profligabo, aut moriar: testatus animum fortissimo Duce dignum. Nam euentus, homini non est in manu. Cęterum vbi cecidisset in prælio, dum Græcos Asiam incolentes liberat, & id nunciaturi oratores Lacedęmonem missi matrem eius Archileonidem adissent, Fortiter. illa nihil prius rogauit, quā an Brasidas honestè occubuisset. Thracibus illius virtutem collaudantibus, dicentibusque non esse apud Lacedæmonios alium illi parem: Ignoratis inquit, hospites, quales sint Lacedemonij. Erat quidē vir bonus Brasidas, cæterum Sparta multos habet illo præstantiores. Vtrum in hac fęmina magis admirari conuenit, animi ne generositatem, quæ de filij morte, ꝙ obtigisset honesta, gloriandum etiam putaret, tantū abest, vt muliebriter defleuerit: an modestiam & in patriam affectum, quæ non passa sit ita filium prædicari, vt reliquorum Spartanorum gloriæ decederet aliquid?

DAMONIDAS.

63 Damonidas quum à chori magistro postremū in choro locum accepisset. Euge, inquit,

Cho-

Chorage reperisti quo pacto & hic locus qui per se sit inhonoratus, fiat honorificus? Generosus adolescentis animus, qui fiducia sui nō metuit, ne locus abiectior esset dedecori, sed citius futurum arbitrabatur, vt per ipsum locus fieret honoratior. Id enim sæpenumero factum legimus, vt hoīs virtus magistratui p se cōtempto & humili dignitatē conciliarit.

Habetur antea simile pag. 9. apo. 8.

DAMIS.

64 Damis, quū Alexāder Magnus per literas petisset, vt Lacedęmoniorū decreto decernerētur ipsi diuini honores, & in deorū numero referretur: Agę, inquit, concedamus Alexandro, si velit appellari Deus. Vt despectim risit stultā principis ambitionē, qui putarit ab ijs posse creari Deos, qui ipsi nihil aliud essent quam homines: aut si hoc non putauit, insigni stultitia falsi nominis vmbra gloriaretur.

Ambitio notata.

DAMINDAS.

65 Damindas quū Philippus irrupisset in Peloponesum, & quidā ita loquerētur; piculum est, ne acerba patianī Lacedæmonij, nisi Philippo recōciliarent: O semiuiri, inq̄t, q̄d nobis poterit acerbę accidere, q̄ mortē cōtenimus?

Mortis contemptus.

DERCILIDAS.

66 Dercilidas orator missus ad Pyrrhū, q iā exercitus duxerat in terrā Spartanorū, vt cognosceret quid sibi vellet, quū Pyrrhus pscriberet, vt regem suum Cleonymū reciperent, alioqui futurum vt intelligerent se nihilo cęteris esse fortiores, hunc in modum respondit: Si Deus est Cleonymus, non metuimus eum, quippe qui nihil sceleris cōmisimus, sin homo est: nihilo est nobis præstantior. Hoc dilemmate taxauit superbas regum minas.

Generose

DEMARATVS.

Demaratus postquam cū ipso colloquium

Oron-

Orontes habuisset asperius, cuidam dicenti, Asperius tecum egit Orontes ò Demarate: Nihil, inquit, in me peccauit. Siquidem qui ad gratiam colloquuntur, hi lædunt, non qui durius: cumque maleuolentia verba faciunt. Intellexit vir prudens nihil esse nocētius blandiloquio, quod vt non fallat, reddit hominem insolentiorem. at ex odio durius loquitur, adeò non lædit, vt interdum prosit etiam, ei præsertim qui nouit ex inimico decerpere fructum aliquem.

Blandiloquium.

68 Cuidam percunctanti, quā ob causam apud Spartanos, qui scutum abiecissent, notarentur ignominia, & infami vocabulo Rhipsaspides appellarentur, qui galeas aut thoraces, non item: Quoniam, inquit, hæc sua ipsorum causa gerunt, scutum verò communis exercitus gratia: significans vnicuique pluris esse faciendam communem vtilitatē, quam propriam. Qui galeam aut thoracem abijcit, seipsum prodit tantùm, & exarmat: qui scutum abijcit prodit vniuersam phalangem. Nam obtentu clypeorum tota acies tuta est aduersus hostium iacula.

Publica vtilitas.

69 Cum audiret cantorem quendam ostentantem artem suam, nihil aliud laudis illi tribuit, tantum ait. Mihi videtur non malè nugari. Tantus erat contemptus artium, quæ licet essent operosæ: tamen solummodo delinirent aures, nullam seriam vtilitatem adferrent Reipublicæ.

Ars inutilis.

70 In consessu quodam rogatus, vtrum ob stultitiam, an ob sermonis inopiam sileret: Atqui, stultus inquit, ne possit quidē silere. Quidam hoc præclarum existimant, si nunquā sileant, quum id sit fatuitatis argumentum: vt contra silentium, vbi loquendi tempus non est,

Silētium oportunum.

pru-

est prudentiæ signum est.

Cuidam percunctanti cur exularet Sparta, quum esset rex, Quoniam, inquit, leges sunt in ea potentiores significans regem apud Lacedæmonios esse principem ciuitatis: at non legum dominum: sed his non minus obnoxium regem quam ciues. hoc ipsum laudabat in suæ gentis institutis, per quod cogebatur exulare. Dedit interim insigne moderationis specimen æquo animo ferens exilium autoritate legum indictum, nec de patria male loquens, nec de legum iniquitate querens. 72 Moderatè.

Persa quidam à rege defecerat Is suasu Demarati mutatus, quum reuertisset ad suos, tentaretque eum rex interficere: Turpe, inquit, fuerit ò rex, si cum hostis fuerit, non poteris ab eo defectionis pœnas sumere, nunc amicum factum velis occidere. Hoc prudentissimo dicto, & regis indignationem temperauit, & eius, cui reditum persuaserat, incolumitati consuluit. Vtrique consultor vtilis, alteri, ne quid indignum regia mansuetudine committeret, alteri, ne pœniteret ab errore reuocanti paruisse. 73 Clementer.

Ad eum verò, qui apud regem Persarum parasitum agebat, ac subinde in Damarati exilium dicterijs ludebat: Non, inquit, amice tecum pugnaturus sum. Nam vitæ aciem absumpsi. Ludens ex ambiguitate vocis τάξις enim Græcè, tum ordinem sonat, tum aciem. Nullus autem ad pugnam instructus est, cui nulla superest acies: & ordinem vitæ absumpsit, qui ex rege factus est exul. 74 Moderatè.

EMEREPES.

Emerepes Ephorus, ex Phyrnidis musici cithara, nouem habente chordas, duas incidit. 75

Noli,

Noli, inquiens, deprauare musicam. Prisci cātores non nouerant nisi septem chordas quibus aliquid addere, ac musicam pro simplici reddere opperosiorem, iudicabat artis esse corruptelam. Adeo Lacedęmonius nulla non in re placębat simplicitas ac frugalitas.

Frugalitas.

EPAENETVS.

76 Epænetus dicere solitus est, mendaces omnium scelerum & iniuriarum autores esse. Ea sententia non dissonat a literis Hebræorum, quæ narrant serpentis mendacia primùm fores apertas omni vitiorum generi. Mendacum autem nomine continentur, assentatores, calumniatores, infidi consiliarij, peruersi educatores, qui fontes sunt ferè malorum omnium, quibus sursum deorsumq; turbatur vita mortalium.

Mēdaciū.

EVBOIDAS.

77 Euboidas amigens à quibusdam prędicari vxores alienas, non approbauit id factum, dicens de moribus ingenioque vxorem apud exteros nullam omnino faciendam esse mentionem. Qui non tulit laudari coniuges aliorum, quid faceret vituperantibus? prima laus pudicitiæ matronalis est, nulli notā esse præterquam suo uiro, qui eum cubat.

Habetur pag. 48. apo. 32.

EVDAMIDAS.

78 Eudamidas Archidami filius, Agidis frater, quum audisset χenocratem iam senem in Academia cum amicis disputantem, percunctatus est, quis esset ille senex, Responderat aliquis illum esse virum sapientem, & ex eorum numero, qui virtutem quærerent: Et quando, inquit, ea vsurus est, si adhuc quærit? Visum est Laconi ineptum, per omnem uitam de virtute disputare, veluti de re controuersa, quum

Argutè.

quum oporteat à prima statim adolescentiæ habere certissima decreta de honesto, impressa animo, & secundum virtutem exerceri, non quærere quemadmodum faciunt Philosophi, qui magna contentione inter ipsos de summo bono, ac malo digladiantur, ne in hoc quidem satis consentientes, quid sit virtus, aut beatitudo.

79 Experientia.

Idem audito Philosopho qui disseruerat, solum sapientem esse bonum belli ducem: Sermo quidē, inquit, mirificus est; at qui eū dicit, fide caret, eo quod illum nunquam circumsonuit tuba. Probauit sententiam, sed indicauit neminem cum fide loqui de re, quā nullo modo sit expertus.

80 Vrbanè.

Die quodam quum Xenocrates argumentum, quod tractabat, disserendo absoluisset, iamq; finem dicendi fecisset, superuenit Eudamidas cui: quum comitum quispiam dixisset. Posteaquam nos adsumus, tum ille desijt dicere: Rectè, inquit, siquidem ea dixit, quæ uoluit. Rursus quū alter diceret, Bonum erat audire, putans fore ut sua causa iuberet Xenocratē eadem de integro disserere: Quid, inquid Eudamidas, si venissemus ad iam cænatum, num postularemus ut cenaret iterū? Ciuilitatis erat, quod Philosophum ad iterandam disputationem perpellere noluit, quod ea res non caruisset tædio dicentis: Laconicæ uirtutis erat, quod magis admirabatur præclara facinora designantes, quam de uirtute disserentes.

81 Ciuiliter.

Cuidam percunctanti, cur ciuibus bellum aduersus Macedones suscipere uolentibus, ipse autor esset quiescendi. Quoniam, inquit, nolo illos mendacij arguere. Rectè significans Spartanos gloriosè magis quam serio

bellum

bellum poscere. Eos prodidisset Eudamidas, si ipse quoque bellū approbasset. Tum enim fore putabat, vt ciues bellū detrectarēt. Nunc effecit, vt per ipsum stetisse videretur, quo minus bellum susceptum esset, ac ciuibus fortitudinis gloriā reliquit integram, quasi promptos haberent ad bellandum animos.

82 Cùm quidam commemorando laudem ac trophæa, quæ Lacedæmonij ex rebus cum Persis præclarè gestis retulissent, hortaretur ad bellum cum Macedonibus suscipiendum: Ignorare mihi videris, inquit, isthuc idem esse, ac si quis deuictis mille ouibus, pugnaret cum quinquaginta lupis: significans Persas vt delicijs effœminatos, & ob id imbelles non fuisse difficile vincere: sed aliud esse cum Macedonibus bellacissima gente rem habere. Proinde qui ob victorias à Persis reportatas censeret cum Macedonibus bellum item suscipiendum, nihilo probabilius diceret, quam si quis ei, qui vicisset mille oues, diceret, aude cū quinquaginta lupis congredi, qui tot oues deuiceris.

Argutè.

83 Rogatus de cantore quodam, qui fœliciter cecinerat, qualis ipsi videretur: Magnus, inquit, in re parua delinitor. Contempsit operosam artem, cuius nullus erat fructus, præter inanem, ac temporariam delectatiunculam aurium.

Ars inutilis.

84 Cùm quispiā prædicaret laudes vrbis Athenarum: Quis, inquit, eam ciuitatem meritò laudet, quam nemo dilexit, factus seipso melior? Non iudicauit eā vrbē esse dignam vlla laude, quæ sic esset corrupta delicijs ad vitijs, vt nullus in ea libèter viuēs euaderet melior, sed deteriores oēs: tacitè præferens Spartam Athenis, in quā qui vixisset, efficeret melior.

Integrè.

Argiuo cuidã dicenti Lacedæmonios peregrinationibus reddi deteriores, quòd interim degenerent à maiorum legibus & institutis: At vos, inquit, quũ Spartã venitis, nõ deteriores, sed melioris euaditis. Dictum retorsit in Argiuũ: Nam hoc dicens magis suam gẽtem vituperauit, quàm Lacedæmoniorum; simul indicauit quãtopere referat, inter quos viuas. 85 Argutè.

Cùm Alexander in Olympijs præconio ius fecisset omnibus exulibus in suam cuiq; patriam redeundi, præterquàm Thebanis: Infortunatum quidem, inquit, præconium, sed vobis ò Thebani gloriosum, solos enim vos metuit Alexander. Ad consolandos Thebanos sic interpretatus est vir animi solertis. Etenim qui permittit exulibus reditum in suam patriam, non metuit, ne moliantur vindictã. A Thebanis igitur solis metuebat. 86 Argutè.

Rogatus à quodã, quã ob causam Lacedæmonij prius q̃ irent in prælium, Musis immolarent, quum musis nihil videretur cum Marte esse commercij: Vt rebus, inquit, fortiter gestis contingat honesta cõmemoratio. Bene gerendæ rei laudem sibi tribuebant: vt autem egregia gesta splendidis verbis celebrarẽtur, hoc a Musis eloquentiæ præsidibus petẽdum iudicarunt, eò ꝙ ipsi negligerẽt eloquẽtiæ studiũ: simul admonebat nõ expetendã honorificam memoriã, nisi rectè factis promeritam. 87 Generosè.

EVRYCRATIDAS.

Eurycratidas Anaxandridæ filius, percunctanti cur Ephori per singulos dies de conuentis & contractibus ius dicerent. Vt inter hostes etiam, inquit, mutuam fidem inueniamus. Maiore Reipub. discrimine pacta violantur in bellis; sed illic quoq; violantur ab his, qui domi consueuerint fallere. 88

HERON.

HERONDAS.

89 Herondas quum esset Atheuis, audissetq; quendam iudicum sententia damnatum de crimine ocij, qui mestus incederet, & ab amicis mæstis deduceretur, iussit sibi commonstrari eum, qui in causa liberali reus peragetur. Lacedæmonij quicquid erat sordidarum artium, non per ciues, sed per Helotas mancipia exerceri volebant: eoque mirabatur Herondas, ob id quenquam vocari in ius quod seruilia non exerceret ibique, pro crimine haberi quod Lacedæmone iudicaretur honestũ, ac liberale.

Generosè.

THEARIDAS.

90 Thearidas quum gladium cote acueret, rogatus à quopiam num esset acutus: Acutior, inquit, calumnia; grauiter innuens rem nocentissimam esse calumniam.

Calũnia.

THEMISTEAS.

91 Themisteas quũ esset vates, prædixit Leonidæ reg. futuram apud Thermopylas internicionem tum ipsius, cum commilitonum eius. Itaque quum à Leonida Lacedæmonẽ mitteretur, hoc quidem titulo, vt renunciaret euentura, sed re vera, ne simul cum alijs periret nõ sustinuit ire, dicens: Vt pugnarem huc missus sum, non vt ferrem nuncia. Quis non admiretur in vate tam præsentem animum? Præuidit exitum, nec euitare voluit, quum id liceret honesto titulo. Admirabilis etiã fuit Leonidæ moderatio, qui vati tristitia nuncianti non tantũ non succensuit, sed & vitæ, & famæ illius consultum uoluit.

Humaniter.
Fortiter.

THEOPOMPVS.

92 Theopompus interroganti quo pacto quis regnum tuto possit tueri: Si, inquit, amicis concedat iustam libertatem, pro viribus interim

Modera-

terim aduigilans, ne subditi afficiantur iniuria. Multis principibus exitio fuit, quod amicis nihil non permitterent, ciues iniuria affectos negligerent. His temperantia adhibenda est, vt Princeps, nec amicos alienet tyrannica sæuitia, nec patiatur illos regia familiaritate abuti ad quiduis audendum præter ius aduersus plebeios, qui nimium irritati sæpe Reges suos excusserunt.

93 Argutè.

Hospiti cuidam iactanti, quod apud Theopompi ciues, philolacon, hoc est, Laconum amans diceret. Præstaret, inquit, si φιλοπολίτας id est, ciuium amans dicereris, potius quam Laconum. Alter expectabat, vt sibi pro studio erga Lacones agerentur gratiæ. At ille notauit hospitem, qui alienæ ciuitatis studiosus haberi mallet quam suæ. Porro quisquis alienam rempub. vehementer adamat, suam quodammodo vituperat.

94 Argutè.

Huic simile est illud: Cum legatus ab Helibe missus diceret sibi ob id à ciuibus legationem commissam, quod vnus Laconicam vitam admiraretur: rogauit hominem, vtrum meliorem duceret vitam, aliorum ciuium, an suam ipsius. Cum is respondisset suam ipsius: Qui potest, inquit, igitur ista ciuitas seruari, in qua quum multi sint, vnus tantum bonus est? Salsè taxauit oratoris imprudentiam, qui Lacedæmonios, ac sese laudarit cũ suorum ciuium vituperatione. Probabat Lacedæmoniorum mores, sed solus Helidensiũ: restabat igitur, vt apud Helidenses non esset nisi vnus vir bonus, cui placerent honesta.

95 Grauiter.

Dicẽte quodã ideo seruari Rempub. Spartanam, ꝙ reges scirẽt imperare. Imo potius, inquit, quod, ciues sciant parere: insigni modestia regum laudem in ciues transferens.

HERONDAS.

89 Herondas quum esset Atheuis, audissetq; quendam iudicum sententia damnatum de crimine ocij, qui mestus incederet, & ab amicis mæstis deduceretur, iussit sibi commonstrari eum, qui in causa liberali reus peragere tur. Lacedæmonij quicquid erat sordidarum artium, non per ciues, sed per Helotas mancipia exerceri volebant: eoque mirabatur Herondas, ob id quenquam vocari in ius quod seruilia non exerceret ibique, pro crimine haberi quod Lacedæmone iudicaretur honestū, ac liberale.

Generosè.

THEARIDAS.

90 Thearidas quum gladium cote acueret, rogatus à quopiam num esset acutus: Acutior, inquit, calumnia; grauiter innuens rem nocentissimam esse calumniam.

Calūnia.

THEMISTEAS.

91 Themisteas quū esset vates, prædixit Leonidæ reg. futuram apud Thermopylas internicionem tum ipsius, cum commilitonum eius. Itaque quum à Leonida Lacedæmonē mitteretur, hoc quidem titulo, vt renunciaret euentura, sed re vera, ne simul cum alijs periret nō sustinuit ire, dicens: Vt pugnarem huc missus sum, non vt ferrem nuncia. Quis non admiretur in vate tam præsentem animum? Præuidit exitum, nec euitare voluit, quum id liceret honesto titulo. Admirabilis etiā fuit Leonidæ moderatio, qui vati tristitia nuncianti non tantū non succensuit, sed & vitæ, & famæ illius consultum uoluit.

Humaniter. Fortiter.

THEOPOMPVS.

92 Theopompus interroganti quo pacto quis regnum tuto possit tueri: Si, inquit, amicis concedat iustam libertatem, pro viribus in-

Moderatè.

terium

terim aduigilans, ne subditi afficiantur iniuria. Multis principibus exitio fuit, quod amicis nihil non permitterent, ciues iniuria affectos negligerent. His temperantia adhibenda est, vt Princeps, nec amicos alienet tyrannica sæuitia, nec patiatur illos regia familiaritate abuti ad quiduis audendum præter ius aduersus plebeios, qui nimium irritati sæpe Reges suos excusserunt.

93 Argutè.

Hospiti cuidam iactanti, quod apud Theopompi ciues, philolacon, hoc est, Laconum amans diceret. Præstaret, inquit, si φιλοπολίτης id est, ciuium amans dicereris, potius quam Laconum. Alter expectabat, vt sibi pro studio erga Lacones agerentur gratiæ. At ille notauit hospitem, qui alienæ ciuitatis studiosus haberi mallet quam suæ. Porro quisquis alienam rempub. vehementer adamat, suam quodammodo vituperat.

94 Argutè.

Huic simile est illud: Cum legatus ab Helibe missus diceret sibi ob id à ciuibus legationem commissam, quod vnus Laconicam vitam admiraretur: rogauit hominem, vtrum meliorem duceret vitam, aliorum ciuium, an suam ipsius. Cum is respondisset suam ipsius: Qui potest, inquit, igitur ista ciuitas seruari, in qua quum multi sint, vnus tantum bonus est? Salsè taxauit oratoris imprudentiam, qui Lacedæmonios, ac sese laudarit cũ suorum ciuium vituperatione. Probabat Lacedæmoniorum mores, sed solus Helidensiũ: restabat igitur, vt apud Helidenses non esset nisi vnus vir bonus, cui placerent honesta.

95 Grauiter.

Dicẽte quodã ideo seruari Rempub. Spartanam, ꝙ reges sciřẽt imperare. Imo potius, inquit, quod, ciues sciant parere: insigni modestia regum laudem in ciues transferens.

Multum habet momēti Principis integritas, sed multo plus ciuium recta institutio.

96 Cum Pylij decretum edidissent, quo Theo pompo tribuebantur summi honores, rescripsit, Mediocres honores ipsum tēpus auget, immodicos abolet. Hoc animo quid excellentius? quod alij sibi, aut uindicant arrogan ter, aut ambiunt inepte, hoc ultro delatum reiecit, simul & suam declarans modestiam, & amicos admonēs, in omni re modum esse optimum. Quin & illud acute perspexit, quæ subito crescunt in altum, non esse diuturna, cuius generis sunt betæ, & cucurbitæ: cæterarum quæ paulatim augescunt, ea ferre ætatem, ueluti quercum, & buxum.

Modestè.

97 Cuidam ostendenti ciuitatis suæ mœnia, ac percunctanti, num ualida, & alta uiderentur: Minime, inquit, si quidem sunt mulierū: sentiens ciuitatem satis munitam esse, si uiros habeat: sin minus, nihil prodesse quamlibet operosa munimenta.

Nō est in Græco, sed Philelphus uertit.

98 Vxori oburganti, quod regnum humilius ac minus esset filijs traditurus quam accepisset: hactenus igitur, inquit, maius quod diuturnius? Ita Plutarchus in uita Lycurgi. Quæ moderata sunt in longum tempus durant, & hoc ipso meliora sunt.

Sapiēter.

TECTAMENES.

99 Thectamenes posteaquam Ephori capitis sententiam in ipsum pronūciassent, abijt ridens: Rogantibus qui aderant, an etiam contemneret Spartanorū leges. Nequaquam inquit, quin gaudeo potius, ꝙ hæc mihi mulcta soluenda est, quum eam nec indixerim cuipiam, nec à quopiam mutuo acceperim. Vir innocens non accusauit patriæ suæ leges, sed hoc felicitatis esse iudicabat, quod mori iube-

Mors contempta.

iuberetur, qui neminem ad mortẽ adegisset, nec cuiquam deberet uitam nisi sibi. Facetè mortis pęnam uocauit mulctam, rem atrocẽ molliori uocabulo signans. Iure autem cogit soluere pecuniam, qui eã uel extorsit ab alio, uel mutuo sumpsit M. Tulli. hoc apophthegma sic uertit Tusculan. quæst. lib. 1. Cum Lacedæmonius quidã, cuius ne nomen quidem proditũ est, mortem tantopere contempserit, ut quum ad eam duceretur, dãnatus ab Ephoris, & esset uultu hilari, atq; læto, dixissetq; ei quidam inimicus, Contemnis ne leges Lycurgi? responderit, Ego uero illi maximam habeo gratiam, qui me ea pœna mulctauerit, quam sine mutatione, & sine uersura possem dissoluere. O uirum Sparta dignum, ut mihi quidem qui tam magno animo fuerit, innocens dãnatus esse uideatur: Pro διαλύσαντα Cicero uertisse uř, uersuram. Lusit aũt contẽptu mortis Thectamenes, quasi mors, leuior esset mulcta, quam pecuniaria, quod illam quisque de suo posset soluere, ob hanc multi cogantur usuram, aut uersuram facere.

THERYCION.

100 Therycion à Delphis rediens quũ uideret in Isthmo angustias à Philippi copijs occupatas. Malos, inquit ò Corinthij portarum custodes uos habet Peloponesus. Allusit eo, qđ grauiter animaduerti solet in ciues, quibus urbis portæ commissæ sunt, si eas indiligenter custodierint. Multo magis accusari merebantur Corinthij, qui totius Peloponesi portas Philippo prodidissent.

HIPPODAMVS.

101 Hippodamus quo tempore Agis aduersus Archidamũ aciem instructam habebat, simul cum Agide iussus est ire Spartam, curaturus

illic ea,quibus erat opus. An non,inquit, honestius est, vt pro Sparta fortem bonumque virum præstans mortem oppetam? Ac post sumptis armis, stansq; regi ad dexteram, pugnando interijt. Consultum volebant illius senectuti,quæ viribus defecta in bello non ita multum esset habitura momenti,in patria futura nonnulli vsui: excesserat enim annum octogesimum,at ipse sibi non indulsit.

Mors contempta.

HIPPOCRATIDAS.

2 Hippocratidas acceptis litteris a Cariæ satrapa,in quibus continebatur, Lacedæmoniũ quendam quum fuisset conscius insidiarum, quas quidã ipsi struxerant, non indicasse rẽ, sed silentio texisse, simulque rogabat satrapas, quid de illo facturus esset, respõdit hunc in modũ: Si quo magno beneficio illũ affecisti, interfice; sin minus, eijce è regione, vt ad virtutem formidolosum. Ingratitudinem erga bene meritum censuit morte plectendam. Cæterum quod esset non per malitiam, sed per formidolositatem commissum, ei satis supplicij iudicabat exilium. Non.n.ipse struxerat insidias, sed sibi metuens non prodidit.

Moderate.

3 Huic quum aliquando fuisset obuius adolescens,quem amator sequebatur, erubescenti adolescentulo: Cum his,inquit, oportet obambulare,cum quibus conspectus non mutes colorem: Docuit ex improbis conuictoribus nihil capi fructus,nisi probrũ, & ignominiã.

Pudicè.

CALLICRATIDAS.

4 Callicratidas classis præfectus, à Lysandri amicis solicitatus,vt vnũ quendam ex inimicorum numero permitteret ipsis interimere, & acciperet talenta quinquaginta: tametsi vehementer opus haberet pecunijs ad soluendum nautis stipendium,haud tamẽ concessit.

Iustè.

At

At quũ Cleander qui erat illi à consilijs dixisset. Accepissem, si fuissem Callicratidas. Et ego, inquit, si fuissem Cleander. Mira ducis integritas, qui nulla pecunia liber necessaria, vel in hoc corrumpi quiuerit, vt in vnum hominem pateretur aliquid iniquum fieri; simulq; monuit in omni actione spectandum esse decorum personæ. Quod fortè decuisset Cleandrũ, non decuisset Callicratidẽ. Quod deceret plebeiũ, nõ semper decet Principem.

Idem profectus Sardeis ad Cyrum iuniprem, quo tum Lacedæmonij in bellicis socio utebantur, petiturus pecunias rei nauali necessarias; primo statim die iussit renunciari se cum Cyro velle colloqui. Quem ut audit bibere. Expectabo, inquit, donec biberit. Ac tum quidem abijt, quoniam intellexit eo die non posse dari conueniendi regis copiam, ne parum ciuilis haberetur. Postero verò quum iterum audisset illum bibere, nec se admitti ad colloquium, dixit ita curam habendam pecuniarum, ut ne quid tamen committeretur Sparta indignum; moxque inde recessit Ephesum, multa imprecatus mala ijs, qui primi à barbaris fuissent ludibrio habiti, eosque sua patientia docuissent illos fiducia diuitiarũ alijs illudere. Iurauitq; apud comites sese, vt primũ Spartã redisset, nihil nõ facturũ vt Græcos inter se conciliaret, quo barbaris fierẽt magis formidabiles, desinerentq; illius regis viribus inter sese pugnãtes egere. Quid nõ, & faciunt, & patiunt homines, vbi pecuniarũ vrget inopia? At generosa Spartani mens maluit pecuniã negligere, q̃ effœminati regis tertio pati fastidium, quum alij leuioribus de causis æquo aĩo ferant, si uel post totos sex menses admit-

5

Animosè.

tantur ad Regis colloquiũ. Deinde nihil imprecatus est ipsis barbaris, aut regi, sed ijs indignabat, qui primi sua tolerantia docuissent eos ob opulentiam tãtas cristas sumere. Nam si fuissent oẽs quales erant Spartani, opum ac voluptatũ cõtẽptores, nũquam ad tantam insolentiam venissent barbari. Postremo singularis erat prudentiæ, ꝙ perspexit Græcos non alia magis ratione posse barbaris reddi formidabiles, quã si positis intestinis simultatibus mutuam inter se concordiam sancirent.

Prudẽter.

6 Interrogatus quod genus homines essent Iones liberi, inquit, mali, sed serui boni: significans illos nescire imperare, ac libertate vti, sed seruitutem æquo animo ferre, videlicet referendos ad secundum hominum genus iuxta distinctionem Hesiodi, qui per se quidem non sapiunt, sed parent rectè sapient.

Simile ante habet pag. 56. apopth. 67.

7 Quũ Cyrus stipẽdiũ misisset militib9 Callicratidi seorsum xenia, amicitiæ monumenta: stipendium quidem accepit, xenia verò remisit, negans sibi cum ipso priuatam hñdam amicitiam, sed quam haberet publicam cum Lacedæmonijs omnibus, eandem illi secum quoq; intercedere. Quid hoc animo incorruptius, qui totus ad Reip. commoda spectabat?

8 Apud Arginusas quum esset nauali pugna cõflicturus, atq; Hermon Nauclerus diceret, bonum esse ab eo loco soluere, ꝙ Atheniensium triremes numero longè plures essent. Quid, inquit, tum postea? Aequè fugere ignominiosum est Spartæ, ac damnosum; contra, manentem, aut mori, aut vincere honestissimum. Gloriam vitæ anteposuit, sed publicam gentis, non priuatam suam.

Mors contempta.

9 Ante conflictum peracto sacrificio, quum aruspex nũciaret ex incensis, exercitij quidẽ

Mors contempta.

portendi

portendi victoriam, sed Imperatori mortem: nihil expauefactus: Haud penes vnũ, inquit, sunt res Spartæ: Me siquidem mortuo nihilo deterius habitura est patria: sed si cessero hostibus, aliquid decedet patriæ. Itaque quum Cleãdrum pro se ducem designasset, naualẽ pugnam aggressus est, ac pugnando interijt.

CLEARCHVS.

10 Clearchus militũ auribus subinde solet inculcare, militi magis esse metuendũ Imperatorẽ, q̃ hostem: quæ vox mortem minabatur militi, qui parum gnauiter se gesisset in prælio. Honestius autem est cum laude vitam impendere patriæ, quam cum dedecore pœnæ. Hoc dictum non quis milites laturi sint, sed hi facilè ferebant, quibus matres domi solent edicere, vt aut victores cum armis redirent, aut mortui in armis referrentur.

CLEOMBROTVS.

11 Vrbanè. Cleombrotus Pausaniæ filius, cum hospes quidam controuersiam haberet cum patre de virtute, Tantisper, inquit, pater est te præstantior, quo ad tu quoq; genueris. Ciuiliter deterruit hominem à cõtentione, ꝙ pater vel hoc nomine superior esset, quod filium dedisset patriæ, quum ille nondum pater esset.

CLEOMENES.

12 Argutè. Cleomenes Anaxandridæ filius, dicere solet Homerum esse poetam ciuiũ Lacedæmoniorum, Hesiodum vero Helotum, hoc est, seruorum, quod ille docuisset quomodo gerendum sit bellum, hic quomodo colendi agri: Nam, tantè dictum est, Lacedæmonij tãtum ad bellicas res instituebantur, eoque humiliores operas, & artes manuarias seruis cõmittebant, quos illi vocant Helotes.

Idem cũ Argiuis septẽ dierũ pactus indu-

tantur ad Regis colloquiū. Deinde nihil imprecatus est ipsis barbaris, aut regi, sed ijs indignabatū, qui primi sua tolerantia docuissent eos ob opulentiam tātas cristas sumere. Nam si fuissent oēs quales erant Spartani, opum ac voluptatū cōtēptores, nūquam ad tantam insolentiam venissent barbari. Postremo singularis erat prudentiæ, ꝙ perspexit Græcos non alia magis ratione posse barbaris reddi formidabiles, quā si positis intestinis simultatibus mutuam inter se concordiam sancirent.

Prudēter.

6 Interrogatus quod genus homines essent Iones liberi, inquit, mali, sed serui boni: significans illos nescire imperare, ac libertate vti, sed seruitutem æquo animo ferre, videlicet referendos ad secundum hominum genus, iuxta distinctionem Hesiodi, qui per se quidem non sapiunt, sed parent rectè sapient.

Simile ante habēt pag. 56. apopth. 67.

7 Quū Cyrus stipēdiū misisset militib⁹ Callicratidi seorsum xenia, amicitiæ monumenta: stipendium quidem accepit, xenia verò remisit, negans sibi cum ipso priuatam hūdam amicitiam, sed quam haberet publicam cum Lacedæmonijs omnibus, eandem illi secum quoq; intercedere. Quid hoc animo incorruptius, qui totus ad Reip. commoda spectabat?

8 Apud Asginusas quum esset nauali pugna cōflicturus, atq; Hermon Nauclerus diceret, bonum esse ab eo loco soluere, ꝙ Atheniensium triremes numero longè plures essent. Quid, inquit, tum postea? Aequè fugere ignominiosum est Spartæ, ac damnosum; contra, manentem, aut mori, aut vincere honestissimum. Gloriam vitæ anteposuit, sed publicam gentis, non priuatam suam.

Mors contempta.

9 Ante conflictum peracto sacrificio, quum aruspex nūciaret ex incensis, exercitij quidē

Mors contempta.

porlendi

portendi victoriam, sed Imperatori mortem: nihil expauefactus: Haud penes vnū, inquit, sunt res Spartæ: Me siquidem mortuo nihilo deterius habitura est patria: sed si cessero hostibus, aliquid decedet patriæ. Itaque quum Cleādrum pro se ducem designasset, naualē pugnam aggressus est, ac pugnando interijt.

CLEARCHVS.

10 Clearchus militū auribus subinde solet inculcare, militi magis esse metuendū Imperatorē, q̃ hostem: quæ vox mortem minabatur militi, qui parum gnauiter se gesisset in prælio. Honestius autem est cum laude vitam impendere patriæ, quam cum dedecore pœnæ. Hoc dictum non quis milites laturi sint, sed hi facilè ferebant, quibus matres domi solent edicere, vt aut victores cum armis redirent, aut mortui in armis referrentur.

CLEOMBROTVS.

11 Vrbanè. Cleombrotus Pausaniæ filius, cum hospes quidam controuersiam haberet cum patre de virtute, Tantisper, inquit, pater est te præstantior, quo ad tu quoq; genueris. Ciuiliter deterruit hominem à cōtentione, q pater vel hoc nomine superior esset, quod filium dedisset patriæ, quum ille nondum pater esset.

CLEOMENES.

12 Argutè. Cleomenes Anaxandridæ filius, dicere solet Homerum esse poetam ciuiū Lacedæmoniorum, Hesiodum vero Helotum, hoc est, seruorum, quod ille docuisset quomodo gerendum sit bellum, hic quomodo colendi agri: Nam, tantè dictum est, Lacedæmonij tātum ad bellicas res instituebantur, eoque humiliores operas, & artes manuarias seruis cōmittebant, quos illi vocant Helotes.

Idem cū Argiuis septē dierū pactus indu-

cias, quū obseruans deprehendisset illos tertia nocte indulgere somno, fiducia videlicet induciarum, adortus est eos, & alios interfecit, alios abduxit captiuos. Cæterum quum illi probro daretur violata iusiurandi fides. De diebus, inquit, pactus sum, noctes non additæ sunt in iureiurando. Quanquam, & alioqui quicquid mali quis fecerit hostibus, id & apud Deos, & apud homines habere iustitia præstātius. Verū huic magnificæ voci non rñdit euentus. Nā, & vrbe, cuius gratia violarat conuenta, frustratus est, eo quod mulieres detractis è templis deorum armis illum vltæ sunt: perinde quasi dijs ipsis, quos contempserat, pœnas de ipso sumentibus. Postremo versus, pœnas de ipso sibi gladiolo quodam fodit, & incidit corpus à talis vsque ad loca vitalia, itaq; vitam finijt, ridēs, & ore diducto. In hoc apophthegmate nihil habes imitatu dignum, vtile tamen exemplum ad vitādam iurisiurandi violationem.

14 Animosè. Cum augur illum dehortaretur, ne exercitum educerent ad vrbem Argiuorū, alioqui reditū illinc fore turpem, posteaquam admouisset ciuitati copias, ac portas videret clausas, & mulieres in mœnibus. Hic, inquit, reditus tibi turpis videtur, in quo viris mortuis, vxores occlusere portas? Fortis animus, si cū æquo bonoq; fuisset coniunctus.

15 Moderatè. Argiuis nonnullis illum conuitio lacessentibus vt per vrum, & impium. Vobis, inquit, potestas est mihi maledicendi: at mihi potestas est vobis faciendi male. Admonet non esse tutū eos maledictis irritare, quibus in manu est, quum velint, re ipsa lædere; ad hæc non oportere potētes humiliorū dictis admodū commoueri. Satis. n. vindictæ est qđ licet,

quum

quum libet, vlcisci, quum illis nihil aliud reliquum sit quam male loqui.

16 Loquacitas.

Venerunt ad Cleomenem Samiorum oratores, hortaturi vt cũ Polycrate tyranno bellum susciperet: id quum fecissent oratione plus æquo prolixa, rñdit in hunc modũ: Quæ primo loco dixistis, non memini; & ob id ne media quidem intelligo: quæ verò dixistis omnium postrema, nõ probo. Admonet multiloquium non solum molestum esse auditori, verum etiam ad persuadendum inutile, præsertim apud Princeps, tum varijs curis occupatos, tum auribus fastidiosis.

17 Audacia.

Pirata quidam populabundus discurrebat per agros Lacedæmoniorum. Is vt captus est, rogatus quur id ausus esset. Quoniam, inquit, deerat mihi commentus, quem militibus præberem, ad eos veni, qui & habebant, nec sponte dabant, vi erepturus. Ad id Cleomenes. Compendiosa, inquit, malitia: Detestatus prædonis nefarium scelus, probauit tamen orationis expeditam breuitatem.

18 Moderatè.

Cum improbus quidã ipsum conuitijs incesseret. Nũ ideo, inquit, tu maledicis omnibus, ne si velimus respondere, otium habeamus vicissim de tua dicẽdi malitia? Vt è sublimi contẽpsit maledicũ, nec vllo rñso, nec alia pęna dignum iudicauit hoĩem nullius rei, cui nihil esset ꝑsidij ꝑter maledicã linguam.

19 Vrbanè.

Cum è ciuibus quispiam apud eum diceret, bonum regem omnino erga omnes mitem, & placidum esse oportet. Sed hactenus, inquit, ne sit contemptui: significans erga improbos mansuetudinem nimiam esse inutilem ciuitati, notansq; quorundã mores qui Principes vehemẽter bonos, & clemẽtes, quũ impensius amare debuerint, discunt habere

con-

contemptui. Est quidem præcipua virtus in Principe comitas, ac mansuetudo, verum ob malorum ingenium hæc ita temperanda est, vt Principi sua constet autoritas.

20 Cum diutino morbo vexatus, expiatoribus à diuinis auscultaret, ante nō solitus idē facere, quodam id admirante. Quid miratis, inquit? Non.n.idem sum nūc, qui tūc eram. Cum autem non sim idem, nec probo eadē. Elusit ille quidem inconstantiæ reprehensionem, verum tamen est, non eadem placere seni, quæ iuueni placuerant.

Argutè.

21 Sophista quodam de fortitudine multa disserente risit Cleomenes. At sophistæ dicenti, quid rides Cleomenes audiens de fortitudine disserētem, præsertim quum sis rex? Quoniam, inquit, ò amice si hirundo de fortitudine loqueretur, idem facerem quod nunc facio: sin aquila, magno silentio auscultarem. Visum est ineptum quenquam de fortitudine magnificis vti verbis, qui ipse nihil fortiter gessisset vnquam, nec aliud posset quam in hirundinis morem garrire.

Decorum

22 Argiuis profitentibus se prioris conflictus fortunam in qua victi fuerant, iterato prælio sarcire velle: Demiror, inquit, si duarū syllabarum accessione facti estis meliores, q̄ eratis prius. Huius apophthegmatis argutia Latinè reddi non potest. Nam Græcis μάχεσθαι, pugnare est, ἀναμάχεσθαι redintegrare pugnā. Inter hæc duo verba nihil interest, nisi ꝙ posterius superat prius duabus syllabis ἀνα.

Facetè.

23 Quidam per conuicium illum dixerat delitijs deditum. At hoc, inquit, satius est, quam iniustum esse. At tu pecuniarum amore teneris, quum quod satis est, possideas. Argutè significauit neminem esse posse iustitiæ tena-

Pellè retortum.

tenacem, qui supra quam satis est congerendi studio tenetur: ad hæc stultũ esse qui alteri leuius exprobrat vitium, quum in ipsum illico grauius crimen possit retorqueri.

24 Habetur ante pag. 53. ap. 42. Ars inutilis.

Quidam vt Cleomeni cantorem quẽdam commendaret, quum alijs multis nominibus prædicabat hominem, tũ illud in primis affirmabat, eum esse cantorem inter Græcos præstantissimum. At Cleomenes ostẽso quodam ex his, qui aderant. At per deos hic, inquit, apud me iuris condiendi artifex. Contempsit artem ad solam delectationem vtilem.

25 Integrè.

Mæander Samiorum tyrannus ob incursionem Persarum profugerat Spartam, ostanditq; quantam pecuniarũ vim secũ apportasset, & quantum Cleomenes vellet largiri. At Cleomenes ipse quidẽ nihil accepit, sed veritus ne quid alijs ciuibus donaret, adijt Ephoros, dixitq; satius esse, si hospitẽ suũ Samium ex Peloponneso submouerent, ne cui Sparta no psuadeat, vt fiat malus. Ephori verò Cleomenis consilio parentes, eodẽ statim die promulgarunt edictum, ut Mæander Pelopenneso decederet. Quantus in hoc hoĩe diuitiarũ contemptus; à quibus non secus, atque à præsentissimo ueneno timuit ciuibus suis, quum plerique non aliter existiment beatas ciuitates, quã si quam maximè abundent opibus.

26 Industrè.

Quodam interrogante, quur Argiuos cũ Lacedæmonijs bellũ gerentes, quum sæpenumero uicissent, non deleuerint: Ne optauerimus quidẽ, inquit, illos deletos, ut habeamus q̃ iuuenes nostros exerceãt. Perspexerat egregius dux corrumpi iuuentutẽ, si permittatur ocio, luxus, ac malorum omnium magistro.

Percunctanti cuidam, quam ob causam Spartiatæ nun dicarent dijs spolia ab hostib detra-

detracta; Quæ, inquit, à timidis venerunt. Porro quæ parta sunt ab his qui ob timiditatem capti sunt, nec decet intueri iuuenes, nec dijs consecrata reponi. Sensit in bello, aut vincendum, aut fortiter occumbendum, adeoq; rem ignominiosam iudicabat metum mortis, vt alienæ quoque timiditatis monumenta putaret ab iuuenum oculis submouenda.

28 Cleomenes quum amicus quidam hospiti in phiditijs nihil apposuisset nisi vinum nigrum, & panem igne duratum, succensuit homini, dicens erga peregrinos non oportere nimium λακωνίζειν. Seueritas est, si quis à seipso exigat victum duriorem, at inhumanitatis est hospitem eodem compellere.

CLEOMENES ALTER.

29 Cleomenes Cleombroti filius, cum quispiam illi donaret gallos gallinaceos pugnaces, ac munus suum ornans verbis, diceret illos ob victoriam pugnando interire: Da igitur, inquit, mihi aliquot ex his qui hos occidunt. Nam illi his sunt præstantiores. Vir militaris ad bellum torsit omnia. Quisquis laudat victum, illustrabat victoris gloriam.

Lepidè.

LABOTVS.

30 Labotus cuidam apud ipsum prolixiore vtenti sermone. Quid mihi, inquit, de re pusilla, longa texis procœmia? Quãta res est, tãtã oportet, & orationem esse qua vteris. Est hoc omnibus Spartanis peculiare, offendi sermone, quam causa postulat, longiore: adeo nusquam non placebat frugalitas.

Loquacitas.

LEONTYCHIDAS PRIMVS.

31 Leontychidas huius nominis primus, cuidam obijcienti, quod facilè mutaretur. Mutor, inquit, sed pro temporum ratione, non vt vos proprio morbo. Prudentia est pro re nata

Nõ habetur ĩ Græco.

nata nouare consilia. At sine causa subinde alium fieri, inconstantiæ vitium est.

32 Sapiēter.

Idem rogatus à quodam quo pacto quis bona quæ adsunt tueri valeret. Si nō omnia, inquit, fortunæ crediderit, in animi bona nullum ius habet fortuna. Tum externa bona reddemus nobis stabiliora, si quædam se posuerimus, nec fortunæ volubili commiserimus. At sunt Principes, qui proferendæ ditionis studio, semet in periculum conijciunt, ne hoc ipsum quod habent Imperium, amittant: multi item diuites augendæ rei studio quicquid habent, totum committunt nauibus.

33 Hī ante pagin.29. Apo.65.

Interrogatus quid potissimū oporteret pueros ingenuos discere. Quæ illos, inquit, vbi ad virilem ætatem, peruenerunt, vsui sint futura.

34

Percunctanti cuidam quamobrem Spartiatæ parcissimè biberent. Ne, inquit, pro nobis alij, sed nos potius pro alijs consultemus. Salsissimè notam vinosos non esse ad consultandum idoneos, sed salubrium consiliorum parens est sobrietas.

35

Leontychidas vnus è seniorum numero quos ferunt Lacedæmonijs fuisse viginti octo, cum Corinthi cænaret apud hospitem, rogauit num illic ligna quadrata nascerentur, illo negante. Quid igitur, inquit, si quadrata nascerentur, faceretis rotunda? Ita Plutarchus in vita Lycurgi. Quamquam hoc alibi refertur alterius nomine.

LEONTYCHIDAS ALTER.

36 Maledicētia.

Leontychidas Aristone natus, cuidam ipsi dicenti, quod Demerati amici malè de eo loquerentur: Per Deos, inquit, nihil miror: quandoquidem nullus illorum de quodam bene loqui posset. Docuit contēnendum esse

maledicentiam, q̄ non à iudicio, sed ab animi mo bo proficiscitur. Qui verò passim malè dicunt omnibus, eos palam est id naturæ uitio facere nō ex eorū merito, quibus obtrectant.

37 Cum portæ illi proximæ clauem draco circumuolutus esset complexus, idque augures affirmarent esse portentū: Mihi, inquit, nequaquam ut: sed si clauis fuisset circumplexa draconem potentium erat. Lepidè irrisit hominum superstitionem, qui terrentur his, quæ casu, nec præter naturam accidūt. Hūc mortalis ingenij morbum alūt augures, arioli, aruspices, ac diuinatores. Verum ubi quis prẹter rectum, & honestum instituit nefaria consilia, tum oportebat horrere portentum, & aliquid magni mali sequuturum expectare.

Lepidè.

38 Philippus quidā erat profitens Orphei mysteria, & his alios initiare solitus. Is quum esset extremæ paupertatis, tamen apud Leotichidā diceret, eos qui apud ipsum Orphei sacris initiati essent, post obitum fore beatos: Quin igitur, inquit, o demens, quam ocissimè uitam abrumpis, ut desinas infelicitatē tuam ac inopiam deplorare? O animum ab omni superstitione liberum. Post hanc uitam fẹlices erunt, qui hic pie iusteque uixerint. Hoc persuasum erat Lacædemonijs, qui hic pie uixissent, eos ab obitu fieri diuos.

Superstitio nulla.

LEON.

39 Leon Eutycratidis filius interrogatus, in qua tandem urbe aliquis possit tuto uitam agere: In ea, inquit, quàm qui incolunt, neq; plus possident, neque minus, & ubi iustitia uiget, iniustitia imbecillis est. Grauiter admonuit æqualitatem esse pacis, & tranquillitatis altricem, inæqualitatem seditionis esse seminarium, nec ibi locum esse iustitiæ, ubi

Aequalitas.

ut

ut quisque potentior est, ita licentius opprimit imbecilliorem.

Idem quum videret in Olympijs cursores solicitos de cōmissione, vt aliquid lucri haberent ad occupandam victoriam. Quanto maior est, inquit, cura cursoribus de celeritate quam de iustitia? Vir integræ mentis etiam in ludis volebat haberi rationem iustitię, nec tantum agendum, vt prior quis ad metam pertingeret, sed vt iuste vinceret. 40 Iuste.

Cuidam de rebus haudquaquam inutilibus intempestiuè loquenti: O hospes, inquit, re opportuna non opportunè vteris. 41 Hr ante simile pa. 47. ap. 15.

LEONIDAS.

Leonidas Anaxandridæ filius, frater Cleomenis, cuidam ad ipsum ita loquenti, Excepto regno, nulla re nobis præstas: At, inquit, ni vobis fuissem melior, non essem rex. Moderatissimo dicto, & refellit conuitiū, & suā dignitatem sibi defendit. Etenim vbi reges nō nascuntur, sed ciuiū suffragijs eliguntur, hoc ipso publicis calculis Princeps iudicatus est cæteris melior, quod ad regnum ascitus est. 42 Moderatè.

Cum ad Termopylas proficisceretur, cum Persis conflictaturus, vxori Gorgoni roganti, quid ipsi mandaret: Vt bonis, inquit, nubas, bonosq; liberos parias. Hæc vox testabatur illum animo præsagisse interitum, nec hac p̄sensione deterritus est ab expeditione, pulcherrimum esse ducens pro patria pugnantem occumbere. 43 Grauiter.

Ephoris dicētibus, ꝙ ad Thermopylas proficiscēs paucos secū educeret: Ad hoc, inquit, negotium, ad quod proficiscimur? Iudicans satis multos educi ad moriendum in bello. 44 Argutè.

Rursus quū Ephori pcūctarent, si q̄d p̄terea rei facere statuisset: Nihil aliud, inquit q̄ 45 Mors contempta.

yerbo

verbo tenus impediturus barbarorum transitũ, sed re vera ꝓ Græcis moriturus. Egregiũ imperterriti pectoris documentum, in causa honesta, piaq; nec certam mortẽ horrescere.

46 Vbi peruenerat Thermopylas, sic commilitones affatus est: Aiunt barbarum in propinquo esse, nos autem tempus terimus. Nunc enim peruenimus ad barbaros, quos aut vincamus oportet, aut victi moriamur.

47 *Lepidè.* Quodã ita dicẽte, præ iaculis barbarorum, nec solẽ videre licebit. An non, inquit, lepidũ fuerit, si cũ illis sub vmbra pugnaturi sumus? Quid hoc animo fortius? Ad mortem eunti etiam iocari libuit: sed ludens interim metũ exemit suorũ animis. Hoc apophthegma refert M. Tul. Tusc. quæst. lib. I. velut ne ignoto. E quibus, inquit, vnus quum Perses hostis in colloquio dixisset gloriãs, solẽ ꝓ iaculorũ multitudine, & sagittarum vmbra nõ videbitur, in vmbra igit, inquit, pugnabimꝰ.

48 *Animosè.* Cum alius quidam militum de hostibus dixisset. Sunt prope nos; Et nos, inquit, prope illos: significans ob id non minus imminere discriminis hosti, quam ipsis.

49 *Fortiter.* Cuidam dicenti, Siccine cum paucis aduersus multos belli fortunam experturus huc venisti? Leonidas, Si putatis, inquit, me multitudine fretum huc venisse, ne Græcia quidem omnis satis sit: Siquidem ea ad barbarum multitudinem collata, exigua portio est: sin virtute, & hic numerus suffecerit. In bello indicauit plus habere momenti quales ducas milites, quam quam multos.

50 Alteri cuidam dicenti, quod cum paucis aduersus multos conflicturus iret. Imò multos, inquit, duco vt morituros. Hoc conuenit cum eo quod ante respondit Ephoris.

Xerxes

51 Iustè.

Xerxes Leonidæ scripseras, Si desinas θεο-μαχεῖν. i. cum dijs bellare, sed meis te copijs adiuueris, potes Græcię fieri Monarcha. Huic ita respondit. Si nouisses q̄ sint in uita honesta, abstinuisses à concupiscendis alienis. Mihi uerò potius est pro Græcia mori, q̄ in populares meos gerere Monarchiam. At hic prius duxit honestam mortem pro amicis liberandis oppetere, quam Monarcha factus eos seruituti premere, à quibus uenerat depulsurus seruitutem barbarorum.

52 Animosè.

Rursus quem Xerxes scripsisset. Mitte arma, rescripsit. Veni, & cape. Maluit armis mori, quam traditis armis turpiter de vita cum hoste paciſci.

53 Grauiter.

Cæterum vbi iam adornaret cum hoste confligere, belli duces admonuerunt, expectaret reliquos socios: Non adsunt, inquit, qui pugnaturi sunt? An nescitis eos solos cum hostibus pugnare, qui reges uerentur, ac metuunt? Non putauit eos expectandos, qui ad præscriptū ab Imperatore tempus non adessent. Reliquos etiam si adsint, non pugnare.

54 Sapiēter.

Milites sic adhortatus est. Ita prādete commilitones mei, tanquam apud inferos cœnaturi. Hæc uox ignauis ademisset animum, at uiris fortibus addidit, admonens ne cibo uinoq; graues uenirent ad prælium, aut certè pro patria fortiter occumberent.

55

Idem percunctanti quam ob causam fortes uiri gloriosam mortem ingloriæ uitæ anteponant. Quoniam, inquit, alterum naturæ proprium, alterum peculiariter suum esse ducunt. Nam naturæ beneficio uiuunt, & ignauissimi: at honestè mori non contingit nisi uirtute præditis.

56

Cum cuperet iuuenes cęlibes, quo forent

Humaniter. incolumes, abesse à belli periculo, sciretque illos id minime laturos, singulis illorũ tradidit scytalas, i. epistolarum Laconicarum genus, cũq; his misit illos ad Ephoros: Cum Animosè. verò treis etiam ex his qui grandiores iã duxerant uxores, optaret saluos, ac simili pretextu ablegare conaretur in patriam, intellecto dolo nõ sustinuerunt accipere scytalas. Quorum vnus ita se excusauit. Non praco, sed pugnator te sequutus sum. Alter uerò. Hic, inquit, manens ero melior. Tertius porro, Non postremus, inquit horum, sed primus inibo pugnã. Vtrũ hic potiùs admirari conuenit, ducis ne animum, qui de se nihil solicitus, eorũ incolumitati ꝓspexit, quos adhuc viuere referebat p̃riæ, an i ætate florẽti tm̃ uitæ cõtẽptum?

LOCHADVS.

37 Fortiter. Lochadus Polyęnedæ filius, Sironis pater, nũciãti, ꝙ e filijs ipsius alter interijsset. Olim sciebã, inquit, illi moriendum esse. Nihil illi uisũ est nouæ rei, si mortalis natus, moreret, nec magni referre paulo serius an citius uita decederet, cui omo breui foret decedendum.

LYCVRGVS.

38 Educatio. Lycurgus is qui Lacedæmonijs leges condidit, quũ conaretur ciues suos à moribus p̃sentibus ad temperantiorem viuendi rõnem traducere, eosque uirtutis, & honesti studiosos reddere: nã erant corrupti delicijs; duos educauit catulos, eodem patre eadẽq; matre ꝓgenitos, quorum alterum passus est domi lautioribꝰ uesci cibis, alterũ eductũ uenationibus exercuit. Dein quũ ambos ꝓduxisset in forum apud multitudinem, posuit illic spinas, simul, & escas aliquas delicatiores mox emisit leporem: Quum uterque raperetur ad assueta, alter ad escas, alter leporem inuade-

uaderet. An non videtis, inquit, ciues duos catulos, quum eiusdem sint generis, tñ ob diuersam educationẽ admodum dissimiles inter sese euasisse, plusq; ad honestatẽ momenti hr̃e exercitationem, q̃ naturam; Sũt qui dicant ab illo productos catulos, non quidem ex ijsdem parentibus natos, sed quorum alter esset ex ignobili canum genere, qui aluntur ad ædium custodiam alter ex his, qui aluntur ad venandum. Deinde qui erat ex ignobiliorẽ gñe, exercuit ad venatum alterum qui erat ex præstãtiore gñe, tñ delitijs exercuit. Dein quum vterq; ferretur ad ea, quibus assueuerat, atque hoc pacto palam oĩbus fecisset Lycurgus, quantum institutio valeret, tũ ad meliora, tum ad deteriora, dixit: Proinde ne nobis quidem o ciues nobilitas, quam miratur hoĩum vulgus, ductumq; ab Hercule genus profuerit, nisi ea gesserimus, per q̃ illæ mortalium oĩum clarissimus, ac generosissimus extitit, ac per omnem vitam quæ honesta sunt & discamus, & exerceamus. Reperit vir ingeniosus viam, qua multitudini Philosophis rationibus non satis idoneæ, virtutis imaginem ob oculos poneret: magis.n. mouent, ac penetrant in animos quæ cernuntur, quam quę audiutur. Quod autem ille fecit in ciuitate, hoc cuique patrisfamilias in sua domo; cuiq; moderatori in suo grege faciendum est. Res quidem efficax est natura, sed potentior est institutio, quæ malam naturam corrigit, & vertit in bonam. Quales nascantur liberi, nulli in manu est: at vt recta institutione euadant boni, nostræ potestatis est.

Qm̃ intelligebat æqualitatem, & ad frugalitatem, & ad concordiam in primis conducere, fecerat nouam agrorum partitionẽ: 59

& in singulos ciues æquam portionem distribuerat. Fertur itaque quum dein ex peregrinatione rediens iter faceret per agrum recens demessum, conspiceretq; manipulorum aceruos ordine positos, & æquales, delectatus eo spectaculo cũ risu dixisse comitibus: ut tota Lacedæmon uidetur multorum esse fratrũ, qui nuper inter se diuiserint hæreditatem. Bono Principi nihil iucundius est ciuium concordia, rursum tyranno nihil formidabilius.

Aequalitas.

60 Idem quum inductis nouis tabulis debitores æris alieni liberasset, iam & ea quæ quisque priuatim in ædibus habebat, ex æquo partiri tentauit, quo funditus è ciuitate tolleret discrimẽ opum, & inæqualitatẽ: sed quum cerneret eos ægrè laturos manifestum rerum ablationem, idem occultiore uia facere aggressus est. Monetã aureã simul, & argenteam abrogauit, instituitq; ut ciues ferreo duntaxat numo uterent, & ad huius permutationem, totius substæ modum præscripsit. Hoc facto, omnis iniustitia exulabat ab Lacedæmone; neq; enim iam furari, neq; largitionibus corrumpere corrumpive, neque fraudare dolo, neq; rapere per uim quisquam poterat, quod nec celari uideret, nec parere magnificum esset, nec uti periculo uacaret, nec importare, aut exportare tutum foret. Hac arte uir solertis ingenij, quibus diuitiarum contemptum persuadere non potuit, diuitiarum usum subtraxit, ac reponendi studium negotiandique materiam ademit.

Diuitiarũ cõtẽptus.

61 Ad hac quicquid erat rerum superuacanearum, è ciuitate eijciendum curauit, adeo ut nec negotiator, nec sophista, nec uates, nec circulator, nec lautitiarum artifex Spartam ingrederetur. Neque enim passus est illic

Artes superuacuę.

lic esse pecuniam talibus vtilem : tantum fe-
ream monetam cudit, quæ pondere Aegineti
co æquabat minam valore ęreos quatuor. His
remedijs expugnauit auaritiam.

Cæterum quũ statuisset inuadere delitias 62
luxumque, & in his quoq; tollere diuitiarũ
admirationẽ, instituit syssitia, hoc est, conui-
uia publica. Percũctati verò cur ea constituis-
set sic, vt in singulis conuiuijs pauci cum ar-
mis discumberent: Vt, inquit, expediti sint ad
parendũ imperatis, & si q̃d tumultus incide-
rit, penes paucos sit delictum, sitq; inter oẽs
potus, ac cibi æqua portio: deniq; non solum
in esculentis, ac poculentis, verum ne in stra-
tu quidem, aut vasis, aut alia re quacũq; plus
haberet diues, q̃ pauper. His rationibus quũ
diuitijs detraxisset admirationem, postea q̃
nemo erat, qui vel vti posset illis, vel osteuta-
re, dicebat amicis. Quam præclarum est ò a-
mici, ipsa re declarasse cuiusmodi sint diui-
tiæ, si qñ cæcæ sunt, carentq; spectatoribus, &
admiratoribus. Interim obseruabat, ne quis
prius domi sumpta cœna veniret ad publi-
ca conuiuia, expletus alijs cibis, aliove potu.
Quod si quis cum cæteris non biberet, ede-
retve, eũ vituperabant, ut qui alijs edulijs de-
linitus abhorreret à victu communi. Porro
qui palam conuictus esset id fecisse, ei mul-
cta dicebatur. Vnde Agis qui multo post Ly-
curgum tẽpore rex fuit, debellatis Atheniensi
bus domum reuersus, quum uellet vnum
diem cœnam capere cum uxore, missus à
syssitijs poscenti, præfecti militiæ non mise-
runt, ea res quum postero die, innotuisset
Ephoris, mulctam illi dixerunt. In eodem
facto geminum exemplum nobis est prodi-
tum, primum frugalitatis, deinde seuerita-

Communitas.

Τυφλὸς ὁ πλοῦτος

tis, quum in causa non graui leges, nec regi pepercerint.

63 Sed Lycurgo euenit, quod ferè solet his, q cum corruptis populi moribus bellum suscipiunt. Diuites hoc genus institutionis indigne ferebant, coortiq; sunt in illũ, & non solũ conuitijs insectabantur, verum et saxa in illum iaculabantur, conantes eum lapidare. At quum vrgerent persequentes, illapsus est per forum, ac reliquos quidẽ fugiens anteuertit. Alcander autẽ pertinacius insequens fuste respicienti in tergum, extrudit oculum. Hunc Alcandrum quũ noxæ deditũ publico decreto accepisset puniendum, nec vllo affecit incommodo, nec incusauit: sed quum illum sui instituti socium haberet, effecit, vt & ipsum Lycurgum, & vitæ rõnem, quam cũ eo egerat, prædicaret: nec victum modo, sed vniuersam ciuium educationem amaret quam Lycurgus induxerat. Porro mali quod acciderat, monumentum locauit dicatum in templo Mineruæ, cui ab æreo delubro nomen Chalciæco, Deæq; cognomẽtũ addidit vt Optiletis diceretur: nam Dores. Lacedæmonem incolentes, oculos Optilos vocant, ab opto, quod Græcis sonat video. Et hic habemus geminum exemplum: alterum admonens non absq; discrimine mores ciuitatis corruptæ vitijs, ad meliorem frugem reuocari: alterum insignis tolerantiæ, quæ ex hoste capitali reddidit amicum, ac pugnatorem, quem etiam si necasset, vt ipsi licuit, nihilo tamen minus ipse fuisset luscus, & vno legum suarum defensore minus habuisset.

Moderatè.

64 Percunctanti quam ob causam non vteretur legibus scriptis. Quoniam, inquit, eruditi bui sunt, recteq; coucati, probant, quid

Prudenter.

pro

pro rõne temporis expediat: significãs scriptu ram non mutari, quum pro varietate occasionum vir probus, & sapiens sæpenumero cogatur mutare consilium. Ea res nominatim præscribi non potest. Satis est ciues honestè fuisse institutos. Hi sua sponte videbũt, quid pro tempore facto sit opus.

65 Rursum alijs percunctantibus quam ob rẽ statuisset, vt ad ædium culmen imponẽdum fabri securi vterẽtur, ad fores vero addendas sola serra, nec vllo alio instrumento: Vt, inquit, ciues mediocritatem seruent in oĩbus, quæ in ædes inferunt, neq; quicquã habeant earum rerum, quæ apud alios sunt admirationi. Videbatur enim indecorum, si p ostiũ rude, ac vile supellex inferretur exotica, pretio cara, arte operosa. Id ne fieret, ipsæ quodã modo fores admonebant. Hinc aiunt accidisse, quod Leontychidas primus apud Lacones rex, quum cœnaret apud quendam, cerneretq; tectum domus sumptuoso apparatu factum, ac lacunaribus ornatum, rogabat hospitem num ligna apud eos quadrata nascerentur: adeo luxum esse putabat naturam artificio corrumpere.

Frugaliter.

Habetur ante pag. 19. apop. 28.

66 Rogatus aliquando Lycurgus, quam ob rẽ vetuisset frequenter aduersus eosdem expeditiones agere: Ne, inquit, cum crebro sese defendunt: bellandi peritiam vsu colligant. Vnde Agesilaus grauiter accusatus est, quod crebris in Bœotiam expeditionibus, ac bellis. Thebanos Lacedæmoniorum hostes ad repugnandum induxisset: Nam cum Antalcidas vidisset illum saucium, exprobauit quod Thebanos præliandi artem docuisset, quum ante, nec scirent bellare, nec vellent: Præclaram, inquit doctrinæ tuæ

Habetur ante pag. 28. apop. 65.

 merce-

mercedem habes, qui Thebanos, nec animatos ad bellandum, nec exercitatos, vel inuitos consuefeceris, docuerisque bellum gerere. Hoc stratagema latius etiã patet, videlicet ne sæpius cũ iisdẽ litigemus, aut cõtẽdamus, ne tãdẽ assueti, vel contemnant nos, vel superẽt.

67 Alio quopiã percũctante, quam ob rem virginũ corpora cursibus, luctis, discorum, ac telorum iactibus fatigaret: Vt, inquit, fœtuum proseminatio ab ipsa statim radice, validum in ualidis corporibus initium sumens, rectè germinet: Simul ut ipsæ in perferendis partubus, facilè simul & generose certent aduersus pariendi nixus doloresque: postremo si qua incidat necessitas, possint, & pro se, & pro liberis, & pro patria pugnare. Intellexit vir prudens quanta rerum publicarum pestis sit ocium, atque ignauia. Contra moderatos labores etiam corpora reddere tum firmiora, tum salubriora, unde nec uirginibus permisit in ocio uiuere, sed has quoque masculinis exercitijs quodommodo uertit in masculos, quũ in plerisque ciuitatibus per delitias, ac luxũ masculi transformarentur in fœminas.

Fœminæ masculæ.

68 Cæterum quum essent, qui uitio darent, quod uirgines in pompis, ac ludis solennibus nudas exhiberet oculis omnium, causamque cur id instituisset, requirerẽt: Vt iisdem, inquit, cum masculis rationibus institutæ, nihilo sint illis inferiores, uel robore, uel salubritate corporũ, uel animorũ uirtute, ac generositate, studioque veræ laudis, uulgarem autem gloriã contemnant. Vnde tale quiddam fertur de Gorgone Leonidæ uxore: Cum quædã, vi probabile est, extera mulier illi dixisset Solæ Lacænæ uiris imperatis: respondit. Nimirum solæ uiros parimus. Hoc exemplum, nec in

Additum ex alio loco per stu

masculis,

masculis, nec in puellis imitandũ censuerim: hactenus tamen conducit, ut stupidum pudorem, qui frequenter obstat honestis actionibus, ab ætate tenera excutiamus, statimque discant nihil esset verè pudendum præter turpitudinem. Innumeras verò reperias, quæ nudatæ vehemẽter erubescant, si q.d p̃ter honestum dixerint, fecerintve, non mutent colorem. Sunt item innumeræ, quibus amictus, vilior, cultusque simplicior genas rubore tingat, contra gloriosum esse ducant si splendido vestitu prodeant in publicum, negligentes garhm rerum, quæ verum probrum, veramque laudem adferunt.

diosum quẽpiam.

Pudor p̃posterus.

70 Cuidam percũctanti, quam ob cãm lege cavisset, ut sine dote virgines elocarentur: Vt, inquit, neque pp inopiam ullæ relinquerentur inuptæ, neque ob divitias expeterentur, sed ut iuvenũ q̃sq; ad puellæ mores respicies ex virtute faceret electionẽ. Eadem de cã fucos, & ornamẽta quibus aliæ formã, vel fingere, vel commendare solẽt, ex urbe submovit. Vt ubique vir egregius studuit æqualitati.

Vxor eligenda.

71 Idem quum certum tempus præscripsisset, quo puellæ nubere, iuvenes ducere deberent, interrogatus quur id statuendum putarit: Vt, inquit, soboles ex adultis pfectæq; ætatis parentibus nata, valida sit, & vegeta. Ex coitu præpropero non solum læduntur corpora gignẽtiũ, verũ etiam proles nascitur imbecilla. Tum qui ante tempus dant operam liberis, carent apud illos authoritate, quam ætas conciliat: rursus qui vergente iam ætate, nec fruuntur liberis suis, nec eos possunt ad perfectam institutionem perducere, morte senioq; præventi.

72 Altero quodam admirãte, quam ob rẽ vetuisset

tuiſſet ſponſum cum ſponſa ſimul dormire, ſed ſtatuiſſet, vt vterq; cũ ſuis æqualibus maximam diei partem verſaretur, cumq; his totas nocte quieſceret, cum ſponſa verò furtim ac verecundè cõgrederetur: Primum, inquit, vt corporibus eſſent validi, ſi non vterentur congreſſu ad ſatietatem: dein vt illis amor mutuus ſemper maneret recens, ac vigẽs: denique vt fetus ederent robuſtiores. Hoc demum eſt patriæ partem agere, nuſquam non aduigilare ad Reip. vtilitatẽ, ciuiumq; tũ animis, tum corporibus vndequaque conſulere.

Coitus moderatus.

73 Quin, & vnguenta eiecit, à Repub. tãquam olei corruptelam, ac perniciem. Nam oleum odoribus vitiatum nullum habet vſum, nec ad eſum, nec ad membrorum vnctionem: atque dum rem neceſſariam ad delitias corrũpunt, fit vt minor ſit copia.

Vnguẽta.

74 Submouit, & tingẽdi artificium, veluti ſenſus adulationem. Etenim dum color blanditur oculis, natura rei corrumpitur: In ſumma cunctis ornandorum lenocinio corporum artificibus Spartana vrbe interdixit, vt qui malis artibus bonas arteis corrumperent: propterea ꝙ huiuſmodi delitijs ciues à ſalubribus, ac ſerijs exercitamentis auocarentur.

Delitiæ.

75 Tanta porro erat illis temporibus vxorum pudicitia, tantumq; aberant ab ea facilitate quæ poſt inuaſit, vt prius eſſet incedibile adulterij crimen apud Spartanas inueniri: Fertur que dictum cuiuſdam vetuſtiſſimi Spartani Geradæ, qui rogatus ab hoſpite quodã, quid pœnarum darent apud Spartanos adulteri, neque enim videre ſe quicquam ſuper hac re ſancitum à Lycurgo: Nullus, inquit, o amice apud nos adulter eſt. Cum ille ſubieciſſet: Quid igitur ſi exiſtat? Dabit inquit, bouẽ tã

Adulterium.

vt

vt porrecto vltra Taygetum mõtem collo, bibat ex Eurota: cumq; ille ridẽs dixisset, fieri non potest, vt tantus bos inueniatur: Et quo pacto, inquit, Geradas, Spartæ existat adulter, in qua diuitiæ, delitiæ, & corporis ascititius cultus probro habentur: contra verecundia, modestia, ac obedientiæ magistratibus debitæ obseruatio, decori laudiq; donantur? Prudenter intellexit Geradas ibi non posse nasci, vbi non admittuntur vitiorum seminaria, eaq; vbiq; iacere, quibus pro honore tribuitur ignominia. Atque hæc est clementissima ratio medendi prauis moribus, excitandique virtutis studium.

76 Argutè.

Cuidam postulanti vt in ciuitate ꝓ aristocratia, id est, optimatum gubernatione cõstitueret democratiam, hoc est, popularem gubernationem: Tu fac, inquit, prius domi tuæ democratiam instituas. Compendio docuit eam Reip. speciem non vtilem ciuitati, quã nemo vellet esse in sua familia. Ciuitas autẽ nihil aliud est, quam magna domus.

77 Sacrificia frugalia.

Percunctanti cur instituisset, vt minutis, ac vtilibus reb⁹ sacrificaret. Ne vnq̃, inquit, Lycurgus deficiat nos, quo numen honoremus.

78 Exercitatio.

E certaminibus ea sola concesserat exercere, in quibus manus non extenderet in altũ: Eius constitutionis causam percunctanti: Ne quis, inquit, laborãdo cõsuescat defatigari. Si quidẽ exercita ad confirmandum corporis robur adhibentur, non ad exhauriendas vires. Qui verò subinde delassantur in exercitamẽtis, quoniam imbecilliores veniunt ad labores necessarios, facilius deficiunt.

79 Astutè.

Cuidam percunctanti quam ob rẽ crebro mutari castra iuberet. Vt magis, inquit, lædamus hostem. Lacedæmonij, quoniam erant

expe-

expediti, non magno negotio transferebant exercitum; verum idem facere non perinde commodum erat hostibus, magnam sarcinarũ, & impedimentorum vim secum trahentibus, præsertim qui castra ferè fossis, aggeribus, ac vallis solent communire.

80 Roganti qua de causa vetuisset oppugnari turres: Ne, inquit, à fœmina, puerove, aut ab alio quopiam homine puero, ac fœminæ non dissimili viri præstantiores occidantur. Non probauit prælij genus, in quo virtuti locus non esset. E turribus verò puer, aut mulier deiectu saxorum potest virum quantumuis fortem interimere.

Stratagema.

81 Cum Thebani consulerent Lycurgum de sacrificio luctuq; quem illi Leucotheæ solẽt facere: Si, inquit, deam esse creditis, ne lugeatis. sin hominem, ne vt deæ rem diuinam faciatis. Mirè taxauit Thebanorum ritus secũ pugnantes. Non.n. conuenit simul lugere, & sacrificare, hoc est, ab ea petere opem, quæ ipsa sit in calamitate, ac lugenda.

Argutè.

82 Ciuibus quibusdam iuterrogantibus, quomodo liceret hostiũ insultum effugere: Si, inquit, pauperes fueritis, nec alius alio plus requirat. Ad opulentos, & onustos prædæ spes inuitat hostem, nec facilè potest elabi, qui sarcinis, & impedimentis retardatẽ. Ad hęc tutiores sunt ab hostium incursu, inter quos est æqualitas, & ex æqualitate concordia.

Paupertas expedita.

83 Iisdem percunctantibus cur prohibuisset vrbem cingi muris: Quoniã, inquit, non caret mœnibus ciuitas, quæ non lateribus, sed viris cincta est. Indicauit id genus munimenta magis arguere ciuium ignauiã, q̃ fortitudinem.

Fortiter.

84 Spartanis studio est alere comam, & super ea quoque re narrant Lycurgũ redidisse ratio-

rationem: Quia, inquit, coma, formosis addit decorem deformes uerò reddit hostibus terribiliores. Vt enim decet coma speciosos, ita minus fęlici specie præditis horrorem, ac ferinũ quiddam conciliat. Capillitium naturalis est ornatus, minimoque constans: hoc genus non damnault Lycurgus, ut quod, nec operosis artibus constaret, nec pro frugalitate luxum induceret.

Coma.

85 Moderatio victoriæ.

Præcipere solebas, ut postea qui in bello hostẽ uertissent in fugã, ac superassent, tamdiu fugientes insequerentur, donec certa esset uictoria, moxq; retrocederent. Neq;.n. Græcorum cõuenire moribus, eos trucidare qui cessissent: idq; non solum honestius, uerũ etiam utilius esse dicebat. Siquidem hostes, quibus cum res est, ubi cognorint Lacedæmonios parcere cedentibus, occidere uerò qui loco non cedunt, sibi conducibilius existimabunt fugere quã persistere. Frequenter.n. desperatio magnum robur addit animo, non minus q̃ spes uictoriæ. Decet autem Græcos legibus ac disciplinis imbutos etiam in bellis meminisse clementiæ. Barbaricæ feritatis est seuire in prostratos. Sed rursus ita temperanda est clementia, ne nobis sit exitio. Fit enim non raro, ut hostis fugam simulet, ut redintegratis uiribus acrior insurgat in uictorem.

86 Stratagema.

Percunctanti quamobrem hostiũ cæsorum cadauera spoliare uetuisset: Ne, inquit, dum spolijs incumbunt, pugnã negligant, sed paupertatem, una cum ordine seruent. Vt uir ille sapiens ubique ciuibus suis metuit à diuitijs tanquam à fonte plurimorum malorum, quum apud hominum uulgus nihil expectatur auidius, quasi in his sint præcipua fęlicitatis humanæ præsidia.

LYSAN-

LYSANDER.

88 Lysander preciosas vestes, quas Dionysius ad filias ipsius miserat, non accepit dicens, Vereor, ne his amictæ turpes videantur.

89 *Vtilitas virtute potentior.* Is quum egregius simulandi artifex euasisset, ac pleraq; quę crudeliter & auarè gerebat, callidis fucis ornaret, iustum non alia re quã vtilitate, & honestum commodo metiens, fatebatur quidem veritatem mendacio pstantiorem esse, sed vtriusque dignitatem ac precium vtilitate æstimandum. Inuertit vir improbus philosophorum dogma, qui quod honestum est, idem esse volunt vtile: hic quicquid esset vtile, idem ducebat honestum.

90 *Vafrè.* Ad eos verò, qui ipsi ꝓbro dabãt, q̃ pleraq; dolo ac fraude gereret, nõ palam virtute conficeret, hac parte Hercule gñis autore indignus, ridens dixit: vbi quod vellet, non assequeret leonis exuuiũ, ibi vulpinum applicandũ esse: sentiens, quòd honestis rationib. non posset effici, id fraude, dolisq; perficiendum.

91 *Perfidiosè.* Rursus alijs illi vitio vertentibus, quod fœdera quæ cum iureiurando fecisset, in Mileto uio asser, ait pueros talis esse fallendos, viros iureiurando, quasi hoc ipsum esset viro dignum, periurio fallere.

92 *Gloriosè.* Cùm Athenienses non virtute, sed insidijs vicisset iuxta flumẽ, cui nomẽ Aegis, eisq; fame pressis vrbẽ in fidẽ suã accepisset, scripsit Ephoris: Captæ sunt Athenæ, perinde quasi virem gessisset, gloriam aucupans mendacio.

93 *Violẽter.* Cùm Argiui de ditionis finibus ambigerẽt cum Lacedæmonijs, asseuerarentq; se iustiorem habere causam, Lysander stricto ense: Qui hoc, inquit: superior est, is optimè definibus disputat. Ab æquo & bono vir insolens ad vim prouolauit.

Ad Bœotos ancipites,nec huic, nec illi parti addictos, quum per illorum confinia faceret iter,legatos misit,qui percunctarentur, vtrū rectis an inflexis hastis per illorum agros proficisci deberet, significās siue amici essent Bœotij, siue inimici nihilò minus se cęptum iter peracturum,nisi quòd per hostium agros iturus esset erectis hastis, ad propulsandū, si quis obsisteret:per amicorum inuersis,veluti nemini nociturus.Hoc dictum nonnihil resipit indolis Laconicæ, qui nec inimicis supplex esse vellet,ne amicis grauis.

94 Animosè.

Megarensi cuidā in publico conuentu liberius aduersus ipsum loquenti: Tua verba, inquit,amice opus habent ciuitates significans in ciuili consessū cuiq; liberum esse,quæquæ vnt,dicere, in bello non esse eandē libertatē.

95 Libertas ī dicendo.

Cum ad Corinthiorum,qui defecerāt,muros peruenisset, videns Lacedæmonios cunctanter aggredi, ac forte accidisset, vt lepus conspiceretur excitatus trāsilire fossam: Non pudet,inquit,o Spartani huiusmodi formidare hostes,quorum mœnibus ob ipsorum ignauiā lepores indormiūt? Casum fortuitum solertia ducis torsit ad aīum addēdū militibus.

96 Habetur ante simile pag.51. apo.44. Solerter.

Eidē in Samothrace oraculū consulēti sacerdos iussit,vt quod in vitā maxime sceleratū cōmisisset, diceret. Ille sacerdotē rogauit: Vtrū hoc suo, an Deorum iussu fatere oporteret? quum sacerdos rñdisset, Deorū iussu: Tu igit hinc discede,ac dijs dicā,si percūctentur. Mos erat Lacedæmonijs nihil aggredi nouæ rei,nisi consultis oraculis. At Lysander cum nulla religione teneretur, nihilo secius hinc quoque solitus est suis vitijs honesti speciem prætendere,tametsi parum successit.

97 Simile dictum est pag. 18: apo.18.

Interrogāti Persæ,quā Repub.maximè p-baret:

98

baret: Eam inquit, in qua fortibus viris, ac meculosis, congrua vtrisque redduntur. Sensit virtutẽ inuitari præmijs, ignauos excitari ignominia. Nimirum hoc est, quod apud Homerum stomachatur Achilles, idem honoris haberi ignauis, ac fortibus. Ea sententia non solum habet locum in Republica, verum et in priuatis familijs. Sunt enim hæc duo præcipua ad cõseruandam cuiuslibet gregis disciplinam. Honos enim non solũ alit artes, vt habet prouerbiũ, uerũ et virtutem. Nec tam refert Monarchia sit, an Aristocratia, an Democratia, an aliqua Reipublicæ forma ex his tẽperata, quam vt in quacũq; gubernatione discrimen habeatur publicum inter uirus utiles Reipub. & suo viuentes homini.

Præmia uirtutis.

99 Cuidã apud Lysandrum iactanti, quod ipsum, & laudibus eueheret, & aduersus obtrectantes tueretur: Duo, inquit, mihi sunt boues furi, tacentibus ambobus, tamen certo noui, uter sit ignauus, uter ad laborem strenuus. Sensit ueram uirtutem non egere laudibus humanis, quum ipsa secum ducat suam laudem, ac decus. Cæterum qui nihil gerunt præclari, his opus est præconibus.

Laus ab hoibus.

100 Ad quendã a quo cõuitijs imperebat: Dic, inquit, assidue ò amicule, dic, nihil omittas, si qua tuum animũ malis, quibus videris, plenus, ualeat exonerare. Ingentis animi argumentum, ne ira quidem dignum, arbitrari maledicum, quum in promptu esset ultio.

Moderatẽ.

1 Aliquãto post defuncto iã Lysandro quum de societate belli nata esset controuersia, Agesilaus adijt Lysandri domum inquisiturus sup hac re literas, quas Lysander apud se detinuerat. Reperit autem prætereà librum Lysandro conscriptum de nouando Reipub. statu,

Hoc ante hr̃ in Agesilao, licet aliter narratũ, pag. 24. Apo. that. 111

ſtatu, quod oportet regnum ab Eurytiōtidis & Agide ablatum (nam ex his tantum familijs fas erat creare reges) in commune ponere, ac regem eligi ex optimis: quo videlicet hoc honoris diſcerneretur, nō his qui genus duxiſſent ab Hercule, ſed ijs qui tales eſſent virtute, qualis fuiſſet Hercules: quādo quidē virtute, non generis commendatione & ille ad diuinos honores ſubuectus eſt. Hanc orationem Ageſilaus nitebatur apud ciues euulgare, cupiens p eā oſtendere, qualis ciuis clāculū fuiſſet Lyſander, non ſine calūnia eorū qui Lyſandro fauerāt. Sed ferūt Cratidē, qui tum inter Ephoros primas tenebat, veritū ne lecta oratio perſuaderet, reuocaſſe ab eo conſilio Ageſilaum, ac dixiſſe, non ſolùm non eſſe refodiendum Lyſandrum, ſed ipſam potius orationem cum illo defodiendā, ꝙ callidè & ad perſuadendum accommodatè cōpoſita videretur. Hoc factum declarat Lyſandri peruerſam ambitionem, qui nihil intētatum reliquerit ad regnum adipiſcendum: ſed idē arguit Ageſilai moderationē, qui priuatam ſimultatem poſthabuit vtilitati Reip.

2 Seuer. Cæterum qui filiarum illius nuptias prius ambierat, mox poſt obitum eius, quod repertus eſſet pauper, eas recuſabant, ijs Ephori dixere mulctam, eo quòd quem diuitem eſſe credentes coluerant, eundem iuſtum ac probum ex paupertate agnitum, contemnerent. Hoc vt apophthegma non eſt ita ſalubre eſt exemplum ſeueritatis, quod admoneat in conciliandis matrimonijs magis ſpectandam virtutem, quam cenſum eorq; perfidos & inconſtantes eſſe amicos, qui amicitiam commodo metiuntur cuius ſpe adempta, protinus recedunt ab amicitia. Quin &

baret: Eam inquit, in qua fortibus viris, ac meculosis, congrua vtrisque redduntur. Sensit virtuté inuitari præmijs, ignauos excitari ignominia. Nimirum hoc est, quod apud Homerum stomachatur Achilles, idem honoris haberi ignauis, ac fortibus. Ea sententia non solum habet locum in Repnblica, verum ēt in priuatis familijs. Sunt enim hæc duo præcipua ad cōseruandam cuiuslibet gregis disciplinam. Honos enim non solū alit artes, vt habet prouerbiū, uerū ēt virtutem. Nec tam refert Monarchia sit, an Aristocratia, an Democratia, an aliqua Reipublicæ forma ex his tēperata, quam vt in quacūq; gubernatione discrimen habeatur publicum inter uirus utiles Reipub. & suo viuentes homini.

Præmia uirtutis.

99 Cuidā apud Lysandrum iactanti, quod ipsum, & laudibus eueheret, & aduersus obtrectantes tueretur: Duo, inquit, mihi sunt boues furi, tacentibus ambobus, tamen certo noui, uter sit ignauus, uter ad laborem strenuus. Sensit ueram uirtutem non egere laudibus humanis, quum ipsa secum ducat suam laudem, ac decus. Cæterum qui nihil gerunt præclari, his opus est præconibus.

Laus ab hoibus.

100 Ad quendā a quo cōuitijs impetebat: Dic, inquit, assidue ò amicule, dic, nihil omittas, si qua tuum animū malis, quibus videris, plenus, ualeat exonerare. Ingentis animi argumentum, ne ira quidem dignum, arbitrari maledicum, quum in promptu esset ultio.

Moderatè.

1 Aliquāto post defuncto iā Lysandro quum de societate belli nata esset controuersia, Agesilaus adijt Lysāndri domum inquisiturus sup hac re literas, quas Lysander apud se detinuerat. Reperit autem prætere à librum, Lysandro conscriptum de nouando Reipub. statu,

Hoc ante hī in Agesilao, licet aliter narratū, pag. 44. Apoph. 11

ſtatu, quod oportet regnum ab Eurytiōtidis & Agide ablatum (nam ex his tantum familijs fas erat creare reges) in commune ponere, ac regem eligi ex optimis: quo videlicet hoc honoris diſcerneretur, nō his qui genus duxiſſent ab Hercule, ſed ijs qui tales eſſent virtute, qualis fuiſſet Hercules: quādo quidē virtute, non generis commendatione & ille ad diuinos honores ſubuectus eſt. Hanc orationem Ageſilaus nitebatur apud ciues euulgare, cupiens p eā oſtendere, qualis ciuis clā culū fuiſſet Lyſander, non ſine calūnia eorū qui Lyſandro fauerāt. Sed ferūt Cratidē, qui tum inter Ephoros primas tenebat, veritū ne lecta oratio perſuaderet, reuocaſſe ab eo conſilio Ageſilaum, ac dixiſſe, non ſolùm non eſſe refodiendum Lyſandrum, ſed ipſam potius orationem cum illo defodiendā, q callidè & ad perſuadendum accommodatè cōpoſita videretur. Hoc factum declarat Lyſandri peruerſam ambitionem, qui nihil intētatum reliquerit ad regnum adipiſcendum: ſed idē arguit Ageſilai moderationē, qui priuatam ſimultatem poſthabuit vtilitati Reip.

Cæterum qui filiarum illius nuptias prius ambierat, mox poſt obitum eius, quod repertus eſſet pauper, eas recuſabant, ijs Ephori dixere mulctam, eo quòd quem diuitem eſſe credentes coluerant, eundem iuſtum ac probum ex paupertate agnitum, contemnerent. Hoc vt apophthegma non eſt ita ſalubre eſt exemplum ſeueritatis, quod admoneat in conciliandis matrimonijs magis ſpectandam virtutem, quam cenſum eorq; perfidos & inconſtantes eſſe amicos, qui amicitiam commodo metiuntur cuius ſpe adempta, protinus recedunt ab amicitia. Quin &

2 Seuere.

G illud

illud nos admonet, honestius esse fama, quã pecunia ditescere.

NAMERTES.

3 Namertes quũ legatione fungens à quodã eius gẽtis ad q̃ erat missus, beatus prædicaretur, eo ꝙ multos haberet amicos, interrogauit qũo qui multos haberet amicos periculũ faceret, an amicũ haberet syncerũ, ac probũ. Id quod alter fassus se nescire, cuperet discere: Per aduersam, inquit, fortunam.

Videtur adiectum. Amici exploratio.

NICANDER.

4 Nicander cuidam dicenti, ꝙ Argiui malè de ipso loquerentur: Num igitur, inquit, dant pœnas qui de bonis loquuntur malè? significans Remp. male moratam, vbi liceret impunè malè dicere nihil mali commeritis.

5 Idem percunctanti quare Lacedæmonij comam, ac barbam alerent: Quoniam, inquit, hic ornatus quum sit homini omnium pulcherrimus, ac proprius, nullo constat impendio.

Simile pagin. 63. apoph. 63.

6 Cũ Atheniẽsis quidã dixisset, nimiũ ò Nicander amplectimini ociũ: Verũ, inquit, pdicas, sed non quemadmodum vos, quocunque mõ nobis parare studemus. Sensit ocium honestis rationibus partum non esse reprehendendum: sed eos vituperio dignos, qui p fas nefasq; sectarẽtur ocium. Ocium autẽ Atheniensis dixit, non exercere sordidas artes.

ZEVXIDAMVS.

7 Zeuxidamus cuidam percunctanti, quã ob causam Lacedæmonij leges de fortitudine citra scriptum seruarent, ac non potius descriptas traderent iuuenibus legẽdas: Quoniam, inquit, assuefaciendi sunt, vt præclaris gestis potius quam scriptis intendant.

8 Aetolo quodam dicente, ꝙ qui studerent pro-

probitatem cum fortitudine coniungere, iis bellum esset potius pace: Nō p Deos, inquit, sed his mors vita potior esse debet. Correxit Lacon dictum Aetoli. Non enim optandum bellum, sed nec in bello, nec in pace libertatem tueri, licet, nisi mortis terrorem abieceris.

PANTHOIDAS.

9 Panthoidas legatus missus in Asiam, ostēdentibus ipsi murum probè munitum: Per deos, inquit, o hospes, bellum conclaue mulierum.

Habetur ante simile pag. 66. apo. 97.

10 Idem quum in academia Philosophos audisset multa de virtute disserētes, interrogatus cuiusmodi viderentur eiusmodi sermones: Quid aliud, inquit, quam probri. sed prorsus inutiles vobis, qui illis non vtimini. Salsè tetigit mores Atheniēsium, qui virtutem haberent in labris, non in factis.

Salsè.

PAVSANIAS.

11 Pausanias Cleombroti filius, quum Delij de insula cum Atheniensibus haberent controuersiam, atq; inter cætera dicerent, quod ex more regionis, neq; mulieres in insula parerent, neq; mortui sepelirentur: Quomodò igitur, inquit, hæc insula erit vobis patria, in qua, neque fuit quisquam vestrum, nec futurus est? Argutè notauit ineptā Deliorum consuetudinem, qui suos in patria, neque nasci finerent viuos, nec humari mortuos, quum vt mulier, ita nec regio mater sit, nisi gignat. Alienum autem fit à materna pietate nolle sepeliri, quos genuit.

Argutè.

12 Cum Atheniensium exules hortarentur illum, vt aduersus Athenienses moueret exercitum, diceretque, quod quum in Olympijs præconis voce pronunciaretur victor, soli

Moderatè.

Athenienses ipsum exsibilassent: Cum hoc, inquit, fecerint in bene meritum, quid facturos creditis, si illis malefecero? Insigne moderationis exemplum nihil tam atroci cõmoueri contumelia: at idem ingenij mirè solertis argumentum, quod adferebatur, velut instigaturum Pausaniæ animum ad suscipiendũ bellum, id in partẽ diuersam retorquere.

13 Argutè. Percunctanti quur Tyrteũ poetam Spartę ciuẽ fecissent: Ne quis inquit, externus nobis dux fuisse videatur. Poetæ apud Lacedæmonios non erant in pretio, nec hoc nomine Tyrtæus meruit apud illos honorem, sed quĩ strenuum se ducem in bello præstiterat, putarunt eam laudem patriæ vindicandam.

14 Salsè. Ad quendam imbecilli corpore, tamẽ hortantem, ut eũ contra hostes terra marið; experirentur: Vis, inquit, igitur positis vestibus te ipsum ostendere, qualis sis, qui nobis bellandi es autor? Salse risit ad id hortantem alios, in quo ipse nihil opis adferre posset.

15 Sapiẽter. Quibusdam in spolijs barbarorum demirantibus pretiosas vestes: Præstiterat, inquit, ipsos esse multi pretij, quam possidere pretiosa: Correxit suorum admirationem, eosque ad verorum bonorum admirationem reuocauit.

16 Lepidè. Post uictoriã à Medis apud Plateas reportatã, præcepit suis, vt apponerent cęnã Persicã, quam sibi barbari prius apparauerant. Ea quũ esset opipara ac sũptuosa: Lurco inquit, eras ò Persa, qui quum tantas habere delicias, ad nostrã veneris mazã: id erat panis genus cõtemptum ac vulgare. Admonuit stultissimũ esse locupletes pugnare cũ his, quibus nõ multũ est qđ eripiatur. Etenim si feliciter cadat Martis alea, exile lucrum est, sin secus, ingens

ingẽs est damnum. Dicti vero argutia in hoc est, ꝙ fastidiosè delicatus videtur, q inter varias delicias, appetit cibum vilem ac plebeiũ. Nam id solent interdum diuites, quibus assidua copia lauticiarum parit nauseam.

PAVSANIAS ALTER.

Pausanias Plistonactis filius, cuidam roganti, quam ob rem apud Spartanos nefas esset, vllam priscarum nouare legum: Quoniam, inquit, legibus conuenit autoritas in homines, non hominibus in leges.

17 Legũ autoritas.

E patria profugus, quũ Tegeę laudaret Lacedęmonios, cuidam dicẽti, Quin igitur mansisti Spartæ, sed fugere maluisti? Quia inquit, nec medici apud sanos, sed apud ægrotos versari solent. Salsissimè conuitium exilij extorsit in Tegeaten, ꝙ eius gentis corrupti mores egerent Spartana disciplina.

18 Salsè.

Alteri percunctanti, quo pacto possent debellari Thraces: Si, inquit, qui vir optimus est, eum belli ducem delegerimus. Admonẽs plurimum ad victoriam momenti esse in Imperatore. Quemadmodum in omni negotio magni refert, quales sint quibus gerendæ rei creditur autoritas.

19 Dux bonus.

Medicus qui inuisebat Pausaniã, dicebat, Nihil habes mali: Non. n. inquit, te medico vtor. Hoc ipsum quod nihil habebat mali, adeò non acceptum ferebat medicis, vt eos solos iudicaret prospera esse valetudine, qui medicis non vterentur. Id vt perpetuo verum non sit, tamen, extra cõtrouersiam est, maximam malorum partem a medicis proficisci, vel quia sint imperiti, vel quia negligentes, vel quia ambitione, quæstuve corrupti.

20 Medicina contẽpta.

Cùm ab amico argueretur, ꝙ de medico quodã male loqueretur, a quo nec vlla re læ-

21

Medicorũ osor. sus, nec esset cuius fecisset periculũ: Si fecissem, inquit, periculum, nequaquam viuerem.

22 Medicorũ osor. Medico cuidam dicenti Pausaniæ. Ad senectutem peruenisti: Ob id, inquit, quod tecum medico non sum vsus. Medicus existimabat arti suæ deberi, si contigisset senecta: at ille credebat vix vnquam ad senectutem pertingere, qui medicis vtuntur.

23 Medicus optimus quis. Eum verò medicum censebat optimum, qui non sineret ægrotos extabescere, sed quã primum sepeliret. Inhumanior quidem videtur hæc sententia, sed tamen à Socratis opinione non multum abhorrens, qui vult admodum valetudinarios, nec vlla iam ex parte vtiles Reip. æquo animo debere è vita decedere, sic tamen, vt nemo sibi vim adferat, sed honestis actionibus immoriatur. Certè non apparet, quid magni faciant, quum quatuordecim medici multo temporeq; immodicis impendijs adnituntur, vt anui iam præmortuæ vitam in vnum, alterumve mensem proferant. Quid enim aliud agunt, nisi quod arte sua mortem reddunt longiorem, quasi hoc cuiquam sano sit optabile, diu mori. At viri sapientes mortem inopinatam, ac breuem iudicarunt optimam.

PAEDARETVS.

24 Fortiter. Pædaretus cuidam dicenti magnum esse numerum hostium: Tanto, inquit, plus gloriæ referemus, quoniam plures interficiemus. Quod alter adferebat ad persuadendam ignauiam, ille vertit in calcar fortius agendi: Eodem telo repelli possunt, quicunque difficultatis causatione dehortantur ab honesto.

25 Idẽ conspecto quodam, qui natura mollis, tamẽ ob humanitatem laudabatur, à ciuibus, dixit, nec viros, qui mulierum similes sint,

opor-

oportere laudare, nec mulieres, q̃ virorũ sint similes, nisi si qua mulierẽ vrgeat, necessitas. Sensit aliud decere bonũ virum, aliud bonã mulierẽ: ac pro muliere in virũ trãsfigurata, accipit necessitatis excusationẽ: in viro degenerãte in mulierẽ nullã recipit excusationẽ. Ita non eadẽ laus decora Principi est, quę plebeio, non eadem magistratui, quæ priuato.

Decorũ.

Cum in trecentorũ virorũ ordinẽ nõ esset ascriptus, qui honos apud Spartanos primã dignitatem obtinebat, repulsus discessit hilaris, ac ridens: reuocãtibus aũt Ephoris quidq; rideret percũctantibus: Gratulor, inquit, huic Reip. quæ trecentos habeat ciues multo me meliores. Quid hoc pectore magis Philosophicum? Nec molestè tulit repulsam, nec questus est de Ephororum iudicio, sed plus voluptatis capiebat ex publico Reipublicæ bono, quam sensurus erat ex honore impetrato.

26 Candor.

PLISTARCHVS.

Plistarchus Leonidæ filius cuidam interroganti, quã ob causam reges Lacedæmoniorũ non à priscis, regibus cognomen sortirentur: Q. ñ, inquit, illi ducere quam regnare maluerũt, posteriores illis nequaquam. Primus omnium regum Lacedæmoniorum Agis dictus est, & hoc nomen in aliquot posteriores demanauit. Agis autem dictum est à ducendo, q̃m clementer imperabant, & regum est imperare potius, quam persuadere. Plistarchus autem sonat, plurimis imperantem.

27 Moderate.

Cum patronus quidam ridicula loqueretur in causa, Plistarchus interpellans illum dixit: Non tu cauebis amice perpetuo risu digna dicere, ne quemadmodum, qui assiduo palæstricam exercent, palæstricæ fiunt, ita tu fias ridiculus? Sẽsit vir egregius raris lapsib⁹

28 Stultiloquium.

Medicorū osor. sus, nec esset cuius fecisset periculū: Si fecissem, inquit, periculum, nequaquam viuerem.

22 Medicorū osor. Medico cuidam dicenti Pausaniæ. Ad senectutem peruenisti: Ob id, inquit, quod te medico non sum vsus. Medicus existimabat arti suæ deberi, si contigisset senecta: at ille credebat vix vnquam ad senectutem pertingere, qui medicis vtuntur.

23 Medicus optimus quis. Eum verò medicum censebat optimum, qui non sineret ægrotos extabescere, sed quā primum sepeliret. Inhumanior quidem videtur hæc sententia, sed tamen à Socratis opinione non multum abhorrens, qui vult admodum valetudinarios, nec vlla iam ex parte vtiles Reip. æquo animo debere è vita decedere, sic tamen, vt nemo sibi vim adferat, sed honestis actionibus immoriatur. Certè non apparet, quid magni faciant, quum quatuordecim medici multo temporeque immodicis impendijs adnituntur, vt anui iam prę mortuæ vitam in vnum, alterumve mensem proferant. Quid enim aliud agunt, nisi quod arte sua mortem reddunt longiorem, quasi hoc cuiquam sano sit optabile, diu mori. At viri sapientes mortem inopinatam, ac breuem iudicarunt optimam.

PAEDARETVS.

24 Fortiter. Pædaretus cuidam dicenti magnum esse numerum hostium: Tanto, inquit, plus gloriæ referemus, quoniam plures interficiemus. Quod alter adferebat ad persuadendam ignauiam, ille vertit in calcar fortius agendi: Eodem telo repelli possunt, quicunque difficultatis causatione dehortantur ab honesto.

25 Idē conspecto quodam, qui natura mollis, tamē ob humanitatem laudabatur, à ciuibus, dixit, nec viros, qui mulierum similes sint, opor-

oportere laudare, nec mulieres, q̃ virorũ sint similes, nisi si qua mulierẽ vrgeat, necessitas. Sensit aliud decere bonũ virum, aliud bonã mulierẽ: ac pro muliere in virũ trãsfigurata, accipit necessitatis excusationẽ: in viro degenerãte in mulierẽ nullã recipit excusationẽ. Ita non eadẽ laus decora Principi est, quę plebeio, non eadem magistratui, quæ priuato.

Decorũ.

26 Cum in trecentorũ virorũ ordinẽ nõ esset ascriptus, qui honos apud Spartanos primã dignitatem obtinebat, repulsus discessit hilaris, ac ridens: reuocãtibus aũt Ephoris quidq; rideret percũctantibus: Gratulor, inquit, huic Reip. quæ trecentos habeat ciues multo me meliores. Quid hoc pectore magis Philosophicum? Nec molestè tulit repulsam, nec questus est de Ephororum iudicio, sed plus voluptatis capiebat ex publico Reipublicæ bono, quam sensurus erat ex honore impetrato.

Candor.

PLISTARCHVS.

27 Plistarchus Leonidæ filius cuidam interroganti, quã ob causam reges Lacedæmoniorũ nonã priscis, regibus cognomen sortirentur: Q̃ñ, inquit, illi ducere quam regnare maluerũt, posteriores illis nequaquam. Primus omnium regum Lacedæmoniorum Agis dictus est, & hoc nomen in aliquot posteriores demanauit. Agis autem dictum est à ducendo, q̃m clementer imperabant, & regum est imperare potius, quam persuadere. Plistarchus autem sonat, plurimis imperantem.

Moderate.

28 Cum patronus quidam ridicula loqueretur in causa, Plistarchus interpellans illum dixit: Non tu cauebis amice perpetuo risu digna dicere, ne quemadmodum, qui assiduo palæstricam exereent, palæstricæ fiunt, ita tu fias ridiculus? Sẽsit vir egregius raris lapsib.

Stultiloquium.

dandam esse veniam: cæterum quum error transit in habitum & consuetudinem, fit malum immedicabile. Expedit autem hac Plistarci interpellatione amicos crebrius peccãtes reuocare, ne peccandi colligant vsum, & vitium transeat in naturam.

29 Cuidam referenti ipsum a maledico quodam laudari, Demiror, inquit, si quis illi dixit me mortuum esse: Nam ille de viuo bene loqui possit nemini. Non delectatus est vir generosus laude, quæ a viro illaudato proficiscebatur.

PLISTONAX.

30 Plistonax Pausaniæ filius, quũ rhetor quidã Atticus Lacedæmonios dixisset indoctos: Non enim, inquit, Græcorum soli nihil a vobis didicimus mali. Lacedæmonij malũ existimabant, quicquid non faceret ad efficiendam ciuitatem meliorem.

Habetur pag. 46. apo. 24.

POLYDORVS.

31 Polydorus Alcamenis filius, in eum qui non cessabat minitari hostibus: Non intelligis, inquit, te maximam vindictæ partem frustra consumere? Qui statuit inimicum vlcisci, minis nihil aliud efficit, nisi vt præmonito inimico sibi minuat lædendi facultatem. Fortium autem virorum est malefacere ijs, qui malo digni sunt, non maledicere.

Generosse.

32 Cùm in Messenensium regionẽ eduxisset copias, roganti cuipiam, num aduersus fratres essent pugnaturi: Non, inquit, sed in eam agrorum partem proficiscimur, quæ nondum sortito diuisa est. Elusit percũctatorem, dissimulans consilium suum: Sit hoc quoque exẽplũ celandi propositũ, si quem cupias lædere.

Dissimulanter.

33 Cùm Argiui post illam trecentorum pugnam rursus essent prælio superati, socij Poly dorum

Moderate.

dorum adhortabantur, ne eam oportunitatem præteriret, sed aggressus hostiũ muros ciuitatem illorum caperet. Id.n. factu' fore facillimum, quum interfectis viris solæ mulieres essent reliquæ. His in hunc respondit modum: Mihi pari Martis alea rebellantes deuincere honestum est, cæterum quum pro agris pugnarim, vrbẽ velle capere, non arbitror esse iustum. Si quidem huc veni, agros recepturus, non vrbem occupaturus. Vir excellentis animi ne cum hostibus quidem putauit agendum secus quàm postulabat æquitas, quum hominum vulgus sibi in hostem putet licere omnia, in tantum vt si de frigido oppidulo fuerit concertatio, victor existimet sibi ius esse, regnum vniuersum victi occupare. Ille etiam turpe sibi iudicabat bellare cum his, quibus deerant paria ad bellum præsidia. Talis enim victoria nullam habet virtutis laudem, sed crudelitatis crimen.

34 Sapiẽter.

Percunctanti quid esset in causa ꝙ Spartani in bello fortiter sese periculis objicerẽt: Quoniam, inquit, duces reuereri didicerunt potius quàm timere. Reuerentia cum amore coniuncta est: metuimus autem illos maximè, quos odimus. Rectius autem suo fungitur officio, qui ex animo facit, quàm qui metu mali.

POLYCRATIDAS.

35 Patriæ studium.

Polycratidas vnus cum cęteris missus orator ad duces regios, quum ab his interrogaret, vtrũ priuatim venissent, an publicè missi: Si impetramus, inquit publicè: sin minus, priuatim. Vox pij cãdoris in patriam index. Si cessisset ex sententia, legatio, gloriam volebat Reipublicæ cedere, sin minus, ignominiam repulsæ ad patriam non pertinere.

SOB-

SOEBIDAS.

36 Argutè. Soebidas cum essent Lacedæmonij in pugna Leuctrica Martis aleam experturi, cuidã dicẽti. Hic dies declarabit virum bonũ; Præclarus, inquit, dies, qui possis declarare virum bonum incolumem: præsagiens in eo prælio plurimos egregios viros fortiter occubituros, quos ipse patriæ maluisset incolumes.

37 Callidè. Idem cum esset in loco quo, pterea nullam habente aquam, obsessus ab hostibus, dicitur pactus cum hostibus, vt ipsis terrã bello partam cederent, si milites vna cum ipso è vicino fonte bibissent. Nam eum hostes obsederant. Icto fœdere congregatis ad se omnibus pollicitus est se daturum eius regionis Imperium ei, qui non bibisset. Porro quum nemo sibi tẽperaret, sed bibissent oẽs, ipse post omnes descendit in fontem: & aqua conspersus, hostibus etiam num præsentibus, abijt, regionem occupauit, vt qui nõ bibisset. Eodẽ stratagemate, & exercitũ à sitis piculo liberauit & hostẽ elusit, & regnũ sibi vindicauit tolerantia. Non erat obstrictũ inimicis ex fœdere, quia non oẽs cũ ipso biberant: nec milites fefellit, quia nemo præter ipsum à potu abstinuit. Quod si hostes voluissent ad arma currere, iam nactus locum pugnæ commodiorẽ, ac fonte potitus, facili poterat illis esse par.

TELECRVS.

38 Pie in patrem. Telecrus ipsi nuncianti patrem de eo malè loqui: Nisi, inquit, illi dicendum esset, haudquaquam diceret. Maluit in se trãsferre culpam, quam committere, vt pater quicquam temere loqui videretur. Habes, & pietatis simul, & modestiæ exemplum.

39 Iam fratri suo q̃renti, ꝙ ciues erga se non perinde afficerentur, atque erga illum, sed inhuma-

humanius tractarent, quod nondum ab illis esset creatus Ephorus: Tu, inquit, iniuriam ferre nescis, ego scio: Significans ei, qui velit vti fauentibus ciuibus, ad multas iniurias esse conniuendum. Comiter.

Percunctanti quare mos esset apud Spartanos, vt iuuenes assurgant, senioribus: Vt, inquit, assueti honorem habere nulla propinquitate iunctis, magis honorent parentes. Optima ratio consuefaciendi ad debitum officium, si vltra quam debetur, doceamus præstandum. Veluti si quis assuescat cum vxore verecundè, casteq; conuiuere multo minus improbus erit apud alienas. 40 Grauiter.

Percunctanti quantum possideret facultatum: Non plus, inquit, quam sat est: Diuitias non cupiditate, sed vsu metiebatur. 41

CHARILLVS SIVE CHARILAVS.

Charillus interroganti, quam ob causam Lycurgus tam paucas leges tulisset Lacedæmonijs: Quin, inquit, pauca loquentibus, paucis etiam legibus est opus; Sensit nimirum pleraque mala ex multiloquio nasci. Laconibus autem peculiaris erat breuiloquentia. 42 Loquacitas.

Alteri percunctanti, quam ob rem Lacedæmonij virgines nudas producerent in publicum, vxores verò rectas: Quoniam, inquit, virginibus mariti sunt inueniendi, vxores verò seruandæ ijs, qui eas nacti sunt. Huc spectabat ea consuetudo, vt nec puellis deessent mariti, nec contaminarentur matrimonia præter aliarum gentium consuetudinem. 43

Seruo cuidam audacius agenti cum ipso: Ni iratus essem, inquit, occiderem te. Adeo putabat nihil rectè dici fierive ab irato, vt ne in seruum quidem animaduertere voluerit commotior. 44 Moderatè.

45 Interroganti quam arbitraretur optimam Rempublicam: In qua, inquit plurimi ciues de virtute inter sese decertant, citra seditionem. In plerisque ciuitatibus certamen est de opibus & honoribus: de virtute qui certent, pęnè nulli. Quamquam hoc quoque certamen de honesto debet hactenus feruere, ne prorumpat in seditionem. Iām enim non est concertatio virtutis, sed ambitionis. Qui vera virtute præditus est, nihil spectat, nisi vt prosit Reipublicæ. At seditio præsens venenum est ciuitatis.

Sapiēter.

46 Percunctanti cuidam quam ob rem omnium Deorum statuæ apud Lacedæmonios ponerentur armatæ: Ne inquit, probra, quæ ob ignauiam iaciuntur in homines ad Deos referamus, neve iuuenes nisi armati Deos comprecentur; Eo commento ciuium animis hanc opinionem infigere studebant, Dijs gratam esse fortitudinem, inuisam ignauiam.

Otium.

LIBER SECVNDVS.

LACONVM ALIQVOT ΑΝΩΝΥΜΩΝ

Apophthegmata.

SAMIORVM legatis pro lixiore utentibus oratione dixerunt Spartani, Prima sumus obliti, postrema nõ intelleximus, quia prima non meminimus.

1 Habetur pag. 73. apoph. 16.

Ad Thebanos itẽ, qui de quibusdam pertinacius cõtradicebant: Oportet, inquiunt, aut minus habere spirituum, aut plus virium.

2 Habetur pag. 39. apoth. 99.

Lacon quidam senex interrogatus cur barbam gestaret syluosam ac prolixam: Vt inquit, intuens canos pilos nihil committam illis indignum. Vir bonus undecunque venatur stimulos ad virtutem.

3 Canicies.

Alius cuidam laudibus immodicis efferenti bellatores optimos: Apud Troiam, inquit: Significans tales olim fuisse, sed hoc genus hominum iam olim desisse inueniri.

4 Argutè.

Alius quidam Lacon quum audisset, quosdam à cęna cogi ad bibendum: Num, inquit, coguntur etiam ad edendum? Notauit Græcorum morem in conuiuijs compellentium ad certum cyathorũ modum, quũ id re uera nihilo absurdius sit, quàm hominem qui non esuriat,

5 Bibacitas.

esuriat, ad certum escarũ modũ compellere.

Liberè. 6 Recitato quod scripsit Pindarus, Græciæ fulcimẽtũ esse Athenas, Lacon dixit ruiturã Greciã, si tali fultura niteretur. Taxauit Atheniensium mollicicm, quæ poetæ elogio non responderet, aut certè poetæ vanitatem, qui tali præconio celebrasset indignos.

Salsè. 7 Quidam conspecta tabula, quæ picturam habebat, quõ Lacedæmonij trucidarentur ab Atheniensibus dixit, Fortes Athenienses. Id Lacon audiens subiecit. In tabula: significãs ridiculum esse pictura gloriari, quod ea non minus mentiri soleat quam poetæ.

Maledici. 8 Ad eum qui maledicta in alios per calumniam iactata, solet facilè admittere, Lacon, Desine, inquit, aduersum me præbere aures. Sensit nõ solum eos vituperio dignos, qui calumniarentur alios, verũ ẽt qui calumnianti bus accommodarent aures: Et iniuriæ genus est aduersus nihil malè meritum audire maledicam linguam. Non enim essent maledici, si nullum inuenirent auscultatorem. Proinde Lacon expostulauit etiam cum illo, qui præbuerat aures de ipso male loquenti.

Argutè. 9 Quidam seruo, qui dum puniretur dicebat, non volens erraui: Non volens igitur, inquit, pœnas dato. Vulgaris quidem, sed frigida excusatio est: Insciens feci, vigilandum erat, ne quid committeret imprudens.

Seuerè. 10 Alius quum in peregrinatione vidisset homines in sellis curulibus sedentes: Absit, inquit, vt in talibus sedeam sellis, vnde non liceat assurgere seniori. In his enim sedebant delicati porrectis cruribus, ac cœlum imminens capiti prohibebat exurgere. Apud Lacedæmonios verò scelus erat iuuenem non assurrexisse seni.

11 Licentia.

Chij quondam Spartæ peregrinantes à cœnà vomuerant in Ephororum curiã, dein ẽt in sedes,in quibus sedere solent Ephori,ventris onus deiecerant. Ac primũ quidem acris inquisitio facta est, qui nam hoc designassent,ne fortè ciues essent. Vt verò compertũ est fuisse Chaios, edixerunt se Chijs permittere,vt agant intemperantius. Excellentium virorum est negligere cõtumeliam,quæ à palam improbis proficiscitur, à quibus etiam laudari turpe est.

12 Lepidè.

Alius quidam Lacon quum duas amygdalaus duras duplo vendi conspiceret: Sunt ne hic,inquit,rari lapides? Quasi nihil interesset inter silicem,& durum Amygdalam. Adeo Lacon delitiarum erat rudis, vt nesciret sub cortice latere nucleum. Et apparet hoc genus arboris non quibuslibet regionibus fuisse notum,quando Plinius dubitat,an ætate Catonis fuerit in Italia.

13 Loquacitas.

Alius quũ in luscinia plumis reuulsis minimum reperisset carnium: Vox,inquit,tu es. Præterea nihil. In eos dici potest,qui præter garrulanti linguam, ac magnifica verba nihil habent.

14 Argutè.

Alius quidam quum videret Diogenẽ cognomento canem, in vehementi frigore statuam æreã amdlectentẽ, rogauit nũ algeret: illo negante:Quid igitur, inquit Lacon, magni facis? Philosophus gloriæ mãcipiũ hoc ipsum existimabat magnificum, ꝙ sic haberet corpus ad oẽs iniurias duratum, vt in rigore frigidæ statuę cõplexum ferre posset, absque dolore. Id Laconi nihilo pulchrus videbatur, quam si quis in æstate simile quippiam amplecteretur nullo suo incommodo.

15

Quidã Metapõtib. Laconi obijcienti ignaniam;

Argutè. uiam: Atqui, inquit, non parum alienę regionis possidemus: Ergo, inquit, Lacon, non solum ignaui estis, verum étiam iniusti: Significans non posse fieri, vt quis meticulosus & imbellis multum teneat alienæ ditionis, nisi fraude partum.

16 Ridiculè. Hospes quidā apud Lacedęmonios, quum ipsi stanti interim altero pede, crepida in alterum indueretur, dixit cuidam, Nō arbitror te Lacon tantum temporis vni pedi posse insistere, quantum ego possum. Lacedęmonius expediens: Fateor, inquit, attamen nullus est anserum, qui isthuc nō possit. Iure derisit hominem, qui longo vsu didicisset artem, quæ nihil vtilitatis adfert Reip. Huiusmodi sunt artes præstigiatorum, funambulorum, & similium.

17 Ci. Cuidam iactanti de arte rhetorica: At per Geminos, inquit Lacō, ars nisi verum attigerit, nec est, nec vnquam erit. Notauit rhetores, qui se profitentur verisimilia dicere, licèt vera non sint.

Argutè. Argiuo quodam dicente, multa Spartanorū sepulchra apud nos sunt. Lacon excipiens: Atqui Argiuorum apud nos nullū est sepulchrum: innuens quod Spartani semper inuasissent Argos, Argiui verò Spartanos nūquam. Solerter Lacon, quod illæ dixerat in genus suæ laudem, retorsit in ignominiam.

19 Lacon in bello captus cum sub hasta veniret, ac præco diceret; Laconem vēdo, obturauit illi os: Captiuū, inquit, prędica te vendere. Suam conditionem æquo animo tulit, patriæ ignominiam ferre non potuit in auctione traducendæ.

20 Ex his militibus, qui sub Lysimacho stipēdium faciebant, quidā quū ab eo rogaretur, num

nam esset quispiam ex helotum, id est, seruorum Laconicorum numero. Tunc, inquit, existimas Laconem ad te venturum, vt abs te ferat quatuor obolos? Maluit se fateri seruũ, quàm hoc probri admittere in nomen Lacedæmonicum.

Cùm Thebani deuictis apud Leuctra Lacedæmonijs ad ipsum venissent Eurotã, & quidam gloriabundus dixisset, Vbi nunc Lacones? Spartanus quidã ab illis captus: Nõ adsunt inquit, aliqui, vos huc non venissetis. Ne victus quidẽ, & captiuus potuit obliuisci indolis Laconicæ, nec tulit victoris iactantiã.

21 Generose.

Atheniensibus quum tradita ciuitate postularent, vt Samum tantum ipsis relinquerent, ita responderunt Lacones: Hoc tempore, quo vestri non estis, alios habere postulatis: Vnde natum est prouerbium.

22 Arguté.

Qui semetipsum non habet, Samum petit.

23 Habentur ante pag. 17. ap. 26.

Cùm Lacones ciuitatem quandam armis cepissent, Ephori dixerunt, Perijt iuuentutis luctamen. Non enim posthac habebunt aduersarios. Gaudebãt quidem de victoria, sed iuuenibus exercendæ virtutis materiam ereptam dolebant.

Cũ Lacedæmoniorum rex polliceretur se funditus euersurum alteram quandam ciuitatem, quæ sæpenumero Lacedæmonijs exhibuerat negotium, non permiserunt Ephoris dicentes. Nequaquam abolebis, neq; subuertes iuuenum cotem. Vrbem infestam appellabant cotem iuuentutis, quòd per eam iuuentus acueretur ad bellandi peritiam.

24 Generosè.

Lacædæmonij non præficiebant pædotribas, qui pueros ad luctũ exercerent ut virtutis esset certamen, non artis. Vnde, & Lysander interrogatus, quo pacto a Charõte victus

25

H esset,

esset, respondit vario artificio. Nam existimabat ea gens, in quauis re speciosam esse victoriam, quæ callidis cōsilijs contigisset potius, quàm animi, corporisque robore. Ars autem omnis, vt à naturali simplicitate recedit, ita dolo affinis est.

26 Libere. Philippo quum peruenisset in agros Lacedæmoniorum, scripsissetque, vtrū vellent ipsum venire hostem an amicū, responderunt, Neutrū. Vnico verbo absoluerunt sententiā, quod erat Laconum, ac simpliciter negantes regi transitum, quod erat virorum fortium.

27 Factum. Lacones legatum, quem ad Antigonum Demetrij filiū miserant, quoniam acceperāt, quòd Antigonum appellasset regem mulctarunt, quamuis in annonæ penuria, medimnū frumenti in singulos ab ipso reportaret. Tantus erat apud illos legum rigor, vt nec tanto beneficio subleuata inopia ab illis veniā impetraret, vt vnius voculæ gratiam facerent prosperè legatione perfuncto.

28 Factum. Cum improbus quidam sententiam dixisset optimam, ipsam quidem sententiam approbarunt, sed eo, qui dixerat amoto, alteri cuidam in culpatis moribus eandē sententiā tribuerūt: adeo in Repub. nihil honoris habendū putarunt his, qui flagitiosè viuerent. Autorē mutarunt, ne esset dedecori Reipub. consilium non reiecerunt, ne ob priuatam ignominiam publicam vtilitatem neglexisse viderentur. Meminit huius & A. Gellius.

29 Factum. Pater pro filio punitus. Cùm duo fratres inter se dissidium haberent: Lacedæmonij mulctam dixere patri, quòd filiorum discordiam dissimulasset. Iuuenibus ignoscendum putarunt, sed quid illi per calorem ætatis peccassent, parenti imputabant, cuius autoritas prouidere debuerat,

rat, ne quid inter filios oriretur simulatis.

30 Cantori apud Spartanos peregrinanti, dicere mulctum, quod citharam digitis pulsaret, non ebore. Adeo non patiebantur innouari publico vsu receptaᵗ Hoc studio cuidam alteri ex nouem chordis duas incidit Lacedæmonius ille. *Factum Seuerè.*

31 Duo pueri inter se pugnabant, quorũ vnus alteri lethale vulnus inflixit. Puerorum autẽ sodales, quum saucius ille moriturus esset, polliciti sunt illi vindictam, seque vulneris autorẽ interfecturos: At ille Nequaquã, inquit per Deos, Non enim æquum est: quandoquidem & ipse hoc facturus eram, si anteuertissem, siq; strenuus fuissem. Indolem vere Laconicam, quiuictus ac moriens iusto tamen victori fauebat, ꝗ virtute, non dolo superasset aduersarium. Quid talibus ingenijs felicius, si a teneris ad veram virtutẽ fuissent instituta potius, quàm ad militarem duritiẽ? *Generosè.*

32 Alter quidam puer illo tempore, quo mos erat apud Spartanos, vt pueris ingenuis fas esset, qđ quisq; posset suffurari, sed hactenus vt deprehendit turpe esse, quum viuam vulpeculam, quam sodoles erant furati, sibi ab eis traditam seruaret, venissentque qui eam perdiderant inquirendi gratia, vulpeculam sub veste abditam tenebat. Cęterum cũ efferata bestia latus pueri vsq; ad intestina eroderet, dissimulauit tacitus, ne ꝑderet furtum. Mox vero quũ digressis illis pueri vidissent, quod acciderat, obiurgabant illum dicentes: Præstiterat apperire vulpeculam, ꝗ ad mortem vsq; celare: Nequaquam, inquit imo præstat doloribus immori, ꝗ hac nota traduci, vt ob molliciem dicar lucrifecisse vitam ignominiosam. Quid absoluimus, si tam feliciter *Fortiter.*

natis ingenijs accessisset philosophia?

33 Animosè. Cum quidam forte obuij Laconibus dixissent, fortunati estis ò Lacones: nã modo hinc abiere latrones. Non nos inquiunt, per Enyalium (sic enim illi Martem uocant) sed illi potius fortunati sunt, qui in nos non inciderint. Adeò gens ea gerebat animos ad omnia impauidos, quæ vulgus hominum formidat.

34 Generosè. Lacon quidam interrogatus, quid artis sciret: Liber, inquit, esse. Ea gens nec disciplinis philosophorum, nec opificijs exercebatur: Tñ inuictis animis libertatem tuebatur, nec hominibus nec vitijs seruire docilis.

35 Generosè. Fortiter. Puer Spartanus captus ab Antigono, rege, ac sub hasta venditus, in cæteris omnibus, q̃cunq; putabat ab ingenuo decenter fieri posse, obsequens erat, ei, qui ipsum fuerat mercatus. Ceterũ iussus adferre matulã, haud sustinuit, dicens: Non seruiam. At quũ instaret herus, puer conscenso tecto dixit, Senties cuiusmodi mercatum feceris: moxq; sese è sublimi præcipitem dedit, ac perijt. Captiuus esse poterat, seruilia facere non poterat.

36 Alter quum venderetur rogatus à licitatore. Eris ne frugi, si fuero mercatus? Etiam si non fueris mercatus. Ne fortuna quidem seruilis docere potuit illum seruilia loqui. Qui enim natura probus est, vbiq; & apud omnes probus est.

37 Simile añ pagi. 112. apo. 19. Alter quidam captiuus quum venderetur ac præco diceret se mancipium vendere: Scelest e, inquit, non tu dices captiuum? non puduit duræ conditionis, sed puduit tituli seruilis. Tantus erat libertatis amor.

38 Salsè. Lacon quidam in clypeo pro insigni gerens muscã, eãq; nõ maiorẽ vera quibusdam irridentibus, dicẽtibusq́ue, q̃ id studio fecisset;

fet: quòd lateret, Imo, inquit, vt sim conspicuus. Tam enim prope accedo ad hostes, vt ab ipsis insigne cuiusmodi sit videri possit. Salsissimè conuitium ignauiæ vertit in argumentum fortitudinis.

39 Seuerè.

Lacedæmonius alter, quum super conuiuium esset illata lyra: Non est, inquit, Laconicorum nugari, longè dissentientes a cæteris Græcis, quibus nullum conuiuium suaue videbat absq; musica. Id Laconi nugatoriũ videbatur, qui lautius existimabat, honestis ac festiuis fabulis condire compotationem, quam inani liræ strepitu.

40 Argutè.

Spartanus interrogatus, num tutum esset ad Spartam iter: Refert, inquit, qualis eò descendas. Nam leones illuc euntus plorant, lepores autem in vmbraculis uenantur: significauit, nec ferocibus ac violẽtis esse tutum proficisci Spartam, nec mollibus & effœminatis, quòd hostili animo illuc proficiscentes malè acciperent a fortioribus, delicatos hoĩes illic nõ sinerent lasciuire in tenebris.

41 Argutè.

In luctandi genere, quod illi Chirapsiam appellãt, quũ is qui collũ alterius vrgebat frustra, pterq; legem palęstrę pulsaret vndique, & in terram detraheret, posteà quàm corporis viribus destitueretur, qui inhærenti cedere cogebatur, brachium vrgentis momordit, cumq; alter diceret, Mordes ô Lacon, fœminarum more: Non inquit, sed more leonum. Vt solerter obiectam ignauiam detorsit in laudem fortitudinis. Nullũ enim probrum apud illos detestabilius, q̃ mulieribus imbecillitatis argui. Iure autẽ se morsu liberauit, qui præter ius certaminis vrgebatur a victo.

42

Claudus ad bellũ proficiscens quũ ab aliis rideret. Non opus est fugientibus, inquit, sed

qui subsistant, locumque in acie tueantur.

43 Generosè. Alius sagitta percussus cum animam ageret, dicebat. Non me mouet, ꝙ morior, sed partim, ꝙ ab imbelli sagittario, ac mulierculæ simili, partim, ꝙ nullo facinore edito morior. Victis solet esse solatio, virtute pstantis uiri dextra cadere: Lacedæmonij uerò quoniam ensibus pugnare solent cominus, non putabant esse uirtutis procul missa sagitta, quempiam interficere, quod idem possunt, & fœminæ: Tū æquiore animo decedunt è uita, qui rectè factorū post se relinquūt memoriā.

44 Frugaliter. Quidam ingressus diuersoriū cauponi dedit obsoniū, ut appararet: quum ille posceret caseum, & oleum: Quid inquit Lacon, si caseum haberem, iam non egerem obsonio. Caupo caseum, & oleum patebat ad condiendum piscem: at Lacon cui sufficiebat uictus simplicitas, superuacuum existimabat, cibum cibo miscere, quum alter per se satis esse posset. Quantum absunt ab huius Laconis animo, qui centum rerum species in unum miscent discum?

45 Argutè. Cuidam Lampen Aeginetam efferenti, ac felicem prædicanti, quod prædiues uidebatur, multorum nauigiorum dominus: Lacon. Nihil, inquit, moror felicitatem de funibus pendentem. Quum omnes diuitiæ sunt in manu fortunæ, tum eæ præcipuè, quas negociatores commisère nauibus: ruptis funibus sequitur naufragium, & hinc mercium omnium interitus. Vnde Philosophus quidam interrogatus utrū putaret maiorē esse numerum uiuorū an mortuorum, uicissim rogauit utro loco hēret nauigantes, ꝙ hi uersantes in summo uitæ discrimine uix essent habendi pro uiuis.

46 Quidam Laconi dixit. Mentiris, ille cōtra.

Nimi-

Nimirum, inquit, liberi sumus, alij verò nisi vera dixerint, vapulant. Nihil commotus est Lacedæmonius, sed attrox conuitiũ elusit ioco, obiter taxãs maledicũ, q ipse non esset Lacedæmonius, atque ob id, nec liber. Porro serui si quid fallãt mendacio, loris emendantur. — Argutè.

47 Alius quum vellet cadauer statuere rectũ, nec id posset efficere, quum nihil non fecisset: Per Iouem, inquit, aliquid intus sit oportet. Suspicatus est Lacon, aut animam, aut genium malum latere in cadauere. Solent enim cadauera in rogo erecta poni.

48 Tynnichus Thrasybuli filij mortem per quam forti animo tulit. In hunc hoc factum est epigramma. — Fortiter.

Exanimis Pitanẽ clypeo Thrasybule redisti.
Septem ex Argiuis vulnera sæua gerens.
Aduersa ostendis tñ omnia sanguinolenta.
Mẽbra rogo ipones Tynnichus hoc senior.
Plorentur timidi, mi intletus humabere fili,
Qui, & patre hoc verè dignus es, & patria.

49 Quum Alcibiadi Atheniẽsi balneator plurimum administraret aquæ, Lacon id uidẽs; Quid hoc rei est, inquit; Plus aquæ infundit, quasi non puro, sed vehementer sordido: Hoc schemmate notauit Alcibiadis vitam multa infamia contaminatam. — Salsè.

50 Philippo regi Macedonum, quædã per literas imperanti, rescripserunt Lacedæmonij, De quibus nobis scripsisti, non. Ad prolixam regss epistolam vnica syllaba responderunt, quam grãdibus litteris pinxerant, ut expleret iustũ epistolæ spatium, simul, & gentilis breuiloquentiæ memores, & solitæ fortitudinis. — Nõ est in Greco nostro, sed in Philelpho

51 Rursum quum Philippus in agros Lacedæmoniorũ duxisset exercitum, resq; in eo esset statu, vt probabile esset eos ad unum omnes

interituros, rex dixit cuidam Spartiatæ, Quid nunc facietis Lacedæmonij? At ille, Quid, inquit, aliud, nisi quòd fortiter moriemur, qui nos soli Græcorum liberi esse, non alijs parere didicimus. Nemo seruire cogitur, qui mori paratus est. Quam dulce bonum est libertas, quæ morte emitur: quàm misera res seruitus, cui mors anteponitur. Quid igitur mentis dicemus his esse, qui se sponte dedunt in eam seruitutem, vnde nec dato peculio possunt redimi, nec gratuita manumissione liberari?

Fortiter.

52 Post Agin bello superatum Antipatro postulanti obsides pueros quinquaginta: Eteocles, qui tum Ephorum, agebat, respondit, se pueros non daturum: ne si licenter vixissent, fierent indociles patriæ disciplinæ, itaque ne ciues quidem essent. Cæterum senes ac mulieres se duplo numero daturum. Verùm Antipatro dira minitanti ni acciperet postulata, populus vna voce respondit, Si imperas acerbiora morte, facilius moriemur. Hunc animum in vno alterove ciuium reperire fortasse non ita magni miraculi esse videatur; in vniuerso populo tantum esse consensum, prodigiosum est. Hoc exemplo simul admonemur, quanta solicitudo debeatur ætati teneræ ad probitatem educandæ, quando licenter educatos iuuenes illi non putarunt habendos pro ciuibus, perinde quasi mater abdicet filium ex se natum, nisi probitate morum maioribus suis respondeat.

Liberè.

Senex in Olympijs cupidus erat spectandi certaminis, quod agebatur, sed quum nulla vacaret sedes, ad varia loca sese cōferens, ludibrio erat, ac scommatis petebatur, quod nullus eum exciperet. Vt verò peruenit ad

Laceda-

Lacedæmonios, non solum pueri omnes assurrexerunt, verũ etiam viri multi cesserunt illi locum. Id factum quũ cæteri Græci quotquot aderant, plausu comprobassent, patriũque morem supra modum collaudassent. Senex concutiens canas genas, & tempora cana, ac fusis lachrymis, Heu miseriam, inquit, vt omnes Græci norunt, quid sit honestum, sed eo soli vtuntur Lacedæmonij.

Salsè.

54 Sunt qui narrent hoc idem accidisse Athenis. Cum enim agerentur panathenæa, Attici senem ludibrio habuerũt, inuitantes tãquã admissuri, cęterùm vbi venisset nõ admittentes. Verum iam perambulatis ferè omnibus, tandem ad Lacedęmonios spectatores quum venissent, omnes è sedilibus assurgentes locũ illi cesserunt. Eo facto delectatus populus, plausu multaq; gestuum significatione cõprobauit. Inter hæc è Spartanis quidã dixit: Per Geminos, norunt Athenienses, quæ sint honesta, at non ea faciunt. Apud Athenienses maxime florebat philosophia, quæ docet quid turpe, quid honestum: Spartani non recipiebant eiusmodi disciplinas, sed ex institutione maiorum virtutẽ factis ac moribus præstabant. Ita factum est, ut apud Athenienses essent verba philosophiæ, apud Lacones, ipsa res. Admonet apophthegma turpissimum esse scire quid deceat, & tamẽ diuersa sequi.

55 Mendicus quidam petijt aliquid à Lacone. At ille, Si quid, inquit, dedero magis es futurus mendicus. Verùm istius probrosæ vitæ tuæ fuit autor, qui tibi primus dedit, teque fecit inertem. Apud Lacedęmonios probro dabatur mendicitas, quod & ocium odissent, & minimo essent contenti.

Argutè.

56 Lacedęmonius videns quẽdã dijs corrogãtẽ: Nihil,

Nihil, inquit, moror deos, qui me sint pauperiores.

57 Alius quidam quum adulterum apud deformem vxorẽ deprehendisset. Miser, inquit, quæ tibi fuit necessitas? Primum hic editum est nobis moderationis exemplum. Quis sibi temperet in adulterum deprehẽsum? Hic potius videtur misertus hominis qui graui quapiam necessitate videretur huc compulsus, vt cum deformi rem haberet. Neque enim verisimile erat adulterum voluptatis gratia sese in hoc discrimen coniecisse.

Moderatè.

58 Alius quũ audiret Rhetorem magnos sermonis circuitus cõnectentem: Per Geminos, inquit, fortis sanè homo, q quũ nullũ habeat argumentum, tñ egregiè voluit linguam. Lacedæmonijs nulla placebat oratio, nisi breuis, & vera, & ad rem seriam pertinẽs. Perinde ridiculum existimabat, q orator in ficto thæmate tantã verborũ copiam profunderet.

Loquacitas.

59 Quidam profectus in Lacedæmonẽ, quum vidisset honorem quem iuniores præstant senioribus. In sola, inquit, Sparta expedit senescere. Paupertas onus est, & miserum, & graue, vt ait Comicus: sed in hac molestiarum maxima pars est, q homines facit etiam ridiculos vt ait Satyricus: Sic inter incommoda quæ fert ætas ingrauescens, non minima pars est, quod senes ferè contemptui sint, ac ludibrio. Proinde Sparta visa est multis honestissimum virtutis domicilium.

Senectus honorata.

60 Lacedæmonius percunctanti, quid ipsi videretur Tyrtæus poeta: Bonus, inquit, ad deprauandos iuuenum animos. Quemadmodum Plato iudicabat Homeri poësim inutilem esse Reipub. qualem institui volebat, ita Lacedæmonij non recipiebant poetas, qui blanda

Ars inutilis.

blanda scriberent potius quam salubria.

61 Fortiter.

Cuidam qui laborans ab oculis exierat in bellum, quum nonnulli dicerent. Quo uadis ad istum affectus modū, aut quid facturus? Vt nihil, inquit, aliud, certè hostis gladium hebetabo. Hoc dictum salsius ne sit an fortius nondum statui.

62 Pietas in patriam.

Buris, & Spartis Lacedæmonij sponte profecti sunt ad Xerxem regem Persarum, daturi pœnas, quas Lacedæmonij iuxta oraculum pendere debebāt, eo ꝙ oratores à Persa missos occidissent. Hi quum uenissent ad Xerxē, iusserunt ut ipsos quocunq; modo uideretur, interficeret pro Lacedæmonijs. Cumque rex admiratus, & pietatem in patriam, & aīorum fortitudinē, liberasset illos à pęna, peteretque ut apud se manerēt: Qui possumus, inquiunt, hic uiuere relicta patria patrijsque legibus, ac uiris, quorum gratia tm̄ iter suscepimus morituri? Cæterum quum Indarnus exercitus regij dux, rogans instaret, diceretq;, fore ut in pari honore haberentur cum his, qui inter regis amicos primas teoebāt, hunc in modum responderunt: Videre nobis ignorare q̃ ingens bonum sit libertas, quam nemo sanus uel cum Persarum regno commutaret. In eodem facto nobis propositum est exemplum pietatis erga patriam, & constanter adamatę libertatis, & animi mortis terrore uacui.

63 Lepidè.

Laconem hospes quem pridie declinauerat, postridie stragulis commodato sumptis splendide excepit: at ille stragulis conculcatis dixit. Propter has heri nē storijs quidē indormire licuit. Lepidè risit illorū morē, qui quū sint tenues, tamē affectāt uideri diuites corrogata, aut conducta supellectile, quod maximè solēt in excipiendis hospitibus, in nuptijs, aut alioqui

alioqui solennibus epulis. Porrò quum ineptum sit ostētare tuas diuitias, quanto magis ridiculum est ostentare supellectilem alienam, interdum ab vsurarijs sumptam; At Lacedæmonij non solùm oratores regum verum ipsos etiam reges ad sua phiditia inuitabant, eam frugalitatem sibi magno etiam honori futuram existimantes.

64 Alius quidam quum venisset Athenas, vidissetque ille præcones qui muriam promitterent, qui obsonium, qui publicanos & lenones, aliasque parum honestas functiones ꝓfiterent, neque quicquam sibi turpe ducerent; vbi reuersus est in patriā, ciuibus percūctantibus quō se res haberent Athenis, Omnia, inquit, honesta, per ironiam innuens, Athenis omnia haberi honesta, turpe nihil. Argutia dicti est in ambiguo sermonis.

Ironia.

65 Alter interrogatus de re quapiam, respondit, Nō. Verū vbi percunctator dixisset illum mētiri: Non vides igitur, inquit Lacon, te stultum esse, qui scisciteris de his, quę noueris? Salsè taxauit in illo vitium garrulitatis, qui de nihilo quęsierit fabulandi materiam.

66 Venerunt aliquādo Lacedæmonij ad Lygdamin tyrannū legatione fungentes; sed cū ille varijs causationibus frequenter distulisset colloquēdi copiam, tandem post oēs excusationes dictum est, illum parum firma esse valetudine, sed languere nonnihil. Legati rēderunt, Per Iouem non venimus huc cū illo luctaturi, sed colloquuturi. Belle taxarūt barbari regis fastū ac delitias, qui quamuis friuola de causa, res serias omitteret.

67 Quidam sacris initiaturus Laconem, rogauit quid sibi consciret maximè impiè factū ꝑ oēm vitā; At ille hoc, inquit, dij sciunt.

Habetur zā.. pag. seq. 8.

Quum

Quum initiator magis vrgeret, diceretque, omnino proferas necesse est, Lacon vicissim rogauit, Vtrum, inquiens, oportet me tibi dicere an Deo, quum ille respondisset, Deo Tu ergo, inquit, hinc secede, vt illi dicam.

Alius Lacon quidam noctu præteriens monumentum, quum sibi visus esset videre spectrum, accurrit, lãcea traiecturus, & in hoc nitens, Quò me fugis, inquit, anima bis moritura. O mentem verè liberam omni formidine, quæ nec laruarum ac lemurum occursu terreri potuerit.

68 Superstitio nulla.

Lacon alius quũ voto se obstrinxisset qđ se de Leucate præcipitẽ daret conscendit mõtem, & conspecta altitudine sese auertit. Id quum illi probri gratia obijceretur. Non putaram, inquit, illi uoto maiore voto opus esse, loco elusit inconstantiæ formidinisq; crimen. Etenim qui facinus arduum concipit animo, prius a dijs optare debet animum facinori parem.

69 Lepidè.

Quidã in acie quum strictũ iã ensem in hoste esset infixurus: qm interim signũ datum est receptui canens, non infixit. Roganti vero cuidam quur hostem quem in ptãte habebat, non occidisset: Quoniam, inquit, melius est parere Imperatori, q̃ hostem occidere. Exẽplum disciplinæ militaris, a qua immanè quantum recesserunt, qui sub belli titulo mera exercent latrocinia. Olim non licebat ferire hostem, nisi tuba dedisset signum. Eadem simul atque cecinerat receptui, homicidij crimen erat hostem interemisse.

70 Belli disciplina.

Quidam Laconi in Olympico certamine superato dixit, Aduersarius tuus ò Lacon te fuit potentior: Imò, inquit, ad deijciẽdum ac cõmodatior. Qũ certamen artis erat magis

71 Argutè.

quàm

quam uirtutis. Lacedæmonius non putabat se ob id deteriorem, quod uictus esset. Dicti argutiæ sita est in ancipiti uoce; nã κρείττων, & meliorem significat, & potentiorem, siue superiorem, aut præstantiorem. Is uere inferior est, qui honesto uincitur.

72 Aetoli quondam ingessi regionem Laconicam, abduxerunt quinquaginta seruorũ millia. Vnde Lacon quispiam senior festiuiter dixisse fertur: Magno bono fuerunt hostes Laconiæ, quam tanta turba leuarunt.

73 Mos erat apud Lacedæmonios, ut rex hostes aggrederetur; præcedente quopiã gestante coronam, qui in certamine uictor aliquando tulisset coronam. Cum igitur Lacon quidam in Olympijs magnam pecuniæ uim respuisset, sed multo cũ sudore deiecto aduersario coronam tulisset, cuidam dicenti. Quid emolumenti tibi adfert uictoria ô Lacon? ille ridens, & alacer respondit. Ante regem inquit, coronatus incedens, pugnabo cum hostibus. Generosæ mentis est, laudis amore teneri potius quam pecuniæ.

74 Miles quidam Lacedæmonius quum prostrato hostis insideret tergo occisurus, rogatus, ut se uerteret, & in pectus potius stringeret ensem: rogatus quid ita. Ne amasius, inquit, meus erubescat, si uiderit auersis confossum uulneribus.

75 Lacon quidam ad Rhodium Diagoram, qui in Olympijs, & filios, & ex filio filiaq; nepotes uidisset coronari: Morere, inquit, Diagora, non in Olympum ascendes? Sentiens tum optimum exire de uita, quum res sunt prosperrimæ. Ita Plutarchus in Eitis Memnio, & Cicero in Tusc. quæst. lib. 1.

76 Lacõ quidam pedagogus pueri cura suscepta

quum

quum interrogaretur, quid esset illum docturus, Efficiam, inquit, ut honestis delectetur, turpibus offendatur. Nihil efficacius ad veram fęlicitatem, quàm amare virtutem propter se, odisse vitium propter se.

77 Spartanus quidam interrogatus, quid conferrent vtilitatis pueris adhibiti pedagogi: Efficiunt, inquit, vt quæ sunt honesta, eadem pueris fiant etiam iucunda.

78 Agesilaus dicebat sit iucundum esse laudari ab his, qui non vererentur & vituperare, si quid displicuisset. Tales.n. si quid laudant, iudicio laudant, non metu aut adulatione.

79 Demonides amissis furto crepidis, precatus est, vt eius qui sustulerat, pedibus conuenirent. Visus est bene precari, quum illi magnum precaretur malum, videlicet pedes distortos, quales habebat, Demonides.

80 Lacedemonij quum Smyrneis egētibus cōmeatum misissent, atq; illi beneficiū verbis attollerent, Lacedæmonij sermonem interrumpentes, Nil magni est, inquiunt; Hæc.n. colligimus vnius diei prandio nobis & iumētis detracto. Gratius est beneficium, quod extenuatur, ab eo qui confert. Nam qui qđ largiuntur exaggerant, qui plerisque mos est, bonam gratiæ partem amittunt.

81 Lacydes Arcesilai familiaris Cephysicrati crimen læsæ maiestatis deprecanti, vna cū reliquiis amicis aderat. At quum accusator annulū exhiberi flagitaret, per quem coargui poterat, ijsq; clàm in terrā demisisset, Lacydes sentiens pede imposito texit. Inficiatus est igit Cephisicrates & absolutus. Mox reo iudicibus vt mos est, agenti gratias, quidā è iudicum numero qui viderat, iussit vt Lacydi quoque gratias ageret.

Arce-

82 *i* Arcesilaus quum arderet podagræ doloribus, dumq; Carneades inuisisset, atque exiret tristis: Mane, inquit, Carneade, nihil n illinc huc peruenit, ostensis pedibus & pectore: Sentiens pedes quidem docere, sed animum dolore vacuum esse.

PRISCA LACEDAEMONIORUM INSTITUTA.

1 Ad publica conuiuia ingredientibus, qui natu erat maximus, singulis ostendebat fores, dicens: Per has nullus egreditur sermo: admonens nihil effutiendum, si quid liberius dictum esset in conuiuio. Hunc morem instituit Lycurgus.

Silentium.

2 Quoniam apud Lacedæmonios in summo prctio erat ius, quod illi nigrum appellant, adeò vt seniores hoc contenti non desiderarent carnes, sed eas iuuenibus cederent, Dionysius Siciliæ tyrannus dicitur huius gratia coquum emisse Laconicum, eiq; mandasse vt sibi hoc ius appararet, nullis parcens impendijs. Quod vbi rex gustasset, ac displicuisset, expuit. Tum coquus, Hoc, inquit, ius ò rex sumendum est, postea quàm te Laconum more exercueris, & in Eurota laueris.

Exercitatio pro cōdimento.

1 Festiuius hoc narratur a M. Tullio Tuscul. quæst. lib. 5. in hoc varians a Plutarcho, qui scribit illum, Spartæ in phiditijs cœnauisse & à cęna negasse sibi nigrum illud ius, quod cœnæ caput erat, placuisse: tùm qui illud coxerat respondisse, minime mirum, si displicuisse, condimenta enim deesse: ac Dionysio rogante, quæ tandem illa? Labor, inquit, in venatu, sudor, cursus ab Eurota, fames,

fames, sitis his enim rebus Lacedæmoniorum epulas condiri.

Lacedæmonij posteaquàm moderatè bibe runt in conuiuijs publicis, discedunt absque tæda: non enim fas est illis ad lumen incedere, ne hac via nec illa, quo consuescant in tenebris noctuq; confidēter & intrepidè ire. Id interdum in bellis vsu venit, vt necesse sit.

Tenebris assuescere.

4 Ijdē literas quidē discebāt ad vsum, cæteras verò disciplinas exoticas eijciebant, nec minus homines harum professores quàm ipsos libros. Hæc autem erat illorum eruditio, bene parere magistratibus, patientem esse laborum, & in prælio aut vincere, aut mori. Hoc animo fuerunt olim & Romanorū quidam, qui philosophos Græcos urbe pepulere, ꝙ curiosis disciplinis auerterent iuuentutem ad ocium & ignauium, redderentq; ad differendum quidem instructos, ad gerenda uerò Reipub. munia inutiles.

Philosophica rusticana.

5 Perseruabant absq; tunicis vestem vnicam accipiētes corporibus squalidi, quippe a balneis & unguentis fere in totum abstinentes. Nemo tales facilè inuadit tum inopes, tū duros: nec malis artibus cogebantur rem quærere, qui tam paruo contenti sunt. Hæc Lacedæmonij, qui nec philosophorum dogmata, nec Christum nouerant, & non pudet nos delitiarum nostrarum?

Frugaliter.

6 Iuuenes uerò gregatim ac turmatim dormiebant supra stibadas, herbæ genus, quas ipsi sibi congerebant ex arundine apud Eurotā nascente, cuius summa nō ferro sed manibus defringebant: Per hyemē uerò sustinebant sibi, quos uocant Lycophones ac stibadis commiscebant, quod ea materia caloris quiddam habere uideretur. Vbi sunt nunc

Frugaliter.

qui toto corpore plumis anserinis indormiẽtes querantur ob duriciẽ sibi dolere latera?

7 Amare puerorũ indolẽ, qui probo ingenio videbantur, permissum illis erat cęterũ abuti illis turpissimũ habebatur, quasi corpus adamaretur potius quàm animus. Quòd si quis accusatus esset, ꝙ parum honestam cum illis habuisset consuetudinem, is per omnem vitã infamis erat. & a publicis honoribus submouebatur. Hoc non solùm in pueris, quorũ ætati consulens lex permisit grandioribus amare, sed citra turpitudinem, locum habet, verùm etiam in coniugibus.

Amor animi.

8 Mos erat vt adolescentes quopiam abituri, a senioribus interrogarentur, quo irent, & ad quid: obiurgabatur aũt, qui vel non respõderet percunctanti, aut friuolas causas recitaret. Senior qui non obiurgarat adolescentem ipso præsente delinquentem, eidem pœnæ erat obnoxius, quam daturus erat si peccasset ipse. Cęterum qui obiurgationem moleste ferebat, in magno erãt probro. Meritò puerorũ errata imputantur ijs, quorum partes erant ea vel arcere, vel corrigere. Simul autem magna necessitas habebat seniores, ne quid testibus adolescentibus pręter decorum committerent. Nam qua fronte obiurgarent iuniores, si ipsi senes essent obiurgandi?

Sapiẽter.

9 Si quis in peccato deprehẽsus fuisset, is cogebatur aram quandam, quæ erat in vrbe, circumire. ac vituperationem interim in ipsum compositam canere, quod nihil aliud erat, quã seipsum sua voce obiurgare. Ingenui pudore & laudis amore melius ducuntur ad honesta. Virgis aut flagris cędi seruile est.

Castigatio.

10 Quin & ille mos erat, vt iuuenès non solũ suos quisq; parentes reuererẽtur, hisq; dicto audien-

audientes essent, verùm etiam vt omnes seniores vererentur, tum de via cedentes, tum e sedibus assurgentes, ac prętereuntibus illis taciti quietiq;. Quare factū est, vt quisq; non quemadmodū fit in alijs ciuitatibus, in proprios modo liberos, seruos ac possessiones autoritatem haberet: verum ēt in amicorum vicinorum liberos ac possessiones perinde ius haberet atq; in sua propria: vt omnia q̃ maxime inter se cōiter haberent, ac aliena quisque non aliter quàm sua curaret. Intellexerunt illi quantam vtilitatem haberet communitas, non adacta, sed ex mutua beneuolētia proficiscens. Quod enim a Pythagora proditum est amicorum communia esse omnia id, illi volebant in Reipub. sua quàm latissime patere. Omnes enim ciues inter se amici sunt, multo magis omnes eandem professi religionem. Postremò inter omnes homines ob hoc ipsum ꝙ homines sunt, intercedere deberet mutua beneuolentia.

Communitas.

11 Cęterùm puer abs quopiam castigatus, si querelam ad patrem detulisset, turpe erat patri, si hoc audito non iterum filium emendasset. Si quidem ex institutione maiorū habebant hanc de se mutuo fiduciam, ut crederent neminem esse, qui cuiusquam liberis, quos quisque pro suis habebat, quicquā imperaret inhonestum. Prima ætas, quoniā non dum sentit quid turpe, quid honestum, verberibus eget. Solent autem pueri a præceptoribus cæsi apud parentes queri de crudelitate eorum, a quibus castigati sunt. Ea res quoniam minuebat aliorum seniorum autoritatem, hanc fenestram occluserunt liberis suis, vt omnium seniorū eadem esset in pueros autoritas, quæ patribus.

Disciplina puerorum.

Furantur illic pueri etiā ex esculētis quicquid possunt discentes dextrè imponere vel dormientibus, vel indulgentius sua seruantibus. Deprahenso pęna erat vapulare & esurire. Datur.n.illis cęna pq̄uàm tenuis, quo dū suapte ingenio depellunt inopiam, cogantur audaces eē & callidi. Hoc erat quur cibi inopia præmerentur: quim ob id etiam dabatur illis uictus exiguus, vti consuescerēt nunq̄ expleri ad satietatem vsque, sed famem tolerare possent. Siquidem hac rōne existimabāt illos & ad bellum utiliores euasuros, si valerent, & post toleratam inediam perdurare in laboribus: quin & temperantiores uilibusq; contentos fore, si lōgo tempore minimis impendijs degerent: Insuper citra obsonium assuescerent uiuere, & quemuis cibum appositum boni consulere, existimabant corpora fore tum salubriora, tum maiora: quòd subtracta cibi copia conferret ad proceritatem, dum non depressa corpora tolluntur in altum potius quàm in latum, redduntúrque etiam pulchriora. Tenuis.n. & gracilis corporum habitudo obsequitur artuum momento: obesitas uerò ex cibi copia collecta, propter grauitatem obsistit. Vt ea gens nihil dabat uoluptati delitijsve, sed in omnibus spectabat Reip. commoda, longe lateq; dissentiens a plurimorum sententia, qui sibi persuadent, nihil esse utilius quā pueros immodico cibo potuq; saginare quum ea res non modo pigros reddat & laboribus inutiles, uerumetiam tum corpora reddat deformiora, tum ingenia crassiora.

Furandi ars.

Nō est stylus Plutarchi. Sententia est apud Xenophontem.

13 Nec minor illis cura fuit de genere musices, modorū, & cantionum, q̄ de uictu, cultu, & cæteris quæ commemorauimus. Hæc autem

Musica uirilis.

tem

tem talis erat, vt animi vim ac spiritus exci- taret, & impetū diuino afflatui similē; adque res gerendas accōmodū induceret, quū reliqs Græciç ciuitatib⁹ magis placeret musica demulcens & ad voluptatem mollitiemq; effęminans animos. Nam Plato magni referre putat, quo genere musices vtantur ciues. 13

Quin & orationis genus simplex & inaffectatum, nihil habens molle ac delicatū, nec in alijs versabatur argumentis, q̃ vel in laudibus eorū qui fortiter ac generosè vitā exegissent, quiq; pro Sparta occubuissent, & ob id ad oibus vt beati celebrabātur, vel in uituperandis his qui metu periculorū nihil egregij gessissent, & qui ob ignauiā à morte cruciabilē, infęlicemq; vitā viuerent: vel in pollicitatione per gloriæ studium accendēte animos ad virtutem, ad cuiusq; ætatem accōmodate. Itaque tres erant apud illos chori iuxta triplex ætatum discrimen, quibus in festis simul cōstitutis, senū chorus incipiēs canebat: 14

Chori tres.

Nos fuimus olim strenui iuuenculi.

Secundus, in quo erant viri robustæ ætatis, ita respondebat:

At nos sumus, si vis, facito periculum.

Porrò tertius qui erat puerorū, ita canebat:

Præstantiores nos futuri olim sumus.

Quin insuper apud illos erant numeri, ad quos temperarent incessum concitandis aīs ad fortitudinem, audaciā mortisq; cōtemptu accōmodi, quib. vtebātur tū in choris, tū ad tibiā tendentes in hostes: Siquidē Lycurgus rei bellicæ studiū cū musices studio copulauit, quo nimirū nimis bellandi ardor modulatione tēperatus consonantiā aptumq; concētum haberet. Vn̄ mos erat, ut in bellis Rex priusquam iniret præliū, musis sacrificaret, 15

Musicæ genus.

quo pugnantes facinora ederẽt digna q̃ ſcriptis honeſtaq; memoria celebrarẽtur: Nec ꝑmittebant, ut quiſquã aliquid de veteri muſica mutaret, adeò ut Terpandrũ quũ eſſet antiquiſſimus, & oĩum eius ęui citharœdorum ꝓſtantiſſimus, egregiusq; geſtorũ heroicorũ celebrator, tñ Ephori mulctauerint, eiusque citharam arreptam taxillo affixerint, quod vnam tantum chordam in ea præter neceſſitatem intendiſſet, ob vocis varietatem. Non enim probabant modos niſi ſimpliciſſimos. Ac Timotheum certantem in carneis (id feſtum erat in honorem carni cuiuſdam vatis inſtitutum: Pauſanias aũt indicat apud illos Apollinẽ dici Carnion) ex Ephoris quidã arrepao enſe interrogaret, ex vtra citharœ parte incidi vellet cordas quæ acceſſerant ultra ſeptem. Et vbique gens illa frugalitatem coiebat, luxũ horrebat, metuens à maiorum inſtitutis recedere, ꝗ ex his fontibus naſci ſoleat omnis rerum publicarum pernicies.

Quin & ſepulchrorum vniuerſam ſuperſtitionem ſuſtulit Lycurgus, ꝑmittens ut nõ ſolùm intra ciuitatem humarentur cadauera, verum etiam ut monumenta templis vicina haberentur. Submouit & funebres expiationes, nec cõceſſit, vt quicquam una cum cadauere. Sepeliretur. Nam aliæ nationis ſi quid fuiſſet uiuo chariſſimum, id mortuo addebant in ſepulchro: ſed in puniceo amictu, & oleæ ſolijs ex æquo omnes ſepeliri iuſſit. Vetuit etiam titulos & inſcriptiones addi monumentis, præterquã eorum qui in bello ceciđiſſent: Suſtulit autem & luctus & funebres, exequias, quas reliquorum hominum vulgus incredibili ſumptu & apparatu, etiã per conductos ploratores celebrare conſueuit.

Pere-

15 Peregrinari illis cõcessum non erat, ne morum peregrinorum vitæq; incompositæ contagium attraherent. Quin & peregrinos vrbe exigebant, ne paulatim inundantes mali cuiuspiam ciuibus existerẽt magistri. Quisquis autem ciuium non tulisset liberorum suorũ iuxta patrios ritus institutionem, iure ciuiũ priuabatur. Rursus narrant quidã, quicunq; peregrinus Spartanæ ciuitatis institutis sustineret exerceri, eum ex Lycurgi sententia, admitti in eã ciuilitatis portionẽ, quæ fuerat à priscis ordinata. Cæterùm vendere ius ciuitatis nulli fas erat. Perspexerat vir ille prudentissimus, commercijs exterorum ac negotiatorum, ciuitates quamuis bene institutas corrumpi, q̃ ad nequitiã omnes sunt magis dociles, quàm ad virtutem. Sed nulla mixtura perniciosior, quàm quæ per imperij translationem prolationemve inuehitur. Sic influxu Græcarum nationũ effœminata est Roma. Sic barbarorum commercio tandẽ & Sparta ex sanctissima facta est corruptissima. Sic aliarum nationum admixtu effœminata est. Gallia; non nihil etiam Germania.

Peregrini mores.

16 Vicinorũ famulis perinde vt suis uti mos erat, si quando quis opus haberet, itidẽ & canibus & equis, nisi forsitan his tum opus esset hero. Quin & ruri si qua re quis egeret, apertis foribus, & ablatis ab eo qui habebat ad vsum præsentem accommodis, obsignabat locum, vnde abstulerat, atq; ãbibat. Inter huiusmodi mores, vbi locum inuenerit insatiabilis auaritia? Vbi rapacitas aliena pro suis vindicantium. Vbi supercilium è diuinis sumptũ? Vbi latronum immanitas ob aliquantulum nummosum uiatorem ignotum & innocuũ iugulãtium? Diceres hoc Germanè Christianos,

Communitas.

stianos, si pro Lycurgo Christum nacti fuissent legumlatorem.

19 Callidè. In bellis vtebantur Puniceis tunicis, siue ꝙ hic color videbatur illis aliquid hr̃e virile: siue ꝙ sãguineus coloris rubor plus terroris incuteret bellorũ iperitis: siue ne ꝓtinus cõspicuũ esset hostibus si quis uulnus accepisset, sed vtiliter laterent, ob vestẽ sanguini cõcolorẽ.

20 Consiliũ in bellis. Si qñ stratagemate hoc est, callido cõsilio superassent hostẽ, Marti bouẽ immolabant: sin aperto p̃lio, gallũ: hoc pacto consuefacientes belli duces, ut non solum fortes essent ad prælium, verum etiam callidis consilijs aduersus hostem instructi. Præclarius.n.existimabant hostẽ ingenio citra sanguinẽ deijcere, quã pugna plerumque utrinque cruenta.

21 Tolerãtia. Cum Deos comprecantur, hoc uotis adduntiut possint iniuriam pati: ꝙ nemine iudicarent ad gerendum imperium, aut alioqui magnas res obeundas idoneum, qui quauis iniuria commoueretur.

22 Vota. Summa comprecationis hæc erat, ut dij bonis adderent honesta, præterea nihil. Non aliud petebant virtutis p̃miũ q̃ honestã famã.

23 Armati dij. Venerẽ quã illi uocant μορφῶ, armatã colunt, quin omnes etiam deos deasq; hac figura fingunt, vt lanceam teneant, hac imagine significantes oẽs esse bellica virtute præditos. Qñ nihil ducebant turpius ignauia, nihil bellica virtute pulchrius, tali specie proponebant Deos suos, quales cupiebant esse ciues. At cæterorum Grȩcorum superstitio faciebat Deos ociosos, & quietos, eoque fingebant illos gestu recumbentium.

24 Industria. Iam & prouerbio celebratũ est apud illos, admota manu fortunam esse inuocandam: quo significabant sic esse inuocandos Deos,

VT

vt simul & manū apponamus,& nostram addamus operā,alioqui frustra inuocari. Verū est,numini acceptū ferri oportere, si quid in actionibus hoīum prospere cedit, sed nō fauet numen ociosis ac pigris. Vult sua munera ad nostram uenire industriam,ne stultum videatur, si faueat ipsius donā cōtēnētibus.

25 Pueris ostēdebant seruos, qui vino essent temulenti, quo magis abominarent ebrietatem,videntes q̃ deforme spectaculum sit homo immodico madens vino, quamq; demēti similis. Imò cogebant helotes quàm plurimum bibere deinde saltationes ineptas saltare,& carmina quædam ridicula canere. Ita quod alij prolixo sermone vix persuadent, sobrietatem esse rem honestissimam, ebrietate nihil esse homine indignus, illi cōpēdio ponebant ab oculos,sed in mācipijs, ad quorū mores degnare ingenuis turpissimum est.

Temulentia.

26 Mos erat apud illos, non pulsare fores atriorum,sed voce foras euocare, si quid vellent. Adeò nihil clam geri volebant,sed pro palam omnia.

27 Strigibilibus quibus sudor abstergeretur non ferreis, sed arundineis vtebantur in balneis,vt minus oposis.paruoq; parabilib. nusquā nō memores frugalitatis ac parsimonię.

Parsimonia.

28 Comœdias & tragœdias non audiebant. vt nec serio, nec ioco quicq̃ audirent repugnās legib. Leges.n. ꝓhibent stupra,incestū, & adulteria:prohibent dolos, iniurias,furta, cæteraque flagitia: at in fabulis talia poetæ dijs affingunt. Nec placuit illis quorundam excusatio,fabulas ad voluptatē fingi, non ad fidē veri. Voluptas ea corrumpit imbecillum animos. Hanc ob causam Archilochū poetā quum venisset in Lacedæmonem, eadem

hora

28 hora expulerunt, quod intellexerant, ab illo scriptum, satius esse abijcere arma, quam mori. Carmen sic habet.

Scuto aliquis gaudet Saiorũ, quod bene pulchrũ
De serui nolens inter opaca rubi.
Ille quidem clypeus valeat, quoniã mihi posthac
Illo haud deterior forsitan obueniet.

29\. Virginibus ac pueris sacra erant cõia, quo vel sic puellæ ad masculinũ robur ꝓficerent.

30 Sciraphidam mulctarunt Ephori, ꝙ à multis erat iniuria affectus. Interpretabantur n. illius ignauiam esse in causa, quod complures auderent eundem lædere. Nam qui veterem impunè fert iniuriã, inuitat nouam. Si qui primus læserat delatus dedisset pœnas legibus, cæteri temperassent ab iniuria.

Lenitas praua.

31 Scutiferum militem interemere, ꝙ scuto nonnihil purpurei panni intertexuisset. Intantum horrebant exemplum peregrinæ luxuriæ, non ignari ex minimis initijs, immedicabilem vitiorum colluuiem inundare, eoq; tutissimum esse iudicantes principijs obstare. Ob id in primos autores seuerissimè animaduertebant. Plurimum nouit Rei pu. quisquis fenestram vitijs aperuit.

Seueritas.

32 Adolescentulũ ex eorũ numero, qui exercebantur, increpuerunt, ꝙ viam nosset, quæ ducit in Pyleam: adeo studebant suos à peregrinationibus ac rerum exoticarum cognitione seruare alienos, ne per occasionem a patrijs institutis degenerarent: præsertim quum Arcadia, cuius est Pylea, luxu, delitijs barbaricis esset corrupta.

Peregrini mores.

33 Cresiphontem eiecerunt, qui se profitebatur de re quauis totum diẽ posse dicere, dicentes boni oratoris esse, sermonem habere rebus parem. Nulla in re iustius putarũt adhiben-

Loquacitas.

hibendam frugalitatē, quā in oratione, quam Hesiodus non aliter quàm preciosum thesaurum parcissimè censet esse depromendam ad vsum, non ostentationem.

Pueri apud illos in ara Dianæ, cui ab indeijcibili virtute cognomen orthia, flagellis ex more totū diē cæduntur: itaq; frequenter durāt ad mortē usq; hilares ac læti. concertātes inter sese de victoria quis ipsorū diutissimè, fortissimeq; toleret verbera, victor cū primis celebris hī. Hoc certaminis genus appellant διαμαςίγωσιν. Renouatur aūt quotānis. Huius cōsuetudinis originem indicat Plutar. in uita Aristidis. Cū Pausanias paulisper semotus à statione militū rē diuinā faceret, Lydi aliquot incursione facta, sacrificiorū apparatū diripuerūt: quos ipse cū comitibus suis, cōprehensos, qm̄ inermes erant loris cecidit. In huius facti memoriā fieri cęptum est Spartę, qđ retulimus. Pausanias in Laconicis diuersā adfert huius consuetudinis causam. Quum Limnates, Cynosurenses, Mesoani, & Pitanēses Dianæ sacrificarent, in dissidium uenerunt, ex dissidio ad pugnam, adeò ut multis cadaueribus ara cōpleretur. Reliquos pestilentia consumpsit. Hinc proditum est oraculum, aram Dianæ humano sanguine expiandam esse. Cum igitur immolarent, cuicūque sors obuenisset, Lycurgus eam mactationem vertit in flagellationē adolescentulorū. Ita factū est, vt citra necem hominum ara sanguine humano expiaretur. Hoc exemplum ut imitari sit ineptum, ita nobis exprobrat immodicam indulgentiam erga pueros, qui sic in delitijs eos educamus, vt ad studiorū quoque laborem sint inutiles, & omnis increpationis quamuis blandæ impatientes.

34 Pueritiæ dura.

Hæc

35 Hæc utcunque æstimentur, unum tñ quiddam ad honestatem ac beatitudinem conducens ciuibus suis præstitisse videtur Lycurgus. Quid hoc? Affatim ocij, propterea quod sedentarias artes in totum attingere fas non erat. Neque prorsus opus erat ullo opificio operosoq; ad quæstum, posteaquàm diuitijs in totum, tum admirationem, tum honorem ademerat. Sed Helotes, hoc est, mancipia colebant illis agros, fructumq; reddebant à maioribus præfinitum. Sunt & hodie, qui hoc exemplum imitentur, per seruos aut cōductitias operas, aut per eos quos ex liberis seruos faciunt pleraq; facientes, nō ut ipsis interim vacet meditari meliora, sed ut ociū habeant bibendi, aut ludendi aleam.

Ocium liberale.

36 Erat autem detestabile, si quis alicui pluris locasset agrum, quàm erat præscriptum, quo simul & mancipia lucri gratia libentius inseruirent, nec ciues plus solito quærerēt: Quāto consilio ea gens omnium vitiorum materiam in mancipia reijciebat, ab ingenuis arcebat: contra quàm reliquæ faciebant nationes, quæ liberis luxus, libidinis, auaritiæ, temulentiæq; seminaria vindicant, seruos ad paupertatem & frugalitatem adigunt.

37 Interdictum erat illis nauticā exercere, ac naualibus uti pugnis, tametsi post naualibus prælijs mare potiti rursus abstinuerunt, quū perspicerent ciuium mores corrumpi. Sed denuo ab hac sententia mutati sunt, queadmodum in cæteris omnibus. Vbi pecuniæ sunt in Lacedæmoniorum regionem cōiectæ, qui eas importarent, morte damnati sunt. Siquidem Alcameni, ac Theopompo regibus hoc oraculum erat redditum. Pecuniarum amor Spartam perdet. Nihilo secius tamen Lysan-

Pecunia pestifera res.

sander deuictis Atheniensibus magnam auri argentiq; vim inuexit, nec solùm pecunias receperunt, verumetiam ipsi viro honos est habitus. Proinde Sparta donec Lycurgi legibus vteretur. nec a iureiurando recederet, sexcentis annis in Græcia primas tenuit & legum æquitate & gloria. Cæterum quum ab his paulatim defluerent, inundaretq; obiter diuitiarum amor, & auaritiæ malum; non solum ob hæc decreuit illorum potentia, verumetiam quibus antea socijs & amicis in bello fuerant vsi, eos inimicos habere cœperunt. Porrò quum ita se gererent, tamen post Philippi Macedonis in Cheronea victoriam, quamquam Græci cæteri omnes illum Imperatorem terra pariter ac mari declarassent, ac post hunc Alexandrũ filium, euersis Thebanis, soli Lacedæmonij tametsi ciuitatem haberent nullis cinctam muris, essentq; non modo perpauci propter assidua bella, sed multo quàm antea imbecilliores captu faciles essent, facti, quoniam adhuc seruabant admodum exiguas quasdam Lycurgicarum legum scintillas, non se præbuerunt belli socios, neq; cæteris Græcis, neq; post Macedonicis regibus, neque in commune cum illis concilium venerunt, neque tributum pendere coacti sunt: donec per omnia contemptis Lycurgi legibus, a proprijs ciuibus tyrannide oppressi sunt, ita & nihil iam reliquum esset patriæ institutionis, sed reliquorum similes effecti, & gloria, & libertate, quam prius obtinuerant, exuti sunt, & in seruitutem traducti. Graue documentum vniuersis, imperia virtute parari, auaritia, luxu, delicijsque vel perire, vel verti in tyrannidem.

Degeneratio.

APOPHTHEGMATA Lacænarum

1 Habetur pa. 56. ap. 61.

Archileonis Brasidæ mater, post obitum filij quū Amphipolitæ quidā venissent Spartam, eamq; inuiserent percunctata est nū honestè, & vt Spartano dignum erat, occubuisset: illis iuuenis virtutem amplificantibus ac dicentibus eum in bellicis negocijs Lacedęmoniorum omnium esse præstantissimum respōdit: O hospes honestus quidem ac strenuus erat filius meus, sed multos illo præstantiores habet Lacedęmon.

2 Pecunia contēpta.

Gorgo Cleomenis regis filia, quum Aristagoras Milesius Cleomenem ad bellum pro Iōnibus aduersus regem Persarum suscipiendū hortaretur, magnam pecuniarū vim pollicens, quātoq; magis ille recusabat, tāto plus adderet promissæ summæ: Pater, inquit, corrumpet te hic peregrinulus, ni ocyus eū ędibus extruseris. Vbi nunc sunt, qui dicāt, auarum mulierum genus, quum Gorgo pro hortatrice patri fuerit dehortatrix?

3 Simile habetur antea pa. 53. ap. 43.

Eidē quum pater aliquando mandasset, vt cuidam mercedis nomine daret frumentum, & elogium addidisset: docuit.n. me vinū reddere suauius. Ergo inqt, o pater, & vini plus bibetur, & qui bibent, delicatiores decretioresq; reddentur. Quis satis prędicet hāc puellam & sene, & viro seniorem? Atqui solet hic sexus maximè capi rebus suauibus.

4 Seuerè.

Eadem quum videret Aristagoram a quopiam è famulis calceari: Quid, inquit, pater? Hospes istæ manus non habet? Existimabat non ferrendas viri delitias, qui in eo abutebatur famuli opera, quod ipse suis manibus facere

facere sibi poterat. Et non pudet quosdam quibus vestiẽdis comendisq; vix decẽ famuli sufficiũt? Opus est famulo qui ventrẽ exoneraturo soluat ligulas, qui fęnũ aut lanã porrigat extersuro, ac minimo minꝰ qui abstergat.

5 Cum hospes quispiã molliter vestẽ prelongam duceret, protrusit hominem dicens: Nõ tu hinc abis, qui nec ea possis, quę sunt fęminarum? Mulierum est laciniosis & in humũ defluentibus vti vestibus, quin & caudas ad modum lõgas interdum trahunt, nec tamen grauantur onere aut succingunt.

Seuerè.

6 Grytias quum Acrotarus, qui illi erat ex filia nepos, e quadam puerorum pugna multis acceptis plagis domum pro exanimi relatus esset, plorantibus cęteris familiaribus ac notis? Nõn tacebitis, inquit; Declarauit cuius esset sanguinis. Addidit fortes non esse complorandos, sed sanandos.

Pudicè.

7 Cùm illi è Creta nuncius esset allatus de morte Acrotari: Cùm ad hostes, inquit, proficisceretur, non ne futurũ erat, vt aut ipse moreretur, aut illos occideret? Iucundius aũt est audire ꝙ mortuus est, vt & ipso, & ciuitate, & progenitoribus dignum erat, quã si iners & imbellis per omne æuum viueret. Solent auię tenerius & impotentius amare nepotes suos, quàm ipsę matres. Et vbi nunc sunt, quę in morte liberorum confugiunt ad laqueũ, quum Gyrtias nepotem & semìnecem lugeri vetuerit, nec eundem flendum putarit, ꝙ fortiter pugnans interisset?

Fortiter.

8 Damatria quũ accepisset filiũ ita se gerere ĩ bello, vt tali matre videreĩ indignus, domũ redeũtẽ interemit: Qua de re hoc fertur epig.

Transgressum liges mater Da matria natum
Ipsa Lucana necat, non Lacedamonium.

Fortiter.

Hoc

Hoc facinus propius accedit ad barbaricam immanitatem, quam ad fortitudinem. Vtile tamen exemplum est ad exprobrandam vulgo matrum nimiam in liberos indulgentia, quæ ob hoc ipsum sæpe impotentius amant eos, quòd sint nequitia corruptissimi.

9 Altera quædam Lacæna filium qui deserto in acie loco fugerat, vt patria indignum interemit, dicens: Haud meum est hoc germen, in quem hoc extat epigramma:

Fortiter. *Germen iners abeas ad tartara, teq́; prorsus.*
Eurotas ceruis nec det aquam timidis.
Ignauus catulus, mala sors hinc, vade sub Orcũ.
I Sparta indignus, quem nec ego peperi.

Alia quædam quum filium audisset fortiter in acie cecidisse, ait:

Plorentur timidi, mi infletus humabere nate,
Et matre hac verè dignus es, & patria.

Habetur pa. 119. apo. 48. Hoc ante tributum est Tynnico, quod tamẽ Philciphus separatim commemorat.

10 Animosè. Alia quædam vel audierat filium incolumem, sed fugisse ab hostibus, scripsit illi: Malus, rumor de te sparsus est, aut hunc dilue, aut ne sis. Prǽstabilius iudicauit mori, quam cum ignominia viuere.

11 Rusticè. Alia rursus quũ filij, qui è prǽlio fugerant, ad ipsam venirẽt: Quò, inquit citis, ignaua & fugitiua mancipia? & ostẽso ventre. Nũ huc inquit, denuo subituri, inde emersistis? Hoc apophthegma Cynica dignum est.

12 Fortiter. Quædam filium ad se venientem conspicata percũctata est, quid ageret patria: is quũ respondisset, perire omnes, laterem coniecit in illum, occiditque, dicens: Te igitur nobis misere mali nuncium? Vita putauit indignum, qui cum suis perire non sustinuisset.

13 Cuidã q matri narrasset quã gnosè frater occu-

occubuisset: Proinde non turpe est, inquit, tibi non contigisse illi esse comitem? Animose.

14 Fortiter.

Quædam filios habebat quinque, posteaquam in bellũ emiserat, ante suburbiũ stabat expectans quis essent belli exitus. Vt accessit quispiam nũc ans filios illius oẽs occubuisse: Non istud percunctabar, inquit, ignauũ mancipium, sed quid ageret patria. Is cum rñdisset, à patria stetisse uictoriam. Libenter igit, inquit, accipio filiorum interitum. Egregia mulier priuatum in liberos affectum, publicę in patriam pietati posthabuit.

15 Fortiter.

Quædam sepeliebat filium, ad eam quum vilis anicula quædam accessisset, dicens: Heu fortunam ò mulier: illa subiecit: Per Geminos, inquit, bonam equidem arbitror. Siquidem cuius gratia filium peperi, videlicet ut dro Sparta moreretur: id mihi contigit. Fortissima mulier aniculæ deplorationem uertit in gratulationem. Huius meminit M. Tullius Tusculanarum quæstionum lib. I.

16 Grauiter.

Quũ mulier quædam Ionica de texto quodam suo, vt pretioso gloriaret, Lacæna ostensis quatuor filijs, quos habebat moribus compositissimis. Huiusmodi, inquit, decet esse honestæ, probæque mulieris opera, deque his tollere animos, & gloriari. Iones operosis texturis uacant, quæ uaria picturarum habent argumenta. At Spartana docuit nullum opus esse præclarius, quam si filios honestis moribus instituat. His enim melius ornari patriam, quã auleis, aut uestibus Ionicis.

17

Alia quũ accepisset, quod filius peregrè agẽs, inhonestè se gereret, scripsit illi. Malus rumor de te sparsus est, hũc tollito, aut ne esto.

18

Similiter quũ Chij exules venisset Spartã, multis noibus incusabit Pædaretum, eos ma-

Seuerè. ter Teleutia ad se acersit: ex his vbi cognouisset, quæ filio obijcerent, videreturque filius in culpa esse, scripsit illi in hunc modum: Mater Pædareto, vt aut melius viueret, aut illic maneret, desperans se Spartæ esse incolumẽ. Virago mortem minata est filio, ni mores corrigeret suos.

19 Seuerè. Altera filio iniuriarum postulato: Aut crimine, inquit, fili, aut vita teipsum libera. Mater in filium seuerior, quam iudex, quæ extinctum malebat, quam cum ignominia viuum.

20 Claudius. Alia filiũ claudũ in acie proficiscẽtẽ deducens. Fili, inquit, singulo quoq; gradu fac virtutis memineris. Alijs claudicationis vitium solet formidinem incutere: at hæc monuit, vt ex ipso vitio sumeret animos ad rem fortiter gerendam: ita cogitans: nihil esse in fuga præsidij claudo, aut vincendũ est, aut moriendũ.

21 Fortiter. Alia quum illi filius redijsset ex acie, atque ex vulnere pedis vehementer doleret: Si virtutis, inquit, memineris ò fili, non solum non dolebis, verumetiam bono futurus es animo. At vulgus matrum solet filiorum dolorem suis querimonijs, & lachrymis exasperare, hæc animauit ad doloris tolerantiam.

22 Fortiter. Lacedæmonius quidam sic in bello vulneratus, vt ingredi non posset, sed quadrupedũ more ambularet, quum ob id derisus erubesceret, à matre reprehensus est his verbis: Quanto pstabat fili de fortitudine gaudere, q̃ de stulto risu pudescere? Simile narrat Cicero de matre Sp. Caluidij, verba mulieris sumens ex apophthegmate qđ paulo ante præcessit.

23 Fortiter. Alia clypeum imponens filio sic illum adhortata est: Fili, aut hunc, aut super hunc: Laconica breuitate sentiens sic rem gerẽdam in bello, aut vt victor clypeum referret, aut mor-

mortuus in eo domum reportaretur.

Alia rursus alio ad bellum proficiscenti clypeum imponens: Hunc, inquit, tibi pr̃ sp seruauit, proinde tu fac serues eũdem, aut ne sis.

24 Fortiter.

Alia filio dicenti, quod breuem haberet gladium: Tu, inquit, adde gradum: significans, nihil obfuturam gladij breuitatem, si propius ad hostem accederet.

25 Argutè.

Alia quũ audisset, q̃ filius fortiter in p̃lio se gerens occubuisset: Nimirum, inquit, meus erat. Non deplorauit mortem filij, sed de virtute sibi gratulata est. Contra quum de altero audisset, quod ob timiditatem prælium detrectans saluus esset: Nimirum, inquit, non erat meus: sentiens non esse habendos pro liberis, qui à parentum institutione degñassent.

26 Fortiter.

Alia quum audisset filium in prælio cæsum: Deponite illum, inquit, vt erat in ordine locatus, eiusq; locum expleat frater. Tale robur animi, quam in paucis reperias viris. Nõ metuit orbitaté, mõ vita patriæ impéderetur.

27 Fortiter.

Alia quum in publica, solemniq; põpa audisset filiũ in prælio quidem tulisse victoriã, sed ex vulnerum multitudine mori, coronam non deposuit, sed gloriam comitibus dixit: Quanto pulchrius est amicæ, in acie victorem occumbere, quam in Olympijs parta victoria viuere. Quantum hæc virago dissensit a cæteris mortalibus, quibus persuasum erat, dijs proximum esse in Olympijs ferre palmam, quum ibi non ageretur certamen virtutis, sed artis, & impendiorum: tũ nihil esse terribilius morte, neque quicquam esse tanti, quod vitæ iactura sit emendum? Hæc nullam existimauit victoriam speciosiorem, quam quæ patriæ quæreretur, nec ullam mortem optabiliorem, quam quæ cum hac laude contigisset.

28 Fortiter.

29 Quum quidam sorori suæ narraret, quàm fortiter ipsius filius in prælio occubuisset: Quantum, inquit illa, de filio cœpi voluptatis tantum tuam doleo vicem, qui a tam honesta societate defeceris.

Simile ante a pagin. 144. apo. 15.

30 Quidam Lacænam misso nuncio solicitauit, num assentiretur vt ipsi sui faceret copiã. Cui illa respondit: Quum essem puella parenti obedire didici, idque feci: mulier autem facta, viro. Itaque si me inuitat ad honesta, viro meo primum rem aperiat.

Pudicè.

31 Virgo quædam paupercula roganti, quam sponso dotem esset allatura: Pudiciciam, inquit, a maioribus traditam. Generosè professa est eam esse pulchrè dotatam, quæ mores incorruptos adferret ad nuptias.

Pudicè.

32 Lacæna rogata num ad virum accessisset. Nõ, inquit, sed ille ad me: Significans sese nõ libidinis cã cõmerciũ hrẽ cũ viro, sed parentibus, ac legibus obtemperantem. Turpissimũ .n. est fœminæ, si virum ad coitum solicitet.

Pudicè.

33 Virgo quædã clanculũ corrupta, fœtum extinxit, tam interim patiens dolorum, vt nullam ederet vocẽ, adeo vt parturiẽs, & patrẽ, & alios qui aderant, falleret. Nam magnitudinẽ cruciatus turpitudo cum honestate coniuncta superauit: Generosi animi erat, quod ignominiam pati non posset: factum ipsum habebat turpitudinem, quam vt effugeret, nixus, in quibus aliæ mulieres solent miseras voces edere, silentio perpessa est.

Fortiter.

34 Alia quum venderetur interrogata quid sciret: Fidelis, inquit, esse. Existimabat fidem in famula quouis opifico esse melius.

Generosè.

35 Alia similiter captiua quum interrogaretur quid sciret: Probè, inquit, regere domum. Et hæc non vulgaris ars est in muliere.

Quæ-

Quædam à licitatore interrogata num esset futura proba si ipsam emeret: Etiam, inquit, si me non emeris.

36 Alia quum in auctione præco rogaret illã, quid sciret: Libera inquit, esse significans se se captiuam quidẽ esse, cęterũ ad illiberalia iussa non pariturã. Itaq; quũ emptor impe rasset, quædam non conuenientia liberæ. Plo rabis, inquit, qui tibi ipsi talẽ inuideris possessionem, moxq; sibi necem consciuit.

Habetur ante de viro pa. 116. ap. 36. 37. Simile habetur ď viro pa. 116. ap. 34. 36.

37 Agesistrata quũ Agidem filium exanimen iacentem videret, exosculata faciẽ dixit, Nimia tua ò fili bonitas, nimia mansuetudo, & humanitas te simul & nos perdidit.

38 Moliebatur. n. Agis facinus sanè præclarũ, sed inuidiosum nimirum vt degenerantes Lacedęmoniorum mores ad priscam illam seueritatem reuocaret. Interim dum studet offendere neminem, & gratificari omnibus, semet ipsum in exitium coniecit.

39 Eadem laqueo guttur ingerẽs: In hoc tantum, inquit, Spartæ vtilis fui. Doluit generosæ fœminæ, quòd filio non licuit de patria, quemadmodum voluit, bene mereri.

Pietas in patriam.

40 Cum Thebani irrupissent in Laconicã & inter captiuos, captiuasq; multos etiã abduxissent helotas, iusserunt illos Terpandri, Alemanis, ac Spendonis Laconica carmina canere: illi recusarunt, dicentes id nolle filias heriles: adeò plus apud illos valuit concaptiuarum puellarum autoritas, quam iussa victoris. Hinc probarunt quidam esse verum, quod vulgò diceretur: liberum Spartæ maxime liberum esse, cõtra maxime seruum. Ita Plutarchus in uita Lycurgi.

Seruorũ turba.

41 Theano vestem induens casũ brachium nudauit, cuidã aũt dicenti, ò pulchrum brachiũ:

At non publicum, inquit. Admonens vni pulchrum esse, non ciuibus, & laudibus illius intemperantiam notans, qui alieni corporis nimium curiosus spectator esset.

APOPHTHEGMATA Chilonis Laconis.

1 Nō dubiū est, quin Chilo Lacedęmonius, qui fertur vnus de numero septem Graciæ sapientū in apophtegmatis Laconicā indolem retulerit, quanquā scriptorū, vt opinor, uitio, non habent eandem gratiam, quæ illi tribuunt. Diogenes Laertius hæc illi ascribit; Fratri queręnti, ꝙ Ephorus ipse non crearet quum ille esset. Ego, inquit, iniuriā ferre noui, tu non, significans neminem esse idoneū magistratui qui non possit dissimulare multa præter æquum & bonū facta, iuxta illud, ἄρχον ἄχουε καὶ δίκαιως κἀδίκως. i. Princeps æqua & iniqua pariter audias.

Idem tribuitur alteri. Moderatè.

2 Ab Aesopo interrogatus, quid ageret Iupiter respondit, Excelsa deprimit, depressa extollit: indicans arbitrio numinis res hominum sursum & deorsum volui, reuoluique.

Vicissitudo rerum.

3 Interrogatus qua re docti præcellerent indoctos: Bona: inquit, spe. Doctos autem appellabat, honestis legibus ac moribus institutos, & iuxta rectam institutionē vitam agentes. Hi cæteris rebus pares hoc vno superant improbos, quod post hanc vitam sperant rectè factorum præmia. Nam Lacones existimabant egregios uiros post obitum in uitam beatam translatos fieri diuos.

Virtutis præmia.

4 Dicere solet, quid Lydius lapis est auro, id aurum

aurũ esse homini. Lapis.n.index affrictu prodit quale sit aurum, ipsum autem aurum arguit, quale sit hominis ingenium, iuxta illud, Magistratus uirum arguit.

Auri index.

5 Conscientiæ puritas.

Iam grandæuus dicebat se sibi nullius facti conscium esse, cuius pœniteret, vno excepto, quod quum esset ascitus arbiter, vt inter duos amicos finiret controuersiam, nec quicquam vellet aduersus leges facere, persuasit alteri amico, vt ad alios deferret arbitrium. Hoc pacto, & legem seruauit, & amicum. Hic scrupulus non nihil mouebat senis animum, quod perfectæ virtutis fuisset, nullo metu a regula legum deflectere, nec illius amicitiam magni facere, qui ob sententiam secundũ leges, non secundũ ipsum datam, desineret amicus esse.

6 Moderatè.

Quidã quorũ est A. Gellius, huic tribuunt, & illud. Sic ama tanquam osurus, sic oderis tanquam amaturus. Hoc dicto admonuit, nec simulates tam acriter exercendas, vt precludatur omni gratiæ reditus, nec amicis adeo fidendum, vt illis committas, quo si fiant inimici, possint te perdere.

7 Maledicẽtia.

Docebat neminem conuitijs lacessendum: ne si dixerimus, quæ lubet, audiamus vicissim quæ dolent: Habet enim, & maledicendi mor bus suam voluptatẽ, sed quæ plerumque malè audiendi summo dolore pensatur. Huc allu sit M. Tullius, Salustio comminans fore, vt si quam voluptatem malè dicendo cœpisset, eam malè audiendo perderet.

8 Lingua præces.

Dicebat, non committendũ vt lingua præcurreret animum admonens prius cogitandũ quid loquaris, quam lingua prorumpat ĩ verba. Nescit enim uox missa reuerti. Cogitatio prior potest corrigi posteriore meliore, vt habet prouerbium, vox non item.

9 Damnum aiebat turpi lucro præferẽdum: Nam illud semel dolere, hoc semper iactura rei facile sarciri potest, fama contaminata vix vnquam diluitur. Res amissa exiguo tempore dolet, sceleris conscientia semper cruciat, animum. Itaque lucrum scelere partum, damnum est, non lucrum.

Lucrum turpe.

10 Non esse tentanda quæ fieri non possunt. Quædam honesta sunt, ac magnifica, sed magno Reip. malo tentatur, si nequeas perficere. Atque hæc est præcipua pars boni consultoris, dispicere non solum, quid per se optimum sit, sed quid pro tẽporum ratione possit obtineri.

11 Rogatus, quid esset difficile: Arcanum, inquit, reticere. Tanta est linguæ omnium maxime volubilis incontinentia, quum alioqui nihil videatur facilius quam silere.

Silentiũ.

12 Idem præcipiebat, linguam quũ aliàs semper, tum præcipuè in conuiuio continendam, quod illic cibus, & potius inuitet ad intemperantiam. Porro vbi plus est periculi, ibi maior est adhibenda cautio.

Loquacitas in conuiuio.

13 Nulli minandum esse, non solum quod id mulierum videatur esse potius quam virorũ, verũ etiam ꝙ minitari ei, cui velis nocere, est inimicum admonere, vt sibi caueat, tibiq; ipsi lædendi facultatẽ adimere. Amicis autem minari parũ est humanũ: Rectè tñ minamur, quoties aliquem hoc remedio correctum esse cupimus, & hac pęna decreuimus esse cõtẽti.

Mina inutilis.

14 Prõptius ad amicorũ aduersam fortunam, q̃ ad res secũdas a currendum. Rebus prosperis aduolant, quilibet etiam minus amici: qui adsunt reflante fortuna, hi vere sunt amici.

Amicus verus.

15 Vxorẽ humilẽ modico apparatu ducendã, ne pro coniuge dominam accersas domum: Sat

Vxor humilis.

Sat enim dotata venit puella, quę pudicitiam & honestos mores secum adfert. Proinde hoc erat vnum ex Laconicis institutis, vt virgines sine dote nuptum irent.

16 Mortuis parcendũ.

Vetabatur de mortuis malè loqui, ꝙ ignauum videretur eos incessere lingua, qui respondere non possunt, ac turpe esset cum vmbris, ac laruis luctari. Nam id est quodammodo sepultum refodere.

17 Senectuti honoranda.

Docebat honorem à iunioribus habẽdum senectuti, vt ipsi facti senes ab alijs habeantur in precio. Ea res geminam habebat vtilitatẽ. Si quidem vt senum autoritas, ac reuerentia temperabat ætatem lasciuam à peccando: ita senes cauebant, ne quid committerent, quo iuuenibus, vel ob ineptiam ludibrio possent esse, vel ob turpitudinem perniciosi: sed inter omnes iuuenes, omnesque senes ea esset reuerentia, quæ inter parentes, ac liberos.

18 Insolẽtia.

Admonebat secundis rebus elato non applaudendum, nec arridendum. Infelix fœlicitas est, quę hominem reddit insolentiorẽ eoque non plausum meretur, sed lachrymas: grauiusq; peccant, qui docent insolentiam, quam qui vtuntur. Sępe populus clamat in auaritiã ac tyrannidem principium, quum ipse doceat illos hęc vitia. Quidam codex Gręcus habebat ἀτυχῦντι μὴ ἐπιγελᾶν. infęlicem non esse irridendum, siue infęlici non insultandum: id enim extremę est inhumanitatis.

19 Moderatè

Docuit potẽtię adiungẽdã mãsuetudinem, ut a suis non tam metum extorqueat, quã impetret reuerentiam. Reuerentię comes est amor, metus, odium. Amari autem non solum honestius est, verumetiam tutius.

20

Admonebat vt suę quisq; domui bñ pręesset. Primã.n. curã debemus familiaribus, nec

ido-

idoneus videtur administrandæ Reipub. qui priuatim rectè gubernare nescit. Domus enim nihil aliud est, quam parua ciuitas.

21 Vincendam iram, quod is affectus sit cæteris potentior, quem superare fortius est, quã hostem armatum deijcere: nec minus exitij moralibus fit ab ira, quam ab hoste.

Ira.

22 Diuinationem non esse detestandam, quod hanc deorum munus esse crederet, quæ rõnê percipi possit ab homine insigni virtute ꝑdito. Nam ipse prædixisse fertur, futurum, vt ex Insula Cythera summũ malum orietur Lacedæmonijs, cuius situm, naturamque cum didicisset: Vtinam, inquit, hæc aut nũquam fuisset, aut simul vt nata fuit, subuersa fuisset. Nã Demaratus Lacedæmone profugus Xerxi suasit, vt in ea insula classem haberet: ac planè Græciam subegisset Xerxes, si Demarati consilium fuisset sequutus. Post Nicias ea potitus statuit illic præsidium Atheniensium, & Lacedæmonios multis cladibus afflixit.

Diuinatio.

23 Fertur, & hoc illius nomine, in via nõ properandum. Ex incessu colligitur animus, præceps arguit præcipitem, nimium lentus ignauum. Decet autem in publico compositis esse moribus. Fortasse deterruit à præcipiti consilio.

Mores in publico.

24 Huic similium est, inter loquendum non esse mouendam manum. Id enim esse vecordium. Vnde & in Hebræorum prouerbijs est. Stultum digito loqui.

25 Monuit obtemperandum legibus: hoc ad Principes præcipuè pertinet, qui se credũt nõ teneri legibus. Nec aliunde magis florent Resp. quam si legum vigeat autoritas. Nec ibi tyrannis oriri potest, vbi ex arbitrio priscarum legum geruntur omnia.

Legũ autoritas.

Dice-

Dicebat adamãdã esse quietẽ, quoties da tur honestũ ociũ, iuxta illuc, ἡσυχία καλόν. Nihil enim vel tutius, vel iucundius. Nullum autem negotium periculosius, quàm bellũ.

26 Ocium

Quin & illud huic ascribit, Caue tibiipsi. Fortasse legẽdũ, caue teipsum, siue a teipso siue obserua teipsum: Nam, Græcè est, φυλάττου σεαυτόν: vt admoneant sibi quemque debere suspectum esse. Omnes sibi cauent ab alijs, at freq̃uẽter nemo magis hostis est homini quàm homo sibi, dum libidinem, dum iram, dum ambitionem, aliasq; cupiditates adhibet in consilium. Demiror aũt quem autorem sequutus Ausonius hæc illi ascribat.

27 Cautio suis.

Ita moderandam uiram, vt nec inferioribus sis terrori, nec superioribus despectui. Metui a subditis tyrannicũ est: negligẽtiæ verò est, sic agere, vt à maioribus contẽnaris. Hoc & ad ætatem referri potest. Sic tẽperandi mores, vt a iunioribus ameris potius, quã timearis, a maioribus nõ cõtẽnaris. Immodica seueritas parit terrorẽ, sõnolẽtia, violentia, incogitantia, similiaque vitia gignũt cõtemptum. põt & ad fortunam accõmodari, quæ sit vehemẽter ampla, parat qui metuãt citius, q̃ qui amẽt, aut reuereantur: sin humilior, patet contẽpturi. Mediocritas, igitur hic quoque est optima. Ausonij carmen sic habet:

28

Amari sine cõtemptu.

Nolo minor me timeat, despiciatq; maior,

Præterea sic esse cõtẽnendam mortẽ, vt nihilo secius curã habeas incolumitatis. Non est fortitudinis, sed amentiæ, semet temerè in vitæ discrimẽ conijcere: sed quotiẽs aut ineuitabilis necessitas vrget, aut grauis honestaq; cã suadet, mortem cõtemnere fortis animi est. In merbo non est metuẽda mors, sed interim adhibuenda curatio mediocris.

29 Mors quatenus cõtenenda.

In bello sumendus est animus ad mortem paratus, sed interim fortiter pugnãdũ pro victoria. Ausonij carmẽ sic legendũ arbitror.

Viue memor mortis, uti sis memor & salutis.

Potest aũt & hic accipi sensus, Hactenus memineris te moriturũ, vt abstineas a vitijs, curisque superuacaneis: sed interim perinde quasi diu victurus sis ea cures, q̃ ad honestã, beatamq; vitam pertinerent. Multos mortis consideratio deterret ab honestis actionibus: contrà, mortis obliuio multos inuitat ad licentius peccandum. Potest & sic intelligi. Ne sic metuas mortem, vt viuas anxius ac tristis, sed vitę spes mortis honorem temperet. Hunc sensum iudicat carmẽ q̃d sequit

Tristitia cuncta experãs aut animo, aut amicos.

Hęc vita præterquàm ꝙ multis miserijs exposita est, nihil habet tristius quam ꝙ mortem habeat certissimam, diem mortis incertissimũ. Sed omnia superãda sunt aut animi fortitudine, aut amicorũ alloquijs: Nullum enim in dolore remedium pręsentius, quàm curas, æstusq; animi in amicorum sinum effundere, quorum & consolatio, & communis dolor maximam mali partem tollit.

Amicus cõsolator.

30 Beneficij dati obliuisci decet, accepti meminisse Vulgus hominum cõtra facit. Si q̃d cui benefecerunt, id sine fine prædicant, & sine modo exaggerant si quid in ipsos collocatum fuerit officij, mox aut obliuiscuntur, aut dissimulant, aut eleuant. Carmen Ausonij sic habet:

Gratititudo.

Tu bene si quid facias, non meminisse fas est.

31 Eidem hanc tribuit sententiam, optabilẽ esse senectutem iuuenilem, molestã esse iuuentutem senilem. Maxima malorum pars ob q̃ malè audit senectus, a vitijs hominum

Senectus iuuenilis.

proficiſcitur. Habet autem ex ſeſe nonnulla cómmoda plurimarum rerum vſum, ac memoriam, conſulendi facultatem, reuerẽtiam, authoritatem: hæc ſi adſint cómmoda, abſintque incommoda, ea ſenectus optabilior eſt multorum iuuentute, vitijs, & inertia marceſcente. Videas autem in nonnullis iuuenibus ſenilem imbecillitatem, ſenilem ſomnolentiam, ſenilem ignauiam, ſenilem moroſitatẽ, horum iuuentus peior eſt ſenectute. Nam cũ ſenecta careant, ſenio tamen abundant. Auſoniani verſus ſic habent:

Grata ſenectus homini, quæ parilis iuuentæ.
Illa iuuentus grauior, quæ ſimilis ſenectæ.

32 Plinius, & illud oraculi vice celebratum aſcribit Chiloni, ἐγγύα, παρὰ δ' ἄτη, ſponde, ſex noxa præſto eſt.

33 Aulus Gellius Noctium Atticarum lib. I. ca. 3. ſcribit illi, quod dicam, idq; autore Plutarcho in libro de animo: quendam prædicantem ſibi nullum eſſe inimicum, rogauit, an vllum etiam haberet amicum: ſentiens amicitias, & inimicitias innicem ſeſe conſequi, nec fieri poſſe, quin qui multos habet amico, complures habeat, & inimicos. Sit hic huius conuiuij ſecundus miſſus, ſi videtur, cui ſubijciemus philoſophos non omnes, ne nullus ſit finis, ſed aliquod eximios, vt uarietas excludat lectionis tædium. Quod ſi quem huius patinæ maior auiditas tenet, huic Diogenes Laertius facile ſtomachum explebit, ſi modo non habeat nimis faſtidioſum.

Amicitia iuncta inimicitiæ.

LIBER TERTIVS.

SOCRATICA.

AD Laconicam indolē mihi proximè vī accedere Socrates, non tantum integritate morum, decretis, ac dictorū sale, verumetiam tolerantia, vt dicas patria quidem Atheniensem, ingenio verò Spartanum, nisi q̄ Laconicam breuiloquentiā nō affectauit, magis studiens virtutem persuadere, q̄ præcipere. Ad id potissimum vtebatur similibus, & inductionibus, quas Græci vocant ἐπαγωγάς, cui gñi nō conuenit illa Laconica breuitas. Vt autem hac parte vincitur a Lacedæmonijs, ita sanctitate dictorum superat illos quorū aliquot recensere non ab re fuerit.

1 Deus imitandus. Dicebat, Deos omnium optimos, ac fęlicissimos, ad horū similitudinē quo q̄sq; propius accederet, hoc, & meliorē esse, & beatiorem.

2 Vota qualia. A dijs nihil petendum, nisi bona simpliciter, quū vulgus petat bñ dotatā vxorem, opes, honores, regnū, longam vitā, quasi præscribentes numini quid oporteat facere. At Deus optimè nouit, quid nobis bonum sit, quid non.

3 Sacrificia minimi sumptus. Sacrificia volebat quā minimis impendijs constare, q̄ dij, vt non egent rebus hominum, ita magis spectant affectus immolantiū, q̄ diuitias. Alioqui quum improbissimi quique maximè abundent diuitijs, actum esset de rebus humanis, si malorum potius, quam bonorum victimis delectarentur. Eoque ver-

sum

ſum hunc magnopere probare conſueuit, καδδύναμιν δ' ἔρδειν ἱερ' ἀθανάτοισι θεοῖσι. Qđ dictu multis accõmodari nõ incõmodè poteſt negotijs, in q̃bus ſupabũdãs luxuries laudatã admodũ frugalitatem (quã magnum appellat Tullius vectigal) euertit: q̃ Spartanã maximè cõmendatã reddidit Republicã, ex q̃ non minus laudis quã bellica ſibi diſciplina, & fortitudine tã aĩ, quã corporijs peperere. Eãdẽ frugalitatẽ adhibẽdã docuit in excipiẽdis hoſpitib. eodẽ vtẽs verſiculo: καδδύναμιν δ' ἔρδειν.

4 Argutè. Quum admoneretur ab amico, quod accepturus hoſpites, admodum tenuem feciſſet apparatum: Si boni ſunt, inquit, ſatis erit: ſin minus, plus, ſatis.

5 Frugalitas. Docuit abſtinendum a cibis, qui non eſurientem incitarent ad edendum; & a potu, non ſitientem inuitaret ad bibendum. His enim rebus non eſt utendum, niſi quatenus corporis neceſſitas exigit.

6 Frugalitas. Dicebat optimum condimentum eſſe famen, q̧ & optimè edulcaret omnia, & nullius eſſet impendij. Vnde ipſe ſemper iucundè edebat, ac bibebat, quia neutrum faciebat, niſi eſuriens, ac ſitiens.

7 Affectus cohibiti. Quin, & ac famẽ, ac ſitim tolerandam exercuerat ſeſe: poſt ſudorem.n. è palæſtra collectum, quum alij potum vehementer appetunt, nunquam bibebat de primo cratere: rogatus, quam ob rem id faceret: Ne conſueſcã, inquit, obſequi affectibus. Interdum.n. licet ſitias, noxium eſt bibere. Hinc quum ratio ſuadet abſtinentiam, affectus hortatur, vt bibas, magis obtemperandum eſt rationi.

8 Voluptas ex virtute. Dicebat, eos qui ſe ad continentiam, ac frugalitatem exercuiſſent, & longè plus habere voluptatis, ac minus dolorum, quam

qui

qui summa cura vndiq; pararent obiectamenta, quod voluptates intēperātiū, præter animi sibi malè cōscij cruciarē, præter infamiam, ac paupertatē, frequenter ipsi ēt corporis plus adferāt molestiæ, q̄ delectationis. Cōtra, q̄ sunt optima, eadē fiūt iucūdissima, si quis assuescit.

9 Seruire voluptatibus.

Aiebat esse turpe, si quis sua spōte seruiens voluptatibus, talem se faceret, quales nemo domi suæ vellet habere seruos. Talibus autem nullā salutis spē reliquam esse, nisi si pro eis deos comprecarentur alij, vt bonos dn̄os nācisci possent, qn̄ prorsus decretum erat seruire, existimabat autem nullos fœdiorem, miserioremque seruire seruitutem, quam qui, & animo, & corpore seruirent uoluptatibus.

10 Prodesse pluribus.

Interrogatus quamobrem ipse non administraret Rempub. quum administrandi rationem optimè sciret: respondit, eo vtiliorem esse ciuitati, qui multos efficeret idoneos gubernandæ Reip. quam qui ipse rectè gubernaret. Idem respondit Nicolaus Leonicenus Ferrariæ, demiranti quur artem medicandi, quam profitebatur, ipse non exerceret: Plus, inquit, ago docens omnes medicos.

Rogatus quo pacto, quis posset honestam assequi famā: Si talis, inquit, esse studeas, qualis hr̄i velis. Veluti si quis bonus tibicen hr̄i cupiat, ea p̄stet oportet, q̄ a probatis tibicinibus fieri viderit. Quēadmodū qui medendi est imperitus, non ideo medicus est, quod pro medico ascitus est, & uulgo medicus appellatur.

11 Fama quō paranda.

Dicebat, vehementer absurdum esse, quum artes sedentarias nemo profiteatur absq; dedecore, qui eas non didicerit, neq; quisquam scrinium faciūdum locet ei, qui rudis sit eius opificij: ad publicos magistratus admittit, qui nunquam dederunt operam disciplinis,

tine-

sine quibus nemo potest rectè magistratum gerere: cũque nemo non detestaturus sit eum qui clauo assideret ignarus artis nauticæ, nihilo magis detestandos, qui rempu. capesserent ignari politicæ philosophiæ. Neque eum putabat appellandũ impostorem, qui a persuaso quopiam pecuniam aut vasculum acciperet, quod non posse reddere: sed illos magis impostores habendos dicebat, qui dolo persuaderent se idoneos gubernandæ Reipu. quũ sint homines nihili.

13 Amicus sincerus.

Dicere solitus est, nullam esse possessionẽ pretiosiorem vero, bonoq; amico, nec aliũde plus fructus aut uoluptatis capitur. Itaq; præpostere facere multos, qui pecuniæ dispendium grauius ferunt, quam amici iacturam, quique se beneficium perdidisse clamant gratis collocatum, qui eo sibi conciliarent amicum quouis lucro potiorem.

14 E factis iudicium.

Vt illis committimus statuas faciendas, a quibus uiden us aliquot statuas eleganter factas: ita non sunt admittendi in amicitiam, nisi quos cognouerimus erga alios præstitisse filios & utiles amicos.

15 Punire in alijs, quod ipsi cõmittimus.

Quendam acrius castigantem seruum percunctabatur, quamobrem ita sæuiret. Qũ, inquit, quum sit obsoniorum voracissimus, tũ ignauissimus est, quumq; sit auidissimus, tamen desidiosissimus est, Tum Socrates; Nunquamne, inquit, considerasti, vter uestrũ pluribus egeat verberibus, tu ne an famulus? Vtinam sibi quisque dicat, quod illi Socrates, quoties hoc in alijs reprehendit, punitque idem, quod sibi ignoscit: aut si non idem, crebro deterius.

16 Spõta[illegible]

Cuidam cupiẽti quidem ire ad Olympia, sed itineris labore deterrito: Quum, inquit,

L domi

domi sæpenumero totum propè diem ambu les ante prandium, rursus ante cœnam. si do mesticas ambulationes proferas ad quinque sexve dies, facile peruenies Olympiam. Docuit vir ingeniosus id quod terret in adeundis laboribus, imaginationem esse potius q̃ ipsum laborem. Si quid honestæ rei gratia, periculi, dispendij, aut laboris, suscipiendum est, excusamus, detrectamus, horremus, quũ frequenter ultro in rebus nihili, non.n. dicam turpibus, plus impendamus. Ita quidam inuitati ad studia literarum, excusant valetudinẽ, insomnium, impendia librorũ, quũ interim totã noctem ludant aleã, potatione contrahant febrim, podagram, hydropem, lippitudinem, scortatione paralysim, aut scabiem nouam, quam Gallicam appellant.

17 Seruus nomino melior.

Quendam conquerentem se defatigatum longo itinere, rogauit, num puer ipsum potuerit consequi. Ait. Rogauit vacuus ne an aliquid ferens oneris: Portauit inquit, nonnihil sarcinarum. Quid, inquit, quæritur ne ille se defessum? Quum negaret: An non pudet, inquit, ne molliciei, qui vacuus ambulans defessus fueris, quum ille gestans sarcinam non quæratur se fatigatũ? Ostendebat Socrates seruum in hoc feliciorẽ domino, q̃ ad labores exercitatior minus sentiret molestiæ.

18 Sobrietas in edulijs.

Admonere solet, q̃ apud alios diceretur edere, aut conuiuari, apud Athenienses dici εὐωχεῖσθαι, quia uoce dicebat nos admoneri, eo temperamento sumendum, cibum, ut nec corpus: nec aius oneretur, huc opinor alludens, q̃ ὀχεῖσθαι sonet vehi, unde ὀχεῖον vehiculpm, quanquam ὀχὰ dicatur & cibus eoq̃ue additum εὐ, ne sarcina iusta grauior, imponeretur corpori.

Dice-

Dicebat, optime natis, ingenuisque potiſſimum adhibendā rectā inſtitutionē : Idē.n.in his uſu venire, quod in equis, ī queis, qui feroces ſunt ac generoſæ indolis, ſi ſtatim à primis annis recte inſtituātur, egregij & ad oēm uſum accōmodi euadunt : ſin minus, efferati intractabiles & ad nihil utiles. Eoq; fit, vt fęliciſſima quæq; ingenia corrūpantur inſcitia inſtituentiū, qui mox equos vertūt in aſinos, ꝙ erectis ac liberis animis imperare neſciāt. 19

Dictabat illū impudenter facere, qui quū boues efficeret pauciores, poſtularet tamen haberi bonus bubulcus : ſed multò abſurdius eſſe ſi quis haberi velit bonus Reip. gubernator, quum ciuium numerū imminuat. Hoc dictū torſit in Critiam & Chariclē, qui multos ciuium trucidarant. Nec illos id latuit: Critias enim illi minatus eſt, ni ſileret, fore vt ipſe quoque faceret boues pauciores : & quod minatus eſt verbo, re præſtitit. Nam huius opera Socrates perijt. 20 Indoles erecta.

E priſcis autoribus ſelegerat verſiculos aliquot, quos prouerbiorum vice frequenter vſurpabat, quorum eſt ille Heſiodus. 21 Otiū turpe.

Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δέ τ' ὄνειδος. ideſt *Non probum eſt operari, eſt eſt ceſſatio probrū.* Quo dehortabatur iuuenes, non ſolū ab otio, verumetiā ab actionibus infrugiferis. Siquidem eos appellabat otioſos, qui alea, compotationibus & ſcortis ætatem abſumerent.

Item illud Homeri, ut indicat Gellius, ac Laertius. (τυκται. Id eſt,
Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέ-
Aedib. in noſtr. s quæ praua aut recta gerātur.

Eo non ſolū reuocauit auditorē an curioſitate rerum alienarum, verumetiam a diſciplinis non neceſſarijs, velut ab exacta cogni- 22 Curioſitas.

tione astrologiæ, aut geometriæ, aut causarum naturalium, aut rerum vltra mundanarum, ad cognitionem Ethices, cuius scientia præstat, ut nobis ipsi noti simus, utque rem domesticam aut publicam vtiliter administremus.

23 Curiositas. Eodem spectat & illud, quod illi ascribit, & in primis celebratur, Quæ supra nos, nihil ad nos. Sic enim respondere solet admirantibus, quod de moribus semper de astris deque meteorologis nunquam disputaret.

24 Patienter. Quum in via quidam illi per lasciuiam calcem impegisset, admirātibus q̄ id pateretur: Quid facerem, inquit? Illis hortantibus, ut vocaret hominem in ius: Ridiculum, inquit, si quis asinus me calce percussisset, diceretis mihi, voca illum in ius? Nihil putabat interesse inter asinum & hominem brutum, nullaq; virtute præditum: ac vehementer absurdum videri, non pati ab homine, quod ab animante bruto passurus sis.

25 Moderatè. Quidā ab eo salutatus nō resalutauit, nec id molestè tulit Socrates: amicis autē admirantibus, & ob hominis inciuilitatem indignantibus dixit, Si quis nos præteriret peius affectus corpore, quàm nos sumus, nequaquam illi succenseremus, quur igitur illi sue censeam, qui peius affectus est animo, quàm nos sumus?

26 Salsè. Euripides obtulit Socrati librum ad Heraclito conscriptum: eo lecto, rogauit, quid illi videretur: Per Iouem, inquit, quæ intellexi, mihi præclara videntur, qualia puto & ea, quæ non intellexi, sed opus est Delio quopiam natatore. Notauit per quàm salsè affectatam eius scriptoris obscuritatem, vnde & σκοτεινὸς cognomen inditum est, De Delio

nata

pata ore diximus in Chiliadibus.

27 *Munus inutile.*

Quum Alcibiades illi spatiosam aream offerret dono, in qua sibi domum ædificaret. Quid, inquit, si mihi calceis opus esset, num corium dares, vnde mihi calceos cōficerem? Et si dares, an non ipse ridiculus essem, si acciperem: Hac similitudine munus inutile recusauit.

28 *Frugalitas.*

Per forum obambulās cum aspiceret mercium copiam, quæ illic vendebantur, ita secum loqui consueuit, Quàm multis rebus ego non egeo. Ast alij cruciantur animo ita cogitantes, quam multa mihi desunt. Socrates sibi gratulabatur, ꝙ iuxta naturā viuens, ac paucis assuetus, aurum, purpuram, gemmas, ac ebur, aulæa, reliquasq; diuitum delitias, nec cuperet, nec egeret, quas dicere solet magis necessarias agendas tragædijs, quā ad vsum vitæ. In hac sententiam vsurpabat versus Iambicos poetæ nescio cuius.

Τὰδ' ἀργυρώματ' ἐςὶν, ἥτε πορφύρα
Εἰς τὰς τραγῳδὰς χρήσιμ' οὐκ εἰς τὸν βίον.
Argentea isthæc vasa simul ac purpura.
Tragœdiorum accommoda histrionibus
Sunt, ad beatam conferunt vitā nihil.

29 *Frugalitas.*

Dicere solitus est, eum esse dijs simillimū qui quàm paucissimis egeret, quū dij omnino nullius egeant rei. At vulgus diuites dijs proximos existimant, quorum delitijs nihil satis est. De his enim dictū est in comœdia Terentiana: Quàm vos facillimè agitis. Hoc autem Homerus dijs tribuit, quos appellat ῥεῖα ζώοντας. i. facillime viuētes: facillimè autem viuit, qui paucissimis contentus est.

40 *Frugalitas.*

Dicebat, qui suauiter ederet panem, huic non esse opus obsonio, & qui suauiter biberet quemlibet potum, hunc non desiderare

poculum præter id quod abest. Fames enim & sitis optimè condit omnia.

31 *Amicus syncerus.* Dicebat, cuiuis esse prōptum, si quid rerū insignium haberet proloqu', quum difficillimū esset nominare, quos possideret amicos, quum hac possessione nulla sit charior. Hoc dicto taxabat præposterum vulgi de rebus iudicium, qui hoc negligentissimè haberet, qđ omnium plurimi faciēdum erat. Ditior sibi videtur, cui pecuniæ nonnihil obtigit & dānum deplorat, cui periit. at qui sibi parauit bonum amicum, non videtnr sibi factus beatior, nec iacturam deflet, qui perdidit.

32 *Sensus cōmunis.* Euclidi contentiosarum argutationum ad modum studioso: Sophistis, inquit, o Euclides vti poteris, homiuibns non poteris: Indicans Sophisticen inutilem ad publicas functiones, quas qui affectat, eum non oportet gryphis ꝙ inanibus argutijs ludere, sed hominum moribus semet accommodare.

33 Scientiam dicebat vnicum esse bonū, contra vnicum malum ignorantiam: quod quicunque committunt rem iniustam, hoc peccant, ꝙ ignorāt quid cuique sit tribuendum: & qui fortes sint, non alia re fortes sunt, nisi quod sciunt ea expetenda, quæ vulgus existimat horrenda: & qui intemperātes sunt, hoc errant, quòd ea putant suauia aut decora, quę minimè sunt.

34 *Facetè.* Cuidam dicenti, Antisthene philosophum mr̄e Thericia ꝓgnatū esse, velut hoc probrū impingenti viro, ꝙ hybrida esset patre quidē Atheniēsi, sed mr̄e barbara. Quid, inquit, an tu putas virū adeo ꝓclarū ex vtroq; parente Atheniensi nasci potuisse? Notans corruptissimos Atheniēsiū mores, vt citius è Thrace Scythave nasci posset vir probus, q̃ ex Atheniensi.

niensi & hoc quod habebat probitatis Antisthenes, matri tribuendum putauit.

35 Ocium honestum.

Dicebat ocium possessionum omniũ optimum. Ocium aũtẽ sensit non ignauiam, sed a tumultuosis negotijs, & a cupiditatib. animi tranquillitatem vitiantibus esse quietum.

36 Modestè.

Illud omnium maximũ celebratur, ꝙ dicebat, se nihil scire, nisi hoc unũ, ꝙ nihil sciret: inquirebat enim de singulis, tãquam ambigens, non ꝙ reuera nihil haberet certò cognitum: sed hac ironia & suam declarabat modestiam, & aliorum redarguebat arrogãtiam, qui se profitebantur nihil nescire, quũ re vera nihil scirent. Sophistæ quiddã publicè profitebantur sese ex tempore responsuros ad omnem propositam materiam. Horum arrogantem inscitiam sæpenumero confutabat Socrates. Atque ob hoc ipsũ vt ipse quidem interpretatur, ab Apolline iudicatus est sapiens, ꝙ quamuis omnium rerum ignorãtiam cum cæteris haberet communem, eo nomine tamen illos superaret, quòd suam inscitiam agnosceret, quum illi hoc quoque nescirent, se nihil scire.

37 Cũctatio mala.

Laertius & hoc illi tribuit, Cœpisse, dimidium facti esse, dicebat enim dimidium operis peractum ei, qui iam esset aggressus. Sunt enim qui cũctando ac deliberando vitã omnem absũmant. Est autem hemistichium Hesiodium, Ἀρχὴ ἥμισυ παντός.

38 Festinatio.

Qui res præcoces magno emereat, eos alebat desperare quòd ad tempus maturitatis essent peruenturi. Alioqui stultum est, & pluris & deterius emere, quũ paulo post liceat & minoris & meliores. Ita nusquam non reuocabat hominum cupiditates rationis expertes ad sobrium iudicium.

39 Quodam tempore tum Euripides ita de virtute differret, ut diceret.

Κράτιςον εστὶ ταῦτα ἐμοῦ ἀνίμενα. id est, *Hæc missa timere est optimum relinquere.*

Virtus q̄renda.

Quasi virtus inueniri vix posset, surrexit, Socrates, dicens ridiculum esse, quum mancipiā si non protinus inueniatur, operæpretium existimemus inuestigare, virtutem nulla inuestigatione dignam iudicare, si non protinus contingat homini.

40 Rogatus ab adolescente quodam vtrū melius censeret, vxorem ducere, an non ducere: Vtrumcumque, inquit, feceris pœnitebit: indicans, & cœlibatum, & coniugium habere suas molestias, ad quas perferendas esset præparandus animus Cęlibatum comitatur solitudo, orbitas, generis interitus, hæres alienus. Matrimonium perpetua solicitudo, iuges querelæ, dotis exprobratio, affinium graue supercilium, garrula socrus, lingua, subsessor alieni matrimonij, incertus liberorum euentus, aliaque innumera incommoda. Proinde non hic est electio, qualis est inter bonum, & malum; sed qualis inter leuiora, & grauiora incommoda.

Matrimonium.

41 Quendam ex amicis conquerentē, ꝙ Athenis omnia magno venirent: vinum.n. Chium mina, purpuram tribus nimis constare, mellis heminam quinq; drachimis: manu illius prehensa duxit in penum farinariam, obolo inquiens semisextarius venit, vilis igitur annona est. Hinc ad oleariam deducens: duobus, inquit, æreis sextarius. Non magno igitur in vrbe veneunt omnia. Qui paucis, ac necessarijs contentus est, sibi facit vilem annonam.

Frugalitas.

42 Archelaus rex Socratem ad se vocarat, multa pollicens, Socrates respondit, se nolle ad eum

eum venire, a quo acciperet beneficia, equum illi reddere paria non posset. Hoc dictum improbat Seneca, quod philosophus persuadens auri, argentiq; contemptum, plus dat, quam si det aurum, & argentum.

Munera contẽpta.

43 Vltronea beneficẽtia.

Quodam tempore reuersus è foro, inter amicos dixit. Emissem pallium, si nummos habuissem. Nihil postulauit, tantum verecunde admonuit egestatis. Mox inter amicos ambitus erat, à quo, Socrates acciperet. Et tamen post eam vocem quisquis properauit, vt ait Seneca, sero dedit.

44 Peregrinatio inutilis.

Cuidam quærenti quod peregrinationes sibi nihil profuissent: Non immerito, inquit, tibi istud euenit. Tecum enim peregrinabaris. Multi putant longinquis peregrinationibus colligi prudentiam, quum Horatius clamet, Cęlum non animum mutat, qui transmare currit: congressus sapientum confert prudentiam, non montes, aut maria.

45 Patiẽnter.

Colapho percussus à quodã in via, nihil aliud respondit, quam quod homines nescirẽt quando prodire deberent cum galea. Simile quiddam Laterius adscribit Diogeni.

46 Lepidè.

Aiebat se mirari, ꝙ quum statuarum artifices id summo studio conniterentur, vt lapis quam simillimus homini redderetur, non pariter hoc curarent, ne ipsi lapidibus similes, & viderẽtur, & essent. Sunt autem qui putẽt Socratem prius, quam ad ocium philosophiæ se se conferret, statuarum opificem fuisse.

47 Cultus animi.

Abhortabat iuuenes, vt se subinde ad speculum contuerentur, quo si esset egregia corporis forma, cauerent ne quid ea indignũ cõmitterent: sin minus, quod corpori deesset, id ingenij cultu, morumque honestate pensarent. Adeo vir ille vndecunque rapiebat occa-

sionem

sionem ad virtutis studium adhortandi.

48 Simile ante. Frugalitas. Aduocarat diuites aliquot ad cœnam: ob id sollicita Xanthippe, quod apparatus esset perq̄ exiguus, Bono animo sis, inquit: Nam si frugi, tẽperantesq; sunt, boni cõsulẽt. sin minus, nulla nobis horum cura debet esse. Hoc dilẽma nobis meritò excuteret oposã & sũptuosam ambitionẽ in excipiendis cõuiciniis.

49 Luxus. Dicebat, multos in hoc viuere, vt ederent, biberentq; se contra, ob id edere ac bibere, vt viueret: quod his rebus non ad voluptatẽ, sed ad naturæ necessitatem vteretur. Hanc sententiam retulit Satyricus.

Non viuas, vt edas: sed edas, vt viuere possis.

50 Pecunia qualis. Eos, qui multitudini imperitę fidem habebãt, aiebat perinde facere, ac si quis tetradrachmum vnum contemnens reijceret, & aceruum è similibus cõgestum probaret, reciperetq;. Cui non fideres soli, ei nihilo magis fidendum est in turba similium. Nec enim refert, quàm multi sint, sed quàm graues. Nummus adulterinus, etiam in quamuis magno aceruo adulterinus est. Hoc aduersus turbã testium, & indocti vulgi iudicia.

51 Comiter. Cùm Aeschines ambiret esset de numero discipulorum Socratis, excusaretque vere esi de paupertatem suam, ac moleste ferret: q̄ quũ cæteri Socratis amici diuites multa largirentur, sibi nihil esset, quod daret præter seipsum; An non intelligis, inquit, q̄ magnũ munus mihi dederis, nisi fortè teipsum paruo æstimas? Itaque mihi curę erit, vt te tibi reddam meliorem quã accepi. Alij Sophistæ quum meras nugas docerent, nullum admittebant discipulum nisi magna mercede, Socrates nihilo minus libenter recepit inopes quàm opulentos.

Cùm

Cùm quidam illi diceret, Athenienses te morti adiudicarunt: Et illos inquit, natura. Sentiens non esse magnum malum, si quis adigatur ad mortem, paulo post moriturus etiamsi nemo interficiat. Quanquam hoc dictum quidam ad Anaxagoram referunt.

52 Mors ineuitabilis.

Vxori muliebriter comploranti, dicentiq; Mi vir, innocens morieris: Quid, inquit uxor non me nocetē mori malles? Mors bonorum ob hoc ipsum minus deflenda est, ꝙ præter meritum occiduntur: bis verò deplorandi sunt, qui ob malefacta dant pęnas, sed longe miserius est, meruisse pęnas quam dedisse.

53 Mors non deflenda.

Eo die quo Socrates bibiturus erat venenū, Apollodorus ei palliū multi pretij ad solatiū obtulit, ut eo indutus moreretur. At ille recusans donū: Quid, inquit, hoc meum palliū, quod uiuenti conuenit, mortuo non conueniet? Damnans quorundam ambitionē, hoc miro studio prouidentium, ut q̃ honorificentissimè efferantur, ac sepeliantur.

54 Funeris cura.

Nuncianti quod quidam de ipso male loqueretur? Nimirum, inquit, non didicit bene loqui: Linguæ morbū non malitiæ tribuens, sed inscitiæ: nec ad se iudicauit pertinere, quid de se dicerent, qui morbo animi, non iudicio loquuntur.

55 Moderatè

Cum Antisthenes Cynicus palliū haberet pertusum, idq; obuertens fissuram oībus daret inspiciendam: Per fissuram, inquit Socrates pallij tui uideo tuam inanitatem: eleganter notans, turpiorem esse ambitionem: è vilitate cultus, quàm ex amictu splendido.

56 Sordes gloriosæ.

Cuidam admiranti, ꝙ nihil in eum cōmoueretur, à quo conuitijs incessebatur: Mihi, inquit, non maledicit, quandoquidem ea, quæ dicit, mihi non adsunt, nec in me hærent.

57 Moderatè

Atqui

Atqui ob hæc causam hominum uulgus magis commouetur, si quid dicitur in immerentem. Boni quum male audiunt, sibi gratulantur, quod puri sint ab his malis, quæ ipsis impingunttur, nec in se dici interpretantur: nihilo magis, quàm si quis oculorum errore Platonem appellet Socratem, & in Socratem congerat maledictas, is non maledicit Platoni, sed ei, quem existimabat esse Platonem.

58 Maledicens prodest.

Vetus comœdia solet nominatim in ciues dicteria iacere. Horum libertatem quum plerique metuerent, Socrates dicebat expedire vt quis semet illis sciés ac volens obijceret. Nam si quid, inquit, dixerint in nos, meritò reprehendendum, admoniti corrigemus, & profuerint: sin falsum cõuicinum in nos iacu labuntur, nihil ad nos.

59 Lepidè & leniter.

Socrates quum Xanthippen diu rixantem tulisset in ædibus, ac tandem fessus consedisset ante fores illa magis irritata quiete viri, de fenestra perfudit eum lotio. Ridentibus, qui præteribãt, & ipse Socrates arridebat, dicens: facilè diuinabam, post tantum tonitru sequuturam pluuiam.

60 Assuetudo mitigat.

Alcibiadi demiranti, quod Xãthippem supra modũ rixosã domi perpeteretur. Ego, inquit, iam pridé his sic assueui, vt non magis offendar, quã si rotæ, quę aquam educit è Puteo stridorem audiam. Nam is stridor molestissimus est insuetis: eũdem, qui quotidie audit, adeò molestè non fert, vt se audire nesciat.

61 Vxor quasi ferenda

Eidem simile quidã dicenti: At tu, inquit Socrates, non ne domui tuæ toleras gallinarum glorientium strepitum? Tolero, inquit Alcibiades, sed gallinæ mihi pariunt oua, pullosque: Et mihi ait Socrates, mea Xanthippe parit liberos.

Sunt

Sunt qui putẽt Socratem simul aluisse domi duas vxores, Myrtò, & Xanthippen. Proinde demiranti cuidam in quẽ tandẽ vsum aleret duas mulieres, presertim rixosas, nec eas domo exigeret: Hę, inquit, me domi docent tolerantiam, qua mihi in publico utendum est, harum moribus exercitatus, commodior ero ad aliorum consuetudinem. Hunc percũctatorem. A. Gellius facit Alcibiadem.

62 Lenitas.

Cùm Xanthippe in publico pallium marito detraxisset, ac familiares admonerent, ut tantam iniuriã manu vlcisceretur: Fulchrè, inquit, nimirum vt nobis colluctantibus nobis acclametis, alius Eia Socrates, alius Eia Xanthippe. Nam huiusmodi vocibus spectatores animant duos inter se commissos. Maluit autem vir sapiens, tolerantiæ exemplum de se præbere, quàm ridiculum exhibere spectaculum viri cum uxore concertantis.

63 Lenitas.

Percunctanti cur Xanthippen moribus incommodissimis fœminam haberet domi dicebat, sic habendam consuetudinẽ cum morosis uxoribus, quemadmodum qui se ad studium equestre exercerent parãt equos ingenij ferocioris: quos si subegerint, ac perpeti possint cæteris utuntur cõmodius: ità qui morosæ cõiungis mores ferre didicerit, multũ facilius cũ quibuslibet habebit cõsuetudinem.

64 Lenitas.

Cùm Socrati Lysias orationẽ quã in eius defensionẽ composuerat, recitasset: Præclara, inquit, & elegans oratio est, sed non conuenit Socrati: Erat enim forensi instituto aptior, quam philosopho, ac tali philosopho. Rursus Lysiæ percunctanti, cur si bonam iudicaret orationem putaret sibi nõ conuenire: Nonne, inquit, fieri potest, ut amictus, aut calceus elegans sit ac pulcher, qui tamen alicui

65 Decora persona.

non

non conueniant? Hoc ipsum Valerius Maximus narrat odiosius, minusque Socraticè. Sic enim Lysię respondisse memorat: Aufer, quæso istam. Nam ergo si adduci possem, vt eam in vltima Scythiæ solitudine perorarē tum meipsum mortem mulctandum concederem.

66 Fiducia benefacto rum. Cùm Iudices inter se disceptarent, qua pœna dignus esset Socrates: Ego, inquit, ob ea q̄ feci, dignum me censeo, qui publicitus alar in Prytaneo. Nam hoc honoris haberi solet, qui præclarè de Repub. fuissent meriti.

67 Cultus animi. Xenophontem in angiportu quodam Socrates habuit obuium, quumq; videret adolescentem rara indole, porrecto baculo, uetuit ne preteriret: ubi constiterat, rogauit, vbi fierent, venderenturq; variæ merces, quibus vulgò vtuntur homines, ad id quum promptè respondisset Xenophon, percunctatus est, vbi homines fierent boni: cum adolescens respondisset, se id nescire: Me igitur sequere, inquit, vt hoc discas. Ex eo Xenophon cœpit esse Socratis auditor. Absurdum est scire ubi parare queas honestam vestem, aut poculū, & ignorare unde tibi comparare possis animi cultum.

68 Frugalitas. Quondam pro foribus deambulanti contētius vsque ad vesperam, quum prætereuntiū quispiam dixisset. Quid agis Socrates: Obsonium, inquit, mihi comparo in cęnam: de fame sentiens, quam agitatione corporis excitabat. M. Tullius sic explicat, Quo melius cęnem accelero ambulando famem.

Tuscul. q. lib. 5.

Aiebat unguenta relinquenda fęminis, in iuuenibus nullum unguentum melius olere, q̄ oleum, quo inter exercēdūm vtebātur. Nā amaracino, aut foliato, protinus idem olent

seruus

seruus & ingenuus. Rogatus, quid senes olere deceat, probitatem, inquit. Rogatus, ubi hoc unguentum venderetur, recitauit Theognidis carmen.

Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐσθλὰ διδάξεαι. Idest.

Qui bonus est, ab eo bona discito.

Huius generis, quædam congerit Xenophon in conuiuio.

70 Cùm diues quidam filium adolescentulũ ad Socrátem misisset, vt indolem illius inspiceret, ac pædahogus diceret, Pater ad te o Socrates misit filiũ, vt eum videres: tũ Socrates ad puerum, Loquere igitur, inquit, adolescés, vt te videam: significans ingenium hominis non tam in uultu, relucere, quàm in oratione, quòd hoc sit certissimum minimeq; mendax animi speculum.

Oratio speculum animi.

71 Dicebat mulierum sexum non minus esse docilem & ad disciplinas, & ad omnem virtutem, etiam fortitudinem, quæ tanquam uiris propria Græcis à uiro dicitur ἀνδρία, si diligenter instituatur. Id collegit ex puella saltricula, quę inducta in conuiuium, mira arte trochos duodecim in altum proiectos excipiebat, ita temperato altitudinis spatio, numeris pedum ut nunquam falleret: eandem inter acutissimos gladios, non sine horrore spectantium, impauida saltaret.

Fęmineus sexus ad omnia docilis.

72 Cum iret ab Agathone vocatus ad conuiuium soleatus & unctus, idque præter morẽ, & ab amico quodam obuio rogaretur, cur esset solito nitidior, ludens dixit, ut pulcher eam ad pulchram, quum nullus esset ab huiusmodi affectibus alienior.

73 Eo die quò bibiturus esset venenũ, quum tractis compedibus ex frictu sensisset uoluptatem dicebat amicis: Quàm mire, hoc natura

Voluptas doloris comes.

tura comparatum est, vt hæ duæ res sese inuicem comitentur, voluptas ac dolor: nisi enim præcessisset molestia, non sentirem hanc voluptatem.

74 Hilaritas ire tristi.

Carceris ministrum porrigentem in poculo cicutam interrogauit, quo sumendum esset hoc pharmacu, quod eius artis esset peritus: alludens ad ægrotos qui à medicis discunt, quando & quo oporteat sumere, quod ab illis temperatum est: quumq; puer rndisset, semel totum hauriendum si posset, deinde tantisper inambulandum donec sentiret grauedinem in cruribus, post in lecto decumbendum supino corpore ibi pharmacum effecturum quod solet: Socrates rogauit liceret ne inde aliquid libare, quod in conuiuijs mor fit, effusa vini portiuncula, nominatu alicui Deo libare, minister respondit se tantum miscuisse, quantum opus esset. hoc sermone innuēs, nihil esse quod effunderetur. Tum Socrates, Sed & fas est, & oportet orare Deos, vt fęlix faustaque sit hæc mea migratio.

75 Hilaritas in morte.

Quum puer illum derexisset, quod illi iam frigerent præcordia. Debemus, inquit, ò Crito, Gallū Aesculapio, quem persoluere neglexeris: perinde quasi sumpta potione medica cōualuisse. Nam Crito hoc summis uiribus egerat, vt Socrates vitæ suæ consuleret. Adeò inerat illi viro natiua quædam uis urbanitatis ut moriens etiam iocaretur. Nam hanc ferunt illi fuisse supremam uocem.

76 Amor castus.

Docuit aiorum formā magis amandam quam corporū, eáq; uoluptaté quā in nobis gignit conspecta formosa facies ad longè pulchriorem, sed latentem animi speciem esse transferendā. Verum ut hanc uideamus, philosophicis oculis opus esse. Notabat φιλεῖσθαι Grecā

uocem

vocem ancipitem esse ad osculandum & ad amandum, quorum prius est corpus amantium, alterum mentem.

77 Mors sancta.

Critoni vehemẽti studio suadenti, vt si vitam ipse suam negligeret, certè liberis etiã num paruulis, & amicis ab ipso pendentibus se seruaret incolumem, Liberi, inquit, Deo, qui mihi eos dedit curę erunt: amicos hinc discedens inueniam vobis aut similes, aut etiam meliores, ne vestra quidem consuetudine diu cariturus, quando quidem vos breui eodem estis commigraturi.

78 Amor castus.

Eos qui corpus tantum amarent, similes esse aiebat medicis, qui semper egerent, semper instarent aliquid flagitantes: rursus qui amici essent potius quàm amatores, similes esse his qui proprium fundum possiderent, quem semper student reddere meliorẽ. Amator suam quęrit explere voluptatem, amicus haud quaquã ad se spectans, hoc se putat ditiorẽ, quo meliorem reddiderit amicum.

79 Lenocinium.

In conuiuio apud Xenophontem singulis dicere iussis, quo artificio, quoue bono sibi præcipue placeret, quũ ordo venisset ad Socratem, ioco dixit, se maximè gloriari de lenocinio: sentiens se tradere veram virtutem, quæ potissimum commendat habentẽ, quæque tum priuatim, tum publicè conciliat homini beneuolentiam & amorem.

80 Philosophia naturam mutat.

Physiognomõ q se ꝓfitebatur ex habitu corporis, & oris lineamentis posse hoĩs ingeniũ certo depræhẽdere, inspecto Socrate pronunciauit, illum esse hominem bardum ac stupidũ, tũ mulierosũ, ac puerorũ amoribus impurũ, vinolẽtũ, & intẽperãtẽ. Cũ amici vehementer indignati minarẽtur hoi. Socrates illos cohibuit dicẽs: Nihil, ĩquit mẽtitus est,

omnino talis eram futurus, nisi me philosophiæ gubernandum tradidissem:

81 Quum Aristippus Socratis discipulus ex quæstu, quem Socraticorũ primus facere instituit, præceptori misisset viginti minas remisit illico Socrates ad illum pecuniã, dicẽs ipsius genium hoc nequaquam permittere. Dicebat enim Socrates sibi peculiarem esse dæmoné, a quo prohiberetur arcano signo, si quid tentaret parum honestum. Genium autem illum opinor fuisse rationem. Atq; interim ciuiliter indicauit Aristippo, sibi non probari, quod philosophiã doceret mercede, eoque donum sicut sacrilegio partũ reiecit.

Pecuniæ cõtéptus.

82 Socrates è palestra redeuntẽ Euthydemum casu factus obuius duxit ad cœnã. Illis autẽ inter se multa commentantibus, Xanthippe irata surrexit, multaque in maritũ dixit conuitia: quibus quum ille nihil cõmoueretur, tandem & mensam subuertit. Cum autẽ Euthydemus valde perturbatus surgens abire cepisset: Quid habes, inquit Socrates, non ne nuper hoc idem accidit domi tuæ, vt gallina subuolans euerterit, quę erãt in mensa? Nos tamen ob id non indignabamur.

Patientia.

83 Quum in Aristophanis comœdia, cui titulus Nebulæ, multis & acerbis conuitijs proscinderet, & ad stantiũ quidã diceret, Nõ hęc iniquo fers animo Socrates? Non p Iouem, inquit, ægrè fero, si in theatro, perinde vt in magno conuiuio salibus mordeor. Mos hic etiam num durat apud quosdã Germanos, vt in celebribus conuiuijs adhibeatur dicax aliquis, qui in conuiuijs faciat scõmata, quibus cõmoueri vehemẽter inciuile habetur.

Comędię libertas.

84 Dicere solitus est saltatione mouenti corpus, spatiosa domo opus esse, ad exercendum

sese

sese: at qui cantu, aut oratione sese exerceat huic vel stanti vel accumbenti quemuis locum sufficere. Hoc dicto probabat moderatas exercitationes, præsertim a cibo sumpto, turbulentiores improbabat.

Salsè 85

Socrati acrius obiurganti familiarẽ quempiam in conuiuio, Plato dixit. Non ne satius erat hæc illi dixisse seorsum? Cui Socrates. Et non tu quoque rectius fecisses, si hęc mihi seorsum dixisses? Salsissimè taxauit hoc ipsum reprehendendo committentem, quod committebat.

Deliciæ. 86

Socrates in conuiuio videns adolescentẽ auidius vescentem obsonio, ac subinde panẽ in ius immergentem. O cõuiuæ, inquit, quis vestrûm pane vtitur pro obsonio, obsonio pro pane? Hinc orta inter conuiuas disputatione: sensit iuuenis, & erubuit, cœpitq; moderatius obsonio vesci.

87 Modus.

Rogatus quę esset præcipua iuuenum virtus. Vt, inquit, ne quid nimium tentent. Nã calor ætatis vix sinit illos seruare modum. Huc Terentius spectauit in iuuene Pãphilo.

88 Memoria.

Literas quas vulgus putat repertas iuuandæ memoriæ, dixit vehementer officere memorię. Olim.n. hoĩes si quid audissent dignũ cognitu, non libris, sed animo inscribebant: hac exercitatione confirmata memoria facilè tenebant, quicquid volebant: & quod quisque sciebat, habebat in promptu. Post reperto literarum vsu, dum libris fidunt, non perinde studuerunt animo infigere, quod didicerant. Ita factum est, vt neglecto memoriæ cultu, minus viuida esset rerum cognitio, & pauciora quisque sciret, quandoquidem tantum scimus, quantum memoria tenemus.

89

Quum iam tempus vrgeret moriendi, ro-

Aīa immortalis. gatus a Critone, qūo ſepeliri, vellet, Multā inquit, o amici operā fruſtra conſumpſi: Critoni.n. noſtro nōdū perſuaſi, me hinc auolaturum, neq; quicquam mei relicturum. Veruntamē o Crito, ſi me aſſequi poteris, aut ſic vbi nactus eris, vtcunq; tibi vī, ſepelito. Sed mihi crede, nemo me veſtrū quom hinc exceſſero, conſequetur. Senſit Socrates, animum eſſe hominem, corpus nihil aliud eſſe, quam animi vel organum, vel domicilium.

90 Mors eſt ſomnus. Idem dicere ſolet mortem eſſe ſimilem profundo ſomno, aut diutinæ peregrinationi. Somnus profundior adimit omnem ſenſum, & animus a corpore digreſſus, aliquando in ſuum domicilium rediturus eſt.

91 Sua cuiq; ſors diſplicet. Idem dicere ſolet, vt omnes oīum hoīum calamitate in vnum conferrentur, moxq; ſingulis ex eo aceruo portiones æquè diſtribuerentur: Ita fores, vt ſuas quiſque calamitates recipere malit, quàm æquam e com portionem. Hoc aduerſus vulgares hominū mores, q alienæ inuidēt, ſuā deplorāt ſortem.

92 Didicit fidibus canere iam natu grandior inter pueros: id admirantibus velut abſurdum, negauit abſurdum eſſe, quæ quis neſciret ea diſcere. Nulli.n. vitio vertitur, ea ſibi parare quibus opus eſt, ſi deſint: nec hic ſpectanda eſt ætas, ſed egeſtas.

93 Dicebat bene incipere, non eſſe puſillum ſed iuxta puſillum Græca ſic habent: ἐν ἄρχεσθαι, μικρὸν μὲν μὴ εἶναι, παρὰ μικρὸν δὲ. qđ Laertij interpres ita reddidit, Bene incipere parum non eſſe, ſed maximum. Quanquā aliud exprimunt verba Socratis, ſed ſentit ni fallor, bene incipere non eſſe quidem paruū, ſed parui fieri aut, rectè incipere non eſſe puſillum, ſed iuxta puſillum. Paulatim.n. incipiendum,

piendum, eo ꝙ qui in initio præproperi sunt, serius perueniant ad finem, ut alludat ad Hesiodum iubentem, ut pusillum pusillo addamus. Dicti argutia est in Græcis uocibus, eaque Latinè reddi non potest.

94 Admonebat esse dandam operam geometriæ, donec quis possit mensura terram, & accipere, & tradere Græca sic habent: ἰφασκε δεῖν γεωμετρεῖν μέχρι ἄν τις μέτρῳ δύνηται γῆν παραβαλεῖν τε καὶ παραδοῦναι. Opinor eũ sẽsisse, moderatos agros esse parãdos, quos & tibi commodũ sit a maioribus accipere, & hæredibus tuis tradere. Nam immodicæ possessiones, ut non sine negotio parantur, ita nõ absq; lite perueniunt ad hæredes. Dicti argutia est in verbo γεωμετρεῖν ꝙ anceps est, ad artem geometricam, & ad agrorum mensores.

95 Cuidã molestè ferenti, ꝙ negligeretur, quo tempore triginta tyrãni Rempub. occuparãt, Nunquid est, inquit, cuius te pœniteat? Sẽtiẽs non esse molestè ferendum, si quis contemnatur ab improbis, nec hoc nomine sibi quem quam oportere displicere, sed si quid commisit ob quod merito, & sibi, & alijs bonis displiceat. Malis enim displicere, laudi est.

96 Quũ in somnis quidã ipsi eisus esset dicere.
Ἤματι μέν τριτάτῳ φθίην ἐρίβωλον ἵκοιο.
Ad Phthiam venias simul, ac lux tertia surget.
Aeschini dixit tertio die moriar, uersum Homericum pro oraculo interpretans: idq; euenit Phthia erat patria Achillis, & amici conati sunt persuadere Socrati, ut in Thessaliam fugeret, quod illic haberet bonos amicos.

97 Dicebat uiros oportere ciuitatis parere legibus uxores autem maritorum quibuscum uiuunt moribus. Norma coniugis uir est, qui rectè uiuit, si ille publicis legibus obtẽperet.

98 Admonebat voluptates non aliter quã Sirenas esse prætereũdas ei qui properat, vt virtutem veluti patriam conspiciat. Allusit ad Vlyssem, qui cera obturatis auribus præternauigauit Sirenas, vt Itacæ fumum subsiliẽtem cerneret.

99 Quum audiret recitare Lysidem Platonis, Deum inquit, immortalem, quam multa de me mentitur adolescens, siue quod ob modestiam non agnosceret laudes quas ipsi tribuebat Plato, siue quod in dialogo multa de Socrate fingeret.

100 Aeschinem qui premebatur inopia, solebat admonere, vt a seipso sumeret mutuum, siue vsuram: παρ' ἑαυτοῦ δανείζεσθαι, & addidit modum, sibiipsi subtrahendo cibaria. Iuxta illud, Magnum vectigal parsimonia. Expeditissima ratio est augendi census, detrahere sumptibus.

ARISTIPPVS.

Arbitror conuenire, vt discipulum, & ætate, & autoritate primum præceptori iungamus, quo nemo fuit inter philosophus, vel ingenij dexterioris, & ad omnem vitæ habitum accommodatioris, vel in dictis vrbanior, aut festiuior, tametsi non præstitisse, videtur eam morum sanctimoniam, quam in Socrate mirantur omnes.

1 Inter hunc, & Diogenem Cynicum nonnulla fuit æmulatio ob diuersum uitæ institutũ: Diogenes Aristippum appellabat canem Regium, quod Dionysium Siciliæ tyrannum cõleret: In quem uicissim Aristippus. Si Diogenes sciret uti Regibus, non uesceretur crudis oleribus. Contra Diogenes. Si Aristippus didicisset esse contentus crudis oleribus, non esset canis Regius.

Libertas.

Quum

Quum aliquando perdicem quinquaginta drachmis iussisset emi, cuidam detestāti luxum in philosopho, Et tu, inquit Aristippus, si obolo venalis esset, non emeris? Quū is respondisset se empturum, Et mihi, inquit, tanti sunt quinquaginta drachmæ. Quòd ille luxus nomine damnabat, hic detorsit ad laudē contemptę pecunię, Siquidem qui pretij magnitudine deterretur ab emendo, is non contemnit cibum, sed pluris facit pecuniam. At philosopho nihilo pluris ęstimabantur quinquaginta drachmæ, quàm illi obolus. Aristippus itaque obsonij cupiditate, par, superior erat despectu nummorum. 2 Argutè.

Quum Dionysius illi tres vendštas meretrices obtulisset admonens, vt ex ijs quā vellet eligeret, omnes apprehendit dicens, ne Paridi quidem fuisse tutū, vnam cęteris prætulisse: ac puellas deduxit ad aulę vestibulū, dimisitq; non minus in contemnendo facilis, quàm in amplectendo. 3 Lepidè.

Strato, siue, vt alij tradunt, Plato, dixit Aristippo, Tibi vni & chlamydem, & pannū ferre datum est, Chlamis vestis est Satraparū, pannus mendicorum. Id notauit Horatius quum ait: Omnis Aristippum decuit color. Apud Dionysium saltauit in purpura, interdum vili pallio vtebatur, semper tamen decori memor. 4

Consputus a Dionysio, æquo aīo tulit: ob eā cōtumeliā alijs indignātibus, Piscatores, inquit, vt gobionē capiāt, aqua marina se patiuntur aspergi, ergo vt balenā capiam, nō patiar me aspergi saliua? Balenæ uocabulo regem signans, quē sua patientia conabatur ad philosophiæ studiū allicere. Plurimum autē vtilitatis ex principum sapientia nascitur. 5

6 Rogatus quid fructus cepisset ex philosophiæ studio: Quod cum quibuslibet, inquit, libere loqui possim. Nec enim metuebat potentes, nec fastidiebat humiles. Quoniam animum habebat spe pariter, ac metu liberum, nemini seruiebat, neque cuiquam assentabatur præter animi sententiam.

Libertas.

7 Quum quidam illi probro darent, quod splendide exquisiteque uiueret philosophus, Id, inquit, si uitiū esset, in celebritatibus deorum nequaquam fieret. In his enim, & magnificè uestiri, & lautissimo ciborum apparatu solent uti. Porro quum dij sint infensi uitijs, non placarentur, sed irritarentur eiusmodi magnificentia, si ea cum uitio esset coniuncta. Sic ille quidem elusit conuitium, non ostendit, quid esset optimum.

Argutè.

8 Percunctanti Dionysio, quid eximiū haberēt philosophi præ cæteris hominibus. Vt, inquit, etiam si omnes leges aboleantur, tamē æquabiliter victuri simus. Vulgus legū præscriptis arcetur a peccando, philosophus rationem habet pro legibus, non ideo quod rectum est faciens, quia lex iussit, nec à scelere temperans, quia lex uetuit, sed, quia nouit illud per se rectum esse, hoc per se turpe.

Philosophiæ fructus.

9 Vterque Dionysium coluit. Aristippus, & Plato: sed Aristippus a delitijs aulicis quum adessent, non abstinebat. Plato etiam inter regalem luxum frugalitatem seruare nitebatur. Itaque quum Plato reprehenderet Aristippum, quod adeo lauticijs indulgeret: rogauit, quid sentiret de Dionysio, num uir bonus uideretur. Quum respondisset uideri bonum. Atqui ille, inquit, me multo uiuit lautius. Proinde nihil uetabat eundem, & lautè uiuere, & bene uiuere.

Lepidè.

Per-

Percũctanti Dionysio qui fieret, ut philoso phi diuitũ limina tenerent, non cõtra. Q ñ, inquit, philosophi norũt, quibus regeant, illi ne sciũt Philosophi sciũt absq; pecunia uiui non posse, itaque petunt eos, qui quod opus est dare possunt. Quod si diuites æquè intelligerent se egere sapientia, multo magis tererent philosophorum limina. Miserior enim est egestus animi quam corporis, atque hoc miserius egenis sunt diuites, quod nõ intelligant, quam prætiosa quamq; necessaria re careant.

10 Philosophiæ necessaria.

Rogatus quo different docti ab indoctis. Quo, inquit, equi domiti ab indomitis. Quem admodum equus indomitus ad omnem usũ incommodus est ob inscitiam, ac ferociam: ita qui rapitur affectibus, quos sola domat philosophia, ad omnem uitæ consuetudinem inutilis est.

11 Philosophiæ fructus.

Quum aliqñ adiret scortum sensit quẽdam ex adolescẽtulis, qui aderant erubescere, quasi turpe esset philosophum ingredi fornicẽ: ad hũc uersus. Huc, inquit, ingredi turpe non est adolescens, sed egredi nõ posse turpe. Sensit ignoscendum si quis moderatè utatur licita venere, non ignoscendum si quis addictus voluptati seruiat. Hoc dictum illo seculo probari poterat, quo nulla lex uetabat cũ scorto congredi, nunc præter argutiam nihil habet laudabile.

12 Venus moderata

Cuidam qui proposuerat ænigma, vehemẽter instanti, ut solueret. Qui o stolide, inquit, vis soluam, quod nobis etiam ligatum exhibet negotium? Lusit ex ambiguo. Soluitur.n. quæstio, & soluitur homo, aut belua vincta. Stultum autem sit furiosum hominem, aut noxiam bestiam soluere, magis nocituram.

13 Lepidè.

Dicebat satius esse fieri mendicum, quam indo-

14

Eruditio vtilis.

indoctum, ꝙ ille tm̄ pecunijs egeat, hic humanitate. Nihilominus homo est, cui deest pecunia: at homo nō est, cui deest eruditio. Et tn̄ cui deest pecunia, petit ab obuijs: cui deest sapientia, nullum solicitat, vt accipiat.

15 Maledico cedendū.

Quum a quodam conuicijs incesseretur, tacitus abijt. at quum maledicus insequeretur abeuntem dicens: Quur fugis? Qm̄, inquit, tibi quidem potestas est male loquendi, mihi vero non audiendi. Salsissimè notauit hominis impudentiam, qui quum sibi ius daret male loquendi, non saltem hoc iuris concederet alteri, vt subduceret sese, desineretq; male audire. Nam vox hæc, quur fugis? erat velut expostulantis de iniuria.

16 Philosophia medicina animorum.

Quidam multa destomachans in philosophos, etiam hoc adiecit, ꝙ conspiceret illos sp̄ obsistere fores diuitum: cui Aristippus, Et medici, inquit, ęgrotātiū domos frequētant: nemo tamen ægrotus esse mallet, quàm medicus. Scitè retorsit in diuersum conuitium. Philosophi prędicant fęlicitatem, quam vni sapienti vindicant, & tn̄ assiduè versantur apud diuites aliquid venantes ab illis. Vndè colligebat diuites esse beatiores quàm Philosophos. Sed ille interpretatus est, Philosophus ideo potissimum colere diuites, ꝙ ob luxum ac delicias cæteris mortalibus & stultiores & corruptiores, magis egerent præceptis sapientiæ, philosophus autem animorū male habentium medicus est. Porrò beatius est esse medicum, quàm ægrotum.

17 Mortis metus.

Quum aliquando Corinthum nauigasset & orta tempestas naufragiū minaretur, expalluit Aristippus: id animaduertens è vectoribus crassus quispiā militaris ac philosophorum osor, sedata tempestate cępit insultare:

Quur

Qur inquit, vos philosophi, qui prædicatis mortem non esse formidandam, expallescitis in discrimine, nos indocti non timemus? Quia, inquit Aristippus non de pari aïa tibi mihiq; cura, ac metus est. A. Gellius hoc addit, Ego timeo animæ Aristippi, tu non times animæ nebulonis quod tamen amarulentius dictũ est, quam ut Aristippo cõueniat, cuius urbanitas non tm̃ habet nigri salis. Rebus uilissimis minime timemus, vnde prouerbium Hydria in foribus. Hinc lusit Aristippus illum non expalluisse, non quod esset fortior, sed ꝙ quum esset homo nihili, haberetque animum omni uirtute uacuum, minimum erat detrimenti, si perisset. Vir eruditus, ac sapientia, præditus non perit nisi graui Reipub. dispendio.

18 Varia lectio.

Cuidã iactãti se ꝙ esset πολυμαθής, hoc est multiplicis eruditionis, quasi nihil non didicisset. Quẽadmodũ, inquit, nõ hi qui plurimã edunt, excernuntq; melius ualent his, qui sumunt quantũ opus est: ita non qui plurima, sed qui utilia legerũt, studiosi, & eruditi sunt habendi. Grauiter taxauit eos qui tumultuaria immodicaq; lectione semet ingurgitant, nec ea quæ legunt, traijciunt in animum, sed tantum reponunt in memoria quare, nec doctiores euadunt, nec meliores.

19 Philosophia oratoria præsentium.

Orator quidã Aristippum reum defendit in iudicio vicitque, litem. Is quum velut artẽ suam præferens philosophię diceret, quid tibi pfuit Socrates Aristippe? Hoc, inquit, ꝙ oratio, quam pro me dixisti, vera fuit. Defenderat ut uirum bonum, & innocentem. Vt autem talis esset, qualis ab oratore prædicabatur, Socrates præstiterat, à quo philosophiam didicit. Orator non hoc efficit, ut quis sit uir bonus, sed ut talis uideatur iudicibus,

etiam si non sit. Præstantius igitur est, quod præstat philosophus, quam quod orator.

20 Modus. Aretam filiam salubribus præceptis instituebat, consuefaciens ut ubique quod immodicum esset, contemneret, quod mediocritas in omni re sit optima, & in fœmina maximæ virtutis sit temperare cupiditatibus.

21 Eruditio vtilis. Cuidam percunctanti, qua re esset melior euasurus filius, si eum curaret literis erudiendum: Vt nihil aliud, inquit, certè in theatro non sedebit lapis super lapidem: Amphitheatra gradus habebant marmoreos, in quibus sedens populus spectabat. Lapidem autẽ uulgo dicebant hominem indoctum, & elinguem.

22 Institutio recta. Quidam cum Aristippo agebat, vt filium suum susciperet erudiendum: sed quum philosophus pro mercede peteret quingenta drachmas, alter deterritus magnitudine pretij. Minoris, inquit, emerem mancipium. At hic, inquit, habebis duo. Sensit eadem pecunia illum sibi paraturum: & Philosophum vtilem, & filium obsequentem. Lepidè taxauit vulgi iudicium, qui nusquam parcior est quam in rectè instituendis liberis, plusq; sumptus impendit curandis equis, quam filijs.

23 Diuitiarũ usus. Reprehensus ꝙ pecunias acciperet ab amicis, ait se non ideo accipere, vt uteretur ipse, sed ut illi discerent, ad quas res utendum sit pecunijs. Vulgus enim diuitum, aut in equos, aut in operosas structuras, aut in luxũ perdit pecuniam, quum ea bonis uiris si egeant, sit eroganda. Quin, & aliter intelligas licebit. Aristippus non nisi ad uitæ necessaria pecunijs utebatur, ideoque a diuitibus accipiebat, ut eis demonstraret bene utendi rationem: id non poterat, nisi illi materiam subministrassent, Veluti qui cupit artem scribendi

discere

discere, chartã & calamũ porrigit docturo.

Cuidam exprobanti ꝙ in propria cã oratore conductitio fuisset vsus, Nil mirum, inquit, & cœnam apparaturus coquum conduco: Alter videri volebat ob hoc oratorẽ præstantiorem philosopho, quod eius operã conduceret: ille retorsit in diuersum, innuens, inferiorem esse qui conducitur. Oratoris munus ĩferius est ꝙ̃ vt philosopho cõueniat.

24 Philosophus oratore præstantior.

Iustus est aliqñ è sua philosophia non nihil dicere, quumque detrectantem vrgeret Dionysius: Ridiculũ, inquit, si quidem me, vt de philosophia loquar, rogas, & qñ oporteat loqui ipse me doces, Sensit hoc ipsum esse philosophi scire quando loquẽdum sit, qñ tacendum: at qui petit, vt audiat aliquid ex philosophia, declarat se philosophiam a philosopho velle discere: rursus qui cogit ad loquendum is videtur ipso philosopho doctior, vt qui melius norit loquendi tempus ꝙ̃ philosophus ipse. Ob hoc Aristippi responsum indignatus rex iussit illum in conuiuio infimum omnium accumbere: hic Aristippus nihil offensus, Hunc, inquit, locum o rex illustrare vis ac honorificũ reddere: significans non locum reddere hominẽ viliorem, sed ex dignitate hominis honorẽ addi loco.

25 Liberè.

Locum ornat homo

Quendam sibi vehementer placentem de natandi peritia, non tulit Aristippus. Et non te pudet, inquit, tam insolenter his de rebus iactare te, quæ Delphinum sunt propria? Lepidius erat, si dixisset, ranatum. Decet hominem gloriari super his, quæ sunt hominis propria. Nihil autem magis conuenit homini quàm ratione pollere. Nullus tam peritus natator est, quin hic a Delphinis superetur.

26

Per-

27 Percunctanti qua re differt sapiens ab indocto: Mitte inquit, ambos nudos ad homines ignotos, & videbis. Significauit sapientẽ secum in pectore circunferre, quo se cõmendet quibuslibet. Proinde si doctum & indoctum, pariter nudos mittas in regionem peregrinam, vbi ambo sint ęque ignoti, sapiens proferens opes suas protinus & rem & amicos inueniet, nudus alter pro insano ridetur, & fame periclitabitur.

Eruditio vtilis.

28 Iactanti cuidam, quòd multum biberet, nec inebriaretur, Quid, inquit, magni narras, quum idem faciat mulus?

Bibacitas.

29 Quidam Aristippo vitio dabat, quod cũ meretrice haberet consuetudinem. Hanc Socratica isagoge sic confutauit, Age dic mihi, num referre putas, vtrum quis accipiat domũ, quã multi inhabitarint, aut quã nemo? Cũ negasset referre, Quid, inquit, refert ne vtrum veharis naui quę multos vexerit, an quę nullos? Cum negasset & hoc, Quid igitur interest, inquit, vtrũ cõsuetudinẽ hẽas cũ muliere quę multis sui fecerit copiam, an quę nulli?

30 Reprehẽsus a quodã, quòd Socratis discipulus contra Socratis morem pecuniam acciperet: Merito, inquit, hoc facio: nam Socrati plurimi diuites amici mittebant triticum & vinum, è quibus pauca in vsus necessarios reseruans remittebat reliquum. Nimirũ habebat ille dispensatores Atheniensium primores, ego verò Eutychidem seruum meũ emptitium. Significabat se nihilo minus cõtemnere pecuniã quam Socratẽ, sed illi fuisse largiores amicos. Hoc colore se possent & hodie quidam excusare profitentes summum pecuniæ contemptum, quũ apud amicos habeant depositã pecuniã, quod olim habebant

Prouisio necessariorum.

bāt benignos peni curatores,nunc esurituros satis,si nihil sit alicubi repositum nūmorum.

31 Habuisse dicitur consuetudinē cum Laide nobili scorto. Quo nomine quum vulgò male audiret, cuidam obijcienti ꝙ philosophus haberetur a Laide: Imò Laïs, inquit, habetur a me,non ego à Laide: significās non esse turpe vti concessa voluptate, sed ei seruire deditumq; esse, in turpibus habendum.

32 Lau. Rursum obijcieti ꝙ cibis lautioribus vteretur,hac ratione occlusit os: Tu, inquit,hos cibos triobolo non emeres? cumq; is qui volebat lautitiarum videri cōtemptor, annuisset:Ergo,inquit,non tā ego voluptati studeo quàm tu auaritiæ.Siquidem vsurus erat & ille lautitijs,si gratis aut minimo cōtigissent.

33 Liberè. Dionysij quæstor,nomine Simus,natione Phryx,ostēdit Aristippo suas ædes vndequaque splendidas, et pauimento pretiosis tessellis constrato: omnibusq; circunspectis Aristippus sputum oris reiecit in barbam Simi, & ob id indignanti hoc colore se excusauit, ꝙ in tota domo nihil videret ad excipiendū oris recrementum opportunius: iuuenes in tota domo nihil esse fędius aut immundius barbari facie, quum eā hominis partē opporteret esse mundissimam. Quanquam hoc dictum magis quadrat in Cynicum aliquem, quàm in Aristippū,vtcunque illi ascribitur.

34 Delectatus aliquando insigni vnguento, Male sit,inquit,malis cinædis, qui rem tam bellam infamarunt Sentiēs multa per se bona reijci culpa utentium male.

35 Interrogatus quomodo Socrates obisset diem,Vt ego,inquit,optarim: significans talem mortem quauis uita optabiliorem. nec potuit breuius fęlicem obitum describere.

Dicti

Relictis gaudẽdũ. dam deploranti tam miserabilem illis casum, Quid, inquit, an nescis tibi unicum esse prædiolum, mihi vero tres agros superesse? Quũ annuisset. Quin igitur tuã potius vicem deploramus: Sentiens insipientis esse, dolere amissis potius quàm gaudere relictis.

44 Lepidè. Cuidam interroganti, Num tu es vbique? ridens: Naulum, inquit, non perdo, si sum vbique. Elusit Aristippus sophisticã quæstionem, an idẽ corpus possit esse diuersis in locis, dum respondit non esse periculum, ne perdat naulum, Perdit enim naulum, qui dato pretio non peruehitur eo, quo vult.

45 Moderatè Confutatus in disputatione à quodam homine audaci, sed eodem furioso ac stolido, quum illum videret gestientem, inflatumque victoria: Ego quidem inquit, redargutus abeo, sed suauius dormiturus te qui redarguisti.

46 Helicon Cyzicenus unus ex Platonis æqualibus Solis defectum prædixerat. Qui postea-quam accidit, quemadmodum ille prædixerat, à Dionysio argenti talento donatus est. Tum Aristippus ad reliquos philosophos, Et ego rem miram habeo, quam possim prædicere orantibus vt proferret. Prædico, inquit, breui inter Platonem ac Dionysium futuram simultatem. Senserat enim regem animum suum iam dudum dissimulare.

47 Amicus deligendus. Illud cum primis damnabat in hominum moribus, quòd in auctionibus vasa diligenter inspicerent prius, quàm emerent; uitam eorum non inspicerent, quos sibi in amicitiam adiungerent. At maior utilitas est à fidis amicis, quam à vasis, & plus damni est, nisi deligas.

48 Cum Dionysius in conuiuio iussisset vt singuli in ueste purpurea saltarent: purpura

uero

verò tum Regum erat gestamen nunc sutoribus etiam communis. Id Plato facere recusauit, his trimetris è fabula quapiam :

Comiter.

Οὐκ ἂν δυναίμην θῆλυν ἐνδῦναι στολήν,
Ἄρρην πεφυκὼς, καὶ γένους ἐξ ἄρρενος. idest,
Muliebri ego haud quaquam indui quā stola,
Vir natus ipso & ex virili germine.

Aristippus vero non recusauit, sed indutus purpura saltaturus, hos versus recitauit ex tempore,

Καὶ γὰρ ἐν τάφροις καὶ χεύμασιν
Ὁ νοῦς ὁ σώφρων οὐ διαφθαρήσεται. Id est,
Nam in Liberi patris sacris
Mens, quæ pudica est, nesciet corrumpier.

49 Preces abiectæ.

Dum aliquando Dionysium interpellaret pro amico, nec ille preces admitteret, prostratus cepit amplecti pedes Regis, & impetrauit. Id factum quum quidā velut abiectius, q̄ vt philosophum deceret, reprehenderent: Nō ego, inquit, sum in culpa, sed Dionysius, qui aures habet in pedibus. Ingenium iuxta promptum & ad faciendum, & ad excusandum quidlibet.

50 Animus metu liber.

In Asia comprehensus est ab Artapherne Satrapa. Id temporis quum quidam eum interrogaret, num & illic haberet solitam animi fiduciam. Inepte, inquit, quasi unquam fuerim fidentiori animo, quam nunc alloquuturus Artaphernem. Nimirum hoc illi præstabat philosophia, ne quem hominem metueret, sed cum omnibus libere ageret.

51 Philosophia regina.

Eos qui liberalibus imbuti disciplinis philosophia negligerent, dicebat esse similes procis Penelopes, q̄ hi cum Melanthone & Polydora ancillis rem habuerint, & omnia potius se habituros sperauerint, quam dominæ nuptias. Sensit liberales disciplinas esse ve-

ſut pediſſequas. Philoſophiæ moralis, q̃ cum primis ſit adhibenda, & cuius gratia reliqua diſcuntur omnia. Simile quidam dixiſſe fertur & Ariſto de Vlyſſe, qui quum deſcẽdiſſet ad inferos, ait illum cum omnibus ferè Manibus fuiſſe colloc utum, quum ipſam reginam ne videre quidem potuerit.

52 Percunctanti, quæ potiſſimum adoleſcẽtibus eſſent diſcenda. Quæ viris, inquit, vſui futura ſunt. Hoc dictũ & alijs aſcribitur. Optima ſtatim diſcẽda ſunt, nec rudis ætas, q̃ maximè docilis eſt ſuperuacaneis eſt occupãda.

Optima primum.

53 Poſteaquam Ariſtippus magnam pecuniarum vim ſibi comparaſſet, & admiratus Socrates diceret, Vnde tibi tam multa? Vnde, inquit, tibi tam pauca? Non enim minus ad mirandum arbitrabatur, quòd Socrates tantus philoſophus, & qui tantos haberet amicos, pauper eſſet, quàm quòd ipſe diues.

Philoſophus diues.

54 Scorto cuidam dicenti: Sum ex te grauida Ariſtippe: Iſthuc, inquit, nihilo magis ſcire poſſis, quàm per denſiſſimas ſpinas ambulans dicere, Hæc me ſpina pupugit.

Lepidè.

55 Incuſante quodã, q filiũ ſic abijceret, negligeretq; quaſi ex ipſo natus non eſſet: An non, inquit, & pituitã & pediculos è nobis natos velut inutiles procul a nobis abijcimus? nã Senſit eos non habendos pro filijs, qui nihil haberent alioqui quo ſe parẽtum affectui commendent, niſi q ab ipſis progeniti ſint. Ita ſenex in comœdia. Tantiſper te volo meũm, dum id quod te dignum eſt facis.

Liberi degeneres.

56 Cùm Ariſtippus à Dionyſio pecunia donatus eſſet, Plato libris, atque ob id à quodam carperetur quaſi ad rem attentior eſſet quàm Plato: Quid refert? inquit, mihi pecunijs erat opus, Platoni libris: ſentiens neutrum

Auaritia non pecuniæ tantũ eſt.

trum accuſandum.

Interrogatus quam ob cauſam ſic ipſum argueret Dionyſius, Ob eandem, inquit, ob quam cæteri, ſignificans philoſophi libertatem omnibus eſſe moleſtam, non igitur mirandum ſi Regi, ſimul illud innuens, Regis iudicium nihil a uulgari differre, quòd fortuna non addat ſapientiam.

57 Veritas odioſa.

Quondam petiit talentum a Dionyſio, quumq; Rex redarguendi nactus occaſionẽ, diceret, Nonne tu prędicabas philoſophum non egere? Da, inquit, & poſteà de hoc diſputabimus. Cùm accepiſſet pecuniam, An non, inquit, rectè dixi philoſophum non egere? Non eget qui quũ opus eſt, hẽt vñ accipiat.

58 Philoſophus nullius eget.

Dionyſio recitanti verſiculum ex Sophoclis tragœdia:

Πρὸς τὸν τύραννον ὅς τις ἐμπορεύεται.
Κεῖν' ἐστι δοῦλος, κἂν ἐλεύθερος μόλῃ. Id eſt.
Quis quis tyranni ad tecta ſeſe contulit.
Fit ſeruus illi, liber etſi venerit.

59

Ariſtippus correcto poſteriore uerſiculo reſpondit.

Οὐκ ἔστι δοῦλος ἂν ἐλεύθερος μόλῃ. Id eſt.
Haud ſeruus eſt, ſi liber illuc venerit.

Significans non eſſe verum liberum, niſi cuius animum ſpe metuq; liberauit philoſophia. Neque enim uere liber eſt, quiſquis ingenuus natus eſt. Quidam hoc dictum aſcribunt Platoni.

Libertas uera.

Cùm inter Ariſtippum & Aeſchinem incidiſſet ſimultas, quidam aũt diceret, Vbi nũc illa veſtra amicitia? Dormit, inquit, ſed eam excitabo. Itaq; ſimultatem Ariſtippus commoda liberaq; appellatione facilè ſuſtulit. Ne ſilentio malum, ut ſolet, incrudeſceret, ultro adijt Aeſchinem; Non, inquit, quã primũ

60 Reconciliatio.

redibimus in gratiā, ac nugari desinemus? An potius expectabimus, vt scurris inter pocula de nobis loquendi materiam præbeamus? Cum quum Aeschines respondisset, se lubenti animo rediturum in gratiam: Memento igitur, inquit Aristippus, quod quum essem natu maior, prior ad te venerim. Tū Aeschines, Ne tu profectò, vir me longè melior es. Siquidem a me simultatis: abs te sarciendæ gratiæ, fuit initium. Hoc pacto redintegrata est inter illos amicitia.

61 Vera bona animi. Quodam tēpore cum ciuibus aliquot suis nauigans naufragio eiectus est. Qui in littore vidisset figuras mathematicas in arena depictas: Saluo, inquit, res est amici, hominum vestigia conspicio: & ingressus ciuitatem proximam inuestigauit, quinam essent ilic disciplinarum studiosi cum his vbi congressus est, summa cum humanitate tractarunt, non ipsum modo, verùm & comites illius, atq; et viaticum ad reditum subministrarunt. Tandem quum hi cum Aristippo venerant, pararent reditum in patriam, rogarentq; illum, ecquid vellet suis ciuibus renunciari: Vt, inquit, studeat sibi huiusmodi parare opes, quę naufragio non pereunt, sed simul cum possidente enatant.

62 Liberè. Quum Socrates taxaret vnguentis delibatos & Charondas, siue vt alijs placet, Phedon percunctaretur, quis esset ille vnguentis delibutus: Ego, inquit, infęlix, & me infœlicior Persarū rex. At vide, inquit, vt queadmodum hac parte nullo cęterorum animalium est superior, ita nec hominum illo præstantior.

DIOGENES CYNICVS.

Non inconcinnus, vt arbitror, ordo videbitur, si post facetam Socratis sanctimoniam, post hilarem

hilarem, Aristippi libertatē. Diogenem Sinopensem commemoremus, qui dictorum omni iugi gratia longè superauit cæteros: quanquam omnes hos tres diuersis quidem uirtutibus, ex æquo tamen suscipiendos iudico ut licèt dissimillimi fuerint, æquales tamen fuisse dicas.

1 Studium sapientiæ.

Primum Athenas profectus ad Antisthenem se contulit, a quo sæpe repulsus (nullum .n. discipulum recipiebat Antisthenes) nō destitit tamen hærere: adeò ut quum aliquādo baculum intentaret Antisthenes, ultrò baculō caput subiecerit, dicens: Cede si uis: at nullum inuenies baculum tam durum, quo me abs te abigas, dum aliquid dixeris. Insigne exemplum adamatæ sapientiæ.

2 Libertas.

Cùm murem fortè conspiceret in Megarico discurrentem, qui neque cauum quæreret, neque tenebris terreretur, neque cibum appeteret: Bellum, inquit, libertatis exemplum: moxque contemptis omnibus cœpit in dolio habitare.

3 Facetè.

Demirantibus ꝙ nullas haberet ædiculas, ubi cibum capere posset, ostendit Iouis porticū, aitq; Athenienses ipsi magnificā extruxisse, aulā, ubi uesceretur. Quod publicū erat ibi quoq; paratum interpretabatur. Neque potuit optare cenationem splendidiorem.

4 Artis supervacaneam.

Euclidis scholā, ꝙ arguta quidē sed ad rectè uiuendum inutilia docere uideret, χολὴν, id est, bilē ac molestiā appellabat, quū schola Græcis sonet otiū, & Platonis διατριβὴν. i. exercitationem κατατριβὴν, id est, contritionem uoce deprauata uocabat, ꝙ a communi uita semotus disputationibus insenesceret, quum Diogenes in publico uiuens mallet philosophice uiuere, quam disputare.

etiam si non sit. Præstantius igitur est, quod præstat philosophus, quam quod orator.

20 Modus. Aretam filiam salubribus præceptis instituebat, consuefaciens ut ubique quod immodicum esset, contemneret, quod mediocritas in omni re sit optima, & in fœmina maximæ virtutis sit temperare cupiditatibus.

21 Eruditio vtilis. Cuidam percunctanti, qua re esset melior euasurus filius, si eum curaret literis erudiendum: Vt nihil aliud, inquit, certè in theatro non sedebit lapis super lapidem: Amphitheatra gradus habebant marmoreos, in quibus sedens populus spectabat. Lapidem autẽ uulgo dicebant hominem indoctum, & elinguem.

22 Institutio recta. Quidam cum Aristippo agebat, vt filium suum susciperet erudiendum: sed quum philosophus pro mercede peteret quingenta drachmas, alter deterritus magnitudine pretij. Minoris, inquit, emerem mancipium. At hic, inquit, habebis duo. Sensit eadem pecunia illum sibi paraturum: & Philosophum vtilem, & filium obsequentem. Lepidè taxauit vulgi iudicium, qui nusquam parcior est quam in rectè instituendis liberis, plusq; sumptus impendit curandis equis, quam filijs.

23 Diuitiarũ usus. Reprehensus ꝙ pecunias acciperet ab amicis, ait se non ideo accipere, vt uteretur ipse, sed ut illi discerent, ad quas res utendum sit pecunijs. Vulgus enim diuitum, aut in equos, aut in operosas structuras, aut in luxũ perdit pecuniam, quum ea bonis uiris si egeant, sit eroganda. Quin, & aliter intelligas licebit. Aristippus non nisi ad uitæ necessaria pecunijs utebatur, ideoque a diuitibus accipiebat, ut eis demonstraret bene utendi rationem: id non poterat, nisi illi materiam subministrassent, Veluti qui cupit artem scribendi discere

discere, chartã & calamũ porrigit docturo.

Cnidam exprobanti ꝙ in propria cã oratore conductitio fuisset vsus, Nil mirum, inquit, & cœnam apparaturus coquum conduco: Alter videri volebat ob hoc oratorẽ præstantiorem philosopho, quod eius operã conduceret: ille retorsit in diuersum, innuens, inferiorem esse qui conducitur. Oratoris munus ĩferius est q̃ vt philosopho cõueniat.

24 Philosophus oratore præstantior.

Iustus est aliqñ è sua philosophia non nihil dicere, quumque detrectantem vrgeret Dionysius: Ridiculũ, inquit, si quidem me, vt de philosophia loquar, rogas, & qñ oporteat loqui ipse me doces, sensit hoc ipsum esse philosophi scire quando loquẽdum sit, qñ tacendum: at qui petit, vt audiat aliquid ex philosophia, declarat se philosophiam a philosopho velle discere: rursus qui cogit ad loquendum is videtur ipso philosopho doctior, vt qui melius norit loquendi tempus q̃ philosophus ipse. Ob hoc Aristippi responsum indignatus rex iussit illum in conuiuio infimum omnium accumbere: hic Aristippus nihil offensus, Hunc, inquit, locum o rex illustrare vis ac honorificũ reddere: significans non locum reddere hominẽ viliorem, sed ex dignitate hominis honorẽ addi loco.

25 Liberè.

Locum ornat homo

Quendam sibi vehementer placentem de natandi peritia, non tulit Aristippus. Et non te pudet, inquit, tam insolenter his de rebus iactare te, quæ Delphinum sunt propria? Lepidius erat, si dixisset, ranatum: Decet hominem gloriari super his, quæ sunt hominis propria. Nihil autem magis conuenit homini quàm ratione pollere. Nullus tam peritus natator est, quin hic a Delphinis superetur.

26

Per-

27 *Eruditio inutilis.* Percunctanti qua re differt sapiens ab indocto: Mitte inquit, ambos nudos ad homines ignotos, & videbis. Significauit sapientē secum in pectore circunferre, quo se cōmendet quibuslibet. Proinde si doctum & indoctum, pariter nudos mittas in regionem peregrinam, vbi ambo sint ęque ignoti, sapiens proferens opes suas protinus & rem & amicos inueniet, nudus alter pro insano ridetur, & fame periclitabitur.

28 *Bibacitas.* Iactanti cuidam, quòd multum biberet, nec inebriaretur, Quid, inquit, magni narras, quum idem faciat mulus?

29 Quidam Aristippo vitio dabat, q cū meretrice haberet consuetudinem. Hanc Socratica isagoge sic confutauit, Age dic mihi, num referre putas, vtrum quis accipiat domū, quā multi inhabitarint, aut quā nemo? Cū negasset referre, Quid, inquit, refert ne vtrum veharis naui quę multos vexerit, an q̄ nullos? Cum negasset & hoc, Quid igitur interest, inquit, vtrū cōsuetudinē hēas cū muliere q̄ multis sui fecerit copiam, an quę nulli?

30 *Prouisio necessariorum.* Reprehēsus a quodā, quòd Socratis discipulus contra Socratis morem pecuniam acciperet: Merito, inquit, hoc facio: nam Socrati plurimi diuites amici mittebant triticum & vinum, è quibus pauca in vsus necessarios reseruans remittebat reliquum. Nimirū habebat ille dispensatores Atheniensium primores, ego verò Eutychidem seruum meū emptitium. Significabat se nihilo minus cōtemnere pecuniā quam Socratē, sed illi fuisse largiores amicos. Hoc colore se possent & hodie quidam excusare profitentes summum pecuniæ contemptum, quū apud amicos habeant depositā pecuniā, q olim habebant

bāt benignos peni curatores,nunc esurituros satis,si nihil sit alicubi repositum nūmorum.

31 Habuisse dicitur consuetudinē cum Laide nobili scorto. Quo nomine quum vulgò male audiret, cuidam obijcienti ꝙ philosophus haberetur a Laide: Imò Laïs, inquit, habetur a me,non ego à Laide: significās non esse turpe vti concessa voluptate, sed ei seruire deditumq; esse, in turpibus habendum.

32 Lau ti Rur sum obijciēti ꝙ cibis lautioribus vteretur,hac ratione occlusit os: Tu, inquit,hos cibos triobolo non emeres? cumq; is qui volebat lautitiarum videri cōtemptor, annuisset: Ergo,inquit,non tā ego voluptati studeo quam tu auaritiæ. Siquidem vsurus erat & ille lautitijs,si gratis aut minimo cōtigissent.

33 Liberè. Dionysij quæstor,nomine Simus,natione Phryx,ostēdit Aristippo suas ædes vndequaque splendidas, et pauimento pretiosis tessellis constrato: omnibusq; circunspectis Aristippus sputum oris reiecit in barbam Simi. & ob id indignanti hoc colore se excusauit, ꝙ in tota domo nihil videret ad excipiendū oris recrementum opportunius: iuuenes in tota domo nihil esse fœdius aut immundius barbari facie, quum eā hominis partē opporteret esse mundissimam. Quanquam hoc dictum magis quadrat in Cynicum aliquem, quàm in Aristippū,vtcumque illi ascribitur.

34 Delectatus aliquando insigni vnguento, Male sit,inquit,malis cinædis, qui rem tam bellam infamarunt Sentiēs multa per se bona reijci culpa utentium male.

35 Interrogatus quomodo Socrates obisset diem, Vt ego,inquit,optarim: significans talem mortem quauis uita optabiliorem . nec potuit breuius fœlicem obitum describere.

Dicti

Dicti tamen argutia in hoc eſt, ꝙ philoſophus aliud reſpõderit, quam expectabat percunctator. Ille quærebat de genere mortis, morbo periſſet, gladio, veneno, an precipitio: ille putans id nihil referre, reſpondit, illum fœliciter eſſe mortuum.

36 *Argutè.* Sophiſta Poſyenus ingreſſus ędes Ariſtippi quum videret illic mulieres pulchrè ornatas, ac magnificè inſtructum conuiuiũ, cępit reprehendere tantum in philoſopho luxum. Ariſtippus diſſimulata obiurgatione aliquãto poſt: Potes ne inquit hodie nobiſcum eſſe? Cum ille non recuſaſſet, Quid igitur, inquit, incuſas? Videris.n. non lautiorem menſam reprehendere, ſed impendium. Nam ſi conuiuium ob hoc ipſum diſplicuiſſet, quod eſſet lautius, recuſaſſet eſſe conuiuia. Porrò probare quidem apparatum, ſed offendi ſumptu, non frugalis, ſed auari hominis eſſe videtur.

37 *Philoſophiæ ſtudium.* Vix credibile eſt quod de illo refert Bion, cum famulus in itinere geſtans pecuniam onere premeretur: Abijce, inquit, quod nimium eſt, & fer quod potes.

38 *Ingenioſè.* Quodam tẽpore nauigans, vt intellexit nauim eſſe piraticam, deprõpſit aurum ac numerare cœpit, moxque abiecit in mare, & grauiter ingemuit, fingens ſibi imprudenti & inuito excidiſſe. Hoc ingenio uitæ ſuæ conſuluit, adempta piratis occidendi uinciendive materia. Sunt qui narrent illum & hæc dixiſſe: Satius eſt, vt hæc per Ariſtippum, quam propter hæc pereat Ariſtippus.

39 *Liberè.* Percunctanti Dionyſio quur Ariſtippus veniſſet in Siciliam relicto Socrate: Vt inquit, quæ habeo, impartiam: quę nõ habeo, acci-

accipiam. Sunt qui narrent illum sic respondisse. Quum egerem sapientia, adij Socratē: nunc quoniam egeo pecunia, ad te veni.

40 Argutè.

Aristippus Platoni obiurgāti, ꝙ multos pisces emisset, rūdit, se illos emisse obolo. quumque Plato dixisset, tāti & ipse empturus erā. Vides, inquit, igitur, ò Plato, me nō esse obsoniorum auidum, sed te pecuniæ amantem. Similia quędam antè commemorata sunt.

41 Candidè.

Idem Æginæ in Neptunalibus consuetudinē habuit cū Phrynæ: cumque illi quispiā obiecisset, ꝙ tantum pecuniæ impenderet mulieri, quæ Diogenem Cynicum gratis admitteret: Ego inquit, illi multa suppedito, vt ipse ea fruar, non me quis alius. Traditū est hoc de Phyrne, ꝙ quū esset formosissima, quibuslibet tamen sui copiā facere soleret, nullo delectu personarum, seu diuites essent, seu pauperes, in neminē fastidiosa. Itaq; turbam amatorum habuit. Huc respexit Horatius.

Me libertina, nec vno
Contenta, Phryne macerat.

42 Candidè.

Aristippum cum Phryne consuetudinem habentem sic obiurgauit Diogenes, cum publica, inquit, muliere tibi res est Aristippe: aut igitur canem agas quemadmodum ego, aut desinas. Hunc inductione sic repulit Aristippus, Num absurdum tibi videtur Diogenes inhabitare domum in qua prius habitarunt alij? Quum negasset ille. Quid inquit? nū uehi naui, quæ multos antea vexerit? Quū hoc quoque negasset absurdum esse: Quur igitur, inquit, absurdum putas congredi cum muliere, qua plures sunt usi? Hoc ante commemoratum est, nisi quòd Athenæus hunc in modum retulit.

43

Quum prædiū amenissimum ꝑdidisset, cui

Relictis gaudēdū. dam deploranti tam miserabilem illis casum, Quid, inquit, an nescis tibi unicum esse prædiolum, mihi vero tres agros superesse? Quū annuisset. Quin igitur tuā potius uicem deploramus: Sentiens insipientis esse, dolere amissis potius quàm gaudere rel. ctis.

44 Lepidè. Cuidam interroganti, Num tu es vbique? ridens: Naulum, inquit, non perdo, si sum vbique. Elusit Aristippus sophisticā quæstionem, an idē corpus possit esse diuersis in locis, dum respondit non esse periculum, ne perdat naulum, Perdit enim naulum, qui dato pretio non peruehitur eo, quo vult.

45 Moderatè Confutatus in disputatione à quodam homine audaci, sed eodem furioso ac stolido, quum illum videret gestientem, inflatumque victoria: Ego quidem inquit, redargutus abeo, sed suauius dormiturus te qui redarguisti.

46 Helicon Cyzicenus unus ex Platonis æqualibus Solis defectum prædixerat. Qui posteaquam accidit, quemadmodum ille prædixerat, à Dionysio argenti talento donatus est. Tum Aristippus ad reliquos philosophos, Et ego rem miram habeo, quam possim prædicere orantibus vt proferret. Prædico, inquit, breui inter Platonem ac Dionysium futuram simultatem. Senserat enim regem animum suum iam dudum dissimulare.

47 Amicus deligendus. Illud cum primis damnabat in hominum moribus, quod in auctionibus vasa diligenter inspicerent prius, quàm emerent; uitam eorum non inspicerent, quos sibi in amicitiam adiungerent. At maior utilitas est à fidis amicis, quam à vasis, & plus damni est, nisi deligas.

48 Cum Dionysius in conuiuio iussisset vt singuli in ueste purpurea saltarent: purpura

uero

vero tum Regum erat gestamen nunc sutoribus etiam communis. Id Plato facere recusauit, his trimetris è fabula quapiam:

Οὐκ ἂν δυναίμην θῆλυν ἐνδῦναι στολὴν,
Ἀῤῥὴν πεφυκὼς, καὶ γένους ἐξ ἄῤῥενος idest,
Muliebri ego haud quaquam indui quã stola,
Vir natus ipse & ex virili germine.

Comiter.

Aristippus vero non recusauit, sed indutus purpura saltaturus, hos versus recitauit ex tempore.

Καὶ γὰρ ἐν τώφρων ὐ χεύμασιν
Ὁ νοῦς ὁ σώφρων ὐ διαφθερήσεται. Id est,
Nam in Liberi patris sacris
Mens, quæ pudica est, nesciret corrumpier.

49 Preces abiectæ.

Dum aliquando Dionysium interpellaret pro amico, nec ille preces admitteret, prostratus cœpit amplecti pedes Regis, & impetrauit. Id factum quum quidã velut abiectius, q̃ vt philosophum deceret, reprehenderent: Nõ ego, inquit, sum in culpa, sed Dionysius, qui aures habet in pedibus. Ingenium iuxta promptum & ad faciendum, & ad excusandum quidlibet.

50 Animus metu liber.

In Asia comprehensus est ab Artapherne Satrapa. Id temporis quum quidam eum interrogaret, num & illic haberet solitam animi fiduciam. Inepte, inquit, quasi unquam fuerim fidentiori animo, quam nunc alloquuturus Artaphernem. Nimirum hoc illi præstabat philosophia, ne quem hominem metueret, sed cum omnibus libere ageret.

51 Philosophia regina.

Eos qui liberalibus imbuti disciplinis philosophia negligerent, dicebat esse similes procis Penelopes, q̃ hi cum Melanthone & Polydora ancillis rem habuerint, & omnia potius se habituros sperauerint, quam dominæ nuptias. Sensit liberales disciplinas esse ve-

lut pedissequas. Philosophiæ moralis, quæ cum primis sit adhibenda, & cuius gratia reliqua discuntur omnia. Simile quidam dixisse fertur & Aristo de Vlysse, qui quum descedisset ad inferos, ait illum cum omnibus ferè Manibus fuisse collocutum, quùm ipsam reginam ne videre quidem potuerit.

52 Optima primum. Percunctanti, quæ potissimùm adolescētibus essent discenda. Quæ viris, inquit, vsui futura sunt. Hoc dictū & alijs ascribitur. Optima statim discēda sunt, nec rudis ætas, quæ maximè docilis est superuacaneis est occupāda.

53 Philosophus diues. Posteaquam Aristippus magnam pecuniarum vim sibi comparasset, & admiratus Socrates diceret, Vnde tibi tam multa? Vnde, inquit, tibi tam pauca? Non enim minus ad mirandum arbitrabatur, quòd Socrates tantus philosophus, & qui tantos haberet amicos, pauper esset, quàm quòd ipse diues.

54 Lepidè. Scorto cuidam dicenti: Sum ex te grauida Aristippe: Isthuc, inquit, nihilo magis scire possis, quàm per densissimas spinas ambulans dicere, Hæc me spina pupugit.

55 Liberi degeneres. Incusante quodā, quod filiū sic abijceret, negligeretque; quasi ex ipso natus non esset: An non, inquit, & pituitā & pediculos è nobis natos veluti inutiles procul a nobis abijcimus? nā Sensit eos non habendos pro filijs, qui nihil haberent alioqui quo se parētum affectui commendent, nisi quod ab ipsis progeniti sint. Ita senex in comœdia. Tantisper te volo meū m, dum id quod te dignum est facis.

56 Auaritia non pecuniæ tantū est. Cùm Aristippus à Dionysio pecunia donatus esset, Plato libris, atque ob id à quodam carperetur quasi ad rem attentior esset quàm Plato: Quid refert? inquit, mihi pecunijs erat opus, Platoni libris: sentiens neu-

trum

trum accusandum.

57 Interrogatus quam ob causam sic ipsum argueret Dionysius, Ob eandem, inquit, ob quam cæteri, significans philosophi libertatem omnibus esse molestam, non igitur mirandum si Regi, simul illud innuens, Regis iudicium nihil a uulgari differre, quòd fortuna non addat sapientiam.

Veritas odiosa.

58 Quondam petijt talentum a Dionysio, quumq; Rex redarguendi nactus occasionē, diceret, Nonne tu prędicabas philosophum non egere? Da, inquit, & posteà de hoc disputabimus. Cùm accepisset pecuniam, An non, inquit, rectè dixi philosophum non egere? Non eget qui quũ opus est, hēt vñ accipiat.

Philosophus nullius eget.

59 Dionysio recitanti versiculum ex Sophoclis tragœdia:

Πρὸς τὸν τύραννον ὅς τις ἐμπορεύεται.
Κείνου ἐστὶ δοῦλος, κἂν ἐλεύθερος μόλῃ. Id est,
Quisquis tyranni ad tecta sese contulit.
Fit seruus illi, liber etsi venerit.

Aristippus correcto posteriore uersiculo respondit.

Οὐκ ἔστι δοῦλος ἂν ἐλεύθερος μόλῃ. Id est.
Haud seruus est, si liber illuc venerit.

Significans non esse verum liberum, nisi cuius animum spe metuq́ue liberauit philosophia, Neque enim uere liber est, quisquis ingenuus natus est. Quidam hoc dictum ascribunt Platoni.

Libertas uera.

60 Cùm inter Aristippum & Aeschinem inci disset simultas, quidam aũt diceret, Vbi nũc illa vestra amicitia? Dormit, inquit, sed eam excitabo. Itaq; simultatem Aristippus commoda liberaq; appellatione facilè sustulit. Ne silentio malum, ut solet, incrudesceret, ultro adijt Aeschinem; Non, inquit, quã primũ

Reconciliatio.

redibimus in gratiã, ac nugari desinemus? An potius expectabimus, vt scurris inter pocula de nobis loquendi materiam præbeamus? Cu- quum Aeschines respondisset, se lubenti animo rediturum in gratiam: Memento igitur, inquit Aristippus, quòd quum essem natu maior, prior ad te venerim. Tũ Aeschines, Ne tu profectò, vir me longè melior es. Siquidem a me simultatis: abs te sarciendæ gratiæ, fuit initium. Hoc pacto redintegrata est inter illos amicitia.

61 Vera bona animi. Quodam tẽpore cum ciuibus aliquot suis nauigans naufragio eiectus est. Qui in littore vidisset figuras mathematicas in arena depictas: Saluo, inquit, res est amici, hominum vestigia conspicio: & ingressus ciuitatem proximam inuestigauit, quinam essent ilic disciplinarum studiosi cum his vbi congressus est, summa cum humanitate tractarunt, non ipsum modo, verùm & comites illius, atq; et viaticum ad reditum subministrarunt. Tandem quum hi cum Aristippo venerant, pararent reditum in patriam, rogarentq; illum, ecquid vellet suis ciuibus renunciari: Vt, inquit, studeāt sibi huiusmodi parare opes, quę naufragio non pereunt, sed simul cum possidente enatant.

62 Liberè. Quum Socrates taxaret vnguentis delibutos & Charondas, siue vt alijs placet, Phedon percunctaretur, quis esset ille vnguentis delibutus: Ego, inquit, infęlix, & me infœlicior Persarũ rex. At vide, inquit, vt queadmodum hac parte nullo cęterorum animalium est sugerior, ita nec hominum illo præstantior:

DIOGENES CYNICVS.

Non inconcinnus, vt arbitror, ordo videbitur, si post facetam Socratis sanctimoniam, post hilarem

hilarem, Aristippi libertatē. Diogenem Sinopensem commemoremus, qui dictorum omni iugi gratia longè superauit cæteros: quanquam omnes hos tres diuersis quidem uirtutibus, ex æquo tamen suscipiendos iudico ut licèt dissimillimi fuerint, æquales tamen fuisse dicas.

1 Studium sapientiæ.

Primùm Athenas profectus ad Antisthenem se contulit, a quo sæpe repulsus (nullum .n. discipulum recipiebat Antisthenes) nō destitit tamen hærere: adeò ut quum aliquādo baculum intentaret Antisthenes, ultrò baculō caput subiecerit, dicens: Cede si uis: at nullum inuenies baculum tam durum, quo me abs te abigas, dum aliquid dixeris. Insigne exemplum adamatæ sapientiæ.

2 Libertas.

Cùm murem fortè conspiceret in Megarico discurrentem, qui neque cauum quæreret, neque tenebris terreretur, neque cibum appeteret: Bellum, inquit, libertatis exemplum: moxque contemptis omnibus cœpit in dolio habitare.

3 Facetè.

Demirantibus ꝙ nullas haberet ædiculas, ubi cibum capere posset, ostendit Iouis porticū, aitq; Athenienses ipsi magnificā extruxisse, aulā, ubi uesceretur. Quod publicū erat sibi quoq; paratum interpretabatur. Neque potuit optare cenationem splendidiorem.

4 Artis ... pernaciam.

Euclidis scholā, ꝙ arguta quidē sed ad rectè uiuendum inutilia docere uideret, χολὴν; id est, bilē ac molestiā appellabat; quū schola Græcis sonet otiū, & Platonis Διατριβὴν. i. exercitationem κατατριβὴν, id est, contritionem uoce deprauata uocabat, ꝙ a communi uita semotus disputationibus insenesceret, quum Diogenes in publico uiuens mallet philosophice uiuere, quam disputare.

5 Dionysiaca certamina, quæ Athenis in honorem Bacchi, magnis impendijs pompaq; celebrabantur, appellabat magna stultorum miracula, ꝙ in his nihil non ridiculũ ageret.

Põpa inepta.

6 Oratores q̃ summo in pretio hẽbant Athenis, dicebat turbæ ministros, ꝙ ad gratiam loqui cogerentur, ac seruiliter adulari stolidæ multitudini. Coronas autem dicebat esse gloriç pustulas, ἐξανθήματα, qualia nonnullis progerminant in naso uultuque ex bile.

Oratores.

7 Quoties considerabat in hoĩum uita, ciuitatũ gubernatores, medicos, ac philosophos, dicebat nullum aĩal homine sapiẽtius. Idem contemplans somniorum interpretes, coniectores, diuinos, & huius generis cęteros, aut qui gloriæ diuitijsq; seruirent, aiebat sibi nihil hoĩe uideri stultius: indicãs hoĩs ingeniũ ad res optimas accõmodũ, si exerceat: sin ad uitia degñet, lõge esse infra mutas pecudes.

Homo animal stultissimum.

8 Dicere solitus est sæpius in uita parandum λόγον ἢ βρόχον, id est sermonem q̃ laqueum. Qui desponderunt animum, ad laqueum confugiunt, quum ad consolatorium sermonem potius sit confugiendum. Nam animo ægrotanti medicus est oratio. Nec absurdus fuerit sensus, si λόγον accipias pro ratione.

Nota.

9 Quũ in opiparo cõuiuio uideret Platonem nihil attingentem lautitiarũ, sed oleis duntaxat uescentem: Quid accidit, inq̃t, uir sapientissime, ut quum ob huiusmodi mensas in Siciliam profectus sis, hic a paratis abstineas? Ad hæc Plato, At hercle, Diogenes, & in Sicilia hmõi fere cibo contentus eram. Quid igitur, inquit, Diogenes, necesse erat Syracusas nauigare? An tũ Attica nõ ferebat oleas? Hoc dictum quidam ascribunt Aristippo.

Philosophus aulicus.

10 Diogenes aliq̃n Platoni occurrit, caricas ędens

ædens eique offerens dixit, Licet participem esse: cũ acceptas edisset, Participem esse dixi, inquit, nõ deuorare, μεταςχεῖν εἶπον ὀυ καταφαγεῖν. Hic iocus ad rem seriam potest accõmodari, uidelicet in eos, qui principis, præceptoris, aut parentũ permissu abutuntur ad inconcessa. Veluti si quis admonitus non esse inutile degustare dialecticã, totã uitam ei impẽdat studio. dictum ita refertur a Laertio, ut dubites uter alteri obtulerit caricas.

Concessis abuti.

11 Plato frugalis quidem erat, sed tñ amans mũdiciei, cõtra Diogenes sordidus. Itaq; calcans Platonis culcitram pñtibus aliquot Dionysij amicis quos Plato inuitarat ad conuiuium, dixit, Calco Platonis ambitionẽ. Mox Plato, At, quanta superbia tumes ipse Diogenes, dum alienã superbiam te calcare putas. Hoc ipsum ab alijs narratur lepidius. Diogeni dicẽti, Calco fastũ Platonis, Calcas, inquit, Plato sed alio fastu. Nam hoc ipsum fastus erat, quod iactabat mundiciei contẽptum: & qui sordibus gloriãtur, non minus ambitiosi sunt, quàm qui splendide uestiuntur, sed aliter. Turpior est autem ambitio ex fuco uirtutis laudem captans. Photion tamen hoc non ascribit Diogeni, sed Platoni Cynico.

Gloria tecta.

12 Diogenes a Platone petierat uini paululũ, tunc, & caricas. Plato misit lagẹnam. Cur Cynicus hunc in modum gratias egit, Quum interrogaris quot sint duo, & duo, rñdes uiginti: ita nec secundum ea quæ rogaris, das: nec ad ea, quæ interrogaris, respondes: Notauit Platonem ut immodicè loquacem: quod idem in illius scriptis notauit Aristoteles.

Liberalitas nimia.

13 Percunctanti in qua parte Græciæ uidisset bonos uiros: Viros, ait, nusquam, sed Lacædæmone uidi pueros. Notant totius Græciæ cor-

Pauci boni.

5 Pōpa inepta. Dionysiaca certamina, quæ Athenis in honorem Bacchi, magnis impendijs pompaq;, celebrabantur, appellabat magna stultorum miracula, φ in his nihil non ridiculū ageret.

6 Oratores. Oratores q summo in pretio hæbant Athenis, dicebat turbæ ministros, φ ad gratiam lo qui cogerentur, ac seruiliter adulari stolidæ multitudini. Coronas autem dicebat esse gloriç pustulas, ἐξανθήματα, qualia nonnullis progerminant in naso multoque ex bile.

7 Homo animal stultissimum. Quoties considerabat in hoīum uita, ciuitatū gubernatores, medicos, ac philosophos, dicebat nullum aial homine sapiētius. Idem contemplans somniorum interpretes, coniectores, diuinos. & huius generis cęteros, aut qui gloriæ diuitijsq; seruirent, aiebat sibi nihil hoīe uideri stultius: indicās hoīs ingeniū ad res optimas accōmodū, si exerceat: sin ad uitia degn̄et, lōge esse infra mutas pecudes.

8 Nota. Dicere solitus est sæpius in uita parandum λόγον ἢ βρόχον, id est sermonem q̃ laqueum. Qui desponderunt animum, ad laqueum confugiunt, quum ad consolatorium sermonem potius sit confugiendum. Nam animo ægrotanti medicus est oratio. Nec absurdus fuerit sensus, si λόγον accipias pro ratione.

9 Philosophus aulicus. Quū in opiparo cōuiuio uideret Platonem nihil attingentem lautitiarū, sed oleis duntaxat uescentem: Quid accidit, inq̄t, uir sapientissime, ut quum ob huiusmodi mensas in Siciliam profectus sis, hic a paratis abstineas? Ad hæc Plato, At hercle, Diogenes, & in Sicilia hmōi fere cibo contentus eram. Quid igitur, inquit, Diogenes, necesse erat Syracusas nauigare? An tū Attica nō ferebat oleas? Hoc dictum quidam ascribunt Aristippo.

10 Diogenes aliqñ Platoni occurrit, caricas

ędens

ædens eique offerens dixit, Licet participem esse:cũ acceptas edisset, Participem esse dixi, inquit, nõ deuorare, μεταςχεῖν, οὐκ οὐ καταφαγεῖν. Hic iocus ad rem seriam potest accõmodari, uidelicet in eos, qui principis, præceptoris, aut parentũ permissu abutuntur ad inconcessa. Veluti si quis admonitus non esse inutile degustare dialecticã, totã uitam ei impẽdat studio. dictum ita refertur a Laertio, ut dubites uter alteri obtulerit caricas.

Concessit abuti.

11 Plato frugalis quidem erat, sed tñ amans mũdiciei, cõtra Diogenes sordidus. Itaq; calcans Platonis culcitram pñtibus aliquot Dionysij amicis quos Plato inuitarat ad conuiuium, dixit, Calco Platonis ambitionẽ. Mox Plato, At, quanta superbia tumes ipse Diogenes, dum alienã superbiam te calcare putas. Hoc ipsum ab alijs narratur lepidius. Diogeni dicẽti, Calco factũ Platonis, Calcas, inquit, Plato sed alio fastu. Nam hoc ipsum fastus erat, quod iactabat mundiciei contẽptum: & qui sordibus gloriãtur, non minus ambitiosi sunt, quàm qui splendide uestiuntur, sed aliter. Turpior est autem ambitio ex fuco uirtutis laudem captans. Photion tamen hoc non ascribit Diogeni, sed Platoni Cynico.

Gloria tecta.

12 Diogenes a Platone petierat uini paululũ, tunc, & caricas. Plato misit lagenam. Cur Cynicus hunc in modum gratias egit, Quum interrogaris quot sint duo, & duo, rñdes uiginti: ita nec secundum ea quæ rogaris, das: nec ad ea, quæ interrogaris, respondes: Notauit Platonem ut immodicè loquacem: quod idem in illius scriptis notauit Aristoteles.

Liberalitas nimia.

13 Percunctanti in qua parte Græciæ uidisset bonos uiros: Viros, ait, nusquam, sed Lacædæmone uidi pueros. Notant totius Græciæ

Pauci boni.

corruptissimos mores, adeò vt apud Lacedæmonios, gentem incorruptissimam tantùm in pueris resideret prisca integritas. Simul illud innuit, in reliqua Græcia ne pueros quidem esse bonos: tum & illud, viros esse pueros, esse pueris deteriores, quum ab his oporteat pueros ad probitatem institui.

14 Τερετίζειν Ridicula præferuntur salutaribus. Quum aliquando de re seria differens, nullum haberet auscultatorē attendentē, cœpit ineptā cantionē canere veluti saltaturis. Vbi iā plurimi concurrissent, obiurgauit illos, ꝙ ad stulta & inepta frequentes, & alacres accurrerent: ad seria verò & bene ad viuendū vtilia, nec alacriter conuenirent, nec diligenter auscultarēt. Huic simillimum est, qđ Demostheni quidam ascribūt de vmbra asini.

15 Præpostera studia. Reprehendebat homines, quòd lucta, calcitrando, alijsq; his similibus semet exercerēt vt periti euadant: nullos autem in hoc incumbere, vt probi & honesti euaderent.

16 A nullo deniq; hoīum gñe linguę dicacitatē tpabat. Grāmaticos aiebat se demirari, qui tanto studio mala Vlyssis ꝑquirerent, suā ipsorū mala ignorarēt. Olim Grāmatici potissimū versabant in Homeri rhapsodijs: at is in Odyssea commemorat varios Vlyssis errores Musicos itē accusabat, q̃ in cythara diligēter aptarent chordas ad cocentus, mores hrent incōcinnos. Præpostera studia. Reprehendebat & Mathematicos, ꝙ Solē, Lunā, ac stellas intuerent, nō uidentes eaq̃ essent, ante pedes. Oratores carpebat, ꝙ studerent iusta dicere, sed eadem facere negligerēt. Auaros obiurgabat, ꝙ pecuniā verbis uituperarēt quū eā aīo plurimi facerent. Est.n. hoc auaris peculiare, ꝙ nulli magis detestantur auaritiam, quàm ipsi.

17 Taxabat hoīum uulgus, ꝙ bonos uiros hoc nomine

nomine laudarent, quia pecunias contemnerent, nec interim imitarentur, quos laudibus extollerent vehementer, sed pecuniosos magis sequerentur, quos vituperabant. Destomachabatur in eos, qui pro bona valetudine sacrificarent, & in ipso sacro epulis immodicis semet ingurgitantes, facerent bonæ valetudini contraria. Dicebat se mirari seruos, qui quum viderent dominos plus æquo uoraces, non illis eriperent cibos. Nam hoc esset dominorum valetudini consulere, & seruis magis conuenit edacitas.

18 Quę in vita fugienda.

Hactenus dictũ est, quos quibus nominibus reprehenderit, nunc audi, quos laudarit. Probabat eos, qui vxores ducturi nõ ducerẽt, qui nauigaturi non nauigarent, qui pueros alturi non alerent, qui ad Remp. accessuri non accederent, qui se ad conuiuẽdũ præpotentibus componerent, nec tñ accederent significans ab his omnibus abstinendũ, eosq; prudentes videri, qui ad ea solicitati, tempestiuè vertissent sñiam, ꝙ semel agressis nõ sit integrum mutare consilium, etiam si pœniteant instituti. Qui duxit vxorem, iam sui iuris non est, qui se mari commisit, ventorum arbitrio feratur oportet: qui semel accessit ad Rempublicam, scenæ seruiat oportet, & vt cupiat, tutum non est ad priuatam redire vitam.

19 Benignitas.

Illi tribuitur & hoc ænigma, manus non esse porrigendas amicis complicatis digitis: innuens non satis esse si comites non præbeamus amicis, sed comitati comitem adiungendã benignitatẽ. Qui comiter tractant amicos, dicuntur δεξιοῦσθαι, quasi dicas dextrare.

20

Quum captus vẽderetur in Creta, præconi roganti, quid sciret, & quo titulo eum cõmendaret emptori: Dic, inquit, te uendere

homi-

Educatio frugalis.

hoīem, q̄ sciat imperare liberis. Quidam Xeniades Corinthius admiratus præconij nouitatem, adijt Diogenem percunctans non sciret, quod profiteretur: vbi ex sermone hominis comperit esse sapientem ac doctū mercatus duxit domum, eiq; suos liberos erudiendos tradidit: quos ille susceptos liberaliter instituit, primumque tradidit artes liberales, mox docuit equitare, arcū tēdere, fundā rotare, iaculari telū. In palæstra uerò nō pmittebat, ut pædotriba illos grauioribus laboribus in morē athletarum exerceret: sed hactenus quantum ad ruborem, bonamq; corporis ualetudinem conduceret. Curauit vt ex poetis, alijsq; scriptoribus optima quæq; ediscerēt, q ea modo verè scimus, quæ memoria tenemus: breuiter totius doctrinę summam illis redegit in compendium, quò & citius perciperent, & fidelius memoria complecterētur. Eosdem instituit domi ministrare parentibus, cibo leui, viliq;, & aquę potu contentos esse: quumq; cæteri cæsariem alant ad formę commendationem, ille iussit illos radere comam: & si qn̄ prodeundū esset in publicū, incomptos producebat absq; tunicis, incalceatos, ac tacitos. Quin & ad uenatum illos instituebat, Lacedæmonios imitatus. Hic rebus factum est, ut a pueris obseruaretur, perque illos parenti commendaretur. Alij narrant præconem Diogenis iussu ita prędicasse: est ne quispiam, qui uelit emere dominum?

81 Quum sederet in auctione, uetitus est sedere, ac iussus est stare ob id opinor, ut facilius inspiceret emptor quid emeret. At Diogenes: Quid, inquit, refert, qn̄ pisces quocūque modo iaceant emuntur: notans vulgi stultitiam, qui emptori seruum cauent, ne quod

cor-

corporis vitium fallat, nec simili cautione explorant mentis habitum. Is autem deprehenditur ex oratione.

22 Aiebat sibi videri mirũ ꝙ quũ ollã aut operculum non emerẽt homines, nisi pulsu ac tinnitu exploratum, in emendo homine solo aspectu essent contenti: significans hominem nulla ex re melius cognosci, q̃ ex oratione. Vt igitur, qui vas fictile teruncio parant emere, digito pulsant atq; ex tinnitu reddito dignoscunt, sit ne integrũ, probę argillæ, ac bene coctum, ita priusquam minis aliquot emant hominem, oportebat ad dicendum prouocare, atque ex oratione deprehẽdere qualis sit. Eodem pertinet dictum superius, piscis mutus est: nec refert q̃uo iaceat, quum nihil aliud sit quàm piscis: ita non refert quo corporis habitu emas hominem, si silentem ęmas.

23 Seruo prudenti obtẽperandum.

Xeniadæ, à quo fuerat emptus, dicebat, Mihi licèt seruo obtemperes necesse est, propterea quòd qui naucleru[m] aut medicum habet seruum, ei tamen parere cogitur, si velit ex eo capere vtilitatem.

24 Sepultura

Apud hunc Xeniadem fertur consenuisse, & à suis discipulis sepultus esse. Rogatus à Xeniade, q̃uo sepeliri vellet, in faciẽ, inquit. Percunctanti cũr: Q̃ñ, inquit, paulò post futurum est vt inferiora fiant superiora huc alludens, ꝙ id temporis Macedones rerum potirentur, atque ex humilibus fierent excelsi: quod si inuerterentur omnia, fore vt cadauer etiam ex prono fieret supinum. Fortassis illud sensit, nihil referre quo statu corpus exanime sepeliatur, qua in re magna erat vulgi superstitio: porrectis in portam pedibus efferebantur, stantes cremabantur, & hodie stantes, ut audio sepeliuntur Iudæi,

dæi, certe supini sepeliuntur oẽs Christiani.

25 In foro quondam stans clamabat. Adeste homines, veluti concionaturus apud populũ: quumq; iam frequentes conuenissent, nec ille desineret clamare, Adeste homines, quidam indignati, En adsumus, dic aliquid. Tũ Diogenes baculo illos abigens, Homines, inquit, adesse iussi, non sterquilinia. Non putauit hominis cognomen competere eis, qui non viuerent iuxta rationem, sed brutorum in morem agerentur affectibus.

Homines pecudum similes.

26 Alexander Magnus quum esset Corinthi: adijt Diogenem pro dolio sedentem, cumq; eo multa collocutus est: à quo digressus indignantibus amicis q̃ Rex illi cani tm̃ habuisset honoris qui tãto Principi nec assurgere dignaretur: Imo, inquit, ni Alexander essẽ, Diogenes esse vellem. Adeo demiratus est animũ illum liberum, ac rebus humanis omnibus superiorem, ut nihil regno similius eẽ iudicaret. Præcipua Regũ felicitas est quòd nulli seruiunt: sed quicquid volũt, facile efficiunt, tum quod nullius egeant: atqui hoc ipsum homini præstat philosophia multo verius, quam regnum monarchis. Quanquàm Alexandrum esse, Alexãder maius quiddam existimabat quam regem esse.

27 Negabat illos debiles ac mancos appellandos, qui surdi essent, aut cæci, sed qui peram non haberent. Lusit autem affinitate vocũ: Nam ἀνάπηρος Græcis dicitur mancus, aut mutilus, ἄπηρος qui pera caret: innuens, opinor, hominem ad omnem vita fũctionem inutilem esse, qui expers sit Philosophiæ Pera enim Cynicorum penus erat.

Philosophia.

28 Ingressus aliquando iuuenum conuiuium capite semitonso, non solũ non comiter exce

ptus

ptus est, sed multis plagis onustus dimissus est. Quos ille hac ratione est ultus: Nomina iuuenum, a quibus fuerat cæsus, albo inscripsit, itaque obambulabat soluto pallio: plagarum notæ loquebantur quid esset passus, & album prodebat autores. Hoc pacto iuuenes inhumanos omnibus obiurgandos ac reprehendendos exposuit.

Vindicta ciuilis.

29 Quoniam Cynicus erat, canis dictus est, & hoc uitæ genus à multis laudabatur, nemo tamen imitabatur. itaque dicere solitus est, se canem esse laudantium, sed laudatorum neminē cum laudato cane audere venatum ire:

Virtus laudata tantum.

30 Iactante se quopiam ac dicente: Viros supero in Pythijs. Equidem inquit, viros, tu uerò mancipia. Lusit rursus affinitate uocum, quæ est inter ἄνδρας & ἀνδράποδα. Mancipia autem appellabat quicunque seruirent cupiditatibus. Has philosophia vincere pulchrius est quàm in Pythijs ludis vincere viros:

Serui veri.

31 Cuidam admonenti, vt iam senex quiesceret à laboribus. Quid, inquit, si in stadio currerem, vtrum oporteret iam metæ vicinum cursum remittere, an magis intendere? Rectè sensit virtutis studium hoc magis intendendum, quominus superest vitæ, quòd turpe sit tum ab honesto instituto refrigescere.

Intendendum honesti studii.

32 Aliquando vocatus ad cœnam, negauit se venturum. Roganti causam, Qm̄, inquit, heri mihi non sunt actæ gratiæ. Vulgus hominū postulat sibi ueluti pro magno beneficio gratias agi, si quem admiserint ad conuiuiū. At Diogenes licet pauper, existimabat sibi deberi gratiam, ꝙ nō grauaretur interesse cōuiuio, quia nusquā iret à symbolus, sed lautius philosophiæ sermonibus pasceret conuiuatores, & cōuiuarum animos, quam ille corpus epulis.

L'e-

33 Demosthenem aliquando in publico diuersorio prandentem deprehendit, quumq; ille conspecto Diogene sese subduceret, Tãto magis, inquit, in diuersorio futurus es, significans hoc illum magis fore cõuiua cum fabulam, quod non solum ibi versaretur, sed etiam tanquam in re nefaria deprehensus, sese subduxisset. Hoc enim memorabilius, quam quòd illic potaret. Alij narrant hoc cuidam adolescẽti dictum. Is potuit & Demosthenes esse: simplicior autem sensus est, ut accipiamus adolescentulum admonitum, ne intro fugeret, sed foras. Nam quo interius sese abdebat in popinam, hoc magis erat in popina.

34 *Hic ẽ ille.* Hospitibus quibusdam celebrem illũ Demosthenem videre cupientibus, porrecto medio digito, hic est, inquit, ille Demosthenes Atheniensium orator. Digitus pollici proximus index dicitur, ꝙ hunc intendentes solemus aliquid commonstrare. Digitus autem medius apud priscos infamis habebatur, ob causam hic nõ referendam. Porrò Demosthenes vulgo malè audiebat, quasi parum vir esset. Id significans Diogenes maluit illum medio quàm indice demonstrare.

35 *Pudór inutilis.* Cuidam exciderat panis, eumq; reliquit, ꝙ puderet recipere. Hunc castigare volens Diogenes iniecto fune collo traxit urceum per ceramicum, hoc faciens in populo, quod ille in pane facere erubescebat.

36 *Exempla insignia.* Cum multis videretur immodicè philosophus, respondit sese imitari chori magistros, qui tonũ legitimũ excedere solent, ut alij cõgruũ arriperent. Quod.n.excedit modũ, tametsi vitiosum est, tamen ad excitandam aliorũ socordiã cõducibile est. Ita pallium ac doliũ Diogenis, diuitib⁹ suas delitias exprobrabãt.

Dice-

Dicebat plurimos in sanire præter digitũ. Num si quis assiduè medium digitum intendat vice indicis, vulgo habeat insanus: si quis indicem, sanus vr: At plurimi sunt homines, qui grauius insaniunt in rebus serijs, q̃ si digitum pro digito porrigant, & tamen hi vulgo non habentur insani. Quemadmodum, & hodie, parentes in liberis pro graui peccato castigant, si læua pro dextra vtantur. Atqui non itidem castigant eos, quum turpia pro honestis eligunt.

37 Insaniæ genera.

Taxabat, & in hoc hoium insaniam, q res pretiosas minimo emerent, venderentq; vilissimas plurimo. Statuam enim tribus nummũ milib⁹ emi, quũ farinæ chœnix duobus æreis veniret. At statua nihil opus ad vitam, sine farina viuere non licet. Conueniebat igitur farinam multo statuis esse chariorem, Philosophus precia rerum æstimabat vsu naturali, vulgus æstimabat stulta persuasione.

38 Aestimatio præpostera.

Quod supra retulimus de Xeniade, quidam ita narrant: Quum esset emptus Diogenes pinde quasi ipse Xeniadẽ emisset, dixit illi: Vide vt iussis meis pareas: quumq; ille diceret, ἄνω ποταμῶν, significans rem præpostere agi, si seruus imperet hero: Si medicum, inquit, Diogenes, emisses, æger non illi præscribenti obtemperares, an diceres ἄνω ποταμῶν? Si herus corpore malè affectus auscultat seruo rei medicæ perito, multo magis decet animo ęgrũ auscultare seruo philosophię perito, quod enim ars medica præstat corpori, hoc philosophia præstat animo. Illa medetur febri, hæc prauis cupiditatibus. Quanto autem animus præstat corpori, hoc illius morbi sunt quam huius grauiores: Laertius addit, quum a præcone rogaretur, quo titulo vellet præ-

39 Seruus prudẽtior hero.

dicari, isque rndiisset, se scire imperare liberis, vbi vidisset prætereuntem quendam bene cultũ. Huic, inquit, me vende: nã is eget dño.

40 Cuidam ambienti à Diogene in philosophiæ disciplinam recipi, admisso explorandi gratia pernam in via ferendam dedit, seque iussit sequi. Ille præ pudore, abiecto quod gestabat furtim se subduxit. Aliquando post, fortè fortuna illi factus obuius, ridens: Tuã, inquit, ac meã amicitiam perna diremit: indicans illum non esse idoneum philosophiæ discipulum, qui stultum pudorem non posset contẽnere. Neq; .n. turpe est gestare pernam; sed ab honesto recedere, turpe est: Diocles hoc ipsum paulò secus narrat. Quum quidam ambiens esse Diogenis discipulus, dixisset illi, Impera mihi Diogenes, admisso in famulitium casei frustum portandum dedit. Id quum ille ob pudorem recusaret: Nostram, inqnit Diogenes, amicitiam paululum casei diremit.

Pudor inutilis.

41 Quum aliqñ vidisset puerũ caua manu bibentem. Hic puer, inquit, me frugalitate superat, qui supellectilem superfluam mecum circumferam: & eductũ è pera poculum ligneũ abiecit: Nesciebam, inquiens, & in hoc nobis prouidisse naturam. Quũm alterum puerum vidisset vasculo fracto, cauo panis excipere lẽticulam, abiecit, & catinum ligneum, vt superuacaneum. Hæc patiar videri ridicula, modo fateamur immodicum simplicitatis exemplũ in hoc vtile, vt nos nostri luxus pudeat.

Frugalitas.

42 Sapienti nihil deesse colligebat de hoc syllogismo, Deorum omnia sunt, Deorum autem amici sunt sapientes, & amicorum communia sunt omnia; sapientum igitur sunt omnia. Sed eodem syllogismo reijci poterat petens aliquid. Quur petis habens omnia?

Sapiẽs diues.

Quum

Quum vidisset fœminam dijs procumbentem, ita curuato corpore, vt a tergo quædam apparerent, quæ nudari non decet oculis hominum, adijt illam dicens. Non vereris, mulier ne stante post tergum tuum Deo (nam illius plena sunt omnia) parum decenter te geras? Aesculapio percussorem cõsecrasse dr, q accurrens procidentes in faciem contereret.

43 Decorum vbique seruandũ.

Solitus est ioco dicere, sibi tragicas execrationes occurrisse, quod esset, Ἀνέστιος ἄπολις ἄπατρις, ἀτιμώτης, ἀλήτης καὶ ἡμερόβιος. Id est. Domo, ciuitate, patriaque carens; pauper, & erro: Alludens ad locum aliquem è tragœdijs.

44 Paupertas tragica.

Quin, & illud dixisse fertur, quod fortunæ opponeret animi fiduciam, legi naturam, affectibus rationem, eo quod his tribus paratur, ac seruatur hominum tranquillitas. Aduersus fortunę procellas tuetur sapientem animus impauidus. naturam pro lege sequitur, cui si repugnet lex, contemnit eam. Porrò cupiditatum tumultus ratione compescit.

45 Philosophi vita.

Quum Alexander Magnus inuiseret Diogenem, reperit, eũ in cranio sedẽtẽ pro dolio, ac laceras schedas glutino cõmittentẽ, posteaquam Rex multa cum illo colloquutus pararet abire, diceretque. Cogita Diogenes, quid a me velis petere: nam quicquid optaris, feres: Mox, inquit, de alijs, interim secede paulisper. Cum Rex secessisset, putans illum velle deliberare, diutius silenti repetijt. Pete quod vis Diogenes. Hoc, inquit, uolebam nõ prius aceebas mihi Solem, ad id quod ago necessarium. Alij narrant illum dixisse. Ne mihi feceris vmbram, quod vellet apricari.

46

Memoratur, & illud. Alexandrum ita fuisse loquutum, adsum ò Diogenes tibi subuenturus,

47

 turus,

Philosophus paucis eget.

turus, quandoquidem video te multis egentem; cui Diogenes. Vter nostrum pluribus eget, ego qui vltro peram, & pallium nihil desydero: an tu qui non contentus patrio regno, periculis temet obijcis, vt latius imperes, adeo vt vix totus Orbis tuæ cupiditati videatur satis futurus.

48 Lepidè.

Quodam tempore, quum diutissimè legens tandem eo venisset, vt videret chartam vacuam: Bono, inquit, animo estote viri, terram video. Alludens ad longa nauigatione fessos, qui recreantur animo quum ipsis procul apparet portus.

49 Argutia friuola.

Cuidam sophisticis argumẽtationibus colligenti, quod Diogenes haberet cornua, frontem, ac tempora manu contrectans. Atqui, inquit, ego non video. Irridere maluit friuolum enthymema quam soluere.

50

Quum Zenon in scholis differens acutissimis rationibus probaret nullum esse motum, nec esse posse, Diogenes surgens cœpit inambulare. Id admiratus Zenon. Quid, inquit, agis Diogenes? Confuto, inquit, tuas rationes. Taxans interim inanem ingenij ostentationem.

51 Argutia friuola.

Sophista quidam volens apud Diogenem ostentare acumen ingenij, hunc in modum ratiocinatus est. Quod ego sum, tu non es. Cum annuisset Diogenes. Ego, inquit, sum hõ, igitur tu nõ es hõ. Tum Diogenes. A me, inquit, incipe, & rectè collegeris. Non dignatus est aperire, quid haberet vitij ratiocinatio, sed maluit irridere de tam friuolis nugis sibi placentem. Si sic sumpsisset, tu es homo, sequebatur sophistam non esse hominem.

52 Ignota loqui.

Cuidam ad ostentationẽ ingenij multa de rebus cœlestibus disserẽti: Quã nuper, inquit, de

de cœlo venisti? Socratem in hoc retulit, cuius est illud, Quæ supra nos, nihil ad nos.

53 Mala vera.

Eunuchus quispiam contaminatæ famæ inscripserat ædibus suis μηδὲν εἰσίτω κακόν, ne quid ingrediatur mali. Id videns Diogenes: Aedium, inquit, dominus, qua ingredit? Eunuchus boni omnis gratia posuerat titulum, ne quid infœlicitatis attingeret domum. Id Diogenes detorsit ad mala animi, quæ sola verè mala sunt.

54 Ridiculũ.

Nactus vnguentum eo pedes inunxit præter morẽ publicũ. Id demirantibus dixit. Qm̃ vnguentũ capiti infusum exhalatur in aerẽ, a pedibus aũt ascẽdit ad nares. Similiter alius reprehendit publicã consuetudinem, qua coronas capiti imponunt, quum magis conueniat infra nares ponere, quòd fragrantiæ vapor non tam descendat, quàm ascendat.

55 Imitari non est satis.

Athenienses hortabantur Diogenem, vt mysterijs initiaretur, addentes ꝙ initiati apud inferos principatum tenerent. Ad quæ Diogenes: Perq̃ ridiculum est, inquit, si Agesilaus & Epaminondas in cęno degunt, & Patetion fur ac vtilissimi quiq; homines, ꝙ initiati sint, in beatorum insulis erunt.

56

Cùm primùm cæpisset philosophari, quum in dolio sicco mucidoque pane vescens solus, audiret totam vrbem letitia perstrepentem, erat enim dies festus, sensit animo nonnihil tædij, diuque secum de relinquendo vitę instituto cogitauit. Sed quum tandem mures videret adrepentes panisque micas edere: Quid tibi displices, inquit, o Diogenes, sat magnificus es, ecce etiam parasitos alis.

57 Conuitiũ.

Platoni ipsum ob vitæ sordes canem appellanti: Sanè, inquit: nam ad eos qui me vendiderant recurri. Solent.n. canes si vendant ad

veteres dominos recurreret: Nō offensus est conuitio, sed cōmodè interpretatus est. quū Aeginam nauigans, interceptus esset a piratis, atque in Cretam perductus, ibique venditus. Eos piratas puto Corinthios aut Athenienses, aut certe Aeginetas.

58 *Homines non homines.* Quum è balneis redeuntem quidam rogassent, num illic esse multum hominum, negauit esse. Rursus percunctatus, an illic essent multa turba, annuit: significans hominis vocabulum paucis competere.

59 *Ridiculũ.* Narratur & illud vix credibile: Plato sic definierat hominũ: Homo est animal bipes absque pennis, ei diffinitioni quũ discipuli Platonis applauderent, Diogenes gallum gallinaceum pennis ac plumis nudatum produxit in scholam. En, inquiens, hic est homo Platonis. itaque diffinitioni adiectũ est, latis vnguibus, quòd aues eiusmodi non habent.

60 *Festiuum.* Percũctāti qua quis hora prādere debeat: Si diues, est inquit, quũ vult, si paup, quũ pōt.

61 *Educatio* Apud Megarenses quum viderat arietes pellibus tectos aduersus frigoris iniuriam, ipsorum autem filios nudos; Satius est, inquit, Megarensis esse arietem quàm filium. Traditum est de Megarensibus, quòd indiligenter habent filios suos.

62 *Sera monitio.* Quidam in publico gestans longā trabem, p imprudentiā percusserat Diogenē, moxq; ex more dixit, Caue. At Diogenes: Nũ, īquit, me vis iterum percutere? Alij sic narrant: Dicenti, Caue? baculũ impegit in caput, & post ictum adiecit, Caue: par pari referens. Nam ante læsionem dicendum erat, Caue.

63 *Homo rarus inuentu.* Quodam tempore lucernam accensā gestans obambulabat in foro clarissima luce. quærenti similis; Rogantibus quid ageret:

Homi-

Hominem,inquit,quæro:notans publicos ciuitatis mores,vix homine dignos.

Cum aliqn̄ perfusus esset aqua, staretq́; toto distillans corpore,circunstantes aliquot,vt fit,comiserabantur hominem indigna passū. Quibus Plato,nam & is forte tū aderat:Si vultis,inquit,commiserari Diogenem,abite: notans in philosopho gloriæ cupiditatē. Hoc igitur spectaculo qūi delectabatur, felix erat potius quam miserandus:at si nullo teste perfusus fuisset,tum vere fuisset miserabilis.

64 Gloria affecta.

Colaphū impingenti: Profecto, inquit, nesciebam me capite galeato ambulare. Ludens manum pronam galeā dixit. Nec aliter vltus est percussorem. Nisi forte legendum est. Nesciebam capite galea tecto incendēdum esse.

65 Moderatè.

At non eadem patientia tulit Midiam, qui impacto illi colapho dixerat. Tria millia tibi in mensa sunt posita:per ludibrium illi gratulans, quod pro colapho tantum nummorum ex mulcta ad ipsum esset rediturum, si lege ageret. At Diogenes postridie sumpto pugilum loro,eoque impacto Midiæ totidem verbis dixit. Tria millia tibi in mensa sunt posita A. Gellus narrat de quodam,qui pro delectamento habebat manu depalmari homines,moxq́; e crumena, quam in hoc circunferebat,iussit numerari mulctam. At Diogenes declarauit non omnes esse ea patientia, vt mulcta contenti sint.

66 Par pari.

Philosophi vulgo hoc nomine malè audiebant, ꝙ Deos,aut nō crederet esse,aut contemnerent. Hoc innuens Lysias interrogabat Diogenem,crederet ne esse Deos. Cui Diogenes: Qui cōuenit,inquit,vt nō credam, quum persuasum habeam, te Dijs inuisum esse; Hoc dictum quidam attribuunt Theodoro. Non

67

veteres dominos recurreret: Nō offensus est conuitio, sed cōmodè interpretatus est. quū Aeginam nauigans, interceptos esset a piratis, atque in Cretam perductus, ibique venditus. Eos piratas puto Corinthios aut Athenienses, aut certe Aeginetas.

58 Hominesnon homines. Quum è balneis redeuntem quidam rogassent, num illic esse multum hominum, negauit esse. Rursus percunctatus, an illic essent multa turba, annuit: significans hominis vocabulum paucis competere.

59 Ridiculū. Narratur & illud vix credibile: Plato sic definierat hominū: Homo est animal bipes absque pennis, ei diffinitioni quū discipuli Platonis applauderent, Diogenes gallum gallinaceum pennis ac plumis nudatum produxit in scholam. En, inquiens, hic est homo Platonis. itaque diffinitioni adiectū est, latis vnguibus, quòd aues eiusmodi non habent.

60 Festiuum. Percūctāti qua quis hora prādere debeat: Si diues, est inquit, quū vult, si paup, quū pōt.

61 Educatio Apud Megarenses quum viderat arietes pellibus tectos aduersus frigoris iniuriam, ipsorum autem filios nudos; Satius est, inquit, Megarensis esse arietem quam filium. Traditum est de Megarensibus, quòd indiligenter habent filios suos.

62 Sera monitio. Quidam in publico gestans longā trabem, p imprudentiā percusserat Diogenē, moxq; ex more dixit, Caue. At Diogenes: Nū, īquit, me vis iterum percutere? Alij sic narrant: Dicenti, Caue? baculū impegit in caput, & post ictum adiecit, Caue: par pari referens. Nam ante læsionem dicendum erat, Caue.

63 Homo rarus inuentu. Quodam tempore lucernam accensā gestans obambulabat in foro clarissima luce. quærenti similis; Rogantibus quid ageret:

Homi-

Hominem, inquit, quæro: notans publicos ciuitatis mores, vix homine dignos.

64 Gloria testa. Cum aliquando perfusus esset aqua, staretque toto distillans corpore, circunstantes aliquot, vt fit, comiserabantur hominem indigna passum. Quibus Plato, nam & is fortè tum aderat: Si vultis, inquit, commiserari Diogenem, abite: notans in philosopho gloriæ cupiditatē. Hoc igitur spectaculo quum delectabatur, fęlix erat potius quam miserandus: at si nullo teste perfusus fuisset, tum verè fuisset miserabilis.

65 Moderatè. Colaphū impingenti: Profectò, inquit, nesciebam me capite galeato ambulare. Ludens manum pronam galeā dixit. Nec aliter vltus est percussorem. Nisi fortè legendum est. Nesciebam capite galea tecto incendedum esse.

66 Par pari. At non eadem patientia tulit Midiam, qui impacto illi colapho dixerat. Tria millia tibi in mensa sunt posita: per ludibrium illi gratulans, quod pro colapho tantum nummorum ex mulcta ad ipsum esset rediturum, si lege ageret. At Diogenes postridie sumpto pugilum loro, eoque impacto Midiæ totidem verbis dixit. Tria millia tibi in mensa sunt posita A. Gellus narrat de quodam, qui pro delectamento habebat manu depalmari homines, moxq; è crumena, quam in hoc circunferebat, iussit numerari mulctam. At Diogenes declarauit non omnes esse ea patientia, vt mulcta contenti sint.

67 Philosophi vulgo hoc nomine malè audiebant, quod Deos, aut nō crederet esse, aut contemnerent. Hoc innuens Lysias interrogabat Diogenem, crederet ne esse Deos. Cui Diogenes: Qui cōuenit, inquit, vt nō credam, quum persuasum habeam, te Dijs inuisum esse; Hoc dictum quidam attribuunt Theodoro. Non

respondit ad quæstionem, sed in contumeliose interrogantem.

68 Superstitio. Conspicatus quendam se religionis causa aspergentem aquis fluuialibus: Nam hoc ritu, prisci solent purificari, si quid piaculi commissum crederent: Infelix, inquit, quum erras in Grammatica, non absolueris aspersus: multo minus aspsio te liberabit a vitæ criminib.

69 Vita stultæ. Eos summouere reprehendebat, q si quid secus euenisset, fortunam incusarent, id quod vulgus hominum solet, dicens ipsos homines potius incusandos, qui postularent à fortuna, non quæ verè bona essent, sed quæ ipsis bona viderentur. Nam si permitterent Dijs, quæ ipsi iudicant optima, dare, darent, nunc acceptis his quæ flagitarunt, impudenter incusant Deos.

70 Voluptas. Superstitionem hominum qui in somnijs terrentur hoc pacto deridebat: Quæ vigilantes, inquit, agitis, ea non curatis: quæ vero dormientes somniatis, solicitè perquiritis. Ad fœlicitatem enim, aut infœlicitatem homines non tam refert, quid patiatur in somnis, quid agat vigilãs. Ibi quoties aliquid turpè cõmittit, oportebat metuere Deorum irã, ac tristẽ euentum, non si quid dormiẽtibus fit visum.

71 Victoria pulchra. In Olympijs præconẽ ita pronunciãtẽ, Dorippus viros vicit: correxit Diogenes: Hic inquiens mancipia, sed ego viros: significãs eos, qui certarent Olympia, non esse viros, sed gloriæ mancipia. Solus philosophus vincit viros. Simile huic est, quod supra retulimus.

72 Ambitio. Cum Philippus exercitum haberet apud Cheroniam, venit eo Diogenes, & comprehẽsus a militibus deductus est ad Regem: qui cõspecto Diogene ignoto iratus exclamauit: Explorator. Cui Diogenes; Prorsus, inquit, explo-

explorator, nam huc veni inſpecturus inſaniam tuam, qui non contentus regno Macedonum, aliena captans temet in diſcrimen conijcis,ne & regno,& vita priueris. Rex admiratus hominis libertatem,iuſſit illum abire liberum.

Alexander Macedonum rex miſerat epiſtolam ad Antipatrũ,per quendã noïe Athliam: quum id temporis fortè adeſſet Diogenes qui Cynico more dixit, Athlius ab Athlio ꝑ Athliam ad Athlium. Porro Athlius Græcè miſerum ſonat,multisque laboribus afflictum, vnde & Athletis nomẽ. Senſit philoſophus Principes ob ambitionem aſſiduis bellis tumultuantes verè miſeros eſſe:æque miſeros qui illorum cupiditatibus inſeruirent. 73

Inuitatus vt ad Alexandrum veniret recuſauit:at Perdicæ præfecto minitãti necẽ, ni veniret: Nil,inquit,magni feceris,ſiquidẽ,& cãtharis,& phalangiũ idẽ poſſunt. Cantharis puſillum eſt inſectum non diſſimile ſcarabeo, ſed præſentaneũ habens venenum: phalangiũ aranei genus eſt nocentiſſimum. Nec dubitauit viciſſim minitari Perdicæ, ſe fœliciter victurum, ſi ſine illo viueret:indicans infęlices eſſe,qui cum Perdica viuerent. 74 Libert.

Aiebat faciles eſſe Deos ad donandã hominibus vitam, cæterum hanc ignorari ab his, q quærunt dulciora,vnguenta,aliasq́; hoc genus delicias. His.n.qui fruunt, credũt ſe viuere,quum veram vitam tranquillam, ac ſuauẽ ſola præſtet ſapientia. Non igitur Dij ſunt incuſandi, ſed homines, qui per ſtultitiam non poſtulant ab illis vitam,ſed voluptates. 75

Conſpiciens delicatum, quendam à ſeruo calceari: Nondum, inquit, ſat beatus es,niſi te etiam abſtergat, id erit,ſi mancus fueris. 76 Deliciæ.

Viſum

Visum est Diogeni non multo minus absurdum in calceatu abuti opera famuli, si quis ipse sibi hoc præstare valeat, quam si post exoneratam aluum adhibeat famulum abstergendo podici. Quamquam intelligi potest, & de abstergendo naso. Philosopho ethnico prodigiosæ delitiæ videbantur, ethnicum calceari a famulo.

77 Conspicatus duci quendã, qui phialã ex ærario furatus sustulerat: ducebatur autem a magistratibus, quos illi ἱεϱομνήμονας appellãt: Mani, inquit, Diogenes, fures paruum ducũt.

78 Salsè. Videns adolescenté lapides iacientẽ in crucem. Euge, inquit, scopum attinges. Innuens fore, vt aliquando in crucem ageretur.

79 Salsè. Cum adolescentuli circunstantes Diogenem acclamassent. Canis, canis, ac mox territi fugere cœpissent, rogatiq; quur fugerent, dixissent, ne mordeas nos canis: Bono, inquit, animo sitis filioli, canis non edit betulam. Tectè illis exprobrans molliciem.

80 Hypocrisis. Cuidam sibi placenti, ꝙ leonis exuuio tectus incederet: Non tu desines, inquit, virtutis stragulas pudefacere? Indecorum esse censuit ꝙ hõ mollis Herculis amictũ sibi vendicaret.

81 Prædicantibus beatum Callisthenem philosophum, ꝙ apud Alexandrum apparatu splendido exciperetur: Imò, inquit, infelix est ꝙ illi prandendum, cœnandumque sit, cum Alexandro visum fuerit: sentiens nihil esse beatum, si absit libertas: Hic est Callisthenes Aristotelis discipulus, quem Alexander tandem coniecit in carcerem, vbi & perijt. Quidam pro Callisthene supponunt ipsum Aristotelem, cuius fœlicitatẽ ꝓdicãtibus, ꝙ cũ Regis filio viueret Aristoteles, inq̃t, prandet quũ vult Alexander, Diogenes cũ vult Diogenes.

82 Benignitas.
Si quando egebat pecunijs, eas ab amicis accipiebat: at suggillantibus eũ, qp pter philosophi dignitatẽ peteret: qđ esset mendicorũ: imò, inquit, nõ peto, sed repeto, οὐκ αἰτῶ, ἀλλ᾽ ἀπαιτῶ. Reperimus .n. mutuum, aut depositum. Amicus aũt egẽti amico dans non donat, sed reddit qđ debebat. Quisquis .n. in tali casu pecuniã seruat, rem alienam detinet.

83 Mollicies.
Quum adolescens quidã cõptior Diogeni ppofuisset quæstiunculã. Non tibi prius, inquit, rñsurus sum, q̃ sublatis vestibus osten deris vtrum masculus sis, an fœmina. Ex cultu parum viliri notauit illius molliciem.

84 Ars inhonesta.
Alteri cuidam adolescenti, lusum quendã amatorium eleganter in balneis exhibenti, quod Græci vocãt κοτταβίζειν. Diogenes quo melius, inquit, hoc deterius, damnans improbatam artẽ, qualis est & alea, cuius quo quisque est artifex melior, hoc vir est deterior.

85 Canini mores.
Quum Diogenes adesset conuiuio, qui accumbebat appellantes illum canem, ossa illi proijciebant, quòd id canibus fieri consueuit: at ille discedẽs a tergo commingebat accumbentes: significans & hoc esse canum.

86 Ter homines.
Oratores ac cæteros oĩa ad gloriã facientes appellabat τρισανθρώπους. i. ter hoies ancipiti dicto, Nã vt vulgus hoiem esse negat, qui nec Doctus, nec humanus, : ita philosophus hoĩẽ vocabat miserũ, qui nihil haberet supra hoĩem. Siquidẽ, iuxta Homerũ nullũ animal hoie miserius. Proinde ter hoies dixit, ter miseros, qui sua studia oĩa cõferrẽt ad rem ignauissimam, ac populari multitudini, multorũ capitũ beluæ seruirẽt seruitutem.

87
Diuitem quẽdam indoctũ, sed splendide vestitum χρυσόμαλλον appellabat, hoc est, ouẽ aureo vellere, Nam tales fuisse proditum est a poe-

Visum est Diogeni non multo minus absurdum in calceatu abuti opera famuli, si quis ipse sibi hoc præstare valeat, quam si post exoneratam aluum adhibeat famulum abstergendo podici. Quamquam intelligi potest, & de abstergendo naso. Philosopho ethnico prodigiosæ delitiæ videbantur, ethnicum calceari a famulo.

77 Conspicatus duci quendã, qui phialã ex ærario furatus sustulerat: ducebatur autem a magistratibus, quos illi ἱερομνήμονας appellãt: Mani, inquit, Diogenes, fures paruum ducũt.

Salsè. 78 Videns adolescentẽ lapides iaciẽtẽ in crucem. Euge, inquit, scopum attinges. Innuens fore, vt aliquando in crucem ageretur.

Salsè. 79 Cum adolescentuli circunstantes Diogenem acclamassent. Canis, canis, ac mox territi fugere cœpissent, rogatiq; quur fugerent, dixissent, ne mordeas nos canis: Bono, inquit, animo sitis filioli, canis non edit betulam. Tectè illis exprobrans molliciem.

Hypocrisis. 80 Cuidam sibi placenti, ꝙ leonis exuuio tectus incederet: Non tu desines, inquit, virtutis stragulas pudefacere? Indecorum esse censuit ꝙ hõ mollis Herculis amictũ sibi vendicaret.

81 Prædicantibus beatum Callisthenem philosophum, ꝙ apud Alexandrum apparatu splendido exciperetur: Imò, inquit, infelix est ꝙ illi prandendum, cœnandumque sit, cum Alexandro visum fuerit: sentiens nihil esse beatum, si absit libertas: Hic est Callisthenes Aristotelis discipulus, quem Alexander tandem coniecit in carcerem, vbi & perijt. Quidam pro Callisthene supponunt ipsum Aristotelem, cuius fęlicitatẽ ꝑdicãtibus, ꝙ cũ Regis filio viueret Aristoteles, inq̃t, prandet quũ vult Alexander, Diogenes cũ vult Diogenes.

Si

82 Benignitas.

Si quando egebat pecunijs, eas ab amicis accipiebat: at suggillantibus eũ, q̃ pter philosophi dignitatẽ peteret: qđ esset mendicorũ: imò, inquit, nõ peto, sed repeto, οὐκ αἰτῶ, ἀλλ᾽ ἀπαιτῶ. Reperimus .n. mutuum, aut depositum. Amicus aũt egẽti amico dans non donat, sed reddit qđ debebat. Quisquis.n. in tali casu pecuniã seruat, rem alienam detinet.

83 Mollicies.

Quum adolescens quidã cõptior Diogeni pposuisset quæstiunculã. Non tibi prius, inquit, rñsurus sum, q̃ sublatis vestibus ostenderis vtrum masculus sis, an fœmina. Ex cultu parum viliri notauit illius molliciem.

84 Ars inhonesta.

Alteri cuidam adolescenti, lusum quendã amatorium eleganter in balneis exhibenti, quod Grçci vocãt κοτταβίζειν. Diogenes quo melius, inquit, hoc deterius, damnans improbatam artẽ, qualis est & alea, cuius quo quisque est artifex melior, hoc vir est deterior.

85 Canini mores.

Quum Diogenes adesset conuiuio, qui accumbebat appellantes illum canem, ossa illi proijciebant, quòd id canibus fieri consueuit: at ille discedẽs a tergo commingebat accumbentes: significans & hoc esse canum.

86 Ter homines.

Oratores ac cæteros oĩa ad gloriã facientes appellabat τρισανθρώπους. i. ter hoĩes ancipiti dicto, Nã vt vulgus hoĩem esse negat, qui nec Doctus, nec humanus, ita philosophus hoĩẽ vocabat miserũ, qui nihil haberet supra hoĩem. Siquidẽ, iuxta Homerũ nullũ animal hoĩe miserius. Proinde ter hoĩes dixit, ter miseros, qui sua studia oĩa cõferrẽt ad rem ignauissimam, ac populari multitudini, multorũ capitũ beluæ seruirẽt seruitutem.

87

Diuitem quẽdam indoctũ, sed splendide vestitum χρυσόμαλλον appellabat, hoc est, ouẽ aureo vellere, Nam tales fuisse proditum est

a poe-

Visum est Diogeni non multo minus absurdum in calceatu abuti opera famuli, si quis ipse sibi hoc præstare valeat, quam si post exoneratam aluum adhibeat famulum abstergendo podici. Quamquam intelligi potest, & de abstergendo naso. Philosopho ethnico prodigiosæ delitiæ videbantur, ethnicum calceari a famulo.

77 Conspicatus duci quendã, qui phialã ex ærario furatus sustulerat: ducebatur autem a magistratibus, quos illi ἱεϱομνήμονας appellãt: Mani, inquit, Diogenes, fures paruum ducũt.

Salsè. 78 Videns adolescentẽ lapides iaciẽtẽ? in crucem. Euge, inquit, scopum attinges. Innuens fore, vt aliquando in crucem ageretur:

Salsè. 79 Cum adolescentuli circunstantes Diogenem acclamassent. Canis, canis, ac mox territi fugere cœpissent, rogatiq; quur fugerent, dixissent, ne mordeas nos canis: Bono, inquit, animo sitis filioli, canis non edit betulam. Tectè illis exprobrans molliciem.

Hypocrisis. 80 Cuidam sibi placenti, ꝙ leonis exuuio tectus incederet: Non tu desines, inquit, virtutis stragulas pudefacere? Indecorum esse censuit ꝙ hõ mollis Herculis amictũ sibi vendicaret.

81 Prædicantibus beatum Callisthenem philosophum, ꝙ apud Alexandrum apparatu splendido exciperetur: Imò, inquit, infelix est ꝙ illi prandendum, cœnandumque sit, cum Alexandro visum fuerit: sentiens nihil esse beatum, si absit libertas: Hic est Callisthenes Aristotelis discipulus, quem Alexander tandem coniecit in carcerem, vbi & perijt. Quidam pro Callisthene supponunt ipsum Aristotelem, cuius fęlicitatẽ ƥdicãtibus, ꝙ cũ Regis filio viueret Aristoteles, inqͭ, prandet quũ vult Alexander, Diogenes cũ vult Diogenes.

Si

82 Benignitas.

Si quando egebat pecunijs, eas ab amicis accipiebat: at suggillantibus eũ, quod pter philosophi dignitatẽ peteret: qđ esset mendicorũ: imò, inquit, nõ peto, sed repeto, αἰτῶ, ἀλλ᾽ ἀπαιτῶ. Reperimus .n. mutuum, aut depositum. Amicus aũt egẽti amico dans non donat, sed reddit qđ debebat. Quisquis .n. in tali casu pecuniã seruat, rem alienam detinet.

83 Mollicies.

Quum adolescens quidã cõptior Diogeni pposuisset quæstiunculã. Non tibi prius, inquit, rñsurus sum, q̃ sublatis vestibus ostenderis vtrum masculus sis, an fœmina. Ex cultu parum viliri notauit illius molliciem.

84 Ars inhonesta.

Alteri cuidam adolescenti, lusum quendã amatorium eleganter in balneis exhibenti, quod Greci vocãt κοτταβίζειν. Diogenes quo melius, inquit, hoc deterius, damnans improbatam artẽ, qualis est & alea, cuius quo quisque est artifex melior, hoc vir est deterior.

85 Canini mores.

Quum Diogenes adesset conuiuio, qui accumbebat appellantes illum canem, ossa illi proijciebant, quòd id canibus fieri consueuit: at ille discedẽs a tergo comingebat accumbentes: significans & hoc esse canum.

86 Ter homines.

Oratores ac cæteros oĩa ad gloriã facientes appellabat τρισανθρώπους. i. ter hoies ancipiti dicto. Nã vt vulgus hoiem esse negat, qui nec Doctus, nec humanus, ita philosophus hoĩe vocabat miserũ, qui nihil haberet supra hoĩem. Siquidẽ, iuxta Homerũ nullũ animal hoie miserius. Proinde ter hoĩes dixit, ter miseros, qui sua studia oĩa cõferrẽt ad rem ignauissimam, ac populari multitudini, multorũ capitũ beluæ seruirẽt seruitutem.

87

Diuitem quẽdam indoctũ, sed splendide vestitum χρυσόμαλλον appellabat, hoc est, ouẽ aureo vellere, Nam tales fuisse proditum est a poe-

Visum est Diogeni non multo minus absurdum in calceatu abuti opera famuli, si quis ipse sibi hoc præstare valeat, quam si post exoneratam aluum adhibeat famulum abstergendo podici. Quamquam intelligi potest, & de abstergendo naso. Philosopho ethnico prodigiosæ delitiæ videbantur, ethnicum calceari a famulo.

77 Conspicatus duci quendã, qui phialã ex ærario furatus sustulerat: ducebatur autem a magistratibus, quos illi ἱεϱομνήμονας appellãt: Mani, inquit, Diogenes, fures paruum ducũt.

78 *Salsè.* Videns adolescentẽ lapides iacientẽ in crucem. Euge, inquit, scopum attinges. Innuens fore, vt aliquando in crucem ageretur.

79 *Salsè.* Cum adolescentuli circunstantes Diogenem acclamassent. Canis, canis, ac mox territi fugere cœpissent, rogatiq; quur fugerent, dixissent, ne mordeas nos canis: Bono, inquit, animo sitis filioli, canis non edit betulam. Tectè illis exprobrans mollıciem.

80 *Hypocrisis.* Cuidam sibi placenti, ꝙ leonis exuuio tectus incederet: Non tu desines, inquit, virtutis stragulas pudefacere? Indecorum esse censuit ꝙ hõ mollis Herculis amictũ sibi vendicaret.

81 Prædicantibus beatum Callisthenem philosophum, ꝙ apud Alexandrum apparatu splendido exciperetur: Imò, inquit, infelix est ꝙ illi prandendum, cœnandumque sit, cum Alexandro visum fuerit: sentiens nihil esse beatum, si absit libertas: Hic est Callisthenes Aristotelis discipulus, quem Alexander tandem coniecit in carcerem, vbi & perijt. Quidam pro Callisthene supponunt ipsum Aristotelem, cuius fęlicitatẽ pdicãtibus, ꝙ cũ Regis filio viueret Aristoteles, inqt, prandet quũ vult Alexander, Diogen. Diogenes.

82 Benignitas.

Si quando egebat pecunijs, eas ab amicis accipiebat: at suggillantibus eũ, quòd præter philosophi dignitatẽ peteret: quod esset mendicorũ: imò, inquit, nõ peto, sed repeto, οὐκ αἰτῶ, ἀλλ᾽ ἀπαιτῶ. Repetimus enim mutuum, aut depositum. Amicus autẽ egẽti amico dans non donat, sed reddit quod debebat. Quisquis enim in tali casu pecuniã seruat, rem alienam detinet.

83 Mollicies.

Quum adolescens quidã cõptior Diogeni proposuisset quæstiunculã. Non tibi prius, inquit, rñsurus sum, quàm sublatis vestibus ostenderis vtrum masculus sis, an fœmina. Ex cultu parum viliri notauit illius molliciem.

84 Ars inhonesta.

Alteri cuidam adolescenti, lusum quendã amatorium eleganter in balneis exhibenti, quod Græci vocãt κατταβίζειν. Diogenes quo melius, inquit, hoc deterius, damnans improbatam artẽ, qualis est & alea, cuius quo quisque est artifex melior, hoc vir est deterior.

85 Canini mores.

Quum Diogenes adesset conuiuio, qui accumbebat appellantes illum canem, ossa illi proijciebant, quòd id canibus fieri consueuit: at ille discedẽs a tergo commingebat accumbentes: significans & hoc esse canum.

86 Ter homines.

Oratores ac cæteros oĩa ad gloriã facientes appellabat τρισανθρώπους. i. ter hoĩes ancipiti dicto, Nã vt vulgus hoĩem esse negat, qui nec Doctus, nec humanus,: ita philosophus hoĩẽ vocabat miserũ, qui nihil haberet supra hoĩem. Siquidẽ, iuxta Homerũ nullũ animal hoĩe miserius. Proinde ter hoĩes dixit, ter miseros, qui sua studia oĩa cõferrẽt ad rem ignauissimam, ac populari multitudini, multorũ capitũ beluæ seruirẽt seruitutem.

87

Diuitem quẽdam indoctũ, sed splendide vistitum χρυσόμηλον appellabat, hoc est, ouẽ aureo vellere, Nam tales fuisse proditum est

a poe-

a poetis: qui minimum valerent ingenio, o-
uillis moribus etiam prouerbio dicebantur.

88 *Profusio.* Præteriens prodigi cuiusdam ædes inscri-
ptionem habentes, venales: Facilè, inquit, di-
diuinabā fore vt præ immodica crapula do-
mum euomeres, iam enim domum absum-
pserat, antè quàm venalē proscriberet. Vo-
mitus igitur erat ille verius quàm venditio.

89 *Dolor assimulatus.* Adolescenti conquerenti, qꝫ a multis per-
turbaretur. Desine, inquit, tu & perturbatio-
nis indica præ te ferre: significans nulla re
melius improbitate lędentium finiri, q̃ si qui
læditur, dolorem dissimulet. Et enim qui ob
id incessunt hominem, vt illum discrutient,
desinent, si viderint illum nihil commoueri.
Et Græcis suspicor alium esse sensum: Quum
enim adolescens quęreretur sibi turbam es-
se molestam, παῦσαι γὰρ inquit, καὶ συγὰ δεῖγματα τοῦ πασχητιῶντος περιφέρειν, id est. At
desine tu quoque signa mollis & effeminati
circumferre.

90 *Salsè.* Citharædum imperitum obesoque corpo-
re & ab omnibus vituperatum, solus Dioge-
nes laudabat. Demirantibus quā ob rē id fa-
ceret: Laudo, inquit, qꝫ quū talis sit, maluerit
se cithara q̃ latrocinis exercere: significans il-
lū corpore ualidū, ingenio rudē latrocinijs a
priore esse q̃ musicæ: locus est ab inexpectato.

91 *Salsè.* Alterum citharædum, qui quoties cane-
ret, ab auditoribus deserebatur, obuium ita
salutabat, Salue galle. Quum illi offensus sa-
lutationis nouitate diceret. Quid ita? Quo-
niā, iquit, cātu tuo exercitas oēs. Iocū capta-
uit ex ambiguitate verbi Græci: ἀνεγείρειν. n.
dicitur & qui excitat dormientem, quod so-
lent galli gallinacei malè canentes: & qui se
dentem excitat vt surgat, quod ille solet.

Cum

Cum adolescentem quendam insigni forma plurimi intuerentur. Diogenes incuruato corpore sinum lupinis implebat. At hoc spectaculum conuersis omnium oculis, aiebat mirari se, quur adolescentulo dimisso, sese intuerent: obiter notans illorũ intẽperantiam. — 92

Cuidam vehemẽter superstitioso, ac lemurum, laruarumq; terroribus obnoxio, necem ipsi minanti dicentiq;. Vnico ictu tibi perfringam caput: At ego, inquit, si id feceris, tibi sinister astans vt contremiscas, efficiam: Significans se mortuum etiam illum terrere posse, a quo viuus contemnebatur. Hic tamen affectus, & hodie plurimos habet, qui cum sint aduersus viuos feroces, aduersus vmbras sunt formidolosissimi. — 93 *Superstitio.*

Ab Hegesia rogatus, vt ipsi libros aliquot commodato daret: Nõ sapis, inquit, Hegesia, qui quum caricas non pictas, sed veras eligas, vera exercitatione neglecta ad scripta te conferas. Hoc dicto notauit eos, qui per omnem vitam nihil aliud quam legunt philosophorum libros, rectè viuendi præcepta continentes, quum virtus magis vsu discatur q̃ lectione, γράφειν Græcis anceps vox est ad scribere, & ad pingere. Itaq; virtus libris expressa quodam modo picta virtus est. Absurdum autem videtur, in caricis habere delectum, in virtute non item. — 94 *Lectio mortua.*

Cuidam illi probro objicienti, quod exularet a patria. Miser, inquit, istius rei causa philosophatus sum: siue quod exiliũ compulisset Diogenem ad philosophandum, siue ꝙ ideo didicisset philosophiam, vt exilium similesq; casus æquo animo perpeti posset. — 95 *Exiliũ vtile.*

Alteri cuipiam per cõuitiũ dicẽti: Sinopenses exilio te dãnant: At ego, inquit, illos, man- — 96

none:

sione: significans se, quod solum vertere iuberetur, nihilo infeliciorem esse his, qui in patria manerent, nec exilium æquo animo pati possent. Tam.n. miserum est manere coactum, quam exulare coactum. Philosophus, cui quæuis terra patria est, si iubeatur ire exulatū, vnius tantum ciuitatis exul est. At qui nusquam potest viuere nisi in patria, plurimarum regionum exul est. Diogénes autem ob adulteratam, vt putant monetam solum vertere iussus est. Erat autem Sinopensis. Hoc ita refert Plutarchus in libello de exilio. Te Sinopenses Ponto exulem esse iusserunt: At ego, inquit, illos hac damno pœna, vt in Ponto extremisque Euxini littoribus inclusi perpetuo maneant. Diogenes mutarat patriam, sed in melius exulabant potius, qui infelici regioni erant ascripti.

97 Facetè. Quum Olympionicen, hoc est, in Olympijs certare solitum, offendisset pascentes oues. Quam celeriter, inquit, o præclare ab Olympijs ad Nemea te contulisti: ludens affinitate vocum. Nam νέμεα certamina dicuntur a loco, quemadmodum Olympia. Νέμω vero Græcis pasco sonat, & νομὸς pascua.

98 ἀναισθησία. Stupor animi. Interrogatus quamobrem athletæ nihil sentirent. Quoniam, inquit, suillis, ac bubulis carnibus educati sunt. Nam Athletæ crassioribus cibis enutriuntur, qui corpori quidem robur conferunt, sed mentis acumen hebetāt. Vocis autem ambiguitas dedit ioco locum. Nam vt Græci αἰσθάνεσθαι, ita Latinis sentire, tam ad animum quam ad corpus pertinet. At percunctator ille quærebat, quid esset causæ, quur Athletæ veluti sensu carentes non offenderentur plagis. Diogenes animorum stuporem notare maluit.

Soli-

99 *Vſus lenit moleſtiam.* Solitus eſt interdum adire ſtatuas, & aliquid ab illis petere. Demirantibus quur id faceret. Vt conſueſcam, inquit, non commoueri, ſi quādo ad hominibus non impetro, quod peto.

100 *Mendicitas.* Poſteaquam inopia compulſus cœpiſſet mendicare, his verbis ſolet aggredi: Si cui alteri dediſti, da, & mihi: ſin nemini, a me incipe: Significabat ſe, non inferiorem cæteris mēdicis: itaque par eſſe vt qui daret, & Diogeni: qui vero tam parcus eſſet, vt nemini quicquā daret, huic tempus eſſe, ut aliquando dare incipiat.

1 *Liberè.* Interrogatus aliquando a tyranno, è cuiuſmodi ære potiſſimum oporteret fieri ſtatuas: Ex eo, inquit, ex quo fuſi ſunt Harmodius, & Ariſtogiton: innuens illum eſſe tollendū, quod illi tyrannicidæ fuerint.

2 *Salsè.* Percunctanti quo pacto Dionyſius vteretur amicis. Vt vtribus, inquit, plenos ſuſpendit, inanes abijcit: ſignificans a tyranno diuites occidi: pauperes negligi.

3 *Seuerè.* Quidam glorioſum titulum inſcripſerat ædibus ſuis, Iouis filius Callinicus Hercules hic habitat, ne quid introeat mali. Diogenes ex inſcriptione ſtultitiam hominis deprehendens, adiecit μετὰ πόλεμον ἡ συμμαχία. Id eſt. Poſt bellum auxilium: indicans ſeruam eſſe malorum omnium deprecationem, poſteaquam talis immigraſſet. Colebatur. n. Hercules ἀπεξίκακος, malorum depulſor. Eum oportuit in ædes immigrare, priuſquam immigraſſet dominus ædium, qui ipſe erat magnum malum.

4 *Luxus.* Luxurioſum quempiam in diuerſorio conſpiciens veſcentem oleis. Si ſic prandiſſes, inquit, non ita cœnares: ſentiens non eſſe frugali-

galitatis, quod cœnaret oleas, sed quod stomachus nimis lauto prandio grauatus, nihil appeteret in cœna. Nam tenue prandium optimè condit cœnam.

5 Dicere solebat, cupiditatem esse malorum omnium arcem μητρόπολιν, non procul abludens a sententia Salomonis, qui dixit, cupiditatem, radicem malorum omnium.

Auaritia.

6 Bonos viros dicebat esse deorum simulachra, Deorũ, quũ sint optimi natura, propriũ est bene facere omnibus, nocere nemini. Hæc imago melius relucet in sapientibus, ac bonis viris, quã in statuis quum dij sint incorporei.

Boni simi les dijs.

7. Amorem dix t ociosorum negotium, ꝙ hic affectus potissimum occupet ocio deditos. Ita fit vt dum ocio vacant, in rem negotiosissimã incidant, nec interim tamen quicquam bonæ rei agunt.

Amor turpis.

8. Percunctanti quid esset in vita miserrimũ. Senex, inquit, egenus. Siquidem vbi naturæ præsidia destituunt hominem, extraneis reb⁹ fulcienda est ætatis imbecillitas. Verum inter egenos habendus non est, qui bonas artes, ac probos amicos sibi parauit, certissimum senectutis viaticum: ille infelitissimè egenus est, qui nulla virtute præditus est.

Senectus.

9 Interrogatus, quæ bestia morsum haberet nocentissimum: Si de feris, inquit, interrogas, obtrectator: si de cicuribus, adulator: Nam obtrectator præ se fert odium adulator sub amici persona multo etiam lædit grauius.

10 Conspiciens duos centauros pugnantes in tabula pessimè pictos: Vter, inquit, horum deterior est? Notans pictoris imperitiam, quasi dubitaret vter esset deterius pictus. Vsus est autem voce ambigua, nam χείρων, & peior dicitur, & in pugna inferior.

Salsè.

Oratio-

Orationem blandam non ex animo profi- cifcentem, fed ad gratiam compofitam, dicere folet, melleum laqueum, q blande amplectens hominem iugulet.

11 Blandiloquium.

Luxuriofum ventrem, uitæ charybdin appellabat, q omnia deuoraret, nec fatiaretur vnquam, Charybdis tñ ea forbet, quæ mari vehuntur, & reuomit tandé, quod abforbuit: at lurconum ventribus nec aer, nec terra, nec flumina, nec maria fufficiunt, quin domos & agros totos abforbent, nec reuomunt.

12 Vẽter oĩa deuorans.

Cum quidam Diogeni referrent, Dydimonem mœchum comprehenfum: Dignus eft, inquit, ex ipfo nomine fufpendi. Porrò Didymi Græcis tefticuli dicuntur: ab his igitur vnde nomen habebat, & quibus peccauerat, vult eum fufpendi.

13 Adulteriũ

Phyficus quidã interrogauit Diogenem, quam ob caufam aurum palleret: Quoniam, inquit, plurimos habet fibi infidiantes. Pallent autem, qui metuunt.

14 Auri amor.

Cum uideret mulierẽ in lectica, dixit: Caueam non conuenire feræ: notans tam efferum ac noxium animal ferrea cauea coercendum. Lectica verò fellæ genus eft cancellatę, vt aliquam caueæ fpeciem præbeat: in hac diuites ac delicatæ fedete, atq; ẽt geftari folẽt.

15 Deliciæ.

Seruum fugitiuum, uidẽs ad puerũ fedentem: Vide, inquit, adolefcens, ne excidas: ambigue verbo ludens. Nam excidit, qui in puteum decidit, & ἐκπίπτει, id eft excidit, qui de loco pellitur. Arbitror autẽ pueros olim fuiffe factos, & ab his non fuiffe fas quendam vi detrahere, quemadmodum e templis aut à ftatua principis.

16 Ambiguè.

Cum in balneis vidiffet λωποδύτην, id eft, furem veftium, dixit illi, Num ad unctiunculam,

17 Ambiguè.

respondit ad quæstionem, sed in contumeliose interrogantem.

68 Superstitio. Conspicatus quendam se religionis causa aspergentem aquis fluuialibus: Nam hoc ritu, prisci solent purificari, si quid piaculi commissum crederent: Infelix, inquit, quum erras in Grammatica, non absolueris aspersus: multo minus aspsio te liberabit a vitæ criminib.

69 Vita stultæ. Eos summouere reprehendebat, q si quid secus euenisset, fortunam incusarent, id quod vulgus hominum solet, dicens ipsos homines potius incusandos, qui postularent à fortuna, non quæ verè bona essent, sed quæ ipsis bona viderentur. Nam si permitterent Dijs, quæ ipsi iudicant optima, dare, darent, nunc acceptis his quæ flagitarunt, impudenter incusant Deos.

70 Voluptas. Superstitionem hominum qui in somnijs terrentur hoc pacto deridebat: Quæ vigilantes, inquit, agitis, ea non curatis: quæ vero dormientes somniatis, solicitè perquiritis. Ad foelicitatem enim, aut infoelicitatem homines non tam refert, quid patiatur in somnis, quid agat vigilãs. Ibi quoties aliquid turpè cõmittit, oportebat metuere Deorum irã, ac tristẽ euentum, non si quid dormiẽtibus fit visum.

71 Victoria inpulchra. In Olympijs præconẽ ita pronunciãtẽ, Dorippus viros vicit: correxit Diogenes: Hic inquiens mancipia, sed ego viros: significãs eos, qui certarent Olympia, non esse viros, sed gloriæ mancipia. Solus philosophus vincit viros. Simile huic est, quod supra retulimus.

72 Ambitio. Cum Philippus exercitum haberet apud Cheroniam, venit eo Diogenes, & comprehẽsus a militibus deductus est ad Regem: qui cõspecto Diogene ignoto iratus exclamauit: Explorator. Cui Diogenes; Prorsus, inquit, explo-

explorator, nam huc veni inspecturus insaniam tuam, qui non contentus regno Macedonum, aliena captans temet in discrimen conijcis, ne & regno, & vita priueris. Rex admiratus hominis libertatem, iussit illum abire liberum.

73 Alexander Macedonum rex miserat epistolam ad Antipatrũ, per quendã noĩe Athliam: quum id temporis fortè adesset Diogenes qui Cynico more dixit, Athlius ab Athlio p Athliam ad Athlium. Porro Athlius Græcè miserum sonat, multisque laboribus afflictum, vnde & Athletis nomẽ. Sensit philosophus Principes ob ambitionem assiduis bellis tumultuantes verè miseros esse: æque miseros qui illorum cupiditatibus inseruirent.

74 Libertas. Inuitatus vt ad Alexandrum veniret recusauit: at Perdicæ præfecto minitãti necẽ, ni veniret: Nil, inquit, magni feceris, siquidẽ, & cãtharis, & phalangiũ idẽ possunt. Cantharis pusillum est insectum non dissimile scarabeo, sed præsentaneũ habens venenum: phalangiũ aranei genus est nocentissimum. Nec dubitauit vicissim minitari Perdicæ, se fœliciter victurum, si sine illo viueret: indicans infęlices esse, qui cum Perdica viuerent.

75 Aiebat faciles esse Deos ad donandã hominibus vitam, cæterum hanc ignorari ab his, q. quærunt dulciora, vnguenta, aliasq; hoc genus delicias. His.n. qui fruunt, credũt se viuere, quum veram vitam tranquillam, ac suauẽ sola præstet sapientia. Non igitur Dij sunt incusandi, sed homines, qui per stultitiam non postulant ab illis vitam, sed voluptates.

76 Deliciæ. Conspiciens delicatum, quendam à seruo calceari: Nondum, inquit, sat beatus es, nisi te etiam abstergat, id erit, si mancus fueris.

Visum

Visum est Diogeni non multo minus absurdum in calceatu abuti opera famuli, si quis ipse sibi hoc præstare valeat, quam si post exoneratam aluum adhibeat famulum abstergendo podici. Quamquam intelligi potest, & de abstergendo naso. Philosopho ethnico prodigiosæ delitiæ videbantur, ethnicum calceari a famulo.

77 Conspicatus duci quendã, qui phialã ex ærario furatus sustulerat: ducebatur autem a magistratibus, quos illi *ἱερομνήμονας* appellãt: Mani, inquit, Diogenes, fures paruum ducũt.

78 *Salsè.* Videns adolescentẽ lapides iaciẽtẽ in crucem. Euge, inquit, scopum attinges. Innuens fore, vt aliquando in crucem ageretur.

79 *Salsè.* Cum adolescentuli circunstantes Diogenem acclamassent. Canis, canis, ac mox territi fugere cœpissent, rogatiq; quur fugerent, dixissent, ne mordeas nos canis: Bono, inquit, animo sitis filioli, canis non edit betulam. Tectè illis exprobrans molliciem.

80 *Hypocrisis.* Cuidam sibi placenti, quod leonis exuuio tectus incederet: Non tu desines, inquit, virtutis stragulas pudefacere? Indecorum esse censuit quod hõ mollis Herculis amictũ sibi vendicaret.

81 Prædicantibus beatum Callisthenem philosophum, quod apud Alexandrum apparatu splendido exciperetur: Imò, inquit, infelix est quod illi prandendum, cœnandumque sit, cum Alexandro visum fuerit: sentiens nihil esse beatum, si absit libertas. Hic est Callisthenes Aristotelis discipulus, quem Alexander tandem coniecit in carcerem, vbi & perijt. Quidam pro Callisthene supponunt ipsum Aristotelem, cuius fęlicitatẽ pdicãtibus, quod cũ Regis filio viueret Aristoteles, inqt, prandet quũ vult Alexander, Diogenes cũ vult Diogenes.

82 Benignitas.

Si quando egebat pecunijs, eas ab amicis accipiebat: at suggillantibus eũ, q̃ pter. philosophi dignitatẽ peteret: qđ esset mendicorũ: imò, inquit, nõ peto, sed repeto, οὐκ αἰτῶ, ἀλλ' ἀπαιτῶ. Repetimus .n. mutuum, aut depositum. Amicus aũt egẽti amico dans non donat, sed reddit qđ debebat. Quisquis .n. in tali casu pecuniã seruat, rem alienam detinet.

83 Mollicies.

Quum adolescens quidã cõptior Diogeni pposuisset quæstiunculã. Non tibi prius, inquit, rñsurus sum, q̃ sublatis vestibus osten deris vtrum masculus sis, an fœmina. Ex cultu parum viliri notauit illius molliciem.

84 Ars inhonesta.

Alteri cuidam adolescenti, lusum quendã amatorium eleganter in balneis exhibenti, quod Greci vocãt κοτταβίζειν. Diogenes quo melius, inquit, hoc deterius, damnans improbatam artẽ, qualis est & alea, cuius quo quisque est artifex melior, hoc vir est deterior.

85 Canini mores.

Quum Diogenes adesset conuiuio, qui accumbebat appellantes illum canem, ossa illi proijciebant, quòd id canibus fieri consueuit: at ille discedẽs a tergo commingebat accumbentes: significans & hoc esse canum.

86 Ter homines.

Oratores ac cæteros oĩa ad gloriã facientes appellabat τρισανθρώπους. i. ter hoĩes ancipiti dicto, Nã vt vulgus hoĩem esse negat, qui nec Doctus, nec humanus,: ita philosophus hoĩẽ vocabat miserũ, qui nihil haberet supra hoĩem. Siquidẽ, iuxta Homerũ nullũ animal hoĩe miserius. Proinde ter hoĩes dixit, ter miseros, qui sua studia oĩa cõferrẽt ad rem ignauissimam, ac populari multitudini, multorũ capitũ beluæ seruirẽt seruitutem.

87

Diuitem quẽdam indoctũ, sed splendide vestitum χρυσόμηλον appellabat, hoc est, ouẽ aureo vellere, Nam tales fuisse proditum est

a poe-

82 Benignitas.

Si quando egebat pecunijs, eas ab amicis accipiebat: at suggillantibus eũ, q̃ pter. philosophi dignitatẽ peteret: qđ esset mendicorũ: imò, inquit, nõ peto, sed repeto, οὐκ αἰτῶ, ἀλλ᾽ ἀπαιτῶ. Reperimus .n. mutuum, aut depositum. Amicus aũt egẽti amico dans non donat, sed reddit qđ debebat. Quisquis .n. in tali casu pecuniã seruat, rem alienam detinet.

83 Mollicies.

Quum adolescens quidã cõptior Diogeni pposuisset quæstiunculã. Non tibi prius, inquit, rñsurus sum, q̃ sublatis vestibus ostenderis vtrum masculus sis, an fœmina. Ex cultu parum viliri notauit illius molliciem.

84 Ars inhonesta.

Alteri cuidam adolescenti, lusum quendã amatorium eleganter in balneis exhibenti, quod Greci vocãt κοτταβίζειν. Diogenes quo melius, inquit, hoc deterius, damnans improbatam artẽ, qualis est & alea, cuius quo quisque est artifex melior, hoc vir est deterior.

85 Canini mores.

Quum Diogenes adesset conuiuio, qui accumbebat appellantes illum canem, ossa illi proijciebant, quòd id canibus fieri consueuit: at ille discedẽs a tergo commingebat accumbentes: significans & hoc esse canum.

86 Ter homines.

Oratores ac cæteros oĩa ad gloriã facientes appellabat τρισανθρώπους. i. ter hoĩes ancipiti dicto, Nã vt vulgus hoĩem esse negat, qui nec Doctus, nec humanus,: ita philosophus hoĩẽ vocabat miserũ, qui nihil haberet supra hoĩem. Siquidẽ, iuxta Homerũ nullũ animal hoĩe miserius. Proinde ter hoĩes dixit, ter miseros, qui sua studia oĩa cõferrẽt ad rem ignauissimam, ac populari multitudini, multorũ capitũ beluæ seruirẽt seruitutem.

87

Diuitem quẽdam indoctũ, sed splendide vestitum χρυσόμαλλον appellabat, hoc est, ouẽ aureo vellere, Nam tales fuisse proditum est

a poe-

a poetis: qui minimum valerent ingenio, ouillis moribus etiam prouerbio dicebantur.

88 *Profusio.* Præteriens prodigi cuiusdam ædes inscriptionem habentes, venales: Facilè, inquit, diduinabā fore vt præ immodica crapula domum euomeres, iam enim domum absumpserat, antè quàm venalē proscriberet. Vomitus igitur erat ille verius quàm venditio.

89 *Dolor assimulatus.* Adolescenti conquerenti, ꝙ a multis perturbaretur. Desine, inquit, tu & perturbationis indicia præ te ferre: significans nulla re melius improbitate lędentium finiri, q̃ si qui læditur, dolorem dissimulet. Et enim qui ob id incessunt hominem, vt illum discrutient, desinent, si viderint illum nihil commoueri. Et Græcis suspicor alium esse sensum: Quum enim adolescens quęreretur sibi turbam esse molestam, παῦσαι γὰρ inquit, καὶ σὺ γὰ δείγματα τοῦ πασχητιῶντος ἐκφέρειν, id est. At desine tu quoque signa mollis & effeminati circumferre.

90 *Salsè.* Citharædum imperitum obesoque corpore & ab omnibus vituperatum, solus Diogenes laudabat. Demirantibus quā ob rē id faceret: Laudo, inquit, ꝙ quū talis sit, maluerit se cithara q̃ latrocinis exercere: significans illū corpore ualidū, ingenio rudē latrocinijs a priore esse q̃ musicæ: locus est ab inexpectato.

91 *Salsè.* Alterum citharædum, qui quoties caneret, ab auditoribus deserebatur, obuium ita salutabat, Salue galle. Quum illi offensus salutationis nouitate diceret. Quid ita? Quoniā, iquit, cātu tuo exercitas oēs. Iocū captauit ex ambiguitate verbi Græci: ἀνεγείρειν. n. dicitur & qui excitat dormientem, quod solent galli gallinacei malè canentes: & qui sedentem excitat vt surgat, quod ille solet.

Cum

Cum adolescentem quendam insigni forma plurimi intuerentur. Diogenes incuruato corpore sinum lupinis implebat. At hoc spectaculum conuersis omnium oculis, aiebat mirari se, quur adolescentulo dimisso, sese intuerent: obiter notans illorũ intẽperantiam. 92

Cuidam vehemẽter superstitioso, ac lemurum, laruarumq; terroribus obnoxio, necem ipsi minanti dicentiq;. Vnico ictu tibi perfringam caput: At ego, inquit, si id feceris, tibi sinister astans vt contremiscas, efficiam: Significans se mortuum etiam illum terrere posse, a quo viuus contemnebatur. Hic tamen affectus, & hodie plurimos habet, qui cum sint aduersus viuos feroces, aduersus vmbras sunt formidolosissimi. 93 Superstitio.

Ab Hegesia rogatus, vt ipsi libros aliquot commodato daret: Nõ sapis, inquit, Hegesia, qui quum caricas non pictas, sed veras eligas, vera exercitatione neglecta ad scripta te confers. Hoc dicto notauit eos, qui per omnem vitam nihil aliud quam legunt philosophorum libros, rectè viuendi præcepta continentes, quum virtus magis vsu discatur q̃ lectione, γράφειν Græcis anceps vox est ad scribere; & ad pingere. Itaq; virtus libris expressa quodam modo picta virtus est. Absurdum autem videtur, in caricis habere delectum, in virtute non item. 94 Lectio mortua.

Cuidam illi probro obijcienti, quod exularet a patria. Miser, inquit, istius rei causa philosophatus sum: siue quod exiliũ compulisset Diogenem ad philosophandum, siue quod ideo didicisset philosophiam, vt exilium similesq; casus æquo animo perpeti posset. 95 Exiliũ vtile.

Alteri cuipiam per cõuitiũ dicẽti: Sinopenses exilio te dãnant: At ego, inquit, illos, mansione: 96

sione: significans se, quod solum vertere iuberetur, nihilo infęliciorem esse his, qui in patria manerent, nec exilium æquo animo pati possent. Tam.n. miserum est manere coactum, quam exulare coactum. Philosophus, cui quævis terra patria est, si iubeatur ire exulatū, vnius tantum ciuitatis exul est. At qui nusquam potest viuere nisi in patria, plurimarum regionum exul est. Diogenes autem ob adulteratam, vt putant monetam solum vertere iussus est. Erat autem Sinopensis. Hoc ita refert Plutarchus in libello de exilio. Te Sinopenses Ponto exulem esse iusserunt: At ego, inquit, illos hac damno pœna, vt in Ponto extremisque Euxini littoribus inclusi perpetuo maneant. Diogenes mutarat patriam, sed in melius exulabant potius, qui infęlici regioni erant ascripti.

97 Facetè. Quum Olympionicen, hoc est, in Olympijs certare solitum, offendisset pascentes oues. Quam celeriter, inquit, o præclare ab Olympijs ad Nemea te contulisti: ludens affinitate vocum. Nam νέμεα certamina dicuntur a loco, quemadmodum Olympia. Νέμω vero Græcis pasco sonat, & νομὸς pascua.

98 ἀναισθησία. Stupor animi. Interrogatus quamobrem athletæ nihil sentirent. Quoniam, inquit, suillis, ac bubulis carnibus educati sunt. Nam Athletæ crassioribus cibis enutriuntur, qui corpori quidem robur conferunt, sed mentis acumen hebetāt. Vocis autem ambiguitas dedit ioco locum. Nam vt Græci αἰσθάνεσθαι, ita Latinis sentire, tam ad animum quam ad corpus pertinet. At percunctator ille quærebat, quid esset causæ, quur Athletæ veluti sensu carentes non offenderentur plagis. Diogenes animorum stuporem notare maluit.

99 *Vsus lenit molestiam.*

Solitus est interdum adire statuas, & aliquid ab illis petere. Demirantibus quur id faceret. Vt consuescam, inquit, non commoueri, si quādo ad hominibus non impetro, quod peto.

100 *Mendicitas.*

Posteaquam inopia compulsus cœpisset mendicare, his verbis solet aggredi: Si cui alteri dedisti, da, & mihi: sin nemini, a me incipe: Significabat se, non inferiorem cæteris mēdicis: itaque par esse vt qui daret, & Diogeni: qui vero tam parcus esset, vt nemini quicquā daret, huic tempus esse, ut aliquando dare incipiat.

1 *Liberè.*

Interrogatus aliquando a tyranno, è cuiusmodi ære potissimum oporteret fieri statuas: Ex eo, inquit, ex quo fusi sunt Harmodius, & Aristogiton: innuens illum esse tollendū, quod illi tyrannicidæ fuerint.

2 *Salsè.*

Percunctanti quo pacto Dionysius vteretur amicis. Vt vtribus, inquit, plenos suspendit, inanes abijcit: significans a tyranno diuites occidi: pauperes negligi.

3 *Seuerè.*

Quidam gloriosum titulum inscripserat ædibus suis, Iouis filius Callinicus Hercules hic habitat, ne quid introeat mali. Diogenes ex inscriptione stultitiam hominis deprehendens, adiecit μετὰ πόλεμον ἡ συμμαχία. Id est. Post bellum auxilium: indicans seruam esse malorum omnium deprecationem, posteaquam talis immigrasset. Colebatur.n. Hercules ἀλεξίκακος, malorum depulsor. Eum oportuit in ædes immigrare, priusquam immigrasset dominus ædium, qui ipse erat magnum malum.

4 *Luxus.*

Luxuriosum quempiam in diuersorio conspiciens vescentem oleis. Si sic prandisses, inquit, non ita cœnares: sentiens non esse frugali-

galitatis, quod cœnaret oleas, sed quod stomachus nimis lauto prandio grauatus, nihil appeteret in cœna. Nam tenue prandium optimè condit cœnam.

5 Auaritia. Dicere solebat, cupiditatem esse malorum omnium arcem μητρόπολιν, non procul alludens a sententia Salomonis, qui dixit, cupiditatem, radicem malorum omnium.

6 Boni simi les dijs. Bonos viros dicebat esse deorum simulachra, Deorũ, quũ sint optimi natura, propriũ est bene facere omnibus, nocere nemini. Hæc imago melius relucet in sapientibus, ac bonis viris, quã in statuis quum dij sint incorporei.

7. Amor turpis. Amorem dixit otiosorum negotium, q hic affectus potissimum occupet ocio deditos. Ita fit vt dum ocio vacant, in rem negotiosissimã incidant, nec interim tamen quicquam bonæ rei agunt.

8. Senectus. Percunctanti quid esset in vita miserrimũ. Senex, inquit, egenus. Siquidem vbi naturæ præsidia destituunt hominem, extraneis reb9 fulcienda est ætatis imbecillitas. Verum inter egenos habendus non est, qui bonas artes, ac probos amicos sibi parauit, certissimum senectutis viaticum: ille infelicissimè egenus est, qui nulla virtute præditus est.

9 Interrogatus, quæ bestia morsum haberet nocentissimum: Si de feris, inquit, interrogas, obtrectator: si de cicuribus, adulator: Nam obtrectator præ se fert odium adulator sub amici persona multo etiam lædit grauius.

10 Salsè. Conspiciens duos centauros pugnantes in tabula pessimè pictos: Vter, inquit, horum deterior est? Notans pictoris imperitiam, quasi dubitaret vter esset deterius pictus. Vsus est autem voce ambigua, nam χείρων, & peior dicitur, & in pugna inferior.

Oratio-

11 Blandiloquium.

Orationem blandam non ex animo proficiscentem, sed ad gratiam compositam, dicere solet, melleum laqueum, q; blande amplectens hominem iugulet.

12 Vēter oīa deuorans.

Luxuriosum ventrem, uitæ charybdin appellabat, q; omnia deuoraret, nec satiaretur unquam, Charybdis tn̄ ea sorbet, quæ mari vehuntur, & reuomit tandē, quod absorbuit: at lurconum ventribus nec aer, nec terra, nec flumina, nec maria sufficiunt, quin domos & agros totos absorbent, nec reuomunt.

13 Adulteriū

Cum quidam Diogeni referrent, Dydimonem mœchum comprehensum: Dignus est, inquit, ex ipso nomine suspendi. Porrò Didymi Græcis testiculi dicuntur: ab his igitur vnde nomen habebat, & quibus peccauerat, vult eum suspendi.

14 Auri amor.

Physicus quidā interrogauit Diogenem, quam ob causam aurum palleret: Quoniam, inquit, plurimos habet sibi insidiantes. Pallent autem, qui metuunt.

15 Deliciæ.

Cum uideret mulierē in lectica, dixit: Caueam non conuenire feræ: notans tam efferum ac noxium animal ferrea cauea coercendum. Lectica verò sellæ genus est cancellatę, vt aliquam caueæ speciem præbeat: in hac diuites ac delicatæ sedere, atq; ēt gēstari solēt.

16 Ambiguè.

Seruum fugitiuum, vidēs ad puerū sedentem: Vide, inquit, adolescens, ne excidas: ambigue verbo ludens. Nam excidit, qui in puteum decidit, & ἐκπίπτει, id est excidit, qui de loco pellitur. Arbitror autē pueros olim fuisse factos, & ab his non fuisse fas quendam vi detrahere, quemadmodum e templis aut à statua principis.

17 Ambiguē.

Cum in balneis vidisset λωποδύτην, id est, furem vestium, dixit illi, Num ad unctiun-

P culam,

culam, an ad aliud vestimentum? Rursum lusit affinitate vocum, quæ Latinè reddi non potest. Græcè est ἐπ' ἀλειμμάτιον, ἐπ' ἀλλ' ἱμάτιον, dictiones minime discrimine soni inter se differunt. ἄλειμμα ab ἀλείφω, unguentum est, unde & aliptæ dicti. Inde ἀλειμμάτιον diminutiuum ἀλλ' ἱμάτιον, duæ dictiones, sed ob συναλοιφὴν propemodum vna uidetur, quam si remoueas, ἀλλ' ἱμάτιον, id est, aliam uesticulam. In balneis, enim olim ungebantur, & ibidem fures suum agebant negociū, quòd positis vestibus lauare mos est. Notabat itaque furem, quòd alibi furatus uestem, eo venisset alteram furaturus.

18 Sordes. Ingressus aliquando sordidum balneum, dicebat: Qui hic lauant, vbi lauantur? Significabat illic homines puros sordidari, & ibi lotis opus esset alio balneo, quo mundētur.

19 Osor fœminarum. Cum aliquando vidisset mulieres ex oliua pēdere laqueo præfocatas: Vtinam, inquit, & cæteræ arbores similem ferrēt fructum. Erat enim Diogenes, μισογύνης, id est mulierum osor, eoq; cupiebat omnes uidere pensiles.

Cernens quendam malè audientem, quasi monumēta spoliaret, Homeri carmine compellauit.

Τίπτε σὺ ὧδε φέριστε,
Ἠέ τινὰ συλήσων νεκύων κατατεθνειώτων, i.

Sacrilegium. *Quid tu huc venisti vir præstantissime, nū fors,*
Vt spolies aliquem horum, quos mors occupat atra?

20 Sepultura. Interrogatus num seruum, ancillamve haberet, negauit: Cumq; percunctator adiecisset, Quis igitur te efferet, si moriaris? Cui domo, inquit, erit opus. Multi superstitiose soliciti sunt, quomodo, & per quos efferantur. Hac cura prorsus uacabat Diogenes, non dubitans

bitans quin futurus esset aliquis, qui cadauer eijceret vel ob id, quo domum faceret uacuam. Quanquam illi contigit honorifica sepoltura.

22 Conspiciens adolescentem quendam neglectius dormientem, baculo pungens illum, dixit Carmen Homeri.

Ε'γείρεο, Μήτις σοι εὕδοντι μεταφρένῳ ἐν δορυπήξῃ. id est.
Surge. Ne quis, dum dormis, à tergo infixerit hastum.

23 Ad eum qui obsonijs ad luxui plus æquo indulgebat, illud Homericum accõmodabat. Ω'κύμορος δή μοι τέκος ἔσσεαι; id est. *Luxus.*
Natę mihi fueris breuis ęui. significans illum sibi luxu mortem accelerasse.

24 Platonis ideas, idest, formas risit & Aristoteles. Quodam igitur tempore quum Plato multa de ideis dissereret, & rem confictam confictis vocabulis explicare conaretur, subinde in ore habens, mensitates, & cyathitates, per quas uoces intelligebat species mēsæ & cyathi: Diogenes irridens subtiles nugas: Mensam, inquit, ac cyathum uideo mensitatem & cyatheitatē non uideo. At Plato retiesit dictum. Nec mirum, inquit: nam oculos habes, quibus cernuntur cyathi ac mensæ: at mentem non habes qua decernuntur mensei tates ac cyatheitates. *Argutiæ nugatorię*

15 Interroganti quando ducenda esset uxor: Iuueni, inquit, nondum; seni nunquam. Græce iucundius, μηδέποτε, & μηδέπωποτε subindicans prorsus abstinēdum a matrimonio. At percunctator ille discere cupiebat, quo ętatis anno, aut qua anni parte expediret asscicere coniugem: quemadmodum Aristoteles p *Matrimoninm uitādum.*

scripsit puellæ decimũ octauum, viro trigesimum quintum: & Romani Aprilem, & Iunium existimabant auspicatum nuptijs, Maium inauspicatum.

Percunctãti quidnam vellet, vt colaphum acciperet Galeam, inquit. Et hic iocus est ab inexpectato. Nam ille expectabat quid mercedis peteret pro colapho.

26 Locus ab inexpectato. Cùm videret adolescentem quempiam sese ornantem: Si ad viros, inquit, frustra: si ad feminas, iniustè. Hoc dictũ festiuius est Græcis ob vocum affinitatem ἀδυχεῖς & ἀδικεῖς.

27 Mollicies. Nã frustra se mas parat masculo, inter quos non potest esse coniugium: & iniquè facit adolescens, si cultura formę insidiatur infirmo sexui, quum uxor non lenocinio, sed honestis moribus concilianda sit.

28 Pudor. Adolescenti cuidam erubescenti, atque ob id perturbato: Bono animo sis, inquit, fili, istiusmodi est virtutis tinctura.

29 Lucrum illicitum. Cum audisset duos legum peritos per se contendentes, damnauit ambos, quod alter furtum commisisset, alter non perdidisset, significans utrumq; dignũ exitio. Argutia dicti in hoc est q. furatur, lucr. facit aliqd: is uero cui res furto tollitur damno afficitur. At hic absurdũ quiddã acciderat alter alterius rẽ furatus erat, nec tñ is cui furtum est factũ pdidit, quod hoc ipse furatus esset, quod alter sustulit.

30 Aliena dulciora. Percũctanti quod uinum libẽtius biberet: Alienum, inquit: & hic ἀπροσδόκητον addit gratia dicto. Aliud enim expectabat percunctator, videlicet de genere vini sentiens.

31 Neglectus iniuriarũ. Cuidam ipsi dicenti, Plurimi te derident: At ego, inquit, nõ derideor. id autem videtur ἀδύνατον, vt aliquis te percutiat, tu tamẽ non percutiaris, sed Diogenes negauit se derideri

siue

siue quod nō esset deridiculus: siue ꝙ existimaret hoīum irrisionē nihil ad se pertinere.

32 Vita misera.

Dicenti miserum esse viuere: Non, inquit viuere miserū est, sed male viuere miserū est, Vulgus miseram appellat vitā, laboribus, doloribus, morbis, dānis, exilijs, multique hoc genus incommodis obnoxiam. At philosophus nihil malum aut miserum eē ducebat, nisi quod cum turpitudine coiunctum esset.

33 Frugalitas.

Erat Diogeni seruus nomine Manes; is cū profugisset a domino, admonuerunt amici, vt fugitiuum inuestigaret: At ridiculum, inquit Diogenes, si Manes absque Diogene viuat, Diogenes absq; Mane viuere non possit. At multi seruos insequuntur, vt vlciscantur, Diogenes spectabat vsum. Melior autem philosophus est, qui paucioribus eget. Nolebat itaque hic seruo videri deterior.

34 Delitiæ spretæ.

Quodam tēpore prādebat oleas, mox inductā placētiā abiecit accinēs illud è tragœdia: ὦ ξένε τυράννοις ἐκποδὼν καθίςασο. id est,

Procul a tyrannis temet hospes auferas.

Item illud Homericum.

ἄλλοτε μάςιξιν δ' ἐλάαν.

Interdum fruticis agitabat se tyrannum appellans delitiarum contemptorem, quas procul abigi uolebat.

35 Canis Diogenes.

Diogenes vulgò canis dicebatur. Sunt aūt canum multa genera, sunt enim venatorij, sunt aucupatorij, sunt custodes ouiū, & ædiū sunt qui habentur in delitijs. Ergo percunctāti qualis ipse canis esset lepidè respōdit: Esuriēs, inquiēs, Meliteus, sat Molosseus: ꝙ cibi appetens blandiretur, saturatus morderet.

36

Interrogatus an, philosophi placētis vescerentur: Omnibus, inquit, vt cæteri homines,

Philosophus homo.

Rursus hic aliud respondit, quam interrogabatur. Quærebat percunctator, an conueniret philosophis frugalitate profitentibus, vesci placentis cibis delicatorum, Diogenes ita respondit, quasi philosophi non essent homines, & tamen vescerentur cibis humanis.

37 Dissimulatio.

Cùm aliqn̄ Diogenes in cōuiuio placentā ederet, diceretq; conuiuarum quispiā, Quid comedis Diogenes? suspicans Cynicum philosophum nescire, quid sit placenta: Panem, inquit, bene pistum: dissimulans se scire quid esset: alijs erat placenta, Diogeni panis erat, qui non edebat voluptatis gratia.

38 Salsè.

Percūctāti, quur cęteris mendicis benignè largirentur homines, philosophis non item: Quoniam, inquit, credunt citius futurum vt claudi cęciue fianti, q̄ philosophi. Qui miserentur afflictorum, quales ferè sunt mendici, faciunt hoc contemplatione cōmunis hominum sortis: ita cæco opitulantur, cogitantes, hoc ipsum mihi poterit accidere: de philosopho non item cogitant. Dictum festiuius est, ob abusum verbi sperant: vt philosophus fias sperari potest: cæcitatem, aut claudicationem nemo sperat.

39 Cunctanter daret.

Diogenes poscebat aliquid ab homine auaro: quem vbi viderit cunctantem ac negaturo similem: O homo, inquit, ad cibū te postulo, non ad cyppū: ut qua licet Græcarum uocum affinitatem reddam. Græcis enim & τροφὴ cibus est, & ταφὴ sepultura.

40 Error correctus.

Cuidam obijcienti, quòd aliquando falsò signasset monetam: Nam hanc ob rem, vt dictū est, iussus est exulare: Fateor, inquit, fuisse tempus, quo talis eram, qualis tu nunc es: qualis autem ego nunc sum, tu nunquàm futurus es. Notabat eos, qui iuuentutis errores

res in alijs reprehendunt, quum ipsi ne in senectute quidam corrigant suos.

Alteri cuidam hoc ipsum opprobanti, crimen iuuentutis obtentu defendit, dicens, Tu celerius reddebam lotium, nunc non item. Cynica circuitione notauit iuuenilem ætatem, quæ facilius reddit humorem vesicæ, quum senibus molesta sit dysuria.

Error iuuenilis.

Myndum aliquando profectus, quum videret portas amplas ac magnificè extructas, quum oppidum esset exiguum: Viri, inquit, Myndij, claudite portas, ne ciuitas vestra egrediatur: notans oppidum tam esse pusillũ vt per portas egredi posset.

42 Ridiculũ.

Conspiciens furem purpuræ comprehensum, Homericum carmen in eum detorsit:

43 Facetè.

Ἔλλαβε, inquit, τε πορφύρεος θάνατος, καὶ μοῖρα κρατιή. id est.

Te mors purpurea apprehendit violentaq́ Parca.

Craterus Alexandri Magni præfectus, homo prædiues, inuitarat Diogenem vt ad se commigraret, cui respondit: Malo Athenis salem lingere, quàm apud Craterum opipara frui mensa: Sentiens libertatem quamuis inopem omnibus diuitum delitijs præferendam, vbi minuitur libertas.

44 Libertas.

Anaximenes rhetor obæso aqualiculo erat onustus: hunc adiens Diogenes ita loquutus est: Impartire nobis tenuibus, & ventrem. Nam & ipse leuaberis onere, & nobis commodabis.

45 Obesitas.

Cùm oraret aliquando Anaximenes, Diogenes prætendens pernam, auditores in se cõuertit: ob id indignatus Anax. obiicuit, ab auditorio destitutus. Tum Diogenes, Anaximenis, inquit, disputationem oboli precium

46 Ridiculũ.

dissoluit, significans illum de rebus friuolis disseruisse, quæ non admodum attentus haberent auditores.

47 Vesci in publico.

Quibusdam obijcientibus, q' in foro cibū caperet: Quid mirum, inquit? in foro esurio: rocinatus a relatiuè oppositis. Si fames non vrgeret hoīem in foro, fortassis absurdum esset in foro vesci. Sed eodē colore se tueri poterat in foro deijciēs aluū, aut vrinā reddens.

48 Libertas.

Sunt qui & illud ascribant Diogeni: Plato offendens illum lauantem olera, dixit illi ad aurem: Si Dionysio morem gessisses, profectò non lauares olera. Diogenes vicissim Platoni in aurem dixit: Si tu lauares olera, Dionysio non inseruisses. Verum hoc videtur effictum ad similitudinem, illius, quod antè retulimus de Aristippo, quemadmodum & hoc quod subijciam.

49 Irrisio cōtempta.

Cuidam dicenti, Multi te deridēt ò Diogenes: Et illos inquit, fortassis Asini. Altero subijciente, Sed illi non curant Asinos. Nihilo magis, inquit, ego ipsos. Asinis irrisionem tribuit, q subinde nudatis dentibus irrisionis spēm præbeāt. Quid & deridentes quempiā, mota ab aure manu imitantur Asininas auriculas. Vr igit & Asinus motis auriculis irridere homines, nemo tamen offenditur.

50 Animi cultus.

Conspicatus adolescentulum philosophiæ dantem operam. Euge, inquit, corporeæ formæ amatores ad animi pulchritudinem auocas: Sentiens illum hoc agentem: vt animum virtutibus & honestis disciplinis exornaret, hoc consequuturum, vt longè meliores amicos sit habiturus. Nihil.n. sapientia pulchrius, nihil virtute amabilius.

51 Cōuictus improb⁹.

Adolescēti formoso ad cōuiuiū eunti, deterior, inq̄t, redibis. Reuersus a conuiuio adolescens

scens quũ Diogeni dixisset, Tui nec redij deterior, inquit χεῖρον μεῖον, id est, deterior igi tur: indicãs fieri nõ posse, q adolescẽs è luxurioso temulẽtoq; conuiuio redeat deterior.

53 Liberè.

Diogenes ab Eurytio petijt quiddam magni qui quum ex more his verbis negaret, Faciam si mihi persuadere possis: Si possim, inquit, Diogenes, iam pridẽ tibi suasissem, vt te suspenderes. Hic præter Cynicam libertatem nihil est quod mireris.

54 Delitiæ.

Inuiserat Lacedæmonẽ: inde Athenas reuersum percunctabantur, ut sit, quò iret, & vnde veniret, A viris, inquit ad fœminas: notans Atheniensium delitijs effęminatos mores, quum Lacedæmonij durè instituerẽtur.

55 Homines pauci.

Redeuntem ex Olympijs quidam interrogabant, vidisset ne illic multã turbam: Turbam, inquit, plurimam, sed homines per paucos. Et hoc imitatum apparet ex eo, quod suprà dictum est de balneo.

56 Profusio.

Eos qui per luxũ in coquos, nepotes, scorta & adulatores facultates suas profunderẽt, similes dicebat arboribus per præcipitia nascentibus quarum fructus nõ gustaret, sed a coruis & vulturibus ederentur. Sentiens eos qui gulæ ventriq; seruiunt, non esse hoĩes.

57 Adulatio.

Græci si cui precantur exitium, iubẽt abire ad coruos, ἐς κόρακας. At Diogenes dicere solet, multò periculosius esse incidere in assentatores, quã in coruos. Dicti iucunditas perit nobis, quę est in Græcarum uocum affinitate. Nam illi κόρακας appellãt coruos, & vnica litterula mutata κόλακας dicunt adulatores, hoc dictum tribuitur & Antistheni.

58

Phryne meretrix Delphis Venerẽ auream dicauit. Eã vidẽs Diogenes, ascripsit elogiũ, Ex Græcorum intemperantia. Arguebat. n.

Græcos

Græcos supra modum libidini deditos esse, ꝙ scortũ è turpi quæstu tm̃ auri collegisset.

59 Libertas. Sunt qui & illud illi attribuant. Cũ Alexāder Magnus ad Diogenẽ venisset, eumq; salutasset, percunctatus est Diogenes quis esset: quumq; ille rñdisset, Ego sum Alexāder ille rex: At ego, inquit, sum Diogenes ille canis, non minus superbiens sua libertate, quã Alexander suo regno. Interrogatus ob quæ facta canis nomen vulgò sortitus esset. Quoniam dantibus blandior, inquit, non dantibus ob latro, malos etiam mordeo.

60 Superstitio nulla. E ficu quadam fructus decerpenti Diogeni quum horti custos dixisset, Ex ista arbore ante paucos dies homo quidam se suspendit: At ego, inquit illam purgabo. Arbitrabatur ille fore, vt Diogenes admonitus abstineret a funesta arbore, quæ gestasset cadauer: at ille liber ab omni superstitione: nihilo impuriores fructus arbitrabatur.

61 Voluptas. Animaduertens Olympionicem quendam oculos defigere in scortum, adeò vt præteritũ capite reflexo intueretur: Ecce, vt inquit aries Martius a puella publica, obtorto collo vinctus abducitur. Ridiculum existimabat, certare cum electis viris, & a vili puella veluti captiuum trahi sine funibus.

62 Scortum. Formosa scorta similia dicebat mulso letalibus venenis tẽperato, quod adferrent quidem initio uoluptatem, sed quam perpetuus dolor consequeretur.

63 Liberè. Quum in publica via pranderet, multiq; cingerent illum ob spectaculi nouitatem ac subinde acclamarent, Canis, canis: Imò, inquit, uos potius estis canes, qui prandentem circumstatis. Nam id canibus cùm primis familiare.

Cum

64 Ambigue

Cum métio fieret de puero ſtuprato, Diogenes interrogatus cuias eſſet, luſit ex ambiguo dicens, Tegeates. Nã Tegeo ciuitas eſt Arcadiæ. Tegeos autem interdum id quod lupanar, vnde Tegeatem dixit philoſophus ſcortum publicum.

65 Medicus malus.

Videns quendam iam artẽ medendi profitentẽ, qui prius fuerat paleſtrites, ſed ignauus, dixit, illi, An eos qui te hactenus deiecerunt, nunc uiciſſim deijcies? Deijcit luctator quem ſuperat: & deijcit medicus, quos in lectum conijcit, aut etiam in ſepulchrum. Senſit autem Diogenes illum tam malum eſſe medicum, quàm fuerat ignauus paleſtrites. Similis iocus eſt apud Martialem, de eo qui ex medico factus hoplomachus, nõ aliud faceret hoplomachus, q̃ quod fecerat medicus.

66

Ad puerum ſpurium ex meretrice natũ, lapillos iacientem in populum: Caue, inquit, ne patrem ferias. Erat enim e ſcorto natus, atque ob id incerto patre.

67 Beneficiũ, meritum

Quibuſdam prædicantibus eius benignitatem, qui Diogeni quiddam donaret. Quin & me, inquit, laudatis, qui accipere merui? Plus enim eſt meruiſſe beneficium, quam dediſſe, iuxta illud Publij Mimi, Beneficium dando accepit, qui digno dedit.

68

Ei qui pallium a Diogene repetebat, lepidiſſime reſpõdit, Si donaſti, habeo: ſi commodaſti vtor: ſignificans ſibi non eſſe in aio reddere, ſiue dono ſiue commodato accepiſſet. Turpe eſt repoſcere, quod dono dederis: & ĩhumanum eſt eripere, quo utenti eſt opus.

69

Cùm ſuppoſititius quidam de Diogene dixiſſet, Aurum habet in pallio, recte regeſſit in illum conuitium: Ideo, inquiens, ſuppoſito indormio. Suppoſititij partus dicuntur, qui

qui simulantur esse nati ex vtero, vnde prodierunt. Indormimus thesauro seruandi gratia & indormimus ei, quod negligimus. Diogenes autem pallium habebat noctu pro culcitra.

70 Philosophus. Percunctanti quid lucri caperet ex philosophia. Vt nihil inquit, aliud certe hoc ꝙ ad omnẽ fortunã paratus sum. Hoc dictũ vix sapit Diogenem, quanquàm illi adscribatur.

71 Oẽ solum forti patria est. Interrogatus a quopiam, cuius esset, respõdit κοσμοπολίτης, id est, ciuis mundi significans philosophum ubicunque locorum agat, in sua patria viuere.

72 Facetè. Cum aliquando stipẽ posceret, ita ἐρανάρχην, id est, qui stipibus erogandis erat præfectus. Homerico carmine compellauit.

Τὰς ἄλλας ἐνάριζ' ἀπὸ δ' ἕκτορος ἴσχεο χεῖρας, id est,

Despolia reliquos, teneos sed ab Hectore dextrã.

Dicti festiuitas in hec est, ꝙ Pro ἐνάριζε, dixit ἐράνιζε quorum prius est, da stipem, alterum, armis spolia: se Hectoris nomine signans. Spoliat autem, qui negat egenti. Et solet hoc hominum genus esse furax.

73 Scortũ imperiosum. Scorta dicebat esse regum, reginas, ꝙ ab his quicquid collibuisset peterent, & impetrarent: Nam ideo regnum reginas appellabat, non ꝙ essent pares vxoribus, sed ꝙ in ipsos reges regnum exercerent. Reges a populo non semper obtinent, quod exigunt, at scorto nihil negatur. Tales opinor olim fuisse reges barbaros.

74 Athenienses per adulationẽ decreuerunt, vt Alexander pro Libero patre haberetur & coleretur. Hunc honorẽ irridens Diogenes: Et me, inquit, Serapin facite. Vt enim Bacchus

chus inter Satyros est, ita Serapis ab Aegyptijs specie Iouis colitur.

75 *Locus nõ contaminat.* Obiurgatus quòd intraret loca spurca ac parum honesta: Et sol inquit, subit latrinas, nec tamen inquinatur. Sensit probum virum non fieri deteriorem ob loci infamiam.

76 *Pura sacra.* Cum in fano cęnare, eique panes sordidi essent appositi, abiecit illos è fano, dicens in templum nihil oportere ingredi sordidum.

Philosophię simulatio. Cuidam procaciter interroganti, quur, quum nihil sciret, se philosophum profiteretur: Si philosophum, inquit, simulo, hoc ipsum est philosophari: Subnotans philosophiam rem esse vsque adeo difficilem, vt eam vel simulare magna sit philosophiæ pars. Quemadmodum multum regis habet qui scite regis personam possit gerere. Et qui simulat, imitatur: imitari philosophos, est philosophari, hoc est, philosophiæ studiosum esse.

78 *Laus immodica.* Quidam adduxit puerum ad Diogenẽ, vt illius doctrinę fieret particeps: vt autem illũ philosopho commendaret, dixit eũ excellenti ingenio optimisq; moribus preditũ esse. Hic Diogenes, Quid igitur eget mei? Notauit immodicũ laudatorẽ qui hoc tribueret adolescenti, cuius adipiscẽdi gratia solent, pueri tradi philosophis. Satis erat probam indolẽ, bonamque spem in puero prædicare.

79 *Doctrina sine moribus.* Qui de virtute loquerentur, nec recte viuerẽt, eos dicebat citharæ similes, quę sono prodesset alijs, ipsa nec sẽtiret, nec audieret quicquam. Hoc dictum nõ multum abludit a dicto beati Pauli de cimbalo tinniente.

80 *Vulgo nihil rectè placet.* Quodã die quũ populus theatrũ egredere tur: ipse aduersus populũ nitens ingrediebatur, interrogatus cur id faceret. Hoc, inquit,

in

in omni vita facere studeo: Sentiens hoc esse philosophari, in omnibus actionibus, quã maximè à multitudine dissidere, ꝑpea ꝙ uulgus hominum cupiditatibus agitur, non ratione.

81 Degeneratio. Conspecto adolescentulo, cultu gestuq; parum virili. Non te pudet, inquit, qui peius tibi velis, quàm ipsa natura voluit? Si quidem illa te virum fecit, tu teipsum refingis in fœminam. Id in plerosque dici pōt, quos quum natura crearit homines, ipsi sua sponte degenerant in pecudes.

82 Optima negligimus. Cum videret cantorem quendã vecordem, ac moribus incompositis aptare psalterium: Non te tui pudet, inquit, qui sonos ligno aptare noris, uitam ad rectam rationem componere nescias? Et hoc apophthegma ex superioribus uidetur effictum.

83 Vita sine literis mors. Dicenti cuidam, quem ad sapientiæ studiũ hortabatur, Non sum idoneus philosophiæ: Quid igitur viuis, inquit, si tibi nulla rectè viuendi cura est? Non.n.in hoc uiuit homo, ut viuat tantum, sed vt discat rectè viuere. Natura dat uiuere, philosophia dat rectè uiuere. Natura gignit ad virtutem dociles, doctos non gignit.

84 Impietas. Ad eum qui patrem respiciebat: Non te pudet, inquit, eum contemnere, cui dēs hoc ipsum, quod tibi places? Dicti gratia sita est in allusione contrariorum. Pugnant inter se, despectui esse, & sibi placere.

85 Turpiloquium. Audiēs adolescentē honesta specie, verbis parũ honestis utentem: Non te pudet, inquit, qui ex eburnea vagina, plumbeũ educas gladium? Ebur olim in summo erat precio. Animus corpore tegitur, is in oratione relucet.

86 Cum illi quispiam probri vice obiecisset, ꝙ in caupona biberet: Ea in tonstrina, inquit, ton-

tondeor: significans nihilo minus honestum bibere, quàm tonderi aut radi. Quemadmodum nemo reprehendit in tonstrina radi, ꝙ is locus ei rei paratus sit: ita turpe uideri nō debet, si quis bibat, in caupona, modo bibat modicè. Nam immodicè bibere, quouis loco turpe est.

Vesci quouis loco.

87 Opprobanti, quòd à Philippo rege palliū accepisset, Homerico versiculo respondit: Οὔ τοι ἀπόβλητ᾽ ἐστὶ θεῶν ἐρικυδέα δῶρα. id est. *Non sunt reijcienda insignia munera.*

Munera regum.

Quod Homerus de forma corporis, quæ Deorum munus est, scripsit, hoc Diogenes detorsit ad pallium à Rege datum. Idem carmen & ipse possem occinere calumniantibus, quòd interdum à principibus, aut episcopis accipio, quæ dantur honoris gratia. Nullus est horum, à quo quicquam unquam petij, nec apertè, nec obliquè. Quæ uerò uolentes deferunt, libenter accipio, non tam ut munera, quàm ut testimonia, præsertim quū illorum facultates abundantiores sint, quàm ut hoc damni sentiant.

88 Diogeni de non irascendo accuratè differenti, adolescens quidam proteruus, ueluti periculum faciens, an re præstaret ea, quæ docebat, inspuit illi in faciem. Tulit hoc leniter ac sapienter. Non quidem, inquit, irascor, sed dubito tamen an irasci oporteat.

Lenitas.

89 Conspiciens quendā meretrici supplicem, ut impetraret, quod petebat. Quid, inquit, tibi uis miser? præstat non impetrare, quod rogas. A scorto reijci fęlicius est, quam admitti. Et tamen plerique malum suum & ambiunt instanter & magno emunt.

Scortator

90 Cuidam habenti capillos unguēto delibutos: Caue, inquit, ne capitis suaueolētiæ, vitæ ma-

Vnguēta.

maleuolentiam adduci: nam Græcarum uocum iucundam affinitatem vtcunque reddere studuimus, εὐοδία & εὐωδίαν. Vnguentũ enim in uiro arguit vitæ molliciem. Fama porro uelut odor est hominis. Simile quidã dixit. Martialis, Neuole non bene olet, qui bene semper olet.

91 Seruitus uitiorum. Dicebat inter seruos ac dominos malos p̃ter vocabula nihil aliud interesse, nisi quod mancipia seruirent dominis, domini cupiditatibus: significans vtrosque esse seruos, miseriorem tamen seruire seruitutem dominos quam mancipia si sint improbi. Nam qui ducitur affectuum arbitrio & multos habet dominos & turpes, & inclementes.

92 Salsè. Græci mancipia, præcipuè fugitiua uocant ἀνδράποδα quæ dictio videtur composita ex uiro & pede, quam Grãmatici uariam reddũt etymologiam. Cum igitur quidã improbus Diogenem interrogasset, quare mãcipia fugitiua dicerentur ἀνδράποδα. Quoniã, inquit, pedes habent virorum, animam aũt æqualẽ tu nunc habes, qui hoc percunctaris: sentiens illi esse mentem non hominis, sed pecudis.

93 Profusio. A prodigo petebat minam. Ille miratus improbam postulationem rogabat. Quur quum ab alijs obolum petere soleas, à me minã petis? Quoniam, inquit, ab alijs iterum me accepturum spero à te vero nunquam posthac accepturus sum θεῶν ἐν γοῦνασι κεῖται. Idest in deorum genibus situm est. Attexuit. n. hoc Homeri hemistichium. Significauit autẽ homini profuso periculum imminere, ne breui redigeretur ad extremam inopiam, ut ne obolum quidem haberet reliquum.

94 Mendicitas occulta. Quibusdam Diogeni probro vertentibus, quod peteret, quum id Plato non faceret, Imo,

Imo, inquit, petit, & ille, sed

Ἀγχισῶν κεφαλὴν ἵνα μὴ πευθείαθ᾽ οἱ ἄλλοι, id est,

Admoto capite, vt ne quisquam exaudiat alter.

Abusus est Homerico carmine, quo significauit Platonem non minus esse petacem, nisi quod ille clam peteret, ipse palam.

95 Ridiculũ.

Animaduertens quendam imperitè iaculantẽ, proximè scopum consedit: quur id faceret interrogantibus: Ne fortè, inquit, me feriat: significans illum quiduis percussurum citius, q̃ scopum. At alij spectatores, quã possũt lõgissimè sese a scopo semouent, ne feriantur.

96 Voluptas.

Qui scopum non attingunt, hi vulgo ἀτυχεῖν. i. frustrari dicuntur. At Diogenes negauit illos frustari, qui aberrarent a scopo, sed eos qui curas suas ad voluptatem velut ad scopum dirigerent. Nam ab his petunt beatitudinem, quum per eas deueniant in summam miseriam.

97 Mors an mala.

Interrogatus num quid mali esset mors: Quo, inquit, pacto malum, quum præsentem non sentiamus? Quod autem abest, nulli malum est. Dum sentit homo, viuit: nondũ igitur adest mors: quæ si adsit, abest sensus. Malum autem non est, quod non sentitur. Hanc ratiocinationem quidam tribuunt Epicuro. Mors quidem mala non est, sed iter ad mortem miserũ est: Id si metuimus, totã hominis vita, quid aliud est quam iter ad mortem?

98 Argutè.

Narrant Alexandrum Magnum astantem Diogeni, quæsisse ab eo, num ipsum metueret. At ille. Quid es? bonum an malum? Alexander respondit, bonum: Quis, inquit, timet bonum? Conuicit regem non esse metuendũ, nisi se malum esse profiteretur. Sed eodem

maleuolentiam adduci:nam Græcarum uocum iucundam affinitatem vtcunque reddere studuimus, εὐωδία & εὐσωδίαν. Vnguentũ enim in uiro arguit vitæ molliciem. Fama porro uelut odor est hominis. Simile quidã dixit. Martialis, Neuole non bene olet, qui bene semper olet.

91 Seruitus uitiorum. Dicebat inter seruos ac dominos malos p̃ter vocabula nihil aliud interesse, nisi quod mancipia seruirent dominis, domini cupiditatibus: significans vtrosque esse seruos, miseriorem tamen seruire seruitutem dominos quam mancipia si sint improbi. Nam qui ducitur affectuum arbitrio & multos habet dominos & turpes, & inclementes.

92 Salsè. Græci mancipia, præcipuè fugitiua uocant ἀνδράποδα quæ dictio videtur composita ex uiro & pede, quam Grãmatici uariam reddũt etymologiam. Cum igitur quidã improbus Diogenem interrogasset, quare mãcipia fugitiua dicerentur ἀνδράποδα. Quoniã, inquit, pedes habent virorum, animam aũt æqualẽ tu nunc habes, qui hoc percunctaris: sentiens illi esse mentem non hominis, sed pecudis.

93 Profusio. A prodigo petebat minam. Ille miratus improbam postulationem rogabat, Quur quum ab alijs obolum petere soleas, à me minã petis? Quoniam, inquit, ab alijs iterum me accepturum spero à te vero nunquam posthac acceptaturus sum θεῶν ἐν γούνασι κεῖται. Idest in deorum genibus situm est. Attexuit. n. hoc Homeri hemistichium. Significauit autẽ homini profuso periculum imminere, ne breui redigeretur ad extremam inopiam, ut ne obolum quidem haberet reliquum.

94 Mendicitas occulta. Quibusdam Diogeni probro vertentibus, quod peteret, quum id Plato non faceret,

Imo,

Imo, inquit, petit, & ille, sed

Ἀγχίσχων κεφαλὴν ἵνα μὴ πευθοίαθ' οἱ ἄλλοι, id est,

Admoto capite, vt ne quisquam exaudiat alter.

Abusus est Homerico carmine, quo significauit Platonem non minus esse petacem, nisi quod ille clam peteret, ipse palam.

95 Ridiculũ. Animaduertens quendam imperitè iaculantẽ, proximè scopum consedit: quur id faceret interrogantibus: Ne fortè, inquit, me feriat: significans illum quiduis percussurum citius, q̃ scopum. At alij spectatores, quã possũt lõgissimè sese a scopo semouent, ne feriantur.

96 Voluptas. Qui scopum non attingunt, hi vulgo ἀτυχεῖν. i. frustari dicuntur. At Diogenes negauit illos frustari, qui aberrarent a scopo, sed eos qui curas suas ad voluptatem velut ad scopum dirigerent. Nam ab his petunt beatitudinem, quum per eas deueniant in summam miseriam.

97 Mors an mala. Interrogatus num quid mali esset mors: Quo, inquit, pacto malum, quum præsentem non sentiamus? Quod autem abest, nulli malum est. Dum sentit homo, viuit: nondũ igitur adest mors: quæ si adsit, abest sensus. Malum autem non est, quod non sentitur. Hanc ratiocinationem quidam tribuunt Epicuro. Mors quidem mala non est, sed iter ad mortem miserũ est: Id si metuimus, totã hominis vita; quid aliud est quam iter ad mortem?

98 Arguté. Narrant Alexandrum Magnum astantem Diogeni, quæsisse ab eo, num ipsum metueret. At ille. Quid es? bonum an malum? Alexander respondit, bonum: Quis, inquit, timet bonum? Conuicit regem non esse metuendũ, nisi se malum esse profiteretur. Sed eodem

maleuolentiam adduci: nam Græcarum vocum iucundam affinitatem vtcunque reddere studuimus, εὐοδία & εὐωδίαν. Vnguentũ enim in uiro arguit vitæ molliciem. Fama porro uelut odor est hominis. Simile quidã dixit. Martialis, Neuole non bene olet, qui bene semper olet.

91 Seruitus uitiorum. Dicebat inter seruos ac dominos malos p̃ter vocabula nihil aliud interesse, nisi quod mancipia seruirent dominis, domini cupiditatibus: significans vtrosque esse seruos, miseriorem tamen seruire seruitutem dominos quam mancipia si sint improbi. Nam qui ducitur affectuum arbitrio & multos habet dominos & turpes, & inclementes.

92 Salsè. Græci mancipia, præcipuè fugitiua uocant ἀνδράποδα quæ dictio videtur composita ex uiro & pede, quam Grãmatici uariam reddũt etymologiam. Cum igitur quidã improbus Diogenem interrogasset, quare mãcipia fugitiua dicerentur ἀνδράποδα. Quoniã, inquit, pedes habent virorum, animam aũt æqualẽ tu nunc habes, qui hoc percunctaris: sentiens illi esse mentem non hominis, sed pecudis.

93 Profusio. A prodigo petebat minam. Ille miratus improbam postulationem rogabat. Quur quum ab alijs obolum petere soleas, à me minã petis? Quoniam, inquit, ab alijs iterum me accepturum spero à te vero nunquam posthac accepturus sum θεῶν ἐν γούνασι κεῖται. Idest in deorum genibus situm est. Attexuit. n. hoc Homeri hemistichium. Significauit autẽ homini profuso periculum imminere, ne breui redigeretur ad extremam inopiam, ut ne obolum quidem haberet reliquum.

94 Mendicitas occulta. Quibusdam Diogeni probro vertentibus, quod peteret, quum id Plato non faceret, Imo,

Imo, inquit, petit, & ille, sed

Ἀγχισχὼν κεφαλὴν ἵνα μὴ πευθοίαθ' οἱ ἄλλοι, id est,

Admoto capite, ut ne quisquam exaudiat alter.

Abusus est Homerico carmine, quo significauit Platonem non minus esse petacem, nisi quod ille clam peteret, ipse palam.

95 Ridiculũ. Animaduertens quendam imperitè iaculantē, proximè scopum consedit: quur id faceret interrogantibus: Ne fortè, inquit, me feriat: significans illum quiduis percussurum citius, q̃ scopum. At alij spectatores, quã possũt lõgissimè sese a scopo semouent, ne feriantur.

96 Voluptas. Qui scopum non attingunt, hi vulgo *ἀτυχεῖν*, i. frustrari dicuntur. At Diogenes negauit illos frustari, qui aberrarent a scopo, sed eos qui curas suas ad voluptatem velut ad scopum dirigerent. Nam ab his petunt beatitudinem, quum per eas deueniant in summam miseriam.

97 Mors an mala. Interrogatus num quid mali esset mors: Quo, inquit, pacto malum, quum præsentem non sentiamus? Quod autem abest, nulli malum est. Dum sentit homo, viuit: nondũ igitur adest mors: quæ si adsit, abest sensus. Malum autem non est, quod non sentitur. Hanc ratiocinationem quidam tribuunt Epicuro. Mors quidem mala non est, sed iter ad mortem miserũ est: Id si metuimus, tota hominis vita quid aliud est quam iter ad mortem?

98 Arguté. Narrant Alexandrum Magnum astantem Diogeni, quæsisse ab eo, num ipsum metueret. At ille. Quid es? bonum an malum? Alexander respondit, bonum: Quis, inquit, timet bonum? Conuicit regem non esse metuendũ, nisi se malum esse profiteretur. Sed eodem

enthymemate colligeret Deum non esse timendum.

99 Eruditio. Eruditionem omnibus hoc sermone commendabat, quod diceret eam iuuenibus adferre sobrietatem, senibus solatium, pauperibus diuitias, diuitibus ornamentum: propterea quod ætatē suapte sponte lubricam coërceat ab intemperantia, senectutis incommoda honesto solatio mitiget, pauperibus sit pro viatico: non enim egent eruditi: diuitum fortunas ornet.

100 Iocus ab ambiguo. Didymon qui vulgo audiebat adulter, curabat oculum virginis: ei Diogenes dixit: Vide ne corrumpas pupillam. Hoc dictum apud nos perdit suam gratiam. Apud Græcos autem κόρη, & virginem sonat, & oculi pupillam. Lusit igitur ex ambiguo Diogenes.

1 Amicis fidendum. Admonitus a quodam ab amicis illi tendi insidias, vt caueret: Quid facias, inquit, si similiter, & cum amicis, & cum inimicis habebimus consuetudinem? Ab inimicis nobis cauemus, amicis fidimus. Quod si pariter ab vtrisque nobis cauebimus, non est suaue viuere.

2 Libertas. Interrogatus quid esset in vita optimum: Libertas, inquit. At verè liber non est, qui seruit vitijs. Nec liber esse potest, qui multis eget; plurimis autem eget auarus, ambitiosus, ac delicijs deditus.

3 Olim in scolis pingi solent Musæ ceu studiorum præsides. Ingressus igitur scholā, quū videret multas musas, discipulos admodum paucos, dixit præceptori: Cum dijs multos habes discipulos. Laudans ex ambiguo sermonis. Nam Græci cum dijs dicunt, pro eo quod nos dicimus, fauentibus dijs. Interdum σὺν.i. cum, significat comitem: cum multis te defendi; id est multi mecum te defenderunt.

Quicquid per se turpe nō esset, id ne in publico quidem

quidẽ dicebat esse turpe. Hunc igitur in morẽ ratiocinabatur. Si prãdere malũ nõ est, nec in foro prandere malũ est: sed prandere nihil mali est: ergo nec in foro prandere malũ est. Hactenus tolerari poterat Cynicus syllogismus: verũ quis ferat similiter colligẽtẽ, exonerare vẽtrẽ, aut reddere lotiũ, aut hr̃e rẽ cũ uxore, aut exuere uestes malũ non est: ergo nec in publico malũ ẽ? ꝓbis viris vbiq; placet verecũdia.

Turpe vbique turpe.

5 Quũ in foro in cõspectu oium fuisset operatus. Vtinã, inquit, liceat sic pfricto ventre, a fame quietum esse. Sentiens agitatione corporis acui stomachi orexim, a qua necessitate cupiebat esse liber. Itidem studiosi grauiter ferunt a literis naturæ necessitatibus auocari.

6 Dicebat vsum, atq; exercitationem quemadmodum in actionibus extraneis, ita & in actionibus uirtutis, & animi tum celeritatem quandam, tum facilitatem parare.

7 Dicebat, nec legem esse sine ciuitate, nec ciuitatem sine lege.

8 Nobilitatẽ, atq; hoc genus alia fortunæ decora, dicebat nihil aliud esse quam uelamenta malitiæ. Diuites, n. quũ alijs nihilo sint meliores, tñ excæcant licentius iuxta illud Flacci de diuite. Et quicquid uolet, hoc ueluti uirtute peractũ. Sperauit magnæ laudi fore. Nobiles ãt plerią; & hodie sibi nihil nõ pmittunt.

Bona fortunæ.

9 Quum Xeniadæ seruiret, amici agebant de illo redimendo. At ille. Nequaquam, inquit: an nescitis Leones non ijs seruire, a quibus aluntur, sed altiores potius seruire Leonibus? Nam Leo vbicunque est, semper Leo est.

Libertas.

10 Cum a lethali somno esset experrectus, medicusq; rogaret, quid ageretur. Rectè, inquit, iam frater fratrem amplectitur. Alludens ad Homerũ, qui θάνατον & ὕπνον germanos

Iocus in morte.

 finxit,

finxit, quod somnus mortis sit imago.

11 Sepultura. Rogatus quomodo se vellet sepeliri, iussit cadauer abijci inhumatum. Tum amici. Volucribus ne, & feris? Minimè verò, inquit, sed baccillum prope me, quo illos abigam, ponite. Rursus. Qui poteris? non enim senties. Quid igitur, inquit, mihi ferarum laniatus oberit, nihil sentienti?

12 Lenitas mala. Quum Plato laudaret quendam hoc nomine ꝙ erga omnes esset humanissimus: Quid inquit, Diogenes, illi tribuendum est, qui tot annos in philosophia versatus, nullum hactenus affecit dolore? Sentiens proprium philosophi munus esse mederi vitijs hominum. Id autem fieri non posse, nisi metu, ac dolore. Metu probri, dolore præsentis ignominiæ.

13 Festũ sp. sapienti. Idem in Lacedæmone peregrinum quendam conspiciẽs sese studiose ad festum diem componentem, quid facis, inquit? An non qui libet dies viro bono festus est? Sensit hunc mundum esse fanum deo dignum, in quo constitutus homo semper honeste velut in cõspectu numinis omnia cernentis versari deberet. Detorsit hoc prouerbium, quo dicitur pigris semper esse festum.

14 Scorta. Dicere solet adolescentibus: meretricum domos ingredere, vt perspicias quam viles res quanto emantur precio. Huc allusit Terentius. Hæc oĩa nosse salus est adolescentulis.

15 Obiurgatio. Ad salutem opus esse dicebat, aut fidis amicis, aut acribus inimicis, eo quod illi monẽt, hi redarguunt, vtrique diuersis quidem modis, sed pariter prosunt, dum per eos vitia nostra discimus. Hoc Laertius tribuit Antistheni, Plutarchus Diogeni.

16 Vindicta prima. Interrogatus a quodam, quo pacto maximè posset vlcisci inimicum, Si te ipsum, inquit,

probum

probũ & honestum virũ præstiteris. Hoc qui facit, & cibi prodest maxime, & inimicũ maxime discruciat. Nam si fundum cõspiciens bene cultũ discruciatur inimicus, quid fiet sit teipsum viderit veris ornatum bonis?

17 Amicus cõsolator.

Cum Antisthenem morbo decumbentem inuiseret, dixi: nũquid amico est opus; significans in rebus afflictus potissimum fidis amicis vtendum, qui vel re opitulẽtur, vel consolando molestiam mitigent.

18 Mors liberat a cruciatus.

Ad eundem alias, qũ acceperat illũ amore vitæ morbũ ferre molestius, cum sica ingressus est: ad quem cum Antisthenes dixisset, quis me hisce doloribus liberabit? Diogenes plorata sica: Hoc, inquit, contrà Antisthenes: Doloribus, inquit, dixi, non vita.

19 Qui malus vbiq; malus.

Corinthum profectus ludum ingressus est quẽ ibi Dionysius regno pulsus aperuerat, audiuitque pueros male canentes. Interim ingressus Dionysius, quoniam putabat Diogenem consolandi gratia venisse. Humaniter, inquit facis Diogenes, hæc est rerum humanarũ volubilitas. Imo, inquit Diogenes, miror te etiam viuere, qui tantum malorum in regno patraris: & video nihilo meliorẽ esse ludimagistrum, quam fusti rex.

20 Idem dicebat, cæteris mortalibus, qui bus res sunt prosperæ, vita iucũda est, mors odiosior: rursus infęlicibus vita grauis est, mors optabilis. At horum vtrumq; tyranni est molestius: Siquidem vt viuunt insuauius ijs, qui mortem vehementer optant, ita mortẽ perinde metuunt, quasi vitam sanctissimè degant.

21 Cuidam ostendenti horoscopon. Bellum, inquit, hercle instrumentum, ne frustemur cœna. sentiens inutiles esse artes geometricas cum cæteris.

22 Alteri cuidam iactanti musices peritiam, respondit:

Γνώμαις γὰρ ἀνδρῶν εὖ μὲν οἰκοῦνται πόλεις
Εὖ δ' οἶκος, οὐ ψαλμοῖσι καὶ τερετίσμασιν. Id est.

Prudentia vrbes bene gubernat, ac domus.
Nec cantilenis, nec modis regitur probè.

23 Quum Speusippus paralysi resolutus vehiculo deportaretur in academiam, ac Diogeni fortè obuio dixisset χαῖρε, is respōdit, At non tu sane, qui quum ad istum sis affectus modum, sustineas viuere.

24 Quum puerum cōspiceret indecore se gerentem pædagogum illius baculo percussit dicens: Quur sic instituis? Indicans primæ ætatis formatoribus potissimum imputandū esse, si adolescentes euadant malè morati, aut secus. Refert Aphtonius ac Priscianus.

25 Cuidam probri gratia obijcienti paupertatem quum ipse esset scelerosus, Ob paupertatē, inquit, neminem vidi torqueri, ob maliciam multos.

Pauptas.

26 Paupertatē appellabat virtutem αὐτοδίδακτον i. quæ per se discitur. Diuitibus opus est multis præceptis, vt frugaliter viuant, vt corpus exerceant laboribus, ne corporis ambitioso cultu delectentur: aliaque innumera, quæ omnia seipsam docet paupertas.

Pauptas.

27 Lacedæmonis quibus merito prima laus debet in Apophtegmatibus, subiecimus tres philosophos sed in hoc genere præcipuos, quibus addemus totidem reges, qui ciuiliū dictorum gratia præ cæteris celebrantur, ne lectorem turba rerum obruamus.

LI.

LIBER QVARTVS.

PHILIPPVS MACED.

Ex Græcorū Regibus, mea sētētia nullus fuit, quem cū Philippo rege Macedonū, Alexandri Magni patre cōferamus, vel ingenij dexteritate, vel dictorum vrbanitate: Is dicere solet Athenienses sibi magnopere beatos videri, qui quotannis inuenirent quos belli duces crearent, quum ipse multis annis unus dumtaxat belli ducem reperisset Parmenionem, significans inutile Reipub. subinde mutare duces, sed satius esse quem idoneum, ac fidum nactus sis, eum non mutare. Tum in bello non referre quam multi sint duces, sed quam bello gerendo accommodi.

1 Bonū nactus ne mutes.

Cum illi nuncium esset allatum, vno die multas res feliciter, ac prosperè gestas esse: nā eodem tempore, Tethrippo vicerat in Olympijs, & Parmenio Dardanenses prælio fuderat, & Olympias ipsi masculum fœtū erat enixa: porrectis in cœlum manibus exclamauit. Et ò fortuna, inquit, pro tot tantisque bonis, leui quopiam malo me affice. Vir cordatissimus non insolenter gestijt ob rerum successum, sed fortunæ indulgentiam suspectam habuit, cuius ingenium esse nouit, ut quibus exitium molitur, his prius noua rerum prosperitate blandiatur. Huc pertinet, quod de Polycrate Samiorum tyranno refert Plin.

2 Inuidia fortunæ.

Quum subactis Græcis quidam ipsi autores essent, vt ciuitates præsidijs contineret, ne deficerēt: Malo, inquit, diu bonus, & commodus, quam breui tempore dominus appellari.

3 Metus malus diuturnitas.

Sentiens regnum quod beneficijs, ac beneuolentia teneretur, esse perpetuum, quod ui metuque non esse diuturnum.

4 Maledicus contēptus. Quidam petulātioris linguæ, maledicta cōijcere solet in Philippum: hunc amici hortabantur vt eijceret in exilium. At ille negauit se hoc facturum demirantibus quid ita: Ne, inquit, oberrans inter plures male de me loquatur. Quod maledicum non egit in crucē, vel clementiæ erat, ꝙ ignouit: vel magnanimitatis, quod contempsit: quod noluit expellere, prudentiæ: plus enim nocuisset.

5 Smicythus Nicanorem deferebat apud regē, qđ sine fine de ipso male loqueretur, quūque suaderent amici, vt hominem accersi iuberet, deque eo supplicium sumeret, Philippus ita respondit: Nicanor non est Macedonum pessimus, videndū est igitur, necubi nos cessemus in officio. Vt igitur cognouit vehementer afflictū inopia, & tū a rege neglectum fuisse, iussit donum aliquod ad illum deferri. Hoc facto quum rursus Smicythus diceret regi, Nicanorem apud omnes sine fine prædicare laudes ipsius, igitur, inquit, in nobis esse situm, ut bene, aut male audiamus. In nobis est ut bene audiamus. Immane, quantum absunt ab huius Principis ingenio, qui nunquam sibi videntur satis laudari, quū nihil faciant laudandum: nec student beneficijs sibi conciliare beneuolentiam hominum, sed metui malunt quam amari cumque sæpe numero faciant detestanda, idque palam, tamen perijt quisquis ausus est hiscere.

6 Conuitiator vtilis. Aiebat se his qui in Republica Atheniensium administranda primores essent, plurimam habere gratiam, quod suis conuitijs efficerent, vt ipse tum oratione, tū moribus euaderet melior; dum conor, inquit, illos dictis

pari-

pariter, ac factis mendacij conuincere. O vere philosophicum Principis animum, qui nouit etiam ex inimicis capere utilitatē, nec, quod vulgus solet, hoc tantum spectare, vt maledicos afficeret malo, sed vt ipse minus malus redderetur illorum maledictis admonitus.

7 Ingratitudo tolerata.

Quum Athenienses quotquot apud Cheronæam capti fuerant, gratis dimisisset, illi vero etiam vestes stragulasq; reposcerent, atque hac de causa Macedones in ius vocarent, risit Philippus, dicens. Quid? Nonne uidentur Athenienses arbitrari se a nobis in talorum ludo victos esse? Tam ciuiliter tulit victor uictorum ingratitudinem, qui non solum gratias non agerent, quod ipsi, & incolumes, & gratis fuissent dimissi, uerum etiam criminarentur, quod non simul, & amictus, & stragulas redderent; quasi nescirent quale esset ius belli, quasique nihil aliud esset certare armis, quam certare talis, qui ludus est puerorum.

8 Iocus in morbo.

Quum esset illi clauicula in bello fracta, ac medicus a quo curabatur, in singulos omnino dies aliud posceret: Sume, inquit, quātum voles: nam clauem habes: Ludens ancipitriee κλεὶς enim Græcè, & clauem sonat, qua aperitur scrinium, aut ostium, & commissuram humeri cum pectore. Quid hoc animo ciuilius, cui & in dolore, & erga auarum medicum iocari libuit, nec ob cruciatum morosior, nec improbitate postulantis offensior?

9 Iocus ex vocabulis

Duo erant fratres, quorū alteri nomen Amphoteros, quod Græcis sonat ambo, alteri Hecatherō, quod illis sonat vterq;. Philippus itaque animaduertens Hercateron esse cordatū, ac gerendis rebus accommodum, contra Amphoteron ineptum, ac degenerem inuertit illis nomina, dicens Hecateron esse Amphoteron,

teron, Amphoteron autem esse Vdeieron, id est, neutrum: Significans alterum fratrum videlicet Hecateron, duorum in se virtutes complecti: alteri nihil relictum. Itaque ei qui Amphoteros dicebatur mutauit nomen in contrarium, vt οὐδέτερος diceretur, quasi nullius precij.

10 *Clementer.* Quibusdam ipsi consulentibus vt cū Atheniensibus asperius ageret, respondit illos absurde facere, qui homini cuncta ad gloriam, tum agenti, tum patienti suaderent, vt gloriæ suæ theatrum abijceret: significans sese hoc agere, non vt Athenas euerteret, sed vt ciuitati celeberrimæ doctissimorum virorum copia florenti suas virtutes probaret.

11 *Facetum iudicium.* Duo pariter scelerati sese inuicem accusabant, cognoscente Philippo: audita causa pronunciauit: vt alter exularet Macedonia, alter illum insequeretur. Hoc Græcè sonat iucundius, quòd φεύγειν, & ad fugientem pertinet, & ad exulantem: fugientem autem insequimur. Neutrum igitur absoluit Philippus, sed vtrūque damnauit exilio.

12 *Militia misera.* Quum appararet in loco pulchro castra metari, & moneretur illic non esse pabulum pro iumentis. Qualis, inquit, est nostra vita, si etiā ad asinorū commoditatem viuere cogimur.

13 *Auro nihil iexpugnabile.* Quum arcem quandam, ac præsidiū capere destinasset, valde munitam, atq; exploratores retulissent prorsus esse difficile, atq; adeo etiam impossibile: percunctatus est, num vsq; adeo difficile esset, vt nec asinus auro onustus posset accedere: significans, nihil esse tam munitum, quod auro non expugnetur. Quod ipsum poetæ significarunt fabula Danaes a Ioue stupratæ, sed Deo in aurum verso. Vnde Flaccus, Aurum per medios ire satellites,

&

& perrumpere amat castra potentius ferro.

14 Veritas.

Quum hi qui apud Lasthenem erant, quærerentur, indigneq; ferrent, quod quidam ex Philippi cõitatu dicerent ipsos proditores Philippus respondit, Macedones esse ingenio parum dextero, sed planè rusticanos, qui ligonem nihil aliud nollent vocare quàm ligonem. Alludens ad illud prouerbium celebre, τὰ σῦκα σῦκα, τὴν σκάφην σκάφην λέγων. Innuit autem illos re verà esse proditores. Rusticana veritas quanque rem suis nominibus appellat.

15 Regnum humanitas.

Filium Alexãdrũ admonere solebat, vt cũ Macedonibus comiter haberet consuetudinem, vulgò interim conciliato beneuolẽtia vires ac robur sibi parans dum liceret alio regnante esse humanum, prudenter intelligens, vt nulla re melius cõstabiliri Imperiũ, quàm ciuium beneuolẽtia: ita difficillimum esse iam regnum administrãdi erga quoslibet esse humanum, non solùm quod regia potestas opposita si inuidiæ, verum etiam quod respublica non possit incolumis, nisi scelera supplicijs coerceantur. Regibus enim eatenus temperãda est humanitas erga ciues, vt interim regiam tueantur autoritatem. Nam immodica bonitas sæpe contemptum parit.

16 Bonis vti, malis abuti.

Eidẽ suadebat, vt eos qui in Repub. pollerent autoritate, tum bonos, tũ malos sibi conciliaret amicos ac bonis quidẽ vterent, malis vero abuterẽtur. Præcipua regni ars est, nullũ reijcere, sed ad publicam vtilitatem omniũ operam accõmodare. Quemadmodũ Deus vnicus totius mundi, monarcha, malis genijs ac impijs hominibus abutitur ad vtilitatem Ecclesiæ: ita principes cordati norunt & probis & improbis vti: non quòd ipsi

per

per malos mali quippiam faciũt, sed ꝙ ꝑ malos puniunt malos. At multi sunt principes: qui ꝑpostere bonis abutũtur, malis vtuntur.

17 Beneficentia. Idem Philippus quum Thebis obses esset, Philonis Thebani hospitio vsus est, multisq; insuper ab eo beneficijs affectus. Is cùm vicissim a Philippo nihil muneris vellet accipere: Ne me, inquit Philippus: beneficentia superatum ac laude spolies, quòd hactenus a nemine beneficijs victus fuerim. O animum Imperio dignum. Pulchrius existimauit bene faciendo quàm potentia vincere.

18 Cùm multi bello capti venderẽtur, Philippus in auctione sedebat, sublata veste parum decorè: Quidam igitur eorum qui vendebantur, exclamauit, Parce mihi Philippe: paternus. n. tibi sum amicus. Philippo vero interrogante, quo pacto & vnde ò hõ conflata est hæc amicitia? Tũ Ille: Volo iquit, proprius accedens dicere. quum admissus esset, quasi arcani quippiã dicturus: Demitte inquit, chlamydem aliquantulum: nam ad istum modũ indecenter sedes. Mox Philippus: Hunc, inquit, sinite abire liberum. Nesciebam enim illum mihi vere beneuolum & amicum esse. Non offensus est rex titus, nec simulatione, nec admonitione ignoti hominis, sed simul & simulatione mutua simulationem texit, tã tillum officium magno libertatis præmio pensauit.

Admonitio grata.

19 Vrbanũ mẽdaciũ. Quodam tempore ab hospite quodam inuitatus ad cœnam, inter eundum plures forte obuios secum adduxit vmbras. Vbi sensit hospitem turbari, quòd tam multis non sufficeret apparatus, præmisso ad singulos amicos puero, iussit vt placentæ seruarent locum: illi persuasi dum placentam expectant.

pau-

paululum edebant. Ita factum est, vt cœna suf fecerit omnibus. Facero ioco simul, & elusit amicos, & hospitis pudori subuenit.

20 Gratitudo.

Hipparco Euboico vita defuncto, Philippus præ se ferebat, quam illius mortem acerbe ferret. Itaque cuidam volenti dolorem ipsius mitigare, dicentique. Attamen ille tępestiue decessit iam natu grandis: Sibi quidem ipsi, inquit Philippus, tempestiuè decessit, sed mihi præpropere. Mors. n. illum anticipauit, prius quam a me beneficium acceperit nostra dignum amicitia. Perquam rarum est Principem sentire gratiarum affectus, sed amicis plerique nõ aliter, quam equis vtuntur. Dum vsui sunt curant: inutiles factos abijciunt, eosque spoliant citius, quam beneficio iuuant.

21 Regnum virtute ambiẽdũ.

Vbi resciuit Alexandrum filium queri, ꝙ pater ex pluribus fœminis gigneret liberos, sic illum hortatus est. Ergo quum plures habeas regni competitores, da operam, vt honestus, ac probus euadas, vt non per me, sed teipsum regnum obtinuisse videaris. Vir prudentia vera regia præditus, nõ consolatus est filium, sed metum illius auxit, quo magis extimularet ad virtutem: indicans illi non aliter sperandum paternum regnum, nisi se successione dignum præberet, nec tam magnum esse regnum adipisci, quam regnum promeruisse.

22 Philosophia regi necessaria.

Eundem hortabatur, vt auscultaret Aristoteli cui traditus erat instituendus, dareteque operam philosophiæ: Ne, inquit, multa committas, quæ me fecisse nunc pęnitet. Perspexit egregius Princeps neminem philosophiæ expertem regno idoneum esse: nec puduit fateri se multa per errorem fecisse perperam, ꝙ a teneris vnguiculis philosophiæ præceptis non fuisse

fuisse imbutus. Nam qui experimẽtis discunt administrare regnũ, licet ingenio felicissimo nati sint, tamen, & sero, & magno Reip. malo tandem euadunt boni reges. At qui philosophiæ præceptis præmunitus accedit, si adsit mens integra, vix poterit ab honesto deflectere. Vbi sunt interim, qui literas, ac philosophiæ studium clamant ad Rempub. administrandam prorsus inutile?

Fuco non credendũ.

23 Ex Antipatri amicis quendam in iudicum numerũ adscripserat. Verum post vbi cognouit illum tingere barbam, & capillos, submouit eum dicens, qui in capillis fidus non esset, eum in rebus gerendis non videri dignũ, cui fideretur. Fuco vtebatur in tingendis capillis, vbi non multum erat lucri, multo magis vsurus erat fuco in publicis negotijs, vbi dolus interdum ingens adfert emolumẽtum. Et hanc oportet Regum præcipuam esse curam, vt cognoscẽdis causis viros præficiant incorruptos. At apud Philippum, nec Antipatri tantum valebat authoritas, quin suspectum ẽ iudicum ordine moueret.

Iudex attentus.

24 Machetæ cuiusdam pro tribunali sedẽs causam cognouit, sed dormitabundus, nec satis attentus ad iuris æquitatem, itaq; sñiam tulit aduersus Machætam. Verum quum is exclamasset, se ab ea sentẽtia appellare, Rex iratus. Ad quẽ, inquit? Nam appellãdi verbũ monarchis est inuisum. Hic Machætes: Ad te ipsum, ò rex si expergiscaris, & attẽtius audias cãm. Ac tum quidem surrexit rex: Cæterũ posteaq̃ cãm apud se melius perpendisset, intelligeretq; Machætæ factam iniuriam, iudicata quidem non rescidit, sed pecuniam, qua damnatus fuerat Machætes ipse persoluit. In vno facto quot regiæ virtutis argumenta? Non

per-

perseuerauit irasci, & prouocanti, & somnolentiam publicè obijcienti; sed per otium rē suo cum animo accuratius considerauit: iam ab ira liber. Sit hoc ciuilitatis regiæq; moderationis: illud verò prudentiæ, quod ingenioso commento sic damnatum exemit damno, vt regiam tamen in iudicando authoritatem non proderet, mulctam priuatim perinde quasi ipse damnatus esset. dissoluit.

25 *Vrbanè.* Indignātibus Philippi amicis, q̄ Peloponesij in Olympiacis ipsum sibilis deriderent, præsertim beneficijs a rege affecti, hoc sermone Philippum extimulantibus ad vindictam: Quid igitur, inquit, futurum esse, si quid illis faciamus mali? Vrbanissimè amicorum argumentum vertit in diuersum. Si tam prauo ingenio sunt vt eos irrideant, qui de ipsis benemeriti sunt, grauius nocebunt, si quis illos malefactis prouocet. Hoc non solum moderationis, & clementiæ, verum etiam eximiæ cuiusdam magnanimitatis documentum fuit, ingratorum sibilos regem negligere.

26 *Iudex seuerus.* Harpalus pro Cratete propinquo, ac familiari suo, qui iniuriarum postulabatur, petijt a Philippo vt reus mulctam quidem solueret, sed a causa liberaretur, ne damnatus hominū maledictis exponeretur. Hic uero Philippus. Præstat, inquit, vt ipse male audiat, quam vt nos propter illum. Indulgebat amicis, sed quatenus licebat integra iudicis opinione.

27 *Præfectus vigilans.* In exercitu quum multo tpe dormisset, experrectus: Tuto, inquit, dormiui, vigilauit. n. Antipater. Subindicans non esse regium indulgere somno, præsertim in bello: sed tamē hoc interdum absque periculo fieri, si rex habeat fidum, ac vigilantem præfectum. Ita cū laude amici suam excusauit somnolentiam.

Rur-

28. Sõnus excusatus. Rursus euenit, vt interdiu dormiente Philippo, Græci qui multi simul ad ostium conuenerant, indigne ferrent, regemque incusarent, quod ob illius somnolentiam nõ statim admitterentur ad colloquium: hic Parmenio sic regi patrocinatus est: Ne miremini, inquit, si nunc dormit Philippus, nam quũ vos dormiretis, hic vigilabat: Significans Græcis negligenter rem gerentibus, Philippum illis fuisse præsidio.

29. De arte iudicet artifex. Quemadmodum ipse fuit vrbanus, ita aliorum salse dictis delectabatur. Itaq; quum cãtorem inter cœnandum vellet reprehendere, deque pulsu chordarum loqueretur: Dij, inquit, cantor, prohibeant, ò rex, ne tu melius hæc noris. Ciuiliter, & sibi vindicauit de arte iudicium, & regem non offendit meliorem illum iudicans, quam vt cum musico de fidibus contenderet.

30. Admonitio libera. Quin, & asperius dicta, modo tempestiue, æquo ferebat animo. Nam cum dissidium haberet cum Olympiade vxore, cumq; Alexandro filio, Demaratum Corinthium ad se venientem percunctatus est, quomodo inter Græcos inuicem conueniret. Hic Demaratus: Scilicet, inquit, magnopere tibi curæ est Græcorum concordia, quum qui tibi sunt cõiunctissimi, huiusmodi in te sint animo. Quid hic expectas, nisi vt rex offensus Demarati libertate, iubeat illum ab oculis suis abduci? Imò quoniam Demarati sermo ab ira ad saniora consilia vocabat, Rex sese ad eius obiurgationem composuit, positaq; ira rediit cum suis in gratiam.

31. Regũ est audirẽ oẽs. Anui cuidam pauperculæ Philippum appellanti vt causam ipsius cognosceret, quum hac flagitatione frequenter obstreperet illi, respon-

respondit sibi non esse otium: cumque anus inclamasset, Proinde ne rex quidem esse uelis. Philippus admiratus aniculæ liberam vocem, non illi solùm præbuit aures, uerum etiā alios audiuit. Hoc idem Latini tribuunt Adriano Imperatori.

32 Artes rege indignæ.

Philippus quum audisset filium suū quodā i loco scitè cecinisse, ciuiliter obiurgauit, dicēs Non te tui pudet, qui noris tā bellè canere? Signāns alias artes esse rege digniores.

33 Ambitio.

Idem in palæstra prolapsus, quum surgens in puluere vidisset corporis vestigium; Papè, inquit, ut minimam terræ partem natura sortiti, orbem appetimus uniuersum? Vtinam hoc dictum inhæsisset animo filij, cuius ambitioni orbis fuit angustus.

34 Beneuolētia uirtute paranda.

Philippus Alexandrum filium obiurgans, quòd largitionibus Macedonum beneuolentiam consectaretur, Quæ te, malum, inquit, ratio in istam spem induxit, vt eos tibi putes fore fideles, quos pecunia corruperis? an tu id agis, ut Macedones te non regem suum, sed præbitorem putent?

35 Lenitas.

Athenienses legationem ad Philippum mi serant. Ea benignè audita, ut humaniter dimitteret, iussit illos dicere, qua in re gratū facere posset Atheniensibus: hic Demochares excipiēs, Si teipsum, inquit, suspendas. Is Democharēs unus fuit è legatorū numero ob linguæ procaciā dictus parrhesiastes: Ob tam inhumanum responsum indignantibus regijs amicis, Philippus compescuit eos, iussitq; ut Thersiten illum incolumē dimitterent. Tum ad cæteros legatos conuersus: Renunciate, inquit, Atheniensibus, multo superbiores esse qui ista dicunt, quam qui impune dicta audiunt. Tales demū animi regno digni sunt.

ALEXANDER MAGNVS.

1 In Philippi dictis nihil erat, quod præter vrbanitatem non etiam ad bonos mores conduceret: nec video quem Philippo iungamus congruentius quàm filium Alexandrum. Is puer etiam num, quum Philippus pater multa præclarè, fœliciterque gereret, nequaquã eo gaudebat, sed ad pueros æquales ac collactaneos dicebat. Pater mihi nihil relicturus est. Illis contrà dicentibus, Imò hæc omnia tibi parat; Quid profuerit, inquit Alexander, si multa possidens, agam nihil? Iam tum cognoscas scintillam indolis ambitiosæ & irrequietæ.

Indoles agilis.

2 Idem quum leuitate corporis, ac pedum celeritate polleret, patri hortanti ut in Olympijs stadium decurreret: Facerem, inquit, si reges habiturus essem concertatores. Et hic agnoscas excelsum, nec cuiquam facile cessurum in certamine laudis & Imperij. Nondũ erat, & tamen non dignabatur nisi cum Regibus committi.

Regẽ regia decẽt.

3 Quum puella multa nocte ad Alexandrũ esset deducta, cũ eo dormitura, rogauit Rex vbi fuisset tamdiu: illa respondente, se expectasse donec maritus isset cubitum: ministros accitos acriter obiurgauit: Reducite, inquit, hanc: parum enim abfuit, quin vestra culpa fuerim factus adulter. Egregium castitatis exemplũ, tũ in iuuene, tum in Rege. Nam apud illos simplex stuprum pro nullo crimine habebatur. Apparet autem tum fuisse morem, qui adhuc durat in Italia, ut uxores secubarent à viris, nisi si quando vocarentur.

Adulterium.

4 Alexandro puero Dijs largius facienti suffitũ, ac subinde aditus accurrenti, Leonides illius pedagogus, q tũ aderat, Heus, puer, inqt,

Profusio.

tum

tum large facies suffitum, quum regioně deuiceris, quæ thus gignit. Post quum eă regionem obtinuisset, memor eius dicti, hac sententia scripsit illi literas, Mitto tibi thuris & cassiæ talenta aliquot, nec posthac parcus sis erga Deos, quum non ignores nos potitos regione odores gignente.

5 Fiducia.

Apud Granicum Martem experturus, hortabatur Macedones, ut affatim pranderent, ueluti postridie ex hostium commeatu cœnaturi. Præsens animus ac de belli euentu fidens, ac securus.

6 Liberalitas.

Perillus vnus ex amicorum Alexandri numero, filiabus suis ab Alexandro dotě petijt: Iussit Rex illum capere talenta quinquaginta: quumq; respōdisset, decem satis esse: Tibi quidem, inquit, satis est tantum accipere: mihi vero non satis est tantŭ dare: Præclare dictum, nisi uirtutis indolě ambitio uitiasset.

7 Liberalitas.

Anaxarcho philosopho iusserat quæstorem dare, quantūcunque ille postularet: cumq; quæstor audita postulatione turbatus Alexandro indicasset, philosophum peteret centum talenta: Rectè, inquit, facit, sciens se amicum habere, qui tantum dare possit, & velit. Hic dubites, vtrum potius admirari oporteat, regiamne liberalitatem in donando, an philosophi improbitatem in postulando, nisi malumus hanc uocare fiduciam.

8 Fortitudo intempestiua.

Mileti quum vidisset multas statuas eorū qui in Olympijs ac Pythijs vicerunt, easque prægrandes? Et ubi, inquit, erant tam magna corpora, quum barbari vestram urbem obsiderent? Salsè taxauit illorum stultam ambitionem, qui gloriarentur his, qui corporum magnitudine, uiribusq; præstātes in ludicris certaminibus victoriam reportassent, quum

in tantis periculis nulli fuissent, qui aduersus barbaros se tales præberent.

9 Frugalitas. Quum regina Carum Adas, illud haberet studio, ut assiduò mitteret Alexandro obsonia, bellariaq; per talium rerum architectos, coquosq; magna arte parata; Alexander ait, se plium habere meliores obsoniorum artifices, ad prandium quidem nocturnum iter, ad cœnam verò tenue prandium.

10 Barba bello inutilis. Quodam tempore quum omnibus ad prælium apparatis interrogaretur, nũquid aliud præter hæc fieri uellet: Nihil, inquit, nisi ut Macedonum barbæ radantur. Hoc dictum quid sibi uellet admirante Parmenione: an nescis, inquit, in prælio nullam ansam meliorem esse, quam barbæ? Significabat cominus esse pugnandũ, in quo genere certaminis barbæ officiunt, quòd his milites facillimè possunt apprehendi.

11 Monarchia. Darius obtulit has conditiones Alexãdro, vt ab ipso acciperet talentorũ decem millia, & insuper Asiam secum ex æquo partiretur. Id quum recusaret Alexander: Ego, inqt Parmenio, accepissem, si Alexãder essem: Et ego, inquit Alexander, si Parmenio essem. Dario verò hunc in modum respondit: neq; terram duos Soles, neq; Asiã duos Reges ferre posse. Et hic animi celsitudinẽ probare possis, nisi dictum impotentiã quandã dñandi saperet.

12 Interpretatio cõmoda. Quum in Arbillis de rerum summa periclitaturus esset, conflicturus cum mille hominum millibus ad pugnandum instructis adierunt illum milites aliquot ipsi bene uolẽtes, deferebantq; cæteros, quòd in castris inter se miscerent sermones, conspirarentq;, ne quid prædæ in regium tentorium deportarent, sed ipsi totam in suum verterent lucrum. His au

ditis

ditis subrisit Alexander: Fausta, inquit, nunciatis. Si quidem audio sermones nirorũ ad uincendum, non ad fugiendũ aiatorum. Nec illũ fefellit diuinatio, plurimi namq; milites Regẽ adiere dicentes: Bono animo esto Rex, neq; metuas hostiũ multitudinem, ne pædorem quidem nostrum ferre poterunt.

Prædę cõtemptus.

In Ammonis templo quum a uate dictus esset Iouis filius: Nihil, inquit mirũ: nã Iupiter omnium quidem natura pater est, sed ex eis optimos quosque peculiariter suos facit. Modestissimè interpretatus est oraculum. nã uates per adulationem dixit filium Iouis, quasi sic è Ioue prognatus esset, quemadmodum Hercules creditus est esse Iouis filius. Alexãder fassus est Iouẽ natura autorem ac parentem esse oĩum, sed eos demum peculiariter pro suis filijs agnoscere, qui uirtute ac pręclarè gestis proximè ad diuinam naturam accederent, ea est omnibus benefacere.

13 Filij deorum qui.

Quum in bello crus esset illi sagitta uulneratum, multiq; accurrerent, qui ipsum frequenter Deum appellare consueuerant, experrecta, hilariq; fronte ad Homeri carmen alludens, dixit: Hic sanguinis est, quem videtis, liquorq; qualis diuis solet emanare beatis. Nimirum irridens adulatorum vanitatẽ, quum ipsa res declararet ipsum nihil aliud esse quàm hominem.

14 Modestè.

Nonnullis Antipatri frugalitatem laudantibus qꝫ alienã ab omnibus delitijs austeramque vitam ageret: Foris, inquit. Antipater albo utitur pallio, intus uerò totus est purpureus. Notans fictam illius parsimoniam, quũ esset alioqui ambitiosissimus.

15 Hypocrisis.

Quum hyeme frigidoq; cœlo apud amicũ quendam conuiuio exciperetur, videretq; fo-

16 Parsimonia.

culum exiguum & ignis pusillum: Aut ligna inquit, inferte, aut thus: Subnotans côuiuato rem lignis suis parcere, perinde quasi thus essent quum in rigore tãto nec thuri parcendũ esset: simul satis esse ignis ad faciendũ suffitum dijs, at parum ad depellendum frigus.

18 Continentia. Quum apud Antipatrem cœnaret, eisque ad cœnam formosam psaltriam induxisset, Alexander aspectu motus in illã exarsit: mox rogauit Antipatrem, nunquid ipse mulieris amore teneretur: illo confitente: O scelerate, inquit, non tu protinus abduces a conuiuio, mulierem? Quantum ille animus aberat a constupranda aliena uxore, qui tantopere sibi metuit ab amica hospitis?

19 Continentia. Rursum quum Cassander Pythonem Euij tibicinis amasium per vim osculari vellet, idque Euium ægrè ferentem sensisset Alexander, iratus exilijt in Cassandrum clamans, Ita ne per nos ne amare quidem quicquam licebit? Non satis erat Regi, si seipsum præstaret continentem, nisi & præfectos haberet sui similes. Quando autem passus fuisset a suis per vim construptari filiam aut vxorem honesti ciuis, qui tibicini suos amores etiam ab osculo voluit esse inuiolatos? Denique quod duces peccarent, arbitratus est ad se pertinere.

20 Ciuiliter. Quum è Macedonum numero ad mare remitteret valetudinarios ac mutilos, debilesque proditus est quidam, qui se inter ægrotos ascripserat, quum non ægrotaret. Is quũ ad Alexandri conspectum adductus esset, & examinatus fateretur, se morbum prætexuisse ob amorem Telesippæ, quæ ad mare fuerat profecta: percunctatus est Alexander, cui negotium retrahendæ ad exercitum Telesippæ

pæ delegaretur. Cæterùm vt cognouit eam esse liberam. Persuadeamus igit, inquit, ò Antigenes Telesippæ, vt nobiscum maneat. Nā vim admouere liberę, non est nostrum. Sic indulsit amori strenui militis, quem in exercitu retinere cupiebat vt ingenuam mulierem redire nollet nisi persuasum.

21 Moderatio pœnæ.

Cùm Græci qui apud hostes stipendium faciebant, venissent in potestatem Alexandri, Athenienses quidem iussit in compedibus seruari, quod quum ex publico stipendium haberent, tamen apud hostes meruissent: similiter & Thessalos, quòd regionē optimam nacti, non eam colerēt Thebanos verò dimisit, dicens: His per nos nonnihil est reliquum, neq; ciuitas, neq; agri. Ita moderatus est pœnam, vt mortem cōmeritis non indiceret nisi vincula, & culpam eorum qui necessitatem excusare poterant, in se transtulit.

22 Gloriæ vi tachario.

Ex Indis quendam sagittandi artem comprimis celebrem, adeò vt etiam per annulum sagittam mittere diceretur, quum in bello cępisset, iussit artis suę specimen edere: recusantem iratus Rex necari iussit. Quum duceretur homo, dixit his, a quibus ducebatur, se multis diebus non exercuisset artem, eoque timuisse, ne aberraret. Id vbi renūciatum est Alexandro, quod non contumacia, sed ignominiæ metu recusasset, admiratus ingenium gloriæ studiosum, dimisit illum donatum eo quod mortem oppetere maluisset, quam fama sua videri indignus. Hic apparet non omnino vanum esse, quod prouerbio iactatum est, Simile simili esse amicum Alexāder gloriæ supra modum, appetens similem affectum in alijs amabat.

23

Taxiles vnus ē numero Regum Indiæ, oc-

Certamẽ vere regium. currens Alexandro, sic illum affatus est: Prouoco te, inquit, non ad pugnam neque ad bellum, sed ad aliud certaminis genus? Si inferiores, a nobis accipe beneficium: sin superior, nobis benefacito. Cui Alexander: Atqui, inquit, ob hoc ipsum inter nos certandum est uter benefaciendo superet alterum. Et humanissime complexus illum, non solùm non spoliauit ditione, sed auxit etiam.

24 Viri fortis fiducia. Cùm audisset de rupe quandam apud Indos, quæ ob sublimitatem velut auibus inaccessa ἄορνος dicitur, ꝙ ipse quidem locus expugnatu difficilis esset, sed q̃ eũ teneret formidolosus: Nunc, inquit, locus captu facilis est significans nihil prodesse munimenta, nisi vir fortis ea tueatur. Arx enim non tam fossis ac muris tuta est, quàm viris.

25 Fides in deditum. Cùm alius quidam rupem teneret inexpugnabilem, ut putabatur, semet Alexandro dedit. At Alexander non solum eius ditionis principem esse iussit, verum etiam addidit, dicens: Hic homo, mihi uidetur sapere: melius est bono uiro concedere, q̃ loco munito.

26 Herculẽ cõtempsit Alexãder. Rupe capta quum amici dicerent illum egregijs gestis Herculem superasse: At ego, inquit, meas res gestas in Imperio, ne uerbo quidem cum his, quę gessit Hercules, arbitror conferendas. Adulabantur illi, sed huius animo nulla satisfaciebat adulatio.

27 Quosdam ex amicis mulctauit, ꝙ in ludo aleæ sensisset eos non ludere. Siquidem multi sunt, qui in hoc ludo uelut in re maximè seria versantur. Non enim ludunt, qui fortunas suas omnes, interdum & liberos, aleę permittunt arbitrio.

28 Inter amicos quos habebat præcipuos ac potentissimos, omnium maxime uidebatur honora-

honorare Craterum, sed omnium maximè diligere Hephæstionem: Craterus.n. inquit, amat Regem. Hephæstion amat Alexandrū. Id Græcè iucundiùs dicitur φιλοβασιλεύς, & φιλαλέξανδρος. Sentiēs Craterum in his quæ ad regiam dignitatem attinebant, præstare fidum amicum, Hephæstionem priuato quodam affectu diligere Alexandrum. Pariter itaque, licèt dissimiliter amantibus diuersa ratione persoluit præmium: Craterum ornauit dignitate, Hephæstionem ad intimam admisit familiaritatem.

Amicus.

29 Liberalitas.

Xenocrati philosopho quinquaginta talenta dono misit: ea quum ille recusasset accipere dicens sibi non esse opus, interrogauit, an ne amicum quidem ullum haberet, cui esset opus: Nam mihi inquit, vix Darij opes in amicos suffecerunt. Hic verius animum magis admirari conueniat, nondum statui, regis ne tam ad liberalitatem propensum, an philosophi, qui tantum munus à tanto rege vltrò delatum remiserit.

30 Regaliter

Porus rex ab Alexandro deuictus, quum ab eo post pugnam rogaretur dicente, Quo modo te tractabo? Regaliter, ait: Rursus subijcenti Alexandro: Nunquid etiam aliud? Omnia, inquit, Porus, complectitur hoc verbum Regaliter. Alexander & prudentiam, & fortitudinem viri admiratus, latiorem ditionem illi addidit ea quam prius obtinuerat. Supplici & ad pedes abiecto minus concessisset, Adeò diligebat animosus iuuenis impauidos aīos. Q. Curtius aliquanto secius narrat. Interrogatus Porus quid ipse victorē statuere dēe cēseret: Quod hic inquit, dies tibi suadet, quo expertus es, quam esset caduca

fœcili-

felicitas. Submonuit regem, vt modestè sua fortuna vteretur, memor ipsi posse accidere, quod acciderat Porro.

31 Aius verè regius. Cùm accepisset esse quendã qui conuitijs ipsum impeteret: Regium est, inquit quũ facias bene, audire male. Nihil hoc dicto generosius: quanquam idem & alijs adscribitur.

32 Morti proximus ad amicos respiciens dixit, Magnũ epitaphiũ video futurum: præsentiens res ab ipso gestas multorum eloquentia celebrandas. Nec enim sua fefellit diuinatio.

33 Cum Darij filias haberet captiuas, demissis oculis eas salutabat, idque rarò, sibi metuens ab illarum insigni forma. Apud familiares autem dicere solet, Dolores oculorum sunt Persicæ puellæ.

34 Artes. Edicto vetuit, ne a quoquam pingeretur præterquàm ab Apelle, aut a quoquam ære sculperetur præterquam a Lysippo, artificibus illius ætatis pręstantissimis. Nã hoc quoque iudicabat ad principis dignitatem pertinere. Cum Cheryllo poeta pactus erat, vt pro vnoquoq; bono versu Philippicum acciperet aurum, pro malo colaphum.

35 Liberalitas. Idem interrogatus vbi suos recõderet thesauros: Apud amicos, inquit, significans facultates nusquam reponi tutius. Cum enim res postulat, redeunt ad secum fœnore.

36 Præco rerũ gestarum. Cum nuncius quidam gaudio gestiens, porrectaq; manu accurreret, rem prosperè gestam narraturus, Quid mihi bone uir magni nunciabis, nisi nuncies Homerum reuixisse? Significans omnium præclare gestorum gloriam abolendam, nisi contingeret talis præco, qualis fuit Homerus.

37 Ciuitas quædam vt ab armis Alexandri quietem haberet, obtulit illi partẽ agrorum, & prę-

& præterea rerum omnium dimidium. Cui sic respondit, Hoc animo ueni in Asiam, non vt acciperem, quod dedissetis, sed ut uos haberetis, quod reliquissem.

Imperiose.

38 Adulatio.

Alexander habebat Eudemonicum philosophum, sed quouis parasito adulatiorẽ. Hic quum aliquando tonaret uehementer, adeò vt omnes expauescerent, dixit Alexandro, Quin tu tale quippiã facis Alexander fili Iouis? At ille non ferens tã abiecti philosophi vocem ridens ait, Nolo enim formidabis esse, quemadmodum tu me doces, qui Satraparum ac regum capita me iubes super cœnam apponere. Sic Athenæus Plutarchus in vita secus aliquanto, Quid mihi succenses quod pisces apponam in conuiuio, ac non potius Satraparum capita?

39 Ciuiliter.

Alexãder quum hyeme duceret exercitũ assidens igni, recognoscere prætereuntes copias cœpit: quumq; uideret senem quendam horrentem frigore, & ad ignem stantem, considere loco suo iussit, dicens, Si in Perside natus esses, in regia sella sedere tibi capitale fores: in Macedonia nato conceditur.

40 Indoles excelsa.

Alexãder etiamnum adolescens uidens patrem Philippum equum præferocem, nec ullum sessorem tergo patientem, uelut inutilem abiectum ire: Qualem, inquit, equum isti perdunt, dum illo per imperitiam ac mollicìem vti nesciũt. Cumq; mira arte sine uerberibus tractasset equum, tandem conscensum ad cursum admisisset, tum calcibus usus est: ac molliter flexis habenis quum equum reduxisset, descẽdentis caput exosculatus pater, Aliud, inquit, ò fili tibi par regnum quære, quando iam te nõ capit Macedonia. Præsagijs vir prudens tam excelsæ indoli nõ suffectu-

fecturam paternam ditionem. Sed equus ille nos admonet, multa bene nata ingenia ꝑire vitio instituentiũ, qui ferè nesciunt impe rare, nisi ex eq̃s generosis reddiderit asinos.

41 Pietas in præceptorem. Idem Aristotelẽ, cui puer formandus fuerat traditus, summa veneratione prosequebatur, dicens, se illi non minus quam patri debere, quod a patre viuendi, a præceptore bene uiuendi initium accepisset.

42 Animosè. Quum pirata captus ad ipsum deductus esset, rogatus, qua se fretus auderet infestare maria compendio respondit: Ego, inquit, quoniam id vnico nauigiolo facio, pirata nominor: tu cùm idem facias magna classe, rex appellaris. Alexander admiratus intrepidum animum, donauit illi vitam.

43 Oraculũ. Idem Delphos profectus, quum sacerdos negaret se consulturam Deum, ꝙ dies essent nefasti, quibus ne oraculis quidem loqui fas esset: vt pertracta secum sacerdote templum ascendit, cumque illa importunitate victa diceret: Junctus es ò fili: Satis, inquit, Alexander oraculi est: mulieris vocem responsi loco ducens.

44 Fiducia euentus. Posteaquam in expeditionem profectus regias opes penè omnes in milites ac duces distribuisset, roganti Perdicæ: Quid tibi nunc res superest? Spes inquit: Hic Perdica: Hæc, inquit, nobis commilitonibus tuis futura cõmunis est, & prædium quod ipsi designarat Alexander, recusauit, Tanta erat fiducia bene successuram expeditionem.

45 Iudex incorrupt9. Idem initio quum in causis capitalibus sederet iudex, accusatori alteram aurem occludebat, rogatus quur id faceret: Alteram, inquit, integram seruo reo.

46 Quum Philoxenus classis præfectus Alexandro

xandro scripsisset, Tarentinum quēdā Theodorum esse apud se pueros habentem insigni forma venales, si vellet emere: indignè tulit, apud æquales subinde clamitans, Quid in me Philoxenus tam obscęnum animaduertit, ut mihi tantum probri conciliaret?

Integritas.

In Callisthenem nequaquam sese accommodantem aulæ regiæ moribus, sed & dictis & gestu præ se ferentem nihil sibi placere, dixit hunc versiculum.

47 Seruire tēpori.

Μισῶ σοφιστὴν ὅστις οὐκ αὑτῷ σοφός, id est.
Sapientem ego odi, qui sibi sapit nihil.

Nisam expugnaturus quum videret milites deterreri fluminis, quo ciuitatem præterlabitur, profunditate, exilijt, O me omnium terrimum exclamans, qui natare non didicerim: moxque clypeo pro subere innixus, primus tranauit.

48 Exemplū ducis.

Ilium profectus Achillis statuam coronans, O te fęlicem, inquit Achilles, cui viuo talis amicus, mortuo talis contigerit præco. De Patroclo loquens & Homero, quorum ille fidissimus Achilli fuit amicus, hic defunctum Iliade tota celebrauit.

49 Præcipua bona.

Duabus potissimum rebus, quum Deus à multis prædicaretur, se quòd mortalis esset, deprehendere dicebat, somno & coitu, quòd hæc præcipue proderēt humani corporis imbecillitatem, ad cætera inuictus erat. Somnus enim mortis imago est, & coitus species est morbi comitialis.

50 Quæ nos admonent mortalitatis.

Darij regiam ingressus, quū uidisset sublime cubiculum, & in eo stratum, mensas, cæteraq; omnia mirifico ornatu instructa, Hoccine, inquit erat imperare? Sentiens non esse regium huiusmodi delicijs indulgere.

51 Delitiæ indignæ prīcipi.

Idē lectū ingressus excussis accurate pallijs di-

52

cere

cere ſolet, Nunquid hic delicatum aut ſuper fluum mater addidit? Adeò abhorrebat à muliebribus delitijs.

53 Literarũ amor. Quum delato ad ipſum ſcriniolo, quo nihil inter opes Darij pretioſius, pulchriusve repertum eſt, quæreretur, in quem vſum deſtinandum eſſet: alijs aliud ſuadẽtibus, dixit. Huic optimè ſeruandus dabitur Homerus: Sentiens nullum eſſe theſaurum illo precioſiorem. Ita viſum eſt inueni, qui ſe totum ad exemplar Achillis componebat.

54 Ingenuè. Idem hortante Parmenione, ut noctu hoſtem adoriretur, alioqui ſummũ fore diſcrimen, ſi palam cum tanta multitudine Martẽ experiretur. Siquidem ex fragore procul velutè pelago reſonante, coniectabant immenſum eſſe numerum, Non furor, inquit, victoriam: recuſans tenebrarum præſidio vincere.

55 Matris lachrymæ. Quum legiſſet prolixam epiſtolam ab Antipatro ſcriptam, in qua multæ inerant aduerſus Olympiadem calumniæ; Ignorare videt, inquit, Antipater, quod una matris lachryma multas delebit epiſtolas.

56 Candidè. Quum ſenſiſſet ſororem ſuam cum iuuene quodam eleganti forma conſuetudinem agere, nihil offenſus eſt: ſed dixit, concedendum eſſe, ut illa quoque aliqua ex parte regno frueretur. Multum diſſentiens ab animo Cæſaris Auguſti, qui nihil acerbius tulit, quàm filiæ nepotumq; laſciuiam.

57 Ambitio inſatiabilis. Quum audiſſet Anaxagoram differentem, innumerabiles eſſe mundus, illachrymaſſe dicitur. Rogantibus nunquid accidiſſet lachrymis dignum. An non videor, inquit, merito flere, qui quum mundi ſint innumerabiles, nos nondum vnius domini facti ſumus?

Phi-

Philippus à Triballis in prælio uulneratus est femore lanceo traiecto: opera chirurgi liberatus periculo mortis, dolebat claudicationis deformitatem contractam manere. Cui Alexander: Ne verearis, inquit, in publicum prodire, sed gradum mouens uirtutis tuę potius memineris.: Hoc & alijs adscribitur. 58

Quando in colloquijs aut conuiuijs incidit et contentio de carminibus Homeri, alijs alia præferentibus, hoc unicè probauit Alexander. 59 Comparatio carminum Homericorũ Iliad. I.

Ἀμφότερον βασιλεύς τ' ἀγαθὸς, κρατερός τ' αἰχμητής: Id est,

Dux bonus atque idem validus pugnator in armis.

Addebat Homerũ hoc versu virtutẽ Agamẽnonis prædicasse, Alexãdri vaticinatum esse.

Quum transmisso Hellesponto Troiam inuiseret, veterum heroum res gestas animo reuoluens, quidam si vellet, pollicitus est se Paridis lyram daturũ. Huic Alexãder: Minime, inquit illa mihi est opus, quum Achillis lyrã habeam. Hac vir strenuus fortium virorum laudes canere consueuit, quum Paris sua lyra molles ac lasciuos modulos incineret. 60 Musica digna duce.

Quodam tempore Darij mulieres inuisit vnà cum Hephæstione. Hunc quũ esset eodẽ ornatu quo rex corpore etiam maior, Syngãbris Darij mater pro rege adorauit. Eadem quum ex nuribus adstantium intellexisset errorem suum, perturbata denuo salutauit Alexandrum. Tum Alexander, nihil est ò mater quod turberis. Nam & hic Alexander est. Sẽtiens amicum esse alterum Alexandrum. 61 Humaniter.

Cum in Hammonis templum venisset, sacerdos grãdæuus illum salutauit, Salue fili, & hanc appellationẽ a Deo habeas. Tum Alex. 62 Adulatio.

Accipio

Accipio eum ô pater, & posthac patiar tuus dici, si mihi totius orbis dñium concesseris. Sacerdos recipit se intro,& quasi cõsulto Deo respõdit, Iouem certo promittere, quod peteret. Hic Alexãder, Scire cupio, num quis sup sit inultus eorum, qui patrem meum interfecerunt. Ad hæc sacerdos: Philippi, inquit interfectores omnes dedere pęnas, sed patri tuo nemo mortalium põt tendere insidias: significans illum esse Iouis, non Philippi filium:

63 Animosè. Cum Darius numerosissimum exercitum instruxisset, Alexãder profundissimo somno correptus est adeo ut nec interdiu potuerit expergisci: tandem imminente periculo, amici ingressi Regem excitarunt: qui quum dicerent se mirari in eo rerum statu tantã Regis securitatem: Magna, inquit Alexander, animi molestia me Darius liberauit, qui vires suas omnes in unum contraxit, ut liceat uno die de summa rerum decernere.

64 Alexandro Magno Corinthij per legatos ius suæ ciuitatis detulerunt. Hoc officij genus quum risisset Alexander, quidam è legatis, Nulli inquit, ciuitatem vnquã donauimus, præterquam tibi & Herculi. Hoc audito lubens accepit oblatum honorem, quem illi cõmendabat partim raritas, partim cum Hercule laudatissimo viro societas.

65 Dum in obsidione cuiusdã vrbis infirmissima mœnium, quærit, sagitta ictus est, nec tamen ab instituto destitit, mox quũ represso sanguine sicci vulneris dolor cresceret, & crùs equo suspensum paulatim obturpuisset, coactus quod cęperat omittere, ac chyrurgum accersere. Oẽs inquit, me prædicant Iouis esse filiũ, sed vulnus hoc hominis esse me clamat.

66 Zenophãtus certis modis Alexãdrũ ad arma

solet

solet concitare. Fam musices vim admirantibus cunctis, quidā ait. Si tantus artifex est, incinat modulos; quibus illum à bellis reuocet. Sentiens non esse magnæ artis hominem eo perpellere, quo suaptè natura pronus est.

ANTIGONVS REX MACEDON.

1 Festiuiter

Antigonus in extorquendis pecunijs acer erat, ac rigidus. Cuidam itaq; dicenti. At non talis fuit Alexander: Merito, inquit: nam ille metebat Asiam, ego culmos lego. Sentiens opulentissimam Asiam prius ab illo spoliatam, sibi a spoliatis corradendum quod posset.

2 Seuerè.

Milites quosdam videns thoracibus, & galeis indutos sphæra ludere, delectatus est hoc spectaculo, ac duces illorum accersiri iubet, vt eos coram illis laudaret verum vbi nunciatum esset duces bibere, præfecturas illorum militibus dedit, qui sphæra luserant armati; simul, & ducum ignauiam puniens, & militum strenuitatem honorans.

3 Regni stabilitas.

Cum omnes admirarentur, q̄ quum initio regni durior fuisset, senex factus clementer, ac placidè regnum gubernaret: Prius, inquit, opus erat regno, nunc gloria, & beneuolentia. Sentiens regnum armis, & austeritate frequēter parari, sed non nisi honesta opinione, ciuiumque beneuolentia retineri.

4 Silentiū in bello.

Idem filio Philippo multis pñtibus percunctanti, ac dicenti. Quando castra mouebimus? Quid, inquit? num metuis, ne solus tubam non audias? Notans adolescentis imperitiam, qui hoc a patre multis audientibus percunctaretur, quum in bello cœlanda sint consilia Principum: sed quoties castra mouenda sunt, tum omnibus tuba dat signum.

5

Cum adolescens institisset, vt hospitiū nāci scere-

sceretur apud viduam treis habentem forma decente filia,,accito hospitijs designandis pręfecto. Non expelles, inquit, filium meum ex loci angustia? Non prodidit adolescentis affectum,qui sciebat illum captare,quod amaret, sed excusauit ædium angustiam,in quibus vidua cum tribus filiabus ageret.

Castè.

6 A graui morbo posteaquam conualuerat. Nihilo peius est,inquit:siquidem hic morbus submonuit nos, ne animo efferamur, quum simus mortales. Quis docuerat ethnicum regē philosophiam Christiano dignam animo? Deplorabant amici ceu magnum malum, q tam grauiter ægrotasset: ille interpretatus est ex morbo plus accessisse boni, quam mali. Corpus extenuarat,sed animum reddidit modestiorem: corporis robori nonnihil detraxerat,sed animo detraxit insolentiam,morbum longè periculosissimum.Proinde non pessimè res habet,quum leuior morbus arcet, pellitve maiorem.

Morbus vtilis.

7 Hermodotus Antigonus in carmine scripserat Iouis filium. Is hoc legens. Istius,inqt, rei nequaquam mihi conscius fuit Lasanophorus ille: perquam facetè ridens poeticam adulationem, parique modestia sui generis humilitatem agnoscens. Lasanum autem matula fictilis est. Quod si Iouis erat filius, ea res hactenus fefellerat,& seruum matulam in cubiculo ferre solitum,& Antigonum filium.

Modestè.

8 Quodam dicente, omnia regibus honesta, iustaq; esse. Sunt per Iouem,inquit, barbarorū dumtaxat regibus,at nobis ea dūtaxat honesta sunt, q̄ honesta sunt,& ea tm̄ iusta, quæ iusta sunt. Grauiter retulit adulteratricem vocem,volētis oīa licere regibus. Non.n.rex est honesti iustique regula, sed honesti iustique minister

Regibus honesta tm̄ licent.

minister est. Atque vtinam similes voces non audiant Christianorum aures: aut si audiant, simili seueritate reijciant.

Frater Antigoni Marsas litem habebat, sed a rege postulabat, vt causa domi cognosceretur. Cui Antigonus. Si nihil, inquit, præter ius agimus, melius fiet in foro, cunctisq; audientibus. Non impetrauit hoc à rege fraternus affectus, vt vel tantillum de iure concederet. Ipsum autem hoc dilemmate constrinxit: Si iniustam causam habere te scis, quur litigas? sin iustam, quur fugis hominum conscientiã, & ad domesticas latebras rem fori pertrahis, non cariturus sinistra ciuium suspitione, etiã si bonam causam viceris?

9 Seuerè.

Quum aliquando tempore hyberno compulisset castra trãsferri in locum, vbi non erat rerum necessariarum copia, atq, hac de causa milites quidam in regem maledicta congererent, ignari ipsum esse in proximo, virga tentorij vela diduxit: Flebitis, inquit, ni longius semoti de me malè loquamini. Quid hac facetia clementius, aut quid hac clementia facetius? Simulabat se non indignari, quod male de ipso loquerentur, sed quod tam vicini, vt exaudiri possent ab eo, cui maledicebant.

10 Bonitas.

Aristodemo qui vnus ex amicorum regiorum numero fuit, è coquo, vt putabatur, propagatus, suadenti vt impendijs, ac largitionibus aliquid detraheret. Verba tua, inquit, Aristodeme ius olent: Subindicans coquorum esse parsimoniam, non regum: proinde illum tali consilio non meminisse cuius esset amicus, sed quo esset patre natus.

11 Liberalitas regũ.

Quum Athenienses seruum Antigoni honoris gratia periude vt ingenuum in ciuium numerum ascripsissent: Nequaquam, in-

12 Seuerè.

quit, velim vnum Athenienſem a mei oris cędi: ſignificans per illos factum vt unum ciuem Athenienſes poſſet loris cædere, quippe ſeruum; ſed Athenis eſſe plures vno commeritos, vt à Rege loris cæderentur, qui ſeruum alienum, quod in ipſis fuit, manumitterent.

13 *Oratio aliena.* Adoleſcens quidam Anaximenis rhetoris diſcipulus, orationem a præceptore meditatā, & ad eam recitandam ſubornatus, coram Antigono habebat: cumq; is inter audiēdum quiddam ſcire cupiens ſciſcitaretur, moxq́ue adoleſcens reticuiſſet: Quid ais, inquit, Antigonus, num iſta tibi ſunt in tabulis deſcripta? Quod ille in adoleſcente iudicauit abſurdum, hoc hodie magnificū hr̄, vt ſenes etiam apud Principes orationem a rhetore quopiam conducto ſex menſibus elaboratam ediſcant, eamque pſitacorum more reddant. Nec raro fit, vt nemine etiam interpellante, ſibi excidant, cunctisq; ridiculi ſint.

14 *Verba affectata.* Alterum quendam rhetorem audiens ita loquentem. Hora nimium iaculatrix adueniens, regionē herbis defectā reddidit: Nō desines, inquit, mecum, vt cū turba agere? Offenſus eſt rex oratione nimis elaborata, cuiuſmodi verborum apparatu ſolent ſe venditare rhetores apud imperitam multitudinem. At idem apud regem facere, erat illius abuti patientia. Quoniam autem affectati ſermonis ſtructura, Latinè non perinde poteſt exprimi, Gręca ponā χιονοβόλος ἡ ὥρα γενομένη, λειποβοτανεῖν, ἐποίησε τὴν χώραν. Pro χιονοβόλος ἡ ὥρα dicere poterat hiems, & λειποβοτανεῖν verbū eſt affectatum, vixq́ue poetæ concedendum.

15 *Facetē.* Thraſyllo Cynico petenti drachmam: Non eſt, inquit, munus regium Cynico ſubijcienti, Talentium igitur da: At non eſt, inquit, Cyni-

Cynicum, tale munus accipere. Vtroque cornu repulit postulatoris improbitatem, quem existimabat nullo dignum beneficio.

16 Gloria stimulus.

Quum mitteret filium suum Demetrium cũ numerosa classe, magnaq; militum vi ad Græcos liberandos, dicebat, gloriã a Græcia velut a specula in orbem terrarum accendi: iuuenem gloriæ studio extimulans, vti strenue rem gereret, ꝙ eius laudis rumor non intra Græciæ fines esset continendus, sed ob Græci nominis celebritatem, per omnes mũdi plagas dimanaturus.

17

Antagorã poetã in tẽtorio, congruũ coquẽtem, atq; ipsum patellã uersãtem alio relata deprehẽdit. Antigonus a tergo stans ei quũ dixisset, putas ne o Antagora. Homerũ quũ Agamemnonis res gestas scriberet, coxisse congruũ? Cõtra hęc Anaxagoras, Et tuo rex, putasne Agamemnonem cum illa res gereret, fuisse curiosum, si inquit exercitu cõgrũ coqueret? æquo animo Rex tulit ioci talionem, quasi inter pares res ageretur.

18 Clemẽter.

Antigonus amicis suadentibus, ut si Athenas caperet, ualidis illam præsidijs communiret, ne quando deficeret, summaq; cura ijs potius ut Græciæ basim custodiret, respõdit, se semper in hac fuisse sententia, ut crederet nullum esse regni præsidium firmius quàm ciuium beneuolentiam.

19 Insolẽter.

Idem ubi audiuit Reges in ipsius exitium conspirasse, insolentissimè respondit, se illos omnes uelut aues fęmina egentes uno lapide unoque clamore disturbaturum.

20 Nõ sp pugnandum.

Quũ Antigonus ĩ arduis ac præruptis locis planicie imminẽtibus exercitum haberet, Pyrrhus positis circa Nopliam castris, postri die ꝑ caduaceatorem, vt in campũ descendẽs

Martem experiretur; prouocauit. Antigonus vero respondit, suam militiam non magis armorum quàm temporum esse: Pyrtho, si illi suę vitę tędium cępisset, satis multis ad interitum vias patere.

22 Antigonus interrogatus, quē è suæ ætatis ducibus præstantissimum iudicaret, respondit, Pyrthum, si senesceret. Non pronunciauit optimum, sed optimum fore, si rerum experientiam ætas adiungeret.

23 Idem vidēs militum quēdam alioqui strenuum, & ad pericula promptum, parum bene affecto corpore, rogauit quid palleret; illo confesso morbum occultum, iussit medicis, vt si quà fieri posset, adhiberēt remedia. At miles iam morbo liber cœpit detractare pugnam, minusq; promptè semet obijcere periculis. Rex admiratus interrogauit illum, quenam esset mutati animi causa. Tum miles Tu ipse, inquit, in causa fuisti: quū afflictè viuerem non magnopere metuebam tali vitæ: nunc quum tua opera mihi vita facta est charior, magis vaueo, ne pereat.

Fęcilitas timidos facit.

24 Antigonus senior sophistę cuidam librum de iustitia conscriptum porrigenti, Desipis, inquit, qui quum me videas alienas vrbes armis vexantem, tamē apud me de iustitia disseris. Sensit eos, qui ditionis ampliandæ, gloriæve causa bellum inferunt alienis ciuitatibus, non posse tueri iustitię leges.

Bellū iniustum.

25 Antigonus senior quum frequenter Biantem molestē flagitatem tulisset: tandem victus tædio, Date, inquit, Bianti talentum, vel vi: Sentiens beneficium non impetratum, sed improbitate exortum.

26 Antigonus quum nocte quadam quosdam è militibus suis exaudisset omnia mala imprecantes

precantes Regi, qui ipsos in illud iter, & inextricabile lutum induxisset, accessit ad eos, qui maximè laborabant: eos quum ignorantes a quo adiuuarentur, explicuisset: Nunc, inquit, maledicite Antigono, cuius vitio in has miserias incidistis: sed ei bene optate, qui nos ex hac voragine eduxit. Hac uindicta contentus erat Regis uerè excelsus animus.

27 Idem quum in paruulo quodam castello Græci obsiderentur, ac fiducia loci contemnentes hostem, multa in deformitatem Antigoni iocarentur, & nunc staturam humilem, nunc collisum nasum deriderent: Gaudeo, inquit, & aliquid boni spero, quando in castris meis Silenum habeo. Cum hos dicaces fames domuisset, quod captis facere mos est, videlicet ut qui bello sunt utiles, in cohortes describantur, cęteri preconio subijciantur, negauit se, uel id facturum fuisse, nisi expediret his dominum habere, qui tam malam haberent linguam. Hoc idem arbitror esse cum eo, quod refert Plutarchus, nisi quod aliquod commemoratur a Seneca.

28 *Iocari in seipsum.* Idem quum accepisset instrumentum prægrandibus literis descriptum. Hæ, inquit, uel cęco perspicuæ sunt: iocans in vitium oculorum. Erat enim luscus. Idem alius magno capitis suis periculo dixisset, quod vsu venit Theocrito Chio, de quo postea dicetur.

29 *Proditio grata.* Iam vt cum Græcis vtcunque paria faciamus, Alexādrio Iulium Cæsarem, Philippo Augustum, Aurigono M. Tullium obijciemus.

OCTAVIVS CAESAR AVGVST.

Quum in conuiuio Rhœmitales Thracum rex, qui ab Antonio ad Augustum desciuerat, insolentius iactaret sua erga Cæsarem merita, ac sine fine exprobrans belli societatem, molestus esset, Cæsar dissimulata illius petu-

lantia, alteri cuidam Regũ propinans dixit: Proditionem amo, proditores non laudo: Significans his qui proditionem proferũt, nihil deberi gratiæ: licet enim officium quod præstant, pro tempore gratum est, ipsi tamen habentur pro malis, ac fœdifragis.

Clementer. 2 Quum Alexandrini post urbem ui captam extrema se passuros existimarent, Augustus suggestum conscendit, adiuncto sibi Ario Alexãdrino, & dixit se ciuitati parcere, primũ propter ipsius magnitudinem, ac pulchritudinẽ, deinde propter Alexandrum Magnũ eius vrbis conditorẽ, postremo in gratiam Arij amici. Raræ cuiusdam clementiæ fuit, non diripere ciuitatem, quæ pertinacissimè rebellarat: sed non minus laudis merebatur illa ciuilitas, quod huius beneficij gratiã non sibi vindicauit, sed vnam præcipuamque partem ipsi concessit vrbi, alteram tribuit Alexandro, cuius memoriam sciebat apud Alexandrinos esse gratiosissimam, tertiam transtulit in Ariũ, eius ciuitatis ciuem, amicum tãto titulo suis commendans.

Seuerè. 3 Quum ad Augustũ delatũ esset, Erotẽ Aegypti procuratorem emisse coturnicem, in pugna superantẽ omnes, ac prorsus inuictam, eãq; assam deuorasse: iussit acciri hominem, discussa caussa confessum, malo nauis affigi iussit: vita iudicans indignum, qui ob tantillã gulæ voluptatem non pepercisset aui, quæ pugnando diu multisq; potuisset esse uoluptati: præterea quæ læto quodam omine Cæsari perpetuã in bellis prosperitatem portẽderet.

Lepidè. 4 In Sicilia pro Theodoro Arij præfectũ instituit: sed quũ Cæsari quidam libellũ porrexit, in quo scriptum erat, Caluus Theodorus Tarsensis fur erat, quid tibi videtur? lecto eo,

nihil

nihil aliud subscripsit, quam. Videtur.

5 Ira remedium.

Athenodoro Philosopho causatione senectutis flagitanti vt sibi liceret redire domum, Augustus concessit. At quum ille Cæsari dixisset. Vale, volens aliquod philosopho dignum monumentum apud illum deponere, adiecit: Cæsar quum fueris iratus, ne quid dixeris feceris ve, priusquam Græcorum literarum 24. nomina apud te recensueris. Cæsar autem philosophi dexteram amplexus: Adhuc, inquit, te præsente mihi opus est, totumque etiam annum apud se detinuit, dicens illud Græcorum prouerbium. Silentij sunt tuta fidi præmia: siue approbans philosophi dictum, quod tutum esset iram premere, ne prorumpat in uerba, siue sentiens philosopho profuturum fuisse, si hoc dictum non addidisset iam abiturus. Quamquam tam salubris admonitio magnificum aliquod præmium merebatur.

6 Parta tueri maximum.

Quum audisset, quod Alexander natus annos triginta duos, posteaquam plerasq; mundi regiones peragrarat, dubitasset quid in reliquum vitæ tēpus esset facturus, demirabatur si Alexander non indicasset maius opus, bene gubernare paruum imperiū, q̃ amplam ditionem comparasse. Recte notauit inexplebilem Alexandri ambitionē, qui nullam aliam functionem rege dignam existimasset, quam proferre ditionis terminos: quum multo tū pulchrius, tum difficilius sit, regnum quod contigit, rectis legibus, sanctisq; moribus exornare, quam armis regno regnum addere.

7

Augustus legē tulerat de adulteris, qūo iudicandi essent de hoc crimine delati, & quomodo puniendi conuicti: post iræ impotentia irruit in adolescentem delatum, quod cū

Iulia

Princeps legum obseruator.

Iulia Augusti filia commercium habuisset, eumq; manibus verberauit. At quum adolescēs exclamasset, Legem tulisti, ô Cæsar, adeo facti pœnituit Cæsarem, ut eo die recusaret cœnam capere. Crimen per se graue erat, tum admissum in Cæsaris filiam. Quis Princeps ibi dolori suo temperaret? Aut quis ibi legū iudiciorumque moras expectaret? At tantus Princeps sibi adeo displicauit vt a seipso pœnas sumeret, quod legi, quam alijs prodiderat, non per omnia paruisset.

8 Votum.

Quum Caium ex filia nepotem, in Armeniam mitteret optabat a dijs, vt illum Pompeij beneuolētia, audacia Alexandri, ipsius autem fortuna comitaretur. Quid in singulis erat præcipuum, id optabat vni contingere. Illud autem singularis cuiusdam erat modestiæ, q̄ vir ingenio, doctrina, consilioque præstans sua præclarè gesta fortunæ ascribebat.

9 Præsēs cōsilium.

Dicebat se Romanis eum imperij successiorem relicturum, qui nunquam eadem de rebus consultasset; de Tiberibus sen iens.

10 Autoritas

Quum iuuens nobiles, ac dignitate claros inter se tumultuantes vellet compescere, nec auscultarent illi, sed tumultuari pergerent. Audite, inquit, iuuenes senē, quē iuuenem senes audierunt. Augustus enim adolescens ad Rempub. admotus est, summaq; fuit autoritate: hac sola voce illos coercuit, nec aliud supplicium ob concitatum tumultum exegit.

11 Clementer.

Quum populus Atheniensiū videretur deliquisse quiddam, scripsit ex vrbe Aegina: Non arbitror vos latere, q̄ vobis irascor. Neque.n. Aeginæ sum hybernaturus. Nec aliud illis neque dixit, neque fecit, satis habens illis comminatum esse, ni desisterent.

12 Quum quispiam ex Euclidis accusatoribus

affatim

affatim & ad satietatem vsque dicēdi liber tatē vtens, eò tandem prouectus esset, vt tale quidam diceret. Hęc si tibi non uidētur magna, iube, vt mihi reddat septimum Thucydidis librum: His offensus Cæsar iussit illum duci: cæterum vt audiuit illum ex Brasidiæ posteris reliquum esse, ad se venire iussit, ac moderatè correptum dimisit.

Clementer.

13 Commoda interpretatio.

Pisoni domum a fundamentis vsque ad extremam contignationem, accuratè ædificanti: Vt bono, inquit, sim animo, facis ò Piso, qui sic ędificas, quasi Roma futura sit perennis. Nō offensus est immodico structuræ apparatu, sed quod alius fuisset suspicatus ad tyrannidem spectare, ille vertit in lętum Romani Imperij auspicium.

14 Lepidè.

Scripserat Augustus tragędiā, cui titulus erat Aiax, eam post q̄m displicebat, spongia deleuit. Itaq; quum Lucius tragædiarū scriptor iterrogaret quid ageret ipsius Aiax, Cęsar admodū festiuiter: In spongiā inquit, incubuit: alludēs ad argm̄ fabulę, in quo Aiax, quū resciuisset, quę dixisset, fecissetq; p̱ insaniam, gladio incumbens sibi necē consciuit.

15 Princeps aditu facilis.

Cuidam ipsi libellum trepide porrigenti, qui manū nunc proferret, nunc retraheret: Quid, inquit? An putas te assem dare elephanto? Solent enim pueri minimos nūmos elephanto porrigere, quos ille nō sine spectatorum admiratione proboscide sic corripit, vt pueri manū non lædat. Sic videmus pueros & in vrsorum rictum manum inserere, sine metu. Molestum erat optimo principi, quòd timeretur.

16 Lepidè.

Quum ab eo Pacinnius Taurus munus peteret, diceretque populari rumore sparsum, pecuniam haud paruā ipsi a Cesare datam:

Sed

Sed tu iquit, noli credere. Lepido ioco significans se non daturum; Alter expectabat futurum, ut Cęsar ipsius pudori succurreret, ne si cōpertum esset vanū: ipse ludibrio haberetur: Cęsar aliud indicauit remedium, sineret homines loqui, quę vellent, modò ne ipsi quod erat falsum persuaderent.

17 Lepipè negare. Alter præfectura equitū submotus, insuper & salarium ab Augusto postulare est ausus, hoc colore, vt diceret se non lucri causa salarium petere sed vt tuo, inquit, iudicio videar impetrasse munus, & ita credar non ab officio submotus, sed officium deposuisse: Tu, inquit Augustus, apud oēs prędica te accepisse, ego non negabo. Si nihil mouebat petitorem, nisi metus ignominiæ, via commōstrata est, qua nihilominus honori suo cōsulere posset, quam si pecuniam accepisset.

18 Iocosè. Herēniū adolescētē vitijs corruptū Cæsar castris excedere iusserat: quumq; ille dimissus supplex ac plorabundus apud Augustum hac deprecatione vteretur, Quo ore redibo in patriam, quid dicam patri meo: Dic, inqt, me tibi displicuisse. Quoniam pudebat adolescentem fateri, ꝙ ipse Cæsare displicuisset, Cęsar permisit, vt sermonem inuerteret, & culpam in ipsum conferret.

19 Salsè. Miles quidam in expeditione saxo percussus, notabiliq; in fronte cicatrice deformatus, quoniā honesto vulnere erat insignis, immodicè sua facta iactabat: eius insolētiā Augustus leniter castigauit: At tu, inquit, caue, ne qñ fugiens post te respexeris, Subindicās fieri posse, vt vulnus de quo nimium se venditabat, nō prælio, sed in fuga accepisset.

20 Salsè. Galba corpus habēs gibbo & đ forme, de quo vulgo iactatum est, ingeniū Galbæ malè habi-

habitare, quum apud Cæsarem causam agēs, subinde diceret: Corrige me Cæsar, si quid in me reprehendendum videris: Ego, inquit, Calba monere te possum, corrigere non possum. Corrigitur quod reprehenditur, corrigitur quod ex distorto fit rectum.

21 Lepidè.

Quum plerique rei quos Seuerus Cassius accusabat, absoluerentur, & is cui Cæsar forum extruendum locarat, diu traheret illum operis expectatione. Vellem, inquit, Cassius, & forum meum accusasset. Iocatus est ambiguo verbo. Nam absoluitur quod perficitur, & absoluitur qui a causa liberatur: absoluit opus architectus, & reum iudex absoluit.

22 Iocus ex ambiguo.

Olim erat magna sepulchrorum religio, eaq; pars agri quæ sepulchris erat dicata, non proscindebatur aratro. Vedius, itaque quum nihil hac religione deterritus, patris monumentū exarasset, Augustus facetè iocatus est: Hoc, inquiens, est verè patris monumentum colere. Rursus lusit ancipiti verbo. Colimus ea quæ veneramur, & colitur ager, aut aliud simile. Gemina fuit et amphibologia, si pro monumento dixisset memoriā, qđ ab illo dictum arbitror. Siquidem eorum memoria nobis sacrosancta dr̄, quos vita defunctos veneramur, & memorias ad Græcorum imitationē vocamus defunctorum monumenta.

23 Crudelitas.

Quum Herodianæ crudelitatis rumor ad Augustū peruenisset, ꝙ in Bethlehem pueros omnes, qui bimatum non excessissent, iussisset interfici: & in his etiam ipsius perisse filiū: Præstat, inquit, Herodis esse porcum, quam filium. Herodes Iudæus erat, & Iudæi mira religione abstinent ab esu suillæ.

24

Mecœnas vir laudatus, in stylo lasciuiebat, verbis affectatis, & compositioni inso-

len-

lenti frequenter indulgens: Augustus contra verbum insolens quasi scopulum fugiendum esse dicebat. Ad alios itaque scribens stylo simplici consueuit vti, Mecœnati vero quem familiariter amabat, scribens, Mecœnatem imitari solet, adeo vt in quadā epistola, multa liberius, ac dissolutius iocatus, hanc adiecerit clausulam. Vale mel gentium, metuelle, ebur ex Etruria, laser Aretinus, adamas. Supernas, Tyberinum margaritum, Cilneorum smaragde, iaspis figulorum, Berillæ Porsennæ, carbunculum habe: ἵνα συντέμνω πάντα, μάλαγμα mœcharum. Sic irruit parum viriles amici inscribendo delitias. Eiusdem μυροβρεχεῖς cinnos iocis exagitare consueuit, voces, ac sententias ineptas fœtores appellare consueuit. Sermonem amabat purum, & elegantem, qui sententiam quam apertissimè declararet. Nec Tiberio pepercit, interdum reconditas exoletas voces aucupanti. M. Antonium increpabat, velut ea scribentem quæ homines mirentur potius q̃ intelligant. Quin, & Agrippinæ neptis ingenium collaudans, hoc adiecit. Sed opus est dare te operam, ne molestè loquaris.

25. Extorta venia.

Potius Alexandria multis vitam donarat, in gratiam Atij philosophi. Sostratum tamen promptissimæ quidem linguæ virum, sed qui Cæsari displiceret, quod temerè Academicus haberi vellet, reiecit. At is squalidus promissaq; cana barba cœpit Atium quocunq; iret insequi, versiculum illum in ore habens:
Σοφοὶ σοφὸς σώζουσιν ἂν ὦσιν σοφοί id est, *Sapientes sapientes seruant, si fuerint sapientes.*
Hac arte coegit Cæsarem ignoscere.

26. Clementer.

Cum iam quadragesimum excessisset annum, ageretq; in Gallia, delatū est ad illum, L. Cin-

L. Cinnam adolescentem nobilem, ac Pompeij nepotem insidias illi struere: dictum est vbi, quando, & quo aggredi vellent: Decreuerant .n. sacrificantem interficere. Dictabatur proscriptionis sententia, sed Augusto interim varias edente voces, ingressa Liuia vxor: Fac, inquit, quod medici solent: qui vbi vsitata remedia non procedant, tentant contraria: seueritate nihil adhuc profecisti, ignosce. Cinna deprehensus vitæ tuæ nocere non potest, famæ prodesse potest. Protinus iussit, accersi Cinnam solum, ad colloquium venienti alteram cathedram poni iussit: Hoc, inquit, Cinna primum abs te peto, ne me loquentem interpelles: dabitur tibi loquendi tempus. Hic commemoratis pluribus in Cinnam beneficijs, quod seruasset repertum in castris hostium, quod patrimonium non concessisset, quod insuper ornasset sacerdotio, rogauit quare putarit ipsum occidendum: perturbato Cinna sic finijt obiurgationem. Vitam tibi Cinna iterum do, prius hosti, nunc insidiatori, ac parricidæ. Ex hodierno die inter nos incipiat amicitia, contendamus vtrum ego meliore fide vitam tibi dederim, an tu mihi debeas. Et consulatum obtulit. Vis exitum? Cinnam habuit perpetuo amicissimum, solus illi fuit hæres. Nullis amplius insidijs ab illo petitus est.

27 Ciuiliter.

Augustus nulli ferè ad conuiuium vocanti negare solitus est. Exceptus igitur a quodam cœna perparca, ac pene quotidiana, quum a conuiuatore dimitteretur, hoc illi tantum insusurrauit. Non putabam me tibi tam familiarem. Alius tam ieiunium apparatum contumeliam fuisset interpretatus, ille etiam pudori consuluit inuitatoris, familiaritati tribuens: idque in aurem, ne cæteri putarent ex

pro-

probratam parſimoniam. Quid hac comitatẽ amabilius in tanto monarcha, qualem nunc vix triginta reges æquent.

28 Purpuram Tyriam empturus, de obſcuritate quærebatur: quumq́; venditor diceret, Erige altius, & ſuſpice. Ergone, inquit, vt me populus Romanus dicat bene cultum, in ſolario ambulaturus ſum.

Salsè.

29 Habebat Auguſtus nomẽclatorem obliuioſum, quum hoc genus hominum oporteat in primis valere memoria. Is ad forum iturus rogat Cæſarem, nunquid eo mandaret: Accipe, inquit, commendaticias, nam illic neminem noſti. Atqui hoc eſt proprium nomenclatorũ munus, omnium nomina, cognomina, tituloſq́ue dignitatum tenere, quo heris quum opus eſt, ſuggerant. Vnde illis etiam nomen eſt inditum, è Græco Latinoq; conflatum.

Obliuioſus nomẽclator.

30 Auguſtus etiamnum adoleſcens lepidè tetigit Vatinium: ſi quidem is podagræ obnoxius, videri ſtudebat diſcuſſiſſe vitium, ac iam mille paſſus ambulare, ſe gloriabatur: Nõ miror, inquit, Cæſar; dies aliquanto ſunt longiores: ſignificans illum nihilo magis liberum eſſe a podagra, ſed dies eſſe longiores factos.

Lepidè.

31 Equite Romano quodam defuncto compertum eſt illũ tm̃ habuiſſe æris alieni, vt ſumma ducenties mille numum excederet, idq́; dum viueret, celauerat. Quum igitur res illius auctioni ſubijcerentur, vt ex pecunia creditoribus ſatis fieret. Auguſtus iuſſit ſibi emi culcitram illius cubicularem: ac miranibus hoc præceptum: Habenda eſt, inquit, ad ſomnum mihi conciliandum illa culcitra, in qua ille tanto ære alieno obſtrictus ſomnum capere potuit. Nam Auguſtus ob ingentes curas ſæpe maximam noctis partẽ ducebat inſomnẽ.

Culcitra obærati.

Quodam

Quodam die fortè venit in ędes, in quibus habitarat Cato Vticensis. hic quum Strabo quo Cæsari adularetur, Catonis peruicaciam accusaret, qꝑ sibi manus adferre, quàm Iulin victorem agnoscere maluisset? Quisquis, inquit Augustus, præsentem Reip. statum mutari non uult, is & ciuis & uir bonus est. Vnico dicto & Catonis memoriam tutatus est, & sibi consuluit, deterrens ne quis in posterum affectaret res nouas. Nam pręsens status nō is dicitur, qui tum erat, quum hæc loqueretur Augustus, sed qui fuerat tempore conspirationis in Iulium.

32 Grauiter.

Quemadmodū Augustus gaudebat iocis liberalibus in alios ludere, ita in se iactos, aut retortos interdum liberius, patientissimè tulit. Adolescens quidā prouincialis Romā venerat, oris similitudine tam mirifice referens Augustum, vt in se populi totius oculos conuerteret. Cæsar hoc audito iussit ad se perduci, eumq; cōtēplatus, hunc in modum percōtatus est, Dic mihi adolescens, fuitne aliquā do mater tua Romæ? Negauit: ille ac sentiēs iocum retorsit, adijciēs, Sed pater meus sæpe Augustus ludens suspitionem intendebat in matrē adolescentis, veluti ab ipso stupratam ac adolescens protinus eam suspitionem retorsit in matrem Cæsaris, aut in sororem. Nā oris similitudo non magis arguebat illū esse Cæsaris filium quam fratrem aut nepotem.

33 Iocus in Principē retortus.

Temporibus triumuiralibus quum Octauius, Lepidus, & Antonius rerum potirentur, Augustus in Pollionē scripserat Fescēninos, ludibrij causa, Tum Pollio: At ego, inquit, taceo. Non est. n. facile in eum scribere, qui potest proscribere: notans Augusti tyrannicam pōtētiā, nec ea libertate offensus ē Augustus,

34 Liberè.

35 *Liberè.* Curtius eques Romanus delitijs diffluens, quum apud Cæsarem cœnaret, macrum turdum sustulit è patina, eumq; tenens interrogauit Cæsarem, liceret ne mittere: quumque is respondisset, Quid ni liceat? ille protinus autem misit per fenestrã, iocum arripiens ex ambiguitate verbi. Nam cibus è conuiuio dono mittitur amicis, quod apud Romanos erat solenne: & mittitur, quod abijcitur. Nec hoc ioco Cæsar offensus est.

36 *Ingratitudo.* Idem æs alienum cuiusdam Senatoris, quē charum habebat, non rogatus dissoluerat, ac pro eo numerarat quadragies mille nūmũ. Senator autem ea re cognita, pro gratiarum actione nihil aliud scripsit Cæsari, quã, Mihi nihil. Ioco velut expostulans etiam, ꝙ cum numerasset omnibus creditoribus, ipsi nihil numerasset. Hunc iocum morosior aliquis in gratitudinem fuisset interpretatus, Cæsar familiaritatis fiducia delectatus est.

37 *Faceta exprobratio.* Licinius Cæsaris libertus solet patrono nouum aliquod opus inchoanti magnas conferre pecunias. Quem morem sequutus Licinius nouum opus aggresso cēties promisit per libellum, in quo post expressam pecuniæ summam, quæ virgula superducta signabatur, spatium erat vacuũ. Hac occasione Cæsar usus priori summæ quam scripserat libertus, alterum centies adiecit, sua quidem manu spacio quod vacabat diligenter expleto, sed affectata literarum similitudine. Itaque duplum accepit pecuniæ, dissimulante liberto. Cæterum vbi Cæsar rursus nouum opus inchoaret, libertus hoc factum illi leuiter obiecit, dato tali libello. Confero tibi domine ad noui operis impensam, quod uidebatur. Non expressit summæ modum, vt illi liberum esset scri-

scribere, quantum vellet, quandoquidē priorem summam duplicasset.

38 Libertas innocētis. Quum Censoris munus gereret Augustus eques quidā Romanus apud illum delatus, est, quasi facultates suas imminuisset. At ille citatus probauit sese auxisse. Mox idem obiectum est, ꝙ legibus contrahere matrimoniū iubentibus nō paruisset. Ille docuit, se ex uxore trium liberorum esse patrē. Nec satis erat equiti, dimitti, sed Cæsari credulitatem exprobrās addebat, Posthac Cęsar, in honestos viros inquirens, honestis mādato: Satis apertè pronuncians, eos non fuisse uiros bonos, qui manifestò falsa ad ipsum detulissent, obiter & ipsum criminans, qui vices suas mandaret sycophantis. Et hanc libertatem innocenti condonauit Cæsar.

39 Lenitas Principis. In villa quadam inquietas noctes agebat, interrūpētē somnos ipsius noctuæ cantus. Miles aucupij peritus curauit apprehendendam noctuam, speq; ingentis præmij ad Augustū pertulit: laudato, Imperator mille nummum dari iussit: Ille ausus est dicere, malo viuat, auemq; dimisit. Quis nō miretur hanc contumaciam, impune cessisse militi?

40 Gratitudo Principis. Veteranus quidā quum vocatus in ius periclitaretur, adijt in publico Cæsarē, rogatus ut sibi vellet adesse: Cęsar è comitatu suo selectum illico dedit, eiq; litigatorē commendauit. Hic miles vociferās, At nō ego Cæsar, periclitante te Actiaco bello vicarium quæsiui, sed pro te ipse pugnaui, simulque detexit cicatrices. Erubuit Cæsar, atque ipse descendit in aduocationem, veritus ne non modò superbus, verumetiam ingratus videretur.

41 Delectatus inter cęnā fuerat Symphoniacis, Turonij Flacci māgonis, eosq; frumento

Id dissimulauit Augustus, & alijs sermonib⁹ extracto tempore tandem induxit ætatis mẽtionem. Hac occasione rogauit filiam, utrum post aliquot annos cana esse mallet an calua. Quumque illa respondisset. Ego pater cana esse mallem: Quur ergo, inquit, istę te caluã ante tempus student facere? Lepido commento coarguit illam mendacij.

48 Cuidã grauí amico suadenti, vt se ad exẽplum paternæ frugalitatis componeret, satis ꝑcaciter Iulia: Ille inquit, obliuiscitur se Cæsarẽ esse, ego memini me Cæsaris esse filiam.

49 Augustus duobus pantomimis inter se cõmissis, vt alternis gestibus certarent, alterum dixit saltatorem, ꝙ alterum interpellatorẽ, ꝙ ille immodicè gesticularetur, alter non gesticulari, sed saltantem interpellare videretur.

50 Adulatio repulsa. Tarraconensibus pro læto ostento nunciantibus, ꝙ in eius ara palma esset enata: Apparet, inquit, quam frequenter accẽdatis. Quod illi Dijs tribui volebant, ille tribuit illorum negligentiæ, qui nunquam in ara Cęsaris adolerent incensum.

51 Festiua negatio. Idẽ quum Galli donassent ei torquem aureum cẽtum pondo, ac Dolabella per iocum tentans illum, tandem huc produceret iocũ, vt diceret, Imperator, torque me dona: Malo te inquit, ciuica donare. Festiuiter submouit postulatoris impudentiã, qui nunquã in bello fuisset, eoque magis illi conueniebat corona ciuica, q̃ ex quernis iligineisq; frõdibus fieri consueuit, quemadmodum triumphalis ex auro. Quanquam & castrensis & muralis, & naualis ex auro fieri solet. Qua de re vide A. Gellium lib. 5. cap. 6. Ciuicam autem Augustus ut honoriacentiorem per iocum obtulit. Nam Suetonius refert, cum inter dona

militaria aliquanto facilius phaleras & torques, & quicquid auro argentoq; constaret, dare solitū, quàm vallares ac murales coronas, quæ honore præcellerent. Hoc nisi scias, friget Augusti iocus. Tametsi de materia coronarum variant Gellius & Suetonius.

52 *Principis est ornare ditionē*

Quum vrbem Romam multis modis & ornasset & communisset, atque etiam in posterum quod quidem in ipso fuit, totam reddidisset, non sine causa glorians dicere solet, Romam lateritiam accepti, marmoream relinquo. Nihil principi magnificentius, quā si ditionē, quam accepit reddat statu meliorē.

53

Quum miles quidam ab ipso impudenter peteret, ac Martianum videret accedentem, quem & ipsum aliquid improbè petiturum suspicabatur, Non magis, inquit, faciam commilito, quod petis, quam quod Martianus à me petiturus est.

54 *Clemēter*

Lex erat, vt qui patrē occidisset, culeo insueretur: nec hęc pęna sumebatur nisi de confesso ab huius pęnę atrocitate Cęsar ut liberaret manifesti parricidij reū, sic interrogauit. Certè patrē tuū nō occidisti, ansā porrigēs in ficiādi, Tāta erat principis ī iudicādo lenitas.

55 *Festina lentè.*

Dicere solet, nihil minus in perfectum ducem conuenire, quàm festinationem ac temeritatem: crebroq; illud iactabat,

Σπεῦδε βραδέως, ἀσφαλὴς, γὰρ ἐστιν ἀμείνων ἢ θρασὺς στρατηλάτης.

56 *Dignitas vilescit, in plures diffusa.*

Liuiæ uxori pro quodā Gallo petenti ciuitatē, negauit, immunitatem obtulit, dicens se facilius passurum fisco suo detrahi, q̄ honorē ciuitatis Romanæ vulgari: nimirum Reip. dignitatem anteferens priuato commodo.

Quum pro concione multos videret pullatos, siue ut legendum arbitror, palliatos indi

Cultus. gnabūdus: En, inquit. Romanos rerum domi nos, gentemq; togatam. Adeo studebas priscos reuocare mores, vt habitum quoque vestitumque doluerit immutatum.

58 Frugalitas. Populo de inopia vini caritateq; qrēti dixit, a genero suo Agrippę productis pluribus a q̄s satis prouisum, ne sitirent homines. Fuit autem Agrippę vigilantissimum studium vndique prospiciendi vrbi de aquarum copia. Augustus autem seuerè populum ad aquas a vino reuocauit.

59 Lenitas mira. Timagenes historiarū scriptor, multa petulanter in Cæsarem, multa in vxore, multa in totā illius domū dixerat: Cęsar illum admonuit, vt moderatius lingua uteretur. Cum perseueraret male loqui, nihil aliud, q̄ domo sua illi interdixit. Timagenes autem libros quos scripserat acta Cæsaris cōtinentes, recitauit, & cōbussit, in odiū Cæsaris, quasi rerū ab illo gestarū memoriā abolere cupiēs. Hunc tñ palam & pertinaciter inimicitias exercentē cum Cæsare, nemo ciuium Romanorum ab ædibus suis exclusit, in domo Pollionis Asini consueuit. Nunquam tñ Augustus cum hospite inimici sui expostulauit, nisi q̄ quodam tempore illi dixit, θηριοτροφεῖς, id est, alis bestiam siue viperam, mox Pollinem parantē excusare se, interpellauit, dicens: Fruere mi Pollio, fruere. At quum Pollio nondum securus diceret, Si iubes Cæsar, protinus illi interdicam domo mea: At istud inquit Augustus, me facturum putas, qui vos redegerim in gratiam? Fuerat enim antea Timageni iratus Pollio nec aliam habebat desinēdi causam, nisi quòd illi Cæsar irasci cœperat, vtriusque maleuolentiam boni cōsiluit principis clementia.

60 Sęuitia castigata.

Cęnabat Augustus apud Aredium siue Vepiũ Pollionem. Fregerat quidã è seruulis vas cryſtallinũ, illico iussus est ab Aredio rapi, & murænis obijci. Puer ad Cæsaris pedes confugit, nihil aliud petiturus, q̃ vt aliter periret. Cæsar motus nouitate crũdelitatis, & puerũ dimitti, & cryſtallina oĩa ante se frãgi iussit, & his p puero cõpleri piscinã. Amicũ aũt grauiter increpauit: E conuiuio inquiẽs, rapi homines imperas, & noui gñis pęna lacerari? Si calix tuus fractus est, viscera hoĩs distrahentur? Tantum ne tibi placebis, ut ibi aliquem duci iubeas, vbi Cæsar est.

61 Lenitas.

In cognitione quadã, quũ Aemilio Aeliano Cordubensi inter cętera crimina illud uel maximè obijceretur, q male loqueretur de Cæsare, conuersus ad accusatorẽ; Velim, inquit, hoc mihi probes: efficiam, ut Aelianus sciat me quoque linguam habere: plura enim vicissim de eo loquar: His minis contentus, nihil postea de illo inquisiuit.

62 Lenitas.

Tiberio frequenter per literas iracundè q̃renti de his, qui de Augusto male loquerentur, rescripsit, ne ea in re nimium indulgeret ætati suæ. Satis. n. est, inquit, si hoc habemus, ne quis nobis male facere possit.

63 Modestè.

Filios suos nunquã populo commẽdauit, nisi cum hac exceptione, si merebunt. Honorem nõ authoritati, sed meritis tribui volens.

64 Liberima li.

Iulias filiam ac neptem relegarat; post & Agrippam prius adoptatum; post ob sordidum ac ferox ingenium abdicatum. Ad omnem horum mentionem solet exclamare versu Homericos.

Αἴθ' ὄφελον ἄγαμός τ' ἔμεναι, ἄγονός τ' ἀπολέσθαι. id est.

O utinam cælebs uixissem, orbusq; perissem.

Nec

lenti frequenter indulgens: Augustus contra verbum insolens quasi scopulum fugiendum esse dicebat. Ad alios itaque scribens stylo simplici consueuit vti, Mecœnati vero quem familiariter amabat, scribens, Mecœnatem imitari solet, adeo vt in quadã epistola, multa liberius, ac dissolutius iocatus, hanc adiecerit clausulam. Vale mel gentium, metuelle, ebur ex Etruria, laser Aretinus, adamas Supernas, Tyberinum margaritum, Cilneorum smaragde, iaspis figulorum, Berillæ Porsennæ, carbunculum habe, ἵνα συντέμνω πάντα μάλαγμα mœcharum. Sic irridet parum viriles amici inscribendo delitias. Eiusdem μυροβρέχεις cinnos iocis exagitare consueuit, voces, ac sententias ineptas fœtores appellare consueuit. Sermonem amabat purum, & elegantem, qui sentẽtiam quam apertissimè declararet. Nec Tiberio pepercit, interdum reconditas exoletas voces aucupanti M. Antonium increpabat, velut ea scribentem quæ homines mirentur potius q̃ intelligant. Quin, & Agrippinæ neptis ingenium collaudans, hoc adiecit. Sed opus est dare te operam, ne molestè loquaris.

25. Extorta venia. Potius Alexandria multis vitam donarat, in gratiam Atij philosophi. Sostratum tamen promptissimæ quidem linguæ virum, sed qui Cæsari displiceret, quod temerè Academicus haberi vellet, reiecit. At is squalidus promissaq; cana barba cœpit Atium quocunq; iret insequi, versiculum illum in ore habens: Σοφοὶ σοφοὺς σώζουσιν ἂν ὦσιν σοφοί id est, *Sapientes sapientes seruant si fuerint sapientes. Hac arte coegit Cæsarem ignoscere.*

26. Climetèr. Quum iam quadragesimum excessisset annum, ageretq; in Gallia, delatũ est ad illum,

L. Cin-

L. Cinnam adolescentem nobilem, ac Pompeij nepotem insidias illi struere: dictum est vbi, quando, & quo aggredi vellent: Decreuerant. n. sacrificantem interficere. Dictabatur proscriptionis sententia, sed Augusto interim varias edente voces, ingressa Liuia vxor: Fac, inquit, quod medici solent: qui vbi usitata remedia non procedant, tentant contraria: seueritate nihil adhuc profecisti, ignosce. Cinna deprehensus vitæ tuæ nocere non potest, famæ prodesse potest. Protinus iussit, accersi Cinnam solum, ad colloquium venienti alteram cathedram poni iussit: Hoc, inquit, Cinna primum abs te peto, ne me loquentem interpelles: dabitur tibi loquendi tempus. Hic commemoratis pluribus in Cinnam beneficijs, quod seruasset repertum in castris hostium, quod patrimonium non concessisset, quod insuper ornasset sacerdotio, rogauit quare putarit ipsum occidendum: perturbato Cinna sic finijt obiurgationem. Vitam tibi Cinna iterum do, prius hosti, nunc insidiatori, ac parricidæ. Ex hodierno die inter nos incipiat amicitia, contendamus vtrum ego meliore fide vitam tibi dederim, an tu mihi debeas. Et consulatum obtulit. Vis exitum? Cinnam habuit perpetuo amicissimum, solus illi fuit hæres. Nullis amplius insidijs ab illo petitus est.

27 Ciuiliter.

Augustus nulli ferè ad conuiuium vocanti negare solitus est. Exceptus igitur a quodam cœna perparca, ac pene quotidiana, quum a conuiuatore dimitteretur, hoc illi tantum insusurrauit. Non putabam me tibi tam familiarem. Alius tam ieiunium apparatum contumeliam fuisset interpretatus, ille etiam pudori consuluit inuitatoris, familiaritati tribuens: idque in aurem, ne cæteri putarent ex

pro-

probratam parſimoniam. Quid hac comitatè amabilius in tanto monarcha, qualem nunc vix triginta reges æquent.

28 Purpuram Tyriam empturus, de obſcuritate quærebatur: quumq; venditor diceret, Erige altius, & ſuſpice. Ergone, inquit, vt me populus Romanus dicat bene cultum, in ſolario ambulaturus ſum.

Salsè.

29 Habebat Auguſtus noméclatorem obliuioſum, quum hoc genus hominum oporteat in primis valere memoria. Is ad forum iturus rogat Cæſarem, nunquid eo mandaret: Accipe, inquit, commendatitias, nam illic neminem noſti. Atqui hoc eſt proprium nomenclatorũ munus, omnium nomina, cognomina, titulosq́ue dignitatum tenere, quo heris quum opus eſt, ſuggerant. Vnde illis etiam nomen eſt inditum, è Græco Latinoq; conflatum.

Obliuioſus nomẽclator.

30 Auguſtus etiamnum adoleſcens lepidè tetigit Vatinium: ſi quidem is podagræ obnoxius, videri ſtudebat diſcuſſiſſe vitium, ac iam mille paſſus ambulare, ſe gloriabatur: Nõ miror, inquit, Cæſar; dies aliquanto ſunt longiores: ſignificans illum nihilo magis liberum eſſe a podagra, ſed dies eſſe longiores factos.

Lepidè.

31 Equite Romano quodam defuncto compertum eſt illũ tm̃ habuiſſe æris alieni, vt ſumma ducenties mille numum excederet, idq; dum viueret, celerauerat. Quum igitur res illius auctioni ſubijcerentur, vt ex pecunia creditoribus ſatisfieret. Auguſtus iuſſit ſibi emi culcitram illius cubicularem: ac miranibus hoc præceptum: Habenda eſt, inquit, ad ſomnum mihi concilian dum illa culcitra, in qua ille tanto ære alieno obſtrictus ſomnum capere potuit. Nam Auguſtus ob ingentes curas ſæpe maximam noctis partẽ ducebat inſomnẽ.

Culcitra obærati.

Quodam

32 Grauiter.

Quodam die fortè venit in ędes, in quibus habitarat Cato Vticensis. hic quum Strabo quo Cæsari adularetur, Catonis peruicaciam accusaret, quòd sibi manus adferre, quàm Iuliũ victorem agnoscere maluisset? Quisquis, inquit Augustus, præsentem Reip. statum mutari non uult, is & ciuis & uir bonus est. Vnico dicto & Catonis memoriam tutatus est, & sibi consuluit, deterrens ne quis in posterum affectaret res nouas. Nam presens status nõ is dicitur, qui tum erat, quum hæc loqueretur Augustus, sed qui fuerat tempore conspirationis in Iulium.

33 Iocus in Principẽ retortus.

Quemadmodũ Augustus gaudebat iocis liberalibus in alios ludere, ita in se iactos, aut retortos interdum liberius, patientissimè tulit. Adolescens quidã prouincialis Romã venerat, oris similitudine tam mirificè referens Augustum, vt in se populi totius oculos conuerteret. Cæsar hoc audito iussit ad se perduci, eumq; cõtẽplatus, hunc in modum percũctatus est. Dic mihi adolescens, fuitne aliquãdo mater tua Romæ? Negauit ille ac sentiẽs iocum retorsit, adijciẽs, Sed pater meus sæpe. Augustus ludens suspitionem intendebat in matrẽ adolescentis, veluti ab ipso stupratam ac adolescens protinus eam suspitionem retorsit in matrem Cæsaris, aut in sororem. Nã oris similitudo non magis arguebat illũ esse Cæsaris filium quam fratrem aut nepotem.

34 Liberè.

Temporibus triumuiralibus quum Octauius, Lepidus, & Antonius rerum potirentur, Augustus in Pollionẽ scripserat Fescẽninos, ludibrij causa, Tum Pollio: At ego, inquit, taceo. Non est .n. facile in eum scribere, qui potest proscribere: notans Augusti tyrannicam potẽtiã, nec ea libertate offensus ẽ Augustus,

35 Liberè. Curtius eques Romanus delitijs diffluens, quum apud Cæsarem cœnaret, macrum turdum sustulit è patina, eumq; tenens interrogauit Cæsarem, liceret ne mittere: quumque is respondisset, Quid ni liceat? ille protinus autem misit per fenestrã, iocum arripiens ex ambiguitate verbi. Nam cibus è conuiuio dono mittitur amicis, quod apud Romanos erat solenne: & mittitur, quod abijcitur. Nec hoc ioco Cæsar offensus est.

36 Ingratitudo. Idem æs alienum cuiusdam Senatoris, quẽ charum habebat, non rogatus dissoluerat, ac pro eo numerarat quadragies mille nũmũ. Senator autem ea re cognita, pro gratiarum actione nihil aliud scripsit Cæsari, quã, Mihi nihil. Ioco velut expostulans etiam, ꝙ cum numerasset omnibus creditoribus, ipsi nihil numerasset. Hunc iocum morosior aliquis ingratitudinem fuisset interpretatus, Cæsar familiaritatis fiducia delectatus est.

37 Faceta exprobratio. Licinius Cæsaris libertus solet patrono nouum aliquod opus inchoanti magnas conferre pecunias. Quem morem sequutus Licinius nouum opus aggresso cẽties promisit per libellum, in quo post expressam pecuniæ summam, quæ virgula superducta signabatur, spatium erat vacuũ. Hac occasione Cæsar usus priori summæ quam scripserat libertus, alterum centies adiecit, sua quidem manu spacio quod vacabat diligenter expleto, sed affectata literarum similitudine. Itaque duplum accepit pecuniæ, dissimulante liberto. Cæterum vbi Cæsar rursus nouum opus inchoaret, libertus hoc factum illi leuiter obiecit, dato tali libello. Confero tibi domine ad noui operis impensam, quod uidebatur. Non expressit summæ modum, vt illi liberum esset

scri-

ſcribere, quantum vellet, quandoquidē priorem ſummam duplicaſſet.

38 Libertas innocētis.

Quum Cenſoris munus gereret Auguſtus eques quidā Romanus apud illum delatus, eſt, quaſi facultates ſuas imminuiſſet. At ille citatus probauit ſeſe auxiſſe. Mox idem obiectum eſt, ꝙ legibus contrahere matrimoniū iubentibus nō paruiſſet. Ille docuit, ſe ex uxore trium liberorum eſſe patrē. Nec ſatis erat equiti, dimitti, ſed Cæſari credulitatem exprobrās addebat, Poſthac Cæſar, in honeſtos viros inquirens, honeſtis mādato: Satis apertè pronuncians, eos non fuiſſe uiros bonos, qui manifeſtò falſa ad ipſum detuliſſent, obiter & ipſum criminans, qui vices ſuas mandaret ſycophantis. Et hanc libertatem innocenti condonauit Cæſar.

39 Lenitas Principis.

In villa quadam inquietas noctes agebat, interrūpētē ſomnos ipſius noctuæ cantus. Miles aucupij peritus curauit apprehendendam noctuam, ſpeq; ingentis præmij ad Auguſtū pertulit: laudato, Imperator mille nummum dari iuſſit: Ille auſus eſt dicere, malo viuat, auemq; dimiſit. Quis nō miretur hanc contumaciam, impune ceſſiſſe militi?

40 Gratitudo Principis.

Veteranus quidā quum vocatus in ius periclitaretur, adijt in publico Cæſarē, rogatus ut ſibi vellet adeſſe: Cæſar è comitatu ſuo ſelectum illico dedit, eiq; litigatorē commendauit. Hic miles vociferās, At nō ego Cæſar, periclitante te Actiaco bello vicarium quæſiui, ſed pro te ipſe pugnaui, ſimulque detexit cicatrices. Erubuit Cæſar, atque ipſe deſcendit in aduocationem, veritus ne non modò ſuperbus, verumetiam ingratus videretur.

41

Delectatus inter cenā fuerat Symphoniacis, Turonij Flacci māgonis, eosq; frumento

donarat, quum alios auditos soleret largitèr donare nummis. Eosdem quum postea Cæsar inter cęnā requireret, Turonius sic, excusauit: Ad molas, inquit, sunt: exprobrans illi frumentarium munus. Et hoc impune tulit, quod dixerat non miles, sed mango.

42 Caritas. Quum sublimis ex Actiaca uictoria reuerteretur, occurrit inter gratulantes quidam coruum tenens doctū hęc verba sonare, Aue Cæsar uictor. Hac salutatione delectatus Augustus, auem sex millibus nummum emit. Socius opificis, ad quem nihil ex ea liberalitate peruenerat, indicauit Cæsari, illum & alium habere coruum, quem vt adferre cogeretur, rogauit: allatus verba quæ dedicerat expressit. Aue victor Imperator Antoni. Augustus nihil exasperatus tātum iussit, vt munus cum delatore partiretur.

43 Solerterū. Salutatus similiter a psittaco, & hunc emi iussit. Idem miratus in pica, & hāc mercatus est. Hoc exemplum tenuem quendā sutorē solicitauit, vt coruū institueret ad huiusmodi salutationem. Qui quum impendio exhauriretur, subinde ad auem non respondentem dicere solet, Opera & impensa perijt. Tandē pernicie assiduitate, ut coruus sonaret dictatam salutationem. Ea quum Augustum prętereuntē salutasset, Cæsar, Satis, inquit, istiusmodi salutatorū habeo domi. Tum coruus memor & illorum verborum quę toties audierat, subtexuit, Opera & impensa perijt. Ad hoc arridens Augustus iussit auem emi quanti nullam adhuc emerat.

44 Græculus quidā ita captare solitus est Cæsarem Augustum descendenti a palatio honorificum aliquod epigrāma porrigebat. Id quum frustra sæpe fecisset, nec destitutum

videret

videret Augustus, epigramma bene Græcum manu sua descripsit, & Græculo ad se venienti obuiā misit, veluti carmina carminibus pēsaturus. Græcus acceptū legit, ac non solū voce, verūetiā vultu gestuq; corporis laudauit carmen, miratusq; est. Deinde quum accessisset ad sellam, qua Cæsar vehebatur, demissa in pauperem crumenam manu paucu los denarios protulit, Cæsarique obtulit, his verbis ἐ κατὰ τύχην τὴν σὴν σέβαστέ, εἰ πλεῖον εἶχον, πλεῖον ἐδίδουν, id est. Non iuxta fortunam tuam Auguste: si plus haberem, plus darem. Sequuto omnium risu, dispensatorem Cæsar vocauit, & sestertium centum millia Græculo numerari iussit. Bene cessit Græculo palam exprobrata Principi parsimonia.

45 Solerter.

Iulia Augusti filia quū patrem salutaret, senserat illius oculos licentiore cultu offensos, licèt ille dissimularet: itaque postero die mutato cultu patrem complexa est. Tum Cæsar, qui pridie dolorē suum continuerat, gaudium continere nō potuit. Et quāto magis, inquit, iste cultus decet Augusti filia? Tū illa, Nimirū hodie me patris oculis ornaui, heri viri.

46 Congiectus arguit miret domina.

In spectaculo gladiatorum conuerterat in se populi oculos Liuia & Iulia, ob comitatus dissimilitudinem. Liuiam cingebant uiri graues, Iuliam iuuenes luxuriosi comittabantur. Pater Iuliam admonuit scripto videret, quantum inter duas principes fœminas interesset. Illa rescripsit, Et hi mecum senes fient. Hoc commodè interpretanti, lepidè: incommodè procaciter dictum videri potest.

47 Caluitiū accersitū.

Eadem maturè canos habere cœperat. Subitus autem Cæsaris interuentus oppressit cōptrices, filiæ canos sublegentes, deprehensis super vestes earum pilis, quos euulserant.

Id dissimulauit Augustus, & alijs sermonib⁹ extracto tempore, tandem induxit ætatis mẽtionem. Hac occasione rogauit filiam, utrum post aliquot annos cana esse mallet an calua? Quumque illa respondisset. Ego pater cana esse mallem: Quur ergo, inquit, istę te caluã ante tempus student facete? Lepido commento coarguit illam mendacij.

48 Cuiquã grani amico suadenti, vt se ad exẽplum paternæ frugalitatis componeret, satis ꝓcaciter Iulia: Ille inquit, obliuiscitur se Cæsarẽ esse, ego memini me Cæsaris esse filiam.

49 Augustus duobus pantomimis inter se cõmissis, vt alternis gestibus certarent, alterum dixit saltatorem, ꝙ alterum interpellatorẽ, ꝙ ille immodicè gesticularetur, alter non gesticulari, sed saltantem interpellare videretur.

50 *Adulatio repulsa.* Tarraconensibus pro læto ostento nunciantibus, ꝙ in eius ara palma esset enata: Apparet, inquit, quam frequenter accẽdatis. Quod illi Dijs tribui volebant, ille tribuit illorum negligentiæ, qui nunquam in ara Cęsaris adolerent incensum.

51 *Festiua negatio.* Idẽ quum Galli donassent ei torquem aureum cẽtum pondo, ac Dolabella per iocum tentans illum, tandem huc produceret iocũ, vt diceret, Imperator, torque me dona: Malo te inquit, ciuica donare. Festiuiter submouit postulatoris impudentiã, qui nunquã in bello fuisset, eoque magis illi conueniebat corona ciuica, q̃ ex quernis iligineisq; frõdibus fieri consueuit, quemadmodum triumphalis ex auro. Quanquam & castrensis & muralis, & naualis ex auro fieri solet. Qua de re vide A. Gellium lib. 5. cap. 6. Ciuicam autem Augustus ut honoriacentiorem per iocum obtulit. Nam Suetonius refert, eum inter dona

militaria

militaria aliquanto facilius phaleras & torques, & quicquid auro argentoq; constaret, dare solitũ, quàm vallares ac murales coronas, quæ honore præcellerent. Hoc nisi scias, friget Augusti iocus. Tametsi de materia coronarum variant Gellius & Suetonius.

52 Principis est ornare ditionẽ

Quum vrbem Romam multis modis & ornasset & communisset, atque etiam in posterum quod quidem in ipso fuit, totam reddidisset, non sine causa glorians dicere solet, Romam lateritiam accepi, marmoream relinquo. Nihil principi magnificentius, quã si ditionẽ, quam accepit reddat statu meliorẽ.

53

Quum miles quidam ab ipso impudenter peteret, ac Martianum videret accedentem, quem & ipsum aliquid improbè petiturum suspicabatur, Non magis, inquit, faciam commilito, quod petis, quam quod Martianus à me petiturus est.

54 Clemẽter

Lex erat, vt qui patrẽ occidisset, culeo insueretur? nec hęc pęna sumebatur nisi de confesso ab huius pęnę atrocitate Cęsar ut liberaret manifesti parricidij reũ, sic interrogauit. Certè patrẽ tuũ nõ occidisti, ansã porrigẽs in ficiãdi, Tãta erat principis ĩ iudicãdo lenitas.

55 Festina lentè.

Dicere solet, nihil minus in perfectum ducem conuenire, quàm festinationem ac temeritatem. crebroq; illud iactabat,
Σπεῦδε βραδέως, ἀσφαλὴς γὰρ ἐστιν ἀμείνων ἢ θρασυς στρατηλάτης.

56 Dignitas vilescit, in plures diffusa.

Liuiæ uxori pro quodã Gallo petenti ciuitatẽ, negauit, immunitatem obtulit, dicens se facilius passurum fisco suo detrahi, q̃ honorẽ ciuitatis Romanæ vulgari: nimirum Reip. dignitatem anteferens priuato commodo.

Quum pro concione multos videret pullatos, siue ut legendum arbitror, palliatos indi

Cultus. gnabũdus: En, inquit. Romanos rerum domi nos, gentemq; togatam. Adeo ſtudebas priſcos reuocare mores, vt habitum quoque veſtitumque doluerit immutatum.

58 Populo de inopia vini caritateq; q̃rẽti dixit, a genero ſuo Agrippę productis pluribus a q̃s ſatis proſum, ne ſitirent homines. Fuit autem Agrippę vigilantiſſimum ſtudium vndique proſpiciendi vrbi de aquarum copia. Auguſtus autem ſeuerè populum ad aquas a vino reuocauit.

Frugalitas.

59 Timagenes hiſtoriarũ ſcriptor, multa petulanter in Cæſarem, multa in vxore, multa in totã illius domũ dixerat: Cęſar illum admonuit, vt moderatiùs lingua uteretur. Cum perſeueraret malè loqui, nihil aliud, q̃ domo ſua illi interdixit. Timagenes autem libros quo ſcripſerat acta Cæſaris cõtinentes, recitauit, & cõbuſſit, in odiũ Cæſaris, quaſi rerũ ab illo geſtarũ memoriã abolere cupiẽs. Hunc tñ palam & pertinaciter inimicitias exercentẽ cum Cæſare, nemo ciuium Romanorum ab ædibus ſuis excluſit, in domo Pollionis Aſini cõſueuit. Nunquam tñ Auguſtus cum hoſpite inimici ſui expoſtulauit, niſi φ quodam tempore illi dixit, θηριοτροφεῖς, id eſt, aliᵹ beſtiam ſiue viperam, mox Pollinem parentẽ excuſare ſe, interpellauit, dicens: Fruere mi Pollio, fruere. At quum Pollio nondum ſecurus diceret, Si iubes Cæſar, protinus illi interdicam domo mea: At iſtud inquit Auguſtus, me facturum putas, qui vos redegerim in gratiam? Fuerat enim antea Timageni iratus Pollio nec aliam habebat deſinẽdi cauſam, niſi quòd illi Cæſar iraſci cœperat, vtriuſque maleuolentiam boni cõſuluit principis clementia.

Lenitas mira.

Cęnabat Augustus apud Aredium siue Vepiũ Pollionem. Fregerat quidã è seruulis vas crystallinũ, illico iussus est ab Aredio rapi, & murænis obijci. Puer ad Cæsaris pedes confugit, nihil aliud petiturus, q̃ vt aliter periret. Cæsar motus nouitate crudelitatis, & puerũ dimitti, & crystallina oĩa ante se frãgi iussit, & his ꝓ puero cõpleri piscinã. Amicũ aũt grauiter increpauit: E conuiuio inquiẽs, rapi homines imperas, & noui gñis pęna lacerari? Si calix tuus fractus est, viscera hoĩs distrahentur? Tantum ne tibi placebis, ut ibi aliquem duci iubeas, vbi Cæsar est.

60 Sęuitia castigata.

In cognitione quadã, quũ Aemilio Aeliano Cordubensi inter cętera crimina illud vel maximè obijceretur, ꝙ male loqueretur de Cæsare, conuersus ad accusatorẽ; Velim, inquit, hoc mihi probes: efficiam, ut Aelianus sciat me quoque linguam habere plura enim vicissim de eo loquar. His minis contentus, nihil postea de illo inquisiuit.

61 Lenitas.

Tiberio frequenter per literas iracundè q̃renti de his, qui de Augusto male loquerentur, rescripsit, ne ea in re nimium indulgeret ætati suæ. Satis n. est, inquit, si hoc habemus, ne quis nobis male facere possit.

62 Lenitas.

Filios suos nunquã populo commẽdauit, nisi cum hac exceptione, si merebunt. Honorem nõ authoritati, sed meritis tribui volens.

63 Modestè.

Iulias filiam ac neptem relegarat; post ẽt Agrippam prius adoptatum; post ob sordidum ac ferox ingenium abdicatum. Ad omnem horum mentionem solet exclamare ver su Homericos.

64 Liberimali.

Αἴθ᾽ ὄφελον ἄγαμός τ᾽ ἔμεναι, ἄγονός τ᾽ ἀπολέσθαι. id est.

O utinam calebs uixissem, orbusq; perissem.

Nec

Nec aliter illos appellabat, quàm tres vomicas, seu tria carcinomata sua. Suorum.n.mortem lenius ferebat q̃ dedecora. Quin & testamento cauit, ne, si quid accidisset Iuliæ filiæ & nepti, sepulchro suo inferrentur.

65 Modestia nominis. Indignè ferebat aliquid de se cõponi, nisi serio, & à præstantissimis admonebatq; prætores, ne paterentur nomen suum commissionibus mimorũ aut histrionum obsoletũ fieri, hac quidem parte Alexandrum Magnum referens. Decet vbique principis authoritatem sartam tectamq; præstare.

66 Ocium. Insulam quandam Capreis vicinam, inquã è comitatu Cæsaris secedere solent, qui cuperent ociari, solitus est ἀπραγόπολιν appellare ἀπραγία enim sonat negotiorũ vacuitatem.

67 Quum sentiret imminere mortem, admissos amicos percunctabatur, ecquid ipsis videretur minimum vitæ sat commode transegisse: sentiens de fabula vitæ peracta, & adiecit carmen peractis comœdijs accini solitum.

Δὸτε κρότον, καὶ πάντες ἡμῖν μετὰ χαρᾶς κτυπήσατε.

C. IVLIVS CAESAR.

1 C. Iulius Cæsar quum Syllam fugeret etiãnum adolescens, incidit in piratas Cilices: ac primum vbi pro redemptione summam quã ab eo peterent, pronunciassent, derisit prædones, velut ignaros, quem cepissent, seque duplũ daturũ pollicitus est. Deinde quũ asseruaretur, donec adferretur pecunia, imperauit illis, vt silerent, nec sibi dormienti obstreperẽt. Indoles excelsa. Eisdem orationes & carmina quæ scribebat, recitare solet, quæ cum illi non satis probarent, stupidos ac barbaros appellabat, tuncque risu minitabatur, se illos acturum in crucem,

crucem, quod & perfecit. Apportatis.n.pecunijs quas piratę pro redemptione pacti fuerēt dimissus, contractis ex Asia viris ac nauibus, comprehendit eosdem prædones, ac suspendit, sed prius iugulatos, ne seueritas careret clementia. An non hic statim agnoscis indolem Alexandri Magni, cui nihil mediocrè satis esse posset?

2 Fiducia sui.

Quum Romæ maximi Pontificis dignitatem ambiret, competitore Q. Catulo primæ apud Romanos dignitatis ac potentiæ viro, matri ipsum ad fores deducenti: Hodie, inquit, ò mater, aut pontificem maximum habebis filium, aut exulem. Excelsa indoles, omnisq; repulsæ impatiens.

3 Ciuilitas.

Pompeiam vxorem, ꝙ sinistra fama laboraret, quasi cum Clodio rem habuisset, repudiauit quidem. Cæterùm quum Clodius hoc nomine reus perageretur, Cęsar citatus testis nihil mali de uxore dixit. At quum accusator diceret, quur igitur cum illa fecisti diuortiū? Quoniam oportet, inquit, Cęsaris vxorem ē̄t à calumnia puram esse oportet præter argutiam responsi laudari potest & ciuilitas, quòd repudiatæ coniugis famę pepercit.

4 Ambitio.

Quum Alexandri Magni res gestas legeret, nō tenuit lachrymas: atque ad amicos: Hoc, inquit, ætatis qua nunc sum Alexander deuicit Darium: mihi uerò ad hunc vsque diē nihil præclari facinoris gestum est. Suetonius tradit id accidisse quum Prætor iure dicendo conuentus obiēs, apud Gades in templo Herculis uidisset Alexandri Magni statuam. Vtinā hoc ingeniū ad moderati potius quam ad maximi principis æmulationem properasset.

5 Principatus amor.

Quum in Alpibus oppidulum quoddam frigidum præteriret, ambigentibus amicis, an

an illic etiam essent seditiones, contentiones-que, de principatu, substitit, ac secum aliquā diu cogitauit: Mox, mallem, inquit, hic primus esse, quàm Romæ secundus. Hoc nimirum est, quod à Lucano Poeta scriptum est, nec Cæsarem potuisse patri priorem, nec Pōpeium potuisse ferre parem.

6 Audacia. Facinora, quæ quoniam periculo obnoxia sunt & magna, gerenda esse dicebat: at de his non consultandum, quòd ab hæc perficienda plurimum habeat momenti celeritas. Expensio verò periculi reuocat hominem ab audacia.

7 Cum ex Gallia prouincia aduersus Pōpeium tenderet, Rubicone amne transmisso, dixit: Omnis iacta sit alea: significās se de summa rerum velle periclitari. Is enim fluuius Galliam ab Italia dirimit.

8 Minæ potentum. Quū Pōpeius, relicta Roma perfugisset ad mare, Metellus ærario præfectus, Cæsari uolenti illinc pecunias tollere, obstitit & ærariū clausit. At Cæsar illi mortem minatus est. Ea uox quum Metellum reddidisset attonitum: Hoc, inquit, ò adolescens, dictū mihi difficilius fuit quàm factu: Sentiens se uel nutu posse, quem vellet occidere, quum secum duceret armatas cohortes.

9 Animus imperterritus. Dyrrachij expectabat, vt illuc è Brondusio milites mitterentur: id quū tardius fieret, clā ōibus cōscensa scapha exigua, tentauit transmittere pelagus: quū nauigia undis obrueretur, guberbatori iam aīum despondenti, quis esset aperuit, dicens: Confide fortunæ, sciasq; te Cæsarem vehere. Tanta erat aī pstātia, quā si fortunā ac Deos in manu hēret. Ac tū qdē tempestate ingrauescēte uetitus est, qd instituerat pagere. Milites autē vbi resciuere factum,

ctum, concursum fecerunt ad Cæsarem; grauiterque ferebant, si alias expectaret copias, uelut ipsis diffisus.

Cæterum commissa pugna Pōpeius uicit; sed uictoriā non est persequutus, uerùm sese recepit ad exercitum. Tum Cæsar, Hodie, inquit, pœnes hostes erat uictoria, at non habent ducem, qui uictoria sciat uti. — 10 Vti uictoria.

Quum Pōpeius instructā aciē apud Pharsalum inibi consistere, & hostē operiri iussisset, Cæsar dixit illū errasse, qui uim, impetū, ac diuinū afflatum animorū ad incursionem paratorum mora relaxasset. Adeò Cæsari nō modò certamen erat cū Pompeio de fortuna belli, verùm etiam de bellandi peritia. — 11 Mora noxia.

Quum Pharnacem primo congressu uicisset amicis scripsit: Veni, vidi, vici, summam rei gestæ celeritatem indicans. — 12 Celeritas cōficiēdi.

Posteaquā milites qui Scipionē in Africa sequebantur fugissent, & Cato uictus, sibi necē vtice consciuisset: Inuideo, inquit Cæsar, ò Cato tibi mortem istam, quando tu mihi salutem tuam inuidisti. Cęsar existimabat sibi summæ gloriæ futurū, si vir tantus quū bello victus esset, ipsi vitā deberet. At Cato māluit honestam mortē, q̄ oppressa publica libertate cuiquā seruire. Proinde mortis illius gloriam Cæsar inuidebat Catoni, quòd is Cæsari, seruati Catonis laudem inuidisset. — 13 Gloriæ amor.

Nonnulli quoniam suspectos habebant Antoniū, ac Dolabellam, monebant, vt ab illis sibi caueret. At ille, Non istos, inquit, metuo, rubicundos & obesos, sed graciles illos ac pallidos, ostenso Bruto & Cassio. Nec fefellit illum suspicio, ab illis enim occisus est. — 14 A crassis minus periculi.

Quum inter cęnandum ortus esset sermo, q̄ genus mortis esset optimum, incunctanter — 15

re-

respondit, inopinatum, & quod optimum in dicauit, ipsi contigit.

16 In prælio quodam, Martiæ legionis Aquili ferum iam ad fugam conuersum, faucibus ap prehensum in contrariam retraxit partem, dextraq; ad hostẽ porrecta, Quorsum, inquit, tu abis? Illic sunt cum quibus dimicamus. Ac manibus quidem vnũ militum correxit: uoce tam acri, legionũ oĩum trepidationem discussit, uincique paratas vincere docuit.

17 Idem posteaquam Publius Mimus in scena superasset omnes, & in his Laberium, ita pronunciauit: Fauente tibi Cæsare uictus es Laberi a Syro. Publius enim conditione seruus, natione Syrus erat. Longè a tergo relinquitur, qui fauente iudice superatur.

18 Liberi pro simijs. Cæsar quũ Romę videret peregrinos quosdam locupletes, canum ac simiarum catulos in gremio circumferentes, eosque habere in delitijs, percunctatus est, num apud illos fœminæ parerẽt liberos: Sentiens nullos catulos esse iucũdiores infantibus. Refert Plutarchus in uita Periclis: tametsi non indicat cuius Cęsaris hoc dictum sit? Suspicor esse Augusti.

19 Audacia ex periculo. Quũ milites suos uideret expectatione hostium perterritos, pro concione dixit: Scitote paucissimis his diebus regem adfuturum cũ x. legionibus, equitum x x x. leuis armaturæ C M. elephantis CCC. Proinde desinant quidam quærere ultrà, aut opinari, mihique qui compertum habeant, credant, aut quidem uetustissimæ naui impositos, quocunque uento, in quascunque terras iubebo auchi. Noua ratio terrorem excutiendi, nõ inficiando minuendove, sed amplificando terroris materiam, ut certi de graui periculo, sumerent animos tanto periculo dignos.

Pro-

20 Ptās abdicata.

Proferentibus in medium quod Sylla dictaturam depoſuiſſet, quum Cęſar perpetuā gereret, quod minimum aberat a tyrannide, reſpondit, Syllam neſciſſe literas, eoque dictaturam depoſuiſſe. Dictant grammatici diſcipulis, quum præeunt, aut recitant ſcribenda: huc alludens dixit illum neſciſſe literas.

21 Honos negatus.

Quum triumphans ſubſellia tribunitia prę teriret, Pontius Aquila non aſſurrexit unus omnium, id adeò indignè tulit, ut proclamarit, Repete ergo Aquila a me Rēp. tribunus: nec deinde per cōtinuos aliquot dies cuiquā quicquā pollicitus eſt, niſi ſub hac exceptione, ſi tamen per Pontium Aquilam licuerit.

22 Modeſtè.

Populo ꝑ adulationē regem ipſum ſalutāti: Cæſar inquit, ſum, non rex. Haluit priuatum nomen, q̄ regium inuidiæ obnoxium.

23 Cauſatio.

Quidam è turba ſtatuæ Cæſaris coronam lauream impoſuerat, candida faſcia præligatam: at quum tribuni detracta faſcia hominem in uincula duci iuſſiſſent. Cæſar grauiter increpitos eos poteſtate priuauit, idque ne regnū affectare uideretur, cauſatus eſt, per illos ſibi recuſandi gloriam fuiſſe ademptam.

24 Scommai.

Quoniam Cęſar multos exteros in Senatū allegerat, libellus propoſitus eſt: Bonum factum, ſi quis Senatori nouo curiam monſtrare uelit: Sigñabat quiſquis is fuit, peregrinos illos ne viā q̄dē noſſe, niſi commonſtraretur.

25 Tyrannis.

Quidam Bruti ſtatuæ ſubſcripſit: Vtinam viueres quòd opera Bruti Tarquinius rex urbe depulſus eſſet: Cęſaris ſtatuæ ſubſcripſerat hos verſiculos:

Brutus quia Reges eiecit, Cōſul primus factus ē,
Hic quia Cōſules eiecit, rex poſtremus factus eſt.

26

Quum vndiq; viderentur imminere inſidiæ, atque admóneretur, ut ſibi caueret, ridit

dit, satius subire semel, quàm semper cauere significans eum non viuere, qui viuit in perpetuo mortis metu.

27 Animosè. C. Cæsar post attritos Tigurinos ad vrbē quandam sociorum proficiscens, quum audisset Heluetios in itinere occurrere, in locū quendam munitum se recepit. Ibi congregatis copijs, instructaque acie, equus illius, cui solet insidere, adductus est. Hoc, inquit post victoriam vtar in persequendis hostibus: & pedes aggressus est Heluetios.

28 Senectus animosa. Cæsar iam palam multa vi præterq; leges agente, Considius admodum natu grandis, liberè dixit, ideo non conuenire senatores, quòd illius arma timerent. Huic quum Cæsar dixisset, Quin igitur tu eodem metu te domi contines? Me, inquit Considius, senectus intrepidum facit. Quum. n. vitæ pauxillum supersit, non est, qur magnopere sim solicitus.

29 Salsè. C. Cæsar Pomponio militi uulnus ostentāti ore exceptū in seditione Sulpitiana, quod se passum pro Cæsare pugnantem gloriabatur: Ne vnquam fugiens respexeris, inquit Tale quiddam Macrobius adscribit Augusto Cæsari.

30 Salsè. Idem quum testis ad exaggerandam, iniuriam diceret fœmina sua a reo ferro petita, Quid enim faceret, inquit, quum tu galeam loricam haberes? Non ignorabat quur illam partem potissimum uulnerare voluisset, sed hoc dissimulatio, iocari maluit Galea & lorica omnia tegit præter femina.

31 Arma nesciunt leges. Idem Metello obsistenti, ne pecunias ab ærario tolleret, ac leges id fieri vetātes proferēti: Nō idē, inquit, armorum ac legum tempus est. Quòd si hæc pati non potes, nunc quidem hinc abscede, ac posteaquam per

actis

actis fœderibus arma deposuerimus, tunc si videbitur, & plebis patronum age.

32 Fame vincere.

Idem dicere solitus est, sibi idem esse consilium aduersus hostem, quod plerisque medicis contra morbos corporum, fame potius quam ferro superandi. Nam medici non nisi tentatis omnibus ad sectionem descendunt. Hinc nos, & hodie manet apud Italos, aduersus omne morbi genus indicunt inediam. Huic simile est, quod dicere solet Domitius Corbulo, hostē dolabro, id est, sensim vincendum. Securis statim incidit, dolabra paulatim idem efficit.

33 Vis pro iure.

Conflauit Cæsari magnam inuidiam, quod quidam ex his quos Romam miserat, stans in Senatu, simul atque cognouit Cæsari Senatum non dare prorogationem, manu capulum percutiens: At hic, inquit, dabit, vim Reip. minitans.

34 Potestas empta.

Sylla Præturam adeptus cominatus est Cæsari, se sua in illum potestate usurum: Iure, inquit Cæsar ridens, tuam potestatem appellas, quam tuo ære mercatus es, notans Syllam q; eum magistratum largitionibus sibi parasset.

35 Imperiū nescit pietatis iura.

Marcus Tullius libro de Officiis tertio scribit Cæsarem hos versus ex Euripidis Phœnissis semper habuisse in ore:

Εἴπερ γὰρ ἀδικεῖν χρὴ, τυραννίδος πέρι
Κάλλιστον ἀδικεῖν, τ' ἄλλα δ' εὐσεβεῖν χρεών.

Hos ipse vertit hoc pacto:

Nam si violandum est ius, regnandi gratia
Violandum est, alijs rebus pietatem colas.

36

Quum Africam petens, in egressu nauis prolapsus esset, omen sinistrum vertit in melius, dicens: Teneo te Africa. Frontinus id factum putat in conscensu nauis, eumq; dixisse: Teneo

te terra matern. Huic opinor alludens, ꝙ cum quodam somnio perturbatus esset, quo sibi visus est constuprare matrem, coniectores interpretati sunt, portendi totius orbis Imperium.

POMPEIVS MAGNVS.

1 Cn. Pompeius cognomento Magnus, tam charus fuit populo Romano, quã pater fuerat inuisus. Is etiamnum adolescens totum se Syllanæ factioni addixit: cumq; nec in magistratu esset, nec Senator, magnum tñ ex Italia contraxit exercitum. Hunc quum Sylla ad se venire iussisset. Non absque spolijs, inquit, ne incruentas Imperatoris copias exhibebo. Nec prius ad illum venit, quam multis conflictibus hostium Duces superasset. Iam tum egregij Principis, & ad res magnas nati specimen dedit. Noluit adducere numerum, sed militem virtute spectatum.

Indoles excelsa.

2 Iam vero creatus Imperator, quum a Sylla missus esset in Siciliam, non strenuum mõ, verumetiam iustũ ducem agere cœpit. Quum .n. audisset milites in profectionibus ab itinere deflectentes, vim facere, ac rapere, temero palantes, ac circumcursitantes supplicio affecit: quos vero præmisisset ipse, horum gladijs annuli signũ impressit, ne quẽ in via læderẽt.

Milites innoxij.

3 Mamertinos ꝙ hostium partibus adhæsissent, vniuersos interficere statuerat. At Sthenius eius ciuitatis Princeps Pompeium adijt his verbis. Non æquum facis Põpeij, qui propter vnum noxium multos innoxios occidere pares. Atqui ego ipse sum ille, qui & amicis persuasi, & inimicos coegi Marianas sequi partes. Hic Pompeius viri fortem animum admiratus, dixit se ignoscere Mamertinis, a tali persuasis viro, qui patriam suæ ipsius vitæ ante tulerit: simul, & ciuitatem, & Sthenium

Amor patriæ.

nium liberauit. In Sthenio habes exemplum, quem animum erga Rempublicam oporteat gerere Principem, si periculum incidat: in Pompeio placabilitatis documentum, qui pietati maluerit habere honorem, quam indulgere iræ.

Sthenius.

4 Quum in Libyam aduersus Domitiũ transisset, eumq; ingenti prælio superasset, militibus ipsum Imperatoris in titulo consalutantibus, negauit se eum honorem admissurum, quoad hostium vallum staret erectũ. Hoc audito milites, licet ingens obstaret pluuia, impetu facto hostium castra adorti expugnarũt. Recusauit honorem nondum factis emeritũ.

5 Ab ea victoria reuersum, Sylla quum alijs honoribus excep t, tum Magni cognomen ipse primus illi detulit. At quum Pompeius his non contentus vellet triumphum agere, non passus est Sylla, eo quod nondum esset ordinis senatorij. Cæterum quum Pompeius ijs qui aderant, dixisset, ignorare Syllam, q plures adorarent Solem orientem, quam occidentem, Sylla exclamauit, Triumphet. Horruit iuuenis animum, & indies crescentem gloriam, nec dubitauit illi cedere, quem videbat nemini cedere posse.

Honor p meritos iuuat.

Sol oriẽs.

6 Interim Seruilius vir inter optimates clarus indignabatur Pompeio concessum triumphum, atq; etiam milites complures obsistebant, ne triumphus ageretur, non q inuiderẽt Põpeio, sed munera quædam poscebant, quasi largitionibus ab ipsis esset emendus triumphus. Alioqui milites minabantur se direpturos pecuniam, quæ in triumpho ferretur, eoq; Seruilius, Glauciaq; ne suadebant, vt eam potius inter milites diuideret, quam diripi sineret. Verum vbi Pompeius respondit, se citius

Animosè. omissurum triumphum, quam militibus blãditurum, simulque laureatos fasces eis obiecit, vt illinc inciperent direptionem. Nunc, inquit Seruilius, te Pompeie verè magnum video, dignumq; triumpho. Non iudicabat esse speciosum triumphum, nisi qui citra ambitũ, citraq; largiones bene factis redderetur.

7 Romæ mos erat, vt equites, qui legitimum tempus militasset, equum in forum deducerẽt ad Duumuiros, quos Censores appellant, & commemoratis expeditionibus, ac ducibus sub quibus meruissent, pro meritis, aut collaudarẽtur, aut vituperarentur. Itaq; Pompeius quũ esset Consul, ipse æquum ad Censores Galliũ, ac Lentulum deduxit. Quibus ex more percunctantibus, an oĩa militaria munia obijsset; Omnia, inquit, sub me ipso Imperatore: Significans se ita gessisse ducem, vt nihilo secius omnes militis partes grauiter præstaret. Idem, & Imperator bonus, & miles strenuus, qua laude nulla Principi potest maior contingere.

Dux idẽ miles.

8 Phraharati Parthorũ regi per legatos ab ipso postulant, vt Euphratem Romanæ ditionis terminum esse vellet: Imo, inquit, illud magis postulandum, vt Romanorum fines a Parthorum regno iustitia dirimat: Significans Romanis non esse præscribendum, quousque debeant proferre Imperium a quo propagando non montes, aut flumina debeant arcere: sed ibi demum fore fines Romanæ ditionis, vbi ius non esset vlterius procedere.

Iustitia dirimit fines.

9 Quum Lucius Lucullus post obita militiæ munia sese voluptatibus dederet, ac sumptuosè viueret, Pompeium interim reprehenderet, quod præter ætatem multis negotijs appeteret implicari: Magis, inquit, prer ætatẽ est senẽ delitijs vacare q̃ imperium gerere. Grauiter

Ociũ turpe.

ter taxauit illorum sniam; qui putant senib. nihil agendũ quũ decorũ sit Rempublicam gubernãtẽ, vel stãtẽ mori. Luxus autẽ & ociũ in iuuenibus stultitiæ est, in senibus crimen.

10 Deliciarũ cõtẽptus.

Aegrotanti Pompeio medicus præscripserat, Vt turdis vesceretur. Cumq; hi quib⁹ datum erat negotium, negarẽt inueniri: non. n. erat tempus, quo genus hoc auiũ capi solet, admonuit aliquis, apud Lucullum inueniri posse q turdos toto anno soleat alere. Itane, inquit Pompeius, nisi delitijs deditus esset Lucullus, nequaquã viueret Pompeius? Conteptoq; medico, cibis parabilibus vsus est. O vere masculum animum qui ne vitam quidẽ delitijs acceptam ferre sustinuit.

11 Patria vita charior.

Quum ingens rei frumentariæ Romæ esset penuria, Pompeius titulo quidẽ annonæ pcurator, re aũt vera maris terræq; dñs declaratus, in Africam, Sardiniã, ac Siciliam nauigauit multaq; frumenti vi collecta, pperabat ire Romã: verũ quum ingenti tẽpestate oborta naucleri detrectarẽt nauigationem, ipse primus nauim ingressus iussit ancora tolli, clamans, Vt nauigemus, vrget necessitas; vt viuamus non vrget. Significans patriæ periclitantis habendam rationem potius q̃ priuatæ incolumitatis. Siquidem Reipublicæ subleuãdæ curis immori pulchrũ est: at patriam in extremo discrimine nostra cessatione deseri, turpissimum est: Hic monemur non aialia bruta tantum omissa libertate venire in seruitutem, verum etiam homines indomitos fame domari. Docemur itẽ publicæ saluti priuatam incolumitatẽ posthabendã esse.

12 Ingratitudo.

Quum iam detecta esset Pompei cum Cæsare simultas, ac Marcellinus vnus ex eorũ numero, quos Pompeius euexisse putabãt,

a Pompeio ad Cæsarem tràstulisset animum, adeò ut non veritus sit in senatu multa in Pompeium dicere: hunc ita compescuit Pompeius: Non te pudet, inquit, Marcelline, ei maledicere, cuius beneficio ex muto factus es facundus, ex famelico eò productus, vt vomitum non teneas? Grauiter obiecit ingratitudinem homini, qui hoc ipsum quod habebat dignitatis, autoritatis, & eloquentia, abutebatur in eum, cui debebat acceptum ferre. Nam hoc turpissimum ingratitudinis genus est, sed tamen heu nimium vulgare.

13 Diuinatio futurorū.

Catoni acerbius insectanti Pompeium, quum ipse sæpius prędixisset, potentiam Cęsaris in dies crescentem, nulli bono fore populari ciuitatis gubernationi, sed potius ad tyrannidē tendere: Pompeius ita rñdit: Tua, inquit Cato, magis accedunt ad diuinationem, at mea magis accommoda sunt amicitiæ. Sentiens Catonem incerta loqui, quod nemo possit rerum humanarum exitum liquido præscire: se uero ea sequutum, quæ tū tēporis amicitia, quæ sibi cum Cæsare intercedebat, postulabat. Certū erat quid debebat amico, incertum erat, an amicus illi futurus esset inimicus. De amico vero humanius est bene sperare quam diuinare peiora.

14 Moderatæ.

De se liberè profitebatur, quod omnē magistratū quem gesserat, & citius esset nactus, quàm ipse expectasset, & citius deposuisset, quàm ab alijs expectatum esset. Quòd cito suscepisset Imperium, vel fortunæ fuit, vel præmaturæ virtutis: qđ maturè deposuit, animi moderati erat, non ad tyrannidē spectantis, sed ad Reipublicæ commodum.

15 Post prælium in Pharasalicis cāpis habitū in Aegyptum profuit, quumque è triremi descen-

descensurus esset in scalmum piscatorium ab Aegypti rege missum, conuersus ad vxorem, ac filium, nihil aliud dixit, quam illud Sophoclenm:

Πρὸς τὸν τύραννον ὅστις ἐμπορεύεται,
κείνου 'στὶ δοῦλος κἂν ἐλεύθερος μόλῃ. id est,
Quisquis tyranni ad tecta demigrauerit.
Fit seruus illi, liber, & si venerit.

Præsagisse videtur imminens exitium. Vbi descenderat in scapham ictus gladio, semel tantum emisit suspirium, & obuoluto capite præbuit se occidendum.

16 Molesta dicacitas.

Pompeius impatiens Tullianæ dicacitatis, inter amicos dicere solet. Cupio ad hostes trãseat Cicero, vt nos timeat. Notans illius ingenium, quo dicitur hostibus fuisse supplex, in amicos contumax. Hoc Pompeij dictum ita refert Quintilianus. Transi ad Cæsarem, & me timebis.

17 Desperatio.

Idem rebus infęliciter gestis aduersus Cæsarem, & ad summum desperationem redactus in tentorium venit attonito similis, nec aliam vocem emisit, quam hanc οὐκ οὖν ἐς τὴν παρεμβολὴν ergo in castra: sumptaque veste præsenti fortunæ accommoda clam profugit.

18 Armatæ preces.

Composito Siciliæ tumultu, ac ciuitatibus, quæ defecerant, placidè receptis, soli Mamertini postulabant audiri, recitantes leges, quasdam ipsis olim à Romanis concessas: Non desinetis, inquit, nobis accincti gladijs recitare leges? Significans iure agere volentibus non esse opus armis.

19 Tædium gloriæ.

Idem quum ex literis Senatus intellexisset, omnia quæ Sylla armis obtinuerat, in ipsius potestatem esse tradita populi suffragijs centuriatis, percusso fęmore dixit, Proh nunquam finienda pericula, quanto satius erat

Fides in duce.

sed ducibus, quibus fides non haberetur: ipse duxi electus est: atque ipsi fidentibus Byzantijs effecit, vt Philippus re infecta discederet. Diffidentiam Byzantiorum in Charetem ducem reiecit, qui talis erat, vt non videretur tutum sese illius fidei committere. Prudentiæ est infido diffidere. At Phocioni probatæ opinionis viro, non dubitarunt sese credere.

8 Alexander Macedonum rex centum talenta dono miserat Phocioni: is verò percunctatus est eos qui pecuniam adferebant, quid ita, quum essent Athenienses permulti, sibi vni illa mitterent: Alexander: Illis respondentibus: Quoniam vnum te iudicat virum, & honestum, & bonum: Ergo sinat, inquit, me talẽ & haberi, & esse. Vt scitè arreptum ab illis argumentum torsit ad occasinnem recusandi muneris. Iam quis hic non admiretur in corrupti pectoris synceritatem? pauper erat Phocion, nec doni magnitudine quicquam mouebatur. Simul autem indicat illos, qui cum Rẽpub. administrarent, tamen a capiundis muneribus non temperant, nec bonos esse viros, nec tales haberi debere.

Corrupte la munerum.

9 Quum Alexander ab Atheniensibus posceret sibi triremes exhiberi, nec populus nominatim flagitaret adesse Phocionem, vt q̃d consuleret, proferret. Surgens, inquit: Consulo igitur, vt aut armis superetis eos, aut superantium amici sitis. Compendio suasit nihil Alexandro negandum, nisi confiderent se iratum posse armis opprimere. Quibus si ille videretur superior, non esse prouocandum animosum iuuenem, & repulsæ impatientissimum.

Idẽ faciendum erat de Turcis.

Rumor incerto autore obortus de mor-

re Alexandri, moxque rhetores prosilierunt, horrentesne cunctarentur, sed illico bellum susciperent. Phocion expectare iussit, donec certius aliquid cognosceretur: Nã si, inquit, hodie mortuus est, & cras & pridie mortuus erit. Grauiter oratorum præcipitiem temeritatem coercuit.

Præcipitatum consilium.

Quum Leosthenes ciuitatem Atheniensium ad bellum pecrulisset, magnifici spe ad nomen libertatis ac principatus erectam Phocion illius verba dicebat esse cupressis similia, quę sublimes quum sint perpulchræ, sed fructum non habẽt. Nihil potuit dici accommodatius in sermonẽ splendidè magnificéq; pollicentem, sed infrugiferum: quemadmodum cupressus arbor sublimi compositoq; in promum vertice procul egregium quiddã polliceri videtur, at vix vlla sterilior.

11 Magnifica promissa, sed inania.

Cæterùm quum initia belli cessissent fæliciter, ac ciuitas ob secundum nuncium dijs sacrificans gratularetur: rogatus Phocion, an hęc ita gesta nollet: Hæc quidem, inquit, gesta uellem, sed nõ illa decreta. Sentiens etiã inconsulta consilia nonnunquam fęliciter cedere; id quoties accidit, gratulandam quidẽ esset Reipub. non tamẽ ideo nõ semper vtendum optimis consilijs. Fortassis & illud sensit Phocion, non esse protinus fidendum primis successibus, sed totius negotij euentum declaraturum, quale fuisset ipsius consilium.

12 Optima decernenda.

Quum Macedones irripuissent in Atticam ac maritima illius depopularentur, Phocion eduxit iuuenes ætate florentes: quorum multis ad ipsum concurrentibus, hortantibusq; vt colle quodã occupato, ibi collocaret exercitũ: O Hercules, inquit, quàm multos video

13 Militia officium.

duces,

dit, satius subire semel, quàm semper cauere: significans eum non viuere, qui viuit in perpetuo mortis metu.

27 Animosè. C. Cæsar, post attritos Tigurinos ad vrbẽ quandam sociorum proficiscens, quum audisset Heluetios in itinere occurrere, in locũ quendam munitum se recepit. Ibi congregatis copijs, instructaque acie, equus illius, cui solet insidere, adductus est. Hoc, inquit post victoriam vtar in persequendis hostibus: & pedes aggressus est Heluetios.

28 Senectus animosa. Cæsar iam palam multa vi præterq; leges agente, Considius admodum natu grandis, liberè dixit, ideo non conuenire senatores, qu illius arma timerent. Huic quum Cæsar dixisset, Quin igitur tu eodem metu te domi contines? Me, inquit Considius, senectus intrepidum facit. Quum.n. vitæ pauxillum superfit, non est, qur magnopere sim solicitus.

29 Salsè. C. Cæsar Pomponio militi uulnus ostentãti ore exceptũ in seditione Sulpitiana, quod se passum pro Cæsare pugnantem gloriabatur: Ne vnquam fugiens respexeris, inquit. Tale quiddam Macrobius adscribit Augusto Cæsari.

30 Salsè. Idem quum testis ad exaggerandam, iniuriam diceret fœmina sua a reo ferro petita: Quid enim faceret, inquit, quum tu galeam, loricam haberes? Non ignorabat qur illam partem potissimum uulnerare voluisset, sed hoc dissimulatio, iocari maluit Galea & lorica omnia tegit præter femina.

31 Arma nesciunt leges. Idem Metello obsistenti, ne pecunias ab ærario tolleret, ac leges id fieri vetãtes proferẽti: Nõ idẽ, inquit, armorum ac legum tempus est. Quòd si hæc pati non potes, nunc quidem hinc abscede, ac posteaquam per

actis

actis fœderibus arma depoſuerimus, tunc ſi videbitur, & plebis patronum age.

32 Fame vincere.

Idem dicere ſolitus eſt, ſibi idem eſſe conſilium aduerſus hoſtem, quod pleriſque medicis contra morbos corporum, ſi fame potius quam ferro ſuperandi. Nam medici non niſi tentatis omnibus ad ſectionem deſcendunt. Hiemos, & hodie manet apud Italos, aduerſus omne morbi genus indicunt inediam. Huic ſimile eſt, quod dicere ſolet Domitius Corbulo, hoſtē dolabro, id eſt, ſenſim vincendum. Securis ſtatim incidit, dolabra paulatim idem efficit.

33 Vis pro iure.

Conflauit Cæſari magnam inuidiam, quod quidam ex his quos Romam miſerat, ſtans in Senatu, ſimul atque cognouit Cæſari Senatum non dare prorogationem, manu capulum percutiens: At hic, inquit, dabit, vim Reip. minitans.

34 Poteſtas empta.

Sylla Præturam adeptus cōminatus eſt Cæſari, ſe ſua in illum poteſtate uſurum: Iure, inquit Cæſar ridens, tuam poteſtatem appellas, quam tuo ære mercatus eſt, notans Syllam qui eum magiſtratum largitionibus ſibi paraſſet.

35 Imperiū neſcit pietatis iura.

Marcus Tullius libro de Officiis tertio ſcribit Cæſarem hos verſus ex Euripidis Phœniſſis ſemper habuiſſe in ore:

Εἴπερ γὰρ ἀδικεῖν χρή, τυραννίδος πέρι
Κάλλιστον ἀδικεῖν, τ' ἄλλα δ' εὐσεβεῖν χρεών.

Hos ipſe vertit hoc pacto:

Nam ſi violandum eſt ius, regnandi gratia
Violandum eſt, alijs rebus pietatem colas.

36 Quum Africam petens, in egreſſu nauis prolapſus eſſet, omen ſiniſtrum vertit in melius, dicens: Teneo te Africa. Frontinus id factum putat in conſcenſu nauis, eúmque dixiſſe: Teneo te terra

te terra matrem. Huic opinor alludens, ꝙ cum quodam somnio perturbatus esset, quo sibi visus est constuprare matrem, coniectores interpretati sunt, portendi totius orbis Imperium.

POMPEIVS MAGNVS.

1 Indoles excelsa.

Cn. Pompeius cognomento Magnus, tam charus fuit populo Romano, quã pater fuerat inuisus. Is etiamnum adolescens totum se Syllanæ factioni addixit: cumq; nec in magistratu esset, nec Senator, magnum tñ ex Italia contraxit exercitum. Hunc quum Sylla ad se venire iussisset. Non absque spolijs, inquit, ne incruentas Imperatoris copias exhibebo. Nec prius ad illum venit, quam multis conflictibus hostium Duces superasset. Iam tum egregij Principis, & ad res magnas nati specimen dedit. Noluit adducere numerum, sed militem virtute spectatum.

2 Milites innoxij.

Iam vero creatus Imperator, quum a Sylla missus esset in Siciliam, non strenuum mõ, verumetiam iustũ ducem agere cœpit. Quum .n. audisset milites in profectionibus ab itinere deflectentes, vim facere, ac rapere, temere palantes, ac circumcursitantes supplicio affecit: quos vero præmisisset ipse, horum gladijs annuli signũ impressit, ne quẽ in via læderẽt.

3 Amor patriæ.

Mamertinos ꝙ hostium partibus adhæsissent, vniuersos interficere statuerat. At Sthenius eius ciuitatis Princeps Pompeium adijt his verbis. Non æquum facis Põpeij, qui propter vnum noxium multos innoxios occidere pares. Atqui ego ipse sum ille, qui & amicis persuasi, & inimicos coegi Marianas sequi partes. Hic Pompeius viri fortem animum admiratus, dixit se ignoscere Mamertinis, a tali persuasis viro, qui patriam suæ ipsius vitæ ante tulerit: simul, & ciuitatem, & Sthe-

nium

nium liberauit. In Sthenio habes exemplum, quem animum erga Rempublicam oporteat gerere Principem, si periculum incidat: in Pompeio placabilitatis documentum, qui pietati maluerit habere honorem, quam indulgere iræ.

Quum in Libyam aduersus Domitiũ transisset, eumq; ingenti prælio superasset, militibus ipsum Imperatoris in titulo consalutantibus, negauit se eum honorem admissurum, quoad hostium vallum staret erectũ. Hoc audito milites, licet ingens obstaret pluuia, impetu facto hostium castra adorti expugnarũt. Recusauit honorem nondum factis emeritũ.

4

Ab ea victoria reuersum, Sylla quum alijs honoribus excep t, tum Magni cognomen ipse primus illi detulit. At quum Pompeius his non contentus vellet triumphum agere, non passus est Sylla, eo quod nondum esset ordinis senatorij. Cæterum quum Pompeius ijs qui aderant, dixisset, ignorare Syllam, q plures adorarent Solem orientem, quam occidentem, Sylla exclamauit, Triumphet. Horruit iuuenis animum, & indies crescentem gloriam, nec dubitauit illi cedere, quem videbat nemini cedere posse.

5

Honor p meritos iuuat.

Sol oriẽs.

Interim Seruilius vir inter optimates clarus indignabatur Pompeio concessum triumphum; atq; etiam milites complures obsistebant, ne triumphus ageretur, non q inuiderẽt Põpeio, sed munera quædam poscebant, quasi largitionibus ab ipsis esset emendus triumphus. Alioqui milites minabantur se direpturos pecuniam, quæ in triumpho ferretur, eoq; Seruilius, Glauciaque suadebant, vt eam potius inter milites diuideret, quam diripi sineret. Verum vbi Pompeius respondit, se citius

6

Animosè. omissurum triumphum, quam militibus blãditurum, fimnique laureatos fasces eis obiecit, vt illinc inciperent direptionem: Nunc, inquit Seruilius, te Pompeie verè magnum video, dignumq; triumpho. Non iudicabat esse speciosum triumphum, nisi qui citra ambitũ, citraq; largiones bene factis redderetur.

7 Romæ mos erat, vt equites, qui legitimum tempus militasset, equum in forum deducerent ad Duumuiros, quos Censores appellant, & commembratis expeditionibus, ac ducibus sub quibus meruissent, pro meritis, aut collaudarentur, aut vituperarentur. Itaq; Pompeius quũ esset Consul, ipse æquum ad Censores Galliũ, ac Lentulum deduxit. Quibus ex more percunctantibus, an oĩa militaria munia obijsset; Omnia, inquit, sub me ipso Imperatore: Significans se ita gessisse ducem, vt nihilo secius omnes militis partes grauiter præstaret. Idem, & Imperator bonus, & miles strenus, qua laude nulla Principi potest maior contingere.

Dux idẽ miles.

8 Phraharati Parthorũ regi per legatos ab ipso postulant, vt Euphratem Romanæ ditionis terminum esse vellet: Imo, inq, illud magis postulandum, vt Romanorum fines a Parthorum regno iustitia dirimat: Significans Romanis non esse præscribendum, quousque debeant proferre Imperium a quo propagando non montes, aut flumina debeant arcere: sed ibi demum fore fines Romanæ ditionis, vbi ius non esset vlterius procedere.

Iustitia dirimit fines.

9 Quum Lucius Lucullus post obita militia munia sese voluptatibus dederet, ac sumptuose viueret, Pompeium interim reprehenderet, quod præter ætatem multis negotijs appeteret implicari: Magis, inquit, prer ætatẽ est senẽ delitijs vacare q imperium gerere. Grauiter

Ociũ turpe.

ter taxauit illorum sniam, qui putant senib. nihil agendũ quũ decorũ sit Rempublicam gubernãtẽ, vel stãtẽ mori. Luxus autẽ & ociũ in iuuenibus stultitia est, in senibus crimen.

10 Deliciarũ cõtẽptus.

Aegrotanti Pompeio medicus praescripserat, Vt turdis vesceretur. Cumq; hi quib9 datum erat negotium, negarẽt inueniri: non. n. erat tempus, quo genus hoc auiũ capi solet, admonuit aliquis, apud Lucullum inueniri posse q turdos toto anno soleat alere. Itane, inquit Pompeius, nisi delitijs deditus esset Lucullus, nequaquã viueret Pompeius? Conteptoq: medico, cibis parabilibus vsus est. O vere masculum animum qui ne vitam quidẽ delitijs acceptam ferre sustinuit.

11 Patria vita charior.

Quum ingens rei frumentariae Romae esset penuria, Pompeius titulo quidẽ annonae pcurator, re aũt vera maris terraeq; dñs declaratus, in Africam, Sardiniã, ac Siciliam nauigauit multáq; frumenti vi collecta, ppera bat ire Romã: verũ quum ingenti tẽpestate oborta naucleri detrectarẽt nauigationem, ipse primus nauim ingressus iussit ancora tolli, clamans, Vt nauigemus, vrget necessitas; vt viuamus non vrget. Significans patriae periclitantis habendam rationem potius q̃ priuatae incolumitatis. Siquidem Reipublicae subleuãdae curis immori pulchrũ est: at patriam in extremo discrimine nostra cessatione deseri, turpissimum est: Hic monemur non aialia bruta tantum omissa libertate venire in seruitutem, verum etiam homines indomitos fame domari. Docemur itẽ publicae saluti priuatam incolumitatẽ posthabendã esse.

12 Ingratitudo.

Quum iam detecta esset Pompei cum Caesare simultas, ac Marcellinus vnus ex eorũ numero, quos Pompeius euexisse putabat,

a Pompeio ad Cæsarem trãstulisset animum, adeò ut non veritus sit in senatu multa in Pompeium dicere: hunc ita compescuit Pompeius: Non te pudet, inquit, Marcelline, ei maledicere, cuius beneficio ex muto factus es facundus, ex famelico eò productus, ut uomitum non teneas? Grauiter obiecit ingratitudinem homini, qui hoc ipsum quod habebat dignitatis, autoritatis, & eloquentia, abutebatur in eum, cui debebat acceptum ferre. Nam hoc turpissimum ingratitudinis genus est, sed tamen heu nimium vulgare.

13 Diuinatio futurorũ.

O Catoni acerbius insectanti Pompeium, quum ipse sæpius prædixisset, potentiam Cæsaris in dies crescentem, nulli bono fore populari ciuitatis gubernationi, sed potius ad tyrannidẽ tendere: Pompeius ita rñdit: Tua, inquit Cato, magis accedunt ad diuinationem, at mea magis accommoda sunt amicitiæ. Sentiens Catonem incerta loqui, quod nemo possit rerum humanarum exitum liquidò præscire: se uero ea sequuturum, quæ tũ temporis amicitia, quæ sibi cum Cæsare intercedebat, postulabat. Certũ erat quid debebat amico, incertum erat, an amicus illi futurus esset inimicus. De amico vero humanius est bene sperare quam diuinare peiora.

14 Moderatæ.

De se liberè profitebatur, quod omnẽ magistratũ quem gesserat, & citius esset nactus, quàm ipse expectasset, & citius deposuisset, quàm ab alijs expectatum esset. Quòd cito suscepisset Imperium, vel fortunæ fuit, vel præmaturæ virtutis: qđ maturè deposuit, animi moderati erat, non ad tyrannidẽ spectantis, sed ad Reipublicæ commodum.

15 Post prælium in Pharsalicis cãpis habitũ in Aegyptum profuit, quumque è triremi

desc en-

descensurus esset in scalmum piscatorium ab Aegypti rege missum, conuersus ad vxorem, ac filium, nihil aliud dixit, quam illud Sophoclem:

Πρὸς τὸν τύραννον ὅςις ἐμπορεύεται,
κείνου 'ςὶ δοῦλος κἂν ἐλεύθερος μόλῃ. id est,
Quisquis tyranni ad tecta demigrauerit.
Fit seruus ille, liber, & si venerit.

Præsagisse videtur imminens exitium. Vbi descenderat in scapham ictus gladio, semel tantum emisit suspirium, & obuoluto capite præbuit se occidendum.

16 Molesta dicacitas.

Pompeius impatiens Tullianæ dicacitatis, inter amicos dicere solet. Cupio ad hostes transeat Cicero, vt nos timeat. Notans illius ingenium, quo dicitur hostibus fuisse supplex, in amicos contumax. Hoc Pompeij dictum ita refert Quintilianus. Transi ad Cæsarem, & me timebis.

17 Desperatio.

Idem rebus infęliciter gestis aduersus Cæsarem, & ad summum desperationem redactus in tentorium venit attonito similis, nec aliam vocem emisit, quam hanc οὐκοῦν εἰς παρεμβολὴν ergo in castra: sumptaque veste præsenti fortunæ accommoda clam profugit.

18 Armatæ preces.

Composito Siciliæ tumultu, ac ciuitatibus, quæ defecerant, placidè receptis, soli Mamertini postulabant audiri, recitantes leges, quasdam ipsis olim a Romanis concessas: Non definetis, inquit, nobis accincti gladijs recitare leges? Significans iure agere volentibus non esse opus armis.

19 Tædium gloria.

Idem quum ex literis Senatus intellexisset, omnia quæ Sylla armis obtinuerat, in ipsius potestatem esse tradita populi suffragijs centuriatis, percusso fęmore dixit, Proh nunquam finienda pericula, quanto satius erat

obscurum nasci, si à militaribus curis nunquã dabitur recedere, nec hac exuto inuidia licere cum vxore ruri uitam degere. Magnam potẽtiam ambit inexpertus, odit expertus. Sed deponere tutum non est.

20 Fiducia fallax. Quibusdam se videre negantibus, quõ posset Cæsaris impetum sustinere, hilari vultu vetuit illos hac de re esse solicitos. Nam simulac, inquit, solum Italiæ pedé pulsauero, exilient affatim equestres, pedestresq; copiæ præsens quidem animus si fortuna respondisset.

21 Iam si nondum te cœpit huius conuiuij satietas, addemus, & exoratorum numero aliquot eximios.

PHOCION ATHENIENSIS.

1 Sententiosa breuiloquentia. Primum igitur accipe Phocioné Atheniensem genere, sed Lacedæmonium, & morũ integritate, & orationis breuiloquentia. Socraté in hoc referebat, φ nunq̃ visus est cuiquam neque flere, neq; ridere. Tanta erat animi constantia. Huic in concione sedenti, quidam dixit: Videre cogitabundus, ò Phocion: Rectè, inquit, coniectas. Cogito enim si quid queã detrahere his, quæ dicturus sum apud Athenienses. Alij soliciti sunt, vt quam plurima dicãt, quo videantur disertiss. illi diuersa erat cura, nimirum vt quę ad rem faciebant, verbis quam paucissimis complecteretur.

2 Vulgi nihil sanũ. Quum oraculũ proditum esset Atheniensibus, in ea ciuitate vnum esse uirum, qui cunctorum sententijs aduersaretur, ac populus vociferans iuberet illum inquiri, Phocion semet prodidit, dicens: Ego sum ille, quem designat oraculum. Nam mihi nihil placet omniũ, quæ vulgus, vel facit, vel dicit. Quid hic primum admireris, impauidum ne viri animũ, an clementiam, qui non passus sit suspicioné

ad

ad innocentem aliquem deuolui, aut singularem sapientiam, qua perspexit inconditam multitudinem, quoniam affectibus agitur, nihil sani, nec agere, nec loqui.

3 Quodam die orationem habens apud Atheniensem populum, placebat omnibus, quumque uideret ob omnibus pariter sermonem approbari, conuersus ad amicos: Quid, inquit, Num mali quippiam dixi imprudens? Adeo persuasum habebat, nihil placere vulgo, quod è recto iudicio proficiscitur.

4 Quum Athenienses ad sacrificium, quod apparabant ex more peterent a ciuibus, vt conferrent aliquid, ac cæteris conferentibus, frequenter esset appellatus Pocion: Puderet, inquit, si vobis adderem, & huic nihil redderem, ostenso creditore.

5 Demostheni rhetori dicēti, Occidēt te Phocion Athenienses, si quādo cœperint insanire; hunc in modum respondit: Me quidem, si insanire inceperint: at te, si ad sanam mentem redierint. Demosthenes enim pleraque ad gratiam apud populum loquebatur, & blanda potius quam salubria.

Pulchrè retortum.

6 Quum Aristogiton calumniator iam condēnatus in carcere moriturus esset, rogaretque Pocionem, vt se inuiseret, amicis non sinentibus vt ad hominem iret: Et ubi quis, inquit libentibus Aristogitoni loquatur? Amicorum argumentum argutissime torsit in diuersum significans se non ire, vt sceleroso patrocinaretur, sed ut eius merita calamitate frueretur.

Malos inuisere in carcere, iucūdum.

7 Quum Byzantijs irascerentur Athenienses, quod Charetem, qui cum exercitu in subsidium suæ ciuitatis missus esset aduersus Philippum noluissent recipere: ac Phocion dixisset, non esse irascendum socijs diffidentibus,

sed

Fides in duce.

sed ducibus, quibus fides non haberetur: ipse dux electus est: atque ipsi fidentibus Byzantijs effecit, vt Philippus re infecta discederet. Diffidentiam Byzantiorum in Charetem ducem reiecit, qui talis erat, vt non videretur tutum sese illius fidei committere. Prudentiæ est infido diffidere. At Phocioni probatæ opinionis viro, non dubitarunt sese credere.

8 Alexander Macedonum rex centum talenta dono miserat Phocioni: is verò percunctatus est eos qui pecuniam adferebant, quid ita, quum essent Athenienses permulti, sibi vni illa mitterent Alexander: Illis respondentibus. Quoniam vnum te iudicat virum, & honestum, & bonum: Ergo sinat, inquit, me talẽ & haberi, & esse. Vt scitè arreptum ab illis argumentum torsit ad occasionem recusandi muneris. Iam quis hic non admiretur in corrupti pectoris synceritatem? pauper erat Phocion, nec doni magnitudine quicquam mouebatur. Simul autem indicat illos, qui cum Rẽpub. administrarent, tamen à capiundis muneribus non temperant, nec bonos esse viros, nec tales haberi debere.

Corruptela munerum.

9 Quum Alexander ab Atheniensibus posceret sibi triremes exhiberi, nec populus nominatim flagitaret adesse Phocionem, vt q̃d consuleret, proferret. Surgens, inquit: Consulo igitur, vt aut armis superetis eos, aut superantium amici sitis. Compendio suasit nihil Alexandro negandum, nisi confiderent se iratum posse armis opprimere. Quibus si ille videretur superior, non esse prouocandum animosum iuuenem, & repulsæ impatientissimum.

Idẽ faciendum erat de Turcis.

Rumor incerto autore obortus de mor-

te Alexandri, moxque rhetores prosilierunt, horrentesne cucurrentur, sed illico bellum susciperent. Phocion expectare iussit, donec certius aliquid cognosceretur: Nā: si, inquit, hodie mortuus est, & cras & pridie mortuus erit. Grauiter oratorum præcipitiem temeritatem coercuit.

Præcipitatum consilium.

Quum Leosthenes ciuitatem Atheniensium ad bellum pecrulisset, magnifici spe ad nomen libertatis ac principatus erectam Phocion illius verba dicebat esse cupressis similia, quę sublimes quum sint perpulchræ, sed fructum non habēt. Nihil potuit dici accommodatius in sermonē splendidè magnificeq; pollicentem, sed infrugiferum: quemadmodum cupressus arbor sublimi compositoq; in promum vertice procul egregium quiddā polliceri videtur, at vix vlla sterilior.

11

Magnifica promissa, sed inania.

Cæterùm quum initia belli cessissent fœliciter, ac ciuitas ob secundum nuncium dijs sacrificans gratatetur: rogatus Phocion, an hęc ita gesta nollet: Hæc quidem, inquit, gesta uellem, sed nō illa decreta. Sentiens etiā in consulta consilia nonnunquam fęliciter cedere; id quoties accidit, gratulandam quidē esset Reipub. non tamē ideo nō semper vtendum optimis consilijs. Fortassis & illud sensit Phocion, non esse protinus fidendum primis successibus, sed totius negotij euentum declaraturum, quale fuisset ipsius consilium.

12

Optima decernenda.

Quum Macedones irripuissent in Atticam: ac maritima illius depopularentur, Phocion eduxit iuuenes ætate florentes: quorum multis ad ipsum concurrentibus, hortantibusq; vt colle quodā occupato, ibi collocaret exercitū: O Hercules, inquit, quàm multos video

13

Militia officium.

duces,

duces, milites verò per paucos. Notans iuuenilem temeritatem, quæ duci præire conaretur quum militis sit, non dare cõsilium, sed vbi postulat, bonam nauare operam. Attñ cõmisso prælio vicit, & Nicionem Macedonũ ducem superauit. At non multò post tempore bello deuicti Athenienses ab Antipatro, acceperẽ præsidium.

14 Quum verò Menillus pſidij Dux Phocioni pecunias dare vellet, indignatus Phocion dixit, nec illum Alexandro meliorem esse, & causam deteriorem ob quam nunc accepturus esset, quum tunc accepisset. O nullis muneribus expugnabilem animum.

Incorruptus animus.

15 Antipater dicere solet, quum duos haberet Athenis amicos, neque Pocioni vnqnam pſuasisse, vt acciperet, neque Demadẽ vnquam dãdo expleuisse. Hic erat Domades, quo valebat ex temporali dictione, quum Demosthenes non nisi de scripto diceret.

16 Phocion Antipatro petenti, vt in gratiam suã faceret quiddam pugnans cũ iustitia: Nõ potes, inquit, ò Antipater, Phocione simul & amico, & adulatore vti. Amicus obsecundat, quousque patitur æquum & honestũ. Nec n amicus ab amico quod iniustum est, petere debet. Adulator aũt ad quiduis obsequitur.

17 Quũ populus Atheniẽsis flagitaret, vt Phocion copias in Bœotiã educeret, eamq; rem Phocion non fore è Rep. iudcaret, edixit, vt quotquot essent in ciuitate ab ephebis vsq; ab sexagenarios se sequerentur. Hic reclamãtibus senioribus, & ętatem excusantibus: Nihil, inquit, absurdi meo edicto continet, quũ ipse natus annos octoginta unà cũ ipsis dux profecturus sim. Hac arte temporariũ multitudinis calorem retudit.

Post

Post Antipatri obitum, quum Atheniensiũ respub. ad gubernationem popularem rediisset, Phocion in cõcione capitis damnatus est. Atque huius quidem amici cæteri qui simul cũ illo damnati fuerant, flentes ducebantur, Phocion autem tacitus ibat. Cui ex inimicis quispiam factus obuius, post conuitia in faciẽ expuit. Tum Phocion ad magistratus respiciens. Nõ hũc, inquit, cõpescit aliquis indecore se gerentem? Vir sanctissimus etiã moriturus publicæ disciplinæ curã hẽbat. De tã atroci contumelia questus non est, nec flagitauit vindictã aduersus eũ, qui pter leges sæuiret in hoiem damnatum, tũ cohiberi iussit exemplũ bonis moribus aduersum, & immane facinus nõ aliud, q indecentes mores appellauit.

Patientia.

19 Ex his qui cum Phocione erant morituri: quidam indignans, complorabat sortẽ suam. Quem sic consolatus est Phocion: Non tibi, inquit, Thuippe, siue vt quidam legũt Thurippe, satis est tum Phocione mori? Phocion non tantum innocens, verum etiam præclare de Repub. meritus ducebatur ad mortem. Magnum itaque solatium oportebat esse cũ Phocione innocente mori innocentem.

Solatium mortis.

20 Denique quum illi poculum cicuta temperatũ porrigeretur, percunctatus est quispiam, si quid filio vellet dicere, nam is aderat. Ego, inquit, tibi fili præcipio, atq; etiam obsecro, ne quid ob huius rei memoriam Atheniensibus male velis. Cæteris morientibus præcipuũ solatium esse solet spes vindictæ. Huic illud curæ fuit, ne filius patris iniustam necem vlcisceretur: maluitq; illum in patriam, quam in patrem seruare pietatem.

Vindicta odium.

21 Nicocli petenti, vt sibi an Phocionem venenum haurire liceret: Tametsi durum hoc, inquit,

Amicitia

duces, milites verò per paucos. Notans iuuenilem temeritatem, quæ duci præire conaretur quum militis sit, non dare cōsilium, sed vbi postulat, bonam nauare operam. Attū cō misso prælio vicit, & Nicionem Macedonū ducem superauit. At non multò post tempore bello deuicti Athenienses ab Antipatro, acceperc præsidium.

14 Quum verò Menillus pſidij Dux Phocioni pecunias dare vellet, indignatus Phocion dixit, nec illum Alexandro meliorem esse, & causam deteriorem ob quam nunc accepturus esset, quum tunc accepisset. O nullis muneribus expugnabilem animum.

Incorruptus animus.

15 Antipater dicere solet, quum duos haberet Athenis amicos, neque Pocioni vnquam ꝑsuasisse, vt acciperet, neque Demadē vnquam dādo expleuisse. Hic erat Domades, qui valebat ex temporali dictione, quum Demosthenes non nisi de scripto diceret.

16 Phocion Antipatro petenti, vt in gratiam suā faceret quiddam pugnans cū iustitia: Nō potes, inquit, ò Antipater, Phocione simul & amico, & adulatore vti. Amicus obsecundat, quousque patitur æquum & honestū. Nec n. amicus ab amico quod iniustum est, petere debet. Adulator aūt ad quiduis obsequitur.

17 Quū populus Atheniēsis flagitaret, vt Phocion copias in Bœotiā educeret, eamq; rem Phocion non fore è Rep. iudcaret, edixit, vt quotquot essent in ciuitate ab ephebis vsq; ab sexagenarios se sequerentur. Hic reclamātibus senioribus, & ętatem excusantibus: Nihil, inqnit, absurdi meo edicto continet, quū ipse natus annos octoginta unà cū ipsis dux profecturus sim. Hac arte temporariū multitudinis calorem retudit.

Post

Post Antipatri obitum, quum Atheniensiũ respub. ad gubernationem popularem rediisset, Phocion in cõcione capitis damnatus est. Atque huius quidem amici cæteri qui simul cũ illo damnati fuerant, flentes ducebantur, Phocion autem tacitus ibat. Cui ex inimicis quispiam factus obuius, post conuitia in faciẽ expuit. Tum Phocion ad magistratus respiciens. Nõ hũc, inquit, cõpescit aliquis indecore se gerentem? Vir sanctissimus etiã moriturus publicæ disciplinæ curã hẽbat. De tã atroci contumelia questus non est, nec flagitauit vindictã aduersus eũ, qui pter leges sæuiret in hoĩem damnatum, tũ cohiberi iussit exemplũ bonis moribus aduersum, & immane facinus nõ aliud, q̃ indecentes mores appellauit.

Patientia.

Ex his qui cum Phocione erant morituri quidam indignans, complorabat sortẽ suam. Quum ita consolatus est Phocion: Non tibi, inquit, Thippe, sine vt quidam legũt Thurippe, satis est cum Phocione mori? Phocion non tantum innocens, verum etiam præclare de Repub. meritus ducebatur ad mortem. Magnum itaque solatium oportebat esse cũ Phocione innocente mori innocentem.

19 Solatium mortis.

Denique quum illi poculum cicuta temperatũ porrigeretur, percunctatus est quispiam, si quid filio vellet dicere, nam is aderat: Ego, inquit, tibi fili præcipio, atq; etiam obsecro, ne quid ob huius rei memoriam Atheniensibus male velis. Cæteris morientibus præcipuũ solatium esse solet spes vindictæ. Huic illud citræ fuit, ne filius patris iniustam necem vlcisceretur: maluitq; illum in patriam, quàm in patrem seruare pietatem.

20 Vindicta odium.

Nicocli petenti, vt sibi añ Phocionem venenum haurire liceret: Tametsi durum hoc, inquit,

21 Amicitia.

inquit, Phocion, tamen concedendum est ei cui nihil vnquam in vita negauit Phociō Nicoclem inter amicos fidissimum vnicè adamārat, eoque molestum erat videre illum morientem. Eam molestiam vt vitaret Nicocles, petebat, vt ipse prior biberet. Et hac in re cōmodauit amicos.

22 Empta mors. Quū bibissent omnes, solusq; Phocion superesset, consumpto ab alijs veneno, carnifex negabat se daturum, nisi numerarentur duodecim drachmæ, tanti enim venire cicutæ vnciam. Phocion itaque ne per illius contentionem mora fieret morti, accito ad se cuidā ex amicis. Quū quidem, inquit, Athenis ne mori quidem gratis licet, quæso, dato huic pretiū.

23 Quum Demosthenes multa maledicta iaceret in Alexādrū, iam Thebis imminentē, Homerico versu ex Odysseæ ω illum corripuit.

Σχέτλιε τίπτ' ἐθέλεις ἐρεθιζέμεν ἄγριον ἄνδρας, id est,

Quur libet irritare virum miserandè ferocem.

M. TVLLIVS CICERO.

1 Nobilitas virtute parta. M. Tullius, quum ob Ciceronis cognomen dicterijs incesseretur, ab amicis admonitus, vt aliud sibi cognomen asciseret, respondit, se Ciceronis nomen illustrius effecturū, quam esset Catonum, Catulorum, aut Scaurorum. Nam hæ familiæ cum primis illustres erāt apud Romanos, quum Tullius esset nouus hō. Cognomē aūt ideo patebat cauillis, ꝙ à Cicere vilissimo legumine dictum videretur. Quasi verò non, & Fabij a Fabis, & Lentuli a Lente cognomen habuisse viderentur. Earum illustris est, qui præter imagines, & cognomen nihil habet nobilitatis: pulcherrimum autē nobilitatis genus est, quam sibi quisq; proprijs virtutibus conciliat. Nec fefellit M. Tullius

Cice-

Ciceronis enim nomen hodie decantatius est, quam trecenti Catuli, aut Scauri, cum suis stemmatis, statuis, & imaginibus.

2 Cicer pro Cicerone.

Quum poculum argenteum dijs dicaret, prænomen, ac nomen literis signauit, sed pro Cicerone, ciceris figuram insculpsit, nihil refugiens cauillatorum interpretationem.

3 Clamosus Orator.

Oratores qui inter dicendum vociferantur, dicebat claudis esse similes, qui sic ad clamorem, vt illi ad equos confugerent. Hoc genus homines, & hodie videre est, qui quum sentiũt se causa inferiores, ad furiosa iurgia confugiant, vt qui rationibus persuadere nõ possunt, improbitate metuque extorqueant.

4 Salsè retortum.

Quum Verres, qui filium habebat parum pudice flore ætatis vtentem, Ciceronem, vt parum virum, ac cinædum incesseret conuitijs: ignoras, inquit, quod liberis intra fores conuitiandum sit: Significans hoc conuitium non in ipsum competere, sed in conuitiatoris filium. Parentum autem est obiurgare liberos, sed intra domesticos parietes, nec ea conuitia sunt eliminanda. Eliminat autem, qui alijs impingit qđ ipsius domi committunt liberi.

5 Retortũ ĩ laudẽ conuitium.

Metello nepoti obijcienti, quod Cicero testimonio suo plures occidisset, quam patrocinio seruasset: Plus.n. inquit, mihi fidei est, quam eloquentiæ. Mira solertia conuitium retorsit in laudem. Siquidem in teste spectatur fides, in patrono valet eloquentia.

6 Salsè retortum.

Rursum Metello percunctanti a Cicerone, quis ipsius esset pater, nimirũ ignobilitatem exprobrans: Ad istam, inquit, percũctationem vt respondere sit difficilius, mater efficit tua. Nam Metelli mater audiebat parum pudice. Quin, & ipse Metellus matrem referens, leuior erat, & inconstans, & affectibus seruiens,

Cicero conuitium a patre ad matrem transtulit. Tum enim incertus est pater, quum mater non cum vno consuetudinem habet.

7 Idem Metellus quum Diodoro, quo rhetorices magistro fuerat usus, defuncto, sepulchro eius coruum lapideum imposuisset: Iustum, inquit, Cicero, præmium retulit. Nam volare ipsum docuit, non dicere: notans Metelli leuitatem, & inconstantiam. Coruus auis est ἄμουσος.

Salse Ciceronis.

Clara eius Oratio.

8 Vatinium inimicum, & alioqui sceleratū M. Tullius audierat obijsse diem: post quum audisset illum viuere: Male pereat, inquit, qui male mentitus est: significans Vatinium indignum, qui diutius viueret. Omne quidem mendacium malum, sed hoc mendacium bis erat malum, quia bonos uiros in falsum gaudium coniecerat. Dictum tamen erat ambiguum, quod dici poterat, & de illo quem mori nollet.

Salse rezortum.

9 Quum orante M. Tullio quidam creditus Afer genere, diceret: Non audio hoc sermone negans se probare, quod dicebatur: Atqui, inquit Cicero, aurem habes perforatam. Solet enim ea gens habere perforatas aures, vt inde suspenderet annulos, ac gemmas, quæ nūc collo, digitisq; gestamus. Ea foramina quomodo fiant, docet Celsus.

Facetia ex nutu contumeliam.

10 C. Pompilius qui iurisperitus videri volebat, quum indoctus esset, ac stupidus, citatus in controuersia quadam testis, respondit, se nihil scire. Tum Cicero. Putas, inquit, fortassis te de iure interrogari?

Nihil scire.

Salse retortum.

11 Hortensius orator defensionis mercedem a Verre acceperat Sphingem argenteam: is quum M. Tullio obliquius quiddam, & inuolutius loquuto dixisset: Non didici soluere ænigmata.

Sphinx domi.

nigmata. Atqui, inquit Cicero, Sphingem habes domi. Nota est fabula de monstro Sphinge, quæ præmijs propositis edebat ænigmata: non soluentibus mors erat præmium.

12 Deformitas exprobrata.

Quum Voconium fortè obuium haberet cum filiabus tribus insigniter deformibus, tacitè ad amicos dixit versiculum Græcum: Φοίϐȣ ποτ' ȣ'κ ἐωντος ἔπιρεν τεκνα. id est. *Phœbo haud sinente hic seminauit liberos.* Sentiens illum inuito Apolline liberis operam dedisse, siue quòd Apollo pulcher a poetis fingitur, siue quòd oriente Sole fœtus existiment concipe fœliciores.

13 Iocus e ambiguo verbi.

Quum Faustus Syllæ filius, ob æris alieni magnitudinem supellectilem suam proscripsisset. Hanc, inquit, proscriptionē magis approbo, quàm paternam. Lusit ambiguo uerbi. Proscribuntur res, quę in auctione venum exponuntur, & præscribūtur homines, a quo uis iugulandi quo crudelissimo genere Sylla quamplurimos ciues proscripserat.

Pompeio ac Cæsare inter se dissidentibus Cicero, quem fugiam, inquit, scio: quem sequar, nescio sentiens ambos non pro Reip. libertate, sed pro principatu dimicare.

14 Neutra pars placet.

Pompeio vitio dabat, quòd ciuitate deserta Themistoclem potius, quàm Periclē fuisset imitattus, quum illis res nequaquā pares essent, his essent. Temistocles enim fugit ad Persas, Pericles mansit Athenis.

15

Quum ad Pompeiū venisset, ac venisse pęniteret, rogatus ubi Pisonem generum reliquisses: Apud tuum, inquit, socerum, Cæsarē designans. Perinde quasi notatus esset Cicero, ꝙ a genero suo disiunctus esset, retaxauit illum ꝙ ipse cum suo socero bellum gereret.

16

Quum quidam a Cæsare ad Pōpeiū transfugiens

fugiens, diceret, se festinandi studio equũ reliquisse, Cicero dixit, illum melius de equo, q̃ de se statuisse: sentiens longè rectius facturum fuisse, si & ipse mansisset apud Cæsaré.

Argutè.

18 Cuidam nuncianti, Cæsaris amicos esse tristes: Hoc dicis, inquit, illos Cæsari male cogitare. irisit adulantem, nuncium, quasi Cesariani rebus suis diffiderent, metuerentque Pompeium.

Interpretatio.

19 Post Pharsalicum conflictum quũ fugisset Pompeius, Nonius quidam dicebat septem adhuc aquilas superesse, proinde bono animo essent hortabatur: Rectè, inquit Cicero, hortareris, si nobis cũ graculis bellũ esset. At ille aquilas dixit vela Romana aq̃lis insignita.

Bellũ cum graculis.

20 Quum Cæsar rerum potius, Pompeij statuas deiectas honorificè reposuit: Cæsar, inquit Cicero, dum Pompeij statuas reponit, suas stabilit: sentiens illum hoc non in Pompeij gratiam facere, sed ut sibi clemẽtię simulatione fauorem apud ciues conciliaret, atq; hoc pacto suum regnum constabiliret.

Clemẽtia simulata.

21 Quum Cicero in Pompeij castra uenisset, dicentibus, Sero venisti: Minimè, inquit, sero nam nihil hic adhuc parati video. Allusit ad eos qui sero ueniunt ad conuiuium. Iocus est ex ambiguo. sero uenit, qui tardè venit, & sero qui post tempus.

Nihil parati.

22 Quum Pompeius Gallum quendam, qui ad ipsum à Cæsare transfugerat, ciuitate Romana donasset: Hominem, inquit, bellum, qui Gallis ciuitatem promittit alienam, quum nostram non possit reddere.

Apertum conuitium.

23 Post Cęsaris victoriã interrogatus Cicero, quur in electione partium errasset: præcinctura, inquit, me fefellit: sentiens se non sperasse victoriã à molli & effęminatio, in statio

Malè præcinctus.

ne

ne enim Cęsar toga præcingebatur, ut laciniam trahens mollium in morem incederet: vnde Sylla Pompeium admonere solet caueret à puero male præcincto.

24 Vinum vetus.

Idem apud Damasippum cęnatus, quum conuiuator mediocre vinum apposuisset, idque conuiuis à uetustate cupiens commendare diceret Bibite Falernum hoc, quadraginta annorum est: Bene, inquit, fert ætatem. Hoc modo de homine loqui solemus, cuius formę viribusque non multum detrahit ætas. At ridiculum erat uinum ab immodica vetustate commendare.

25 Nulla preportio.

Quum Lentulum generum suum exiguæ staturæ hominem prælongo gladio videret accinctum: Quis, inquit, alligauit generum meum gladio? Videbatur homo gladio alligatus, non gladius homini.

26 In pusill

Quum Q. fratris clypeatam imaginem in prouincia quam is rexerat ingētibus lineamētis à capite vsque ad pectus ex more uidisset: Frater, inquit, meus, dimidius maior est, quā totus? Erat enim Quintus pusillæ staturæ.

27 In cessus decorus.

Quum Tullia Ciceronis filia cōcitatius incederet quàm deceret feminam, contrà Piso gener lentiùs quàm deceret virum ambos eodem dicto taxauit, filia præsente genero dicens: Ambula vt vir.

28

In Vatinium qui paucis diebus cōsul fuit ita iocatus est, Vatinij anno magnum ostentum fuit, quo Consule nec bruma, nec ver, nec æstas, nec autumnus fuisset. Nam his horis annus totus distinguitur, quarū unaquæque tres menses occupat. Nescio an hoc ipsum sit, qđ aliter refert Pollio in Marino tyrāno. Consul qui sex meridianis horis consul fuerat, ioco Ciceronis aspersus est: Consulem

habuimus tam seuerum tamque censoriũ, ut in eius magistratu nemo pransus sit, nemo cœnauerit, nemo dormierit nisi forte uidetur hoc magis ad Caninium Reuilum pertinere.

29 Vatinius in Ciceronem.

Rursus expostulanti Vatinio, quòd Cicero grauatus esset ipsum languentem inuisere: Valebã, inquit, in tuo Consulatu uenire, sed mex nox occupauit, Hęc talio uideri poterat. Nam antea Vatinius Ciceronem gloriantẽ, ꝙ ipsum respu. suis humeris reportasset, ita taxarat, Vnde ego tibi varices? Varices enim non sedentium, sed stantium aut ambulantium crura solent occupare.

30 Consulatus breuis

Caninius Reuilus unico tantum die consul fuit: is rostra quum ascendisset par, ter & honorẽ inijt Consulauit & peieratus. In quem fertur illud Ciceroni ϑεωρὸς ἄρητος est Caninius Consul. In eundẽ iecit illud, Hoc consequutus est Reuilus, ut quæreretur quibus Cõsulibus Cõsul fuerit. Solet enim annorum numerus Consulum nominibus designari. Reuilus autem & Cõsul fuit, nec vllũ habebat annum. Rursus illud. Vigilantem habemus Cõsulem, qui toto Cõsulatu suo sõnũ non uidit.

31 Duabus sedere sellis.

C. Cæsar multos in senatum legerat eo ordine indignos, & in his Laberiũ ex equite Romano mimum. Hic quum in senatu M. Tullium præteriret, sedem quærens: Recepissem, inquit Cicero te, nisi anguste sederẽ. Simul & illum respuens, & in nouum Senatum iocatus cuius numerũ Cęsar supra q̃ fas erat, auxerat. Nec hoc dicterium inultũ tulit Laberius Demiror, ĩquit, si sedes auguste, q̧ soleas duobus sedere sellis; obijciẽs illi leuitatẽ, ꝙ lubricæ fidei nũc his, nũc illis partibus adhæreret.

23 Obliquus iocus.

Idẽ quũ ab hospite suo P. Mãlio rogaret, ut decurionatũ priuigno ipsius expediret, assistẽ te

te frequentia ciuium, dixit, Si ius habebit Pō peius, difficile est. Cæsaris in legendo Senatū notans facilitatem.

33 Libertas oppressa.

Ab Androne quodam Laodiceno salutatus quum aduentus causam percunctatus intellexisset illum pro patria libertate legatum ad Cæsarem venisse, Græcis verbis expressit publica seruitutem ἐὰν ἐπιτυχῇς καὶ περὶ ἡμῶν πρέσβευον, id est impetras, etiam pro nobis legatus esto, siue pro nobis orator.

34 Schema male affectatum.

Quū M. Lepidus in Senatu dixisset, Patribus cōscriptis, ne dicam circumscriptis: Ego inquit Cicero nō tāti fecissem, ὁμοιόπτωτον. Affectauit Lepidus schema uocum similiter desinentium, quod rhetores ὁμοιόπτωτον uocant. At satius erat schema perdere, quàm Senatū offendere: quanquam in his verbis non tantum est ὁμοιόπτωτον, verum etiam παρονομασία, schema priore iucundius.

35 Locus ex similitudine vocis.

Quum quidam candidatus, qui coquo patre natus credebatur, coram Cicerone suffragiū ab alio peteret. Ego quoq;, inquit, tibi fauebo. Ex quo colligit coce a coco, & quoq; cō iūctionē aut eodē, aut simillimo fuisse sono.

36 Serè.

Quū accusator Milonis, ex argumento tēporis colligens, Clodio a Milone structas insidias, subinde rogaret, quo tēpore occisus esset Clodius. Cicero respondit, Sero uoce ancipiti significas è Repub. fuisse futurū, si Clodius multò antè fuisset interfectus.

37

Cicero nūciata morte Vatinij, quū eius rumoris parū certus esset autor. Interim, īquit, vsura fruar: sentiēs se spatio gaudio de morte Vatinij fruiturū, quemadmodū qui pecunia mutuo accepit, ad tps ea perinde ac sua fruit.

38 Gaudium tēperari.

M. Cælium melius objiciētem crimina q̄ defendentē, bonam dextram malā sinistram

 habere

morte, quum Ouinium libertum eius interrogasset. Rectè ne omnia? atque ille respōdisset rectè, Mortuus est, inquit? Significās non omnia rectè habere si ille viueret. — Vatiniū.

Idem quum testis, Sexti Annalis reum legisset, & instaret idētidem accusator rei, Dic Marce Tulli, si q.d potes de Sexto Annali: protinus recitare cępit versus ex Ennij sexto Annalium libro, Qui potes ingentis causas euoluere belli. Scripsit enim Ennius Annales, & accusator dicebatur Sextus Annalis. — 45 Ab inexpectato.

Rursus in Accium hominem callidum & versutum, quum is in causā quadam suspectus esset, senarium ex vetusto quopiam poeta torsit. Nisi qua Vlysses rate euasit. Laertius. Vlysses vafer naui & Charybdin & Scyllam euasit, sic Accius astutia sua è iudicij periculo elapsus erat.

Similiter lusit in quendam, qui quū prius habitus esset stultissimus, post adeptam hæreditatem primus rogabatur sñiam. Cuius, inquit, hęreditas, quā vocāt sapientiam? In versu pro facilitas mutauit hęreditas. Apud poetam enim versus sic habet, Cuius facilitas q̃ vocant sapientiam. Significauit autem hæreditatem illi pro sapientia contigisse, & ob hęreditatem iam habitum sapientem. — 46 Versus detortus.

Quum mater M. Bruti Seruilia preciosum ære paruo fundum abstulisset a Cæsare, qui bona ciuium subijciebat hastæ, ita iocatus est Cicero: Et quidē, inquit, quo melius emptum sciatis, emit hunc fundum Seruilia tertia deducta, Seruilię autem filia dicebatur Iunia Tertia, eademque C. Considij vxor, lasciuiente dictatore tam in matrem quàm in filiam. Ex ambiguo iocatus est Cicero: potuit enim itelligi tertia pars precij detracta. — 47 Tertia deducta.

Deducitur autem vxor, aut scortum.

49 Idem ænigmate lusit in matrem Pletori, q Fonteius accusabant dicens, eam dum viueret ludum, mortuam magistros habuisse: Notans q dum uiueret infames ad eam fœminæ commeare solent post morte eius bona uenie bant. Sermo vr & absurdus & præposterus. Nam qui ludos habent, ipsi magistri sunt, & discipulos habent. Magistri autem dicuntur non solùm qui docet, verumetiã qui regunt.

Salsè.

50 In nomen Verris iocatus est, quasi sic dictus esset, q omnia verteret, hoc est, nihil reliqui faceret homo furax. Quo genere iocandi quidam furem pro Tullio Tullium dixit: nec defuerunt qui pro Tyberio dixere Biberium.

Iocus ex nomine.

51 De C. Cæsare dicere solet, Quoties huius astutiam & ambitionem video sub humanitatis specie latitantem, metuo Reipu. tyrannum. Rursus quum comas molliter fluentes, & ipsum, vno digito scalpentem caput intueor, vix animum inducere possum, ut tantum facinus animo concipiam.

Ingenium varium.

52 Idem obijcientibus quòd a reo pecuniam accepisset, qua magnificas quasdam ędes esset empturus: Fatebor, inquit, accepisse me, si emero. Eas quum esset mercatus, exprobrantibus vanitatem. An nescitis, inquit, boni patrisfamilias esse, dissimulare si quid constituerit emere.

Mendaciũ elusum.

53 Ciceroni cum Crasso simultas erat. Quum igitur alter è Crassi filijs non dissimilis cuidam nomine Digno, atque hinc populi suspitio in Crassi vxorem, quasi cum Digno rem habuisset: in Senatu præclaram habuisset orationem rogatus Cicero qualis ei videret: Dignus, inquit Crasso, rectè alludens ad nomen Digni. Iocus lepidior est, si more Græcorum

Iocus ex nomine.

dicas,

dicas, Dignus Crassi, vt intelligas duos esse Crassos alterum adulterum, alterum illi simi lem Crassi filium.

54 Eloquētia uictor non causa.

Cicero Munatio reo patrocinatus fuerat, atque ille absolutus. Postquam Munatius Sabinum Ciceronis amicum reum perageret: iratus Cicero exprobrauit illi beneficium, An tu, inquit, Munati illud iudicium tua opera effugisti, an potius mea, qui multum caliginis tribunalibus offudi?

55 Ex eodem ore frigidum & calidum.

Quum Marcum Crassum pro rostris laudasset, magno populi applausu, & eundem post ex eodem loco acribus conuitijs incesseret, Quid, inquit Crassus, an non me nuper ex hoc ipso loco laudasti? Laudaui, inquit, sed exercendi gratia argumentum infame declamans. Solent enim rhetores tractare materias ἀδόξους, velut quum laudant Busyridem, aut febrim quartanam, aut ingratitudinem.

56 Acerbè.

Idem quum Crassus dixisset, Neminem Crassorum Romæ uixisse diutius annis sexaginta, deinde pœnitens eius sermonis diceret, Quid mihi accidit, ut hoc dicam. M. Tullius. Sciebas, inquit, Romanos hoc libenter audituros, & ista via venisti ad Rempu. gubernandum: duo significans, & Crassorum nomen inuisum esse Romanis, & illum non uirtute, sed blandiendo prouectum ad honores.

57 Auaritia.

Crasso dicente, Stoicorum esse dogma, uirũ bonum esse diuitem: Vide, inquit Cicero, ne magis hoc sentiant, sapientis esse oĩa. Tectè notās Crassi auaritiã, cui nihil esset satis.

58 Reditus in gratiam.

Crassus in Syriam profecturus, malens Ciceronẽ amicũ q̃ inimicum relinquere, officio se salutato dixit se apud illum uelle cenare, quem

quem Cicero alacriter excepit. Post aliquot dies quidam amicorum egerunt apud Ciceronem vt cum Vatinio quoque rediret in gratiam: Num,inquit,& Vatinius mecum cœnare vult? Significans illum cœnam ambire potiùs quàm amicitiam.

59 Rursus in Vatininium qui scrophas habebat in ceruice,id est morbigenus, quum caussam quandam ageret, Tumidum, inquit,habemus oratorem Asiatici dicti sunt tumidi.

Morbus exprobratus.

60 Cæsar statuerat agros Campanos militibus diuidere:id quũ cõplures in Curia molestè ferebant,tum L. Gellius, homo extremæ senectutis dixit,hoc non futurum se viuo. Expectemus,inquit Cicero:nõ.n.postular longã dilationẽ: significãs illũ esse morti proximũ.

61 Adolescẽs quidam accusatus ꝙ patrẽ placenta venenata sustulisset, quũ stomachabundus minaretur se probris laceraturũ Ciceronem: Hoc,inquit Cicero,malim quam placẽtã,ancipiti dicto parricidium illi obijciens.

62 P. Septius Ciceronẽ cum alijs aliquot ad causæ patrocinium adhibuerat: cumque ipse vellet omnia dicere, nec cuiquam dicendi locum daret, vbi iam constaret illum a iudicibus absoluendum, ferreturque sententia. Vtere inquit Tullius, hodie tempore, nam erat priuatus eris: notans hominem quòd in causa suo arbitratu solus egisset omnia.

63 Quum M. Appius in prooemio diceret, se magnopere rogatum ab amico,ut in eã clientis adhiberet curam, eloquentiam, & fidem: hic Cicero, Adeone ferreus homo es, ut ex tam multis quæ rogauit amicus, nihil pstes?

Irrisio.

64 M. Aquilium duos hẽtẽ generos, sed ambos exules, Ad ratũ appellauit, ꝙ solus locũ tuerer: alludens ad Græci nois etymologiam.

L. Cotta

L. Cotta censore, qui vini auidissimus habebatur, quũ Cicero Cõsulatum petens sitisset, bibissetq́; septus vndiq; amicis, Rectè, inquit, timetis, ne cẽsorem habeam infensum, ꝗ aquam bibo. Simulauit Cicero se credere, ob id circunstare frequentes amicos, ne censor uideret illum bibentem aquam. Simile e n im simili amicum.

65 Censor bibulus.

Quum M. Cęlius, qui credebatur a parentibus non liberis natus, epistolam apud Senatum clara, firmaq; voce recitasset, Ne miremini, inquit Cicero, nã hic vnus ex his est, qui proclamarunt: significãs illum fuisse pręconem, & hoc vso contigisse vt esset uocalis. Solent autẽ serui venales voce pręconis commendari.

66 Vocaliter.

Memmio cuidam vituperanti Catonem Vticensem, dicentique ꝗ totas noctes ebrius esset, At illud, inquit Cicero, non addis, eum totos dies aleã ludere: ciuiliter excusans Catonem, qui totum diem Reipu. negocijs dabat, nocturnas aliquot horas sumebat laxando animo.

67 Iocus ex addito.

C. Cæsari in senatu enixè defendenti causam filiæ Nicomedis, beneficiaq; Regis in se cõmemoranti: Remoue, inquit, isthæc, oro: quoniam notum est, quid ille tibi, quid tu illi dederis. Iocus est ex ambiguo verbi. Nam dat qui cõfert beneficium, & dat mulier quæ sui facit copiam. Vnde illud Martialis:

68 Scomma ex ambiguo.

—Vis dare, nec dare vis:

Male audiebat Cæsar, ꝗ in Bithynia Nicomedi regi fuisset obsequentior, quàm pudicitiæ leges postulant.

69

M. Callidius Gallum accusauit? M. Tullio defendente: quũq; accusator affirmaret, se testibus, chyrographis, q̃stionibusq́; probaturũ,

sibi

sibi a reo fuisse præparatum venenum; sed interim rem tam atrocem, remisso vultu, languida voce, ac reliquo gestu parum concitato pronũciaret: M. Tullius. Tu, inquit nisi fingeres M. Callidi, sic ageres? Ex actione colligens, illum non ex animo loqui.

DEMOSTHENES ORATOR.

1 Lucernã. Pythea Demostheni obiecit, ꝙ ipsius enthymemata lucernam olerent: significans illum non nisi de scripto, & ad lucernam elucubrata dicere. Quod dictum ita retorsit Demosthenes, vt diceret, non eodem pretio sibi & illi cõstare lucernam: notans ꝙ ille nocturnis conniuijs indulgeret, plus impendens lux vi, quàm ipse studio.

2 Eloquẽtia popularis. Alijs immodicum eloquentiæ studiũ obijcientibus, ita rñdit. Eloquentię studium declarare hominem popularem: contrà negligere studium eloquentiæ, esse eorum, qui dominari populo quærerent, vt qui hoc agerẽt, nõ vt persuaderent dicẽdo, sed vt vi cogerẽt.

3 Sermo breuis & efficax. De Phocione quoties in concione dicturus assurgeret, ad amicos proximos dicere solet Demosthenes, orõnis ipsius securim surgere. Nam Phocion erat in dicendo breuis, sed acutus. Solet aũt ferè a Demosthene dissentire.

4 Consulator, nõ calumniator. Populus Atheniensium a Demosthene flagitabat, vt quendam accusaret: Id quum recusaret, cœpit populus in illum, ut solet, vociferari: Tum surgens, Vos me viri Athenienses, consulatorẽ habetis vel inuiti: calumniatorem autem non habebitis, etiam si uelitis.

5 Laudes de prauatæ. Demosthenes vnus fuerat ex decem, quos Athenienses legatos ad Philippũ Macedonẽ miserant. Itaq; posteaquã Aeschines & Philocrates, quos ꝑcipuè fuerat complexus Philippus, a legatione reuersi, quum alijs multis

nomi-

nominibus prædicarent regem tum his accipue, quòd esset, formosus, facundus, & ad bibēdum, strenuus, Demosthenes ita cauillatus est, vt diceret, in his laudibus nihil esse dignū rege. Nam primam esse fœminarum, alterā sophistarum, tertiam spongiarum.

6 Fuga excusata.

Demosthenes clypeo suo literis aureis inscripserat ἀγαθῇ τύχῃ, id est bona fortuna. At tū quū ad pugnam ventum esset, ilico proiecto clypeo aufugit. Id quum illi probro daretur ꝙ ῥίψασπις esset, elusit vulgato uersiculo.

Ἀνὴρ δὲ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται. id est. Vir qui fugit, rursum integrabit prælium.

Iudicans utilius esse patriæ, fugere, quam in prælio mori: Mortuus enim non pugnat: atqui fuga quæsiuit salutem, potest in multis prælijs patriæ vsui esse.

7 Pauci præ omnibus.

Quum Alexander pacem hac lege deferret Atheniensibus, si ciues octo sibi dederet, inter quos erat Demosthenes: Demosthenes apologum retulit de lupo, qui hac lege pacem obtulit ouibus, si canes dederent: lupi nomine significans Alexandrum: canum, eos qui tum populi rem curabāt: ouium plebem Atheniensium. Addidit & illud. Vt mercacatores, inquit, exiguum frumenti in paropsidè ut specimen deferunt, per hoc ingentes aceruos vendere cupientes: ita vos si traditis ciues octo, qui deposcuntur, populum uniuersum traditis.

8 Patriæ desiderium.

Quum ab Areopagitis damnatus, elapsus è carcere fugeret, & haud procul ab vrbe ob uiuos habuisset aliquot diuersæ factionis homines, primū abdere sese voluit; sed quū illū nominatū Demosthenē appellantes iuberent esse bono animo, & viaticū insup offerrent, graui-

grauiter ingemuit, dicens: Qui possum hunc vrbem relinquere, in qua tales habeo inimicos, quales amicos uix in alia sum inuẽturus?

9 Inter fugiendum fertur subinde respiciens ad arcem Palladis, sublatis manibus dixisse, O Pallas orbium domina, quur tribus infaustissimis bestijs delectaris, noctua, dracone, & populo? Noctua quum sit auium inauspicatissima, tamen Palladi sacra est, quemadmodum & draconem habet pro gestamine, populus autem belua est multorum capitum, pessimam gratiam referre solita optime de se meritis, velut Socrati, Phocioni, Scipioni, & alijs compluribus.

Populus nocentissima bestia.

10 Ad iuuenes quos habebat familiares, dicere solet, Sibi gnaro iã quantum inuidiæ, metus, calumniæ ac discriminis sit expectãdum ad rempub. accedenti, si ex duobus alterum sit eligendum, citius in exilium iturum, quã ad suggestum aut tribunal.

Rempublicam fuge.

11 Quum exularet in Arcadia, Pytheasq; pro Macedonibus dixisset, Vt domum, in quam lac venale importatur, aliquid hẽre mali suspicamur, ita ciuitatem esse morbidam, ad quã mitteretur Atheniensiũ legatio: Demosthenes eam sententiam ita retorsit, ut lac pro sanitate ægrotantium importatur, ita Atheniẽses pro salute ciuitatum adesse dicens. Id vbi resciuit populus Atheniensium, protinus illum ab exilio reuocarunt.

Exul in patriam pius.

12 Quum redeunti ab exilio nauis esset missa, multiq; magistratus ac ciues obuiam issent, sublatis in cœlum manibus dixit, sibi in patriam reditum honorificentiorem contigisse quàm Alcibiadi, quòd ille coactis ciuibus redijsset, ipse persuasis.

Spõtanea grata.

13 Postea quã Demosthenes metu Antipatri profu-

profugisset in Caluariã insulam, seq; in Neptuni templo contineret, & Archias ex tragœdiarum histrione potẽs, illi blandis sermonibus persuadere conaretur, ut sese Antipatri fidei committeret, non modo nihil passurũ mali, verumetiam amplissimis muneribus honorandum: In scena, inquit mihi nũquàm placuisti histrio, neque nunc persuadebis orator. At ubi commotus Archias minaretur se detracturum illum è templo: Tandẽ, inquit oracula Macedonica aperuisti. Nam prius histrionum more simulabas.

Acerbè.

14 Magno empta uoluptas.

Fertur aliquando Corinthũ nauigasse Demosthenem illectum fama nobilissimi scorti Laidis, ut & ipse famoso amore potiretur. At quum illa pro nocte stipularetur drachmarũ decẽ millia, deterritus magnitudine precij mutauit sententiam, dicens: οὐκ ἀγοράζω τοσοῦ τοῦ μεταμελῆσαι, id est, Non emo tanti pœnitere, significans inhonestæ uoluptati paratam esse comitem pœnitentiam.

15 Salsè.

Celebre est Pythiæ dictum, orationes Demosthenis olere lucernam quod noctu scriberet, meditareturq; quæ dicturus esset. In id quum aliud quispiam, qui ob furti suspicionem vulgò male audiebat, petulantius inueheretur: Scio, inquit Demosthenes, nos tibi molestos esse, qui noctu lucernam accendimus. Fures amant tenebras.

16 Acerbè.

Idem aduersus Demadem clamantem, Demosthenes me corrigere uult, sus Mineruã: At ista (inquit Demosthenes) Minerua anno superiore in adulterio deprehensa fuit. Adulterium obiecit Demadi, quum Mineruam poetæ faciant Virginem.

17 Fortiter.

Idem Atheniensibus flagitantibus ut cõsuleret, obstitit dicens: οὐ συντέταγμαι, id est, nõ sum

Fortiter. fum coactus in ordinem. Significans se non seruire populi affectibus, sed suo arbitratu quod faciendum indicasset.

18 Ancilla quædam depositi noie pecuniam acceperat à duobus hospitibus hac conditione, ut eā vtrisque simul redderet. Horū alter, post tempus aliquod lugubri veste & squalidus socij mortem simulans, decepta muliere nummos abstulit. Eo facto superuenit alter, & depositum repetere cepit. Quum mulier anxia de laqueo cogitaret, Demosthenes ei patronus adfuit, qui ut in aduocationem venit, sic aggressus est petitorē, Mulier, inquit, parata est depositi fidem soluere, sed nisi socium adduxeris, id facere non potest: quoniā ut ipse prædicas, hæc dicta lex est, ne pecunia alteri sine altero numeretur. Hoc ingenio seruauit miseram, elusitque nebulonum conspirationem, qui hoc egerant, ut eandem pecuniam bis acciperent.

Candidè.

19 Cuidam percunctāti quid esset in eloquentia præcipuum, respondit, hypocrisis, hoc est, actio Rogāti quid proximū, respondit actio. Roganti quid tertium, nihil aliud respondit quàm actio: tantum tribuens pronunciationi, vt in ea totum situm existimaret. Actio autem multa complectitur, vocis moderationem, oculorum vigorem, uultus habitum, & totius corporis gestum.

Actio totum.

20 Quum Athenienses gestirent Harpalo ferre suppetias, iamque in Alexandrum armarētur, de repente apparuit Philoxenus, quē Alexander maritimis negotijs præfecerat: hic quum populus metu attonitus conticesceret: Quid facerent, inquit Demosthenes, si Solē videant qui non possunt obtueri lucernam. Ita populo temerarios motus exprobrauit,

Temeritas.

Qui-

21 Quibusdam arbitrantibus Demadem iam desijsse malum esse: Iam enim, inquit, saturum videtis, veluti Leones. Erat pecuniarum auidus Demades, Leones autem mitiores sunt saturi.

22 *Grauiter.* Quum a quodam conuitijs incesseretur: Committor, inquit, in certamen, in quo qui superior euaserit, inferior est, & qui vicerit, victus est.

23 *Vociferatio.* Idem quum audiret oratorem quendam immodice vociferantem: Non, inquit, quod magnum est, bene est sed, quod bene est, magnum est. Hoc, & alijs ascribitur. Sunt qui, & conuiuia prolixa, ac plurimis instructa missibus existiment lauta.

LIBER QVINTVS.

Quidem statueram aliquot selectis, quos superioribus libris retuli, esse contentus: sed quoniam inuitabat arridens vndique dictorum memorabilium copia, simulque veniebat in mentem, quam auidū, ac famelicum huiusmodi deliciarum conuiuam accepissem, visum est quintum missum addere, repetito ordine, quem Plutarchus sequutus est.

CYRVS MAIOR.

Persæ amant homines adunco naso, quos Græci grypos appellant, eosq; pulcherrimos esse putant, eo quod Cyrus, quo non alius regum populo fuit charior, eiusmodi specie nasum habuerit. Est autem duplex gryporum genus, vnum cui statim a fronte nasus insurgit, quod Aristoteles putat esse signum impudentis animi, & ad coruos refert: alterum cui curuatura nasi a fronte separata est, sed circa medium intumescit, & ad extremum tendens vnci speciem præbet: ad Aristoteles putat esse notam magnanimitatis, & ad aquilam pertinere.

1 Cyrus autem dicebat. Qui sibi nollent prodesse, cogi vt alijs sint vsui: significans seruili animo natos, sibiq; inutiles, eo Imperio adigendos, vt aliorum commodis inseruiant. Vulgus autem putat homines aquilino naso, & ad suum commodum cum primis attentos, & Imperio magis quam seruituti natos: Vnde & poetæ ueteres aquilæ regnum

Princeps qui virtute præcellit.

in

in omne auium genus tribuunt. Sed idem dicebat. Neminem debere suscipere principatum, nisi melior his, in quos susciperet: Sentiens hoc esse Principis vnicum munus, alijs prospicere, & publicis consulere commodis: id autem non potest nisi qui sapientia, uigilantia, animique integritate cæteris antellit. Hoc verò non præstat natiuitas, sed institutio recta, & rerum vsus.

2 Delitiæ emolliunt.

Quum Persæ, quoniam regionem habebāt montuosam asperamque, cuperent eam campestri, ac molliori commutare, non passus est Cyrus, dicens, quemadmodum plantas, ac semina, sic hominum mores ad regionis habitum immutari: Sentiens se velle duros homines, & laborib⁹ accōmodos: Nā mollis, ac fertilis regio molles, & ignauos gignit homines.

3 Castè.

Cyrus abstinebat a conspectu Pantheæ, & Araspo dicenti, mulierem esse insigni forma, digna regijs oculis: Ob isthuc ipsum, inquit, magis est ab illa abstinendū. Etenim si nunc tuo obtēperans cōsilio illā adiero, quū uacat, fortassis illa mihi persuasura est, ut ad ipsam frequenter commeam et quum non uacabit, eiq; assideā neglectis serijs negocijs. Scitè retorsit argumentum, regiæ functionis memor.

DARIVS.

4 Fortuna aduersa prudentes facit.

Darius Xerxis pater, in sui laudem dicere solet, sese prælijs, ac rebus asperis reddi prudentiorem. Atqui talis prudentia nimio constat Reipu. Præstat Principem è philosophiæ præceptis haurire sapientia potius, q̄ experimentis miserā, ut uocat colligere prudentiā.

Idem quum tributum indixisset subditis, accersitos prouinciarum præfectos percunctatus est quum alijs de rebus, tū de tributis: essentne grauia: quum illi respondissent, esse

mediocria, iussit, vt singuli dimidium exigerent. Quod præfectis moderatum videbatur, Regis æquitati visum est dimidio plus satis. Maluit.n. suos beneficio sibi conciliare, q̃ exarmatos subigere. Stratagematis autem gratia in hoc sita est, quod duplum imperauit eius, quod destinarat accipere. Si dimidium imperasset, nec quicquam remisisset, latuisset benignitas: nunc exacta dimidia, efficit ut omnes sentirent beneficium.

Fauor arte captatus.

Amico fido nihil p̃ciosius.

6 Quum aperuisset prægrande malum punicum, & quidam ab eo sciscitaretur, cuius rei tantum numerum habere optaret, quantus illic inesset granorum; respondit, Zopyrorum. Is erat uir bonus, ac Dario fidus amicus significans Regi nihil prius, aut charius esse debere probis, ac fidis amicis.

7 Is Zopyrus sibi nares, & aures præcidit, itaque dissimulans quis esset, ad Babylonios transfugit, fingens se a Dario crudelissime, tractatum. Babylonij persuasi commiserunt illi præfecturam ille nactus occasionem Dario ciuitatem tradidit. Postea a Darius sæpenumero dicere solet, se malle unum Zopyrum integrum, quam centum Babylonas capere. Erat opulentissima ciuitas Babglon, tamen unum amicum centum Babylonibus anteposuit. Ab hoc animo quantum absunt Principes quidam qui Sannionem, aut equum, aut canem pluris faciunt, quam probum, fidelem, ac doctum amicum? Huius factum damnans rex dicebat, quod turpissimo facto pulcherrimum nomen imposuisset. Videbatur enim mira fides in regem, quum illum summa afficeret tum iactura, tum molestia.

Fidus amicus.

8 Idem iratus Babylonijs, quod a se defecissent,

cissent, posteaquàm illos in potestatem suã edegerat, interdixit, ne ferrẽt arma, sed psalterijs tibijsq; canerent, scorta alerent, caupo nas haberent, ac sinuosis tunicis vterentur, quò voluptatibus assueti non molirentur de nuo defectionem. Nec hoc inter apophtegmata commemoraturus eram, ni Plutarchus recensuisset.

Delitiæ.

9 Fiducia.

Quum importarentur ad illum Atticæ caricæ venales, negauit se illas esurum donec regione potitus esset, quę illas ferret. Tam ingens erat excelsi pectoris fiducia.

10

Quum vidisset vniuersum Hellespontum nauibus suis constratum, omnia littora atq; Abydenorum plana hominibus referta, iactauit se beatum moxq; fudit lachrimas. Tã subitam mutationem admiratus Artabanus regis patruus, qui dissuaserat eam expeditionẽ, ausu, estrogare causã. Tum Xerxes Subijt, inquit, animum meum cogitatio, q̃ breuis sit hominum vita, quando ex tam numerosa multitudine post annum centesimum nemo superfuturus sit.

11

Idem Græciæ bellum inducturus, cõuocatis omnibus Asiæ principibus dixit, Ne viderer meo tantùm consilio hoc aggressus, contraxi vos: cæterùm mementote mihi parẽdũ magis quàm suadendum. Vox bis tyrannica, & ꝙ principium conuentu pro fuco abuteretur, & ꝙ negociũ multo periculosissimum sua vnius cupiditate verius quàm consilio susciperet.

12 Turba inutilis.

Idem quum a trecentis Lacedęmonijs ad Thermopylas vexatus esset tantam militũ inducens multitudinem, hoc se deceptum aiebat quòd multas quidem homines haberet, milites autem perpaucos. Sentiens non

perinde referre, quam multos educas, sed ꝙ exercitatos.

ARTOXERXES

Artoxerſis Xerſis filius, cognomento Longimanus, ꝙ alteram manum haberet longiorem, dicere ſolet, regalius eſſe addere, q̃ adimere, Sentiens Principe dignius eſſe, honorem & opes eorum, quibus imperat augere potius quàm imminuere.

13 Liberalitas regũ.

Quum Satibarzanes Artoxerxis a cubiculis, quidam munus ab ipſo peteret, ſentiretq; rex illum hoc facere ſollicitatu triginta Daricorum millibus, quæſtiori ærarij ſui mandauit, vt Daricorum triginta millia ad ſe referret, ea dedit Satibarzani dicens, Accipe, inquit, ò Satibarzanes. Nam hæc tibi quũ dedero non ero pauperior, iniuſtior futurus, ſi illa quæ petebas feciſſem commentus eſt Rex egregius, vt nec amicum contriſtaret, nec à iuſto deflecteret.

14 Iuſtè & comiter.

CYRVS IVNIOR.

Cyrus Iunior Lacedemonijs vt ſecum ſocietatem iniret potius q̃ cum fratre, hac oratione ſeſe commendauit. Aiebat ſibi cor longè grauius eſſe q̃ fratri, plus illo meri bibere, meliusq; ferre quàm illum. Nam illũ vix in venatu poſſe in equo ſedere, vt non excutiatur: in rebus accerbis, ne in ſella quidem. Sciebat enim Lacedæmonijs inuiſos eſſe molles, ac timidos. Hortabatur inſuper, vt viros ad ſe mitterent, pollicens ſe peditibus daturum equos, equitibus currus, agrũ poſſidentibus daturum vicos, vicos qui haberent eos ſe facturum vrbium dominos: cæterùm auri argentique vim tantam, vt n n poſſent numerare, ſed pendere cogerentur.

Ni.ni-

Nimirum hoc erat, qđ dixit Artoxerxes, regalius esse addere, q̃ adimere. Si quis Princeps nunc talia polliceretur, vereor ne totam Germaniam breui visuri simus vacuam.

15 Animosè.

Cyro conflicturo cum hoste loco qui dicitur Cunax, Clearchus suasit, vt se post Macedones contineret, nec se in belli discrimen conijceret: Quid ais, inquit, Clearche? iubesne, vt quum regnum appetam, regno me in dignum ostendam?

16 Pudicè.

Phocais ex Ionia, parentibus honestis orta, ingenueq; educata, ad regis cęnam cum alijs mulieribus admissa, cæteris regios iocos, ac lusus hilariter ex cipientibus, nec refugientibus ab illo tangi, sola tacitè ingressa ad lectum cō stitit, nec vocanti Cyro paruit. Cubicularijs autem tentantibus illam adducere. Flebit, inquit, quisquis horum mihi manus admouerit. Ob hæc quum a cæteris agrestis, & incomis haberetur, Cyrus gaudens, & cum risu versus ad illum qui mulieres adduxerat: Non intelligis, inquit, te hanc vnam ingenuam, & incorruptam adduxisse? Postea ad hanc in primis adiecit animum, vniceque adamauit, sapientem appellans. Apud Barbaros, mulieres attigisse, construpasse erat.

17

Idem quum pauper quispiam insigni magnitudine malum obtulisset, hilariter accipiens: Per Myrtham, inquit, (sic enim Persæ Solem appellant) hic mihi talis videtur esse, vt si quis ei committat ciuitatem, possit eam ex parua magnam reddere.

18 Munus in tēpore datum.

Rusticus quidam uidens ad regem uaria deferri donaria, nec aliud habens quod largiretur, vtraque caua manu haustam è proximo flumine aquam illi obtulit vultu alacri. Rex lætatus, iussit illi dari phialam au-

ream,ac mille Daricis donauit hominem.

19 Fames cõ dimentũ. In fuga quadam quum direpto illius commeatu, aridis ficis, & hordeaceo pane vescetur: Dij boni,inquit,cuiusmodi voluptatis hactenus inexpertus fui?

20 Maledicere regi, nõ tutum. Quum Aclides Iapson multa in regem licenter,& contumeliosè diceret,hactenus tum vltus est maledicum, vt per tribunum militum denunciaret, ei licere in regem, quæ vellet dicere:sibi vero in illum licere,quæ vellet, & dicere,& facere.

21 Fatuis omnia licent. Teribazus in venatu Persicam vestem dilaceratam ostendit, consulens quid faciendum esset: respondente rege, aliam induendam: Tuam igitur,inquit,mihi tradas oportet. Rex suam tradidit,dicens. Dono, do tibi hanc vestem,sed gestare prohibeo. Teribazus vir minimè quidem malus, sed leuis, præcipitisque consilij, neglecta regis monitione vestem induit,muliebribus etiam ex auro donis, quæ a Rege acceperat exornatam. Hoc cæteris omnibus indignè ferentibus, nam ridere nefas erat;Rex effusè ridens: Tibi, inquit,vt mulieri aurum,vt insano regium amictum, ius, potestatemque concedimus.

22 Munus in tẽpore datum. Artaxerxi iam siti deficienti, Peribazernes eunuchus,quum aliud non liceret, a rustico quopiam sordidum vtrem detulit putris aquæ cotylas octo continentem. Eam aquam quum Rex totam ebibisset, rogatus ecquid illi placuisset ille potus, Deos testatus est, se nunquam vinum potasse iucundius, nec vllam aquam quamuis purissimam sibi visam suauiorem. At post nactus eum hominem, qui eunucho aquam dederat, è paupere diuitem fecit. Tanti refert in tempore dare munus.

PAR-

PARYSATIS.

Paryſatis Cyri, & Artaxerxis mater præcipere ſolet, vt rex palam, ac liberè loquuturus, verbis byſſinis vteretur, hoc eſt, magnificis, ac mollibus, quo ſermonis blanditiês rei mitigaret aſperitatem. Reges byſſo veſtiuntur, ſed talem decet eſſe Regis orationem, qualis eſt amictus.

23 Diſſident interpŕtes. Seueritas verbis tẽperata.

ORONTES.

Orontes Artaxeris Regis gener, quum ab irato rege reiectus, & cõdemnatus eſſet: Quẽadmodum, inquit, ſuppuatorum digiti nunc infinitum, numerum, nunc vnum tantum poſſunt ponere: ſic regum amici, nunc quiduis pollent: nunc quam minimum. Olim digitis ſubducebatur ratio, quemadmodum nunc calculis.

24 Fauor regũ temporarius.

MEMNON DVX.

Memnon quo tempore bellum gerebat aduerſus Alexandrum pro Dario rege, militem quendam mercenarium multa conuitia petulanter iacientem in Alexandrum, haſta percuſſit: Ego, inquiens, te alo, vt pugnes cum Alexandro, non vt illi maledicas.

25 Maledicẽtia.

AEGYPTII.

Aegyptiorum Reges iuxta regionis illius conſuetudinem, iudices ad iuſiurandum adigebant, vt etiam ſi quid rex iuberet eos iudicare, quod iuſtũ non eſſet, ne iudicarent. Tanti referre putabant, vt populus iuſtos haberet iudices. Porro potentiæ ferociæque regiæ oppoſita eſt iuſiurandi religio quod adactum videri non poterat, quum ab ipſis regibus exigeretur.

26 Iudices incorrupti.

POLTYS.

Poltys Thraciæ rex Troiani belli tempore quum Troiani pariter, & Græci legationẽ ad ipſum

27 Amor inſanus.

ipſum miſiſſent, auditis vtriſq; pronũciauit, vt Alexander redderet Helenam: & a ſe pro vna duas formoſas abduceret vxores. Sapuiſſet Paris ſi hoc feciſſet. Nam vna ſatis vt fruit hũiſſet duas naues, & priæ conſuluiſſet. Quis autem non miretur Græcorum humanitatẽ, quibus ſat erat futurum, ſi tantum redderetur quæ cum adultero tandiu dormierat?

TERES.

28 *Belli ſtudium.* Teres Sitalci patere dicere conſueuit, quotis eſſet in otio, nec militia exerceretur, ſe nihil meliorem eſſe æquiſonibus: Hæc vox quid aliud ſonat, q̃ barbaricam immanitatẽ, quaſi pacis tpe deſit, quod agat bonus Princeps?

COTYS THRACIAE REX.

29 *Par pari.* Cotys ei qui dono miſerat pardalim, viciſſim dono miſit leonem, malam beſtiam æquè mala repenſans.

30 *Iræ ſubducenda occaſio.* Quum eſſet natura celer ad iram, ſæuusque caſtigator eorum qui in miniſterio deliquiſſent, hoſpes quidam ad illum detulit vaſcula fragilia tenuiaque, ſed ſcitè curioſeque celte, tornoque elaborata. At is hoſpiti quidem dedit munera, cæterum vaſcula omnia confregit: demirantibus quur id faceret: Ne, inquit, ſæuiam in eos qui fracturi erant. Prudẽtis eſt, naturæ ſuæ morbum agnoſcere, & vitio mate riam præripere.

31 *Sua cuiq; patria chara.* Idem, vbi cognouit ꝙ Athenienſes honoris gratia, ciuem ipſum ſuæ ciuitatis declaraſsẽt, pro auxilio quod illis aduerſus Dorienſes im penderat, gratiam reponere ſtudentes, per Iouem, inquit, & ego illis viciſſim meæ gentis ius dabo: Sentiens nihilo minus honorificum eſſe Thracem, quam Athenienſem appellari.

IDATHYRSVS SCYTA:

32 Idathyrſus Scytharũ rex, in quẽ armã mouit

uit Darius, suasit Ienū regibus, vt Histrici Pōtis iunctura soluta fugientes sese in libertatem vindicarent: qui quū id facere recusarēt, ne violarēt fidē, qua Dario erāt obstricti, vocauit illos frugi mācipia, & ἀνδράποδα, hoc qui fugere nollent, Nā hæc non minima laus est seruorum, nolle fugere si liceat, at nolle tyrannicam seruitutem commutare libertate, si detur opportunitas, animi seruilis est.

Seruitus grata.

ATEAS SCYTHA.

33 Miles durus.

Ateas hunc in modū scripsit Philippo, Tu quidem imperas Macedonibus bellandi peritis, at ego Scythis, qui & cum fame & cum siti pugnare valeant: Significās hac parte Scythas ad bellum esse magis idoneos.

34 Rex equū fricans.

Idem quum fricaret equum suum præsentibus Philippi legatis, percunctatus est illos, num id faceret Philippus: Sentiens se tanto meliorem bello quàm esset Philippus.

35 Scytha ἄμουσος.

Idem quum Ismeniam tibicinē optimum in bello cępisset, iussit illum canere, ac cæteris admirantibus ipse iurauit Per ventū & Acinacē, sibi iucundius esse audire hinnitū equi.

SCILVRVS SCYTHA.

36 Concordia fratrū

Scilurus octagita liberos masculos habēs, quū esset moriturus, fasciculū iaculorū singulis porrexit, iussitq; rūpere. Id quū singuli recusassent, eo quod videretur impossibile, ipse singula iacula exemit, atq; ita facile cōfregit oīa: filios admonēs his verbis, Si cōcordes eritis, validi inuictiq; manebitis: cōtrà, si dissidijs & seditione distrahemini, imbecilles eritis & expugnatu faciles. Non potuit Scytha magis Scythice rem ab oculos ponere.

GELO SYRACVSANVS.

37 Pietas.

Gelo Siciliæ tyrānus debellatis apud Imeram Cartagmensibus, in pacis fœdere compu

lit

lit illos & hoc acceptis conditionibus adscribere, ne posthac filios suos Saturno immolarēt. Solet enim ea gens infantes suos æneæ Saturni statuæ cauæ, & intus incensæ, in sinū ponere, qui velut in dei complexu enecabant. Id vt Saturno gratum putarēt, effecit fabula quæ narrat illum omnes vxoris filios deuorare solitum: Nam & Iouem deuoraturus erat nisi pro puero saxum supposuissent.

33 Solerter. Exigebat pecuniā à suis ciuibus, quos vbi videret tumultuantes, ait se petere mutuo q̃ppe redditurū. Ita volentes dederūt, atq; ille peracto bello reddidit. Hoc artificio perfecit, vt pecunia, non deesset ad bellū necessaria, nec ciues haberet minus beneuolos.

34 Artes regiæ. In conuiuio quū lyra circunferretur, cæteriq; ordine canerent: nā id apud Græcos honestū habebatur ipse equū iussit indici in conuiuium, facileq; ac leuiter in illū insiliijt significans hoc esse regalius, quam lyra canere.

35 Quū Athenienses conditiones pacis a Gelone delatas recusarent, multaq; de suæ gentis antiquitate, præstantiaq; iactarent, Gelo respondit oratori, Hospes Atheniēsis, apud vos q̃ præsint, habetis: qui subsint, non habetis. Proinde qñ totū retinere mauultis q̃ partem cedere, q̃ ocyssimè hinc abite, renūciari Græciæ, vel illi ex anno inaruisse: significans optimā ac florētissimā copiarū partē illis defuturā. Suū.n. exercitū veris nomine signauit.

HIERON.

36 Garruli. Hieron, qui Geloni successit in regnum, neminē qui liberè apud se loqueretur, importunū aut molestū esse dicebat: cęterū qui arcanum efferrent, eos existimabat ēt illos lædere, apud equos effutirent: eò q̃ odimus nō solùm illos, qui efferunt, verùm etiam eos qui

au-

audierunt,quæ nollemus illa audita esse.

Quidam exprobrabat illi oris graueolentiam.At ille cum vxore expostulauit, ꝙ id sibi nūquã inducasset.Tū illa.Putabam,inquit, vos oēs ad eūdem olere modū. Eximium pudicitiæ argm̄,qui nulli uiro tã uicina fuerit ut oris halitū sentire posset præterq̃ vni marito.

2 Pudicitia.

Xenophani Colophonio de paupertate sua quærenti, quod ægrè duos aleret famulos: At Homerus,inquit,quem tu carpis, ēt mortuus alit plus quam decem hominum millia,& tu vis illo uidei doctior,unus non alis duos?

3 Carptores alienæ famæ.

Idem Epicharmo comico poetæ,quod præsente ipsius uxore dixisset quiddam inhonestum,mulctam dixit. Epicharmus Siculus erat iuxta regionis naturam plurimi ioci. At rex tantum iudicat esse tribuendum reuerentiæ coniugio,ut crimen ex.stimaret, audiente uxore iocari lasciuius.

4 Castè.

Idem quum aliquot è familiaribus occidisset, paucis post diebus Epicharmum uocauit ad cœnam:cui ille nimium libere:at nuper,inquit, quum immolares amicos, nonne vocabas. Solēt qui sacrificãt splēdidū epulū apparere,adq; id rogare amicos. Periculosa libertas,quæ plus laudis adfert ferenti,q̃ dicenti.

5 Libertas stulta.

DIONYSIVS.

Dionysius quū magistratus per lr̃as sorte crearentur,& ipsi cōtigisset lr̃a M. dicēti cuidã ꝑ iocum.μωρελογεῖς i. Morio es Dionysi:Imo, inquit, μοναρχήσω monarcha ero.Et adeptus mr̃atū protinus Imperator electus a Syracusanis.Magni erat aĩ,ꝙ illo ioco non offenderet,cōtētus nomē lr̃æ secus interpretari.

1 Omē commodè interpretatum.

Quum autem in initio regni regia ipsius obsideretur, coniuratis in illum ciuibus, amici autores essent, vt imperium deponeret

2 Regnandi dulcedo.

ni

ni mallet captus interfici: ille conspiciens bonem a coquo mactatũ ilico concidere dixit. Quum mors adeo breuis sit, an nõ absurdum sit nos metu mortis tale regnum relinquere? Quanta regnandi libido pectus illius occuparat, qui principatũ morte bene emi putarit?

3 Quum intellexisset filium, cui principatum relicturus erat, ingenui viri coniugem adulterasse, iratus interrogauit, an vnquam tale quicquam in patre comperisset. Hic adolescens: Tu n. inquit, non habebas patrem regem. Nec tu, inquit Dionysius, filium regem habiturus es, ni talia perpetrare desinas. Tyrannus in filio dignum exhæredatione crimen inducabat adulterium.

Adulterium in regis filio.

4 Rursus quum ad filium ingressus conspexisset vasculorum aureorum, & argenteorum magnam vim, exclamans: Non est, inquit, in te regius animus, qui his poculis quæ a me tam multa accepisti, neminem tibi amicum feceris: Sentiens absque ciuium beneuolentia regnũ, nec parari, nec retineri. Beneuolentiam verò maximè conciliat benignitas. At iuuenis rerum imperitus, putabat esse fœlicius habere argenteum, & aurum, quam amicos.

Liberalitas regia.

5 Exegerat pecunias a Syracusanis, deinde quum videret illos lamentantes, obsecrantes, ac negantes se habere quod darent, indixit alteram exactionem, idque iterum, ac tertio fecit. At posteaquam vbi maiorem summam imperasset, audiret illos in foro obambulantes ridere, & scommata in regem iacere, iussit præfectos ab exigendo quiescere. Nunc enim inquit, nihil habent, posteaquam contemnunt nos.

Nudus nõ metuit.

6 Matri suæ præter ætatem nubere cupienti: Ciuilia, inquit, ò mater iura violari possunt,

Nuptiæ intempestiuæ.

sunt,naturæ ius nequaquam.

Quum in aliorum scelerum patratores seuerè animaduerteret vestium furibus parcere solet, vt Syracusij cœnare inter sese,& inebriari desinerent. Solent enim lipoditæ,id est vestium fures in balneis frequentibusq; conuiuijs venari. Quemadmodum autem in balneis,vestes deponuntur, ita in conuiuijs summæ vestes abijci solent, vt togæ,palliaque.

7 Temulentia castigata.

Hostes quidam aiebat se velle cum Dionysio priuatim colloqui,demonstraturum enim quomodo posset præscire quinam ipsi moliantur insidias: Rex admisit hominem, iussitque dicere semotis arbitris. At ille: Da mihi, inquit, talentum, vt existimeris a me audisse insidiatorum indicia. Dedit, ac simulauit sese audisse,admiratus hominis commentum. Nam fucus ille vehemēter vtilis erat ad deterrandas insidias. Sunt qui narrent Maximilianum Cæsarem simili arte simulasse magicas artes.indusia gladiosque fortunatos,genios annulis inclusos,quo facinorosis, & hostibus esset formidabilior.

8 Fucus vtilis.

Cuidam percunctanti num esset otiosus: Absit,inquit,vt hoc mihi vnquam accidat. Sēsit turpissimum esse regi uacare unquam a Reipub. negotijs. Vbi sunt igitur qui bonam diei partem alea,nugisque transigunt?

9 Otium rege īdignū.

Expostulantibus quibusdam, quod honore dignaretur, cæterisque præferret hominem improbum, ac ciuibus inuisum: volo, inquit, esse,quem me magis oderint. Agnouit ingenium multitudinis, si sit in quem inuidiam, odiumque deriuent, mitiores sunt in Principem. Eoq; videas nonnullos monarchas quibusdam, quos tamen ex animo non ament, plurimum dignitatis, & authoritatis permittere,

10 Inuidia in alium deriuata.

tere, vt ipsi tutiores sint a furore multitudinis: qui si extiterit, habent victimam qua ciuium iram mitigent.

12 *Tyrannidem mitigat liberalitas.* Corinthiorum legatis ad se missis, donaria, prout mos est, obtulit: quæ quum illi negarẽt se accepturos, eo quod lex esset apud ipsos vetans, ne legatione fungentes munera acciperent a Principe: Rem, inquit, absurdam facitis, qui quod vnum bonum habet tyrannis, hoc tollitis, dum docetis etiam beneficium a tyrannis accipere periculosum esse. Ille grauem contumeliam indicabat oblata recusare munera, quum hac vna re tyranni se possint alijs commendare. Tyrannidem enim adeptis superest vt potentiæ inuidiam munificentia, comitateque leniant.

13 *Auro bene uti.* Quum audisset quendam è ciuibus aurum habere domi defossum, id ad se deferri iussit. Verum posteaquam is suffuratus auri paululum in aliam vrbem commigrasset, ibique mercatus esset agrum, renocato Dionysius totum aurum reddidit, vt qui iam diuitijs vti cœpisset, desijssetque rem vtilem inutilẽ reddere. Satis declarauit, se non aurum alienum appetisse, sed hominis morbum sanare voluisse, simul vsum auri legitimum demonstrauit, si in agricolationem impendas potius quam in vsuram.

14 *Sapientes inuisi tyrannis.* Dionysius dicere solet, se a sapientibus amicis sibi cauere, quando certum haberet, ne ex his quidem esse quenquam, quin imperare mallet, quam seruire.

15 *Quid optãdũ a Deo.* Idem quum intra regiam sacrum ex more peragereturr, præcoque, sicuti consueuit, precaretur, vt per multa tempora inconcussum duraret Imperiũ: Non tu desines, inquit, abominanda nobis imprecari? Sentiens po-

tiu,

tius a dijs optandum bonam mentem, quàm ea quæ nihil conferunt ad hoĩs fęlicitatem.

16 *Vxor casta.* Tescha Dionysij soror nupta Polyxeno, posteaquàm maritus metu tyranni profugerat & rex sororem accusaret, quòd conscia fugæ mariti nõ indicasset: Adeone, inquit, Dionysi me vilem abiectique animi fęminam iudicas, vt si sensissem illum moliri fugam, non me illi nauigationis & omnium fortunarum comitem addiitura fuerim?

17 *Par pari.* Egregium quendam citharœdum magnificis promissis ad se pellexit, iubens ut quam optimè caneret. Nã quo scitius caneret, hoc plus laturum præmij. Quum ille per dies aliquot accuratè cecinisset, nec quicquam daret rex, cœpit flagitare mercedem. Tum Dionysius asseuerat, se mercedem quam pollicitus fuerat, bona fide soluisse. Qui, inquit ille, ne nummus quidem mihi datus est. At dedi, inquit Dionysius uoluptatẽ pro voluptate. Neque enim ego te minus delectaui spe, quàm tu me cantu.

18 *Amicorũ fides.* Idem admiratus egregiã fidẽ Damonis & Pythiæ: Rogo, inquit, vt me quoque in vestrã amicitiam recipiatis. Alter tyrannus destinarat diem neci, quumq; is pauculos dies petisset rerum domesticarum ordinandarum gratia, hac legẽ impetrauit, vt alter vas amici fieret ea conditione, vt si ille nõ redisset ad diẽ pscriptũ, hic plecteret. Rediit autẽ ad diẽ, mori malens q̃ amicum fallere. Ita seruatus est vterq;, ac regis amicitia decoratus. Tantũ valet egregia virtus etiam apud tyrannos.

19 *Impietas fœlix.* Sacrilegia sua solet facetis dictis obtegere; Locris Proserpinæ templũ spoliarat: mox quum classis illius secundo uento nauigaret; Videtis, inquit, quàm prospera nauigatio

à dijs immortalibus detur sacrilegis.

20 Ioui Olympio dextraxit magni pôderis aureum amiculum, quo eum Hieron è manubijs Carthaginiensium ornauerat: proq; detracto aureo laneum illi pallium iniecit, ita cauillans, Aureum amiculum æstate graue est, hyeme frigidum, laneum ad vtrunque anni tempus accommodatius esse.

Faceta capacitas.

21 Epidauri Aesculapio barbam aureã detraxit, q̄ negaret decorum patrem Apollinem imberbem, ipsum verò barbatum conspici. Aesculapius fingitur Apollinis filius, Apollinem autem semper imberbem facit theologia poetica, Aesculapium barbatum: significans in medico multarum rerum vsum.

Barbati medici.

22 Mensas aureas atque areas dijs dicatas è fanis sustulit. Has inscriptio ex more Græcorum testabatur esse bonorum deorũ, ne quis manum admoliretur. At ille cauillatus est, se deorum bonitate vti. Nam boni dij dicũtur, quòd omnibus benefaciant.

Anathemata.

23 Idem victorias aureas, pateras, & coronas quæ simulachra porrectis manibus sustinebant, velut offerentia, tollebat: dicens se oblata accipere, non eripere: addens perabsurdum esse, a quibus quotidie bona flagitamus, ab his vltro porrigentibus nolle accipere.

Ludibriũ sacrilegio additum.

DIONYSIVS IVNIOR.

1 Dionysius iunior dicere solet, se multos alere Sophistas, non q̄ illos admirarẽt, sed q̄ p illos admirabilis esse studeret. Sciebat populũ de illis tãq̃ de viris doctis magnificè sẽtire, hac persuasione callidè abutebatur ad conciliandum sibi multitudinis fauorem.

2 Quum Polyxenus dialectico Dionysio diceret, Ego te conuinco: Nimirum verbis, inquit: at ego te re ipsa conuinco, qui tuis relictis

Res verbis efficacior.

lictis me meaque colas: Significans illum a schola ad aulam a philosophis ad tyrannum transisse, non facturum, nisi hanc vitam illa indicasset beatiorem.

3 Posteaquàm regno fuit expulsus, cuidam dicenti, Quid tibi Plato & philosophia profuit? Vt tãtam, inquit, fortunæ mutationem facilè ferram. Neque enim sibi manus admouit, quod alij solent: sed Corinthi ludum literarum aperuit.

Philosophia in aduersis.

4 Percũctanti qui factum esset, vt quum pater ipsius tenui fortuna ac priuatus, sibi Syracusanæ ciuitatis principatum parauerit, ipse regis filius, & regnum hæreditate acceptum amiserit. Quoniam, inquit, pater rerum potitus est, quum iam in odium venisset popularis gubernatio: ego quum inuidia laboraret tyrannis principatum suscepi.

Prudẽter.

5 Alteri cuidam hoc ipsum percunctanti, cõpendio respondit: Pater, inquit, mihi regnũ suum reliquit, non fortunam. Non omnia omnibus ęquè fęliciter cedunt.

AGATHOCLES.

1 Agathocles figulo patre natus fuit. Is verò quum Siciliæ potius esset, rexq; declaratus, solitus est in mensa fictilia pocula iuxta aurea ponere, eaque iuuenibus ostendens dicere, Quum antea talia fecerim, commonstratis fictilibus, nunc per vigilantiam ac fortitudinem talia facio, commonstrans aurea. Nõ puduit pristinæ fortunæ, sed gloriosius existimauit regnum virtute partum, quàm si hæreditate obuenisset. Nam regem nasci nihil magni est: at regno dignum se præstitisse, maximum est.

Dignitas industria parta.

2 Quum obsideret vrbem quãdam, quibusdam è muro conuitia in ipsum iaculantibus,

Maledicē tia. dicentibusq; Figule, vnde militibus tuis persolues stipendium? Ille placidus ac ridens respondit, Quum hanc cæpero. At quũ urbe ui potitus esset, venderetque captiuos, Si me, inquit, denuo conuitijs affeceritis, apud heros vestros querar de uobis: ciuiliter illi exprobrans & intempestiuam maledicentiam, & seruitutem maledicentiæ præmium.

3 Ithacensibus nautas ipsius apud eum deferentibus, ꝙ ad insulam appellentes, pecora quædam abegissent: At vester, inquit, rex quũ venisset ad nos, non modò pecudibus abreptis, uerùm ipso etiam pastore exoculato recessit: Alludens ad fabulam de Vlysse, qui Cyclopem Polyphemum excæcauit. — Lepidè.

DION.

1 Dion qui Dionysium regno expulit, quũ accepisset Calippum, cui & inter hospites & amicos suos fidebat maximè, sibi moliri insidias, non potuit inducere animum, ut illũ conuinceret, dicens, Mori satius esse quàm viuere, si non ab hostibus tantùm, verùm etiam ab amicis cauendum esset. Dignus erat optimis amicis, qui mori prius habuerit, quã amico diffidere.

2 Idem exul quũ Pteodoti Megarẽsis opera opus hẽret, & ad ędes illius veniens, uideret illũ ob negociorũ magnitudinẽ ægre quenꝗ admittere, amicis ob id indignantibus dixit, Quid hunc incusamus? Nonne & ipsi quum Syracusis essemus, eadem faciebamus? — Modestè.

ARCHELAVS.

1 Ab Archelao in conuiuio quodam familiaris quidam, sed parum humanus, perijt sibi dari poculum: Archelaus autem illico mãdauit puero, vt hoc poculum daret Euripidi, Id factum admiranti postulatori: Tu quidẽ, inquit, — Ab altero petitum, alteri datum.

inquit,

inquit, dignus eras q peteres, nec acciperes, at hic dignus erat, qui acciperet vel non petẽs: Significans alteri hoc tribuisse regiam familiaritatẽ vt auderet quiduis petere, at Euripidis boni viri pudorem hoc mereri, vt vltro donaretur aliquid.

Idem tonsori garrulo subinde rogãti, quõ te rado, ò rex: Silendo, inquit. Alter aliud responsum expectabat, & hinc dicti lepos. Quidam sunt ĩ curatione morosi, Archelao satis erat, si sileret. Nobis autem interdũ etiã cũ ebrijs pariterq; loquacibus res est. — 2 Garrulitas.

Quum Euripides in conuiuio formosum illum Agathonem amplecteretur deosculareturque, cui iam barba prouenire cœperat, Archelaus amicis dixit, Ne miremini: nã pulchrorum etiam autumnus pulcher est. Ciuiliter excusauit amicum apud amicos. — 5 Ciuiliter.

Thimotheus citharœdus quum ingens præmium ab Archelao sperasset, ac minus speratis accepisset: palàm illum incusabat: proinde aliquã canes hanc particulam, Tu verò terræ filium argentum laudas: nutu regem denotauit. At Archelaus succinuit, Tu uerò petis. In Græcis verbis plus est gratiæ ob vocũ affinitatem, αἰνεῖς, αἰτεῖς, id est, laudas, petis. Turpiter petit, qui non probat quod petit. — 4 Aptè retortum.

Quum a quodam aqua conspersus esset, amicis illum aduersus eum qui hoc fecerat inflammantibus: Imò, inquit, nõ me cõspersit, sed eum quẽ me esse putauit. Quid hac moderatione ciuilius? Hoc exẽplo facilè decet ignoscere, qui licèt in præpotentem, tamen imprudentes delinquunt. — 9 Leniter.

PTOLOMAEVS LAGI FILIVS.

Ptolomæus Lagi filius plerumq; apud amicos & cœnare solet & dormire. Quòd si quã — 1

Frugalitas regia. illos vicissim acciperet cęna, amicorum rebus utebatur; commodato sumēs ab illis pocula, aulæa, & mēsas. Ipse verò sibi non parabat plura quàm exigeret necessitas, sed regalius esse dicebat ditare, quàm diuitem esse.

2 Fames cō dimentū. Idem cum peragranti Aegyptum, comitibus non consequutis, cibarius in casa panis datus esset, negauit ullum cibum unquam sibi uisum suauiorem, aderat enim optimum condimentum fames.

3 Lenitas regia. Quum grammaticum notasset inscitię, quęrens ab eo quis esset Pelei pater, vicissimque audisset, dic tu prius quis sit Lagi pater, amicis inuitantibus ad tantæ improbitatis uindictam, Si regium est, inquit, non pati, ut quoquam dicto attingatur, nec illud regium est quendam dicto lacessere. Iniquè petit vindictam, qui prior lacessiuit, cuiuscunq; dignitatis fuerit. Nec suæ dignitatis meminisse debet, qui referitur, quum eius prærogatiuam lacessendo deposuerit.

XENOPHANES.

1 Timiditas laudata. Xenophanes Lagi filius, quum ipsi Hermoneus timiditatem obijceret, ꝙ nollet secum tesseris ludere: Fateor, inquit, me non solùm meticulosum, verum etiam vehementer meticulosum, sed aduersus honesta: Honesta formidolositas est, quæ deterret à turpibus.

DEMETRIVS ANTIGONI FILIVS.

1 Honos arti habitus. Quum Rhodum obsideret Demetrius, & in suburbio cœpisset tabulā quandā Protogenis clarissimi pictoris opus, in qua pinxerat Ialysin.i.Bacchū: Rhodijs ꝑ caduceatores obsecrantibus, ut tabulæ parceret, respondit se citiùs patris imagines quàm eam picturam aboliturum, Tātum honoris habuit arti rex.

Athe-

Atheniensium qui defecerant vrbē cū cœpisset, eaq; grauiter rei frumentariæ penuria laboraret, protinus conuocata cōcione, dilargitus est illis frumentum gratis. Quumq; his de rebus loquens apud populum barbarismū commisisset, vocem quampiam secus quàm oportuit pronuncians, & quidam è consessu, quō sonanda fuisset dictio, loquentem interpellans admonuisset: Pro hac inquit, correptione, altera quinquaginta medimnorū millia vobis addo. Vtrum in hoc potius miremur, benignitatem in eos, qui modo fuerant hostes, an ciuilitatem, qui corrigentis officium non tantum boni consuluit, uerumetiam tanta mercede dignum existimauit. — 2 Victor benignus.

Demetrius quum Megarā occupasset, Stilbontem philosophum accersitum rogauit, nunquis militum aliquid rerum abstulisset: Nullus, inquit. Neminem enim vidi qui sciētiam raperet. Sentiens sola animi bona non esse bellorum violentiæ obnoxia. — 3 Philosopho honos habitus.

Rursus quum Demetrius abductis omniū ciuium seruis Stilbonti diceret, Ciuitatem uestram liberam uobis relinquo: Rectè, inquit Stilbon: nullum enim in ciuitate seruū relinquis. — 4 Salsè.

Lysimacho Demetrium impetente conuitis, dicenteq; Lamiam sibi uisam, meretricē de scena tragica prodeuntem hæc erat amica Demetrij, magnificè culta. Demetrius respondit, meretricem Lamiam esse modestiorem, meliusq; moratam, quam ipsius Penelopem: coniugem illius notans. — 5 Lamia meretrix.

Quum legatis à Demetrio ad Lysimachū missis, Lysimachus per ocium narraret aliquando, quomodo coactus ab Alexandro cum ferocissimo leone colluctatus fuisset, — 6

& cicatrices ostenderet in cruribus brachijs è feræ ungulis relictas, legati dixerunt. Et noster rex graues feræ Lamiæ morsus in collo gestat: notantes suauiorum amatoriorum vestigia, simul alludentes ad lamiam beluam.

Lamiæ morsus.

7 Nemo Demetrio fuit vtraq; fortuna exercitator. Itaq; solet in fortunam illud Aeschili dicere.

Fortunæ vicissitudo.

Σύ τοι μ' ἐφύσας, σύ μ' ἐπικαθαιρεῖν μοι δοκεῖς. i. Tu me extulisti, tu ipsa rursus deijcis.

8 Quum Erasistratus Demetrio Antiochi filij mentem qua mori destinarat, indicasset, simulque fassus esset huius affectionis causam esse amorem: Demetrius qui adolescentem unicè adamabat, per omnia multis cum lachrymis cępit obtestari, ut illius incolumitate consuleretur. Quum Erasistratus addidisset immedicabile malum esse, ꝙ in ipsius uxorem deperiret: hoc audito Demetrius multò vehementius cępit obtestari, ut ob salutē filij cederet illi suam coniugem. Ista, inquit, ò pater, tibi facilè dicuntur: sed aliud diceres, si tuam cōiugem Stratonicen adamaret. Hic quū rex deos comprecaretur, vt liceret amorem filij commutare, & à medici coniuge in suam transferre, nihil se non facturum si modo liceret seruare filium: Erasistratus patris dextram amplexus: Nihil est, inquit, o rex, in quo iam Erasistrato indigeas. Etenim quum & pater sis & maritus & rex, optimus eris tuæ familiæ medicus. Non enim in coniugem meam, sed in Stratonicen tuam Antiochus deperit. Post hæc Demetrius edixit, ut Antiochus rex, Stratonice, quam filio cessit, regina nominaretur.

Pietas mira in filiū.

9 In machinis bellicis in tantū ingenio, arteque præcelluit, vt meritò de illo iactatum sit

Deme-

Demetrij machinas magnitudine sua etiam amicis stuporem, pulchritudine verò etiam hostibus adferre voluptatem.

ANTIGONVS SECVNDVS.

Antigonus secundus, quum Demetrius pater esset captus, ipsiq; per amicū in hoc missum mandasset, ne curaret, si quid scriberet à Seleuco compulsus, neque ciuitates illi cederet: vltro scripsit ad Seleucum, cedens illi totā ditionem, seq; obsidem offerens, si Demetrius pater dimitteretur. Hic pietas certabat cum pietate. Pater sui negligens, volebat parci filio, filijq; regno: filius contra patris libertatem & regno, & seipso priorem habuit.

1 Pietas in patrem.

Quum pugnaturus esset aduersus Ptolemæi milites, gubernatorq; admoneret plures esse naues hostium: Pro quot, inquit, nauibus supputas, ꝙ ego hic præstò sum? Sentiens ad uictoriam plurimum habere momenti, si strenuus Imperator præsens regat exercitū. Ptolemęus autem tum suis non aderat.

2 Oculus domini.

Quum aliqñ cederet hostibus immainentibus, aiebat se non fugere, sed vtilitatem à tergo sitam persequi. Sentiens non esse turpe fugere, quoties magis expedit hosti dare locū, quàm conserere manus. Dicti gratia in hoc est, ꝙ quem fugere & persequi sint contraria, ille fugiens interpretabatur se persequi magis quam fugere. Persequimur. n. hostem, & persequimur id, quod studiose expetimus.

3 Fuga excusata.

Adolescēti cuidam, qui patrem habuerat fortem, quanquàm ipse non admodum, vt videbatur, bonus erat miles, postulanti ut patris stipendia caperet: At ego, inquit, ò adolescentule, nō ob patrias, sed ob ꝓprias cuiusq; viri virtutes mercedē ac munera dare soleo. Hoc sermone iuuenem extimulans, ut patris

4 Sua quisque virtu te cōmen detur.

fortitudinem æquaret, si quantum ille capere solet, vellet accipere. Apud Græcos maior est dicti gratia ob uocum affinitatem ἀνδραγαθίας πανταγαθίας quę vox posterior ad prioris imitationem efficta est.

Placere bonis.

5 Zenone defuncto, quem unum ex philosophis maximè suspiciebat dicere solet, gestorum suorum theatrum esse sublatum, quòd ad illius viri iudicium potissimum componeret suas actiones, quem unum pro multis hominum millibus habebat.

LYSIMACHVS.

6 Lysimachus in Thracia superatus à Dromacheta, quum ob sitis impatientiam, tũ se tũ exercitum dedisset, posteaquam bibit iam factus captiuus. O dij, inquit, quam breuis voluptatis gratia me ex rege feci seruum?

Exiliũ excusatum.

7 De Philippide quod hic habebatur, refertur suo loco, neque enim hoc est apophthegma Lysimachi, sed Philippidis.

Idem offensus libertate Theodori, dixit illi: Quoniam istis eras moribus, patria te eiecit. Sanè, inquit, quòd me vt Semele Bacchũ ferre non posset: Sentiens se maiorem esse, q̃ vt à malis ferri posset, à quibus tamen non tã suo, quàm ipsorum malo pulsus esset. Semele Bacchum conceperat ex Ioue fulminante: quumq; fœtum igneum ferre non posse t infans euectus est, & Iouis fœmori insitus.

ANTIPATER.

Amicitia regum.

8 Antipater quum didicisset Parmenionem ab Alexandro interfectum, dixit: Si Parmenio struxit insidias Alexandro, cui fidendum est? Si non struxit, quid agẽdum? Erat Parmenio velut alter Alexander in rebus militaribus. Si tantus amicus fefellit, non est tutum cuiquam amico fidere. Si Alexander nihil com-

commeritum sustulit, præstat a regum negocijs abstinere.

De Demode oratore iam grandæuo dicere solet, Demadis ut immolatæ uictimę, nihil superesse præter linguam & ventrem. Nam uenter ex hostia abijciebatur, & lingua dabatur præconi. Ita senex orator tantū loquebatur. Loquacitas.n.crescit cum ætate. Tradunt autem Demadē luxui gulæ fuisse deditum, vnde & Phocionis reprehendit frugalitatem.

9 Venter & lingua.

ANTIOCHVS TERTIVS.

Antiochus tertius scripserat ciuitatibus, ut si quid per literas iuberet, quod aduersaretur legibus, ne curarent, perinde quasi ipso nescio scriptum esset. Interdum enim principes dum metuunt quosdam offendere, scribunt quæ fieri nollent. Quicquid autem pugnat cum legibus, hoc velut insciente principe tentatum haberi decet.

10 Iustè.

Idem quum Dianæ sacerdotem vidisset supra modum eleganti forma, continuò soluit Epheso, veritus ne vis amoris aliquid ipsum facere compelleret, quod fas non esset. Immane quantum absunt ab huius ethnici principis religione Christiani milites, qui Deo dicatas virgines constuprare pro ludo ducunt.

11 Pudicè.

EVMENS.

Eumenes insidijs petitus à Perseo, credebatur extinctus. Is rumor quum Pergamum esset perlatus, Attalus eius frater imposito sibi diademate, ductaq; fratris uxore, regnū occupauit. Cęterùm quum audisset illū uiuum, ut solet, profectus est illi obuiam vnà cum satellitibus hastam gestans. Eumenes autem amāter illum amplexus dixit ei in aurem, Ne festines ducere prius, quàm me mortuum uideris; nec prætereà per omnem vitā vllam

1 Humanitas fratrū.

offensi

offensi animi significationē vel dicto, vel facto dedit. Quin etiam moriens fratri & vxorem,& regnū reliquit: Cuius animi memor Attalus, quum multos ex se liberos haberet, nullum, tamen regno educauit, sed Eumenis filio postcaquam adoleuisset adhuc viuens principatum tradidit:

PYRRHVS.

13 Pyrrhus Epirotarū rex, quum a filijs etiā num pueris interrogaretur, Cuinostrū relinques regnū? Quicunque, inquit vestrum acutiorem habuerit ensem: Significans se non ætati daturum principatus successionem, sed virtuti. Hoc stimulo liberos omnes ad certamen fortitudinis excitauit.

Virtus succedit.

Interrogatus vter melior tibicē uideretur

14 Pythone, an Charisius: Polysperches, inquit. Is erat egregius dux exercitus. Contempsit artem imbellem, & utrique prætulit strenuum ducem.

Ars imbellis.

15 Bis commisso cum Romanis prælio uicerat, sed desideratis compluribus amicis ac ducibus, hic Pyrrus, Si uno, inquit, adhuc prælio Romanos vicerimus, actum fuerit de nobis. Quod uicti solent dicere, hoc dicebat victor: declarans uictoriam magno emptam, nō esse uictoriam, sed calamitatem.

Victoria magno empta.

16 Quum è Sicilia solueret, frustratus, videlicet eius potiundæ spe, conuersus ad amicos, Cuiusmodi, inquit palestrā reliquimus Romanis & Carthaginensibus: Significans se certamen hoc cruentum & operosum, libenter alijs cedere. Interdum fœlicis est non assequi, quàm nimio mercari, quod ambis.

Magno paranda.

17 Pyrrhus ei cui delectum militum commiserat, dixisse fertur, Tu grandes elige, ego eos forteis reddam; Significēs institutione fieri

Institutio

bonum

bonum militem. Fertur autem Pyrrhus disciplinæ militaris optimus fuisse magister.

18 *Eloquentiæ vis.* Idē dicere solet plures vrbes Cineam oratione subegisse, quā ipse cepisset armis. Erat autē Cineas Thessalus vir magni ingenij, qui audito Demosthene ad illius æmulationē se contulerat, sed vim præcipuè exprimens. Cōfirmatum est itaque quod dicit Euripides; πᾶν ἐξαιρεῖ λόγος ὃ καὶ σίδηρος πολεμίων δράσειεν ἄν. i. Cuncta sermò conficit, Quæcunque ferrum efficere possit hostium.

19 *Aquila in nubibus.* Quum rebus fæliciter gestis domum rediisset, & a suis aquila diceretur, Per vos, inquit, aquila sum. Qui enim non essem, quum vestris armis veluti pennis subleuer? Modestissimè gloriosi cognominis laudē in suos milites transferens, vitauit inuidiam.

Moderate. In Ambracia quum amici suaderent, vt quendam maledicum multa in ipsum blaterantem expelleret: Satius est, inquit, ut hic apud paucos nobis maledicat, quam apud omnes obambulans.

20 *Reges nō admittendi.* Quum Athenas venisset, & ingressus arcē Palladis rem diuinam fecisset, eodem die descendens ex arce, collaudauit quidem Atheniensium erga se fiduciam. Cæterum admonuit, si saperent, ne posthac cuiquam regum portas aperirent: Significans omnibus regibus natura inuisam populi libertatem.

21 *Sapiens sub stulti persona.* Meton quidā, quū in concione Tarentini tractarent de bello suscipiendo, deq; Pyrrho asciscendo, sumpta corona & lucerna, præcedente tibicine velut ebrius commessabundus venit in forū: atq; vt fit alijs applaudentibus alijs ridentibus, nōnullis et ad canēdum hominem inuitantibus processit in concionem, ac tanquam cantaturus astitit. Silente verò

turba

offensi animi significationē vel dicto, vel facto dedit. Quin etiam moriens fratri & vxorem, & regnū reliquit. Cuius animi memor Attalus, quum multos ex se liberos haberet, nullum, tamen regno educauit, sed Eumenis filio posteaquam adoleuisset adhuc viuens principatum tradidit.

PYRRHVS.

13 Virtus succedit. Pyrrhus Epirotarū rex, quum a filijs etiānum pueris interrogaretur, Cui nostrū relinques regnū? Quicunque, inquit vestrum acutiorem habuerit ensem: Significans se non ætati daturum principatus successionem, sed virtuti. Hoc stimulo liberos omnes ad certamen fortitudinis excitauit.

14 Ars imbellis. Interrogatus vter melior tibicē uideretur Pythone, an Charisius: Polysperches, inquit. Is erat egregius dux exercitus. Contempsit artem imbellem, & utrique prætulit strenuum ducem.

15 Victoria magno empta. Bis commisso cum Romanis prælio uicerat, sed desideratis compluribus amicis ac ducibus, hic Pyrrus, Si uno, inquit, adhuc prælio Romanos vicerimus, actum fuerit de nobis. Quod uicti solent dicere, hoc dicebat victor: declarans uictoriam magno emptam, nō esse uictoriam, sed calamitatem.

16 Magno paranda. Quum è Sicilia solueret, frustratus, videlicet eius potiundæ spe, conuersus ad amicos, Cuiusmodi, inquit palestrā reliquimus Romanis & Carthanensibus: Significans se certamen hoc cruentum & operosum, libenter alijs cedere. Interdum fęlicis est non assequi, quàm nimio mercari, quod ambis.

17 Institutio Pyrrhus ei cui delectum militum commiserat, dixisse fertur, Tu grandes elige, ego eos forteis reddam: Significēs institutione fieri

bonum

bonum militem. Fertur autem Pyrrhus disciplinæ militaris optimus fuisse magister.

18 Eloquentię vis.

Idē dicere solet plures vrbes Cineam oratione subegisse, quā ipse cepisset armis. Erat autē Cineas Thessalus vir magni ingenij, q audito Demosthene ad illius æmulationē se contulerat, sed vim præcipuè exprimens. Cōfirmatum est itaque quod dicit Euripides, πᾶν ἐξαιρεῖ λόγος Ὃ καὶ σίδηρος πολεμίων δράσειν ἄν. i. Cuncta sermò conficit, Quæcunque ferrum efficere possit hostium.

19 Aquila in nubibus.

Quum rebus fæliciter gestis domum rediisset, & a suis aquila diceretur, Per vos, inquit, aquila sum. Qui enim non essem, quum vestris armis veluti pennis subleuer? Modestissimè gloriosi cognominis laudē in suos milites transferens, vitauit inuidiam.

Moderate.

In Ambracia quum amici suaderent, vt quendam maledicum multa in ipsum blaterantem expelleret: Satius est, inquit, ut hic apud paucos nobis maledicat, quam apud omnes obambulans.

20 Reges nō admittendi.

Quum Athenas venisset, & ingressus arcē Palladis rem diuinam fecisset, eodem die descendens ex arce, collaudauit quidem Atheniensium erga se fiduciam. Cæterum admonuit, si saperent, ne posthac cuiquam regum portas aperirent: Significans omnibus regibus natura inuisam populi libertatem.

21 Sapiens sub stulti persona.

Meton quidā, quū in concione Tarentini tractarent de bello suscipiendo, deq; Pyrrho asciscendo, sumpta corona & lucerna, præcedente tibicine velut ebrius commessabundus venit in forū: atq; vt fit alijs applaudentibus alijs ridentibus; nōnullis ēt ad canēdum hominem inuitantibus processit in concionem, ac tanquam cantaturus astitit. Silente verò

turba

turba dixis: Rectè facitis viri Tarentini, qui iocari, ludereque dum licet, qui velint, permittitis. Atqui si sapitis, omnes hac ludendi libertate fruemini prius, quàm Pyrrhus adueniat. Nam tum non nostro, sed illius arbitrio viuendum erit.

22 Cineas vt Pyrrhum a bellandi studio reuocaret, sic per ociũ cum illo colloquutus est: Romani ferũtur bellacissimi, sed his superatis quid dein agemus Pyrrhe? Tũ Italiã, inquit Pyrrhus, totam occupabimus. Hic denuo Cineas, Quid Italia subacta? Sicilia, inquit Pyrrhus, proxima est. Tũ Cineas, Nũ hic erit militiæ finis: Nequaquã, inquit Pyrrhus, sed hæc tñ præludia sunt ad res maiores. Superest Lybya & Carthago, Rectè, inquit Cineas, nã his potitus facilè & Macedoniã recipies, & Græciæ dominaberis. Sed deletis omnibus quid tandem faciemus: Hic arridens Pyrrhus, Tũ inquit, ociũ agemus ò beate, & quotidie Cothon erit, mutuisq; sermonibus nos inuicem delectabimus. Tũ Cineas, At quid vetat ò rex quò minus nunc iam isto ocio isto Cothone & mutuus sermonibus perfruamur? Nunc enim citra negotium suppetit nobis ea facultas, quam per sanguinem, per molestias, per pericula tum nostra, tum aliorum sequimur, incerti an assequuturi.

Cõsilium prudens.

Modeste.

23 Quum Pyrrhus rex falsas aduẽtus sui causas prætexens Laconicam inuasisset, diripuisfetque, Lacedæmoniorum legatis expostulantibus, quòd non indicto bello Laconicam inuasisset. Nec vos, inquit, Spartani, quod factu ri estis, prius alijs denunciatis.

Inexpectato.

In victoria Tarentina Romanorum militum virtutem, ac ducum prudentiam admiratus, explicauit, O quam facile erat Orbis impe-

Imperium occupare, aut mihi Romanis militibus: aut me rege Romanis. Ita Florus in Epitome libro primo.

ANTIOCHVS.

14 Reges raro uerum audiunt.

Antiochus ille, qui bis exercitum duxit adversus Persas, quum in venatu quodam ferã insequitur aberrans ab amicis ac famulis, in casam pauperum quorundam, quibus ignotus erat, introijt? atque inter cœnam iniecta mẽtione regis, audiuit & inter cętera qđ ꝓbus esset, sed plerasque functiones mandaret amicis improbis, ipse ad eorum facta conniuens: tum ꝙ immodico venandi studio frequenter necessaria negligeret. Ad hęc tũ tpis nihil respõdit, nec quis esset prodidit: verum vbi diluculo satellites venissent ad casam, iã que agnosceretur: allata purpura simul cum diademate, Agè, inquit, ex quo vos indui, heri primùm vera de meipso audiui. Nam ferè hoc studiũ est his, qui uiuunt in aulis principum, ne quid audiat nisi blandum auribus.

15 Antiochus quum a L. Scipione vltra Taurum montẽ submotis Imperij finibus, Asiam prouinciam, vicinasq; ei gẽtes amisisset, gratias egit populo Romano, ꝙ magna parte curarũ per eos liberatus esset. Intellexit vir prudens vnius hominis animum: quamuis uigilantem, non posse tot negotijs parem esse.

GRAECORVM DVCVM Apophthegmata.

Themistocles quum esset adolescens, in compotationibus ac mulierum amoribus volutabatur. at posteaquam Miltiades factus Imperator apud Marathonẽ deuicisset bar-

baros

Gloriæ studium. baros, iam nullus offendit illum quicquam agentem præter decorũ. Percunctantibus autem vnde sic esset repente mutatus: Miltiadis, inquit, trophæum non patitur me dormire, neque cessare: Gloriæ studiũ excussit amorem voluptatum, clauum vt aiunt, clauo.

2 Præcones poetæ. Interrogatus vtrũ Achilles esse mallet an Homerus? Dic ipse prius, inquit, vtrum malles esse victor in Olympijs, an preco, q victores pronunciat: Sentiens multo præstantius esse res egregias gerere, quàm gestas celebrare, Homerum præconi conferens.

3 Retortum crimen. Adimantus abhorrens a pugna nauali, ad Themistoclem qui Græcos huc hortaret, incitaretque, ita loquutus est: O Themistocles, qui in certaminib. ante alios prosiliũt mos ẽ flagris cedere. Cui Themistocles, Sic est Adimante, vt dicis, sed nec eos qui se subducunt coronat quisquã. Adimantus notauit in Themistocle precipitem audaciã, ille vicissim illum insimulauit formidolositatis, qui cũ opportunitas inuitaret detrectaret pugnam.

4 Fiducia. Quum Eurybiades baculum sustulisset in Themistoclem obrepentem; Percute, inquit, sed tamen audi: presens animus & suo fidens consilio.

5 Exul ĩ patriã pius. Idem quum Eurybiadi nõ persuaderet, vt in angustijs committeret nauale præliũ, clã ad barbarum misit qui illum hortaretur, ne formidaret Græcos fugã adornantes. Persuasus rex prælio superatus est, nimirum pugna commissa loco Græcis commodissimo. Post hæc denuo misit ad illum, qui monerent, ut quã posset ocyssime fugeret ad Hellespontũ: Græcos.n.de soluendo põte cogitare: hęc calliḋe, quò quũ hoc ageret, vt Græcos seruaret, Regis incolumitati prospicere videretur.

Hoc

Hoc ingenio Græciam a barbaris liberauit non minore gloria, quam Miltiades retulerat ex Marathonia uictoria.

6 Seriphio cuidam obijcienti, q non ex sese, sed ob vrbis nobilitatem celebris esset. Vera, inquit, prædicas. Neq; enim ego si Seriphius essem, clarus essem, neque tu si Atheniensis, non inficiatus est urbis celebritatem, nonnihil facere ad illustre nomen, sed illum esse tã ignauum, ut etiam si fuisset natus Athenis, nihilo minus fuisset obscurus futurus.

Obscuritas.

7 Antiphates adolescens qui prius Themistoclem amantem fugerat, ac fastidierat, vbi vidit illum gloria celebrem, potentiaq; magna pollentem, ultro adijt illum blandiens: cui Themistocles. O adolescens, sero quidem ambo, sed tamen sapere cœpimus: Sentiens illũ non arripuisse occasionem sese offerentem: sibi uerò nunc non uacare per negotia talibus affectibus indulgere.

Occasio neglecta.

8 Simonidi petenti, ut in negocio quodam sententiam iniustam pronunciaret: Neque tu, inquit bonus poeta fueris, si præter musicæ modulos caneres: neque ego Princeps bonus, si contra leges pronunciem.

Instè.

9 Filium quem mater adamabat, atq; in deliciјs habebat, plurimum omnium Græcorum posse colligebat hunc in modum: Athenienses, inquit, dominantur Græcis, ego Atheniensibus, mihi mater, matri filius.

Affectus priuati.

10 Quum ex procis filiæ uirum probum diuiti prætulisset, quibusdam hoc admirantibus; Malo, inquit, virum absque pecunia, quam pecuniam absque viro. Vir strenuus facilè parabit pecuniam, ignauo pecunia inutilis est.

Vir pecunia potior

11 Quũ prædiũ venderet, iussit præconem hoc

Vicinus bonus.

addere, quod bonum haberet vicinum: Sentiens iuxta Hesiodū, ex bono vicino plurimum esse vtilitatis, vt contra, ex malo noxę plurimum.

12 Ingratitudo.

Atheniensibus ipsum contumelia afficientibus: Quid tumultuamini, inquit, aduersus eos, a quibus sæpenumero fuistis affecti commodis? Aiebat autem se similem platanis, sub quarum vmbram accurrunt hoīes afflicti tempestate, & easdē, simul vt redijt serenitas, vellunt, conuitijsque petunt: Sentiens hunc esse populi morem, vt in belli periculis implorēt opem fortium virorum, in pace contemnant ac vexent eosdem.

13 Armata timiditas.

In Eretrienses ita cauillari solet, vt diceret eos similes piscium, qui gladioli vocantur, quippe qui gladium quidem haberent, cor autem non haberent: notans illorum ignauiam, quod armatis non adesset animus.

14 Exilium fœlix.

Posteaquam Themistocles primum Athenis, mox tota Græcia depulsus, ad Persarum Regem confugisset, admissus iussus est dicere: at ille respondit, orationem similem esse pictūratis stragulis: Nam quemadmodum, inquit, illæ dum extenduntur, ostendunt imaginei, dum contrahuntur, celant easdem, & abolent: itidem fit in oratione. Petijt autem anni spatium, vt interim Persicam linguam suo arbitrio perdisceret, ne Regi per interpretē cogeretur ea quæ sentiret explicare. Diffisus est interpres, qui dū quædā omittit, quædam addit, quædā aliter narrat, perdit orationis gratiam. Vbi verò multis muneribus a rege est honoratus, citoque factus dites, dixit suis: O pueri perieramus, nisi perissemus. Perire videtur, qui cogitur exulare. At Themistocli feliciter cessit exilium.

15 Quum Xerxes expugnatis Thermopylis crudeliter

deliter tractasset Astum, & hac fama perterriti classiarij cogitarent de repetenda domo, idq; plerique suaderent, solus Themistocles obstitit, dicens eos vniuersos hostibus fore pares, dispersos verò petiturus. Ita probus Aemilius.

Coniūctæ vires.

16 Nil mediocre.

Themistoclis pædagogus dicere solet: Nihil, inquit, mediocre futurus es, ò puer: Nam aut magnum bonū eris Reipublicæ, aut magnum malum. Generosa indoles, si accedat recta institutio, magno bono est patriæ: sin ad vitia degeneret, ingens adfert malum.

17 Institutio

Qui adolescens feroci mutabiliq; ingenio videbatur, mirantibus mutatos mores, dicere solet: Asperos, & indomitos pullos in optimos equos euadere, si quis illis adhibeat disciplinam rectamque institutionem.

18 Gloria ducis.

Ad Olympiæ celebritatem profectus, quū in stadium processisset, omnes neglectis certaminibus oculos in ipsum intenderunt, in eoque, contemplando diem totum consumpserunt, ac Themistoclem illum cum plausu, & admiratione peregrinis ostenderunt. Ea re lætus vir gloriæ cupidissimus, dixit amicis, se hodie laborum, quos pro Græcia suscepisset, omnium fructum amplissimum reportasse.

19 Aequalitas.

Idem facilitate morum multos ciuium sibi conciliarat, atque hinc popularem potentiam adeptus. Itaq; cuidam ipsum admonenti: Bene principatum geres Athenis, si cunctis æqualis, & communis esse voles: respondit: Nunquam ei sellæ insederim, vnde nihilo plus à me ferrent amici quam alieni.

20 Memoria.

Idem ludum præteriens, in quo diceretur esse professio, rogauit, quid is profiteretur: quum responsum esset, artē memoriæ, cōtempsit, dicens, At ego malim artē obliuiscendi.

Vox hæc digna fuit eo, qui linguam Persicam intra annum potuit ediscere. Et sunt quorum obliuio nobis gratior sit, quam memoria. Facile meminimus quæ volumus: at non licet obliuisci quæ volumus.

21 Quum aliquando theatrum peteret, interroganti cuidã, cuius vocem esset libentissimè auditurus: Eius, inqt, a quo laudes meæ, q̃ optimè canerentur: Ingenuè fassus, se magno gloriæ studio teneri. Solent autẽ olim musici in publico virorum illustrium laudes canere.

22 Quum aliqñ ad mare visendi cadauera gratia accessisset, ac torques, armillasque passim disiectas videret, ipse quidem præterijt, sed amico qui sequebatur, dixit. Collige tu tibi: nam tu Themistocles non es. Ne tam obuia quidem præda commoueri potuit, vt quicquam ageret indignum egregio duce, cui gloria debet esse satis magnum virtutis præmium.

Præda cõtempta.

23 Quum apud Andrum argentum peteret. Duos, inquit, ad vos adduco Deos. Vim ac Suasionem, significans, si minus impetraret suadendo, se vi ercepturum. At illi responderunt, apud se quoq; duas magnas esse Deas. Inopiam, & impossibilitatem, per quas non liceret dare, quæ petebat.

Dij, vis, & Suasio.

24 Ab Artabano regis Persarum Satrapa rogatus, quem Græcorum diceret aduenisse. Hoc, inquit, ante Regem nemo sciet Atrabane. Senserat Artabanus a colloquio non esse uulgarem hominem. Themistocles autem ignotus esse studuit, donec se regi suapte oratione commendaret. Rex audito Themistocle precatus est Deum suum Arimenium, eam mentem immittere pergeret hostibus suis, vt eiusmodi viros a se expellerent.

Optimi eijciũtur.

ARI-

ARISTIDES.

Aristides cognomento Iustus, semper suo unius præsidio fretus, Rep. administrabat, à sodalitatibus abhorrebat, velut amicorũ potentia, q̃ ad iniuriã alijs inferrendã adderet animũ. Quantũ ille vir abhorruit ab omni factione: qui non ob aliud vitabat amicitias, q̃ ne per illos adigeretur ad aliquid faciendum, quod iustũ non esset, aut cogeretur abstinere ab eo, qđ iudicasset Reip. conducere. 1 Factiones & sodalitates.

Quum Athenienses eò concitati essent, vt Aristidem ostracismo (id erat damnationis genus, quod testulis peragebatur) in exilium agerent, ac rusticus quidam illiteratus testulam ad eum deferẽs iussisset, vt Aristidis nomen inscriberet: Nostine, inquit Aristides, Aristidem? Quum ille negasset se nosse, molestè tñ ferre, q̃ Iustus cognomine diceretur, siluit Aristides, & nomen suum inscripsit testulæ ac reddidit: tam leni animo ferebat iniustam dãnationem. Grauissimum autem vitæ innocenter actæ testimonium, è tãta multitudine neminem extitisse, qui aliud objiceret, quàm iusti cognomen, quod ipse tamen sibi non imposuerat. 2 Lenitas.

Erat illi simultas cum Temistocle. Huic quum delectus esset collega ad peragendam legationem: Vis, inquit, Themistocles, vt in his montibus simultatem deponamus? Nam si videbitur, reuersi illam resumemus. Priuatos affectus publicæ posthabuit vtilitati. Ex his enim ferè omnis humanæ vitæ pernicies nascitur. 3

Quũ Grecis tributa indixisset, tãto pauperior rediijt, quãtum absumpserat in peregrinatione. Atqui in tali genere functionis solent alij messem opimam metere. Eò magis 4

ille cauit, nequid suspicionis eiusmodi constaret sibi, proinde suis impendijs rem gessit.

5 Sanctitas non ficta. Quum hi versus, quos de Amphiarao scripsit Aeschylus, in theatro recitarentur.

Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει
Βαθεῖαν αὔλακα διὰ φρενὸς καρπούμενος,
Ἀφ' ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα.

Neq; enim videri, at esse vir studet optimus,
Segetem profundam mente studiosa colens,
Consilia quando hinc germinant salubria.

Totus populus in Aristidem vertit oculi agnoscens hoc laudis in eum competere.

6 Simultas magistratuum. E concione quadam, in qua frustra Themistocli obstiterat, discendens, clara voce testatus est, res Athenensium incolumes esse non posse, nisi & ipsum & Themistoclem in barathrũ conijcerent: prius habens in carcerem ire, ꝙ ob duorum simultatem minus rectè consuli publicis commodis.

7 Aequitas. Quendam reum egerat: at quum iudices ob Aristidis accusationẽ nollent audire reũ, sed protinus ad suffragia, quibus eum damnarent, properarent, Aristides supplex ꝓ reo intercessit apud iudices, vt eum iuxta legum præscripta diligenter audirent. Tanta erat in viro legum, æquiq; obseruatio.

8 Extra causam. Quum inter duos priuatos causam cognosceret, & alter quò Aristidem irritaret in aduersarium, extra causam multa commemoraret, quibus ille læsisset eum; Aristides interpellans hominem: Ista nunc, inquit, missa fac bone vir, & si quid te læsit eloquere: tibi enim in præsentia, non mihi iudex sedeo.

Fuit & procurator fisci: qđ munus quum sanctissimè gessisset, tamẽ à Themestiocle delatus est, ac repetundarum damnatus. Sed

opi-

opinatū fauore non solum illi mulcta remissa est, verū, et eidē redditus est muneri. Quod p simulationem sic administrauit, vt omissa pristina seueritate, lenem se facilemq́; pberet ijs, qui publico malo gaudent ditescere. Horū opera factum est, vt populus tertio munus summis fauoribus idem deferret Aristidi. Tum ille. Ob integrè gestum munus damnastis, nūc quoniā preter æquum multa concessi ciuitatis expilatoribus, honore dignum iudicatis: hoc igitur honore delato, plus mihi dedecoris afferri puto, q̄ damnato, ac mulctato irrogastis. Notat qbus artib[9] posset fieri gratiosus apud populū, nisi maluisset iustus esse q̄ palusibilis. Simile quiddā apud Terentium facit Demea.

Damnata integritas

10 Quum iret exulatū sublatis in cęlum manibus Deos compr[illegible]tus est, sic prosperarent res Atheniensium, v[illegible]llis Aristides nunquam veniret in mentem. In rebus enim afflictis solet populus ad egregios viros confugerę, id quod euenit. Siquidem tertio post anno quū Xerxes Atticam adoriri statuisset, Aristides ab exilio reuocatus est.

Vindictæ neglectus.

11 Themistocles in concione dixit, se reperisse consilium, quod summopere pertineret ad dignitatem Atheniensiū, sed id eius esse generis, vt proferri non expediret, populus censuit vt uni Aristidi indicaret, si is probaret, probaturos omnes. Quum igitur Themistocles indicasset Aristidi se de incendenda Græcorū nauali statione cogitare: sic enim fore, vt Athenienses toti Græciæ dominarentur: Aristides ad populum prodiens dixit. Themistoclis consilio nihil esse utilius, sed eodem nihil inhonestius. Hac audita voce populus vetuit, ne super ea re in posterum verba faceret Themistocles. Hic certè populus quiddam phi-

Autoritas

losophicum pstitit, repudiãs vtilitatẽ cũ turpi tudine coniunctã: simulq; declarauit, quanta sit spectatæ virtutis autoritas, qui non dubitarit Reip. fortunam vnius iudicio committere.

12 Quum Themistocles irrideret Aristidis cõsilium hoc agentis vt census esset in tuto, dicens eam laudem non esse viri, sed scrinij tutò seruantis aurũ: deinde summã boni duces laudem definiret, scire, ac præsentire hostium consilia: Et isthuc, inquit, ò Themistocles, faciendum est, sed in primis oportet habere manus abstinentes, atque hæc egregij ducis præcipua laus est. Hoc sermone taxauit Themistoclis rapacitatem.

13 Quum Aristides duceretur ad supplicium, quidam inimicus expuit illi in faciem: illi nihil aliud quam absterfit faciem, & subridens ait magistratui comitanti: Admone istum, ne postea tam improbè oscitet. Huic simillimum est, quod ascribunt Phocioni.

Marcus Imperator triduum commoratus Smyrnæ, quoniam nondum viderat Aristidem, misit Quintilios, qui illum stipatũ adducerent. Quur, inquit, Cæsar, te sero videmus? Q m, inquit, consideratio quædam me impediebat. Cum Cæsar hominis simplicitate delectatus. Qũ, inquit, audiam te? Hodie, inquit, propone, & cras audi. Non enim sumus de numero vomentium, sed exactè loquentium. Licetne, ò Imperator adesse familiares dictioni? Licebit, inquit Cæsar, est negotium pudicum. Rursus Aristides. Concedatur, inquit, illis tum acclamare, tum applaudere quantum possunt. Hic arridens Cæsar: Isthuc, inquit, in te situm est.

Idem dixit Arimaspas esse cognatos Philippi, quod ea gens gignat vnoculos.

MYRO-

MYRONIDES.

Myronides creatus dux exercitus aduersus Bœotos, edixit ut Athenienses exirent. Quum autem adesset congrediendi tempus, ducesq; monerent nondum omnes adesse. Adsunt, inquit, qui pugnaturi sunt. Hos itaque quum videret promptos, hostem aggressus vicit. Sic interpretans, eos qui ob ignauiam non studuissent tempestiuè adesse, ne in pugna quidem bonam operam nauaturos.

14 Ignaui non expectandi.

PERICLES.

Pericles quotiescunque belli dux creatus esset, chlamydem induens apud se dicere consueuit. Attende Pericles, quod gesturus es imperium in liberos, in Græcos, & in Athenienses. His dictis se vir cordatissimus hortabatur, ut moderatè gereret principatum. Magni ingenij est imperare liberis. At Græci plusquã liberi tum erant, postremo inter Græcos liberrimi Athenienses.

15 Imperiũ ĩ liberos.

Suadebat Atheniensibus, vt Aeginam tollerent, veluti Pyrei pituitam, quod inde suspicaretur bellum oriturum. E corpore malos humores tollere medicorum est.

16 Noxia tollenda.

Amico roganti vt pro se falsum diceret testimonium, cui adiunctum erat iusiurãdum, is hoc est, periurium: Respondit se quidem amicum esse, sed vsq; ad aram: Sentiens aliquousque gratificandum amicis, sed citra uiolationem religionis.

17 Vsque ad aras.

Moriturus hoc nomine sibi gratulabatur, quod ipsius causa nullus Atheniensis pullam vestem induisset: significans se nulli causam mortis fuisse, nec vlli diem ab ipso capitis dictum. Pullati sunt, qui mortuum lugent, & olim capitis reum, amici pullati pullatum comitabantur.

18 Potentia innoxia.

Prætor

19 Prætor collegā sortitus est Sophoclem Poetam, quumq; simul nauigarent, ac Sophocles conspecto formoso puero dixisset. En quā speciosus puer: Decet, inquit, o Sophocles Prætorem non modo manus, sed & linguam habere continentem.

Pudicè.

20 Quum Thucydides vociferetur apud populum aduersus Periclē, quod in picturas, ac statuas summorum artificum profunderet Reipub. censūs, ipse assurgens rogauit populum, videreturne multum impendisse, quo respondente, plurimum: Age, inquit, sint igitur hæc mihi impensa, non vobis, atque ipsis donarijs deorum, meum tantum nomen inscribam. Hæc vox subito mutauit animum populi, iussit; vt publicis impendijs pergeret, nec vllis parceret sumptibus. Tantum valuit animus præsens, & sermo aculeatus.

Gloriæ stimulus.

21 Quum deuictis Samijs Athenas reuersus pro concione laudasset eos, qui in bello ceciderant, cæteræ matronæ redeuntem è concione coronis, ac vitis decorarunt. Elpinice Cimonis soror propiùs accedens dixit illi. Præclara sunt ista, quæ gessisti, & coronis decoranda, qui nos tot fortibus viris spoliasti. Ad hæc aliaque conuicia nihil commotus Pericles, tantum arrisit, nec aliud respondit quam versiculum Archilochi.

Aliena curare.

Οὐκ ἂν μύροισιν γραῦς ἐοῦσ' ἠλείφεο. id est,

Vnguento anus quum sis, caueto inungier.

Significans publica negocia non esse curanda vetulæ. Tam enim hoc indecorum, quam turpe foret eam vnguentis vti. Aut sensit indecorum esse iam anui mariti desiderio teneri.

22 Subito oborto Solis defectu quum Pericles videret alios multos, sed præcipuè classis guberna-

Animosè.

bernatorem, vehementer perturbatos, chlamyde sua texit gubernatoris faciem, interrogauitq́; nunquid hoc horrendum ostentum existimaret: illo negāte, Quid interest, inquit, igitur, nisi q̄ chlamyde maius est, id quod nunc tenebras inducit. Sensit vir prudens interuentu Lunæ nobis abscondi Solem, quēadmodum opposita chlamys impediebat aliorum aspectum: nullum autem ostentum, quod natura fit.

23 Ciuiliter.

Pericles Ariphroni volenti publico præconio quæri Alcibiadem, qui adolescens clam domo egressus ad amicum Democratem se contulerat, obstitit dicens, Si forte nobis inscijs perijt, preconio nihil aliud aget, q̄ vt vno tantùm die citius manifestum fiat, illum interijsse: sin saluus, ne per omnem quidem vitā saluus esse poterit. Ciuiliter exclusit Pericles adolescentis infamiam, quam nunquam potuisset eluere.

24 Autoritas.

Pericles quum a populo vocaretur frequēter, non auscultauit, dicens, ἀσυντακτως ἐιμι, Sentiens se non esse cogendum in ordinem, nec pro quolibet è media plebe habendum,

ALCIBIADES.

1 Vtcunque vincere.

Alcibiades etiamnū puer, quū in palæstra nexu quodam constrictus esset, vnde se non posset explicare, manū colluctatoris mordicus arripuit: illo dicente mordes Alcibiades vt feminæ solent: Imò, inquit, ut leones. Hoc de Lacone quodam ante commemoratum est, sed in diuersam sententiam. Iam tum agnoscere erat animum cedere nescium.

2 Fabula populi.

Habebat canē quendam insigni pulchritudine, emptū drachmarum septem millibus: huic amputauit caudam, ac p̄ vrbē obambulare passus est. Demirantibus cur id faceret:

vt

Vt hoc, inquit, de me loquātur Athenienses, nec alterius rei sint curiosi. Notat ingeniū populi, de claris viris libenter loquitur male. Illi morbo suppeditauit materiam leuiorem.

3 Ludi magister. Puer ludum litterarium ingressus poposcit Iliadem Homeri, quumq; ludi magister negasset sibi esse quicquam Homeri impegit illi pugnum & abijt, declarans imprudenter eum docere literas, qui non semper Homerum haberet in sinu.

4 Ratio reddita populo. Quum aliqn̄ Periclem inuiseret, & accepisset illi tum non esse otium, propterea ꝙ ꝑpenderet, quo pacto posset Atheniēsibus reddere rationem: Nonne satius fuerit, inquit, cogitare, qui fieri possit, vt non reddas rationem? Notans ita rem gestam, ut non facile possit reddi ratio: procliuius autē esse in totum effugere rationē, q̃ non bene reddere.

5 Periculū uitare satius. Accitus ab Atheniēsibus è Sicilia, ut diceret causam capitis, abdidit sese dicēs, eum esse fatuum, qui uocatus in ius, quærat elabi, quum liceat uitare, ne eat: Sentiens cōsultius esse non committere se periculo, quàm dare operam, ut ingressus periculum temet expedias. Dictum Græcè sonat iucūdius, ob uocum affinitatem, φυγεῖν, & ἀποφυγεῖν, Græcis autem ἀποφυγεῖν δίκην, dicitur, qui iudicum sententijs absoluitur: φυγεῖν, qui uitat aut fugit.

6 Diffidentia. Cuidam autem dicenti, non fidis patriæ de te iudicaturæ? Ego sane inquit, ne matri quidē: uererer enim, ne insciens pro albo calculo nigrum immitteret.

7 Vindicta. Nunciāti, ꝙ ipse cum comitibus morte dānatus esset Athenis: At nos, inquit, demonstrabimus illis Alcibiadem uiuere: simulq; sese

sese ad Lacedæmonios contulit, ac bellum Decelicum ab Vrbe Decelia cognominatum, excitauit in Athenienses.

Imbutus philosophiæ præceptis voluptates, ac arteis indecora aspernatus est, disciplinas liberales semper amplectebatur. Lyram hoc argumento reijciebat, quod vocem hoīs imitaretur: ex quo colligere licet, olim qui lyra canebant, simul & voce cecinisse: plectrū quod habitum, formamque liberalem immutaret in illiberalem: tibiam duplici nomine damnabat, & quod sic mutaret oris habitum, vt vix familiarissimis agnosceretur, qui caneret, & quod homini propriam adimeret vocem, loquendique facultatem eriperet. Nemo.n.potest simul, & inflare tibiam, & loqui. Cantent igitur, inquit, Thebanorum filij, qui dicere nesciunt: nobis autem Atheniensibus, vt a maioribus accepimus, gentis Princeps est Pallas, & Apollo, quorum illa fistulam confregit, hic tibicinem excoriauit. Proditum est priscorū fabulis, Palladem ad speculum tibia canentē, offensam oris deformitate, proiectam commi nuisse tibiam: Apollo Marsyam canendo victum excoriauit.

S Musica cō tempta.

TIMON ATHENIENSIS.

Timon Atheniēsis, quem μισάνθρωπον appellat Lucianus, quum erga cæteros esset inhumanissimis moribus, fugeretq; consuetudinem hominum, solum Alcibiadem adamabat, exosculabaturq;. Id admiranti Apemanto causamq; roganti, respondit, ideo sibi charū esse adolescentem, quod perspiceret illum aliquando magno malo fore Atheniensibus.

9 Amor ob malum.

Apud hunc quū cœnaret Apemantus (nam & ipsum ob morū similitudinē admittebat) diceretque, Pulcherrimum, ô Timon, hoc

10 Inhumaniter.

nostrum.

nostrum conuiuium respondit Timon: Ita sanè, si tu non adesses.

11 Idem aliquando prodijt in concionem, factoq; silentio quum omnes magnum quiddam expectarent, q insolens esset Timonem concionari, dixit. Viri Athenienses, post ædes meas hortulus est, in eoque ficus, vnde multi iam sese suspenderunt. Eo in loco constitui structuram ponere: proinde visum est hoc publicitus denũciare, vt si qui et velint se suspendere, maturent, priusquam arbor excidatur.

Inhumaniter.

LAMACHVS.

12 Lamachus castigauit quendã è ducibus, q deliquerat nescio quid: & quum ille dixisset: Non iterum isthuc committam: Ne possis quidem, inquit, in bello peccare bis. Error.n. in bello mors est.

IPHICRATES.

13 Iphicrates q sutore patre natus existimaretur, erat cõtemptui, ac tũ primum opinionem sibi parauit, posteaq̃ ipse saucius, hostem una cum armis correptũ viuum in triremė suam deportauit. Is quum in amicorũ, ac sociorum agris haberet exercitum, ac nihilo minus, & vallũ iaceret, & fossam foderet accurate, cuidam dicenti. Quid metuimus? ait, Pessimam esse ducis vocẽ. Haud quaquam putarã: Significans in tranquillissimis rebus interdum existere periculũ, qđ nullus expectasset. Aduersus inopinatos igitur casus prospexit suis copijs, ne si qd accidisset, dicere cogeret. Non putarã. Hoc Latini transferunt ad Scipionẽ.

Cautio aduersus omnia.

14 Quum instrueret aciem aduersus barbaros, dicebat se vereri, ne hostes non nossent Iphicratẽ, quo nomine solet alios hostes terrere. At alij dant operam, ne quis norit ducem.

Nomẽ habet momẽtum.

15 Capitis postulatus dixit calumniatori, qui

litem

litem intendebat. Quale est quod facis homo, quum instet bellum, Reipub. persuades, vt de me consultet, ac non potius mecum? Sentiens id temporis maxime opus esse ciuitati consilio operaque Iphicratis. Intempestiua.

16 Nobilitas vera.
Harmodio prisci illius Harmodij abnepoti, generis probrum per conuitium obijcienti: Meum, inquit, genus à me habet originē, tuū vero in te desijt. Hoc imitatus est Cicero.

17 Miles bonus.
Oratori cuidam in concione hunc in modum ipsum interroganti. Quis es, ut tam subli mes geras spiritus? nū eques, aut sagittarius, aut scutatus, aut pedes? Nihil horum, inquit, sed qui his omnibus imperare didici: Sentiēs pulchrius esse, bonum præstare ducem, quam quemuis militum.

18 Miles diues.
Idem censebat militem, & diuitiarum, & voluptatum auidum esse oportere, dicens illum audacius pericula subiturum, quo suis cupiditatibus fomenta suppeditaret.

19 Eloquentia victrix.
Idem in causa obrutus eloquentia patroni, qui Aristophanem defendebat: Aduersariorum, inquit, melior est histrio, sed mea fabula melior. Vt fabula nonnunquam exploditur vitio histrionis, ita sæpe melior causa vincitur a peiore, patroni infantia, stultitiave.

XENAENETVS.

20 Probrum cōmune.
Xenænetus dux ciuibus exprobrantibus sibi, ꝙ Imperator exercitus fugisset in bello. At vobiscum, inquit, ò chara capita: probrum cū exprobrantibus communicans: Neque enim dux persistere potest absque militibus. Et turpiter obijcit alteri uitium, a quo ipse non est immunis.

TIMOTHEVS.

21
Timotheus dicebat dux fortunatus. Huic inuidentes nonnulli pinxerant ciuitates vl-

Schõma cõtemptũ

tro se reti implicare ipso dormiente. Hac contumelia nihil offensus Timotheus ciuiliter respondit. Si tantas vrbes capio dormiens, quid facerem vigilans.

22 Cautio.

Audace quodam milite uulnus Atheniensibus ostentante. Et me, inquit, puduit, ꝙ quum ego in Samo dux uester essem, catapultæ telum prope me ceciderat: Significans hoc uulnus illi non factum in prælio cominus pugnati, sed procul. At bono duci adeo cauendum, ut ne propè quidem iaculum vllum possit accidere. Vulnus gladio factum, fortitudinem arguit: telo factum catapultæ, indiligentiæ signum est.

23 Magnus ortis.

Quum oratores Charetem commendarét, censentes talem creari debere Atheniensium ducem: Non ducem, inquit Timotheus, sed qui duci suas stragulas portet.

CHABRIAS DVX.

24 Ducis peritia.

Chabrias dicere solet, eos optimè ducis munere fungi, qui res hostium quam maximè cognitas haberent.

25 Miser ante tẽpus.

Idem proditionis accusatus est una cum Iphicrate: Quum autem ab Iphicrate obiurgaretur, quod quum esset in periculo, tamen ad gymnasium itaret, solitaq; pranderet hora: Ergo, inquit, si quid secus de nobis statuerint Athenienses, te squalidum, ac famelicũ, me uero pransum, & vnctum occident.

26 Dux egregius.

Quin, & illud dicere solet. Formidabiliorem esse ceruorum exercitum duce Leone, quam Leonum duce ceruo: Sentiens totam belli fortunam pendere a uirtute prudentiaque ducis.

HEGESIPPVS.

27 Quum Hegesippus cognomento Crobelus, Athenienses in Philippum irritaret, quidam

dam è concione succlamauit. Ita ne bellum nobis inuehis Hegesippe? Ne per Iouem, inquit, & pullas vestes & publicas exequias, & orationes funebres, si victori sumus liberi, nec imperatis Macedonum parebimus: Significans libertatem bene umi magno, nec sine negocio posse seruari. Libertas magno emenda.

PYTHEAS.

28 Pytheas quum adhuc esset adolescens, accessit in concionem contradicturus decretis, quæ tum de Alexandro condebantur. Huic quum quidam dixisset, Tu quum sis iuuenis, audes de rebus tantis loqui? Atqui, inquit, quem vos suffragijs vestris Deum facitis, me iunior est.

PISISTRATVS.

29 Solerter. Pisistratus Atheniensium tyrannus, quum aliquot amici qui ab ipso defecerant, Phylen occupassent, venit ad illos stragulas in sarcinam colligatas ipse portans. Cæterùm illis quid sibi vellet percunctantibus: Vt inquit, si persuasero, reducam vos: si non persuasero, maneam vobiscum: ob hoc enim veni cum sarcinis. Egregius animus, qui nollet sine amicis nec regnare, nec viuere.

30 Ciuiliter. Quum mater apud ipsum esset delata, quod adolescentem quendam adamaret, furtimq; cum eo congrederetur, & quidem frequenter præ metu Pisistrati negante sui copiam, adolescentem vocauit ad cœnam: peracta cœna rogauit quomodo habitus esset, quum ille respondisset, suauiter: Hæc, inquit, tibi contigent quotidie, si matri meæ placueris. Admodum ciuiliter & maternis indulsit affectibus, & adolescentem omni terrore liberauit.

31 Ciuiliter. Trasybulus Pisistrati filiam amabat, eamque quum haberet obuiam, in publico osculatus

latus est: ob id vxori maritum in Thrasybulũ irritanti, Si illos, inquit Pisistratus, qui nos amant, habemus odio, quid faciemus ijs, qui nos oderunt? Ac virginem adamatam Thrasybulo dedit uxorem.

32 Cõmessatores quidam in Pisistrati vxoré inciderant, multaq; lasciuè in illam tum fecerant, tum dixerant. Postero vero die iã decocta temulentia. Pisistratum adierunt eum lachrymis orantes veniam. Tum Pisistratus; Vos quidem in posterum date operam, ut fitis sobrij. Vxor verò mea heri nequaquam vsquam prodijt ex ædibus. Humanitatis erat, quòd ignouit adolescentibus, pietatis, quòd vxoris honori consuluit, negans tale quicquã illam factum esse.

Ciuilitas prudens.

33 Quum alteram vxorem ducere statuisset, liberis ipsum percunctantibus, nunquid in ipsis haberet, de quo quereretur: Nequaquam inquit, imò ob id potius alteram duco, ꝙ collaudem vos, cupiamq; mihi & alios istiusmodi liberos nasci.

Retortũ mire.

DEMETRIVS.

34 Demetrius Phalerus Ptolomæum regem adhortari solet, sibi pararet libros, de regno, deque militari imperio gerendo tractantes, eosque euolueret, propterea quòd ea de quibus amici non audent admonere reges, in libris scripta habeantur.

35 Quũ exularet, ac Thebis inglorius, humilisque viueret, audissetque Craterem philosophum, qui ipsum inuiseret, multa placide, prudenterq; de moderatè ferendo exilio disserentem: Malè sit, inquit, negotijs ac occupationibus, per quas hactenus talem virum non licuit cognoscere.

NICO-

NICOSTRATVS DVX.

Nicostratus Argiuus, quum ab Archidamo solicitaretur, tũ ingenti promissa pecunia, tũ cuiuscunq; vellet Lacenæ coniugio, ut Cromnum traderet, respondit Archidamū non ducere genus ab Hercule, ꝙ Hercules obiens orbem soleat improbos afficere supplicio, ipse contra ex probris faceret improbos. Lacedæmonij vero hoc nomine potissimum gloriantur, quod originem ducunt ab Hercule.

36 Degeneres.

EPAMINONDAS.

1 Prouidentia.

Sub Epaminonda Thebano duce nunquã euenit, ut exercitum inuaderet tumultus Panicus, qui subitò præter causam interdum oboriri solet. Eum qui a Pane Deo credunt immitti, Panicum appellarunt.

2 Mors in bello.

Dicere solebat pulcherrimum esse genus mortis in bello mori, ꝙ hæc mors primum cum laude fortitudinis coniuncta sit, modò bellum geratur pro patria, deinde breuis non diu crucians hominem, aut paulatim extabefaciens.

3 Obesus miles.

Idem dicere solet, militũ quibus arma gerēda sunt, corpus exercitatum esse oportere, non solum athleticè, verumetiam militariter. Nam athletæ tantùm hoc agunt, ut corpore sint robusto: at militem oportet corpus habere expeditum & agile. Vnde & vehementer obesis infensus erat, adeò ut huiusmodi quendam expulerit ab exercitu, dicens, quòd vix clypei tres, quatuorve tegerent ipsius uentrem, per quem nunquam vidisset sua pudenda.

4 Frugalitas.

Ipse tam tenui victu utebatur, ut aliquando uocatus ad cęnam à vicino, quum reperisset bellariorum obsoniorum, & unguentorum apparatum, confestim obierit, dicens;

Ego te sacrificare putabam, non delitiari & illudere.

5 Quum coquus collegis Epaminondæ de impendijs aliquot dierũ rõnem redderet, non alia de re indignabatur q̃ tantum fuisset con sumptum olei: demirantibus autem collegis, negauit se offendi sumptu, sed molestè ferre tũ olei exceptum intra corpus hominũ: Sentiens oleum esse natum foris vngendo corpori, non intus explendo. Inunctum reddit corpus firmius & iniuriæ patientius? infusum in viscera, reddit delicatius, ac segnius.

Frugalitas.

6 Quum festum diẽ celebraret ciuitas, oẽsq; compotationibus & libidini indulgerent, Epaminõdas cuidam è familiaribus factus est obuiam squallidus & cogitabundus. Admirante illo, roganteq; quid tandem esset rei, ꝙ solus ad eum affectus modum obambularet, Vt vobis, inquit, omnibus, ebrios ac socordes esse liceat. O vocem principe dignam. Tum maximè vigilandum est principi, quum populus maximè indulget genio. At non oportet ipsi unquam vacare genialiter viuere.

Sobrius princeps.

7 Homini contẽpto, qui leue quiddã admiserat, Pelopida pro eo deprecante, non ignouit, sed amica pro illo rogante dedit veniam: dicens eiusmodi munera à scortillis accipi oportere, nõ à militibus. Paratus erat ad ignoscendũ, sed queadmodũ non q̃uis damus oib. ita spectandũ est, cui in qua cã gratificemur.

Personæ respectus.

8 Quum Lacedæmonij copias in Thebanos educerent, variaq; Thebanis ferrẽtur oracula, quorũ alia victoriã illis pollicebãtur, alia diuersa p̃dicebãt, iussit bñ pmittentia ad dextrã tribunalis poni, contraria ad leuã. Atq; oibus hunc in modum dispositis, surrexit, dixitque; Si volueritis parere ducibus, & conglomerari

Oracula à nobis pendent.

ri in hostem tendere, hæc vobis sunt oracula, ostensis melioribus: ꝙ si ad conflictum segnes, timidiq; fueritis, hęc oracula vobis reddita sunt, ostensis deteriora pollicentibus. Mirè nec oraculorum contempsit autoritatem, nec animus militum his deijci passus est: sed interpretatus est Deū prospera polliceri strenuis, infausta timidis.

9 Ostentum commodè interpretum.

Rursum quum copias admoueret castris hostium, tonitu facto; militibus percunctantibus quid putaret portēdere Deū, Attonitos, inquit, esse hostes, ꝙ quū tales agros haberēt in propinquo, in talibus castra metarentur. Solertia ducis non solum terrorem exemit animis militum, uerumetiam commoda interpretatione addidit alacritatem.

10 Pietas.

Ex omnibus, quæ præclarè & honestè gessisset in vita, illud sibi dicebat esse iucundissimum, ꝙ vtroq; parēte viuo Leuctrica pugna vicisset Lacedęmonios. Vir pius non tam sibi gratulatus est eam obtigisse gloriam, quam hanc voluptatem ex se obtigisse his, quibus vitam suam acceptam ferebat.

11 Secundis moderatè gaudēdū.

Quum alias solitus esset vncto corpore hilarique vultu prodere in publicum, postridie eius diei quo fœliciter pugnatum est in Leuctris processit squalidus, ac summissus amicis autem sciscitantibus, ecquid illi molesti accidisset: Nihil, inquit, sed heri sēsi me plus æquo mihi placuisse. Eius gaudium intemperantiam, hodie castigo. Adeo metuit arrogantiam vir Bęotus ac militaris, & nos non idem faciemus, quoties secunda fortunæ aura res nobis succedunt.

12 Gloria potior pecunia.

Iason Thessalorum rex venerat Thebas, belli socius futurus. Is quum Epaminōdę vehementer egēti, aureorū duo millia misisset,

aurum non recepit, sed ipsum Iasonem intuitus: Iniustis, inquit, imperas, ipse deterior. Ipse verò quinquaginta drachmis a ciue quodam acceptis mutuo, pro viatico exercitus, inuasit Peloponnesum: Sentiebat iniquas esse diuitias, quæ possessorem reddunt deteriorem: at viri fortes, gloria virtutis præmio contenti sunt.

13 Rursus cum Artaxerxes Persarum Rex ipsi tria Daricorum millia misisset, Diomedon rem Cyzicenum asperius increpuit, si tãtam nauigationem suscepisset corrupturus Epaminondam, eumque iussit hæc verba ad Regem referre, si fauet commodis Thebanorũ, habiturus est Epaminondam amicum gratis, sin minus, hostem. Quid hoc animo incorruptius, non alio spectante, quàm ad patriæ commoda?

Integrè.

14 Quum Argiui Thebanorum essent socij, Atheniensium oratores in Arcadiam missi vituperarunt vtrãq; gentẽ, & Callistratus rhetor Orestem & Oedipodẽ ciuitatibus exprobrabat. Nam Orestes Argiuus fuit, Oedippus Thebanus. Interim surgens Epaminondas: Fatemur, inquit, apud nos fuisse, qui patrem occiderit, apud Argiuos, qui matrem necarit, sed eos, qui hæc patrarunt, nos expulimus, Athenienses receperunt. Tanto compendio conuitium retorsit in autores.

15 In Spartanus, qui multa, magnaque crimina Thebanis obijciebant, Hi nimirum fecerunt, inquit, vt breuiloquẽtia vti destiteritis: Solent Lacedæmonij de breuiloquentia gloriari, sed a Thebanis multis affecti calamitatibus, multa dicere coacti sunt de illis conquerentes.

Miserum multiloquium.

16 Posteaquã Alexandrum Phęreorum tyrãnum.

num Thebanis infensum, Athenienses sibi fecissent amicum ac socium, isque polliceretur illis se perfecturum, vt minam carnium emerent semiobolo, videlicet significans se tantũ pecudum ac iumentorum abducturum è prę da: Epaminondas subiecit: At nos, inquit, Atheniensibus ad coquendas istas carnes ligna gratis suppeditabimus, nam syluas ipsorum succidemus, si se plus satis admisceant nostris negotijs.

Minæ.

Quũ studeret. Bœotos, ocio dissolutiores, cõtinéter in armis hre, simul ut Bęotiæ creatus est Imperator, his verbis illos adhortatus est: Posthac consultate viri: nam si ego militiæ præfectum agã, vobis militandum est. adimens illis spem ocij sub tali Imperatore.

17 Militia laboriosa.

Regionẽ quandam supinam, & campestrẽ Belli orchestram appellabat, veluti theatrum vnde latè pateret prospectus. Eam dicebat obtineri non posse, nisi manum semper scuti loro insertam haberent. Nam quæ montibus cincta sunt, minore negotio tuemur. Campestis regio quoniam pater omnium incursionibus armis tuenda est.

18 Vigilãtia.

Quum Chabrias circa Corinthum paucos Thebanos sub mœnibus auidius pugnantes prostrauisset, atq; ob id tropęum erexisset, Epaminondas deridens hominem dixit: Hic sanè decebat non trophæum, sed Hecateum erectum esse: Veteres.n.ante portas in triuijs congruenter Hecates imaginem statuere solent, vel ad indicandam uiam, uel in gratiam sepultorum.

19 Trophæũ ridiculũ.

Cuidam nnncianti, quòd Athenienses exercitum nouis instructum armis in Peloponnesum misissent: Quid, inquit, num igitur gemit Antigenidas, si Tellis nouas habet tibias?

20 Arma indiga viri.

bias? Tellis autem erat tibicen pessimus, Antigenidas optimus. Significabat Athenienses frustra nouis armis instructos, quum his nescirent uti.

21 Scutatum militem senserat a captiuo quodam magnam pecuniarum uim accepisse. Huic Epaminondas: Mihi inquit redde clypeum, tibi verò cauponam emitto, in qua uitam degas. Posthac enim moles eodem modo subire periculum, quippe iam vnus de numero diuitum es ac beatorum. Rectè indicauit, timidum, ut est in prouerbijs, esse Plutũ. Magis enim metuit mortem, qui dum habet unde possit suauiter uiuere.

Miles ditatus.

22 Interrogatus quem arbitraretur ducẽ præstantissimum, seipsum ne an Chabriã, an Iphicratem. Id inquit iudicatu perdifficile est, donec viuimus. Alludens ad illud Solonis, neminem dicendum beatum, ante obitum. Quamdiu viuit homo, potest & ad meliora proficere, & ad deteriora degenerare.

Finis uitæ spectãdus.

23 Quũ & Lacedęmone reuersus, cũ suis cõmilitonibus capitis postularet, vt q præter legem, Bœoticæ præfecturæ mẽses quatuor adiecisset; iussit ut duces in ipsum reijcerẽt crimen tanquã vi cõpulsi. Ipse aũt pro se dixit. se non habere sermones factis meliores: Sentiens ipsas res gestas reo patrocinari debere. Quòd si, inquit, omnino dicendũ est aliquid apud iudices, peto, vt quuũ me occiderint, calumnæ dãnationis titulũ inscribant. quo Græci videant, ꝙ Epaminõdas Thebanos nolẽtes coegerit Laconicam, quæ per quingentos annos capi non poterat, ac Messenam incoluerat annis CCXXX. igni feroque populari, tum Arcades inter se conciliare, resque illorum componere, denique Græcos libertati

Fiducia meritorũ.

tati

tati restituere. Nam hæc illo tũ Imperio gesta sunt. His auditis iudices discesserũt multum ridentes, ac ne calculos quidem de illo colligere voluerũt. Quod totius causæ periculum a ducibus in se vnum recepit, dubites humanius ne factum sit, an animosius: Simul autem docuit quantam fiduciam homini præstet egregiorum meritorũ cõsciẽtia.

24 Pax bellò parta.

Meneclides inuidens Epaminondæ gloriæ, suasit populo, ut pacem hr̃ent bello potiorem: Cui Epaminondas: Fallis, inquit, ciues tuos, qui ocij nomine eos ad seruitutem uocas. Pax. n. bello paratur, nec eam tueri licet, nisi ciues sint ad bellum instructi.

25 Morsus tectus.

Eidem exprobranti, ꝙ non duxisset vxorẽ: Nullius, inquit, consilio o Meneclida, hac in re minus vti uelim quàm tuo: Notans illum ꝙ uxorem haberet parum secundæ famæ.

26 Agamemnone maior.

Rursus eidem obijcienti ꝙ Agamemnonis gloriam æmularetur: Falleris, inquit, nã ille totius Græciæ præsidijs usus decem annis uix unam cępit urbem, ego unius huius urbis præsidijs, uno die profligatis Lacedæmonijs totam Græciam liberaui.

27 Piè.

Ciuium suorum iniurias patientissimè ferebat, dicens esse nefas irasci patriæ. Quemadmodum parentum iniurias ulcisci pietas uetat.

28 Benefacta pro liberis.

Pelopidæ increpanti, ꝙ nullos tolleret liberos, male in hoc consulens patriæ: Vide inquit, ne tu peius consulas, qui talem patriæ filium relicturus sis. Habebat. n. Pelopidas filium improbum & infamem: Mihi inquit, Leuctrica pugna pro liberis erit, nunquam interitura. In hoc enim suscipiuntur liberi, ne pereat nostri memoria. At hoc melius præstant egregia facinora: nam liberi frequen-

quenter offuscant parentum gloriam.

29 Mors generosa. Quũ sentiret vulnus esse lethale, non prius ferrum eduxit, quàm audisset Thebanos vicisse: Tum, Satis, inquit, vixi, inuictus enim morior, & educto ferro protinus efflauit animam.

30 Valerius narrat illũ quęsisse, an ipsius clypeus esset saluus: vt audiuit saluum rogasse an hostes essent deuicti: quum audisset penes Thebanos esse victoriam, ita loquutum militibus, Nõ finis commilitones vitæ meæ, sed melius & altius initiũ aduenit. Nunc.n. vester Epaminondas nascitur, quia sic moritur.

31 Vir magistratũ ornat. Quum illi per inuidiam & cõtumeliæ gratia sordidus quidam & cõtemptus magistratus esset delegatus a populo Thebano; nõ aspernatus est, dicens, non solum magistratũ ostẽdere virũ, sed virũ vicissim ostendere magistratum, itaq; gessit, vt deinceps tanquam honestum munus a multis ambiretur, quum antea nihil aliud fuerit quàm cura sordes & stercora ex angiportis eijciendi.

32 Benigniter. Idem cuidam egeno mandauit, vt a quodã ex amicis ipsius talentum peteret, petijt, & accepit. Amico percunctanti quur id iussisset, Q.n, inquit, ille quũ vir sit probus, inopia ꝑmitur, tu verò diues es, multa de publico depopulatus. Epaminondas ipse pauper, hac ratione subuenit egenti. Bonorum.n. proprium est, virum probum egere necessarijs.

33 Ocium. Tempore belli Leuctrici quum accepisset quendam strenuum virum perisse morbo, ꝑ iocum dixisse fertur, Vnde fuit illi moriendi ocium, in tantis negocijs? Frequenter autem non minima morbi pars est imaginatio metusve morbi, Hunc languorem solet excutere negotiorum ardor.

PELO-

PELOPIDAS.

1 Pelopidas in pręfectura rei militaris Epaminondæ collega, quum amici dicerent illi rei necessariæ, videlicet colligendi pecunias nullam esse curam. Ita per Iouem inquit, necessariæ, sed huic Nicomedi ostendens hominem claudum ac mancum. Sensit fortibus uiris nihil esse opus pecunia.

Pecunia contēpta.

2 Vxori quæ ipsum ad bellum proficiscentē rogabat muliebriter, ut seruaret seipsū: Alij inquit, ut isthuc faciant, monendi sunt. Nam princeps ac dux hortandus est potius, ut seruet ciues. Vox Imperatore digna, cuius est ciuium multorum salutem, suæ unius incolumnitati anteponere.

Dux aliorum seruator.

3 Quum è militibus quispiam qui uiderat Lacedęmonios per angustias montiū aduentare, dixisset Pelopidæ, Incidimus in hostes, Quin potius nos in illos, inquit, q̃ in nos illi?

Animosè.

4 Ab Alexandro Pheræorum tyranno pręter fœdera captus, ac uinctus Pelopidas, conuitia cōgessit in fœdifragum: ut autem iratus ille dixit, Mori properas: Admodum, inquit, quò magis in te exasperentur Thebani, tuque citius des pœnas uiolati fęderis dijs pariter, atque hominibus inuisus.

Libertas.

5 Thebe tyranni vxor adijt Pelopidam, dixitque se mirari, ꝙ uinctus esset tam hilaris: At ego, inquit, magis te miror, ꝙ non alligata feras Alexandrum.

Liberè.

6 Posteaquam Epaminondas Pelopidam liberum reduxisset, aiebat se gratiam habere Alexandro, per quem experimento comperisset, se non tantum ad bellum, sed etiam ad mortem bene animatum esse.

Mortis cōtemptus.

7 Quum Pharsali congressurus esset cū Alexādro Pheræorū tyrāno milites admonerūt,

duplo

duplo plus Thessalorum esse cum Alexandro quàm ipse Thebanos haberet: Tanto inquit, melius nobis erit, plures. n. vincemus. Hoc & alteri cuidam adscribitur.

7 Frugalitas. De eo Plutarchus Symposiacon li. 2. refert quiddam perq. festiuum. Conuiuium agitans cum collegis ducibus, in fine conuiuij bibit acetũ. Percunctantibus num id conduceret ad sanitatem: Nescio, inquit, illud scio, bonũ esse ad hoc, vti quis meminerit domesticæ dietæ, domesticorum negociorum: Sentiens conducere aduersus crapulam, & conferre sobrietati: simul indicans se doni parcissimo victu agere solitum.

MANIVS CVRIVS.

8 Agri modus. Manius Curius nonnullis arguentibus, quod ex agris bello partis partem exiguam vnicuique militũ distribuisset, magnũ verò Reipublicæ, optauit a dijs, ne qñ existeret quisquã Romanus, cui ager exiguus videret qui posset alere dominum: Sentiens eum non esse Romano dignum nomine, qui plus appeteret, quàm quod ad victum frugalem satis est.

9 Aurũ sprctum. Sãnites posteaquã ab illo fuerant deuicti, venerunt ad Manium Curium, ac magnam auri uim offerebant, atque id temporis fortè rapas coquebat ollis fictilibus. Respondit autem Samnitium legatis hunc in modum, Nihil opus est auro, talem cęnanti cęnam: sibi verò potius esse, aurum possidentibus imperare, quàm aurum habere.

C. FABRITIVS.

10 Dux egregius. C. Fabritius quũ audisset Romanos a Pyrrho deuictos, ad Labienum uersus: Pyrrhus, inquit, non Epirotę, vicerunt Romanos. Sentiens unius ducis ingenio uictoriam acceptam ferri oportere, non uirtuti militũ. Hoc

pacto

pacto Romani nominis ignominiam eleuauit, qui quum Epirotis essent virtute superiores, hoc solo erant inferiores, q; non haberent ducem Pyrrho similem.

11 Animus inexpugnabilis.

Quum Pyrrhus pro redimendis captiuis multum auri misisset, aurū quidem nō accepit Fabritius: Postridie vero Pyrrhus maximum elephantum emisit, qui ignaro Fabritio à tergo subito barriens appareret. Id vbi factū est, respiciens Fabritius ac ridens: me, inquit, nec aurum heri, nec hodie bellua fecit attonitum. Sensit Pyrrhum hoc de industria egisse, ut quoniam auro, bonisq; uerbis deliniri non poterat, immani uoce belluæ terreretur. Sed expertus est Pyrrhus animum undequaque inexpugnabilem.

12 Fiducia sui.

Pyrrho verò hortanti, vt Fabritius apud se ageret, Imperij socius futurus, Ne tibi quidē isthuc expedierit, inquit: Nam si Epirotæ nostrum vtrūque pernorint, mihi regi, quam tibi parere mallent.

13 Fides in hostem.

Fabritio iam Consuli misit epistolam Pyrrhi medicus, qua promittebat se regem veneno necaturum, si iuberet. At eam epistolā autore non prodito ad Pyrrhum remisit, iubens illum sibi cauere: q̄ pessimus esset iudex, tum amicorum, tum hostium sentiens, cum eos haberet ꝓ hostibus, quos amplecti debebat si satis nouisset, & hos pro amicis duceret, qui peius illi vellent quam hostes.

14 Nihil gratis.

Cæterùm ubi compertis insidijs Pyrrhus medicum egisset in crucem, Fabritio captiuos gratis remisit. Ad Fabritius noluit eos gratis recipere, sed parem captiuorum numerum remisit, ne a Pyrrho proditi beneficij mercedem accepisse videretur, negans se hoc indicium fecisse Pyrrhi causa, sed ne

Romani

Romani viderentur dolis hostem occidere, vt qui viribus superare non possent.

FABIVS MAXIMVS.

15 Conuitia contépta. Fabius Maximus quoniam cũ Hannibale confligere detrectabat, sed mora copias illius & pecuniarum commeatus egentes attenuabat, sequens illum per aspera montuosaque, ac subinde obiter sese opponens, à nonnullis per ludibrium dicebatur Hannibalis pędagogus: hoc conuitio nihil commotus pergebat suum institutum sequi, dicens apud amicos, Qui dicteria conuitiaq; metuat, cum sibi videri timidiorem his, qui fugiunt hostes. Sensit hoc turpius esse timiditatis vitiũ, quo leuius est periculum, Nihil autem leuius dictis, quæ qui formidat, quomodo sustinebit impetum hostium?

16 Temeritas. Quum de Minutio illius collega, quoniam nonnullos hostes deiecerat, multus esset ortus rumor, tanquam de uiro nomine Romano digno, ait, se magis secundam Minutij fortunam, q̃ aduersam pertimescere: Sentiens illius temeritatem periculosissimam esse Reip. quam si rerum successus attolleret, in extremum discrimen adducturam vniuersum populum Romanum, sed aduersis casibus futuram moderatiorem.

Paulo post quum Minutius hostium insidijs septus in summo esset periculo, ne cum suis copijs periret, Fabius è monte mouens exercitum, venit illi auxilio, multisq; trucidatis hostibus ipsum eripuit. Hoc facto Hannibal ad suos dixit: Nonne vobis sæpenumero prædixi fore, vt illa montana nubes nobis aliquando tempestatem immitteret? Hoc Hannibalis, non Fabij dictum, huc aliunde suspicor adscriptum.

Post

Post clamitatem quam Romani acceperant apud Cannas, creatus Imperator cum Claudio Marcello, viro audaci, semperq; gestienti cum Hannibale confligere, Fabius potius sperabat futurum, vt si pugna abstineret Hannibalis exercitus ductu temporis deficeret. Id sentiens Hannibal dixit, se magis formidare Fabium à pugna quiescentem, quam Marcellum pugnantem. Nec hoc est Fabij apophthegma, sed Hannibalis.

18 Cõtatio.

9

Miles quidã Lucanus delatus erat Fabio, ꝙ noctu frequenter è castris clàm excederet, amore cuiusdam fœminæ. Fabius quum audisset illum alioquin in rebus belli præclarũ esse virum, iussit clàm apprehensam mulierẽ, quã amabat miles, ad se perduci: quæ simul vt adducta est, iussit accersiri uirũ, ad quem ita loquutus est, Haud clàm nobis fuit, te præter legem militarem abnoctare à castris, at ne id quidẽ prius nos latuerat, te probum esse militem: proinde errata antè bene gestis cõdonamus: cæterum post hac eris nobiscum: nam habeo fideiussorem, & productam mulierculam illi condonauit.

19 Error mentis condonatus.

Tarentinos Hannibal præsidio imposito tenebat arce accepta Fabius itaque dolo quàm longissimè exercitum suum abduxit ad vrbe: quam ubi cepisset, diripuissetque, scribæ percunctanti, quid de templorũ simulachris statuisset: Relinquamus, inquit, Tarentinis Deos iratos.

20 Facetè.

Quũ M. Liuius sibi postularet acceptũ ferti, ꝙ Fabius cepisset vrbem Tarentinam, videlicet ꝙ in arce præsidium habuisset, cæteris iactantiam hominis detridentibus, Vera, inquit Fabius, narras: nam nisi tu ciuitatem amisisses, nequaquam ego recepissem.

21 Iactantia elusa.

Fabio

22 Fabio iam sene filius illius Cõsul factus est, qui quum publicitus multis audientibus habuisset orationem, Fabius conscẽso equo precedebat. Quum autem iuuenis lictorem misisset, qui patrẽ iuberet equo descendere, alij quidem factum hoc aduersari sunt: at Fabius ab equo desilens, non habita ætatis rõne accurrit, ac filium complexus: Euge, inquit, fili, sapis, qui intelligas, quibus imperes, & quàm magnum magistratum susceperis.

Consulatus maiestas.

23 Quum Minutius gloriaretur, ipsius opera multum maiestati Fabianæ dignitatis decessisse: Si saperes, inquit Fabius, Minuti, reputares tibi cum Hannibale certamen esse potius quàm cum Fabio.

Grauiter.

24 Dicebat absurdum videri, si quum equos, & canes venaticos familiaritate, ciboq; cicuremus, potius q̃ catenis aut verberibus hoies feroces animo, non humanitate ac beneficijs nobis conciliemus, sed asperiores in illos simus, quam agricolæ sunt in caprificos, ac malos syluestres, & oleastros, qui has non protinus excidunt, sed insitione docent mitescere.

Humanitas cicurat optime.

25 Fabius Max. cõgiariorũ exiguitatẽ notans, dixit nõ esse cõgiaria, sed heminaria. Cõgiaria dicuntur dona, q dantur populo. Cõgius aũt mensuræ genus est, quæ multo minor est hemina. Ad mensuram igitur alludens negauit esse congiarium, sed heminarium.

HANNIBAL.

26 Hannibal à Minutio, quem insidijs obsederat, per Fabij copias depulsus, vbi redisset in castra, dixisse fertur, eo prelio à se victum Minutium, se autem à Fabio fuisse superatum, uidelicet ex eadem pugna uictus & uictor redijt, Perierat enim Minutius, ni Fabius succurrisset.

Victor & uictus.

Quum Marcellus aliquot diebus continenter cum Hannibale conflixisset uario Marte, dixit Hãnibal sibi rem esse cũ hoste, qui nec victus, nec uictor nosset quiescere.

27 Pertinacia vincit.

Quum Fabius simili arte recepisset Tarentum quasi Hãnibal ceperat: Et Roma, inquit, Hannibal, suum habet Hannibalem.

28 Dolus dolũ vincit.

Quum Romanorum legati conditiones pacis retulissent apud Carthaginenses, & Gisco quidam ausus esset suadere bellum cum Romanis redintegrandum, Hannibal indignè ferens hominem imbellem de rebus arduis loqui adhuc dicentem è suggesto deturbauit. Hoc factum tam violentum in libera ciuitate demirante, & indignante multitudine, Hãnibal conscenso suggesto, dixit neminem mirari dẽe, si qui a primis statim annis Carthaginem reliquisset, interim ætatem omnem in bellis, & armis transegisset, minus nosset vrbanas consuetudines hoc præfatus pacem suadere cœpit, & persuasit.

29 Militaris ferocia.

Quum adesset dies, quo primam pensionẽ exigebãt a Pœnis Romanis, totus populus ad tributi mentionem ingemuit, at Hãnibal interim effusè risit. Ea de re increpatus ab Asdrubale Hedo, negauit eum risum fuisse gaudentis, sed aliorum feras, & inaneis lachrymas deridentis, quę nunc in leuiore malo manarent, quum antea potius manare debuerint, quo tempore Romani classes, arma, & amplissimarum victoriarum spolia Pęnis detraherent, ac leges victis imponerent.

30 Lachrymæ feræ.

Quum Hãnibal apud Cannas fœlicissimè pugnasset, amicis suadentibus ut fugientem hostem insequens in urbem irrumperet, non obtemperauit. Quam rem Barca Carthaginensis adeo indignè tulit, vt exclamaret. Vin-

31 Vti uictoria.

cere scis Hannibal; victoria vti nescis. Hoc dictum T. Liuius tribuit Maharbali.

32 Ridiculè. Hannibal Gisconi nuncianti sibi admirabilem videri Romanorum instructorum ad pugnam numerum: Imò aliud, inquit, mirabilius te fugit. Quidnam hoc esset, sciscitanti Gisconi. Quod ex tam numerosa, inquit, hominum multitudine, nullus appellatur Gisco. Is ducis iocus multum timoris detraxit, multumque alacritatis addidit militibus.

33 Exercitus prædæ aptus. Idem profugiens apud Antiochum regem agebat. Is ostendit illi suum exercitum, barbarico apparatu magnificè instructum, sed ad prædam magis quam ad bellum. Hæc omnia quum diligenter esset contemplatus Hannibal, rogauit Antiochus, num hæc omnia satis essent futura Romanis. Tum Hannibal, planè satis arbitror, etiam si auarissimi sint Romani. Lusit Pœnus ab inexpectato, Rex de prælio sciscitabatur, iste respondit de præda. Quid enim aliud est miles imbellis, auro argento, cæterisq; rebus ad prædam inuitantibus instructus?

34 Odiū pertinax. Idem adhuc puer, quum quæreretur de finiendo odio inter Romam, & Carthaginem, pedem inflixit solo, ac puluere suscitato, tum demum finem belli fore dixit, quum altera pars in habitum pulueris esset redacta, agnoscas ingenium exitio Romanæ gentis natum.

35 Præstātia. Inter Scipionem Africanum, & Hannibalem ortus est sermo de præstantia ducum. Quumq; Scipio rogasset quem primū esse censeret, respondit, Alexandrū Magnū: quē secundum Pyrrhum Epirotarum regem: quem tertium, seipsum nominauit. At quid, inquit, Scipio, si me vicisses? Tū, inquit, me neq; secundum, neq; tertiū, sed oīum primū cēsuissem.

Hannibal

Hannibal bibiturus venenum quod in eũ vsum paratum habebat,dixit: Soluamus ingenti cura populum Romanum. Id postremo malè habebat hominem, quod Romanis iam non posset aliquo pacto molestus esse. 36 Odiũ pertinax.

Post victoriam Cannensem, si Hannibal recta petisset Romam,poterat in Capitolo prãdere,sed frui quam vti victoria maluit,Campaniam,ac Tarentum peragrans: vbi mox, & ipse,& exercitus ardor adeo elanguit,vt verissimè dictum sit,Capuam Hannibali fuisse alteras Cannas. Si quidem inuictum Alpibus indomitum armis, Campania sola, & Baiæ fontibus calidis repentes subegerunt. Refert Florus. 37 Volupta emollit ĩ domitos.

SCIPIO MAIOR.

Scipio Senior si qñ vacans a negocijs bellicis in literis uersaretur, dicere solet se nunquã minus esse ociosum, quam quum esset in ocio. Sensit se id temporis non dare animum ocio,aut voluptatibus, sed de Reipublicæ cõmodis multa suo cum animo tractare. 1 Ocium sapientum.

Posteaquam Carthaginem armis cœperat milites quidam virginem eleganti forma captam adduxerunt,eiq; tradiderunt. Hic ille: Libenter acciperem,inquit,si priuatus essem, non Imperator. Iuuenis insigni puellæ forma corrumpi non potuit, quo minus meminisset quid deceret Imperatorem. 2 Imperator castus

Rursus quũ obsideret oppidum humili loco situm, prominente illic Veneris templo, iussit illuc profiteri vadimonia, tanquam tertio post die ius ibi redditurus. Et quod se facturum prædixit, fecit vrbe capta, tanta erat victoriæ fiducia. 3 Fiducia euentus.

In Sicilia percunctanti cuidam, qua re fre- 4

Miles dicto audiens.

tus classem educere pararet in Africam, ostendit viros armatos trecentos sese exercentes, præterea turrim excelsam mari imminentē, & ait: Nullus horum est, qui non conscensa turri semet in mare præcipitaturus sit, si iussero: Sentiens non perinde referre, quā numerosam educas multitudinē, modo fortis dux educat exercitatos, & dicto audientes.

5 Animus præsens.

Vbi traiecit in Africam, ac terra potitus hostium castra concremasset, Carthaginenses missis legatis fœdus cum Scipione pepegere pollicentes se, & elephantos, camelosq;, & naues, & pecunias daturos. Cæterum posteaquā Hannibal abnauigasset ex Italia Carthaginē, cœpit illos conuentorum pęnitere, eo quod iam animum recepissent. Id audiens Scipio, negauit se etiam si ipsi vellent pacta seruaturum, nisi prius imperatis adderent talentorū quinque millia, hoc nomine, quod Hannibalem accersissent.

6 Humaniter, & gratè.

At posteaquam Carthaginenses ui adacti legatos de fœdere, ac pace ad Scipionem missent, iussit eos, qui venerant, protinus abire, tanquam non audituros eos prius quam L. Terentium ad se perduxissent. Erat autem Terentius Romanus, vir probus, & humanus, qui in bello captus a Pęnis detinebatur. Quem vt adduxerunt: Scipio pro tribunali sedens hominem apud se collocauit, moxque auditis legatis bellum dissoluit. Porro Terentius tanti beneficij memor triumphantem Scipionem sequebatur pileatus, velut illius libertus. Quin & Scipione mortuo ad exequias mulsum exhibuit, aliaq; ad funeris celebritatem pertinētia studiosè procurauit. Sed de his posterius. Hic in Scipione quidem habes exemplum beneficij candide simul, & hono-

honorificè collati, in Terentio verò memoris animi specimen.

Posteaquàm Romani traiecerant in Asiã aduersus Antiochium regem, isque legatos ad Scipionem de pace misisset: id, inquit Scipio, prius factũ oportuit, nõ nunc quũ & frænum, & sessorem recepisti. Allusit ad apologum, de equo, & sessore, notiorem quàm vt hic sit commemorandus.

7 Frenũ receptum.

Senatus decreuerat, vt pecunias sumeret ex ærario: at quum quæstores ærarij negarẽt se eo die aperturos: Ipse, inquit, aperiam, qñ mea causa clauditur, qui tanta pecuniarum vi repleuerim ærarium. Vacua non clauduntur, ideo Scipio per iocũ dicebat sibi hoc laboris suscipiendum, vt apariret, qui fuisset in causa, vt tam diligenter clauderetur, vt quæstores diei spatium quærerent ad recludendum. Exemplum ingentis fiduciæ meritis quæsitæ.

8 Fiducia meritorũ.

Quum a Petilio & Quinto tribun. plebis, multis nominibus accusaretur apud populum Romanum, nihil ad crimina respondit, tantum hoc dixit: Hoc die Quirites Hannibalem & Carthaginem deuici: proin ipse sumpta corona in Capitolium ascendo Ioui Optim. Maxim. sacrificaturus: si quis de me suffragium ferre velit, ferat. Hæc loquutus ascẽdebat ad Capitolium relictis accusatoribus, nondum perorata causa. Tantum valet egregiorum in Rempubli. meritorum fiducia, ut repentè iudicij rigor versus sit in ouàtionem, & reus pro supplice egerit triumphantem.

9 Fiducia meritorũ.

Scipio Africanus quibusdam calumniantibus, quòd parum strenuus pugnator esset. Imperatorem, inquit, me mater, non bella-

10 Generosè

torem genuit: Significãs in imperatore plus haberi momenti solertiam, ac prudentiam in consilijs, quàm vires in prælijs.

11 Clementer. Idem dicere solebat, hosti non solùm esse dandam viam fugiendi, verùm etiam muniẽdam: docens moderandam esse victoriam, ne sæuiendum in eos, qui contrà ferre arma destitissent.

12 Igauia. Idem multi cui scutum erat elegantius ornatum: Non miror, inquit, ꝙ scutum tanta cura ornaris, in quo plus habeas præsidij q̃ in gladio: Significans illum ignauum militẽ. Clypeus tuetur, sed gladius fortitudinis organum est.

13 Grauiter. Idem dicere solet, ij quibus sunt eq feróciores, tradunt eos domitoribus, vt his facilioribꝰ possint uti. sic homines secũdis rebus effrænatos, sibiq; præsidentes tãqnam in gyrum rationis ac doctrinæ duci oportere, vt ꝑspecta rerum humanarum imbecillitate varietateq; fortunæ, reddantur moderatiores.

14 Prouidentia. Dicere solet, in re militari turpe verbum esse, Non putaram: quòd alij in rebus interdum locus datur male instituta posterioribꝰ consilijs melioribus corrigere: Cæterùm quæ ferro peraguntur, ea nõ oportere temerè aggredi: quòd hic error fere est inemendabilis. Idem dictum locum habet, & in his, quæ semel facta mutari non possunt, vt in ducenda vxore: & in sacris ordinibus.

15 Quando bellãdum. Cum hoste dicebat non esse confligendum nisi aut inuitaret occasio, aut vrgeret necessitas, ꝙ incogitantis sit opportunitatẽ oblatã negligere, & extremę ignauiæ sit, tum non præstare fortem animum, quum audacia spẽ præbet incolumitatis. formidolositas nihil aliud quàm certum promittit exitium.

T. QVIN-

T. QVINTIVS.

T. Quintius ab ipso protinus initio clarus, fuit, vt prius quam esset ædilis, aut tribunus militum, aut prætor, Consul factus sit. Porro missus Imperator aduersus Philippū, suasit, vt veniretur in colloquium. At quum Philippus posceret obsides, eo ꝙ ille multis Romanis comitatus esset, ipse verò solus: Vt solus sis, inquit Quintius, ipse fecisti, qui amicos, & cognatos tuos occideris.

1 Liberè.

Achæos meditantes expeditionē aduersus insulam Zacynthiorum, monuit vt cauerent, ne more testudinum caput extra Peloponnesum proferentes, venirent in periculum. Testudo enim intra testam tutissima est.

2 Tutū consilium.

Quum Antiochus rex cum numeroso exercitu venisset in Græciam omnesque reddidisset attonitos, & militum numerus, & armaturæ varietas, Quintius hoc sermone metum ademit Achæis: Quum, inquit, essem in Chalcide cœnans apud hospitem meum, mirabar carnium copiam, quum essent omnia tecta niue: at hospes respōdit, ea omnia nihil aliud esse quam suis domesticæ carnes, tantum apparatu, & conditura diuersa. Ne vos igitur, inquit, admiremini regis copias, quum auditis hastatos, cataphractos, pedites, æquites, & sagitarios. Nam hi omnes Syri sunt, armatura inter se differentes.

3 Ostētatio inanis.

In Philopœmenē Achæorū ducē, qui multos haberet eqtes, & armatos, sed pecuniarum indigus, ita ludebat: Philopœmē, inquiens manus habet, & crura, vētrē nō hēt. Ac tali quidē specie corporis erat Philopœmen. Quintius aūt equites, ac pedites armatos manus, & crura ducis appellabat: sed qm̄ non habebat quo aleret militem, negabat illū habere ventrem.

4 Salsè.

C. DOMITIVS.

5 Fiducia euentus.

C. Domitius, quē Scipio maior pro se Lucio fratri in bello aduersus Antiochum legatum dederat, vbi contemplatus esset hostium phalangem, exercitus præfectis hortantibus vt confestim aggrederetur, negauit tēpus sufficere ad hoc, vt millibus trucidatis, ac direptis impedimentis, in castra reuersi sua curarent corpora. Sed hoc ipsum postridie se tēpestiuè facturum dixit. Ac postero die cōgressus quinquaginta millia trucidauit. Vir strenuus non dubitauit de victoria, spatium modo temporis gerendæ rei par eligebat.

P. LICINIVS.

6 Animosè.

P. Licinius Consul, Imperator equestri pugna superatus à Perseo Macedonum rege, bis mille, & octingentos milites emisit, partim interfectos, partim captos. Vbi verò post pugnam Perseus mitteret oratores acturos de fœdere, ac pace, Licinius qui uictus erat victori præscripsit, vt si pacem vellet, quæ haberet in sua potestate, daret in fidem Romanorum: Ne calamitas quidem fortissimi viri spiritus potuit imminuere. Nec ignorauit Perseus quibus cū uiris sibi res esset, eoque fecit victor, quod victi solent facere.

PAVLVS AEMILIVS.

7 Necessitate delatus.

Paulus Aemilius quum iterum peteret Cōsulatum, repulsam tulit, cæterum quum bellum aduersus Perseum, ac Macedones, imperitia segnitieque ducum in longū duceretur eidemq; Consulatum detulissent, negauit se illis habere gratiam: non enim se ob id tum designatum Imperatorem, quod ipse desideraret Imperium, sed quod ipsi Imperatorem.

E foro domum reuersus quū filiā puellam nomi-

nomine. Tertiam reperisset lachrymantē rogauit quid haberet: illa respondente, Periscus nobis interijt: Id erat nomen catelli, quem puella habebat in delicijs: Sit fœlix, inquit, ô filia, omen accipio: moxque in bellum profectus pulcherrimum de hoste triumphū egit.

9 Disciplina militaris.

In exercitu uero quum multam confidentiam, ac loquacitatem comperisset, militum officia ducum sibi vindicantium, resque non necessarias curantium, iussit illos quiescere; nec aliud quicquam agere, q̃ vt enses suos acuerent, cætera sibi fore curæ: Nocturnas autem excubias iussit illos sine lāceis, & gladijs agere, quo nimirum adempta spe depellendi hostem, tanto acrius pugnarent cum somno.

10 Dux. usu rerum callidus.

Quum per loca prærupta irrupisset in Macedoniam, vidissetque instructam hostium aciem, exhortante Nasica vt protinus inuaderet hostem: Facerem, inquit, si tuæ essem ætatis: sed multarum rerum experientia prohibet, ne ex itinere statim cum instructa acie congrediar.

11 Ars conuiuij.

Deuicto Perseo, quum epulum exhiberet victoriale, dicebatur eiusdem esse artis, & aciē bene instruere, & conuiuium exhibere: illam vt hostibus sit quam maximè formidabilis, hoc vt amicis sit iucundissimum.

12 Seuerè.

Quum Perseus captiuus deprecaretur, ne in triumphum duceretur: Isthuc inquit, in te situm erat: Significans illi licuisse in bello perire, aut certè vincere.

13 Frugaliter.

Ex pecuniarū infinita vi reperta in castris hostiū, ipse quidē nihil sibi sumpsit Tuberoni tñ genero phialam pondere quinq; drachmarum, fortiter gestæ rei præmium dedit: Atque hoc primum ajunt argenteum uasculum in Aeliorum fuisse domum ingressum.

Ex

14 Ex quatuor liberis masculis, quos susceperat, duos antea dederat in adoptionē. Ex duobus autem qui remanserant in familia, alter quinque ante triumphum diebus interijt, annos natus quatuordecim: alter quinto post actum triumphum die annos natus duodecim. Ob id populo luctum, ac mœrorem cum illo iungente, ipse prodiens ad multitudinem dixit, se post tam continuos rerum successus aliquid magni mali a fortuna expectasse: se verò nunc de patriæ incolumitate securum esse factum, nihilque timere periculi, posteaquam fortuna prosperè gestarum rerum inuidiam in suam domum impingente, ipse pro omnibus dependisset.

Patriç charitas.

15 Vxor erat illi Papyria, Masonis viri Consularis filia, quam cum longo tempore domi habuisset, exque ea pulcherrimam sobolem sustulisset inclytum illum, ac maximum Scipionem Aemilianū, repudiauit: & amicis diuortium vehementer dissuadentibus, porrexit calceum, dicens: Hic calceus nonne nouus est, nonne pulcher est? At nemo vestrum nouit, qua pedem meum torqueat.

Calceus qua torqueat.

16 Perseo sese ad victoris pedes abijcienti, vocesq; degeneres emittenti: Quur, inquit, Paulus, fortunam crimine liberas, sic te gerens, vt superiore etiam fortuna videaris indignus? Quur meam dedecoras victoriam, ac rerum a me gestarum gloriam obscuras, tam abiectū te demonstrans, vt indignus appareas, quem populus Romanus haberet hostem?

Generosè.

17 Idem dicebat, Imperatorem, si minus ætate, certè moribus senem esse oportere. Sentiens non esse præcipienda consilia: quod solent iuuens: sed moribus vtendum esse senilibus.

Temeritas.

CATO

CATO SENIOR.

Cato Senior in concione suasurus de frumento viritim diuidendo, ita præfatus est: perdifficile esse ad ventrem auribus carentem verba facere: vẽtrem dixit, quod ageretur de populi victu. — 1 Vẽter surdus.

Aiebat se mirari, quomodo seruari possit ea ciuitas, in qua pluris veniret piscis, q̃ bos. Præcipuus luxus olim erat in piscibus, vnde legimus mullum sex millibus emptum. — 2 Luxus.

Obiurgans aliquando summam vxorum impotentiam: Omnes, inquit, homines vxoribus dominantur, nos omnibus hominibus, nobis autẽ vxores: hoc modo colligens mulieres esse rerum omnium dominas. — 3 Vxorũ imperium.

Dicere solet se male pro collato beneficio nullam reportare gratiam, q̃ pro maleficio perpetrato non dare pœnam. Significans nihil esse periculosius impunitate, quæ semper ad deteriora inuitat. — 4 Impunitas mala.

Idem dicebat se omnibus peccãtib[9] ignoscere, preterquam sibiipsi. Multum dissimilis illi Neuio, qui carpens alios, sibi condonabat omnia. Sibi ignoscit, quem non pœnitet admissi. De se pœnas sumit, qui cura pensat, quod incogitantia commissum est. — 5 Seuerus in seipsum.

Exhortans autem magistratus ad sumẽdas pœnas de his, qui delinquerent, dicebat eos qui maleficos prohibere possent, nec facerent, lapidandos esse. Sentiẽs illos de vniuerso populo pessimè mereri, q; ad scelerum licentiam inuitarent improbos. — 6

Aiebat sibi magis placere iuuens, qui rubescerent, quam qui pallescerẽt, q; rubor arguat probam indolem, pallor non item. — 7 Pudor.

Dicebat sibi inuisum esse militem, qui ambulans moueret manus, pugnans moueret pedes, — 8 Miles, bonus.

pedes,

Miles bonus. pedes, clariusque flerteret, quam inclamaret, pessimum autem Imperatorem, qui sibi non posset imperare.

9 Sibi quisque testis. Maximè existimabat oportere vnumquẽque seipsum reuereri, quod nullus vnquam a seipso discedat. Ita fieret, vt quicquid alijs testibus nõ auderemus facere, idem solos facere puderet.

10 Statuarũ gloria. Conspiciens multorum erigi statuas: Malim, inquit, vt de me quærant homines, quãobrem Catoni nõ sit posita statua, quam quare sit posita: Sentiens se malle res præclaras gerere, vt olim sciẽtes illum promeruisse statuam, mirentur non esse positam.

11 Potestas moderata. Admonebat, vt qui potentes essent, parcè vterentur sua potestate, quò semper vti possent: Sentiens potentiam, clementia, comitateque fieri diuturnam, ferocia breuem.

12 Honos virtutis. Qui virtutem honore suo fraudarent, eos dicebat ipsam virtutẽ a iuuẽtute auferre: Sẽtiens præmijs animos iuuenum ad virtutẽ accẽdi: quæ si detrahas, ipsa virtus elãguescit.

13 Iustitia. Magistratum aut iudicem dicebat nec pro iustis orandum, nec pro iniustis exorandũ. Sensit culpam esse iudicum, si vt iusti æqui sint, orãdi sunt, quum oporteat vltro fauere bonis: pro iniustis orare fortassis humanitatis est, at exorare est a iustitia deflectentis.

14 Impunitas. Iniuriam etiã si facienti nihil ad ferat periculi, uniuersis tamen periculosam esse dicebat: Sentiens impunitæ iniuriæ exemplum omnibus minari iniuriã. Etenim si liceat impune lædere, nullus erit tutus ab improborum violentia.

15 Senectus Senectuti quum multa adsint proba, dicebat non esse addendum malitiæ dedecus: Sentiens senectutẽ multis hominibus vulgò male

malè audire, veluti quum audit deformis, edentula, lusciosa, imbecillis, obliuiosa, indocilis. Hæc ferre satis est, ut non accedat crimen improbæ vitæ, quod omnibus quidem fœdum, sed seni fœdissimum. Alij narrãt hoc ab illo dictum in senem obuium uitæ contaminatæ: Ne ætatis tuæ malis addas turpitudinem.

16 Iratum ab insano nulla alia re differre dicebat, quam mora temporis: Sentiens iram esse breuem insaniam.

17 *Inuidia qũo vitetur.* Eos qui fortuna moderatè, sobrieq; vterentur, dicebat minimè peti inuidia: Non enim, inquit, nobis, sed bonis quæ nos circunstant, inuident homines. Externa bona extra hominem sunt, at insolenter vtendi uitium intra hominem est. Qui eo sibi constant inuidiam, verè sunt inuidiosi.

18 *Ridiculis adsuescere.* Qui in rebus ridiculis seriam operam ponerent eos dicebat in serijs fore ridiculos: Significans assuetos ridiculis, ob habitum collectũ, in serijs negocijs ita se gerere, ut non solum rideantur, sed etiam derideantur.

19 Præclaras actiones aiebat præclaris uerbis occupandas, ne a gloria defluant. Argutius est, quod vertit Philelphus, aliud, ut opinor, exemplar sequutus. Honestas actiones, honestis actionibus occupandas: hoc est, benefacta benefactis addenda, ne si desinamus benefacere, obolescat priorum benefactorum memoria.

20 *Honos nõ semper ijsdem.* Ciues incusabat, quod semper ijsdem committerent magistratum: Videmini enim, inquit, aut uilem habere magistratum, aut indicare paucos esse dignos magistratu. Quorum alterum erat male sentire de publica potestate, alterum erat male sentire de ciuibus.

Quando

21 Vox ĩ bello. Quando docebat iuuenes intrepidè pugnare, sæpenumero dicebat, verba plus quam gladium, & voces plus quam manum hostes in fugam vertere, attonitosq; reddere: Nolebat militem in prælio mutum esse, sed atrocibus dictis, clamoreq; vultusque truculentia terrere hostem.

22 Argutè. Bellum gerens cum his, qui Betim fluuiũ accolunt, quum in discrimen adductus esset propter hostium multitudinem, & Celtiberi quidem offerrent suppetias, si darentur talenta ducenta, Romani verò non sinerent illum mercede pacisci cum barbaris, dixit errare Romanos, eo quod si vicissent, reddituri fuerint, non de suo, sed de bonis hostium: sin uicti fuissent, iam non fore, nec a quibus peteretur, nec qui peterent.

23 Abstinentia ducis. Quamuis complures vrbes cœpisset, tamen aiebat se hisce diebus, quos inter hostes egit, nihilo plus sumpsisse, quam quæ ex hostium agris comedisset, bibisseque.

24 Reditus e bello. Quum cuidam militum argenti libram distribuisset, ait satius esse multos habentes argentum, quam paucos habentes aurum, è militia domũ redire. Nã duces non alia re q̃ gloria auctos è prouincijs redire oportere. Sentit rem sat fœliciter gestam, si tanta militũ multitudo redeat incolumis, vt ex distributis manubris exigua portio ad singulos redeat, potius quam si multis desideratis, pauci redeãt ex præda locupletiores. Quoniam autem rerum prosperè gestarum gloria redit ad duces, hac portione par est illos esse contentos, siue multum sit prædæ, siue parum.

25 Senes neglecti. Hortante Scipione Africano, vt Achæorũ exulibus opitularetur, quo illis in suã patriam redire liceret: simulabat eius rei sibi nullam esse

esse curam. Cæterum in Senatu quum hac de re multa verba fierent, assurgens ait: Perin de quasi nihil habeamus, quod agamus, sedemus de seniculis aliquot Græcis disputantes, vtrum a nostris an illius regionis vespillonibus efferantur.

26 Latinus Græcè.

Quum posthumius Albinus historiam Grę cè conscripsisset, & ob id veniam peteret ab auditoribus, Cato irridens: Danda, inquit, erat venia, si Amphictyonum decreto coactus Græcè scripsisset. Hoc aliquanto secus narrant Gellius, & Macrobius.

27 Populus qualis.

Populum Romanum gregi pecudum conferre solebat, quæ singulæ nemini obtemperant, vniuersæ, aut gregis ducem sequuntur: Sic & vos, inquit, quos nemo vestrum priuatim in consiliū adhibere vellet, ab his hic congregati vos agi duciq; finitis: Notans populum, ꝙ deterrimis committeret magistratus.

28 Honos alit virtutē

Aiebat populum Romanum non tantum purpuræ, verum etiam virtuti plurimum con ducere: Quemadmodum enim tinctores eum potissimum colorem inducunt, quo vident homines maximè delectari: ita iuuentus ad ea studia potissimum incumbit quibus populus defert honores. Honos enim non solum alit artes, verum etiam virtutem. Hoc pacto monebat populum, vt magistratus his demū committerentur, qui de se virtutis specimen dedissent. Ita fore, vt quam plurimi sese ad egregia studia conferrent.

29 Consiliū optimum

Hortabatur iuuenes, vt qui virtute, & æquitate ad dignitatem peruenissent, ne turpiter ad deteriora degenerarent: sin ambitu, ac violentia, ad meliorem frugem se referrent: ita futurum, vt & illi gloriam augerent, & hi benefactis maculam abolerent.

Qui

30 Modus in honorib. Qui magiſtratum eundem frequenter ambirent, eos dicebat velut ignaros viæ, ne aberrarent, lictores qui præcederent ſemper quærere. Solent enim lictores præire magiſtratum, non ut uiam oſtenderent, ſed honoris gratia.

31 Filius improbus. In inimicum quendam probroſæ vitæ: Huius, inquit, mater quum Deos orat, ut ſibi filius ſit ſuperſtes, non precatur, ſed imprecatur: Sentiens illam, & ſibi, & Reipublicæ præcari magnum malum.

32 Rex infenſus Democratiæ. Quum Eumenes rex Romam veniſſet, & a ſenatu honorifice exceptus, clariſſimorum ciuium frequentia ſtiparetur, Cato non diſſimulabat tantum Romanorum erga illum ſtudiũ ſibi ſuſpectum eſſe, ipſe vitans regis conſuetudinem. Hoc quibuſdam admirantibus, ac dicentibus Eumenem uirum eſſe probum, ac amico in populum Romanum animo: Sint iſta uera, inquit, attamen illa belua, natura ferus canis eſt: Sentiens omnes reges, vtcunque pro tempore ſimulent, natura tyrannos eſſe, ac Democratiæ infenſos: Romæ autem regis nomen erat inuiſiſſimum.

33 Inuidia ob bene facta. Dicebat ideo ſibi ab inimicis conflari inuidiam, quod quotidie noctu ſurgens, rei familiaris rationibus neglectis, Reipublicæ conſuleret, notans ingratitudinem populi.

34 Salsè. Quum tres eſſent deſignati, qui legati proficiſcerentur in Bithyniam, quorum vnus podagra teneretur, alter caput haberet vulneribus confoſſum, tertius vecordia laborare videretur, Cato ridens dixit, populi Romani legationem, nec pedes habere, nec caput, nec cor.

35 Quum impetratum eſſet de reſtituendis Achæorum exulibus, & Polybius hoc ad Se-

natum

natum retulit, vt restitutis apud suos pristini honores ac magistratus redderentur. Hic Cato rogatus sententiam, dixit: Polybius idē facere videtur, quod fecit Vlysses, qui Cyclopis speluncam repetere voluit, quo pileū & cingulum, quæ illic per obliuionem reliquerat, reciperet: Significans abunde multum esse, ꝙ exulibus datus esset in patriam reditus, essetque periculum, ne dum pristinos honores repetunt, etiam a reditu excludantur.

Pusilla curare cum periculo.

36 Aiebat, stultos prudentibus plus afferre utilitatis, quàm prudentes stultis. Prudentes enim dum facile uident errata stultorum, eáque uitant, fieri cautiores: at stultos nō item, quæ a prudentibus recte fiunt, quia non uident posse imitari.

Noua sententia.

37 Videns quendam uehementer obesum, mirabatur, cui usui tale corpus esse posset Reipublicæ, cuius inter guttur & inguem omnia venter occuparet.

Obesus.

38 Lurconi cuidam ambienti inter Catonis familiares recipi, negauit: dicens se cum eo nō posse uiuere, qui plus saperet palato quàm corde.

Palato sapere.

39 Amantis animum dicebat in alieno corpore uiuere: quod hodie quoque celebratur animam illic potius esse ubi amat, quam vbi animat.

Amor.

40 Tria per omnem uitam accidisse dixit, quorum pœnituisset: primum, si quid arcam fœminæ credidisset: secundùm, si quopiam nauigio uectus esset, quo pedestri itinere pertingere licuisset: tertium, si quis dies ipsi per negligentiam absque fructu effluxisset.

Pęnitēda.

41 Ad tribunum plebis qui ueneficij infamia laborabat, iniquam ferentem legem: Adolescens, inquit, nondum scio utrum haurire

Salsè.

quod temperas, an approbare quod scribis, deterius sit: Sentiens & legem quam pafabat exitiosum esse Reipublicæ.

42 Maledicentia. A quodam multis nominibus infami vexatus: Impar mihi, inquit, tecum certamen est. Nam vt tibi malè audire & maledicere facillimum ac promptissimum est, ita mihi maledicere insuaue maleaudire insolitum.

43 Apud Athenienses quum quæcunque Cato breuissimo sermone expedierat, ea vix longo verborum ambitu redderet interpres, dictum est Græcis orationem è labijs, Romanis ex corde proficisci.

44 Pietas in patrem. Adolescēs quidam patris vita defuncti inimicum mox in ius vocauit vtriusq; est. Quē Cato obuium comiter amplexus. Sic oportet, inquit, non agnis hædisve, sed è malorum lachrymis ac damnationibus parentum exequias celebrare.

45 Curare friuola. Quum quidam Catoni dixisset, Eamus deambulatum: & adolescens quidam interpellasset dicens: Quid opus erat de? Imo, inquit Cato, q.d opus erat te. Vna literula mutata significauit ipsum potius esse superuacaneum in vita, quàm de, in verbo.

46 Admonitio sera. Cato percussus, ab eo, qui arcam ferebat, quum baiulus diceret, Caue, rogauit, num quid aliud ferret præter arcam. Nam quod ad arcam attinebat, serum erat dicere caue. Simulauit itaque se moueri de alio quopiam onere, quàm de arca, vnde cauendum esset. Simile est, quod de Diogene trabeiecto retulimus.

47 Fortitudo uera. Cato senior quibusdam efferentibus hominem inconsultè audacem, & in rebus bellicis strenuum, ait plurimum referre vtrum quis uirtutem magno æstimet, an vitam non magni

magni faciat: Sentiens non eos statim esse fortes, qui quouismodo vitam contemnũt, sed qui tanti faciunt virtutem, vt huius gratia vitam alioqui charam negligant. Nam semet in vitæ discrimen coniecere, aut infœlicium est, & quos vitæ iam tædet, aut immanium & beluis similium.

48 Profusio.

Cato in Albidium qui luxu facultates prodegerat, deniq; & ædes deuorarat, nouissimè cõsequutum incẽdium, quod reliquum erat, absumpsit, ita iocatus est, vt diceret eum fecisse proteruiam, id erat priscum sacrificij genus, in quo si quid superfuisset, seruari religio erat, sed igni cremabatur.

49 Seuerè.

Catulus Censor, Catonem sibi arctissima iunctum necessitudine rogauit, vt quendam ipsius iudicio obnoxium (erat enim quęstor) missum faceret. Ille hunc in modum respondit, Turpe est nos, qui iuuentuti rectè instituendæ autores esse debemus, a lictoribus irrideri nostris. Negauit asperius, quòd iniustè petebatur.

50 Spes fallax.

De spe sic prædicasse narratur, autore Plutarcho, quod quæ magna essent, pusilla faceret, quæ pusilla prorsus nulla: Sentiens opinor, de periculis. Victorię spes extenuat omnia, quę solent a bello deterrere.

51

Commemorantur eiusdem quędã, uelut oracula de re rustica. Dicebat fortissimos viros, ac strenuissimo milites ex agricolis gigni, minimeque malè cogitantes. Prædium ne cupidè emas. In re rustica operæ parcas in agro emendo minimè. Quod malè emptum est, semper pœnitet. Agrum paraturos ante omnia intueri oportet aquarum vim ex vicinum. Aestimare oportet quomodo niteant cõtermina, Malus est ager, cum quo dominus

luctatur. De bono domino melius emitur fundus. Agro vt homini quamuis sit quæstuosus sit, idem sumptuosus sit, non multum superesse. Idem interrogatus, quis esset certissimus quæstus, respondit: Si bene pascat: quis proximus, si mediocriter pascat: quid tertiũ, si bene vestiat: quid quartum, respondit arare. Cuidam autem subijcienti, quid fœnerare? Quid, inquit, hominem occidere? Dixit agricolam oportere vendacem esse, non emacem. Fundum in adolescentia sine percunctatione conserendum, non nisi consito agro ædificandum, ac tum quoque cunctanter. Optimum esse aliena insania frui. Eum qui bene habitet, sæpius ventitare in agrum, frontemq; domini plus prodesse, quàm occipitium. Hunc agri modum seruãdum, ut neque fundus villam quærat, neque villa fundum. Satius esse minus serere, & minus arare. Latifundia perdidere Italiã. Villicum quàm proximum domino cordi esse debere, & tamen sibimetipsi non videri. Coli rura ergastulis pessimum esse, vt quicquid agitur a desperatis. Nihil minus expedire, quàm agrum optimè colere.

52 *Patienter.* Quum Catoni causam in foro agenti, Lentulus attracta pingui saliua in mediam frontem, quantum poterat, expuisset, abstersit Cato faciem, ac dixit, Affirmabo omnibus Lentule falli eos, qui te negant os habere. Os habere negantur, quos nihil pudet, id quum eo facto maximè declarasset Lentulus, tamen Cato ludens profitetur illi esse os, non quòd erubesceret, sed quòd ore multam putulentiam eiacularetur.

53 *Superstitio irrisa.* Quidam manè surgens reperit caligas a soricibus arrosas, hoc ostento turbatus, consuluit Catonem, quid mali portenderetur. Ille

Ille vero: Non est, inquit, ostentum, quòd sorices arroserunt caligas: sed si caligæ arrosissent sorices, id demum fuisset ostentum.

CATO VTICENSIS.

Quum Catoni, qui post dictus est Vticensis etiamnum puero vitio daretur taciturnitas: nec enim cum pueris exercebatur, nec à quoquam audiri volebat, ait: Carpant taciturnitatē, modò vitam probent. Et addidit, Tū demum abrumpam hoc meum silentium, quū ea loqui potero, quæ sunt indigna silentio.

1 Taciturnitas.

Quum partes in conuiuijs sortirentur, nec illi fauisset sors, amicis hortantibus, ut primus omnium caperent, ού καλῶς inquit, ἔχει ἀκρίτοις ἀφροδίτης, id est, non decet, inuita Venere. Tam naturæ iustus erat, ut præter sortem amicorum fauore noluerit uti. Veneris iactus fęlix erat in talis.

2 Iustè.

Quum M. Tullius Muræna defendens multa salse diceret in paradoxa Stoicorum, ridentibus cæteris, tandem & Cato exhilaratus, proximis dixit, Dij boni, quàm ridiculū habemus Consulem. Stoicorum philosophiā Cato præcipuè sequebatur, puer nactus huius sectę præceptorem.

3 Consul ridiculus.

Quum in Senatu de Catilinæ coniuratione tractaretur, redditæ sunt Cęsari literæ. Id ubi sensit Cato, suspicans à coniuratis venire, clamare cœpit, ut palàm recitarētur. Id ne fieret, Cæsar Catoni literas tradidit: Erāt aūt à Seruilia Catonis sorore, amatoriæ, parumque pudicæ. Eas ubi legit Cato, reiecit in Cęsarē dicens, Accipe ebrie. Nec aliud loquutus redijt ad sermonem intermissum.

4 Leniter.

Hortensius à Catone petijt, ut Portiam filiam suam Bibulo nuptā sibi traderet in ma-

Prolis amor.

trimonium, pollicens se marito redditurum simul atque ex ea prolem suscepisset. Id quũ multis rationibus illi persuasisset, Cato respõdit, se quod ad ipsum attineret libenter gratificaturum amico, verum hoc non audere à Bibulo petere. Tum Hortensius, nudans animũ suum, petijt Martiam ipsius Catonis uxorem. Iam enim sibi Cato ademerat mariti prætextum. Assensus est Cato, ut fieret, volente patre coniugis. Ipsoque Catone præsente facta sunt sponsalia.

6 Autoritas

In forum veniens cum Thermo conspicatus Castoris templum armatis occupatum, omnesque fori aditus a gladiatoribus obsideri, ipsumq; Metellum unà cum Cæsare: O timidum inquit, hominem, qui aduersus vnum tantam armauit multitudinem.

7 Factio vitata.

Pompeius quo suã factionem redderet firmiorem, per Munatiũ petijt, ut Cato neptiũ duarum alteram sibi, alteram filio suo daret Cato iussit reuersum Munatium Pompeio renunciare, se quidẽ per mulieres capi non posse, beneuolentiam tamen illius sibi gratam esse: amicitiam etiam, quæ quauis affinitate firmior esset, polliceri, si quæ Reipub. conducerent, sequeretur. Cæterum aduersus remp. nunquàm daturum obsides: Neptes in matrimonium datas, obsidum nomine signans. Sunt qui narrent non neptes, sed filias in matrimonium à Pompeio petitas.

8 Nimia familiaritas

Munatio quærenti, quòd in Cypro Catonem adire cupiens parum ciuiliter repulsus esset, quum nihil esset negocij, sed intus cum Canidio fabularetur sic se purgauit, ut diceret se vereri, ne iuxta Theophrasti sententiam nimia amicitia causam aliquando daret odio.

Laudatus.

Laudatus à senatu, quòd populi tumultū oratione sua prorsus sedasset. At ego, inquit, vos P.C. nequaquam laudo, qui me prætoré in tanto periculo deseruistis.

9 Liberè.

Cato ipso die comitiorum quendam, è spōsoribus damnauit, ac pecuniam illi traditam in alium transtulit. At populus admiratus Catonis iustitiam, damnato pœnā remisit, dicens, satis dedisse pœnarum, quòd à Catone damnatus esset.

10 Graue dānari à probis.

Multis P. Sulpitij ingratitudinem incusantibus, quòd Catoni de se optimè merito opposuisset competitorem, Cato sic excusauit, dicens minime mirandum, si quod quis maximum bonum duceret, id alteri nollet concedere.

11 Ciuiliter

Quum Cæsar Ariminum occupasset, & ad Pompeium summa rerum in urbe translata esset, Cato dixit: Si mihi ista prædicenti credidissetis P.C. nec unum nunc timeremus, nec ab uno spes nostræ penderent.

12 Prudētia.

Quum Pompei res infœliciter cederent, & ad Cæsarem inclinaret victoria Cato, dicebat in rebus diuinis multum esse caliginis, quòd Pompeio præter ius agenti fuissent omnia prospera, causam Reipublicæ tuenti nihil succederet.

13 Dei consilia arcana

Quum deploratis rebus amici hortarentur Catonem, ut ad Cæsaris clementiam confugeret, respondit uictorum esse, & eorum qui deliquissent supplicare, Catonem, nec victum nec captum esse, qui se per omnem uitam inuictum præstitisset, ac Cæsarem honestate, iustitiaque longè superasset: Cæsarem potius victum captumque esse, qui bellum, quod diu negasset se moliri aduersus patriam, nunc id egisse conui-

14 Animosè.

ctus esset. Proinde pro se Cæsarem orarent, qui vellent: pro Catone neminem orare debere.

15 Ambitio. Quum M. Octauius duas habens legiones haud procul ab Vtica, à Catone postularet, ut inter ipsos de Imperio statueretur, Cato legatis nihil respondit: verum ad amicos conuersus: Quis iam miretur, inquit, rem malè gestã esse, quum in ipsa morte in nostris uideatis minandi cupiditatem: Significans ambitione ducum bellum infœliciter cessisse.

16 Liberè. Quum in Senatu pro victoria, quam Cæsar ex Vsipetis Tencteris que Germanis retulerat, de supplicatione decernenda ageretur, sententiam dixit, Cæsarem hostibus esse dedendum, quo Romana ciuitas à perfidia expiaretur, deinde execrationes in autorem verterent.

17 Prudenter Rursus quum in senatu Pompeio, cui parum alioqui fauebat, decerneretur Imperiũ, dixit talium virorum esse ingentia Reip. inferre mala, eademq; depellere, tempori consilium accommodans.

SCIPIO MINOR.

1 Frugalitas. Scipionem minorem narrant annis quinquagintaquatuor quibus unxit, nihil emisse, nihil vendidisse, nihil ædificasse. Libras autem argenti triginta treis, auri duas in ampla domo reliquisse, idque quum potitus esset Carthagine, militesq; ditasset, plus cæteris ducibus omnibus.

2 Amici. Polybij sequens pręcepta, dabat operam, ne quando è foro rediret domum, priusquàm sibi quocunque modo quempiam eorum in quos incidisset, familiarem, & amicum reddidisset. Sentiens nullam esse homini possessionem meliorem.

Iuuenis

3 Catonis testim omnium.
Iuuenis etiamnum tātam habebat opinionem fortitudinis & prudentiæ, ut Cato senior interrogatus de his, qui apud Carthaginem militarent, in quibus erat Scipio, Homerico versu responderit, Ille sapit solus volitant alij velut vmbræ.

4 Vtilitas.
Quum Romam venisset, reuocatus est ab exercitu, non ipsi gratificarentur, sed quòd per illum cito Carthaginem se capturos esse crederent.

5 Fortiter.
Posteaquàm sese intra muros urbis recepe rat, Carthaginiensibus ex arce sese defendētibus, ac Polibius suaderet, vt in mari, quod interiacebat, non valde profundum, murices spargeret ferreos, aut tabulas aculeatas inijceret, ne trāsmissōmari hostes pro aggeribus pugnarent: aiebat esse ridiculum, quum mœnia tenerent, & intra vrbem essent, dare operam, ne cum hostibus confligerent.

6 Honos arti habitus
Vbi ciuitatem comperit statuis deorum Græcanicis, ac monumentis è Sicilia deportatis refertam, per præconem edixit, ut qui illarum essent vrbium, agnoscerent illa, ac referrent domum. De pecunijs verò nec seruum nec libertum passus est quicquam capere, ae ne emere quidem, quum alioqui quilibet passim ferrent, agerentque.

7 Facetè.
C. Lælio quem inter amicos maximè charum habebat, Consulatum ambienti quum faueret, percunctatus est Pompeium, an & ipse Consulatum petere: Credebatur autem is Pompeius tibicinis esse filius: quum Pompeius negasset se petere, quin etiam polliceretur se Lælium ambientem deductum simul cum illo ambiturum suffragia: dum credunt promittenti, & hunc expectant, decepti sunt. Renunciatum est enim ipsum in foro circūire

ire candidatum, ac ciuium prehensare dextras. Ob id cæteris indignantibus, Scipio ridens: Ne inquit, nos egregiè stulti sumus, qui perinde quasi deos precaturi simus non homines, iam dudum tempus terimus, tibicinem expectantes. Solet enim in sacris tibicen dare signum comprecandi Deum, quasi iam adesset.

8 Ap. Claudio qui Scipioni in ambienda Cẽsura competitor erat, iactante se, quòd ipse citra nomenclatorem ciues omnes nominatim salutaret, quum Scipio prope modũ nosset neminem. Vera narras, inquit Scipio: nam mihi studio fuit, non vt nossem multos, sed ne cuiquam essem ignotus. Nomẽclatorum laus est, quã plurimos nosse: at egregij ducis est ob egregia in rempubl. merita nulli ciuiũ ignotum esse: iussitque ciues quum bellum esset cum Celtiberis, à quibus ambo fuerant in bellum missi, vel legatos, vel tribunos militũ testes ac iudices vtriusque virtutis statuerẽt, qui ei bello interfuissent.

Nobilitas vera.

9 Cẽsor creatus adolescenti cuidam equum ademit, quòd eo tempore quo Carthago oppugnabatur, splendidè cœnatus libum in vrbis similitudinem figuratum, cui Carthagini nomen indiderat, conuiuis diripiendum proposuisset. Iuuene verò causam sciscitante, cur equo priuatus esset: Quoniam, inquit Scipio, me prior Carthaginem diripuisti.

Gloria.

10 C. Licinium prætereuntem quum vidisset: Hunc, inquit, uirum scio peierasse: verum quoniam nullus illum defert, non possum simul & accusator esse, & iudex. Sit hoc in censore moderationis, & iustitiæ exemplum.

Iudex nõ accusat.

11 Quum iã tertium à senatu fuisset emissus, quo

quo ut tradit Clitomachus, Vrbes atque homines cernat bene legibus actas, Vtque gentium, ciuitatum, ac regum inspector esset postea quàm peruenit Alexandriam, nauique egressus, capite pallio tectus incederet, Alexandrini, vndique accurrentes flagitabant ut caput nudaret faciemq; id desiderantibus ostẽderet. Quum se nudasset, clamore & plausu testati sunt gaudium suum: quumq; rex Alexandriç uix interim ob delicias ac molliciem corporis æquaret Romanos incedentes, Scipio voce submissa Panætio insusurrauit in aurem. Iam, inquit, Alexandrini nonnihil ex nostra peregrinatione fructus cęperunt, quibus per nos contigit videre regem ambulantem: Nam Athenæus ex autoritate Possidonij scribit Ptolemęum: perquàm obeso corpore: nũquam antea pedibus ambulasse.

Rex segnis.

12 Frugalitas.

Erat illi peregrinationis comes unus amicus Panætius Philosophus, famuli quinque quorum uno peregre defuncto, quoniam alium nolebat emere, è Roma accersijt, qui defuncti locum impleret.

13

Quum Numantini viderentur inexpugnabiles, ut qui multos Romanorum duces superassent, populus Scipionem iterum Consulem fecit, ad suscipiendum hoc bellum, Cæterum quum multi gestirent exire in militiam, idq; senatus fieri vetuisset, quasi Italia futura esset deserta, ac ne pecunias quidem ex ęrario sumere passus est, sed vectigaliũ prouentus, quorum tempus nondum excesserat, assignauit. At Scipio pecunijs quidem sese negauit egere: suas enim & amicorũ satis futuras: de militibus negatis questus est. bellũ. n. esse difficile. Quòd si priores, inquit, ob hostiũ fortitudinẽ toties uicti fuerunt, difficile bellũ est

Pecunia contẽpta.

est,quia cum talibus pugnandum erit: sin ob ciuium nostrorum ignauiam, æque difficile est,quia talium opera in bello sumus vsuri.

14 Disciplina militaris. Posteaquàm venit in castra, multamq; illic licentiam, lasciuiam,superstitionem ac luxum offendisset, diuinos ac sacrificos cum lenonibus protinus eiecit. Quin & vasa omnia iusit amoliri,excepta olla,veru, & poculo fictili. Ex argenteis,poculum librarum nō amplius duarum permisit, si quis habere vellet: balneis vti uetuit. Qui ungerentur,iussit ut ipsi sese fricarent. Iumentis enim, quia manib. carent,opus esse alio,a quo fricentur. Edixit, vt milites stantes pranderent, obsonium non igni coctum, cœnarent autem discumbentes, panem,aut pultem solam, & carneis assas siue elixas: Ipse vero sago circumtectus obambulabat per exercitum, dicens se lugere exercitus dedecora.

15 Luxus dānatus. Quum Memmij cuiusdam tribuni militum iumenta intercepisset, vasculis lapideis refrigerando vino paratis. ac populis Thericleis,hoc est,operose factis onusta: Mihi quidē,inquit,ac patriæ dies triginta, tibi ipsi verò per omnem vitam,quum talis sis,teipsum inutilem reddidisti: Significans bellū, quod pro patria gerebatur, mensem fortasse duraturum. Parum autem esse, quod tum militē præstaret inutilem,sed multo grauius, quod si pergeret esse talibus moribus perpetuo ciuis inutilis esset futurus.

16 Spem in clypeo. Alteri cuidam scutum pulchrè ornatum ostentanti: Scutum quidèm,inquit,ò iuuenis bellum est, at decet virum Romanum in dextra potius, quàm læua spem collocare. Clypeus enim sinistra geritur, gladius dextra.

Cui-

17 Vallis fiducia.

Cuidam vallum gestanti, qui se dicebat onere vehementer premi, Nihil mirum, inquit, quando isti ligno magis, quàm gladio fidis; significans ideo vallum plus habere ponderis quia plus apud illum valeret. Quòd si gladijs fiderent milites, nihil esset opus vallis.

18 Vincere sine cæde.

Quum videret hostes despondere animum aiebat sese, ut tuto ueniret, mora temporis emisse, addens bonum ducem perinde ut medicum, non nisi in extrema curatione ferrum adhibere. Nihilominus per occasionem adortus Numantinos, terga illos dare compulit.

19 Dux omnia facit.

Quum seniores Numātini victis suis ignauiam exprobrarent, qui nunc eos fugissent, quos toties in fugam verterant, Numantinus quidam respondisse fertur, Nunc quidem oues eędem sunt, sed alius pastor: Significans Scipionem ducem esse causam mutatæ fortunæ bellicæ, licet ijdem essent milites.

20 Liberē à

Numantia capta, quum iterum triumphasset Scipio, incidit illi controuersia cum Caio Graccho, tum pro Senatu, tum pro belli socijs. Id molestè ferens populus, tumultabatur: Scipio verò conscenso suggesto: Me, inquit, nec castrorum vociferatio unquam terruit, nec tumultus hominū terrebit, quibus Italiam scio non matrem esse, sed nouercam. Significans eos, qui publicis patriæ commodis obstreperent, non esse vere Italos, sed alienigenas. Valerius refert illum dixisse, nūquā eos metuam solutos, quos huc alligatos adduxi. Denotans eos adductos fuisse captiuos, qui in victorem ferocirent.

21

Ijs vero, qui Graccho adeant vociferantibus occidendum esse tyrannum? Meritò, inquit,

inquit Scipio, qui patriam oppugnant, me prius volunt è medio sublatum. Neque enim Romam posse cadere stãte Scipione, neque Scipionem viuere, collapsa Roma. In hoc catalogo multa admixta sunt, quæ non sunt apophthegmata.

22 Scipio Africanus Consulatum appetebat, verùm vbi sensit Pompeium amicum alijs fauere candidatis, ipse a petitione destitit, dicens eum Cõsulatum sibi non tam gloriȩ futurum, si adipisceretur, quàm molestum & inauspicatum, si refragante Pompeio consequeretur. Maluit Consulatum cedere, quàm amicum perdere.

Moderatè.

23 Quum in Africa Pompeij partes sequutus res parum prospere gessisset, & Hispaniã petens intellexisset nauim, qua vehebatur, ab hostibus captam, gladio præcordia sua transuerberauit. Deinde Cȩsarianis militibus quærẽtibus, vbi est Imperator, Imperator inquit, bene habet. Suprema vox morientis declarauit animum meliore fortuna dignum.

CAECILLIVS METELLVS.

1 Cæcilius Metellus, quum loco munito cogitaret admouere exercitum, ac centurio dixisset ipsi, Si decem modo hominum iacturam facere velis, capies locum: interrogauit eum, num ipse de numero decem vnus esse vellet. Hoc & alteri tribuitur.

Argutè.

2 Tribuno militum cuidam è iunioribus, percunctanti Metellum, quid esset facturus, Si eius rei, inquit, scirem mihi tunicam esse consciam, exutam in ignem coniecissem.

Silentium ducis.

3 Quum Scipioni viuenti fuisset inimicus, mortem tamen illius grauiter tulit, iussitque filios vt subeuntes feretrum funus Scipionis

nis efferrent, addens se Romanę ciuitatis nomine gratiam habere dijs, quod Scipio apud alios non esset natus: Sentiens Romam non futurum fuisse incolumem, si talem ducem habuissent hostes. Simultatem oportet morte finiri, amicitiam non item.

Simultas a rogo deponenda.

C. MARIVS.

C. Marius obscuro genere natus, facinorũ militarium commendatione ad rempublic. accessit. Ac primùm maiorem petijt ædilitatem. Vbi sensit ea spe frustrari sese, eodem die minorem ambijt: & hac frustratus, haud tamen desperauit, se Romæ ciuitatis primatem fore: docens quantum in rebus humanis valeat improbitas.

4 Improba cura.

Quum in utroque crure uarices haberet, nullis uinculis alligatus, præbuit sese medico secundum, ac nec suspitio emisso, nec adductis superciliis, chirurgi curationem pertulit. Cæterùm quum medicus ad alterum crus transiret secũdum, uetuit, dicens, curationem non esse tanto dignam cruciatu.

5 Curatio morbo grauior.

Lucius Mario ex sorore, nepos, quum Marius iterum Cõsul esset, uim admouit militi cuidam adolescenti, nomine Trebonio. At is Lucium interfecit. Id factum multis incusantibus, non inficiatus est adolescens se ducem suum interfecisse, sed causam addidit, ac probauit. Marius itaque. quum iussisset adferri coronam pro facinore in bello præclarè gesto dari solitam, Trebonio imposuit, graui exemplo monens cæteros, ne simili modo tẽtarent adolescentium pudicitiam, quando non solum absoluit, uerum etiam coronauit eum, qui & Imperatoris cognatum, & ducem suum ferro necasset.

6 Seuerè & pudicè.

Quum

7 Sitis. Quum castrametatus esset aduersus Teutonas in loco, qui minimū habebat aquæ, militibus dicentibus se sitire, ostendit illis flumen proxime hostium vallum labens: Illinc, inquit, vobis potus sanguine venalis est. At illi iusserunt, vt se quò vellet, educeret, donec liquidum haberent sanguinem, nec totus ad huc præ siti diriguisset.

8 Arma nō audiūt leges. Mille Camerinos qui se in bello aduersus Cimbros, strenuos viros præstitissent, honore Romanis æquauit, idq; præter omne ius. Ad eos verò, qui factum hoc reprehendebant, respondit, se ob armorum strepitum legum uocem exaudire non potuisse.

9 Retortū. In bello ciuili quum fossa cinctus obsideretur ab hostibus, continuit sese, tempus expectans opportunum: Popedio autem Siloni dicenti, Si magnus es Imperator ò Mari, descende in conflictum: Imo tu, inquit, si magnus es, Imperator, coge me nolētem ad certamen uenire.

C. POPILIVS.

10 Animosè. C. Popilius missus erat ad Antiochum regem, epistolam ferrens a Senatu, qua iubebatur exercitum ex Aegypto abducere, nec Ptolemei filios orfanos regno spogliare. Quum verò rex illum per medium exercitū ad se accedentē procul humaniter salutasset, nō resalutato rege litteras reddidit: quib⁹ lectis, quū Antiochus diceret se consulaturum, daturum que responsum, Popilius virga, quam tenebat ducta linea cinxit Regē, dicēs: Hic igitˀ stans consulta, & responde. Omnib. viri spiritū admirātibus, posteaquàm Antiochus spopōdisset se facturum, quæ Romanis viderentur, ita demū salutauit illū & amplexus est Popilius

LV-

LVCVLLVS.

Lucullus quum in Armenia cum decem millibus armatorum, & mille equitibus aduersus Tigranem tenderet, centum quinquaginta hominum millia habentem in exercitu, pridie Nonas Octobris quo die prius Scipionis copiæ deletæ fuerant, quodam admonente, quod Romani diem illum, ut nefastum, & inauspicatum metuerent: Ergo, inquit, hodie alacriter pugnemus, vt hunc quoque diem ex nefasto funestoque, Romanis hilarem, & auspicatum reddamus.

11 Superstitionis contêptus.

At quum Romani cataphractos præcipuè formidarent, bono animo illos esse iussit, plus enim negotij futurum in spoliandis illis quã in uincendis: Significans plenam armaturam nihil profuturam hosti in pugnæ, quum esset ignauus, sed uictori profuturam ad prædam. Quumq; primus in collem ascendisset, speculatus hostium tumultus exclamauit. Vicimus commilitones, simulque impetu facto in hostes, quum nemo irruentis impetum sustineret, quinque tantum Romanos qui ceciderant, amisit, hostium uerò centum millia trucidauit.

12 Fortiter.

Lucullus Imperator ad direptionem incitantibus dixit se malle unum militem Romanum ex hostium manibus eripere, quam uniuersas hostium fortunas sibi uindicare.

13 Cura militis.

Archelao qui iterum a Mithridate defecerat, asseueranti, si in Ponto Lucullus conspiceretur, fore ut omnia subderentur Imperio Romano: respondit Lucullus. Non cedo Archelae venatoribus audacia, ut relictis feris, ad vacua illorum lustra progrediar. Iam enim Mithridates Pontum reliquerat.

14 Animosè.

15 Romani quum in pugna cum Tigrane, hostium peditum centum millia trucidassent, paucis equitum fuga seruatis, quum ex ipsis non amplius centum essent vulnerati, interfecti quinque, dicebant se erubescere, quod in tam vilia mancipia strinxissent ferrum.

Hostis pudendus.

16 Quum Oeconomus Lucullo cœnam modestam apparasset, accersitum obiurgauit, illo dicente, non putabam sumptuoso apparatu opus esse, quum solus esses cęnaturus. Quid ais, inquit Lucullus, an ignorabas apud Lucullum hodie cœnaturum Lucullum?

Splẽdidè.

17 Quum Græcos quosdam per dies, aliquot magnificè tractasset, atque illi dicerent, se mirari, ꝙ tantum impendiorum sua causa faceret. Nonnihil, ò hospites, vestra causa, sed maxima pars Luculli gratia.

Splẽdidè.

SYLLA.

18 Sylla cognomento Fœlix, inter felicitates suas, duas præcipuas dicebat, alterum quod Pium Metellum haberet amicum, alterum quod vrbem Athenarum non subuertisset.

Fęlicitas.

19 Quum Sylla defectus necessarijs cogeretur etiam dijs dicata tangere, Caphim amicum Delphos miserat, vt pecunias, ac donaria ad se perferret. Quibusdam verò dicentibus intra templum auditum citharæ sonitũ, quod ostentum interpretabantur, quasi Apollo citharœdus indignaretur, Caphis audita perscripsit Syllæ: cui facetè scripsit Sylla, Quintu Caphi potius interpretaris istud esse signũ gaudentis, & exultantis dei, quam indignantis? perinde vt deo hilariter tribuente, tu quoque bono animo pecunias accipe.

Ostentum cõmode interpretatum.

20 Quum ad sociale bellum magnis cum copijs missus esset circa Limernam, è vasto terræ hiatu magnus ignis emicuit, cuius flamma

Fiducia sui.

mæ ad cœlum perueniẽs cõstitit. Id vates interpretati sunt, q̃ vir bonus, aspectu eximius, & admirandus, principatum adeptus præsentibus turbis ciuitatem liberaturus esset. Hoc audito Sylla: Ille, inquit, ego sum. Nam illi erat peculare comam auream, ignió; concolo rem: nec se xit suæ uirtutis pudere, qui res tã multas tamq; præclaras gessisset.

Quum milites in bello sociali Albinum uirum prætorium fustibus mactassent, Sylla tã atrox facinus impunitum reliquit, dicens, se illis posthac promptioribus vsurum ĩ prelijs, dum peccatum fortiter gerendo rem studebunt pensare.

25 Scelera- tis uti.

Quum Athenienses ad Syllam duos tresve misissent de pace tractaturos, atque illi nihil adferrent, quod ad incolumitatem ciuitatis faceret: sed Theseũ, Eumolpum, & res aduersus Medos gestas uerbis inanibus iactarent: Abite, inquit, ò beati, istasq; orationes uobis cum referte: non enim discendi cupidus huc missus sum a Populo Romano, sed vt rebelles subuertam.

22 Milliariter.

Apud Orchomenum quum milites lõgius euagarentur, ordinibusq; perturbatis fugam caperent, Sylla ex equo desiliens, arrepto uexillo in hostem conuolat, ita vociferans. Mihi quidem, ò Romani milites, hic pulchrum est mori: vos interrogati quo loco ducem uestrũ amiseritis, memineritis dicere apud Orchomenum. Hac uoce suos reuocauit.

23 Animosè.

Quum Mithridates Syllæ processisset obuiam, dextramque porrexisset, Sylla non resalutauit, sed percunctatus est num a bello desisteret his conditionibus, quas cum Archelao pactus esset. Obticescẽte Mithridate: Quibus pace opus est, inquit Sylla, eos priores loquĩ

24 Victor ferox.

conuenit. Victori silere satis est. Rursus quum Mithridates varijs coloribus excusaret, quæ gesta fuerant: Olim, inquit, audiui, nunc experior te singulari eloquentia præditũ, qui tam nefarijs factis colorem inuenire potueris.

25 Prouidentia. Lucius Sylla cognomento Fœlix, quũ cogitaret de occidendo C. Cæsare, amicis ne id faceret dehortantibus: indignũ n. esse talem necare puerum: Desipitis, inquit, si in hoc puero non videtis multos inesse Marios. Deprehendit in eo excelsam indolem nullis honoribus satiãdã, vt qui vix dũ pubescẽs sacerdotiũ ambierit. Idẽ populum Romam subinde monere solet, cauerent puerum malè præcinctum.

M. ANTONIVS.

1 Filius patri similis. M. Antonius filium habebat ex Fuluia. Is puer Philotæ dederat ingentem vasorũ vim: quæ quum ille recusaret accipere, metuens ne pater tantam filij liberalitatem non probaret: Quid times, inquit, puer, accipere? An nescis eum qui dat, filium esse Antonij?

2 Liberalitas. Ipse Antonius quum esse prodigiose profusus dicere solet. Amplitudinem Imperij Romani non ꝑ ea quæ acciperet, sed per ea quæ daret illustrati. Ea vox excelsi animi videri poterat, nisi ab Antonio fuisset profecta.

3 Liberè. Geminius in Græciam profectus ad Antonium, qm̃ suspectus erat Cleopatræ ꝙ eo venisset Octauiæ causam acturus, diu repulsus ac varijs modis delusus, tandem in conuiuio iussus causam aduentus dicere, ita respondit: Cætera, inquit, Antoni sobriæ sunt orationis, nec huius temporis, verum illud vnum & sobrius, & ebrius scio, bene successura omnia, si Cleopatra remittatur in Aegyptum. Moxque Romam se recepit, metuens sibi ab Antonio. Nam Cleopatra in conuiuio

gratias

gratias egit, quod rem aperte dixisset, nulla vsus circuitione. At sic agere gratias erat minari malum. Sciebat Geminius quam esset illis inuisa veritas.

4 In terrestri prælio apparet virtus.

Quum Antonius appararet classe cum Cæsare cõfligere, quidã tribunus militũ uir fortis & armis exercitatus, Antonio prætereunti corpus suũ multis cicatricibus insignitũ ostendit dicẽs, O Imperator, quur his vulnerib. aut huic gladio parũ fidis, in lignis fragilibus spẽ reponis? Sine Phœnices & Aegyptij classe pugnẽt, nobis Romanis terrã da in qua consueuimus vel hostẽ uincere, vel mortẽ oppetere.

5 Mors spontanea.

Cleopatria metuens Antonij seuitium cõfugit in monumẽtum demissis cataractis, misitq; qui dicerent illã spontanea morte periisse. Id credens Antonius, & ipse sibi parãs adferre vim, dixit ò Cleopatra non doleo, quod te caream, nam mox vna futuri sumus: sed quod ego tantus Imperator fortitudine victus sum a fęmina. Victum se putabat, quod illa prior spõtaneæ mortis gloriam occupasset.

6 Callidè.

Quũ Augustus eã inuiseret, exigeretq; ab illa rõnes, Seleucus vnus è procuratoribus ipsius indicauit aliqd esse subtractũ ab ipsa: Illa in procuratorẽ insilijt, & arrepto hominis crinæ crebris ictibus pulsauit os. Hæc quũ Augustus ridens conatus esset inhibere: illa, An nõ, ĩ q̃s, pmolestũ ẽ ò Cęsar, quũ tu digneris me ĩuisere, seruos meos herã ĩcusare, quod nonnihil muliebriũ ornamẽtorũ subtraxerim, non ea quidẽ mihi, sed vt Octauię, & Liuiæ munuscula dem. Hoc commento persuasit Cęsari se de vita cogitare, quum mori decreuisset.

C A S S I V S.

1

Cassius etiamnũ puer, Faustũ Syllæ filium inter æquales de patris monarchia gloriantẽ

 nen

Indoles a puero mira. 1 non tulit, sed colaphos impegit. Eius rei cognitionem quum Pompeius ad se recepisset, accitis ambobus pueris, Cassius ausus est dicere, Eia Fauste, audes rursus coram hoc ea uerba proferre, quibus irritatus in te fui, vt iterum tibi percellā os. Inerat Cassio natiuū quoddam odium tyrannidis, vt iam tum appareret illi non desiturum animum ad interficiendum Cæsarem.

Tyrannidis osor. 2 Idem quum Rhodum insulam vi cepisset, & in ingressu salutaretur rex atque dominus: Nec rex sum, inq̄t, nec dominus, sed regis ac domini interfector.

C. CRASSVS.

Seruorū cura. 1 M. Crassus ille diues, magnam seruorum turbam domi alebat, quorum præcipuam agebat curam, discentibus astans, interdum & ipse docens eos, dicens hanc oportere præcipuam esse patris familiâs solicitudinem, q̄ sint rei familiaris animata instrumenta: Idē sensit Aristoteles.

Diuitiæ immodicæ. 2 Hæc vox probata est, sed illa damnata, q̄ negabat quendam pro diuite habendum, qui non possit priuatis facultatibus exercitum alere.

Inuidia eleuat. 3 Aegrè ferens Pompeio Magni cognomen delatū, decretumq; triumphum Romano cuipiam dicenti, Iam aderit Pompeius magnus. Quantus tandē, inquit? Sentiens illum corpore cæteris parem, animo nihilò maiorem.

Reconciliatio. 4 Quum Pompeius, & Crassus in Cōsulatu collegæ, decessuri essent magistratu, Cneus Aurelius quidam subito in forū procurrens clamauit, sibi visum in somnis Ioue iussisse, ne prius se magistratu abdicarent, quàm in gratiam rediissent. Idem flagitante Populo Pompeius nihil motus est: At Crassus surgēs

vltro

vltro collegæ dextram porrexit dicẽs: Nihil, ò Quirites, me indignum facturus mihi videor, si prior cum Pompeio in gratiam redie ro, quem vos etiamnum impuberem Magnũ cognominastis, cuique prius triumphum decreuistis, quam in senatum electus esset.

5 Senex ædificator.

In Parthos proficiscens quum Deiotarum extremæ iam senectutis, nouam vrbem condere videret: Quid est, inquit, ò rex hoc rei, ꝙ quum hora diei iam adsit duodecima, nouam vrbem extruere institueris? Ad hæc arridens Deiotarus. Imò quid tibi in mentem venit, ò Imperator, vt quum haudquaquam sis, vt uidetur, matutinus, tamen in Parthos cum exercitu properes? Nam id temporis Crassus sexagesimum agebat annum. Hora quæ nobis duodecima est in meridie, olim erat extrema diei.

6 Militaria.

Quum Parthi per legatos denunciassent, vt suæ ætati consulens a bello abstineret, insolenter respondit. In Seleucia istis mandatis responsum dabimus. Hic Agisis legatorum vnus sublata manu mediam palmam ostendens: Prius, inquit, in hac manu nascentur setæ, quam tibi Seluciam conspiciendi sit futura potestas.

7 Senex bellator.

Conflicturo cum Parthis exta è manibus deciderunt: hoc cæteris, vt inauspicatum ostẽtum interpretantibus, ac prælium dissuadentibus: Huiusmodi, inquit, incommoda multa nobis senectus adfert. At arma mihi nũquam è manibus ceciderunt.

8 Fortiter.

Quũ Publius Crassi filius fortissime in bello, & pugnasset, & cecidisset, hostes caput iuuenis hastæ impositum gestantes proximè ad Romanos accedebant, insultantes, rogan-

inquit Scipio, qui patriam oppugnant, me prius volunt è medio sublatum. Neque enim Romam posse cadere state Scipione, neque Scipionem viuere, collapsa Roma. In hoc catalogo multa admixta sunt, quæ non sunt apophthegmata.

22 Moderatè. Scipio Africanus Consulatum appetebat, verùm vbi sensit Pompeium amicum alijs fauere candidatis, ipse a petitione destitit, dicens eum Cõsulatum sibi non tam gloriæ futurum, si adipisceretur, quàm molestum & inauspicatum, si refragante Pompeio consequeretur. Maluit Consulatum cedere, quàm amicum perdere.

23 Quum in Africa Pompeij partes sequutus res parum prospere gessisset, & Hispaniã petens intellexisset nauim, qua vehebatur, ab hostibus captam, gladio præcordia sua transuerberauit. Deinde Cęsarianis militibus quærẽtibus, vbi est Imperator, Imperator inquit, bene habet. Suprema vox morientis declarauit animum meliore fortuna dignum.

CAECILIVS METELLVS.

1 Argutè. Cæcilius Metellus, quum loco munito cogitaret admouere exercitum, ac centurio dixisset ipsi, Si decem modo hominum iacturam facere velis, capies locum: interrogauit eum, num ipse de numero decem vnus esse vellet. Hoc & alteri tribuitur.

2 Silentium ducis. Tribuno militum cuidam è iunioribus, percunctanti Metellum, quid esset facturus, Si eius rei, inquit, scirem mihi tunicam esse consciam, exutam in ignem coniecissem.

3 Quum Scipioni viuenti fuisset inimicus, mortem tamen illius grauiter tulit, iussitque filios vt subeuntes feretrum funus Scipio-

nis

nis efferrent, addens se Romanę ciuitatis nomine gratiam habere dijs, quod Scipio apud alios non esset natus: Sentiens Romam non futurum fuisse incolumen, si talem ducem habuissent hostes. Simultatem oportet morte finiri, amicitiam non item.

Simultas a rogo deponenda.

C. MARIVS.

4 C. Marius obscuro genere natus, facinorũ militarium commendatione ad rempublic. accessit. Ac primùm maiorem petijt ædilitatem. Vbi sensit ea spe frustrari sese, eodem die minorem ambijt: & hac frustratus, haud tamen desperauit, se Romæ ciuitatis primatem fore: docens quantum in rebus humanis valeat improbitas:

Improba cura.

5 Quum in utroque crure uarices haberet, nullis uinculis alligatus, prębuit sese medico secundum, ac nec suspitio emisso, nec adductis superciliis, chirurgi curationem pertulit. Cæterùm quum medicus ad alterum crus transiret secũdum uetuit, dicens, curationem non esse tanto dignam cruciatu.

Curatio morbo grauior.

6 Lucius Mario ex sorore, nepos, quum Marius iterum Cõsul esset, uim admouit militi cuidam adolescenti, nomine Trebonio. At is Lucium interfecit. Id factum multis incusantibus, non inficiatus est adolescens se ducem suum interfecisse, sed causam addidit, ac probauit. Marius itaque, quum iussisset adferri coronam pro facinore in bello præclarè gesto dari solitam, Trebonio imposuit, graui exemplo monens cæteros, ne simili modo tẽtarent adolescentium pudicitiam, quando non solum absoluit, uerum etiam coronauit eum, qui & Imperatoris cognatum, & ducem suum ferro necasset.

Seuerè & pudicè.

Quum

7 Sitis. Quum castrametatus esset aduersus Teutonas in loco, qui minimũ habebat aquæ, militibus dicentibus se sitire, ostendit illis flumen proxime hostium vallum labens: Illinc, inquit, vobis potus sanguine venalis est. At illi iusserunt, vt se quò vellet, educeret, donec liquidum haberent sanguinem, nec totus adhuc præ siti diriguisset.

8 Arma nõ audiũt leges. Mille Camerinos qui se in bello aduersus Cimbros, strenuos viros præstitissent, honore Romanis æquauit, idq; præter omne ius. Ad eos verò, qui factum hoc reprehendebant, respondit, se ob armorum strepitum legum uocem exaudire non potuisse.

9 Retortũ. In bello ciuili quum fossa cinctus obsideretur ab hostibus, continuit sese, tempus expectans opportunum: Popedio autem Siloni dicenti, Si magnus es Imperator ò Mari, descende in conflictum: Imo tu, inquit, si magnus es, Imperator, coge me nolẽtem ad certamen uenire.

C. POPILIVS.

10 Animosè. C. Popilius missus erat ad Antiochum regem, epistolam ferrens a Senatu, qua iubebatur exercitum ex Aegypto abducere, nec Ptolemęi filios orfanos regno spogliare. Quum verò rex illum per medium exercitũ ad se accedentẽ procul humaniter salutasset, nõ resalutato rege litteras reddidit: quib[9] lectis, quũ Antiochus diceret se consulaturum, daturum que responsum, Popilius virga, quam tenebat ducta linea cinxit Regẽ, dicẽs: Hic igitũ stans consulta, & responde. Omnib. viri spiritũ admirãtibus, posteaquàm Antiochus spopõdisset se facturum, quæ Romanis viderentur, ita demũ salutauit illũ & amplexus est Popilius

LV-

LVCVLLVS.

11 Superstitionis contemptus.

Lucullus quum in Armenia cum decem millibus armatorum, & mille equitibus aduersus Tigranem tenderet, centum quinquaginta hominum millia habentem in exercitu, pridie Nonas Octobris quo die prius Scipionis copiæ deletæ fuerant, quodam admonente, quod Romani diem illum, ut nefastum, & inauspicatum metuerent: Ergo, inquit, hodie alacriter pugnemus, vt hunc quoque diem ex nefasto funestoque, Romanis hilarem, & auspicatum reddamus.

12 Fortiter.

At quum Romani cataphractos præcipuè formidarent, bono animo illos esse iussit, plus enim negotij futurum in spoliandis illis quā in uincendis: Significans plenam armaturam nihil profuturam hosti in pugna, quum esset ignauus, sed uictori profuturam ad prædam. Quumq; primus in collem ascendisset, speculatus hostium tumultus exclamauit. Vicimus commilitones, simulque impetu facto in hostes, quum nemo irruentis impetum sustineret, quinque tantum Romanos qui ceciderant, amisit, hostium uerò centum millia trucidauit.

13 Cura militis.

Lucullus Imperator ad direptionem incitantibus dixit se malle unum militem Romanum ex hostium manibus eripere, quam uniuersas hostium fortunas sibi uindicare.

14 Animosè.

Archelao qui iterum a Mithridate defecerat, asseueranti, si in Ponto Lucullus conspiceretur, fore ut omnia subderentur Imperio Romano: respondit Lucullus. Non cedo Archelae venatoribus audacia, ut relictis feris, ad vacua illorum lustra progrediar. Iam enim Mithridates Pontum reliquerat.

15 Hostis pudendus. Romani quum in pugna cum Tigrane, hostium peditum centum millia trucidassent, paucis equitum fuga seruatis, quum ex ipsis non amplius centum essent vulnerati, interfecti quinque, dicebant se erubescere, quod in tam vilia mancipia strinxissent ferrum.

16 Splēdidè. Quum Oeconomus Lucullo cœnam modestam apparasset, accersitum obiurgauit, illo dicente, non putabam sumptuoso apparatu opus esse, quum solus esses cęnaturus. Quid ais, inquit Lucullus, an ignorabas apud Lucullum hodie cœnaturum Lucullum?

17 Splēdidè. Quum Græcos quosdam per dies, aliquot magnificè tractasset, atque illi dicerent, se mirari, ꝙ tantum impendiorum sua causa faceret. Nonnihil, ò hospites, vestra causa, sed maxima pars Luculli gratia.

SYLLA.

18 Fęlicitas. Sylla cognomento Fœlix, inter felicitates suas, duas præcipuas dicebat, alterum quod Pium Metellum haberet amicum, alterum quod vrbem Athenarum non subuertisset.

19 Ostentum cōmode interpretatum. Quum Sylla defectus necessarijs cogeretur etiam dijs dicata tangere, Caphin amicum Delphos miserat, vt pecunias, ac donaria ad se perferret. Quibusdam verò dicentibus intra templum auditum citharæ sonitū, quod ostentum interpretabantur, quasi Apollo citharœdus indignaretur, Caphis audita perscripsit Syllæ: cui facetè scripsit Sylla, Quintu Caphi potius interpretaris istud esse signū gaudentis, & exultantis dei, quam indignantis? perinde vt deo hilariter tribuente, tu quoque bono animo pecunias accipe.

20 Fiducia sui. Quum ad sociale bellum magnis cum copijs missus esset circa Limernam, è vasto terræ hiatu magnus ignis emicuit, cuius flamma

ma ad cœlum perueniēs cōstitit. Id vates interpretati sunt, quod vir bonus, aspectu eximius, & admirandus: principatum adeptus præsentibus turbis ciuitatem liberaturus esset. Hoc audito Sylla: Ille, inquit, ego sum. Nam illi erat peculiare comam auream, ignióque concolorem: nec se xit suæ uirtutis pudere, qui res tā multas tamq; præclaras gessisset.

25 Scelera-tis uti.

Quum milites in bello sociali Albinum uirum pretorium fustibus mactassent, Sylla tā atrox facinus impunitum reliquit, dicens, se illis posthac promptioribus vsurum ī prelijs, dum peccatum fortiter gerendo rem studebunt pensare.

22 Milliari-ter.

Quum Athenienses ad Syllam duos tresve misissent de pace tractaturos, atque illi nihil adferrent, quod ad incolumitatem ciuitatis faceret: sed Theseū, Eumolpum, & res aduersus Medos gestas uerbis inanibus iactarent: Abite, inquit, ò beati, istasq; orationes uobis cum referte: non enim discendi cupidus huc missus sum a Populo Romano, sed vt rebelles subuertam.

23 Animosè.

Apud Orchomenum quum milites lōgius euagarentur, ordinibusq; perturbatis fugam caperent. Sylla ex equo desiliens, arrepto uexillo in hostem conuolat, ita vociferans. Mihi quidem, ò Romani milites, hic pulchrum est mori: vos interrogati quo loco ducem uestrū amiseritis, memineritis dicere apud Orchomenum. Hac uoce suos reuocauit.

24 Victor fe-rox.

Quum Mithridates Syllæ processisset obuiam, dextramque porrexisset, Sylla non resalutauit, sed percunctatus est num a bello desisteret his conditionibus, quas cum Archelao pactus esset. Obticescēte Mithridate: Quibus pace opus est, inquit Sylla, eos priores loquī

conuenit. Victori silere satis est. Rursus quum Mithridates varijs coloribus excusaret, quæ gesta fuerant: Olim, inquit, audiui, nunc experior te singulari eloquentia præditū, qui tam nefarijs factis colorem inuenire potueris.

25 Prouidentia. Lucius Sylla cognomento Fœlix, quū cogitaret de occidendo C. Cæsare, amicis ne id faceret dehortantibus: indignū n. esse talem necare puerum: Desipitis, inquit, si in hoc puero non videtis multos inesse Marios. Deprehendit in eo excelsam indolem nullis honoribus satiādā, vt qui vix dū pubescēs sacerdotiū ambierit. Idē populum Romanū subinde monere solet, cauerent puerum malè præcinctum.

M. ANTONIVS.

1 Filius patri similis. M. Antonius filium habebat ex Fuluia. Is puer Philotæ dederat ingentem vasorū vim: quæ quum ille recusaret accipere, metuens ne pater tantam filij liberalitatem non probaret: Quid times, inquit, puer, accipere? An nescis eum qui dat, filium esse Antonij?

2 Liberalitas. Ipse Antonius quum esse prodigiose profusus dicere solet. Amplitudinem Imperij Romani non ꝑ ea quæ acciperet, sed per ea quæ daret illustrati. Ea vox excelsi animi videri poterat, nisi ab Antonio fuisset profecta.

3 Liberè. Geminius in Græciam profectus ad Antonium, qm̄ suspectus erat Cleopatræ ꝙ eo venisset Octauiæ causam acturus, diu repulsus ac varijs modis delusus, tandem in conuiuio iussus causam aduentus dicere, ita respondit: Cætera, inquit, Antoni sobriæ sunt orationis, nec huius temporis, verum illud vnum & sobrius, & ebrius scio, bene successura omnia, si Cleopatra remittatur in Aegyptum. Moxque Romam se recepit, metuens sibi ab Antonio. Nam Cleopatra in conuiuio

gratias

gratias egit, quod rem aperte dixisset, nulla vsus circuitione. At sic agere gratias erat minari malum. Sciebat Geminius quam esset illis inuisa veritas.

Quum Antonius appararet classe cum Cæsare cõfligere, quidã tribunus militũ uir fortis & armis exercitatus, Antonio ꝑtereunti corpus suũ multis cicatricibꝰ insignitũ ostendit dicẽs, O Imperator, quur his vulnerib. aut huic gladio parũ fidis, in lignis fragilibꝰ spẽ reponis? Sine Phœnices & Aegyptij classe pugnẽt, nobis Romanis terrã da in qua consueuimus vel hostẽ uincere, vel mortẽ oppetere.

4 In terrestri prælio apparet virtus.

Cleopatria metuens Antonij sęuitium cõfugit in monumẽtum demissis cataractis, mĩsitq; qui dicerent illã spontanea morte periisse. Id credens Antonius, & ipse sibi parãs adferre vim, dixit ò Cleopatra non doleo, quod te caream, nam mox vna futuri sumus: sed quod ego tantus Imperator fortitudine victus sum a fęmina. Victum se putabat, quod illa prior spõtaneæ mortis gloriam occupasset.

5 Mors spõtanea.

Quũ Augustus eã inuiseret, exigeretq; ab illa rõnes, Seleucus vnus è ꝓcuratoribꝰ ipsius indicauit aliq̃d esse subtractũ ab ipsa: Illa in ꝓcuratorẽ insilijt, & arrepto hominis crinæ crebris ictibus pulsauit os. Hæc quũ Augustus ridens conatus esset inhibere: illa, An nõ, i q̃s, ꝓmolestũ ẽ ò Cęsar, quũ tu digneris me ĩuisere, seruos meos herã ĩcusare, quod nonnihil muliebriũ ornamẽtorũ subtraxerim, non ea quidẽ mihi, sed vt Octauię, & Liuiæ munuscula dem. Hoc commento persuasit Cęsari se de vita cogitare, quum mori decreuisset.

6 Callidè.

CASSIVS.

Cassius etiamnũ puer, Faustũ Syllæ filium inter æquales de patris monarchia gloriantẽ,

1

vltro collegæ dextram porrexit dicẽs: Nihil, ò Quirites, me indignum facturus mihi videor, si prior cum Pompeio in gratiam rediero, quem vos etiamnum impuberem. Magnũ cognominastis, cuique prius triumphum decreuistis, quam in senatum electus esset.

5 Senex ædificator.

In Parthos proficiscens quum Deiotarum extremæ iam senectutis, nouam vrbem condere videret: Quid est, inquit, ò rex hoc rei, ꝙ quum hora diei iam adsit duodecima, nouam vrbem extruere institueris? Ad hæc arridens Deiotarus. Imò quid tibi in mentem venit, ò Imperator, vt quum haudquaquam sis, vt uidetur, matutinus, tamen in Parthos cum exercitu properes? Nam id temporis Crassus sexagesimum agebat annum. Hora quæ nobis duodecima est in meridie, olim erat extrema diei.

6 Militaria.

Quum Parthi per legatos denunciassent, vt suæ ætati consulens a bello abstineret, insolenter respondit: In Seleucia istis mandatis responsum dabimus. Hic Agisis legatorum vnus sublata manu mediam palmam ostendens: Prius, inquit, in hac manu nascentur setæ, quam tibi Seluciam conspiciendi sit futura potestas.

7 Senex bellator.

Conflicturo cum Parthis exta è manibus deciderunt: hoc cæteris, vt inauspicatum ostẽtum interpretantibus, ac prælium dissuadentibus: Huiusmodi, inquit, incommoda multa nobis senectus adfert. At arma mihi nũquam è manibus ceciderunt.

8 Fortiter.

Quũ Publius Crassi filius fortissimè in bello, & pugnasset, & cecidisset, hostes caput iuuenis hastæ impositum gestantes proximè ad Romanos accedebant, insultantes, rogan-

tesq; quo genere iuuenis ille fuisset ortus: neque enim fieri posse, vt ex patre tam ignauo, & imbelli talis filius nasci posset. Hoc tam tristi spectaculo nihil commotus Crassus, p omnes ordines concionatus est, clamans. Meus hic priuatus dolor est Romani, mea hæc calamitas, meus hic peculiaris luctus: cæterum publica ciuitatis salus, & gloria, in vestra incolumitate vestraq; virtute sita est.

9 Ingenuè. Marcello, ac Domitio Pōpeiū in senatu rogantibus, nū proximis comitijs petiturus esset Consulatum: Fortè, inquit, petā, fortè non petam. Rursus idem percunctantibus: A bonis, inquit, ciuibus petā, a malis nequaquam. Quum hæc responsa, vt ambigua, ac superba multos offenderent, Crassus idem percūctantibus respondit. Si è repul. fore iudicauero, petam: sin minus, a petendo abstinebo.

SERTORIVS.

10 Vetulus dux. Sertorius quum Pompeij milites uariè dispulsos superasset, multis occisis, audissetque aduentare Metellum cum alijs copijs, diremit prælium, reuocatisq; suis dixit. Ego puerum hunc, nisi superuenissent anus illa, verberibus castigatum domū remisissem: Pōpeium pueri nomine signans, Metellū vetulū, anus.

11 Patria dulcis. Idem sæpe victor ad Pompeium Metellūque misit, offerens se paratum redire in urbem, si sibi permitteretur: dixitque male se Romæ ignobilissimum ciuem, quam exulem omnium aliarum ciuitatum Imperatorē nominari.

12 Conuiuia pudica. Admonere solet suos, ne quid in conuiuio præter decorum, vel fieret, vel diceretur, præsertim a iurgijs, & obscœnitate temperare: Nec ipse quicquam tale sustinebat, vel audire, vel videre.

M. BRV-

M. BRVTVS.

M. Brutus rebus in summam desperationẽ adductis, quum è ducibus, atque amicis paucos apud se haberet, sublatis oculis in cœlum stellis plenum, dixit hunc versiculum Græcum è tragædia quapiam:

1 Vltio deorum.

Ζεῦ μὴ λάθοι σε τῶνδ' ὃς αἴτιος κακῶν. id est
Ne te latuerit ò supreme Iuppiter,
Horum malorum quisquis autor extitit,

Velut imprecans Cæsar vindictam a dijs. Volumnius narrat illum, & alterum dixisse carmen, sed negat se meminisse.

2 Mors destinata.

Quodam ex his qui aderant præcipuo, monẽte vt illinc fugeret Brutus: Prorsus, inquit, fugiendum, sed manibus, non pedibus: Significans morte spontanea vitandam Cæsarianorum tyrannidem.

Quum inter coniuratos deliberaretur, an vna cum Cæsare occidendus esset Antonius, Brutus dissuasit, dicens hoc negotium quod pro legibus, ac iure susciperetur, oportere omni carere iniuria. Noluit uir optimus cædem in plures proferri. At hæc clementia malè cessit illis.

3 Clementer.

Vltimũ prœliũ initurus, dehortãtibus quibusdam ne se tãto discrimini cõmitteret. Hodie, inquit, aut rectè erit, aut nihil curabo: Significans se, aut victorẽ fore, aut non uicturũ. Mors autẽ adimit omniũ malorum sensum.

4 Aut vincere, aut mori.

Huius uxor Porcia Catonis filia, postaquam sensit conspiratũ de Cæsare interficiendo, ea nocte quæ præcessit diem, in quo Cæsar occisus est, egresso cubiculum Bruto, cultellum tonsorium uelut unguium resecandorum gratia poposcit eoque quasi forte de mani-

5 Fides vxoria.

manibus elapſo ſeipſam grauiter vulnerauit. Mox Brutus clamore ancillarum in cubiculum reuocatus, obiurgare eam cępit, quod tonſoris præripuiſſet officium. Tunc illa clam marito. Non hoc, inquit, temerè feci: nam experiri volui, ſi quod conſtitutum eſt, parum ceſſerit ex ſententia, quam æquo animo me ferro ſim peremptura.

6 Idem dixit ſibi videri eum ætatis florem male collocaſſe, qui nihil negaret.

Pudor inutilis.

Inutilis eſt verecundia, quę obſtat, quo minus negemus obſequium ad inhoneſta vocanti.

APO-

APOPHTHEGMATVM VARIE MIXTORVM LIBER SEXTVS.

IN his, qui sequuntur clarissime adolescens, miraberis q̃dã dicta, nec Scythis, nec Cyclopibus digna: sed memento tũ, exceptis aliquot, non homines, sed mera portenta rerum summam tenuisse: siue q̃ tales militum temeritas asciscerет, siue quod immodica potestas, nisi adsit animus Philosophiæ præsidijs diligenter præmunitus, tales reddat. Quanquam & ab illis prodigiosè malis quædam dicta, gestaque sunt non indigna imitatione. Postremò turpitudinis alienæ species velut in theatrum ꝓducta, deterret a vitijs, & ad virtutis studiũ extimulat ingenia non omnino deplorata. Hunc igitur postremum librum puta esse mensæ secundæ bellaria, in quibus quædam apponuntur, vt tollas; quædam vt gustes, nonnulla vt spectes tantum. Malo enim te suauiter affectum, quàm saturum, onustumque dimittere. Quòd si quædam apponẽtur leuia, ridiculaque, mimorum, coquorum, equisonum, scurrarum, ac meretricum, decet omne conuiuium hilaritas, sed præcipuè mẽsas secundas. Quanquam & a leuissimis personis nonnunquam dicuntur, quæ nemo sapiens contemnat. Nec ignoras olim moriones, saltriculas, & simios sub conuiuij

uiuij finem induci solere. Non laboro si adsit hilaritas, modo absit omnis obscœnitas. Fortassis existet, qui desideret ordinem: & hæc, & si quid aliud videbitur reprehensione dignum, excusabit secundarum mensarum libertas.

TIBERIVS CAESAR.

1 Liberè. Tiberio Cęsari cunctanter & agrè suscipiēti delatū iperiū, quidā in os ausus est dicere, Cęteri quod pollicent, tarde præstant. tu qđ præstas, tarde polliceris: Notata est illius simulata cunctatio, detrectantis qđ cupiebat.

2 Modestè. Cuidā a quo fuerat dñs appellatus, denunciauit, ne se amplius contumeliæ cā nominares. Quanta modestia in tanto principe.

3 Modestè: Idem dicente sacras tuas occupationes, interpellaui, iussit non sacras dicere, sed laboriosas. Rursum alterum dicentem, se ipso autore adijsse Senatum, correxit, autore, mutans in suasorem.

4 Leniter. Quū iocis, conuitijs, famosis carminibus, ac rumoribus frequenter impeteretur, amicis ad vltionē hortantibus respondit, in ciuitate libera, linguam, mentēq; liberas esse debere.

5 Leniter. Quin & senatu de huiusmodi criminibus ac reis flagitante: Non tantum, inquit, habemus otij, vt implicare nos pluribus negotijs debeamus. Si hanc fenestram aperueritis, nihil aliud agi sinetis.

6 Ciuilis vltio. Diogenes Grāmaticus sabbatis Rhodi disputare solitus, Tiberium ad se veniētē, vt ipsum extra ordinē audiret, nō admisit, sed ꝑ seruulum suum in septimū distulit diem. Is quū Romā venisset, & pro Cæsaris foribus adstaret, cupiens illū salutare, Tiberius iussit, vt post septimum annū rediret. Nec alia pęna tantam Gramatici superbiam vltus est.

Præ-

Præsidibus onerandas tributo prouincias suadentibus, scripsit. Boni Pastoris esse tondere pecus, non deglubere, hoc est, lanam, non pellem detrahere. — 7 Exactio moderata.

Quoniam tyro in castris auidius bibebat vinum, militari ioco prò Tiberio Claudio, Nerone dictus est, Biberius, Caldius, Mero. — 8 Iocus ex deprauatione.

Theodorus Gadareus Tiberij in rhethoricis præceptor, animaduertens in puero sanguinarij ingenij sub specie lenitatis latitās subinde inter obiurgādum appellauit illū πηλὸν ἅιματι συμπεφυρμένον i. lutum sanguine maceratum. Hic initio principatus miram lenitatem præ se tulit, sed progressu temporis ad immanem crudelitatem lapsus est. — 9 Crudelitas tecta.

Quū audisset quendam ex reis nomine Seruilium, sibi mortem consciuisse prius, q̃ esset damnatus, exclamauit. Seruilius me euasit. Adeo leue supplicium esse iudicabat mortem. — 10 Crudeliter.

Quum custodias recognoscentem, quidam rogaret, vt supplicium maturaret, respōdit. Nōdum tecum redij in gratiam. Humanitatis officium ducens, si damnatum cito occidisset. — 11 Crudeliter.

Tiberius perspecto Caligulæ ingenio, fero, & maleficio, subinde prædicabat, se natricem Reipublicæ, & Phaetontem orbi terrarum educare. Natrix serpentis genus est. — 12 Indoles malefica.

Tiberius Cæsar, & illud dixisse fertur, cùm hominem sibi videri ridiculum, qui sexagesimum prætergressus annum manum porrigeret medico: Sentiens hominem tam grandem oportere iam scire, quo sibi mederi debeat. Porrigunt manum medico, qui consulunt illum explorantem pulsus venarum. — 13 Medicina.

C. CALLIGVLA.

Cōmentarios ad matris, fratrumq; suorum calumnias pertinentes, ne cui postmodum

dela-

Surdus delatori. delatori, testive maneret vllus motus, conuectos in forum, & ante clarè testatus deos, neque legisse se, neque attigisse quicquam, concremauit. Quin, & libellum de sua salute oblatum non recepit, contendens sibi nihil admissum cur cuiquam inuisus esset. Negauit se delatoribus aures habere. Hæc boni principis videri poterant, nisi fingerentur.

2 Tyrãnica vox. Quum audiret fortè reges, qui officij causa in vrbem aduenerant, inter se super cœnam de nobilitate generis concertantes, exclamauit Calligula. De cœlo uenit nobis rex, & adiecit carmen Homericum:

Εἷς κοίρανος ἔστω εἷς βασιλεύς: id est,
Vnus dominus sit, vnus rex.

3 Versutia. Nec multum abfuit, quin statim diadema sumeret, speciemq; principatus in regni formam conuerteret.

Liuiam Augustam proauiam suam appellare consueuit Vlyssem stolatum: vafriciem, ac fraudulentiam illius notans: hoc tantum interesse; quod vt fœmina stolam gestaret.

4 Crudeliter, & impiè. Quum destinasset interficere fratrem suũ, eumq; suspicaretur sese medicamentis præmunire, ita locutus est, Antidotum aduersus Cæsarem? Timebat ille venenum, quasi Cæsar non posset alio quouis modo, trucidare, quem vellet extinctum.

5 Crudeliter. Vir quidam prætorius valetudinis causa secesserat in Anticyram petito a Cæsare commeatu. Is quũ sæpius peteret prorogari commeatum, mandauit interfici, & adiecit necessariam sanguinis esse missionem, cui tamdiu non profuisset helleborum. Solent. n. medici in morbis validioribus venarũ incisione vti. Et in Anticyram nauigabant, quibus opus erat purgatione.

Illud

Illud è tragœdia subinde iactabat. Oderit, dum metuant. Hanc ne quis miretur, eiusdē vox fuit. Vtinam Populus Romanus vnicam ceruicem haberet. Hanc emisit, infensus turbæ fuenti Venetæ aurigarum factioni, quum ipse faueret Prasiæ.

6 Hostis populi.

Luxu prodigioso vtēs, vt calidis, frigidisq; vnguentis lauaretur, preciosissimas margaritas aceto liquefactas sorberet, conuiuijs ex auro panes, & obsonia apponeret, nummos non mediocris summæ è fastigio basilicæ Iuliæ ꝑ aliquot dies spargeret in plebem, Liburnicas naues, gemmatis puppibus, versicoloribus velis fabricaretur, subinde dicebat, aut frugi hominem esse oportere, aut Cæsarem.

7 Profusio.

In auctione Apronius quidam vir prætorius dormitans capitis motu nutabat. Id animaduertens Caligula, præconem admonuit, ne illum sibi nutantem præteriret: nec hoc monere desijt, donec ignoranti tredecim gladiatores sestertium nonagies addicerentur.

8 Iocus insanus.

CLAVDIVS CAESAR.

Græculus quidā causam agens apud Claudium Cæsarem, inter altercandum per calorem hanc vocem in illum emisit, καὶ σὺ γέρων εἶ καὶ μωρὸς; id est, & tu senex es, & stultus. Vsque eo summa potestas ob stultitiam, & passim, & propalam eiuluerat, ut hæc in os dixerit, non senator, sed ignotus Græculus, & dixerit impune.

9 Liberi.

Quum Censor equites recognosceret, & in his reperisset iuuenem probris coopertum, sed quem pater probissimum affirmabat, sine ignominia dimisit. Id amicis mirantibus: Habet, inquit, Censorem suum. Autoritatē suam in parentem transtulit.

10 Pater index.

Alium

2. Clemẽter.

Quum ex more cuiuſdam capite damnati cauſæ ſubſcripturus eſſet Sextus Nero: Vtinam, inquit, literas neſcirem: Vox parſimoniam humani ſanguinis promittens, ſi ex animo prodiſſet.

3

Puerum Spotum exectis teſtibus, in muliebrem naturam transfigurare conatus eſt. Addita dos, additum flameum, addita celeberrima nuptiarum ſolennitas: Quid multis? palàm pro uxore habuit. Hinc fertur cuiſdam non inſcitus iocus, Bene agi potuiſſe cum rebus humanis, ſi Domitius Neronis pater talem habuiſſet vxorem: Sentiens exitio totius orbis natum Neronem. Is nunquam fuiſſet natus, ſi pater Spori ſimilem habuiſſet uice coniugis.

4 Rapacitas.

Nunquam cuiquam officium delegauit, niſi hæc adijceret, Scis quibus mihi eſt opus, & hoc agamus, ne quis quid habeat. Vox prędone quam principe dignior.

5 Crudeliter.

Quodam in colloquio proferente Græcum uerſiculum.

Ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί. id eſt. *Me mortuo, terra miſceatur incendio.*

Subiecit, imò ἐμοῦ καί ζῶντος id eſt, me etiam uiuo. Quibus portentis aliquando committitur Reſpublica?

6 Licentia principis.

Quum nihil flagitiorum ſibi non permitteret, elatus tanto rerum ſucceſſu, dicebat neminem principum ante ipſum ſciſſe, quid ſibi liceret. Verum qui hoc dicit, ſenſit tandem quid uiciſſim liceat populo in malum principem.

Quum inceditſet urbem, ſpectabat, dicens ſe flammæ pulchritudine delectari, atque interim ſuam canebat Haloſin, hoc eſt,

Troianæ vrbis excidium, quod descripserat.

8 Liberè. Isidorus Cynicus transeuntem in publico clara voce corripuit, q̃ Naupli mala bene cantaret, sua bona malè disponeret. Nauplus erat Palamedis pater, qui filij preter meritum damnati necem magno Grecorum exitio est vltus: Solet autem Nero tragœdias cantare.

9 Liberè. Notatus est & a Dato Atellanarum histrione, qui recitans canticum quoddam, ὑγίαινε πάτερ. ὑγίαινε μῆτερ, ita demonstrauit, vt bibentem, narrãtemq; fecerit, exitium C. Claudij, & Agrippinæ significans. Nam Nero C. Claudium veneno sustulit, Agrippinam naufragio. Et in clausula cantici recitans, Orcus vobis ducit pedes, gestu Senatum notauit histrio. Subindicans illisa Nerone imminere perniciem.

10 A mathematicis audierat, fore, vt aliquando deijceretur Imperio, eoq. Grecum Iambicum dimetrum identidem vsurpabat, τὸ τέχνιον πᾶσα γῆ τρέφει. id est, Terra quæuis artem alit: Putans se tantum profecisse in arte canendi, vt etiam si exigeretur, in quauis regione ob musices peritiã posset haberi in pretio. Quũq; imminẽtibus qui illũ sequebãtur, de salute desperans, cogitaret sibi vim adferre, subinde dicebat, Quantus artifex pereo.

11 Scenicus princeps. Quõdam theatro clam illatus, Scenico cuidam populo placenti inuidit, eique nuncium misit, qui diceret illum abuti Cæsaris occupationibus.

12 Monopolia fæda. Qum ex annonæ caritate quidam ditescebant aulici, multum & hinc inuidiæ Neroni conflatum est: quum fortè occidisset, ut in publica fame diceretur Alexandrina nauis appulisse, iactatum est illam aduexisse puluerem

rem luctatoribus aulicis. Quo dicto simul notatum est in Cæsare rerum scenicarum studium, & monopolia quorundam per Cęsaris fauorem publico damno lucrantium.

13 Princeps auriga.

Statuæ eius a vertice, currus appositus est cum inscriptione Græca. Nunc demum agō est, trahe tandē. Notatum est in Cęsare aurigandi studiū, simulq; denunciatū periculum.

14 Parricidium exprobratū.

Alteri cuidā statuę & ascoperta alligata est cum hoc titulo, Ego quid potui? Sed tu culeū meruisti. Solent olim parricidæ culeo insui, & Nero matrē occiderat. Culeus itaque se se excusans dixit, Ego quid potui? paratus si quis te insuat: sed siue insuaris, siue non, tu tamen culeum meruisti. Potest hoc & ad Reipub. personam accommodari.

15 Salsè.

Columnis statuarum illud ascriptum est, Galli te cantando excitarūt. Indignissimè tulerat Galliarum defectionem; proinde decreuerat Gallos oēs Romę agentes cōtrucidare, prouinciamq; exercitui diripiendam tradere.

16 Salsè.

Noctu quidam simulabant se sęuire in seruos, Petebantq; vindicem. Vindex autē erat defectionis in Neronem dux. Et hoc ioco notabatur iam non ferenda Cæsaris tyrannis.

17 Ambiguè dictum.

Quum ex oratione Neronis, qua in Vindicem perorabat, recitaretur in senatu, daturos pœnas sceleratos, ac breui dignum exitium facturos, exclamatum est ab vniuersis, Tu facies Auguste, Quæ vox bifariam potest accipi. Tu facies vt dent pœnas: aut tu dabis pœnas.

18 Omen exitij.

In Oedipode fabula, quam Nero nouissimam recitauit, in hoc versu decidisse: legitur.

Θανεῖν μ' ἄνωγε, σύγγαμος, μήτηρ πατήρ. i.
Iussit mori me, mater, vxor, & pater.

Nam & Oedipus patrem occiderat insciens, matrem vxorē duxerat. Ita Nero sciens Claudium patrem occiderat, matrem constupratam interfecerat, & Octauiam uxorem indignis tractarat modis.

19 Destitutus undique.

Desperatis rebus noctu adijt hospitia singulorum de fuga consulturus, quum fures omnium occlusas reperisset, reuersus in cubiculum competit & custodes diffugisse direptis etiam stragulis, & amota veneni pyxide, quam in extremum casum parauerat: mox mirmellonem nomine Spiculum requisiuit, vel alium quemlibet, cuius manu periret: ac nemine reperto. Ergo ego, inquit, nec amicum habeo, nec inimicum? Decretum erat eam beluam publico orbis odio immolare.

20 Sepultura uiui.

In fuga quum Phaon libertus hortaretur, vt in spe cum egesta arena conderetur, negauit se uiuum sub terram iturum.

21 Delitiæ uersæ in amatorē.

Aquam è lacuna uillæ cuidam subiecta potaturus manu hausit: Et hęc est inquiens, Neronis decocta. Nam repererat, ut aqua decocta gratiam haberet crudæ, immissa in poculum niue.

22

Vbi sensit equites appropinquare, quibus mandatum erat, ut illum uiuum attraherēt, uersum Homericum protulit:

Ἵππων ὠκυπόδων ἀμφὶ κτύπος οὔατα βάλλει.

Simulq; ferrum iugulo adegit.

23 Neronis extremæ voces.

Ingressus Centurio, quum semianimem reperisset, & penula ad uulnus apposita simularet se uenisse in auxilium, nihil aliud respondit, quam, sero, & hæc est fides. Sermo ambiguus est: potest intelligi sero uenisse, qui iam ad morientem uenerat: & sero uenit, qui in hoc uenit ut uiuum attraheret. Item

hæc

hæc est fides, potest esse expostulantis de fide amicorum. At Nero sensit se nihil illius verbis credere, eiusq; rei argumentum esse vulnus in iugulo lethale.

24 Ambitio.

Quum genethliaci Chaldęi Agrippinæ matri Neronis respondissent, Imperaturum quidem filium, sed occisurum matrem: Occidat, inquit, modò imperet. Tam impotens erat in fœmina dominandi sitis, & habuit, quod optauit.

25

Eadem quum iussu Neronis occideretur, ac Centurio ferrum in mortem destringeret, ventrem ostendens clamabat: Hunc percute, hic est ferro fodiendus, qui portentum illud genuit.

26 Fortiter.

Nero in magna erat inuidia, quòd Burrũ principem virum crederetur occidisse, veneno faucibus illito, quasi remediũ adhiberet, Ad hunc quum Nero visendi gratia venisset, auersatus est illum Burrus, cui scelus iã erat intellectum: multaq; percunctãti nihil aliud respondit, quam, Ego bene me habeo. Mira etiam in moriente lenitas.

27 Iocus in mortuũ.

Idem in Claudij stultitiam subinde iocabatur productione syllabę, quum diceret, postea quã desijt inter viuos morari, prima syllaba producta. Moros enim Græcè fatuum sonat, inde finxit morari, pro stultum agere, quemadmodum nos a poeta poetari, a iuuene iuuenari.

28 Salsè.

Sunt qui putent hoc olim & inscio etiam Seneca fuisse decretum, vt occiso Nerone occideretur & Piso, mox Imperiũ Senecæ deferretur. Intereà vulgabantur uerba Flauij, qui dixerat, ad dedecus nihil referre, si citharœdus dimoueretur, & tragœdus succederet. Nero cithara, Piso tragico ornatu canebat

Sensit vtrumque pariter indignum Imperio.

29 Liberè. Quum de cõiuratis agerentur quæstiones Subrius Flauius Tribunus interrogatus a Nerone, quibus causis adductus ab obliuionẽ sacramenti processisset: Oderam te, inquit, nec quisquam tibi fidelior militum fuit, dũ amari meruisti: odisse cępi, postquàm parricida matris, & vxoris, auriga, & histrio, & incẽdiarius extitisti. Negant in ea coniuratione quicquã accidisse Neroni gratius, qui vt ad parranda facinora promptus erat, ita audiendi, quæ patrarat, insolens.

30 Liberè. Eodem tempore Sulpitius Asper Cẽturio, percunctanti Neroni, cur in cędem suam cõspirasset. Non aliter, inquit, tot flagitis tuis subueniri poterat.

31 Locus crudelis. Vestinus Consul, quum eodem de omnia munia Consularia obijsset, è conuiuio, repente ad mortem raptus est. Cõiuiuæ nihil aliud, ꝗ exitium expectabãt. Horũ pauorẽ irridens Nero, dixit illos satis supplicij luisse pro epulis Cõsularibus. Dicas hoc a clemente dictũ si cætera Neronis facinora spectes.

32 Nero matrem occiderat, vnde Africanus quidam ita consulatus est hominem, Orant te Cæsar Galliæ tuæ, vt fęlicitatem tuam fortiter feras.

O T H O.

1 Omẽ exitij. Otho Syluius Imperator quum augurãdo tempestas esset orta, atq; ipse grauiter prolapsus, identidem obmurmurasse dicitur. τί μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς, si quid mihi cum longis tibijs? Sentiens se frustra sacrificijs & piaculis conari placere manes Galbæ.

2 Mors destinata. Idem vbi iam mori destinasset, sensit eos qui ab ipso deficere & abire cæptabant, pro desertoribus corripi ac detineri; uetuit.

ne

ne cuiquam fieret iniuria, dicēs, Adijciamus vitę & hanc noctem; & in profundam vesperam vsque patente cubiculo, si quis adire vellet, potestatem sui conueniendi fecit.

Multis Othonem rogantibus ne deposito Imperio exercitū ac Rempub. desereret, quidam è gregarijs militibus sublato ense dixit, Scito Cæsar sic pro te omnes animatos esse, moxque seipsum iugulauit.

3 Fides in milite.

Otho iam destinata morte Coceiū fratris filium ad se vocatum sic adhortatus est extremis verbis, O fili, habuisse te patruū Cæsarē, nec prorsus obliuiscaris, nec admodum memineris. Noluit illum prorsus obliuisci, ne desereret curam suorum: rursus uoluit ualde meminisse, ne mortem patrui ulcisceretur.

4 Moderatè

VESPASIANVS PATER.

Flauio Vespasiano quum adolescens quidā gratias ageret pro impetrata præfectura, qm̄, vnguento fragrabat, & nutu contemptus est & grauiter increpitus, Mallem, inquit Vespasianus, alium oboluisses: mox & literas concessas reuocauit.

1 Vnguentum.

De iurgio quodam inter senatorem & equitem Romanum, ita pronunciauit, ut diceret non oportere maledici senatoribus, remaledici ciuile fasq; esse. Prærogatiuam n. dignitatis ipse sibi ademit, qui lacessiuit.

2 Leniter.

Idem de Licinio Mutiano notæ impudicitiæ uiro, clàm apud communem amicum cō querens, addit clausulę. Ego tamen vir sum. Notans obtrectatorem esse parum uirum. Simile est illud Maronis?

3 Venia lacessitudo.

Parcieis ista viris tamen obijcienda memento.

Saluius Liberalis, quum in defensione diuitis rei obliquè mordens dixisset, Quid ad

4 Leniter.

Cæsarem, si Hipparchus sestertiũ millies possideri. Notans Vespasianum velut inhiantem rei facultatibus: Cæsar non offensus est, verũ etiam dictum approbauit, quasi simpliciter prolatum.

5 Rapacitas. Qui rapacissimum quemq; promouere solet, ut mox ditatos cõdemnaret vulgo dictus est officiarios suos habere pro spongijs: quòd veluti spongias & siccos madefaceret, & humentes exprimeret.

6 Auaritia in principe. Rusticus quidam quoniam gratuitam libertatem suppliciter petens a Cæsare, repulsus est, non veritus non clarè dicere, Vulpes pilos mutat, non mores; exprobrans illi naturæ rapacitatem, quasi mercede data concessurus fuisset, quòd gratuito negabat.

7 Lepidè. A consulari viro Menstruo Floro monitus plaustra potius q̃ plostra dicenda, postridie illum pro Floro Flaurum salutauit, ciuiliter alludens ad illius curiosam admonitionem. Veteres in quibusdam pro diphtongo sonabant o, ut Clodius pro Claudius.

8 Festinè. Mulier quædam dixerat se deperire amore Vespasiani: ei perducta quum pro concubitu sestertia quadraginta donasset, roganti dispẽsatori, quo titulo vellet eam summam rationibus inferri dixit: Vespasiano adamato.

9 Iocus ex Homero. In quendam proceræ staturæ, sed improbius natum, torsit illud carmẽ Homericum:

Μακρὰ βιβρὰς, κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος.
Lõgam hastam quatiens, deductis passibus ibat.

10 Lepidè. In Cerylum libertum, sed prædiuitem, qui vt aliquando subterfugeret ius fisci Imperialis, cœpit se pro ingenuo ferre, eoque mutato nomine pro Cerylo dici uoluit Laches,

torsit

torsit versiculos ex fabula quapiam, ut opinor.

ὦ Λάχης Λάχης.

Επὰν ἀποθάνης αὖθις ἔσῃ κέρυλος. id est.

O Laches Laches.

Vbi mortem obieris, rursum eris tum Cerylus.

Significans illi nihil profuturum immutatum nomen.

11 Auarè.

Quidã è charis Vespasiani ministris apud ipsum pro quodam, quem fratrẽ suum esse simulabat, intercedebat, ut illi procuratio committeretur: id sentiens Cæsar, candidatum solum ad se vocauit, exegitq; pecuniam, quam ille suffragatori suo pepigerat, ea accepta mox ordinauit. Huius rei ignarus minister, rursus interpellauit pro fratre. Cui Vespasianus: Alium, inquit, tibi fratrem quære: hic quem tuum putas, meus est.

12 Sordidè.

In itinere quodam mulio desilijt, quasi calceaturus mulas, sed re vera, ut adeundi litigatori spatiũ moramq; præberet. At Cęsar dolum suspicatus, interrogauit mulionẽ, quanti calceasset pectusq; est lucri partẽ: Hoc si fecit, vt suos corrigeret, ciuilitas fuit: sin vt eo emolumento fieret ditior, sordidum erat.

13 Sordidè.

Instituerat vectigal è lotio. Super hoc à filio monitus, dissimulauit, donec prima pensio esset soluta: Eam pecuniã admouit ad filij nares sciscitans nũ odore offenderentur. Negante illo: Atqui hæc, inquit, è lotio est.

14 Auarè.

Legatis nunciantibus decretam illi publicè non mediocris summæ statuĩ, iussit ut eĩ continuò ponerent, & cauam ostẽdens manum: Ecce, inquit, parata basis: Significans, ut eam pecuniam, quam in statuam decreuissent impendere mortuo, viuo darent in manum.

Quum

15 Quum Cæsarum Mausoleum repentè patuisset, tum stellacrinita apparuisset, alijs interpretantibus Cæsaris interitum portẽdi, ille facete interpretatus est, prius ostentum ad Iuliam Caluinam pertinere, ꝙ ea esset de gẽte Augusti, posterius ad Parthorum sinē, vt Aurelius Victor tradit, Persarum regem qui capillatus esset.

Ostentorũ interpretatio.

16 Quum morbus ingrauesceret, dixit: Puto Deus fio: significans se moriturum: Solent.n. extincti Cæsares publicis ceremonijs in deorum cætum referri.

Iocus in morte.

17 Quum uehementer angeretur vitiatis intestinis, nihilo secius Imperatoris muneribus fungebatur, adeò ut lecto decumbens audiret legationes, & amicis hortantibus ut sibi parceret, respondit. Imperatorem stantem mori oportere.

Stantem mori.

VESPASIANVS FILIVS.

1 Vespasianus filius quum admoneretur ab amicis, ꝙ plura polliceretur interpellantibus, quàm præstare posset, respondit, Non oportet quenquam à Cæsaris colloquio tristem discedere.

Cæsaris affabilitas.

2 Super cœnam aliquando recordatus, ꝙ eo die nemini quicquam præstitisset, memorandam illam meritoq; laudatam vocem edidit Amici, diem perdidi.

Benignitas.

3 Idem dicere solet se maximum falsarium esse potuisse, ꝙ omnium chyrographa quæ uidisset, facillimè imitaretur.

Dexteritas.

4 Quũ febre correptus lectica à loco in quo tum erat, transferretur. dimoris plagulis cœlum suspexit, questusq; est sibi immerenti vitam eripi, quum nullum per omnem vitam extaret factum cuius peniteret, uno duntaxat excepto. Id cuiusmodi fuerit, nec ipse pro-

Cæsar innocens.

prodidit, nec quisquam coniectare potuit. O Cæsarem longissima vita dignum.

DOMITIANVS.

5 *Lepidè.*

Domitianus Cæsar initio principatus quotidie sibi secretum horarium sumere consueuit, nec interim aliud q̃ muscas captare, easque stylo præacuto configere: ut cuidã interrogãti, eẽt ne q̃s intus cũ Cęsare, Vibius Crispus lepidè responderit, Ne musca quidem.

6 *Minæ in principẽ.*

Iusserat edicto excidi vineas, quod studio colendi vineta, negligerentur arua. Hoc edictum reuocauit ob sparsos libellos, in quibus habebantur hic uersiculi:

Κἄν με φάγῃς ἐπὶ ῥίζαν ὅμως ἔτι καρποφορύ-
Ὅσσον ἐπισπεῖσαι καίσαρι θυομένῳ (σω.

Hoc Epigramma fertur in hircum arrodentẽ uitem. Hircus autẽ Baccho immolabatur, quod admorsu lædat uineã. Ad Cæsarem accommodarunt, pro τῷ τράγῳ mutantes καίσαρι.

7 *Lepidè.*

Notans Metium quendam sibi immodicè placentem, dicere solitus est, Vellem tam formosus esse, quàm Metius sibi uidetur.

NERVE COCCEI.

8 *Princeps indulgens.*

Quoniam sub Nerua Cocceio bono Cæsare, multorum nomina falsò deferebãtur, Fronto Consul palam dixisse fertur: malum esse eum imperare, sub quo nemini quicquã concessum sit: sed longè peius sub eo uiuere, sub quo maxima sit licẽtia quibuslibet. Inhumanitatis est, si princeps nihil indulgeat amicis ac familiaribus, sed perniciosum est illis dicere quicquid libet.

TRAIANVS.

9 *Vnus eximius.*

Traianus aliquando in conuiuio proposuit amicis, ut decem nominarent, quibus crederet rerum summam rectè delegari posset.

Quum

Quum illi silerent: Decē, inquit, à uobis po sco, ego vnicum habeo Seuerianum: Solum illum imperio dignum iudicans.

ADRIANVS CAESAR.

1 Medicorū turba. Moriens dixit illud vulgatum, Turba medicorū Cæsarem perdidit. Arbitror illum huc detorsisse Græcum prouerbium. πολλοὶ στρατηγοὶ Καρίαν ἀπώλεσαν, πολλοὶ δ' ἰατροὶ τὸν βασιλῆ ἀπώλεσαν. Quauquam hodie verùm est turbam medicorum multis cām esse mortis.

2 Princeps. In senatu frequenter dicere solet se sic gesturum principatū, vt sciret rem populi esse, non suam priuatam. Nimirum attigit hoc; quod unum distinguit regem à tyranno.

3 Clemētia. Imperator creatus, adeò contempsit inimicos, ut uni, quem habuerat capitalem forte obuio, dixerit: Euasisti, principibus in priuatis offensis debet esse satis, potuisse vlcisci.

4 Affabilitas. In colloquijs etiam humiliorum mire ciuilis erat, eosque detestari solebat, qui hanc humanitatis uoluptatem ipsi inuiderent, hoc prætextu, quod dicerent principis maiestatē ubique seruandam.

5 Animi bona. Dionysius Milesius sophista insignis, in Heliodorum, quem Adrianus Cęsar unicè amabat, torsit hoc dictum; Cæsar potest honorem ac pecunias largiri, rhetorem facere non potest. Cæsar enim Heliodorum studio verius quàm iudicio fecerat magistrum epistolarum.

6 Iustè. Romæ quum in spectaculo populus clamore flagitaret, ut aurigam qui placuerat, liberum esse iuberet, per tabellam respondit iniquum esse quod peterent: si enim seruum alienum libertate donaret, fieret iniuria domino. Dicas hunc abhorruisse

se ab omni violentia.

Seuerianum & Fuscum huius nepotem, eo quod molestè ferre viderentur Commodum Lucium Imperij successorem designatũ, iussit occidi: quorum ille nonagenarius erat, hic annus natus decem & octo. Senex autem quũ esset iugulandus, poposcit ignem, incensoque thure dixit: Vos dij testor, me nihil sceleris commisisse, nec aliud imprecor Adriano, nisi vt quum volet mori, non possit. Idque euenit, adeo vt barbarus conductus, qui ferro mortem pro beneficio daret, aufugerit.

7 Vota morientis.

Quidam canescens ab eo quiddam petierat, & repulsus est. Is quum aliquanto post idem peteret, sed capillitio nigro (nam id tinctura fecerat) Cęsar agnoscens faciem: Iam isthuc, inquit, negaui patri tuo:

8 Lepide.

Quidam tempore quum seruum suum uideret inter duos, Senatores ambulantem, misit, qui illi colaphum impingeret diceretque: Noli inter eos ambulare, quorum adhuc potes esse seruus: simul senatoriæ dignitati consulens, & serui castigans insolentiam, quam de Cæsare hero sumpserat.

9 Serui prĩcipis elati.

Commodum Aelium Verum iterum Consulens fecerat, eumque Imperio destinauerat: quem quum cerneret nec animo, nec corpore satis ualidum, dicere solet. In caducum parietem nos inclinauimus, ac perdidimus quater millies HS. quod populo ac militibus pro adoptione dedimus. Verè præsensit Commodum inutilem Imperio, sed sero.

10 Impar prĩcipatui.

Florus hos versiculos scripserat in Cæsarẽ.

11

Ego nolo Cæsar esse.
Ambulare per Britannos,

Scythi

Scythicas pati pruinas.

Cui Cæsar respondit:

Ego nolo Florus esse,
Ambulare per tabernas,
Latitare per popinas,
Culices pati rotundos.

Sentiens se honestas occupationes præferre inutili turpique ocio.

12 Dicere solitus sibi molestum esse, si quem videret tristem, quum tamen omnes doctos vexaret quæstiunculis, sed vexatos donauit aliquo munere.

Princeps nulli molestus.

13 Cuidam vxor sua per literas exprobrarat, ꝙ lauacris voluptatibus detentus ad se redire nollet. Id per frumentarios resciuerat Imperator. Itaque commeatum petenti, exprobrauit lauacra & voluptates. Tum ille, Num & tibi ò Cęsar scripsit vxor mea, quod mihi? Notans curiositatem principe indignam.

Curiositas.

14 Sub mortem hic versibus lusisse dicitur.

Lusus in morte.

Animula, vagula, blandula,
Hospes comesq; corporis,
Quæ nunc abibis in loca?
Pallidula, rigida, nudula.
Nec vt soles, dabis iocos.

15 Aiunt illum ex Matheseos peritia præscisse futura, ac Verum non forè longæuum Virgiliano carmine prædixisse:

Præscientia.

Ostendent terris hunc tantum fata; neque vltrà esse sinent.

Cuidam illos Vergilij versus ad Verum accommodanti.

Manibus date lilia plenis, &c.

16 Cum irrisione respondit, Ego mihi diuum adoptaui, non filium. Huc alludens, ꝙ Imperatores referri soleant in numerum diuorum, sed a rogo.

Breuis æui.

Ad

Ad alterum ipsum consolari volentē, hoc argumento, quod diceret, genesim. Veri non esse rectè collectam, eoq; non spem esse illum diuvictnrum, Isthuc, inquit, tu facilè dicis, qui patrimonij tui, non Reipu. quæris hæredem: Sentiens magni referre, vt bonus princeps quàm diutissimè viuat.

17 Principis delectus.

Transeuntem mulier quædā appellauit, Audi me Cæsar. Is quum respondisset, non est ocium: Illa clamauit, Noli ergo imperare. Ad hanc vocem restitit, & audiuit mulierem. Hoc & alij tribuitur, neque quicquam vetat, idem a pluribus vel dici, vel fieri.

18 Liberè.

COMMODVS AELIVS VERVS.

Aelius quum esset peregrinis voluptatibus deditus, vxori conquerenti dixit: Patere me per alias exercere cupiditates meas. Vxor. n. dignitatis nomen est, non voluptatis.

1 Vxoris reuerentia.

Quum morbo grauaretur, sæpe dicere solet principem sanum mori debere, non debilem, quod superiores Imperatores plerique violenta more perijssent: eamque mortem ut breuem simul & inexpectatam C. Cæsar optauit, & obtinuit.

2 Mors prīcipis.

ANTONIVS PIVS.

Adamabat illam Scipionis celebratissimā sententiam subinde dicens, se malle unū seruare ciuem, quàm mille hostes occidere, pacem uidelicet bello præferens, & in ipso bello sentiens hanc oportere primam esse ducis curam, ut quàm minima ciuium iactura pareturuictoria.

3

Quum Apollonius rhetor a Calcide accitus ad Tiberinam domum, in qua tum Cæsar habitabat, a Cæsare vocatus ut illi M. Antoninum traderet instituendum, dixisset: Non magister ad discipulum, sed discipulus

4 Magni loquentia irrisa.

pulus ad magistrum venire debet: risit hominis magniloquentiam, dicens: Facilius fuit Apollonio e Chalcide venire Romam, quam ex ædibus suis in palatium. Merces Apollonium attraxerat Romam, non Reipublicæ studium.

5 Humanè. Quum M. Antoninus fieret educatorē suū mortuum, & adolescens ab aulicis ministris reuocaretur a declaratione pietatis erga nutricium. Permittite, inquit Antoninus, prius illi vt homo sit, neque enim uel philosophia vel Imperium tollit affectus.

6 Liberè. Quondam quum Omuli visens domum, ac miratus colūnas porphyreticas, quesisset, vnde eas haberet, Omulus ei respondit, Quū in ædes alienas veneris, & surdus & mutus esto: Sentiens eum in alieno priuato non oportere esse curiosum. Hoc tam libero ioco non est offensus Imperator.

7 Dos regnum. M. Antonini vxor Faustina malè audiebat vulgò. Itaque hortantibus amicis, vt eam repudiaret, si nollet occidere, respondit. Si uxorem, inquit, dimittimus, reddamus & dotem. Dotis nomine signans Imperium, quod ab socero volēte Adriano adoptatus acceperat.

8 Cōsilium multorū. Nihil solitus est agere nec in bellicis negotijs, nec in ciuilibus, de quo non prius conferret cum grauibus uiris, dicens: Aequius est vt ego tot talium armatorum consilium sequar, quā ut tot tales amici meā unius sequantur uoluntatem, multum abhorrens a quorūdam ingenio, qui consulto pileo suo, dicunt: Vos sedulo consulatis, sed aliud mihi suadet pileum meum.

9 Clemēter. Cassiū senatoriū virū, occidi passus est, non iussit occidi, post & extinctū doluit, dicens, uoluisse se sine senatorio sanguine Imperiū transige-

figere. Mira clementia in affectatorē imperij.

10 Filius solatiū mortis.

Biduo priusquam moreretur, admissis amicis aperuit sententiam suam de filio, eadem quam Philippus de Alexandro, dicēs se æquo animo mori, quum filio relinqueret.

11 Mors pegriaatio.

Alio quopiam die dixit amicis. Quid me fletis, ac non magis de communi morte pestilentiaque cogitatis? Philosophia docuerat hominem, & mortem contemnere, & res humanas ridere. Parantibus autem ambire, dixit: Si iam me dimittis, vale uobis dico, uos præcedens. Facete petijt ab amicis discedendi ueniam, ac ueluti peregre profecturus iussit illos ualere, submonens interim fore, vt illi præcedentem sequerentur.

12 Modestè.

Rogatus cui filium commendaret: Vobis, inquit, si promeretur, & dijs immortalibus. Fauorem noluit suæ autoritati tribui, sed filij meritis.

SEVERVS IMPERATOR.

1 Natura varia.

De Seuero sic iudicauit Senatus, illum aut nasci non debuisse, aut non debuisse mori: quod quum crudelis esset, tamen Reipublicæ videretur admodum utilis ob alias uirtutes.

2 Autoritas

Quum milites Bassianum Seueri filium Augustum consalutassent, eo quod pater pedibus æger bellum moraretur, iussit se deferri ad tribunal, simulque adesse omnes tribunos, centuriones, duces, & cohortes, quibus autoribus hoc acciderat, sibi deinde, & filium qui Augusti nomen non recusarat. Hic quum in omnes eius facti autores iussisset animaduerti, excepto filio, omnesque ante tribunal prostrati rogarent ueniam, Seuerus manu caput contingens: Tandem, inquit, sentitis caput imperare, non pedes.

3 Celebratur, & hoc illius dictũ. Omnia fui, sed nihil expedit: Sentiens sese ex humili, per literarum, ac militiæ officia plurimis gradibus fauore fortunæ ad Imperij fastigium fuisse perductum, sed nihil fœliciter cessisse, aut nulla in re sibi placuisse.

Omnia expertus.

4 Vltima verba dicuntur hæc fuisse, Turbatam Rempub. vbique accepti, pacatam etiam Britannis relinquo, Senex, & pedibes æger, firmum imperium Antoninis meis relinquens, si boni erunt: imbecillum, si mali.

Virus Principis.

5 Symbolũ tribuno dari iussit, Laboremus. Pertinax ad Imberium ascitus, dederat. Militemus. Illi placuit belli omẽ, huic pacis: Sublato namque bello reditur ad agricolationem & opificia: Ocium in pace delitias alit, & omne flagitiorum genus.

Industria.

6 Epigramma, quod in laudem Pescenninus Nigri fuerat ascriptum illius statuæ ad viuũ effictæ, quum præfecti suaderent eradendum, Seuerus noluit, dicens: si talis fuit, sciant omnes qualem vicerimus: si talis non fuit, putent nos omnes, talem vicisse.

Moderatè.

PESCENNINVS NIGER.

1 Pescenninus Niger consiliarijs addidit salaria, ne grauarent eos, quibus assidebant, dicens iudicem, nec dare debere, nec accipere.

Integrè.

2 In Aegypto quum Limitanei milites vinũ ab Imperatore peterent: Nilum, inquit, habetis, & vinum quæritis? Aiunt enim aquam Nili tantæ esse dulcedinis, vt accolæ vina non desiderent.

Aqua pro vino.

3 Quũ milites qui a Saracenis victi fuerant, dicerent. Vinum nõ accepimus, pugnare non possumus: Erubescite, inquit Cæsar, illi qui vos vincunt, aquam bibunt. Nam Saracenis etiam hodie gustare vinum nefas est.

Seuerè.

Palæsti-

Palæstinis rogantibus, vt ipsorum censitio leuaretur, eo quod regio esset grauata, satis inclementer respōdit. Vos terras vestras leuare vultis, ego etiam aerem vestrū censere cuperem. — 4 Durè.

Imperatori creato, quum quidam ei panegyricum in ipsius laudem conscriptum recitare velle, dixit: Scribe Marij laudes, vel Hannibalis, aut alterius ducis egregij vita functi, ut eum nos mitemur. Nam viuos laudare irrisio est, præsertim Imperatores, a quibus speratur, qui timentur, qui possunt necare, qui possunt proscribere. Adiecit illud: Se viuum placere velle, mortuum etiam laudari. — 5 Viui docendi non laudandi.

Rogatus quid sentiret de Scipionibus, rñdit, illos sibi videri fœlices magis, quam fortes, quod vterque domi iuuentutem parum sanctè transegerat: Sentiens Imperatorē per omnem vitam in Reip. negotijs versari debere, nec a domesticijs delitijs ad Imperium accersiri. — 6 Grauiter.

ANTONIVS CARACALLVS.

Quum Antoninus Caracallus ambitiosè sibi multa cognomina assereret, Germanici Parthici, Arabici, & Alemanici nomen ascriberet, Heluius Pertinax filius Pertinacis bellè iocatus fertur. Adde etiam, inquit, si placet, Geticus Maximus, quod Getam fratrem occidisset. — 7 Salsè.

Bassinus præfectus suadebat Caracallo, vt ad mitigandam inuidiam parricidij, fratrem Getam appellaret diuum: Sit, inquit, diuus, dum non sit viuus: & fratrem in diuos retulit. Nescit pietatis iura regnandi cupiditas. — 8 Impiè.

ANTONINVS GETA.

Quum Antonini Getæ pater Seuerus destinasset omnes diuersarum partium occi- — 9 Prudēter.

dere, inter suos dicere solitus est. Hostes vobis eripio, adeo consentiente Bassiano, vt liberos etiam illorum suaderet necari. Geta puer interrogauit, quantus esset occidendorum numerus. Eum quum pater edidisset, rogauit num isti haberent parentes, ac propinquos? quum responsum esset habere, & quidē multos: Plures ergo, inquit, in ciuitate tristes futu ri sunt, quàm læti, quod vicimus. Valuisset cordatum pueri dictum, nisi quorundam crudelitas obstitisset.

10 Liberè. Bassiano tum ioco, tum serio dicenti, omnes cum liberis occidendos, Geta puer dixit: Tu qui nulli parcis, potes etiam fratrem occidere. Id dictum tunc contemptum est, post cognitum est fuisse vaticinium. Nam parricidium postea commisit.

ANTONINVS HELIOGABALVS.

11 Tyrānicè. Senatum adeo contempsit, vt eos interdum appellarit togata mancipia, veluti qui pristinæ dignitatis præter togas nihil retineret.

12 Chara. Amabat sibi pretia rerum quæ mensæ apparabantur, maiora dici, quam essent, hanc esse dicens conuiuio orexim, quod magis illa iuuant, quæ pluris emuntur, vt ait Satyricus.

13 Profusio. Huic priuato quum quidem luxum illius admirans diceret. Non times ne fias pauper? Quid, inquit, melius, quam vt ipse mihi hæres sim, & vxori meæ?

ALEXANDER SEVERVS.

1 Superuacua officia. Et vrbem, & prouincias, & aulam suā purgauit hominibus non necessarijs, dicens malum pupillum esse Imperatorem, qui ex visceribus prouincialium homines non necessarios, nec Reipublicæ utiles aleret.

In

In templis argenti minimum, auri ne guttulam quidem, aut bracteolam posuit, subinde repetens illud Persianum.

2 Aurum in templis.

Dicite pontifices, in sanctis quid facit aurum?

Negabat se passurum, vt ipsius dispositiones ab aulicis suis venderentur, id quod solent aliorum principium liberti & eunuchi. Eoquenunquàm illum fefellit, quod proposuerat.

3 Cōstāter.

Assessoribus designauit sua salaria, quanquam dicebat illos potissimum promouendos, qui per se Rempub. gerere possent, nō p assessores. Vnumquemq; hoc agere debere, quod nosset. Prudentissimus iuuenis sensit hoc esse præcipuum hulcus omnium rerum publicarum, ꝙ omnia munia p uicarios administrantur, interdū alteros ac tertios. Præfectus vrbis habet vicariū, & is vicarius rursus alterum vicarium, & hic rursus alium. Ac frequēter is qui & honore, & salario fruitur, minimè omniū idoneus est ad functionem obeundam: annotent hoc principes, qui subinde coguntur exactionibus grauare populum.

4 Vicarij graues.

Descriptum habebat, quid cupi pstitisset; qui nihil aut minimum petisset, eum appellabat dicens: Quid est quur nihil petis; An me tibi vis fieri debitorem; pete, nè priuatus de me qraris. Agnoscebat princeps debere rectè suo fungētibus officio, nec æquū iudicabat, vt probè suo defunctus officio priuatus egeret.

5 Benignè.

Militibus diligenter prospexit ad cōmeatū dicens se magis seruare milites, q̄ seipsū, ꝙ in his sita publica saluus esset. Facilius est enim inuenire nouum Imperatorem, quā nouum & exercitatum militem.

6 Militum cura.

gabalo fuerat liberatus, inter senatores Principem salutatum venisset exclamarit. O numina, ô Iupiter, ô dij immortales Arabinus non solum viuit, sed etiam in Senatum venit: Fortassis de me sperat, tam futurum, tam stultum me esse iudicat.

Corruptela.

14 Dicere solet, solos fures de paupertate conqueri, dum ista student scelera vitæ suæ tegere. Iactabat, & sententiam notam furibus.

Ὁ πολλὰ κλέψας ὀλίγα δοὺς ἐκφεύξεται, id est, *Qui multa tulerit, pauca dederit, effugit.*

Notans quosdam, qui tantum furantur, vt sit, quo corrumpant iudicem, aut actorem.

Regni stabilitas.

15 Quum Mammea mater, vxorq; Memmia obijcerent, quod nimia ciuilitate redderet potestatem molliorem, respondit, sed securiorem atque diuturniorem: Significans malum diuturnitatis custodem esse metum.

Fumi venditor.

16 Tetronium Thutinum familiarem, quod his qui petebant aliquid a Cæsare vendisset suum patrocinium, mentiens interim multa, conuincendum curauit, & conuictum damnatumq; stipiti alligari iussit: supposito igni ex humida materia, præcone clamante. Fumo punitur, qui fumos vendidit.

Cultus Augustarum

17 Gemmas omnes quas reperit in palatio, vendidit, & aurum in ærarium contulit, dicens viris gemmas vsui non esse, matronas autem regias contentas esse debere vno reticulo, atque inauribus, & baccato monili, & corona in qua sacrificarent, & unico pallio auro sparso, & cyclade, quæ plus sex vncijs auri nō haberet. Hic cultus hodie vix sufficit negotiatorum uxoribus.

18 Cursore nunquam vtebatur nisi seruo suo ingenuum currere nisi in sacro certamine

non

non debere: cocos, item, piscatores, fullones, & balneatores non habuit nisi seruos suos, nolens quenquam ingenuum sordidis ministerijs dehonestare. Dignitas.

19 Reipub. prima cura. Amicos, & cognatos, si malos comperisset puniebat. Id si uetus amicitia, aut necessitudo non patiebatur, a se dimittebat, dicens: His charior est mihi tota Resp. Significans priuatos affectus vtilitati publicæ posthabendos.

MAXIMINVS.

1 Industria. Maximinus accepta legione, nullum laborem defugere solet, dum milites exercet, eisq; prospicit. Quum autem tribuni quidam eum reprehenderent, dicerentque. Quid tantopere laboras, quum eius loci iam sis, vt ducatum possis accipere? Ego verò, inquit, quo maior fuero, hoc magis laborabo.

2 Robur corporis. Exercebat lucta milites suos multos ad terram prosternens. Itaque cunctis inuidentibus, tribunus quidam vasti corporis, notæque virtutis, atque ob id ferocior, dixit: Quid magni facis, si tribunus tuos milites vincis? Tum Maximinus. Visne congrediamur. Quum prodisset, palma pactori impacta supinum reiecit, continuoque dixit: Date alium, sed tribunum.

3 Quum nimiũ fideret corporis viribus, quidam in theatro ipso præsente Græcos versus recitauit, quorum hæc est sententia.

Elophas grandis est, & occiditur.
Leo fortis est, & occiditur.
Tigris fortis est, & occiditur.
Caue multos si singulos non times.
Qui ab uno nõ potest occidi, a multis occiditur.

Maximinus senior nunquam ad oscula

pedum

Modestè. pedum quenquam admisit, dicens: Dij prohibeant, quisquam ingenuorum pedibus meis oscula figat.

GALIENVS.

1 Reipublicæ neglectus. Galienus prouinciarum defectionem, quasi leuissimarum rerum iacturam ioco solet eludere. Quum enim nunciatum esset Aegyptiū defecisse: Quid, inquit, sine lino Aegyptio esse non possumus? Quum vastatam Asiam Scytharum incursionibus accepisset: Quid, inquit, sine aphronitris esse non possumus? Perdita Gallia, arrisit, dixitque. Non sine trabeatis sagis tuta Respublica est; Pessimi Principis voces, cui quicquam charius est Repub. Aphronitrum autem est spuma nitri, quod in Asia laudatissimum concrescebat.

2 Libertas exitiabilis. Iunior patris mortem inultam reliquit. Itaque quum rex Persarum quasi captiuus per pompam duceretur, quidam scurræ miscuerunt se Persis, diligentissime scrutantes, oĩa, & cuiusq; vultũ mira inhiatione cōtēplantes. Qui interrogati quid agerēt, Patrē, inq̃t, Principis quærimus: notantes a Galieno neglectũ fuisse: id vbi delatum est ad Principē, scurras viuos exuri iussit. Exemplum impietatis in Cæsare, periculosæ libertatis in scurris.

3 Lepidi. Quum taurum ingentem in arenam misisset, prodissetque ad eum feriendum venator, neque productum decies, potuisset occidere, Cæsar coronam venatori misit: Mussitantibus cunctis quid rei esset, quod homo ignauissimus coronaretur, Galienus per curionem dici iussit, Taurum toties nō ferire difficile est: Ludens significauit graue discrimen toties tauro occurrere, etiam si non ferias.

4 Quidam huius vxori gemmas vitreas pro

veris

veris vendiderat: re comperta mulier flagitauit vindictam. Cæsar iussit hominem corripi, quasi leoni obiecturus. Dein in caueam dum impostor & populus expectat terribilem leonem, prosilijt caput. Cunctis rem tam ridiculam mirantibus, per curionem dici iussit, imposturam fecit, & passus est, Eadem opera fefellit impostorem, & irrisit vxorem.

Pœna ridicula.

Quum patrem Valerianum audisset extinctum, vocem laudatissimam sine laude vsurpauit, dicens, Sciebam patrem meum esse mortalem.

5 Impiè.

M A R I V S.

De Mario tyrannorum septimo dictum est, quod vno die factus est Imperator, altero visus imperare tertio interemptus est a milite, qui percussurus illum, dixerit, Hic est gladius, quem ipse fecisti. Fuerat enim opifex ferrarius. Allusit autem interemptor ad illud prouerbium, Tuo te gladio iugulo.

1 Imperiū breue.

S A T V R N I N V S.

Saturninus tyrannorum XXI. quum milites illi peplū imperiale imposuissent, aduocata cōcione de se ipso dixit, Commilitones, bonum ducem perdidistis, & malum principem fecistis. Antè fuerat dux egregius, sed quū in imperio fuerat seuerior, ab ijsdem a quib. imperator factus fuerat, interemptus est. Nō quis ad quoduis munus idoneus est.

1 Ingenuè.

Z E N O B I A.

Zenobia XXVIII. mulier varijs nominibus meritò laudata, quum ab Aurelino capta in conspectum illius adducta fuisset, isque dixisset, Quid ò Zenobia, ausa es nobis insultare Romanis Imperatoribus? Imperatorem, inquit, te agnosco, qui uiceris, vt Galliēnū

3 Animosè.

Aureo-

Scythicas pari pruinas.

Cui Cæsar respondit:

Ego nolo Florus esse,
Ambulare per tabernas,
Latitare per popinas,
Culices pati rotundos.

Sentiens se honestas occupationes præferre inutili turpique ocio.

12 Princeps nulli molestus. Dicere solitus sibi molestum esse, si quem videret tristem, quum tamen omnes doctos vexaret quæstiunculis, sed vexatos donauit aliquo munere.

13 Curiositas. Cuidam vxor sua per literas exprobrarat, ꝙ lauacris voluptatibus detentus ad se redire nollet. Id per frumentarios resciuerat Imperator. Itaque commeatum petenti, exprobrauit lauacra & voluptates. Tum ille, Num & tibi ò Cęsar scripsit vxor mea, quod mihi? Notans curiositatem principe indignam.

14 Lusus in morte. Sub mortem hic versibus lusisse dicitur.

Animula, vagula, blandula,
Hospes comesq; corporis,
Quæ nunc abibis in loca?
Pallidula, rigida, nudula.
Nec vt soles, dabis iocos.

15 Præscientia. Aiunt illum ex Matheseos peritia præscisse futura, ac Verum non forè longæuum Virgiliano carmine prædixisse:

Ostendent terris hunc tantum fata, neque vltrà esse sinent.

Cuidam illos Vergilij versus ad Verum accommodanti.

Manibus date lilia plenis, &c.

16 Breuis æui. Cum irrisione respondit, Ego mihi diuum adoptaui, non filium. Huc alludens, ꝙ Imperatores referri soleant in numerum diuorum, sed a rogo.

Ad

Ad alterum ipsum consolari volentē, hoc argumento, quod diceret, genesim. Veri non esse rectè collectam, eoq; non spem esse illum diuicturum, Isthuc, inquit, tu facilè dicis, qui patrimonij tui, non Reipu. quæris hæredem: Sentiens magni referre, vt bonus princeps quàm diutissimè viuat.

17 Principis delectus.

Transeuntem mulier quædā appellauit, Audi me Cæsar. Is quum respondisset, non est ocium: Illa clamauit, Noli ergo imperare. Ad hanc vocem restitit, & audiuit mulierem. Hoc & alij tribuitur, neque quicquam vetat, idem a pluribus vel dici, vel fieri.

18 Liberè.

COMMODVS AELIVS VERVS.

Aelius quum esset peregrinis voluptatibus deditus, vxori conquerenti dixit: Patere me per alias exercere cupiditates meas. Vxor. nō dignitatis nomen est, non voluptatis.

1 Vxoris reuerentia.

Quum morbo grauaretur, sæpe dicere solet principem sanum mori debere, non debilem, quod superiores Imperatores plerique uiolenta more perijssent: eamque mortem ut breuem simul & inexpectatam C. Cæsar optauit, & obtinuit.

2 Mors principis.

ANTONIVS PIVS.

Adamabat illam Scipionis celebratissimā sententiam subinde dicens, se malle unū seruare ciuem, quàm mille hostes occidere, pacem uidelicet bello præferens, & in ipso bello sentiens hanc oportere primam esse ducis curam, ut quàm minima ciuium iactura pareretur uictoria.

3

Quum Apollonius rhetor a Calcide accitus ad Tiberinam domum, in qua tum Cæsar habitabat, a Cæsare vocatus ut illi M. Antoninum traderet instituendum, dixisset: Non magister ad discipulum, sed discipulus

4 Magni loquentia irrisa.

pulus ad magistrum venire debet: risit hominis magniloquentiam, dicens: Facilius fuit Apollonio e Chalcide venire Romam, quam ex ædibus suis in palatium. Merces Apollonium attraxerat Romam, non Reipublicæ studium.

5 *Humanè.* Quum M. Antoninus fieret educatorē suū mortuum, & adolescens ab aulicis ministris reuocaretur a declaratione pietatis erga nutricium. Permittite, inquit Antoninus, prius illi vt homo sit, neque enim uel philosophia vel Imperium tollit affectus.

6 *Liberè.* Quondam quum Omuli visens domum, ac miratus colūnas porphyreticas, quæsisset, vnde eas haberet, Omulus ei respondit, Quū in ædes alienas veneris, & surdus & mutus esto: Sentiens eum in alieno priuato non oportere esse curiosum. Hoc tam libero ioco non est offensus Imperator.

7 *Des regnum.* M. Antonini vxor Faustina malè audiebat vulgò. Itaque hortantibus amicis, vt eam repudiaret, si nollet occidere, respondit. Si uxorem, inquit, dimittimus, reddamus & dotem. Dotis nomine signans Imperium, quod ab socero volēte Adriano adoptatus acceperat.

8 *Cōsilium multorū.* Nihil solitus est agere nec in bellicis negotijs, nec in ciuilibus, de quo non prius conferret cum grauibus uiris, dicens: Aequius est vt ego tot talium armatorum consilium sequar, quā ut tot tales amici meā unius sequantur uoluntatem, multum abhorrens a quorūdam ingenio, qui consulto pileo suo, dicunt: Vos sedulo consulatis, sed aliud mihi suadet pileum meum.

9 *Clemēter.* Cassiū senatoriū virū, occidi passus est, non iussit occidi, post et extinctū doluit, dicens, uoluisse se sine senatorio sanguine Imperiū trā-

fige-

figere. Mira clementia in affectatorē imperij.

10 Filius solatiū mortis.

Biduo priusquam moreretur, admissis amicis aperuit sententiam suam de filio, eadem quam Philippus de Alexandro, dicēs se æquo animo mori, quum filio relinqueret.

11 Mors pe regrinatio.

Alio quopiam die dixit amicis. Quid me fletis, ac non magis de communi morte pestilentiaque cogitatis? Philosophia docuerat hominem, & mortem contemnere, & res humanas ridere. Parantibus autem ambire, dixit: Si iam me dimittis, vale uobis dico, uos præcedens: Facetè petijt ab amicis discedendi ueniam, ac ueluti peregre profecturus iussit illos ualere, submonens interim fore, vt illi præcedentem sequerentur.

12 Modestè.

Rogatus cui filium commendaret: Vobis, inquit, si promeretur, & dijs immortalibus. Fauorem noluit suæ autoritati tribui, sed filij meritis.

SEVERVS IMPERATOR.

1 Natura varia.

De Seuero sic iudicauit Senatus, illum aut nasci non debuisse, aut nōn debuisse mori: ꝙ quum crudelis esset, tamen Reipublicæ videretur admodum utilis ob alias uirtutes.

2 Autoritas

Quum milites Bassianum Seueri filium, Augustum consalutassent, eo quod pater pedibus æger bellum moraretur, iussit se deferri ad tribunal, simulque adesse omnes tribunos, centuriones, duces, & cohortes, quibus autoribus hoc acciderat, sibi deinde, & filium qui Augusti nomen non recusarat. Hic quum in omnes eius facti autores iussisset animaduerti, excepto filio, omnesque ante tribunal prostrati rogarent ueniam, Seuerus manu caput contingens: Tandem, inquit, sentitis caput imperare, non pedes.

3 Celebratur, & hoc illius dictũ. Omnia fui, sed nihil expedit: Sentiens sese ex humili, per literarum, ac militiæ officia plurimis gradibus fauore fortunæ ad Imperij fastigium fuisse perductum, sed nihil fœliciter cessisse, aut nulla in re sibi placuisse.

Omnia expertus.

4 Vltima verba dicuntur hæc fuisse, Turbatam Rempub. vbique accepti, pacatam etiam Britannis relinquo, Senex, & pedibus æger, firmum imperium Antoninis meis relinquens, si boni erunt: imbecillum, si mali.

Virus Principis.

5 Symbolũ tribuno dari iussit, Laboremus. Pertinax ad Imberium ascitus, dederat. Militemus. Illi placuit bellĩ omẽ, huic pacis: Sublato namque bello reditur ad agricolationem & opificia: Ocium in pace delitias alit, & omne flagitiorum genus.

Industria.

6 Epigramma, quod in laudem Pescenninus Nigri fuerat ascriptum illius statuæ ad viuũ effictæ, quum præfecti suaderent eradendum, Seuetus noluit, dicens: si talis fuit, sciant omnes qualem vicerimus: si talis non fuit, putent nos omnes, talem vicisse.

Moderatè.

PESCENNINVS NIGER.

1 Pescenninus Niger consiliarijs addidit salaria, ne grauarent eos, quibus assidebant, dicens iudicem, nec dare debere, nec accipere.

Integrè.

2 In Aegypto quum Limitanei milites vinũ ab Imperatore peterent: Nilum, inquit, habetis, & vinum quæritis? Aiunt enim aquam Nili tantæ esse dulcedinis, vt accolæ vina non desiderent.

Aqua pro vino.

3 Quũ milites qui a Saracenis victi fuerant, dicerent. Vinum nõ accepimus, pugnare non possumus: Erubescite, inquit Cæsar, illi qui vos vincunt, aquam bibunt. Nam Saracenis etiam hodie gustare vinum nefas est.

Seuerè.

Palæsti-

Palæstinis rogantibus, vt ipsorum censitio leuaretur, eo q regio esset grauata, satis inclementer respōdit. Vos terras vestras leuare vultis, ego etiam aerem vestrū censere cuperem. — 4 Durè.

Imperatori creato, quum quidam ei panegyricum in ipsius laudem conscriptum recitare velle, dixit: Scribe Marij laudes, vel Hannibalis, aut alterius ducis egregij vita functi, ut eum nos mitemur. Nam viuos laudare irrisio est, præsertim Imperatores, a quibus speratur, qui timentur, qui possunt necare, qui possunt proscribere. Adiecit illud. Se viuum placere velle, mortuum etiam laudari. — 5 Viui docendi non laudandi.

Rogatus quid sentiret de Scipionibus, rñdit, illos sibi videri fœlices magis, quam fortes, quod vterque domi iuuentutem parum sanctè transegerat: Sentiens Imperatorē per omnem vitam in Reip. negotijs versari debere, nec a domesticis delitijs ad Imperium accersiri. — 6 Grauiter.

ANTONIVS CARACALLVS.

Quum Antoninus Caracallus ambitiosè sibi multa cognomina assereret, Germanici Parthici, Arabici, & Alemanici nomen ascriberet, Heluius Pertinax filius Pertinacis bellè iocatus fertur. Adde etiam, inquit, si placet, Geticus Maximus, quod Getam fratrem occidisset. — 7 Salsè.

Bassinus præfectus suadebat Caracallo, vt ad mitigandam inuidiam parricidij, fratrem Getam appellaret diuum: Sit, inquit, diuus, dum non sit viuus: & fratrem in diuos retulit. Nescit pietatis iura regnandi cupiditas. — 8 Impiè.

ANTONINVS GETA.

Quum Antonini Getæ pater Seuerus destinasset omnes diuersarum partium occidere, — 9 Prudēter.

 dere,

dere, inter suos dicere solitus est. Hostes vobis eripio, adeo consentiente Bassiano, vt liberos etiam illorum suaderet necari. Geta puer interrogauit, quantus esset occidendorum numerus. Eum quum pater edidisset, rogauit num isti haberent parentes, ac propinquos? quum responsum esset habere, & quidē multos: Plures ergo, inquit, in ciuitate tristes futuri sunt, quàm læti, quod vicimus. Valuisset cordatum pueri dictum, nisi quorundam crudelitas obstitisset.

10 Liberè. Bassiano tum ioco, tum serio dicenti, omnes cum liberis occidendos, Geta puer dixit: Tu qui nulli parcis, potes etiam fratrem occidere. Id dictum tunc contemptum est, post cognitum est fuisse vaticinium. Nam parricidium postea commisit.

ANTONINVS HELIOGABALVS.

11 Tyrānicè. Senatum adeo contempsit, vt eos interdum appellarit togata mancipia, veluti qui pristinæ dignitatis præter togas nihil retineret.

12 Chara. Amabat sibi pretia rerum quæ mensæ apparabantur, maiora dici, quam essent, hanc esse dicens conuiuio orexim, quod magis illa iuuant, quæ pluris emuntur, vt ait Satyricus.

13 Profusio. Huic priuato quum quidem luxum illius admirans diceret. Non times ne fias pauper? Quid, inquit, melius, quam vt ipse mihi hæres sim, & vxori meæ?

ALEXANDER SEVERVS.

1 Superuacua officia. Et vrbem, & prouincias, & aulam suā purgauit hominibus non necessarijs, dicens malum pupillum esse Imperatorem, qui ex visceribus prouincialium homines, non necessarios, nec Reipublicæ utiles aleret.

In templis argenti minimum, auri ne guttulam quidem, aut bracteolam posuit, subinde repetens illud Persianum. | 2 Aurum in templis.

Dicite pontifices, in sanctis quid facit aurum?

Negabat se passurum, vt ipsius dispositiones ab aulicis suis venderentur, id quod solent aliorum principium liberti & eunuchi. Eoque nunquam illum fefellit, quod proposuerat. | 3 Cōstāter.

Assessoribus designauit sua salaria, quanquam dicebat illos potissimum promouendos, qui per se Rempub. gerere possent, nō p assessores. Vnumquemq; hoc agere debere, quod nosset. Prudentissimus iuuenis sensit hoc esse præcipuum hulcus omnium rerum publicarum, ꝙ omnia munia p uicarios administrantur, interdū alteros ac tertios. Præfectus vrbis habet vicariū, & is vicarius rursus alterum vicarium, & hic rursus alium. Ac frequēter is qui & honore, & salario fruitur, minime omniū idoneus est ad functionem obeundam: annotent hoc principes, qui subinde coguntur exactionibus grauare populum. | 4 Vicarij graues.

Descriptum habebat, quid cupi pstitisset; qui nihil aut minimum petisset, eum appellabat dicens: Quid est quur nihil petis; An me tibi vis fieri debitorem; pete, nè priuatus de me quæraris. Agnoscebat princeps debere rectè suo fungētibus officio, nec æquū iudicabat, vt probè suo defunctus officio priuatus egeret. | 5 Benignè.

Militibus diligenter prospexit ad cōmeatū dicens se magis seruare milites, q̄ seipsū, ꝙ in his sita publica saluus esset. Facilius est enim inuenire nouum Imperatorem, quā nouum & exercitatum militem. | 6 Militum cura.

7 Quinius Camillus antiquæ familiæ senator homo delicatissimus, rebellionem moliebatur, tyrannidem affectans. Id quum Alexandro renūciatum esset, statimq; vocatum, ad palatium, eū rogauit, eiq; gratias egit, quod Reipubl. curam, quæ bonis viris recusantib. imponi solet, sponte reciperet. Mox ad senatū processit, ac tanti sceleris conscientia trepidum, consortem Imperij appellauit, in palatium recepit, ornamentis imperialibus, & melioribus q̃ vtebatur ipse, decorauit profectionis comitem adhibuit. Quumq; imperator ipse pedibus iter faceret, inuitauit & Quinium delitij assuetum ad laborem, quem post quinque milia passuum cunctantem equo sedere iussit. Quumque post duas mansiones equo etiam fatigatus esset, carpento imposuit. Hoc quoque respuentem, ac Imperium tędio laborum recusantē, deniq; & mori paratum, dimisit, ac militibus a quib. Cæsar præcipuè diligebatur commendatum ad villas suas tutò abire iussit. Sic illi commonstrauit, quid esset gerere imperium.

Clemēter

8 Honores iuris & gladij nonnunquam vendi passus est, dicens, Qui emit, & vendat necesse est. Hoc ethnicus & iuuenis, quid iā decet principes Christianos?

Sanctè.

9 Quum Christiani locum quendam qui publicatus fuerat, occupassent, contrà popinarij dicerent eum sibi deberi, rescripsit, melius esse, vt quomodocunque illic Deus coleretur, quàm popinarijs dederetur.

Piè.

10 In expeditionibus si quis de via in alicuius possessionē deflexisset, pro qualitate loci fustibus, aut virgis cœdebatur, aut alioqui condemnabatur. Si dignitas personæ tales pœnas non recipiebat, grauissimis contumelijs afficieba-

Miles innoxio.

ciebatur, quum diceret. Vellesne hoc in agro tuo fieri, quod facis in alieno? Clamabat sæpius quod a Christianis audierat, itaque præconem quoties aliquẽ emendabat, dicere iubebat, quod tibi fieri nolis, alteri ne feceris.

11 Militum cura.

Vigilāter prouidit, ne tribuni ducesve quic quam fraudarent de stipendijs militum, dicens: Miles non timet, nisi vestitus, armatus, calceatus, & satur, & habens aliquid in zonula: Sentiens militem quum aliquid habet, metuere, ne perdat, sed mendicitas ad omnem disperationem vocat armatum.

12 Seueré.

Quum Antiochiam venisset, ac milites qui lauacris, ac muliebribus delitijs vacauerant in vincula duci iussisset, orta seditione ab ea legione cuius socij erant in vinculis, tribunal ascendit, ac vinctis omnibus ad tribunal adductis, circunstantibus militibus, & id quidem armatis grauiter illos admonuit, vt meminissent Romanæ disciplinæ. Quum loquentem milites tumultu interpellarent, nihil conterritus, iussit, vt tales, voces ederent aduersus hostes, non aduersus Imperatorem, minatus exauctorationem, nisi quiescerent. Ad hæc quum vehementius etiam fremerent, ac ferro quoque minarentur. Deponite, inquit, dextras, contra hostem erigendas, si fortes estis: me ista non terrent. Quum non desinerent fremere, exclamauit, Quirites, discedite, atque arma deponite. Mox omnes non armis tantum, sed & sagulis militaribus depositis recesserunt, non in castra, sed in varia diuersoria. Post tamen eius legionis militibus fidissimis vsus est.

13 Odium furum.

Furti suspitione infames, nec intueri sustinebat, adeo vt quum Septimius Arabinus, qui famosus crimine furtorum, sub Helio-

gabalo fuerat liberatus, inter senatores Principem salutatum venisset exclamarit. O numina, ô Iupiter, ô dij immortales Arabinus non solum viuit, sed etiam in Senatum venit: Fortassis de me sperat, tam futurum, tam stultum me esse iudicat.

14 Corrupte-la. Dicere solet, solos fures de paupertate conqueri, dum ista student scelera vitæ suæ tegere. Iactabat, & sententiam notam furibus.

Ὁ πολλὰ κλέψας ὀλίγα δοὺς ἐκφεύξεται, id est, *Qui multa tulerit, pauca dederit, effugit.*

Notans quosdam, qui tantum furantur, vt sit, quo corrumpant iudicem, aut actorem.

15 Regni stabilitas. Quum Mammea mater, vxorq; Memmia obijcerent, ꝙ nimia ciuilitate redderet potestatem molliorem, respondit, sed securiorem atque diuturniorem: Significans malum diuturnitatis custodem esse metum.

16 Fumi venditor. Tetronium Thutinum familiarem, quod his qui petebant aliquid à Cæsare vendisset suum patrocinium, mentiens interim multa, conuincendum curauit, & conuictum damnatumq; stipiti alligari iussit: supposito igni ex humida materia, præcone clamante. Fumo punitur, qui fumos vendidit.

17 Cultus Augustarum. Gemmas omnes quas reperit in palatio, vendidit, & aurum in ærarium contulit, dicens viris gemmas vsui non esse, matronas autem regias contentas esse debere vno reticulo, atque inauribus, & baccato monili, & corona in qua sacrificarent, & unico pallio auro sparso, & cyclade, quæ plus sex vncijs auri nō haberet. Hic cultus hodie vix sufficit negotiatorum uxoribus.

18 Cursore nunquam vtebatur nisi seruo suo ingenuum currere nisi in sacro certamine

non

non debere: cocos, item, piscatores, fullones, & balneatores non habuit nisi seruos suos, nolens quenquam ingenuum sordidis ministerijs dehonestare. Dignitas.

19 Reipub. prima cura.

Amicos, & cognatos, si malos comperisset puniebat. Id si uetus amicitia, aut necessitudo non patiebatur, a se dimittebat, dicens: His charior est mihi tota Resp. Significans priuatos affectus vtilitati publicæ posthabendos.

MAXIMINVS.

1 Industria.

Maximinus accepta legione, nullum laborem defugere solet, dum milites exercet, eisq; prospicit. Quum autem tribuni quidam eum reprehenderent, dicerentque. Quid tantopere laboras, quum eius loci iam sis, vt ducatum possis accipere? Ego verò, inquit, quo maior fuero, hoc magis laborabo.

2 Robur corporis.

Exercebat lucta milites suos multos ad terram prosternens. Itaque cunctis inuidentibus, tribunus quidam vasti corporis, notæque virtutis, atque ob id ferocior, dixit: Quid magni facis, si tribunus tuos milites vincis? Tum Maximinus. Vis ne congrediamur. Quum prodisset, palma pactori impacta supinum reiecit, continuoque dixit: Date alium, sed tribunum.

3

Quum nimiũ fideret corporis viribus, quidam in theatro ipso præsente Græcos versus recitauit, quorum hæc est sententia.

Elephas grandis est, & occiditur.
Leo fortis est, & occiditur.
Tigris fortis est, & occiditur.
Caue multos, si singulos non times.
Qui ab uno nõ potest occidi, a multis occiditur.

Maximinus senior nunquam ad oscula pedum

Modestè. pedum quenquam admisit, dicens: Dij prohibeant, quisquam ingenuorum pedibus meis oscula figat.

GALIENVS.

1 Reipublicæ neglectus. Galienus prouinciarum defectionem, quasi leuissimarum rerum iacturam ioco solet eludere. Quum enim nunciatum esset Aegyptiũ defecisse: Quid, inquit, sine lino Aegyptio esse non possumus? Quum vastatam Asiam Scytharum incursionibus accepisset: Quid, inquit, sine aphronitris esse non possumus? Perdita Gallia, arrisit, dixitque. Non sine trabeatis sagis tuta Respublica est; Pessimi Principis voces, cui quicquam charius est Repub. Aphronitrum autem est spuma nitri, quod in Asia laudatissimum concrescebat.

2 Libertas exitiabilis. Iunior patris mortem inultam reliquit. Itaque quum rex Persarum quasi captiuus per pompam duceretur, quidam scurræ miscuerunt se Persis, diligentissime scrutantes, oĩa, & cuiusq; vultũ mira inhiatione contẽplantes. Qui interrogati quid agerẽt, Patrẽ, inqt, Principis quærimus: notantes a Galieno neglectũ fuisse: id vbi delatum est ad Principẽ, scurras viuos exuri iussit. Exemplum impietatis in Cæsare, periculosæ libertatis in scurris.

3 Lepidi. Quum taurum ingentem in arenam misisset, prodissetque ad eum feriendum venator, neque productum decies, potuisset occidere, Cæsar coronam venatori misit: Mussitantibus cunctis quid rei esset, quod homo ignauissimus coronaretur, Galienus per curionem dici iussit, Taurum toties nõ ferire difficile est: Ludens significauit graue discrimen toties tauro occurrere, etiam si non ferias.

4 Quidam huius vxori gemmas vitreas pro

veris

veris vendiderat: re comperta mulier flagitauit vindictam. Cæsar iussit hominem corripi, quasi leoni obiecturus. Dein in caueam dum impostor & populus expectat terribilem leonem, prosilijt caput. Cunctis rem tam ridiculam mirantibus, per curionem dici iussit, imposturam fecit, & passus est. Eadem opera fefellit impostorem, & irrisit vxorem.

Pœna ridicula.

Quum patrem Valerianum audisset extinctum, vocem laudatissimam sine laude vsurpauit, dicens, Sciebam patrem meum esse mortalem. 5

Impiè.

MARIVS.

De Mario tyrannorum septimo dictum est, quod vno die factus est Imperator, altero visus imperare tertio interemptus est a milite, qui percussurus illum dixerit, Hic est gladius, quem ipse fecisti. Fuerat enim opifex ferrarius. Allusit autem interemptor ad alliud prouerbium, Tuo te gladio iugulo. 1

Imperiū breue.

SATVRNINVS.

Saturninus tyrannorum XXI. quum milites illi peplū imperiale imposuissent, aduocata cōcione de se ipso dixit, Commilitones, bonum ducem perdidistis, & malum principem fecistis. Antè fuerat dux egregius, sed quū in imperio fuerat seuerios, ab iisdem a quib. imperator factus fuerat, interemptus est. Nō quis ad quoduis munus idoneus est. 1

Ingenuè.

ZENOBIA.

Zenobia XXVII. mulier varijs nominibus meritò laudata, quum ab Aurelino capta in conspectum illius adducta fuisset, isque dixisset, Quid ò Zenobia, ausa es nobis insultare Romanis Imperatoribus? Imperatorem, inquit, te agnosco, qui uiceris, & Galienū 3

Animosè.

Aureo-

Aureolum, reliquosq; principes non putaui.

AVRELIANVS

4 Quum Tyanam venisset, eamq; occlusam reperisset, iratus dixit, Canē in hoc oppido non relinquam. Hac voce milites erecti sunt in spem prædę, & Heradamnon Tyranensis metu ne cum cæteris occideretur, prodidit ciuitatē. Qua capta, Aurelianus Heradamonē patriæ proditorem occidit. Militibus ex Cæsaris promisso direptionē oppidi flagitātibus respondit, Agitè canem me negauit relicturum canes omnes occidite. Hoc pacto & proditori mercedem rependit, & militū auaritiam elusit. Videtur autem hic sermonis color sumptus ab Hebræis, in quorū literis reges, qui minātur internecionē negāt se quem quā relicturos, vsque ad mingentē ad parietē, canem hac periphrasi significantes.

Clemēter

DIOCLETIANVS.

5 Diocletianus adhuc priuatus dicere solet, nihil esse difficilius, quàm benē imperare. Id Flauius Vopiscus in Aureliano tradit se audiuisse a patre suo, & addunt causam. Colligunt, inquit, se quatuor aut quinque simul consilium ad decipiēdum Imperatorem capiunt. Dicunt, quid probandum sit. Imperator qui domi clausus est, vera non nouit. Cogitur hoc tantùm scire, quod illi loquuntur. Facit iudices, quos fieri non oportet. Amonet a Republ. quos debebat retinere. Ita vt dixit Diocletianus, bonus, cautus, optimus venditur Imperator. At vulgus ad Imperatoris titulum satis esse putat nasci, aut eligi: nasci vtcunq;, eligi emptis suffragijs, ac solemnibus ceremonijs confirmari.

Imperare difficile.

TACITVS.

6 Tacitus Imperator fratri petierat consulatum

latum, nec impetrauit. Ea repulsa adeo non fuit offensus vt uehementer etiam lætatus sit, dicens: Scit Senatus, quem Principem fecerit.

Leniter.

PROBVS.

7 Sanctè.

Probus quum multa barbarorum loca pur gasset latrocinijs, vbi peruenisset ad Isauros, dixit ab illis loci facilius arceri latrocinia, quàm tolli: Sentiens esse dandam operam, ne latronibus illuc esset aditus, neue iuuenes latrocinari discerent. Itaque loca omnia, quæ angustum haberent aditum, veteranis concessit, addens, vt eorũ filij ab anno decimo ad militiam mitterentur, ne ante latrocinari discerent, quam militare. Hoc tum rectè Probus, quum multum interesset inter militiam, & latrocinium, nunc friuolum est.

8 Miles ociosus.

Non patiebatur militem esse otiosum, sed multa opera militari manu perfecit, dicens: Annonam gratuitam militem comedere non debere.

9

Idem dixisse fereur, breui milites necessarios non habebimus. Sperabat tantam pacẽ, vt nihil opus esset exercitu. Hanc mentem vtinam Deus immittat omnibus nostri sæculi principibus.

FIRMVS.

10 Vini patiens.

Firmus Imperator vini patiẽtissimus fuisse legit, citra ebrietatẽ. Quondã a Barbaro vexillario prouocatus ad bibẽdũ, duas vini situlas hausit, & postea toto cõuiuio sobrius fuit. Quũ verò Barbarus diceret: Quur nõ, & fecem ebibisti? Stulte, inquit, terra non bibitur.

BONOSVS.

11

Bonosus Imperator prodigiosè bibax fuisse legitur, de quo Aurelianus sæpe dicere solet. Non ut uiuat natus est, sed ut bibat. Sobrietas in primis decet Principem.

APO-

APOPHTHEGMATA VARIE MIXTA.

1 Dextrè.

Milites aliquot Tarentini inter cœnādum multa liberius dixerant in Pyrrhum Regem. Res ad eum delata est, acciti sunt iuuenes, ac periclitabantur omnes, quum factum, nec negari posset, nec defendi: tum vnus illorū dexteritoris ingenij: Imo, inquit, rex, & ista diximus, & longè acerbiora dicturi fueramus, nisi nos lagena defecisset, linguæ petulantiam in temulentiam reijciens. Ac mox ira Principis in risum versa dimissi sunt. Quis neget hoc dictum fuisse bene collocatum?

2 Retortū.

Longus Sulpitius, insigniter ipse fœdus, cum contra quem in iudicio liberali aderat, dixit, ne faciem quidem habere liberi hominis. Cui respondens Domitius Afer. Ne tu ex animi mei sententia Longe. Qui malam faciem habes, liber non es. Si ideo liber non erat, cuius agebatur causa, quod de formis esset, nec ipse Sulpitius habendus erat pro libero, quum esset fœdissimus.

3 Albus asinus.

Iunium Bassum hominem īcum primis dicacem, vulgus asinum album aapellabat, ꝙ fœliciter esset stupidus, ac ridiculus. Alba veteres fœlicia vocabant.

4 Maleuolus.

Philippus orator in malenolentem. Video, inquit, me a te circumueniri. Sentiens se malo odore vndique oppleri, quum circumueniere dicatur, qui dolo fallit.

5 Lepidè.

Cesellius consultori dicenti, nauim diuidere volo. Perdes, inquit. Ille de pretio nanis, mercibusq; consulebat, hic aliud rūdit. Nam ipsam diuidere nauim, est nauim perdere. Macrob. ita refert. Si diuidis, nec tu, nec socius habebitis. Erat autem duorum negociato-

rum communis nauis.

6 Periculū præuisum

Vectius Valens quum Claudio Cæsari immineret periculum, atque interim Silius cum Messalina domi vindemiæ simulachrum omnium lasciuiarum genere celebrarent, conscēdit præaltum arborem, & in ea prospectantis specie stabat: interrogantibus quid aspiceret, respondit, tempestatem ab Ostia atrocem. Id siue ioco dixit, siue forte lapsa vox est, in præsagium vertit. Mox adsunt a Cæsare nuncij, qui vindictam parant.

7 Obsoletorum affectatio.

Fauorinus philosophus in adolescentem priscarum, & iam obsoletarum vocum affectatorem: Curius, inquit, & Fabritius dilucidè cum suis fabulati sunt: neque Auruncorum, Sicanorum, aut Pelasgorum, qui primi Italiam incoluisse leguntur, sed ætatis suæ verbis locuti sunt. Tu vero perinde quasi cum matre Euandri nunc loquaris, verbis iam olim desitis vteris. Quod si intelligi non vis, quæ loqueris, non hoc abundè consequeris tacens.

8 Risus interimens.

Ficus Philemoni paratas, & in conspectu eius positas asellus comedebat. Puer inclamatus, vt asinum abigeret, sero venit. Itaq; consumptis omnibus. Quoniam, inquit, tam tardus fuisti, da nunc merum asello. Interim risus obortus hominem senem præfocauit.

9

C. Iulius Helio mancipi sæpius obstrepenti sibi, dixit. Etiam ostendam qualis sis: & Helio instanti, vt ostenderet qualis esset, Iulius digito demostrabat Gallum in Mariano scuto Cimbrico depictum, nodis distortum, eiecta lingua, buccis fluentibus, cui manceps tum simillimus est visus. Tabena autem erat apud forum, ac scutum illud signi gratia positum. Ingens omnium risus consequutus est.

Expe-

Expectarant enim ut aliquid in mores illius obijceret.

10 Iuba quærenti ꝙ ab illius equo esset aspersus: Quid tu, inquit, an me hippocentaurum putas? Deridens eum, qui quod equus commiserat, domino sessori imputaret, quasi idẽ animal esset equus, & sessor, quales finguntur hippocentauri.

Iocosè.

11 C. Crassus militem uidens sine gladio currentem: Heus, inquit, commilito pugno bene vteris: festiuiter taxans inermem militem, cui pro gladio pugno sit utendum.

Miles sine gladio.

12 Publius uidens Publium Mutium hominẽ maleuolum, & inuidum, solito tristiorem: Aut Mutio, inquit, aliquid accidit mali, aut alteri cuipiam aliquid boni: Sentiens illum non minus alienis commodis quam suis incommodis vti.

Inuidia.

13 Publius natione Syrus, quum herus ipsius seruum hydropicum in area iacentem increpans interrogaret, quid illic ageret, lepidè pro seruo respondit, Aquam calefacit.

Hydropicus.

14 Idem quum super cœnam esset orta iocosa quæstio, quodnam esset molestum otium, & alius opinaretur, respondit podagrici pedes. Otium vt rem suauissimam expetunt omnes, sed otium podagrici cum summo cruciatu coniunctum est.

Otiũ molestum.

15 Faustus Syllæ filius, in sororem, quæ eodẽ tempore cum duobus adulteris haberet consuetudinem, Fuluio fullonis filio, Pompeio cognomine Macula, facetissimè lusit: Miror, inquit, sororem meam habere maculam, quũ fullonem habeat.

Iocus ex nomine.

16 Seruilius Geminus cœnans apud Luclum Mallium, qui Romæ pictor insignis habebatur, quũ uideret filios illius deformes: Haud simi-

Pingere, fingere.

similiter, inquit, Malli fingis ac pingis. Et Mallius: Non mirum, inquit, in tenebris enim fingo, luce pingo.

17 Breuis potestas.

M. Votacillus Pitholaus in C. Seruiliū, qui vno tãtùm die Consul fuit, ita lusit. Antè Flamines, nunc Consules diales fiunt. Abusus est voce, diales, quasi a die deducta sit, ac non magis a Ioue, cui Flamines instituebantur.

18 Nux pinea.

Lapidatus a populo Vatinius gladiatorum munus editurus, impetrarat ab ædilibus edictum, ne quis quid in arenam mitteret, nisi pomum. Per id tempus fortè Cæselius Consultus a quodam, num nux pinea pomum esset: Si in Vatinium, inquit, missurus es pomū est. Nam ea nux, & dura & grauis pro lapide esse poterat. Martialis pineam nucem appellat pomum hoc disticho.

Poma sumus Cybeles, procul hinc discede viator.
Ne cadat in miserum nostra ruina caput.

19 Morsus tectus.

Quum Publius Clodius diceretur iratus Decio Valerio, q ipsi mutuum petēti non dedisset: Quid, inquit, mihi amplius facturus es nisi vt Dyrrhachium eam, ac redeam? Exprobrans illi Ciceronis exilium, ab ipso procuratum, quod tamen populi, ac bonorum uirorū studio breuius fuit, quàm volebat Clodius.

20 Profusio.

Quum Brutus iunior fundos ædesque paternas luxu prodegisset, & in his etiam balneas, & in sermone quodam diceret se frustra sudare: Non mirum, inquit Crassus: nuper enim existi è balneis. Lusit ex ambiguo, exit è balneo, qui lauit, & exit, qui vendit alterique cedit.

21

Idem Brutus quum in accusatione C. Planci duos lectores excitasset, & alteri de Colonia Narbonensi Lucij Crassi, qui reo Bruti

aderat, orationem legendam dedisset, alteri de lege Seruilia, ex his demonstrans illum sibi pugnantia scribere: Crassus vicissim tres Bruti patris de iure ciuili libros tribus legendos dedit. In quorum primo erat, Forte euenit, vt in Priuernate essemus. Hic Crassus: Audis Brute, pater testificatur se tibi fundum Priuernatem reliquisse. In secundo libro scriptum erat, In Albano eramus ego & Marcus filius. Hic rursum Crassus. Notat hunc gurgitem, metuebat, ne quum is nihil haberet, nihil esse ei relictum putaretur. Tum ex tertio recitatum est, Quum in Tiburti assedimus ego & Marcus filius. Tum Crassus, Vbi sunt hi fundi Brute, quos tibi pater publicis commentarijs consignatos reliquit? Quod nisi puberem te iam haberet, quartum librũ composuisset, & se etiam in balneis lotum cum filio scriptum reliquisset. Ita Crassus duos lectores aduersum se a Bruto excitatos, tribus aduersus ipsum productis ultus est. Hoc urbanitatis exemplum refert M. Tullius, quod non astringitur paucis verbis, sed per orationem fusum est.

22 *Iocus ex ambiguo.* Philippus causam agens, quum pusillus testis prodisset, Licet ne, inquit, rogare? quum quæstor properans dixisset, licet, modo breuiter: Hic Philippus. Non accusabis, per pusillũ rogabo. Primum in testem risus obortus est, sed mox in iudicem Lucium Aurificem conuersus, qui sedebat ipso teste breuior.

23 *Muscas abigere.* Vargula cum eum candidatus A. Sempronius cum Marco fratre suo complexus esset: Puer, inquit, abige muscas, leuitatem ac molestiam complectentem significans, sed ridicule magis quam vrbanè.

24 Nero quidam in seruum furacem ita iocatus

tus est, vt diceret, solum esse, cui domi nihil sit nec signatum, nec occlusum. Id si de frugi seruo dicas, laus est. si de furaci, Iocus intelligimus enim illi nec seras, nec signa obstare, quo minus furetur. Scrinia claudimus, olim & cadi lagœnæque solent obsignari.

Furax.

Spurio Caruilio grauiter claudicãti ex vulnere ob Rempublicam accepto, & ob claudicationis vitium in publicum prodire verecũdanti, mater dixit, Quin prodis mi Spuri, & quotiescunque gradum facis, toties tibi tuarum virtutum exercitatio venit in mentem.

25 Cloudicatio honesta.

De Caluino Glaucia claudicante dixit quidam, Non claudicat, sed clodicat Veteres Clodium dixere pro Claudio. Hinc iocus in eum qui Clodio fauebat.

26 Clodicare.

Publius Blessus Iunium hominem nigrum macilentum & repandum, fibulam ferream appellauit, ob coloris duriciem, & incuruati corporis similitudinem.

27 Re supini.

Vatinius reus à Caluo accusatore in inuidiam vocatus, quòd candido sudario frontem tergeret: Quanquam, inquit sum reus, tamen & panem candidum edo: ita crimen diluens, vt duplicaret. Solent autem rei prodire squalidi.

28 Delicatus reus.

Quum in triũpho C. Cæsaris oppida eburnea fuissent circumlata, ac paucis post diebus in triumpho Fabij Maximi lignea deportarentur, Chrysippus ludens dixit eat esse thecas oppidorum Cęsaris: Solent enim res pretiosæ ligneis thecis muniri.

29

Empedocles quum in arena Mirmillonem Retiarius sequeretur, nec feriret: Viuum, inquit, capere vult. Sic in venatu, qui cupit animal viuum cauet, ne vulneret.

30

Augustus vidẽs equitẽ in spectaculis biben-

31

Liberè. tem, misit, qui illi suis verbis diceret, Ego si prandere uolo, domum eo. Respondit eques: Tu enim non times, ne perdas locum. Augustus sensit indecorum esse illic in publico bibere. Eques per iocum sic interpretatus est, Cæsarem sine damno posse discedere è theatro, ꝙ locus ipsi seruetur, non item equiti.

32 Iocus ab absurdo. Manius Curtius Campatium de theatro exeuntem interrogauit, num spectasset Campatius stultitiam hois sic irrisit: Non, inquiens, sed in orchestra pila lusi. Quid aliud fecisset in theatro, nisi vt spectaret? Quasi quis è balneo exiens cogetur an lauisset. Sed multò absurdus est in orchestra pila ludere.

33 Conuiciũ mutatum in peius. Iunius Bassus Domitiæ Passanij quęrenti, ꝙ ei sordes obijciens dixisset illũ veteres calceos vendere: Nunquam mehercule, inquit, istuc, dixi, sed dixi emere solere. Atque multò sordidius est emere quàm vendere veteres calceos. Sic irrisit mulierem, vt pro eo quod obijciebatur, subijceret aliud illo molestius.

34 Liberè. Eques Romanus obijcienti Augusto, ꝙ patrimonium deuorasset, Meũ, inquit, putaui: Simulans errore factum quod cominabatur, ac sentiens interim non esse crimen, si quis sua suo profundat arbitrio.

35 Cassius Seuerus quum obiurgaretur a prætore, ꝙ eius aduocati Lucio Varo Epicureo Cesaris amico cõuiuium fecissent. Nescio inquit qui cõuiciati sint, & puto Stoicos fuisse, huc alludens, ꝙ inter Epicureos, & Stoicos maximũ dissidium est. Nam Epicurei fęlicitatem hominis voluptate metiuntur, Stoici prę ter honestum nihil ducunt in bonis.

36 Salsè. Idem cuidam obijcienti, quòd Procul eius ei domo interdixisset, Nunquid, inquit, ego illuc accedo? Elusit obiectionem, nam in his

voca-

vocari solent, qui contra prætoris interdictũ adeunt locum, non is qui paret interdicto. Simul innuens sese nequaquam teneri domus illius desiderio.

37 Irrisio.

Trachalus Suellio cuidam inter argumentandum dicenti, Si hoc ita est, is in exilium: per iocum subiecit, Si non est, redis.

38 Retortũ dictum.

Catulus Philippo oratori dicenti, Quid latras? respondit. Furem video, conuitiũ latrandi, in ipsum retorquens, notans hominis rapacitatem.

39 Deprauatum.

Catulus quum orator quidam malus, qui in epilogo se putabat mouisse misericordiã, postq̃ assedit, rogaret hunc, videretur ne mouisse misericordiam, Ac magnam quidem, inquit: Neminem enim esse puto tam durum, cui non oratio tua miseranda visa sit.

40 Mortui non mordent.

Theodorus Regis Aegypti præceptor alijs censentibus esse recipiendum Põpeium, aliis non recipiendum, neutris assentiens dixit, recipiendum, sed occidendum, adden iocum, mortuos non mordere. Atque huius sententia vicit, tuta suaden magis, quàm honesta.

41 Iocu ex nomine.

Scipio in Neuium quendam: Quid hoc, inquit, Neuio ignauius? Lusit è contrario mutata literula.

42

M. Scipio Maluginensis ex sua centuria renunciarat Accidinum Consulem, quumque præco dixisset, Dic de L. Manlio: Ego, inquit, Scipio, virum bonum, egregiumq; ciuem esse arbitror. Præco expectabat suffragium pro Manlio: Scipio respondit, quasi de moribus illius interrogatus. Nescio an hic Accidinus, nomine & prænomine dictus sit L. Manlius, quumque Scipio postremum ad nomen tantum respexisset, Præco admonuit, & illa addẽda, Hinc Scipio iocandi occasionem arripuit.

43 Turmales. Scipio maior Corinthijs pollicentibus se illi statuam posituros eo loco, quo erant aliorum Imperatorum, respondit sibi displicere turmales: Sentiens in turba occultari, quod additur. Turma propric equitum est in bello. Id transtulit ad statuas armatas.

44 Contumeliosè. Scipio apud Numantiam iratus C. Metello dixit, si quintum pareret mater eius, asinũ fuisse parituram. Tarditatem mentis, ac deformitatem corporis illi, fratribusque eius exprobrans.

45 Excuatũ in peius. Scipio quum ei M. Flaccus multis probris obiectus P. Mutium iudicẽ tulisset: Eiero, inquit, iniquus est. Huic voci quũ esset admurmuratum: Ah, inquit, patres conscripti non ego mihi illum iniquum eiero, sed omnibus. Expectabatur, ut purgaret, quod dixerat, sed aggrauauit. Licèt reijcere iudicem reo inimicum seu iniquum, hoc est, male volentem, sed multo magis eum qui nulli æquus est.

46 Apta. Quum Africano illi maiori corona sæpius in conuiuio imposita rumperetur, Licinius Varus accommodanti dixit, Noli mirari, si non conuenit, caput enim magnum est: Sentiens hominem esse præpotentem, cui non quæuis corona congrueret.

47 Agere satagere. Domitius Afer Manlium Suram, multum in agendo discursantẽ, salientem, manus iactãtem, togam deijcientem, ac reponentem, non agere dixit, sed satagere. Actio.n.oratoris est. Satagit aũt, qui frustra, miserèque conatur.

48 Ironia. Afer Didio Gallo, qui prouinciam ambitiosissimè petierat, mox impetrata ea, quærebatur quasi coactus esset: Agè, inquit, aliquid & pro Repub. elabora. Iocus est ab ironia, simulque allusum illuc est, quòd magistratum magno studio ambisset.

Afer

Afer orator egerat causam aduersus libertum Claudij Cęsaris. Quidam ex aduerso cõditionis eiusdem, cuius erat litigator, cui aduersabatur Afer, exclamauit. Itane tu semper in libertos Cæsaris dici, videlicet illi metum inijcere cupiens ex nomine Cæsaris: subiecit Afer, Nec mehercule quicquam proficio. Notans illum post alios libertos existere, contra quem dicere cogeretur. — 49 Salsè.

Idem in quendam patronum imperitum, sed splendido vestitu se venditantem litigatoribus, lepidè dixit, Homo in agendis causis bene vestitus. Lusit ab inexpectato. Nam auditor pro vestitus expectabat instructus, aut exercitatus. — 50 Ab inexpectato.

Idem quum qui diuersam partem agebant subinde repeterent, Celsinam hoc dicere, quum probè nouisset fœminam præpotentem, tamen simulans se credere, Celsinam virum esse, rogauit quis esset ille Celsina: obiter notans illorum ineptiam, qui tantum autoritatis, opum gratia, tribuerant fęminæ, ut illius dicta toties citarent pro testimonijs. — 51 Dissimulãter.

Domitius Afer quum haberet ingratum litigatorem, ipsius conspectum vitanti, ne cogeretur agnoscere patroni beneficium, in foro per nomenclatorem dixit illi, Amasne me, quod te non uidi? Rectè exprobrans ingratitudinem; cui gratum esset non videri à bene merito, ne cogeretur illi gratias agere. — 52 Ingratitudo.

Idem dispensatori, qui quum ad reliqua non responderet: dicebat subinde: Panem nõ comedi, & aquam bibo: Pasce, inquit, & redde, quod debes. Non agebatur, quid edisset aut bibisset, sed quid deberet. Permisit igitur ut se quomodo vellet, pasceret, modo solueret, quod debebat. — 53 Aliena causa.

54 Confessio pironiã. Idem candidato dicenti, semper domum tuam colui: Credo, inquit, & verum est, quum posset palàm negare. Candidatus enim hoc ad gratiam fingebat.

55 Ex ambiguo. L. Galba scurra cuidam pilam negligenter petenti. Petis, inquit, tanquam Cæsaris candidatus. Huius competitores negligentius ambiebant, vel quia metuebant Cęsarem repulsæ impatientem, vel quia desperabant se asse quuturos tali competitore, vel quia sic illi blandiebantur. Iocus est ex ambiguo, petitur pila, quæ repercutitur, & petitur magistratus.

55 Ex absurdo. Idem cui cenaculum perpluebat, cuidam commodato rogante penulam, dixit: Nõ possum commodare, nam domi maneo. Significans domi maxime opus esse penula. Solent alij secus excusare non possum commodare penulam ipse exeo.

57 Excusatio. Idem alteri roganti usum penulæ: Si non pluit, inquit, non est tibi opus: si pluit, ipse utar. Dilemmate excusauit.

58 Dissimulatio. Idem Mecœnatem acceperat conuiuio, quumque sentiret illum velle ad ipsius uxorem ludere, simulauit se dormire, quò magis liceret Mecœnati, quod libebat. Intereà quũ accessisset aliquis volens quædam è mensa tollere, ibi Galba: Infælix, inquit, huic dormio, non tibi.

59 A mendacio manifesto. Galba quodam iactante, quòd in Sicilia Murænam quinque pedes longam emisset uictoriato: Nihil, inquit, mirum: nam ibi tam longæ nascuntur, ut his pascatores pro restibus cingantur. Mendacium euidentiore mendacio derisit.

60 Deformis ĩgeniosus. In Galbam oratorem eloquentia clarum, sed gibbo deformem, ita lusit M. Lælius, vt diceret ingenium Galbæ malè habitare. Nam

animi

animi domicilium est corpus.

In eundem acerbius etiam, Orbilius grammaticus, qui prodierat testis contra reum, cui Galba aderat. Hūc ut Galba confunderet, finxit se nescire, quòd grammaticus esset, & conuitio locum captans interrogauit, Quid artium facis; In Sole, inquit, Orbilius, fricare gibbos soleo.

61 Retortū.

Quidam humiliori liberius aduersus ipsū multa loquenti, colaphum, inquit, tibi dicā, & formulam scribo, ꝙ caput durum habeas; pro diem tibi dicam dixit, colaphum tibi dicam & in capite duro lusit amphibologia. Siquidem durum caput habet peruicax, & durum caput habet, qui offendit manum percutiētis. Allusit autem ad morem eorum, qui quempiam in ius vocant, quorū est & diem reo præscribere, & quur in ius vocetur misso libello exprimere.

62 Ridiculè.

Quidam interrogatus, quid sentiret de eo qui fuerat in adulterio deprehensus, Tardus, inquit, mihi fuisse videtur. Ludens ab inexpectato, significansque quòd non fugisset in tempore.

63 Ab inexpectato.

Quidam deploranti, quòd vxor sua se de ficu suspendisset: Rogo, inquit, des mihi surculum ex illa arbore, vt inseram: per suspitionem ludens, quum vellet intelligi sibi molestam esse uxorem.

64 Vxor molesta.

Quidam mirantibus, ꝙ humile candelabrum emisset: Pransorium erit, inquit, eludēs iocoso mendacio, ne parcus videretur. In cōuiuijs vtimur humilioribus candelabris, vt exactius peruideamus, quæ sunt apposita.

65

Dignus erat nominari, qui de quodam illaudato veluti laudās dixit: Quid huic abest, nisi res & virtus? Similis iocus hodie apud

66 Exceptio iocosa.

 Gal-

Gallos vulgatissimus fertur quum aiunt, Sũ totus tuus, excepto corpore & bonis.

67 Sybarita quispiam iter faciens per agros, quum videret quospiã fodientes, dixit se spectando illos fodientes rupturam capere. Ad hanc uocem auditam, quidam ita respondit, At mihi te audienti latus dolet. Tãta erat Sybaritarum mollicies, ut nullum opificium sn ciuitatem admitterent, quod cum strepitu exerceretur, quod genus sunt fabrorũ ferrariorum, & lignariorum. Atque adeò ne gallum quidem gallinaceum in ciuitate fas erat alere, ne quid esset, quod illis somnum interrumperet. Iocus autem in hoc erat, quòd agricola probabilius dixit sibi ex tam stulta voce dolere latera, quàm Sybarita dixerat, se ex fossorum ligone sentire rupturam. Latera dolent loquenti, non audienti: & rupturam patitur grauiter laborans, non spectator. Commemorat hoc Athenæus in duodecimo.

68 *Salsè.* Quum testis qui se dicebat à reo vulneratum interrogaretur, an cicatrices haberet, ingentem in femore cicatricem ostendit: tum aduersarius: Latus, inquit, erat opportunius significans illum vulnere lethaliore dignũ.

69 *Patronus malus.* Siculo cuidam Scidio prætor patronũ causæ dederat hospitem suum, hominem nobilem, sed egregiè stultum, Sic Siculus: Quęso, inquit, prætor aduersario meo da hunc patronum, deinde mihi neminem dederis. Sentiés illum tam insigniter stultum, ut illo diuersam partem adiuuante, posset etiam nullo patrocinante vincere.

70 *Obsequiũ humile.* Quidam videns Fauonium, quum nulli ad essent famuli, Pompeio per omnia inseruientem, vsque ad pedum lotionem, pronunciauit Grǽcum versiculum.

φεῖ τοῖσι γενναίοισι ὢν ἅπαν καλός. id eſt.
Claris uiris ut eſt decorum quidlibet.

Qui Scipionis gloriæ inuidebant, dicere ſolent, illum eſſe egregiorum facinorũ hiſtrionem, Lælium vero collegam illius geſtorem. Alludentes huc, ꝙ alius eſt actor fabulæ, alius autor: Sentiebant Scipionem præclaras res gerere, ſed Lelij conſilijs.

71 Conſiliarius.

In Methiocum nimis in Repub. ſedulum, nihilq́: non agentem illa iactata ſunt.

72 Ardelio.

Μητίοχος μὲγ ἱ στρατηγεῖ, μητίοχος δὲ τὰς ὁδοὺς,
Μητίοχος δ᾽ ἄρτους ἐπιωπτᾶ, μητίοχος δὲ τ᾽ ἄλφιτα,
Μητίοχος δὲ πάντα κεῖται, μητίοχος δ᾽ οἰμώξεται

Metiochus dux eſt, at idem
Metiochus curat vias.
Metiochus molit farinas.
Metiochus panes coquit.
Metiochus ſit cuncta ſolus.
Metiochus plorauerit.

Eſt aliqu d pauca bene agere. Notat Martialis quendam ardelionem, qui nihil non faciebat belle, quum nihil faceret bene.

Quidem Athenienſis indiſertus, ſed factis ſtrenuus, & artis peritior, quũ alius oratione facunda, meditataq́;, multa præclara polliceretur. Viri, inquit, Athenienſes, quæ iſte magnificè diſſeruit, ego re efficiam.

73 Facere ſpectantius ꝙ dicere.

Sylla quum Præneſte oppidum armis cepiſſet, decreuiſſetq́; quicquid erat ciuiũ trucidare, hoſpitem ſuum iuſſit excipi, hoc beneficio penſare volens hoſpitij cõicati gratiam. At ille contra liberè Nolo, inquit, patriæ meę extinctori debere vitam ſimulq́; turbæ ciuiũ ſeſe admiſcuit, & cum illis trucidatus eſt.

74 Patriæ charitas.

Seruus

74 Parsimonia sordida. Seruus quidam ab hero Chiu negociatore profugerat. Rogatus cur fugisset. Quoniam, inquit, quum adsint bona, mala quærit. Solet enim herus ille uinum multum primæq; suauita is uendere, ipse interim non bibens nisi subacidum, ac uapescens.

75 Parsimonia sordida. Seruus quidam interrogatus quid ageret dominus. Expectat, inquit, donec vinum fiat acidum. Habebat herum perparcum, qui nõ prius sinebat bibi uinum, quàm acuisset. Ita fiebat, ut familia semper acidis ac uapidis vinis uteretur.

76 Quidam seruum fugitiuum insequẽs, quũ ille in pristinum se proripuisset: Vbi, inquit, alibi te reperire maluissem? Serui maxime oderunt pristinum, eoq; detruduntur, ob grauissima peccata.

77 Ocium. Thessalus quidam interrogatus, quinam essent Thessalorum deterrimi: Qui, inquit, à bellicis negociis ocium agunt, Barbari nesciunt uti pace.

78 Domini præsentia. Equiso quidam interrogatus, quid maximè saginaret equum: Oculus, inquit, regis: Sentiens equum optimè curari, si dominus frequenter adsit. Idẽ vult illud celebre, Frons occipitio prior est.

79 Vitia pensata. Nestor apud Sophoclem ad Aiacem se cõuitijs incessentem ita loquitur.

Οὐ μέμφομαί σε· δρῶν γὰρ εὖ, κακῶς λέγεις.
De te queror nil, malè loquens, satis bene.

Aliquid concedendum est viris fortibus deq; Repub. bene meritis, & bene pensat linguæ uitium, qui factis egregius est.

80 Olim in diuitum epulis apud Aegyptios, vnus quispiam cadauer ligneũ, sed quã proximè

ximè ad verum effectum, ostendit singulis, dicens: In hunc intuens pota & oblecta te, talis post mortem futurus: Dubites quo animo id fecerint, vtrum vt moderatius fruerentur voluptatibus, conditionis suæ memores, an auidius, vtpote mox abituri.

Mortis memoria.

Puer quidam apud Platonem educatus, quum ad patrem ex interuallo redijsset, eumque vidisset effusius ridentem, admiratus dixit, se tale nihil vnquam apud Platonem vidisse. Tanta res est iam inde a teneris, virtuti assuescere.

81 Assuescendum optimis.

Rhodius quidam, ministro Romani Imperatoris multa vociferanti ferociter: Non curo, inquit, quid tu dicas, sed quid ille taceat. Loquacitas caret effectu, taciturnitas habet certiora consilia.

82 Minæ inanes.

Aegyptius baiulus gestans quiddam velis opertum, cuidam sciscitanti quid portaret: Ideo, inquit, obuelatum est, ne scires vt verò cur curiosè vestigas, quod occultatum est? Solent vectigalium redemptores explorare sarcinus Aegyptij autem dicti sunt ἀχθοφόροι.

83 Curiositas.

Byzantius quidam quum mœchum in uxore deformi deprehendisset: Miser, inquit, quid opus erat Sapragoræ dote? Significans fœminæ tam deformi non futurum fuisse, qui concumberet, nisi dote conductum. Nunc quum illa nacta esset gratis adulterum, quid opus erat Sapragoræ marito dare dotem, quum esset, qui gratis hoc faceret?

84 Adulterium.

Quidam somniarat se videre ouum ex lecti cubicularis fascia pendens illigatum. Id somnium retulit ad coniectorem? Is iussit, ut eo loco foderet, defossum enim esse thesaurum. Fodit & inuenit, & argenti paululum detulit

85 Nihil de vitello.

ad

74 *Parsimonia sordida.* Seruus quidam ab hero Chiu negociatore profugerat. Rogatus cur fugisset. Quoniam, inquit, quum adsint bona, mala querit. Solet enim herus ille uinum multum primæq; suauita is uendere, ipse interim non bibens nisi subacidum, ac uapescens.

75 *Parsimonia sordida.* Seruus quidam interrogatus quid ageret dominus. Expectat, inquit, donec vinum fiat acidum. Habebat herum perparcum, qui nõ prius sinebat bibi uinum, quàm acuisset. Ita fiebat, ut familia semper acidis ac uapidis vinis uteretur.

76 Quidam seruum fugitiuum insequẽs, quũ ille in pristinum se proripuisset: Vbi, inquit, alibi te reperire maluissem? Serui maxime oderunt pristinum, eoq; detruduntur, ob grauissima peccata.

77 *Ocium.* Thessalus quidam interrogatus. quinam essent Thessalorum deterrimi: Qui, inquit, à bellicis negociis ocium agunt, Barbari nesciunt uti pace.

78 *Domini præsentia,* Equiso quidam interrogatus, quid maximè saginaret equum: Oculus, inquit, regis: Sentiens equum optimè curari, si dominus frequenter adsit. Idẽ vult illud celebre, Frons occipitio prior est.

79 *Vitia pensata.* Nestor apud Sophoclem ad Aiacem se cõuitijs incessentem ita loquitur.

Οὐ μέμφομαί σε· δρῶν γὰρ εὖ κακῶς λέγεις.
De te queror nil, malè loquens, satis bene.

Aliquid concedendum est viris fortibus deq; Repub. bene meritis, & bene pensat linguæ uitium, qui factis egregius est.

80 Olim in diuitum epulis apud Aegyptios, vnus quispiam cadauer ligneũ, sed quã proximè

ximè ad verum effectum, ostendit singulis, dicens: In hunc intuens pota & oblecta te, talis post mortem futurus. Dubites quo animo id fecerint, vtrum vt moderatius fruerentur voluptatibus, conditionis suæ memores, an auidius, vtpote mox abituri.

Mortis memoria.

81 Assuescendum optimis.

Puer quidam apud Platonem educatus, quum ad patrem ex interuallo redijsset, eumque vidisset effusius ridentem, admiratus dixit, se tale nihil vnquam apud Platonem vidisse. Tanta res est iam inde a teneris, virtuti assuescere.

82 Minæ inanes.

Rhodius quidam, ministro Romani Imperatoris multa vociferanti ferociter: Non curo, inquit, quid tu dicas, sed quid ille taceat. Loquacitas caret effectu, taciturnitas habet certiora consilia.

83 Curiositas.

Aegyptius baiulus gestans quiddam velis opertum, cuidam sciscitanti quid portaret: Ideo, inquit, obuelatum est, ne scires vt verò cur curiosè vestigas, quod occultatum est? Solent vectigalium redemptores explorare sarcinus Aegyptij autem dicti sunt ἀχθοφόροι.

84 Adulterium.

Byzantius quidam quum mechum in uxore deformi deprehendisset: Miser, inquit, quid opus erat Sapragoræ dote? Significans fœminæ tam deformi non futurum fuisse, qui concumberet, nisi dote conductum. Nunc quum illa nacta esset gratis adulterum, quid opus erat Sapragoræ marito dare dotem, quum esset, qui gratis hoc faceret?

85 Nihil de vitello.

Quidam somniarat se videre ouum ex lecti cubicularis fascia pendens illigatum. Id somnium retulit ad coniectorem? is iussit, ut eo loco foderet, defossum enim esse thesaurum. Fodit & inuenit, & argenti paululum detulit

ad

ad coniectorem, de auro dissimulans. Tũ coniector, Quid? nihil ne de vitello? Somniator viderat aurum argento circundatum in oui speciem. nec id latuit coniectorem.

86 Lucri auiditas.

Philosophus quidam Pythagoricus à sutore emerat phecassia, calceamenti genus, non præsentibus nummis. Paucis post diebus redit ad tabernã redditurus pretiũ: quumque clausam diu pulsaret ianuã, fuit, qui diceret, Quid perdis operam tuam? Sutor ille quẽ quæris, elatus combustus est, & addidit iocum in Pythagoricum: Id nobis quidem molestum est qui in æternum nostros amittimus, tibi minimè, qui scis futurum, vt renascatur. His auditis Pythagoricus treis denarios nõ inuita manu domum retulit, subinde manu concutiẽs, velut de lucro gestiens. Post quum hũc animi affectum reprehendisset, redit ad tabernã, & ait sibi: Ille tibi viuit, tu redde, quod debes simulque per claustrũ, quà se commissura laxauerat, treis denarios in tabernam immisit, pęnas a seipso exigens improbe cupiditatis, ne assuesceret alieno. Prudenter ille quidem, qui morbo suppullulanti statim occurrit.

87 Bonorum paucitas.

Vopiscus in D. Aurelio refert apophtegmata scurræ cuiusdã, qui dixerit, in vno annulo bonos principes omnes sculpi posse. Sentiens esse magnum Imperatorum numerum, sed in his perpaucos bonos.

88 Principatus solicitudines.

Rex quidam, cuius nomen supprimitur, nominari alioqui dignissimus, quũ ipsi porrigeretur diadema, tenuit aliquandiu manu dixitque, O nobilem magis quàm fœlicem pannũ, quem si quis penitus cognoscat, quam multis periculis, solicitudinibus, ac miserijs sit refertus, ne humi quidem iacentem tollere dignetur.

Pro-

Proconsul quidam Romanus in Sicilia cõspicatus quendam adolescentem admodum sui similem, rogauit similitudinis causam, quum pater suus nunquam adisset Siciliam: At meus, inquit, Romam frequenter accessit. Iocum retorsit Siculus, nihil veritus secures ac virgas proconsulis. Simillimum huic dictum in Augusto.

89 Retortus iocus.

Quidam dixit eum, qui primus populo Romano dedit epulum & congiarum, exitij causam illi fuisse. Vnde Cæsar Augustus cogitauit aliquando de tollendis huiusmodi largitionibus. In syncerus fauor est, qui donis emitur. Quæ si minuas, ingens murmur: si tollas, seditio grauis oritur.

90 Largitio.

Philippus Macedonum rex, quoniam pleraque dando perfecit potius, quàm bellando, iactatum est in illum, non Philippum, sed Philippi aurum subegisse Græciam. Ita Plutarchus in uita P. Aemilij.

91 Auro pugnare.

Romulus primus vrbis Romanæ conditor legitur vini fuisse parcissimus. Is ad cœnam vocatus, qnum ibi minimum haberent, eo ꝙ postridie negotium haberet, dicunt illi familiares: Si ad istum modum biberet omnes homines, uinum esset uilius. Ille respondit. Imò uerò charius, si quantum quisq; volet, bibat: nam ego bibi quantum volui.

92 Sobrietas.

Porsenna demiratus egregiũ animum Mutij Scæuolæ, qui iratus dextræ suæ, ꝙ in stringendo ferro errasset, foculo impositam eam exuri passus est, dixit illi: Reuertere ad tuos Muti. eisque refer, te quum vitam meam petieris a me vita donatum.

93 Clemẽter.

Tarquinius superbus iam exul factus, dixisse fertur, se tum denique cognouisse quos habuisset amicos fidos, quos infidos, cùm

94

neutris

neutris gratiam referre posset. Qui commodi gratia sunt amici, sublata commodi spe deserunt amicitiam. Sed amicos secundæ res parant, aduersæ probant.

95 Amor gloriæ. Horatius rediēs ad suos, trium Curatiorũ fratrum quos occiderat, spolia gestabat, quorũ uni desponsata fuerat Horatij soror uirgo. illa agnoscens sponsi paludamētum quod ipsa manibus suis confecerat, soluit crines, ac fletu sponsum mortuum inclamat. Horatius sororem gladio trāsfigit, dicens: Abi hinc cũ tuo præpropero amore, oblita fratrum mortuorum, viuique, oblita patriæ, Tantum valuit amor laudis, & patriæ gloria.

96 Pudicitia cōiugalis. Quũ Collatinus cum paucis familiaribus ad Lucretiam venisset a Sexto Tarquinio vi stupratam, quærenti uiro ex more, satin salue? Minimè, inquit Lucretia, quid enim salui mulieri amissa pudicitia? Vestigia alieni Collatine in lecto sunt tuo. Sed corpus tantũ violatum est, animus insons est, mors testis erit: his dictis cultrum, quem abditum habebat, in cor infixit, & collapsa est moribunda.

97 Liberè. C. Plautius Consul de Priuernatibus, qui a Romanis desciuerant, ad senatum retulit; ac variantibus sententijs, quidam Priuernatum legatos percunctatus est, quàm pęnā viderentur meruisse: Eam, inquit è legatis vnus, quã merentur, qui se libertate dignos censent, Hic Consul: Quid, inquit, si vobis pęnam remittimus, qualem vobiscum pacem habituri sumus? Si bonam dederitis, inquit, & fidelem & perpetuam: si malam, haud diuturnam.

98 Seuerè. A. Papirio Cursore viro impigro equites ausi sunt petere, vt pro re bene gesta relaxaret aliquid laboris. Quibus ille: Ne nihil, inquit, remissum dicatis, remitto ne vtiq; dorsum

sum demulceatis, quum ex equis descenderitis. Hoc non erat remittere laborem, sed equo curando aliquid adimere.

99 Facta dictis potiora.

Appius Populo Romano exprobrabat, sibi acceptum ferri debere, quod ex muto, & elingui facundum haberet consulem, de L. Volumnia collega sentiens. Ibi L. Volumnius: Quam mallem, inquit, tu a me strenue facere, quam ego abs te scitè loqui didicissem.

100 Prima coitio.

Romani dicebant, prima Gallorum prælia plus quam uirorum esse, postrema minus quã fœminarum, quòd primo impetu feroces, essent, mox demitterent animos.

1 Seuerè.

Quum exercitus Romanus terga daret Sannitibus, M. Attilius Consul equo præuectus ad portam castrorum edixit, ut quicunq; miles ad vallum tenderet, siue Samnis esset, siue Romanus, pro hoste haberetur: Quo pergis, inquit, miles? Hic arma, & uiros inuenies, nec viuo consule tuo, nisi uictor castra intrabis. Proinde elige, cum ciue, an cum hoste pugnare malis.

2 Animosè.

Sagunto a Pęnis contra fœdus oppugnato, Romani legatos misere Carthaginem, in quibus erat Q. Fabius, exploraturos, an id publico consilio factum esset. Ad id quum quidam Carthaginensiũ Princeps ferocius respondisset, Romanus sinu ex toga facto: En, inquit, vobis bellum, & pacem apportamus, utrum placet sumite: quum Pœni ferocius reclamarent, daret vtrum vellet, Romanus effuso sinu: Bellum, inquit, damus. Responderunt Pœni se accipere, eoq; animo gesturos quo ille daret.

3

Martius Coriolanus in bello aduersus Volscos, quũ rogaret̃, vt labore, ac vulnerib[9] eger

Victoria dulcis.

sese in castra reciperet: Non est, inquit, victoris laborare, moxque hostem fugientem insectatus est. Victoriæ dulcedo excutiebat omnem molestiæ sensum.

4 Honor potior mercede.

Quum ob bene nauatam operã ante prędæ diuisionem singulis rebus, equis, & captiuis, denos sibi eligere iuberetur, insuper, & equo pulcherrimo donatus a Consule: Lætor, inquit a consule laudari, equumque fortitudinis præmium lubens accipio, cætera non tam decora quam mercedem non accipiã: fuitque communi reliquorum sorte contentus. Nec aliud extra ordinem petijt, quam vt Volscus quidam vir probus, & æquus, quo hospite, & amico fuerat vsus Coriolanus, non venderetur captiuus, sed suæ libertati relinqueretur. Huic animo contemptori pecuniæ, & hospitis memori, magis applausum est, quam victoriæ.

5 Pietas.

Quum Coriolanus merito iratus ingrato Populo Romano exitium urbi moliretur, nec è legatis, nec a sacerdotibus exorari posset. Veturia mater una cum uxore filij, ac liberis in castra uenit, in cuius complexum quum, accurreret Coriolanus: Sine, inquit, illa prius sciam, vtrum ad hostem an ad filium uenerim, & vtrum captiua, an mater in castris tuis sim. Hæc aliaque cum dixisset, matrem complexus: Expugnasti, inquit, & vicisti irã meã. Patria, mihi quamuis merito inuisa, huius precibus te dono.

6 Salubritas iuncta fœcunditati.

Attilius Regulus, qui fuit bello Punico bis Consul, aiebat, neque fœcundissimis locis agrum insalubrem parandum, neque effœtis saluberrimum. Frustra salubris est locus, vbi peritur fame. Et frustra fertilis est, ubi non licet viuere.

Man-

Manlius Consulatum magno consensu recusauit, excusans aduersam ualetudinem oculorum: sed instantibus cunctis: Alium, inquit, Quirites quærite, cui mandetis istum honorem. Nã si me suscipere coegeritis, nec ego mores vestros ferre, nec uos meum imperium perpeti poteritis.

7 Seuerẽ.

C. Figulus in petitione Consulatus repulsã passus est. Id ergo grauius tulit, quod patrem haberet bis Consulem. Ad hunc cum prostridie comitiorum complures venissent consulendi gratia, nam erat iuris ciuilis peritissimus, omnes dimisit, ita præfatus. Omnes consulere scitis, Consulem nescitis.

8 Ingratitudo.

M. Drusus tribunus plebis non contentus L. Philippum Consulem præcipitasse in carcerem, quod se loquentem ausus esset interpellare, quum senatus ad eum misisset, vt ueniret in curiam: Quur non potius, inqnit, senatus ad me uenit in Hostiliam rostris propinquam? Quid consequutum? Tribunus senatus autoritatem despexit, senatus tribuni uerbis paruit.

9 Arrogantia fęlix.

C. Fimbria procurarat ut Scæuola in funere C. Marij iugularetur, quem ut cognouit ex vulnere recreatum, apud populum deferre instituit. Rogantibus quid optimo, innocentissimoque uiso esset obiecturus: Obijciam, inquit, quod parcius corpore telum recepit, quasi hoc ipsum crimen esset non perijsse.

10 Crudeliter.

Quum M. Tullius in Senatu dixisset incendium a Catilina excitatũ: Sentio, inquit, Catilina, idque si aqua non potuero, ruina extinguam. Vox non hominis, sed furiæ.

11 Improbitas.

Mãlius Torquatus quũ è Macedonia venissent legati, graues querelas deferentes de filio

12

 eius,

Seueritas. eius decio Syllano, qui eam prouinciam obtinuerat, a Senatu petit, ne quid ea de re statuerent prius, quam ipse causam cognouisset. Quum Senatus illi cognitionem detulisset, domi sedit, solusque vtrique parti per totum biduum vacauit: tertio die pronunciauit in hanc formam: Quũ Syllanum filiũ pecunias a socijs accepisse, probatum sit, & Repu. eum, & domo mea indignum iudico, protinusque è conspectu meo abire iubeo.

13 Seueritas patris. Aulus Fuluius filium ingenio, literis, & forma florentem, qũ in Catilinæ castra properabat, ex itinere retractum occidit, dicens: Ego te non Catilinæ aduersus patriam, sed patriæ aduersus Catilinam genui.

14 Fiducia senectutis. M. Castritius Placentiæ magistratum gerens Cn. Carboni Consuli iubenti decretum fieri, quo sibi obsides a Placentinis redderentur, non paruit: Atque adeo minitanti, dicentique multos habeo gladios: respondit, & ego annos: declarans se senectutis præsidio fretum, non metuere gladios.

15 Fiducia ætatis, & orbitas. Cefelius quum, nec triumuiris obtemperaret, & multa liberè de C. Cæsaris temporibus loqueretur, admonentibus amicis, vt sibi caueret: Duæ, inquit, res sunt, quæ cæteros reddunt formidolosos: mihi maximam suppeditant fiduciam, senectus, & orbitas. Senex cito periturus est, etiam si nemo occidat. Et orbus, nec habet, quos curet, nec habet, quibus timeat. Solet enim vltio in liberos propagari.

16 Animosè. Quum nauis qua Granius prætorius quæstor vehebatur, in Scipionis potestatem venisset, Scipioq; cæteris direptis quæstori salutem polliceretur, quæstor ita respondit. Cæsaris milites salutem dare, nõ accipere solent.

Tantum

Tantum loquutus, pugione sese confodit. Hos animos Cæsar inspirauerat.

17 Patronus malus.

Granius præco patrono malo quum dicẽdo vocem obtudisset, suasit, vt simul ac domũ redisset, frigidum mulsum biberet: quũ is respondisset, Perdam vocem, si id fecero: Melius est, inquit, Granius, perdere vocem, quàm reum.

18 Animosè.

M. Lucullũ ꝙ Bruti & Casij patres sequutus fuerat, M. Antonius occidit. Huius mortem quũ Volumnius, qui viuũ familiariter coluerat, sine fine deploraret, ad Antoniũ ꝑtractus ait: Iube me protinus ad Luculli corpus ductum occidi. Neque enim illi extincto superesse debeo, quum ei infælicis militiæ autor exterim.

19 Industria lucrosa.

C. Furius Cresinus è seruitute liberatus: quum è paruo admodũ agello largiores, multò fructus perciperet, q̃ ex amplissimi vicini in magna inuidia erat, quasi fructus pelliceret veneficijs. Quamobrem illi dicta dies est a Sp. Albino Curruli. Reus metuens damnationem, quum in suffragium oporteret ire tribunus, omnia instrumenta rustica in forũ attulit, adduxit & filiam validam, bene curatam, ac vestitã, ferramenta egregiè facta, graues ligones, vomeres põderosos boues saturos: postea dixit, beneficia mea, Quirites, hæc sunt; nec possum vobis ostendere, aut in forum perducere lucubrationes, vigiliasque, & sudores. Omnium sententijs absolutus est.

20 Ira impotens.

Q. Flauius apud populum reus actus accusante C. Valerio, quum quatordecim tribunũ suffragij damnatus esset, proclamauit se innocentẽ opprimi: cui Valerius æquè clara voce respondit, nihil sua referre nocens,

an innocens periret. Ea vox tam violenta réliquas tribus reo conciliauit: itaq; reus, quē prostratum credebat, absolutus est.

21 Tranquillitas.

Pomponius Atticus in funere matris, quā extulit nonagenariam, ipse natus anno sexaginta septem, gloriatus est, ꝙ nunquam cum matre in gratiam rediisset, nunquam, cum sorore fuisset in simultate, q̃ propè æqualé habuit. Hanc vocem se ab ipso audisse scripsit Cornelius Nepos. Plus autem est non redisse in gratiam, quàm non fuisse in simultate. Matrem nunquam offenderat, inter ipsum & sororem etiam si quid incidit offensarum, nunquam exierunt in simultatem, q̃ tamen inter fratres & sorores frequenter acerrimæ solent existere.

22 Fides hostiū legatis seruata.

Amissa classe circa Siciliam, Pœni de pace cum Romanis ineunda cōsultabant. Amilcar negabat se audere ire ad consules, ne idé accideret ipsi a Romanis, qđ Pęni fecerant Cornelio Asinæ cōsuli, cui legato catenę sūt iniectę. Hanno melius sentiens de fide Romana, profectus est. Cui liberius exponenti caussam tribunus militum minitans, dixit: & illi posse accidere, quod accidisset Cornelio consuli. Hic vterque consul tribuno silere iusso: Isto, inquit, metu Hanno, te fides nostræ ciuitatis liberat.

23 Hostis aut pdendus, aut demerendus.

Samnitibus consulantibus quid de legionibus Romanis apud furcas Candinas inclusis fieri deberet, Herennius Pōtius suasit, vt inuiolatę dimitterentur. Postero die eadē de re consultus, respondit ad vnū vsq; delendas; Sentiens, aut clementer magno beneficio demerendos hostes, aut irreparabili iactura vires illorum comminuēdas. Neutrum secutus est exercitus, sed sub iugum missos

con-

contumelia magis illos in se prouocauit.

24 Moderatè.

M. Bibulus in Syria duos egregiæ indolis filios amisit a Gabinianis militibus i Aegypto occisos. Horũ interfectores Cleopatra ad illũ vinctos misit, vt in eos pro arbitratu suo animaduerteret: at ille eos protinus intactos ad Cleopatram reduci iussit, dicens eius vindictæ potestatẽ non suam, sed Senatus esse debere.

25 Seueritas in uxorẽ.

C. Sulpitius Gallus vxorem repudiauit, ꝗ aperto capite fuisset foris: Lex, inquiens, tibi meos vnius præfinit oculos, quibus formam tuam approbes, his ornamenta comparato, his esto speciosa: alijs, vel uideri formosam, in suspicione, & in crimine hæreat necesse est.

26 Adulans libertas.

Tiberio Senatum ingrediente, surgens adulator quidam exclamauit, esse liberè loquendum, nec reticenda, quæ ad Rempub. attinerent. Erectis ad hanc uocem omnibus, ipso etiam Tiberio attento: Audi, inquit, Cæsar, in quo te reprehendimus omnes, licet nullus audeat palam fateri. Impendis teipsum nobis, corpus tuum diurnis, nocturnisque laboribus, & curis pro Rempubli. conficiens. Huiusmodi multa quum diceret, sub libertatis prætextu turpiter adulans, C. Seuerus subiecisse, fertur. Ista tanta libertas hunc hominem dabit exitio.

27 Decorum personæ.

Quum in Senatu variantibus sententijs Cato censeret perpetuam dictaturam, vt tyrannicam potentiam è Repubic. tollendam. Bibulus quum esset Pompeio inimicus primus in Senatu rogationem tulit, ut unicus Consul Pompeius decerneretur. Aut enim, inquit, respub. ab imminente procella per illum liberabitur, aut optimo parendum erit. Egregius animus, qui priuatam simultatem post habuit Reipubl. commodis. Eam sententiam

Cato dixit se ab alio dictam comprobare, licet ab ipso non debuerit proficisci.

28 Rutilius quum aliqn̄ Romæ adisset Musonium, rogauit. Dic mihi Musoni, Iupiter Seruator quem tu imitaris, num fœneratur? Notans illius inopiam, qui cogeretur interdum accipere mutuum. Ad hoc arridens Musonius. At ne fœnerat quidem Rutili. Turpius est ad fęnus dare, quam accipere. At Rutilius, quum ipse faceret, quod grauius est, obiecit illi, quod erat leuius.

29 Fortiter. Valerio Publicolæ, Iouis æd[illegible] dicanti, iamque ex more postem tenenti, Marcus [illegible] de repente funestū nunciū ingessit, dicens: O Consul, filius tuus morbo perijt in castris. Ob eū nuncium męstis omnibus, Publicola nihil cōmotus: Cadauer, inquit, quolibet abijcite, simulque dedicationem solenni ritu peregit. Nec tamen verum erat perijsse filium, sed data opera factum est, ut a dedicatione reuocaretur, atque is honos ad alium transiret.

30 Pietas in filium. Cesetius eques Romanus, quum a Cæsare filium abdicare iuberetur, quod is tribus pl. cum Marulo collega ei inuidiam mouisset regni affectati: Citius, inquit, Cæsar tu mihi omnes filios meos accipies, quam ego ex his unū nota pellam mea.

31 Honor p̄tio prior. Titius Labienus equiti strenuo de præda Gallica aurum donauit. Id vides Scipio, dixit equiti: Habebis donum viri diuitis. Hac voce audita eques aurum ad pedes Labieni abiecit. Idem quū audiret Scipionem dicentem, Imperator te armillis argenteis donat, alacer gaudio abijt. Miles aurum contempsit, honorem amplexus est.

32 Vitam ne- Q. Fabius Minutius, hortante filio ut locum idoneum paucorum iactura caperet: Vitæ,

Visne, inquit, tu ex illis paucis esse? Admonens non esse boni ducis, vllius militis incolumitatem contemnere.

mo cōtemnit.

Fabricius Cineæ Epirotarum legato, magnam auri uim dono offerenti, recusauit accipere, dicens se malle imperare aurum habentibus, quam habere aurum.

33 Auri contemptus.

M. Liuius fuso Hasdrubale, nonnullis suadentibus, ut hostes ad internecionem insequeretur. Aliqui, inquit, & supersint, qui de uictoria nostra nuncium hostibus perferant.

34 Clemētēr.

Varro Pauli collega, qm̄ ex Cannensi pugna, quæ Romanis fuit infęlicissima, supfuit, honores a populo delatos recusauit, dicens fœlicioribus magistratibus opus esse reip. Quum animum gereret inculpatū, fortunæ suæ Reipub. vltro pęnas dare uoluit, uir ob hoc ipsum summis dignus honoribus.

35 Virtus infęlix.

Acurius deuictis Sabinis cum senatusconsulto ei ampliaretur agri modus, quem consummati milites accipere solent, recusauit: & gregalium portione contentus fuit, dicens esse malum ciuem, cui non esset satis, id quod cæteris esset satis.

36 Aequalitas.

Hortensius orator ob cultū mundiorem, ac gesticulationes in dicendo molliores, crebro male audiebat in ipsis ēt iudicijs. Sed quum Lucius Torquatus, hō subagrestibus, & infestiuis moribus, quum apud concilium de causa Syllæ quereretur, non iam histrionem illū diceret: sed gesticulatricem, Dionysiamque notissimæ saltriculæ nomine compellaret: tū uoce molli, demissaque Hortensius: Dionysia, inquit Dionysia malim equidem esse, quā quod tu Torquate ἄμουσος, ἀπροσδιόνυσος, ἀπρόσιτος, id. est., inelegans, agrestis, aditu difficilis. Periculose maleficit alteri, cui uel

37 Affabilitas.

idem,

idem, vel simile, vel diuersum, sed deterius vitium potest obijci.

38 *Prælongi.* L. Crassus orator de Menenio homine prælongo dixit, ꝙ quoties in forum descenderet, caput ab Fabij fornicem offenderet. Iocus est ab hyperbole. Nam arcus Romæ tam alti sunt, vt vix hasta possis contingere curuaturæ summum.

39 *Retortū.* Idem Censor Cn. Domitio collegæ exprobranti, ꝙ ob murænam in viuario mortuam lachrymasset: At tu, inquit, quum vxores tres extuleris, nullam emisisti lachrimam. Scitè retorsit conuitium. Notauit illum quasi curasset vxorem mortem. Et alioqui turpius est, in vxoris funere nō flere, quàm ob murænam emittere lachrymas.

40 *Crimē retortum.* Idem Cn. Domitius L. Crasso exprobrauit, quod censor tanti habitaret, eo quod in porticu domus haberet columnas hymettias, pro domo eius millia nummum identidem promittens. Crassus, vt erat festiuo ingenio, rogauit collegam quanti ipse domum suam æstimaret. Is respondit, Sexagies sestertio. Rursum Crassus: Quanto igitur, inquit, eam minoris æstimas, si decem arbusculas succidero? Eæ fuerunt loti patula ramorum opacitate lasciuæ, quum Domitius respondisset, tricies sestertio: Vter, inquit Crassus, nostrum luxuriosior, egone, qui decem columnas centum millibus nummum emi, an tu qui decem arbuscularum vmbram tricies sestertium æstimas? Ita est ingenium hominum, ad aliena vitia perspicax, ad sua cæcum.

41 *Potestas spreta.* Lucius Philippus consul. L. Crasso summæ dignitatis, & eloquentiæ viro, manum inijci iusserat, eo quod vocem illius indignè

ferret,

ferret, qua dixerat, sibi alio senatu opus esse. At Crassus reiecto lictore: Non es inquit, mihi tu Philippe consul, quando ego tibi non sum senator.

L. Crassus Mummium cognomento diui forem, dixit ita sibi nomen inuenisse in campo Martio, quemadmodum Neoptolemus inuenerat ad Troiam.

42 Ax nomine iocus.

L. Crassus cuidam, roganti num molestus esset illi futurus, si bene mane ante lucem ad eum veniret, cum respondisset, Non eris molestus: & ille subiecisset, Iubebis igitur te suscitari? Crassus, At tu certè negaras te fore molestum. Venire nō erat molestū, sed suscitari molestum. At pecunctator hoc ipsum quærebat, an si mane veniret consulturus, futurus esset molestus. Crassus per iocum sic interpretatus est, vt si veniret mane, ne molestus esset.

43 Festiuiter.

Idem adud Perpennam iudicem defendebat Aucleonem, quē accusabat L. Aelius Lamia homo deformis. Is quum interpellaret odiose. Audiamus, inquit Crassus, pulchellū puerum: Huic dicto quum esset arrisum: Ingenium, inquit Aelius, ipse mihi fingere potui, formam non potui. Tum Crassus: Audiamus igitur, inquit, disertum. Multò arrisum est vehementius.

44 Irrisio.

L. Porcius Nasica quum ex more conceptis verbis à Catone Cēsore rogaret, Habesne vxorem ex animi tui sententia? Habeo, inquit, at Hercle non ex animi tui sentētia. Verum ob eum iocum intempestiuum, mulcta illi dicta est.

45 Iocus intempestiuus.

Scipio Nasica quum ad poetam Ennium uenisset, eiq; ab ostio quærenti. Ennium, ancilla dixisset eum domi non esse, Nasica sen-

46 Lepidè.

sit

sit illam hoc domini iussu dicere, & illum intus esse. Ac tum quidem dissimulans abijt. At paucis post diebus quũ ad Nasicam venisset Ennius, eumq; a ianua q̃reret, exclamat ipse Nasica se domi non esse, Tum Ennius. Quid?, Ego, inquit, non agnosco vocem tuã? Hic Nasica, Ne tu homo es impudens: ego quum te quærerẽ, ancillæ tuæ credidi, tu mihi non credis ipsi?

47 Ociũ inutile. Idem Nasica quibusdam dicentib. res Romanas iã in tuto esse, extinctis Carthaginiensibus & Græcis in seruitutem redactis: Imò, inquit, nunc demum summo in periculo sumus, posteaquam nulli supersunt, quos vel timeamus, vel reuereamur. Sensit inimicus p occasionem vtiles esse nobis, per quos non licet impunè, secureq; negligentes esse.

48 Iocus Intempestiuus. Idem cum ædilitatem curulem adolescens peteret, ac vt candidati solent, manũ cuiusdam opere duratam prænsaret, rogauit hominem num manibus ambularet, Hoc dicto rusticanæ tribus suspicantes sibi exprobratã paupertatem, effecerunt, vt repulsam ferret. Tantum obfuit iocus intemperstiuus.

49 Impudicitia. In Gallico triumpho, milites hoc versiculos iactabant in Cęsarem. *(mus.*

Vrbani seruate uxores, machum caluum adduci
Auro in Gallia stuprum emisti, hic sumpsisti mutuum,

Notabant, ꝙ in prouincia agens alienas vxores auro corruperit. Romæ nõ emerit, sed mutuũ sumpserit, ꝙ vxor ipsius malè audiret de Clodio. Nisi forte quiddã obscęnius intelligi voluerunt. Nam Suetonius aliquanto post commemorat, ꝙ Curio pater in oratione quadã appellat illum, omniũ mulierũ virum, & omnium virorum mulierem.

C. Grac-

C. Graccus ad quendam Corneliæ matri obtrectantem: Tu,inquit, Corneliam vituperare audes, quæ Tiberium peperit? Et adiecit. Qua fronte te Corneliæ comparas, an tu peperisti, vt illa? Atqui uemo ciuis ignorat, diutius illam sine uiro fuisse,quam te virū. Is in quem hæc dicebantur, malè audiebat de mollicie.

50 Pietas in matrem.

Populus Romanus Carbone pollicēte quippiam, & addente iusiurandum cum execratione, populus uicissim iurauit se illi non credere. Probis uiris, & iniuratis habenda fides, leuibus ne iuratis quidem. Refertur ad id versus Menandricus.

51 Diffidentia.

Τρέπος ἐσθ ὁ πείθων τῶν λέγοντος, ὀ λογος.
Suadet loquentis vita non oratio.

Silenus senex, a Mida captus, rogatus est, quid esset homini optimum: diu silentium tenuit,tandē adductus vt diceret,respondit, optimū esse nunquam nasci, proximum q̄ ocyssimè aboleri,atque hoc pretio dimissus est.

52 Vita misera.

Iulij Drusi ædes Publicolæ pluribus ex partibus patebant uicinorum prospectui. Hoc incommodum faber se quinque talentis correcturum pollicebatur, effecturumque, ne pars aliqua esset obnoxia prospectui. Tum Drusus, Decem, inquit, dabo, si talem reddas domum meam, vt vndequaq; pateat omnium oculis, quo non vicini tantum, sed omnes ciues perspicere possin. quomodo domi meæ viuatur.

53 Vita pura

M. Seruilius dissuasurus legem quam ferebat M. Pinarius: dic mihi M. Pinari, inquit, si contra te dixero, num mihi maledicturus es,vt cæteris soles? Vt sementem, inquit

54 Maledicus male audit.

Pinarius

Pinarius, feceris, ita & metes, per allegoriam minitans illum male auditurum, si malediceret.

55 Retortũ cõuicium
Libo cum Seruilio Galbæ dixisset, quando tandem Galba exibis de triclinio tuo? mox audijt, quum tu de cubiculo alieno. Libo notauit Galbam quod L. Scribonio tribun. plebis indices ferret familiares suos, & conuiuijs curruptos, Galba uicissim illum notauit adulterij.

56 Celebratur, & Glauciæ dictum in Metellũ. Villam habes in Tiburte, cortem in palatio. At cors villæ solet esse contigua. Notauit autem illum, quod multos sibi cibo largitionibusque deuinciret, quod idem alijs verbis Libo obiecit Galbæ. In corte aluntur animalia domestica.

57 Iocus è fabula.
Quum Sextus Titius se Cassandram esse diceret, ob coniecturam opinor, quod illa esset fatidica: Multos, inquit, Antonius, posses Aiaces tuos Oileos nominare: notans illius impudicitiam. Nam Aiax Cassandram de templo Palladis raptam vi constuprauit.

58 Quum Gallus qui testimonium ferebat cõtra Pisonem dixisset innumerabilẽ pecuniam Magio præfecto datam, idque Scaurus tenuitate Magij redargueret: Erras, inquit, Scaure, ego enim Magium non conseruasse dico, sed tanquam nudus nuces legeret, in ventrem abstulisse. Correxit sermonem suum Gallus sed ita ut crimini corruptelæ crimen aderet luxus.

59 Græcorũ mores.
M. Cicero, M. Tullij pater dicebat Italos similes esse Syrorum uenalium, quorum ut quisque sciret optime Græcè, ita esse nequissimum. Sentiens una cum literis Græcorum mores ad Latinos demigrare. Vnde quod M. Tul-

M. Tullius fuit inquior Græcæ nationi, propemodum videri possit illi fuisse hæreditarium.

60 Ridicule.

Testio Penario mos erat in dicendo mentum intorquere. Is quum aduersarium vrgeret, ut diceret si quid uellet: Dicam, inquit, si nucem fregeris.

61 Iocus ex specie corporis.

Huic simillimum est quod de Vespasiano patre narrat Suetonis, quum scurram multa in alios iacentem, prouocasset vt in se quoque diceret aliquit: Dicam, inquit, ubi uentrem exonerare desieris: alludens ad formam Cæsaris, qui faciem habebat nitentis. In cuiusmodi hominem iocus extat Martialis.

Vtere lactucis, ac mollibus vtere maluis,
Nam faciem durum Phæbe cacantis habes.

62 Cōpilari venire.

C. Fabricius P. Corr e ium hominem vt pu tabatur auarum, & furacem, sed egregie fortem, ac bonum Imperatorem, suo suffragio fecerat Consulem. Huic quum Cornelius ex more gratias ageret, quod immemor simultatis ipsum fecisset Consulem, bello præsertim magno, & graui: Nihil est, inquit, ꝙ mihi gratias agas, si malui compilari quam venire. Compilamur furto, veneunt bello capti: Proinde inimico fauit, cuius dexteritate sperabat fore, ne Romani venirent in manus hostium.

63 Furax magistratus.

Scæuola Septumuleio, Anagnino, cui pro capite C. Gracchi, aurum erat repensum, roganti ut se in Asiam præfectum duceret: Quid tibi uis: inquit, insane? tanta malorum est multitudo ciuium, ut tibi hoc confirmem, si Romæ manseris te paucis annis ad maximas pecunias esse peruenturum. Notauit auaritiam hominis, præfecturam non ob aliud am-

ambientis,nisi ut spoliaret prouinciales,ac lu dēs finxit,id citius consequnturū Romæ, hoc dictum Fannius in Analibus adscribit Africano Aemiliano,qui dictus fuerit Iron.

64 Iustè. Q. Scæuola Publij filius, quum postulasset ut fundus, cuius emptor erat,sibi semel indicaretur, idque fecisset uenditor, dixit se pluris æstimare, & adiecit pretio centum millia. Exemplum integritatis uix hoc seculo credibile.

65 C.Publicius solitus est dicere P.Mummiū, cuiuis temporis hominem esse. Sentiens illū dexteritate facilitateque ad omnem uitæ statum esse accommodum. Eodem sensū Pollionem Asinium omnium horarum hominē legimus. Et Tiberius Cæsar duos familiarius ab ipso dilectos omnium horarum amicos vocare solet.

66 Salsè. Africanus Cēsor tribu mouebat Centurionem, qui in Pauli pugna non adfuerat: ille, quum diceret se custodiæ causa in castris remansisse,rogaretq; quur ab eo notaretur: Nō amo,inquit Africanus, nimium diligentem. Dissimulauit Centurionis ignauiam, & accusauit nimium diligentem custodiam.

67 Ex uerbis aliter exceptis. Liuius Salinator quum Tarentum amisisset,arcem tamen retinuit,multaq; prælia præclarè gessit. Quum autem post aliquot annos Fabius Max. id oppidum recepisset, rogauit eum Salinator, vt meminisset se opera ipsius Tarentum recepisse. Quid ni,inquit Max.meminerim? Nunquam enim ego recepissem,nisi tu perdidisses. Iocus hinc est, quod Maximus diuersum ex alterius uerbis excepit, quā ille uolebat.

68 Vltio. Idem quum bellum aduersus Asdrubalem gesturus urbem egrederetur, monitus est a

Fabio

Fabio Maximo, ne prius cum hoste consereret, quam uires animumq; illius cognosceret. Is respondit se primam quandoque occasionem pugnę arrepturũ. Percunctantibus quid ita properaret, vt quàm celerrimè, inquit, aut gloriam ex hostibus victis, aut ex ciuibus prostratis gaudium capiam. Virtus & ita sermonem hominis inter se partitæ sunt, illa triumphi audia, hæc iniustæ damnationis memor.

69 Salsè. Mancia quum audisset Antonium censorem, cui male uolebat, à M. Duronio de ambitu postulatum: Aliquando, inquit, tibi tuũ negotium agere licebit. Censores in aliorum mores inquirunt, at qui reus est, habet se quod agat.

70 Ab imitatione pernæ. Q. Opimius Consularis quum esset adolescentulus, male audiuit. Is Egilio homini festiuo, qui uidebatur mollior, nec erat, sic exprobrauit molliciem. Quid tu Aegilia mea, quando ad me uenies cum tua lana & colu? lepidè retorsit Aegilius: Non pol, inquit, audeo: nam me ad famosas vetuit mater accedere. Alter simulabat orationem velut ad fœminam, alter accepta persona simulationem vertit in irrisionem.

71 Submorosus iocus. Inter falsa commemorat & illud M. Tull. ex Neuio, apud quem filius dicit patri, Quid ploras pater? is q; respondet, Mirum ni cantem, condemnatus sum: Indignabatur senex submorosus rogari, quur ploret, quasi damnatus magis cantare debuisset. Perinde quasi si interrogaret ægrotũ: quur suspiras, aut quur decumbis?

72 Literarũ interpretatio. Scaurus accusabat Rutilium ambitus, quũ ipse Cõsul esset factus, ille repulsam tulisset, & in tabulis eius ostendebat litteras A. F. P. R. easque sic interpretabatur, Actum fide

P. Rutilij. Contra Rutilius dicebat illis signi ficari, Ante factum, post relatum. Tum C. Caninius eques, qui Rutilio aderat, exclamabat, neutrum illis litteris declarari. Quū Scaurus dixisset, quid igitur festiniter in ipsum torsit, Aemilius fecit plectitur Rutilius. Probabilius enim erat illum ambitum commisisse, qui obtinuerat, quā qui repulsus erat. Simile quiddam memoratur de Beda, quem Venerabilem dicunt. Huic Romam profecto, quū ostendissent has literas saxo insculptas. S. P. Q R. quibus significari volunt, Senatus populusq; Romanus, ac velut hospes rogaretur, quid sibi uellent illæ litteræ, dissimulans dixit, Stultus populus quærit.

73 *Autoritas personæ.* M. Scaurus quum pro rostris accusaretur ꝙ à rege Mithridate ad prodendam rempub. pecuniam accepisset, ita causam suam egit: Iniquum est, Quiritæs, quum inter alios vixerim, apud alios me rationem uitæ reddere. Sed tamen audebo uos interrogare, Varius Sucronensis ait M. Aemilium Scaurum mercede corruptum P.R. prodidisse, M. Aemilius Scaurus huic culpæ se affinem esse negat, utri creditis? Nominato tantum auctore & reo, populus accusationem repulit.

74 *Hæredipeta.* C. Memmius quum accusaret Bestiam reum, cui patronus erat Scaurus, ac forte funus quoddam duceretur: Vide, inquit, Scaure, mortuus rapitur, si potes esse possessor: notans Scaurum, qui male audiebat, quòd Phrygionis Pompeij bona sine testamento possideret.

75 *Ab inexpectato.* Quum Silus testis læsisset Pisonem reum, cui Crassius aderat, prolato crimine, quod se in eum dictum audisse dicebat. Potest fieri, Sile, iquit Crassius, ut is, vnde te audisse dicis,

iratus

iratus dixerit. Annuit Silus: Poteſt etiam, inquit, fieri, vt non rectè intellexeris: quum id quoque toto capite annuiſſet Silus, ut ſe Craſſo daret ſubiecit Craſſus, poteſt etiam fieri, ut omnino quod te audiſſe, dicis nunquam audieris. Hoc adeo præter expectationem, ut Silum teſtem omnium riſus obrueret.

76 Ex iiſdem verbis retortum.

C. Lelius cuidam malo genere nato, obijcienti ſibi, ꝙ indignus eſſet ſuis maioribus. At hercle, inquit, tu tuis dignus es. Id ſi dicas bono viro ex bonis prognato, laus eſt: ſin malo ex malis prognato, graue conuitium eſt.

77 Irriſio retorta.

M. Cincius quo die legem de donis ac muneribus tulit, C. Centoni prodeunti, ac ſatis contumelioſè interroganti, Quid fers Cinciole? Vt emas, inquit, ſi uti velis: notans illū ꝙ donatis & commodatitijs rebus uti gauderet. Alluſit autem ad illud decantatum in primis, emere malo quàm rogare. Ad hæc, amphibologia eſt in verbo ferre: fert enim qui promulgat legem, & fert qui portat aliquid venale.

78 Ab impoſſibili.

M. Lepidus quum in campo ſeſe exercentibus ipſe in herba recubuiſſet: Vellem, inquit, hoc eſſet laborare. Huius generis eſt Terentianum illud, Quàm vellem mos eſſet amicis etiam noctu operam dare. Optat enim adoleſcens, quod fieri non poteſt.

79 Salsè.

Quum M. Lepidus Cenſor M. Antiſtio Pyrgenſi equum ignominiæ cauſa ademiſſet, & amici uociferantes quærerent, quid ille patri ſuo reſponſurus eſſet, quur ademptum ſibi equum diceret, quum optimus colonus, parciſſimus, modeſtiſſimus ac frugaliſſimus eſſet: Dicat, inquit, me nihil horum credere. In ſimili argumento luſit Auguſtus, ſed ciuilius, Dic me tibi diſplicuiſſe.

80 Pomponius vir insignis multis vulneribus in bello acceptis quum ad Mithridatem adductus abeo quæreretur, an si curaret eum, vellet sibi esse amicus: Si tu inquit, Romanis amicus fueris, me quoque amicum habebis.

Fides erga patriã.

81 Spurina aruspex admonuit C. Cæsarem, caueret discrimen ingens, quòd ultra Calend. Mart. non proferretur. Eo die quum iret in Senatum, Spurinæ forte obuio: Quid ais, inquit, nonne venere Calendæ Martiæ? Venere, inquit, sed nondum præterire. Nam eadem die cæsus est Cæsar.

Diuinatio.

82 Spartaco in Crassum omnes mouenti copias, quidam equum dono obtulit. At ille, Si vicero, inquit, plurimos ex hoste equos habiturus sum. Si uictus fuero, nec hic mihi futurus est vsui: simulq́; cum dicto equum gladio transuerberatum interemit.

Barbaricè.

83 Quum Pompeius graui laboraret inuidia propter immodicam potẽtiam, & ob vulnus fascia linea tibiam uinctam haberet, dixit aliquis, Quid refert vbi gestet diadema, in capite an in crure? Nam candidum amiculum olim erat insigne regum.

Potentia inuidiosa.

84 Quoniam Fabius cunctando eludebat hostẽ, cum Marcellus viribus vrgeret Annibalẽ, ille dictus est clypeus Romanorum, hic ensis quòd præcipuum studium fuit, ne quid gladijs acciperent Romani, alteri vt hostem perimeret.

Clypeus. Gladius.

DIVER-

DIVERSORVM

Græcorum Apophthegmata.

Anitus amicorum Alcibiadis vnus, eum ad cęnam rogarat: ille recusauit, sed domi bene potus cum famulis comessabundus irrupit, stansq; ad ostium cœnaculi iussit famulos vasa diripere, & ad suas ædes deferre, qui ferrè dimidium asportarunt: alijs conuiuis Alcibiadis uiolentam superbiam criminantibus, Anytus dixit illum humaniter egisse, cui quū totum auferre licuerit, dimidium ipsi reliquisset.

85 Amicitia fiducia.

Hippomachus Aliptes quum aliquando uideret adolescentes, quos exercebat, è foro carnes efferētes, dicebat se procul agnoscere suos eē discipulos, quod institutio reluceat in omnibus dictis ac factis hominis.

86 Institutio

Quibusdam laude uehentibus procerum quempiam, ac pręlongis manibus hominem: tanquam ad pugilum certamen idoneum: Sane, inquit, si pendens in alto corona esset detrahenda.

87

Demades orator uita defuncto Alexandro dixit se uidere exercitum Macedonum principe orbatum, Cyclopi similem: Sentiens turbam militum, nisi adsit dux cordatus ac uigilans, nulli esse usui. Quemadmodum Polyphemus adempto oculo; frustra uastum corpus ac uires habebat immanes.

88 Turba sine duce.

Idem quæstor, populo huc persuaso ut iis qui ab Alexandro desciuerant triremes auxiliares mitterent, iubentique ut illico pecunias depromeret: Paratæ sunt, inquit, pecuniæ, ò uiri Athenienses, quas in congios

89 Alte tractata plebis.

 de-

deposueram, vt singuli minæ dimidium acciperetis. Verùm si has mauultis in hūc vsum erogari, per mequidem ut uestris sicuti luber utamini licèt. Hoc sermone fregit impetum populi, nolen is illa d' stributione spoliari. Sic interdū ut indomitæ belu, arte ad meliora consilia auocandus est populus.

90 Sobrietas — Prandens apud Phocionem, quū apparatū admodū tenuem uideret: Demiror, inquit, o Phocion, te rempubl. administrare quū possis ad istum prandere modum. Bis errans, & ꝙ lucri tantum causa putaret adeundam rempub. & ꝙ luxum probaret in eo, cui maximè conueniebat sobrietas. Sed Demades alios a suis moribus æstimabat. Erat. n. & pecuniarū auidus & luxui deditus.

91 Libera monitio — Quum uidisset Philippum largius potum cum amicis saltasse per mediam captiuorum turbam, eisq; petulanter exprobasse suam calamitatem, liberè dixit, Quum ò rex fortuna tibi Agamenonis personam imposuerit, non pudet te factis agere Thersiten? Ea uox totum regem in diuersum uitæ genus immutauit.

92 Liberè. — Quum Athenienses nollent Alexandro diuinos honores decernere: Videte, inquit, ne dum cęlum custoditis, terram amittatis. Alexander enim ambiebat monarchiam. Absurdum autem erat eos sic alium donare cœlo ut ipsi terra sua pelle rentur.

93 Lepidè. — Iocari solet in Demosthenem, quòd cæteri quidem oratores dicerent ad aquam, ipse uero & scriberet, taxans eum ꝙ nunquam ni i descripto diceret, tum esset αὐτοσχεδιαστικός. Contra. Demades, ut largius bibebat, ita ualebat ex temporali dictione. Rhetores olim dicebant ad clepsydram.

One-

Onomademus Chius posteaquàm aduersam factionem superasset, quibusdam censentibus oēs diuersæ factionis vrbe pellendos, negauit expedire, dicens se vereri, ne omnibus inimicis ad vnum eiectis, inter amicos existerent dissidia: Sentiens sic esse multorum ingenium, vt si desint inimici, in quos naturæ malitiam exerceant, amicos impetant.

94 Inimici vtiles.

Simonides Pausaniæ Lacedæmoniorum regi subinde de rebus a se gestis glorianti, tandem & Simonidem per irrisionem hortanti, vt aliquid sapienter ipsum admoneret: Moneo, inquit, vt te memineris hominem esse.

95 Libera admonitio.

Idem reprehendentibus, q̄ ad quæstū scriberet, iocari solet, sibi duas arcas esse domi, alterum pecuniæ, alteram gratiarum: priorem se reperire plenam, alteram semper vacuam.

96 Mercedis amor.

Idem quum cæteros laudando venaretur, vt aliquid darent, interrogatus quur non & Thessalos captaret: Stupidiores sunt, inquit, q̄ vt a me falli possunt. Qui quærunt cui imponant, ad stupidos eunt. At qui tam erant stupidi, vt non sentirent ingenium poematū illius, nec tangerentur amore nominis in posteros transmittēdi, non poterāt ab illo falli.

97 Stupidi.

Idem interrogatus quam ob rem, quum esset extremæ senectutis, tamen attentus esset ad rem, quoniam, inquit, malim moriens inimicis relinquere, quam viuus carere amicis: taxās instabiles hominum amicitias, qui consequuti quod volunt, negligunt amicum ijdē dum sperant obseruant.

98 Callide.

Lycurgus orator obijciente, quodam, q̄ se pecunia redemisset a calumnia, non est inficiatus, sed clarissima voce populum appellans: Bene habet, inquit viri Athenienses,

99 Integritas.

quandoquidem tot annos in Repub. versatū dedisse me, non accepisse pecuniam criminatur obtrectatores.

100 Eloqntiæ certamé. Thucydides ab Archidamo Lacedæmonio tum rege interrogatus, vter esset in palæstra superior, ipse an Pericles: Posteaquam, inquit, ego hominé pugnando deiecissem, ille se negat cecidisse, itaq; vincit, & spectatores a sua sententia deijcit: Sentiens se bonis rationibus esse superiorem, sed Periclem eloquentia vincere, & quocunque vellet, agere multitudinem. Nam Thucydides vir præpotens diu in administranda Republic. aduersatus est Pericli. Eam contentionem Archidamus palæstram appellauit.

1 Pietas in parentes. Dario totius regni uiribus subinde impetum faciente, Scythæ paulatim cedentes, ad vltimas solitudines peruenerant. Interrogati tandem ab eo, quem fugiendi finem essent facturi, responderunt se nec agros, nec villas, nec vrbes pro quibus dimicarent, habere cæterum quum ad parentum suorum monumēta peruentum esset tum denique sciturum Darium, quomodo Scythæ soleant præliari.

2 Ingeniosè. Alexander statuerat Lampsacum diruere. Ad id tendenti quum Anaximenes Alexādri præceptor veniret obuiam extra muros, deprecaturus suæ ciuitatis perniciem, Alexāder suspicans quid esset petiturus: Iuro, inquit, me non facturum quòd petet Anaximenes: Peto, inquit, vt Lampsacum diruat. Captus erat Alexander, & iureiurando compulsus est seruare, quos demoliri statuerat.

3 Solerter. Alexander Consulto oraculo monitus est, vt eum qui sibi portam egresso primus occurrisset interfici iuberet: occurrit agaso, iussus est arripi. Roganti quid commeruisset, respon-

responsum est ita iussisse Deum: Si ita est, inquit, ò rex, alium designauit oraculum; Nam asinus tibi prior occurrit. Agaso. n. sequitur asinum, vt impellat, alioqui nō sequuturum. Alexander delectatus hoc commento, asinum pro homine occidit.

4 Relaxandus aius.

Amasis Aegypti rex ab amicis admonitus, vt perfuncturus negotijs forensibus, potaret omniq; voluptatum genere solueretur, respondit: Qui arcus habent, eos non intendere, nisi quum opus est: quos si semper intendāt, rūpendos esse, ac ne tum quidem fore vsui, quū exigit vsus: ita qui nulla relaxatione curas suas soluunt, aut mente captos, aut corpore male affectos euadere:

5 Fortiter.

Conspiciens quendam amisso filio lugentem: Si tunc, inquit, quū nondū esset, non dolebas, nec nūc quidem doleas, quum non est.

6 Amanter.

Psamenitus Aegyptiorum rex a Cambyse regno pulsus est. Eius filiam ancillari veste indutam cum aliquot nobilium uirginibus Cambyses mitti iusserat ad hauriendam aquam, vt hoc spectaculo parentum captiuorum animos discruciaret. Cæteris indigne ferentibus solus Psammenitus demisit oculos. Mox iussit duci filium illius, cū alijs plurimis eiusdem ętatis, vinctis ceruicibus & ore frœnato. Ne hoc quidem spectaculo solus Psalmenitus ad lachrymas commotus est. Idem quum vidisset familiarem quendā exutū opibus mendicantem obambulare, hoc spectaculo adeò commotus est, vt ingenti fletu hominem amicum cōpellans, caput suum barbarico more cæderet. Ea re cognita quū Cambyses per nunciū causam sciscitaretur, quur in liberorum calamitate tacitus, vnius seniculi calamitatem tam impotēter ferret, respōdit:

Fili

Fili Cyri, domestica mala grauiora sunt, quã vt lachrymas recipiant. at amicus deplorandus erat, qui è multis opibus ad summam inopiam redactus est, idque in extremo senectutis limine.

Pax bello potior.

7 Crœsus Lydorum rex à Cyro captus, hoc argumento pacem bello prætulit, quod pacis tépore filij sepelirent patres, in bello contrà, patres sepelirent liberos.

Prudéter.

8 Idem quum videret Cyri milites per vrbē captam discurrentes, percunctatus est Cyrũ, quid agerēt. Quumq; is respondisset, Diripiũt vrbem tuam, opesq; tuas populantur. Nequaquam, inquit, ò rex, nihil iam hic meum est, tuum est, quod diripiunt. Ea vox commouit Cyrum, vt suos a direptione reuocaret.

Proles debetur patriæ.

9 Quum Cambyses se cum patre Cyro conferret, amicis illum patre prȩstantiorem affirmantibus, Crœsus respondit, illum non dum parti æquandum, qui nondũ reliquisset filiũ. Sentiens & hoc esse non infimum erga remp. meritum, si non solum ipse te prȩstiteris egregium virum, sed aliquem tui similem gignas: educesque patriæ.

Locus eligendus vrbi.

10. Megabyzes quũ apud Hellespontios agēs audisset, quod Chalcedonij decem & septem donis vrbem condidissent ante Byzantios, dixit Chalcedonios id temporis fuisse cæcos, qui quũ adesset locus vrbi condendæ multo commodior, deteriorem elegissent. Hoc dicto scribit Herodotus Megabyzem apud Hellespontios immortalē sui memoriam reliquisse. Quod si verum est, erat tum temporis mira dictorum caritas.

Diuitiæ.

11 Simonides interrogatus vtra res esset optabilior, diuitiæ an sapientia: Dubito, inquit, vt qui videam sapientes frequentare diuitum

fores;

sores; innuens Philosophos uerbis quidem contemnere diuitias, sed re tamen eas captare.

12 Fiducia artis.

Euripides, quum populus Atheniensis tumultuaretur offensus sententia quadam in illius tragœdia, quæ tum agebatur, & autorem efflagitaret, ut eam mutaret; progressus in scenam dixit, se ut populum doceret, non ut ab eo disceret, fabulas solere componere. Eruditio sibi conscia contempsit multitudinis iudicium.

13 Fiducia artis.

Idem apud Alcestidem tragædiarum scriptorem aliquando quæstus est, ꝙ summo tridui labore adnixus nō potuisset nisi tres uersus absoluere. Contra Alcestidi glorianti ꝙ ipse perfacile centum absoluisset uno die: At tui, inquit, ad triduum modo, mei in omne æuum duraturi sunt.

14 Temperātia.

Euripides cuidam dicenti, Carmen condidisti, ex modis ad tripudium accommodis, alio dictum hoc ridente, Ni stupidus esset, inquit, nō risisset, quòd res serias Lydijs modis tēperarim. Lydij modi lasciuiores sunt. Porrò quæ per se tristitia sunt, ea decet arte exhilarare. Refert hoc Plutarchus i libello περὶ τοῦ ἀκούειν. Quum Euripides choream agentibus succinuisset cantionem quandam modulatam, unus illorum risit. Cui poeta, Ni stupidus esses & expers affectuum, haudquam risisses me canente Mixolydium.

15

Allexis poeta Callimedontem rhetorem, vt delitijs deditum taxauit his uersibus.

Ὑπὲρ πάτρας μὲν πᾶς τις ἀποθνήσκειν θέλει

Ὑπὲρ δὲ μήτρας, Καλλιμέδων ὁ κάραβος.

Pro patria vel quilibet velit mori.

At metra amore, Callimedon solus cupit.

Petit latinis ioci gratia; nā πάτρα patriā significat,

Antigenides Thebanus Isineniæ discipulo è quũ scitè canens populo minus ꝓbaretur: Mihi, inquit, cane, & musis: admonens prorsus esse contemnendum imperitæ multitudinis iudicium, quum artis abunde magnum præmium sit ipsa conscientia.

20 Fiducia artis.

Leo Byzantius quum a ciuibus accusaretur, adhortantibus nonnullis vt ad hostes cõfugeret, in concionem prodiens: Ego, inquit, à uobis ciues mei) quàm nobiscum interfici malo.

21 Pietas in patriam.

Cuidam obijcienti oculorum infirmitatẽ, quum exprobator esset gibbo deformatus: Humanum, inquit, opprobrasti vitium, quũ ipse Nemesim in tergo portes. Nemesim appellauit vitium, quo vicissim ipse possit redargui.

22 Recriminatio.

Aeschylus poeta Tragicus aliqñ spectans Isthmia certamina, quũ alter pugilum esset cęsus, totumq; theatrũ exclamaret, O Chiũ Iouem fudisti: vide, inquit, cuiusmodi sint hominum mores, cęsus silet, & spectatores uociferantur. Solent isti ob dolorem exclamare. Hic contra qui dolebat silebat, qui læsi non erant, clamabant.

23 Pręposteri mores.

Pytho retor Byzantius quum esset supra modum obeso corpore, prodissetque in concionem suasurus concordiam Byzantijs seditione ciuili tumultuantibus, statim populi risus obortus est ex ipso corporis habitu: At ille risum vertit in rem seriam. Ridetis, inquit, ciues? Quum tale corpus habeam, vxorem habeò multò me obesiorem, & tamen concordes quoduis grabatulum capit ambos, discordes ne tota quidem domus. Hoc procemio vsus ingressus est orationem.

24 Cõcordia.

Pytho Atyeniẽsibus ob res fęliciter gestas ipsum

25

dextra porrigere, sed illos sinistra accipere: Sentiens illos benè dicta in malam accommadare partem.

Stratocles Atheniensis quum de parta victoria nunciū accepisset, protinus ad populū retulit, utq; supplicatio Dijs immortalibus decerneretur persuasit. Aliquanto post quum certior nuncius adferretur acceptæ cladis, populo ĩdignãte q̃ delusus esset Ecquis, inquit, vestrum quicquã dãni accepit, q̃ totum hoc viduum mea opera hilares lętique fuistis.

30 Voluptas tẽporaria

Theramenes unus ex triginta tyrannis, domo in qua multi accumbebant tibi cęnantes illapsa, solus incolumis euasit. Hanc ob rem quum ab alijs fœlix prædicaretur, ille magna exclamans uoce: O fortuna, inquit, cui me occa sioni seruas? Sensit vir prudens se non esse seruatum, sed maiori malo reseruatum. Nam aliquanto post interfectus est.

31 Fortuna.

Idem quum iussu tyrannorum porrectam veneni potionem fortiter hausisset, quod ex ea superfuerat, sic illisit solo, ut clarum sonũ ederet, reddensque seruo publico qui eam tradiderat: Critiæ, inquit, propino. Vide igitur ut hoc poculum continuò ad illum perferas. Erat ãs Critias è triginta tyrannis crudelissimus.

32 Fortiter.

Celebratum Iasonis Thessali dictum, quo se purgare solet ijs, quibus molestiã aut uim attulisset. Qui magnis in rebus se iustitiæ cultorem habere uelit, eum in paruis interdum illam uiolare oportet. Velut in bello quo tuta sit rrsp. agri ut ædificia quorundam ciuium interdum perduntur.

33

Cleon posteaquam Reipub. administrationem capessere destinasset, testatus est se iam omnia amicitiarum uincula uelle solue-

34

re,

Priuatus affectus. re, quòd amici plerũque obstant, ne liceat vbiq; rectum tenere clauum.

35 Testimonium inimici. Inter Neronem & Traseam graues intercedebant inimicitiæ: verum cuidam multa criminosè iactanti de Thrasea, dicentiq; causam ab illo perperam esse iudicatam, obstitit Nero, exclamans, Vtinam me tam Thrasea diligat, quàm est iudex rectus & æques. Hostis hosti testimonium perhibuit, de fama pericli tanti: nullum autem grauius testimonium, quam inimici de inimico.

36 Mediocritas. Nero sibi compararat aulæum quoddam insigne, tum pretio, tum pulchritudine. Id videns Seneca: Declarasti, inquit, te esse pauperem. Causam rogante Nerone, Quoniam si isthuc amiseris, inquit, non poteris aliud parare simile. Euenit, vt illud aulæum naufragio periret. In hoc autem profecerat Senecæ admonitio, ut Nero iacturam adamatæ rei ferret moderatius, Qui nummum habet unicum, quo amisso non queat alterum promere, pauper est. Tutissimum igitur esse mediocribus ac parabilibut delectari.

37 Luxus. Seruus Dolabellæ quum interrogaretur, an dominus eius auctionem proposuisset. Domum, inquit, vendidit. Luxum heri notans, quum id falsum esset. Qui domum vendidit, non opus habet ut seruum exponat auctioni.

38 Arte retortum. Plancus quum in causa quadam adesset amico, velletque testem molestum perturbare interrogauit, quo se artificio tueretur. Sciebat enim illum esse sutorem. At ille lepidè retorquens in Plancum: Gallam, inquit, subigo. Id quidem sutorium habetur instrumentum, sed rectè exprobrabat illi adulteriũ

cum

cum Menia Galla, quo nomine Plancus male audiebat.

Post Mutinensem fugam, percunctantibus quid ageret Antonius, quidam è familiaribus eius respondisse fertur. Id quod canis ī Nilo bibit, & fugit. Constat enim Aegypto canes è Nilo currentes bibere: nimirum metu crocodilorum eo in flumine regnantium. 39 Bibit, & fugit.

Lucius Cæcilius quum C. Cæsar alijs qui secum pila lusitabant, centum sestertia daret, illi vni eius summæ dimidium: Quid, inquit, num ego vna manu ludo, ac non duabus? Si officium erat colludere, non minus præstiterat ille quam cæteri. 40 Lepidè.

Laberius ex equite Romano factus mimus annos iam natus sexaginta, hunc adigente Cæsare in actione quadam induxit habitum Syri, qui veluti flagris cæsus, ac proripienti se similis exclamabat. Porro Quirites libertatem perdidimus. 41 Liberè.

Ac paulo post adiecit.

Necesse est multos timeat, quem multi timent.

Ad has voces populus vniuersus oculos, & ora conuertit in Cæsarē, intelligens illius impotentiam his dictis lapidatam. Hoc modo quo licuit, Laberius vltus est sortem suam.

Titius quidem studiosè pila ludere solet, sed idē noctu signa sacra frangere putabatur, hūc quū gregales in cāpo desiderarent, Vespa Terentius hoc colore excusauit, vt diceret illū fregisse brachiū. Nam diuorum imagines brachijs gestabant donaria. Huc allusit Vespa. 42 Ex ambiguo tectè.

Pylades histrio Augusti temporibus celebris quū Hylas discipulus quē ad æqualitatis 43

Pex cogitabundus. contentionem prouexerat, in ſcena canticum quoddam ſaltaret, cuius clauſula erat τὸν μέγαν Ἀγαμέμνονα. id eſt, magnum illũ Agamemnonem, ac ſublimem veluti metiretur, e cauea proclamauit σὺ μακρὸν οὐ μέγαν ποιεῖς, id eſt, tu longum facis, non magnũ. Tunc populus efflagitauit, Pylades idem canticum ſaltaret iterum. Quumque ad locum veniſſet, quem reprehenderat, expreſſit Agamemnonem cogitabundum, nil magno duci magis conuenire ratus, quam pro omnibus cogitare. Ea res magnum ducem facit, non proceritas corporis.

44 Imitatio mala. Idem Hylam negligentem ſaltantẽ Oedipονem, hac voce caſtigauit, σὺ βλέπεις, id eſt, tu vides: quum ille Oediponem iam cæcum exprimere debuerit.

45 Decorũ. Idem Pylades quum ſaltans Herculem furentem, nonnullis inceſſum hiſtrioni conuenientem minus ſeruare videretur, depoſita perſona ridentes increpauit dicẽs, μωροί μαινόμενον ὀρχοῦμαι, id eſt. Stulti furentem ſalto: Significans hoc ipſum quod videbatur indecorum, maximè decorum eſſe.

46 Ab inexpectato. Appius homo dicax vſque ad ſcurrilitatẽ, Cato Sextio dixit, Cœnabo apud te, nam vni locum eſſe video: notans illum quod luſcus eſſet. Cui Sextius ex tempore. Manus, inquit, laua, & cœna: rectè obijciens illi impudicitiam, aut certè rapacitatem.

47 Appius maior quum in ſenatu ageretur de agris publicis, ac premeretur. Lucilius ab his, qui a pecore eius depaſci publicos agros dicerent. Non eſt, inquit, Lucilij pecus illud, erratis. Hactenus defendere videbatur, ſed, adiecit. Ego liberum puto qua lubet paſcitur. Iocus eſt ab inexpectato. Expectabatur

tur enim probaret hoc pecus non esse Lucilij, sed alterius cuiuspiam, ac reum subleuaret. Nunc irrisum grauabat.

48 Ridiculè.

Ischomachus mimus cum primis celebris, medico percunctanti rusticũ qui ob ingurgitationem male habebat, num ad vomitum cœnasset: Nequaquam, inquit, sed in ventrem. Iocus Græcis festiuior est, quòd εἰς sonat pariter, & in, & vsque ad ἔμετον, εἰς κοιλίαν.

49 Ab ambiguo.

Item quum mendica quædam uentris tormina pateretur, ac medicus percunctaretur, quid haberet in ventre. Qui potest, inquit, quum triduo nihil comederit? Et huius dicti festiuitas iucundior est Græcis, quibus in ventre habere dicitur quæ fert vterum. Nam id medicus percunctabatur, an esset grauida.

50 Nominis deprauatio.

Antiocho cognomen erat ἐπιφανής, id est, illustris, Polibius inuertit nomen, appellans illum ἐπιμανῆ, id est, insanum, quod cũ infimis quibusdam, plebeis, atque etiam cum hospitibus præter regiam dignitatem voluptatibus indulgeret.

STRATONICVS.

51 Sitim præuenire.

Stratonicus citharœdus natione Atheniensis, non minus festiuis dictis, quam arte musica celebris, ad quietem iturus, assiduè iubebat puerum sibi infundere uinum. Non quod sitium, inquit, sed ne sitiam.

52 Modestè.

Idem quum se contulisset Corinthum, anicula quædam diu attente illum inspexit, nec dimittebat ab illo oculos admiranti similis: quumq; ille dixisset. Quid uis mater, & quam ob causam me sic aspicies? Demiror, inquit, si te mater decẽ mẽses ptulit in utero, quũ hæc ciuitas vnicum tãtũ diem habens te, doleat.

53 Facetè.

Idẽ nauigarat in Pontum ad regem Berisadẽ, vbi diu moratus voluit illinc in Græciam

aufugere: quum id rex videretur non passurus: Bene, inquit Stratonicus, cogitas, ô rex qui statueris hic manere: suam fugam subindicans, ac regis consilium probans, quasi, & ille de migrando cogitasset, & ipse non nisi grauibus causis commotus pararet abitum.

54 Initium bellum. Idem Bizantij quum citharœdus quispiam belle cecinisset proœmium, cætera minus fœliciter, surrexit, ac præconis in morem pronunciauit, quisquis indicarit citharœdum qui bene cecinisset proœmium, drachmas accipiet mille.

55 Idem interrogatus, quinam essent in Pamphylia miserrimi. Phaselitæ, inquit, sed addebat, i toto orbe miserrimos esse Sidetas. Vtraque gens est in Pamphylia. Phaselitarum sordes prouerbio notatæ sunt, Phaselitarum sacrificium, q salsis pisciculis sacrificarent dijs. Miseros dixit parcos.

56 Barbaries. Idem interrogatus vtri essent barbariores, Bœti an Thessali, nominauit Elæos: significans hos vtrisque barbariores, cum illi haberentur barbarissimi. Hoc erat lepidius si ab Elæo fuisset proposita quæstio, vt forte fuit.

57 Ab īexpectato. Idem aliquando trophæum quum erexisset, hunc inscripsit titulum. Aduersus male canentes cithara. Notaas tales vbique quamplurimos esse quos ipse vicisset.

58 Idem percunctanti quod nauigiorum genus esset tutissimum, longorum an contra, respondit, ea quæ subducta sunt. Significans nullum vectorem ibi vllæ naui tutum esse, nisi quum nauis protracta est in siccum, quod olim hybernis mensibus fieri solet.

Idem Rhodi quum artis suæ specimen edidis-

edidisset, neque quisquam plausu aliove gestu signũ fauoris dedisset, abscessit illinc dicens, Quum id quod nullo constet impendio non, præstetis, qui sperem me a vobis præmiũ accepturum?

Applausus.

59 Docere.

Idem Ptolomæo rege de musica cum ipso contentiosius differente: Aliud est, inquit, ò rex sceptrum, aliud plectrum. Significans non esse regium de musica cum musico disputare.

60 Alius alio præstat.

Idem inuitatus aliquãdo, ut audiret citharœdum canentem, posteaquam audierat recitauit illum versiculum Home.

Τῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πάτηρ· ἕτερον δ' ἀνένευσεν. id est.

Huic dedit hoc pater altitonans, uerum abnuit illud.

Cuidam roganti, quo pacto? exposuit, male citharara canere dedit, bñ canere negauit.

61 Ex vocis affinitate.

Idem quum trabes delapsa quendã è conuiuis occidisset, dixit, ἄνδρες δοκῶ εἰσὶ θεοί, εἰ δὲ μὴ εἰσὶ, δοκῶ εἰσί id latinè reddi nõ potest: iocus est ex amphilogia δοκῶ sonat trabi, si subscribas iota, & sine hac sonat opinor. Viri opinor dij sunt, q̃ si non sunt, trabi, sunt, nisi forte δοκοὶ legendum acuto accentu. vt intelligas trabes sunt.

62 Exiliũ optabile.

Idem Seriphi agens, hospitem suum percunctatus est, ob quam causam illic homines iuberentur vertere solum: quum ille respondisset, flagitiosus apud Seriphios exilio mulctari: Quin tu, quoque, inquit, aliquid flagitij committis, vt ex his locorum angustijs emigeres? Notans regio-

nem esse incommodam, & oppidum frigidum.

14 Luxus. Idem quum Rhodiageret, taxans eius gẽtis luxum deliciasque, dicebat, illos ædificare perinde quasi essent immortales, obsonare quasi breue tempus uicturos. Auidius enim fruimur his, quæ breui scimus auferenda.

15 Citharedus. De Phaone malo tibicine dixit, quòd non caneret harmoniam, se Cadmum. Phaon autem quum se gereret pro tibicine, iactaretque se Megaris habere chorum: Nugaris, inquit. Stratonicus, non habes, sed haberis. Significans illum discipulum esse potius quam magistrum, aut chorum ipso doctiorem esse.

16 Molesti. Idem Stratonicus aiebat, se vehementer demirari Satyri sophistę matrem, quę illum decem mẽses tulisset, quem nulla ciuitas decem dies ferre posset.

17 Ilio mala. Idem quum Satyrum accepisset apud Iliũ peregrinari, festiuiter in illum retorsit illud prouerbio iactatum, In Ilio semper mala ludens ex ambiguo vocis. Aliter enim mala dicuntur quæ misera tristiaque sunt, aliter homines mali.

18 Vltra malleum. Idem Minacco fabro, vt opinior, secum de musica disceptanti, Non animaduertis, inquit, te supra malleum loqui. Simillimum est huic illud Appellis, Ne sutor vltra crepidam.

19 Laudãdo uituperare. Idem quum quendam sibi notum haberet obuium calceis pulchrè extersis, specie laudantis vituperauit, dicens, nunquàm calceos tam belle potuisse abstergi, nisi abstersisset ipse.

20 Idem quum forte venisset Miletum, quatum

tum a conuenis inhabitabatur, vidissetq; omnia sepulchra titulos habere peregrinorum: Abeamus, inquit, hinc puer, nam hic hospites videntur mori, ciuium nullus.

Conuenæ.

71 A nomine.

Idem Zetho de musica disserenti: Te vnũ, inquit, nequaquam oportet de musica loqui, qui tibi nomen omnium a Musis alienissimum elegeris, teipsum pro Amphione appellans Zethum. Amphion vt est in fabulis, cantu citharæ condidit Thebas, at Zethus frater rusticus fuit. Apparet illum sibi mutasse nomen.

72 Macedonia.

Idem quum doceret Macedonem quendam, nec ille quicquam proficeret, exasperatus in discipulum: In Macedoniam, inquit, pro eo quod alij dicunt εἰς μακαρίαν, si cui precantur e xitium. Obiter notauit, & Macedonicæ gentis barbariem.

73 Balneum sordidum.

Idem quum videret sacellum, malo, sordidoque balneo vicinum, anathematibus pulchre exornatum, posteaquam balneo exijt male lotus: Non Miror, inquit, hic multas pẽdere tabulas. Quisquis enim hic lauit, illic suspendit tabulam veluti seruatus. Indicans magnum esse, si quis è tali balneo exisset incolumis.

74 Ciuitas lupanar.

Idem quum egrederetur Heracleam ciuitatem, portas, ac mœnia circunspiciebat: percunctanti verò cuidam, quid circunspiceret: Pupet, inquit, si videar exire è lupanari: notãs corruptos eius ciuitatis mores: Sunt eius nominis ciuitates multæ, sed de Heraclea Thraciæ sensit, opinor.

75

Idem in eum, qui quum prius fuisset olitor, postea factus musicus de arte secum contenderet, pronunciauit senarium Grę cum vulgo celebrem.

Ἀ'δοιεν ἣν ἕκαςος εἰδείη τέχνην. id est,
Quam quisque nouit artem, eam canat licet.

Mutato verbo detorsit ad iocum, quod est in prouerbio ἐρδοιτις, &c.

76 Idem quum in Maronia potaret cum quibusdam, dicebat, se posse scire, ad quem locū spectaret ciuitatis, si tecta facie ipsū ducerent. Quum duxissent, rogassentque, quo spectaret, ad cauponam, inquit, sentiens totam ciuitatē nihil aliud esse, quam cauponam. Itaque quocunque verteretur tectis oculis, sciebat se spectare cauponam. Maronia Ciconum ciuitas est dedita nugationi.

77 Idem quum in Arcadia malam terram, ac salsam aquam balnea exhiberet, iocatus est se terra, marique obsideri. Apparet in balneis terræ fuisse vsum, qui nunc est fullonibus.

78 Idem quum apud Sicyonios vicisset, aduersum se cithara certantes consecrauit in Aesculapij templo trophæum cum hac inscriptione, Stratonicus a malè cithara canentibus. Hoc si idem est cum eo quod paulo ante memorauimus, miror ab eodem autore eodem in loco bis idem referri. Referuntur enim hæc apud Athenæum.

79 A noīe. Idem quendam qui male cecinerat, rogauit cuius esset cantio: quum ille respondisset, Carcini: Multo magis, inquit, quam hominis. Carcinus enim Græcè cancrum sonat. Est autem eadem vox cantoris cuiusdam nomen, quem notant Græcorum prouerbia.

80 Phaselita. Idem quum puer illius in baleno cum balneatore litigaret de pecunia: Nam mos erat, vt hospites pluris lauarent, q̃ ciues. Scelerate, inquit, puero, ob æs me propemodum Phaselitem reddideras. Nam hoc accidit in Phaselide,

lide, de qua gente male sentiebat, tanquam sordida. Proin ministrum obiurgans, notat gentis malitiam.

81 *Mendicus a medico.*

Idem cuidam laudanti ipsum, vt aliquid ab eo acciperet: Ego, inquit, maior mendicus sum: Sentiens non esse musicorum dare laudanti, sed accipere a laudatis.

82 *Deprauatio nominis.*

Idem quum doceret in ciuitatula perquã exigua, iocatus est mutatione literæ; non est πόλις, sed μόλις, id est, non est ciuitas, sed vix: Sentiens vix dignam nomine ciuitatis.

83 *Res verbis contraria.*

Idem quum esset Pellæ, & in puteũ descendisset, rogauit, num esset aqua potabilis: quũ dixissent, qui aquam hauriebant, nos istam bibimus: Non est igitur, inquit, potabilis, quod illos videret pallidos, luridosque. Nam id interpretabatur male valetudinis argumẽtum, quam ex aqua contraxerant.

84 *Regnum natiuitas.*

Idem quum audisset nixus matris Timothei regis: Si inquit, opificem peperisset, non deũ, quales emisisset voces? Irridens quorundã fœdam adulationem, qui regũ filijs tribuebant diuinitatẽ, quũ vox parientis regẽ æquè miserabilis sit, ac parturientis quemlibet plebeiũ. Ipse aũt Stratonicus filius erat opificis.

85 *Certare cum rege.*

Idem Polydie glorianti, quod discipulis ipsius Philopas canendo vicisset Timotheum: Miror, inquit, si ignoras, quod discipulus tuus condit decreta? Timotheus autem leges. Iocum captans ex ambiguo vocis. Nomos enim Græcis, & legem sonat, & modulos cantionis. Itaque periculosum est regem vincere.

86 *Ex mutata litera.*

Idem psaltæ cuidam molestius obstrepẽti ψάλλ' εἰς αἴρακας, dixit pro, βάλλ' εἰς κόρακας, abi ad coruos ludens huius literæ mutatione.

87

Idem quum audisset Propin citharœdum Rhodium corpore quidem magnum, sed arte pusillum,

Magnus stultus. pusillum, percunctantibus qualis videretur, respōdit prouerbiali dicto. Nullus,malus,magnus,piscis. Singulis verbis hypostigme separatis,alium efficiens sensum.

88 Cum dijs. Idem quum in ludo suo haberet pictas Musas nouem, Apollinem vnum, discipulos autem tantum haberet duos, rogatus a quodam quot haberet discipulos: cum dijs, inquit,XII.

89 Tēpla vacua. Idem versans apud Malissam quum videret templa multa, homines paucos, stans in medio foro,clamauit. Audite templa.

60 Præconū turba. Idem apud Abderitas agens, conspicatus illic singulis ciuium singulos esse præcones, adeo vt propemodum maior esset præconum numerus, quam ciuium;a cœna cœpit p ciuitatem summis pedum digitis ingredi, demissis in terram oculis. Percunctantibus aūt Abderitis, quid mali repentè accidisset illius pedibus,ita respondit: Cætera quidem bellè valeo toto corpore, & ad cœnam curro celerius ipsis adulatoribus: illud vnum metuo, ne ingrediens præconis pedem offendam: Sentiens illic præconum plena omnia.

61 Idem quum in sacrificio malus quidā tibicen esset cantaturus: Bene ominandum est, inquit,libantes precemur deos: Significans opus esse deorum auxilio,vt bene caneret.

62 Citharœdus malus. Citharœdus quidam malus Stratonicum excipiebat conuiuio, atq; super cœnam ostentabat illi artem suam. Erat autem apparatus splendidus. Itaque Stratonicus quum illo canente non haberet, qui cū loqueretur, confregit poculum, & poposcit maius. Id quum accepisset cum multis cyathis, soli calicem ostendit, moxque sese vino ingurgitauit, & obdormijt. Quum fortè superuenissent,& ali-

quot

quòd comessabundi cantori, qui conuiuium exhibebat, noti, Stratonicus expergiscens factus est ebrius. At illi quum intellixissent, & multum assidueque bibendo fuisset inebriatus. Stratonicus compendio respondit: Hic insidiator & sceleratus cantor, me veluti bouem ad præsepe, dum cœna accipit, occidit. Boues multo cibo saginātur prius, quàm mactentur.

93 Bos lyræ

Idem in citharœdum imperitum, cui nomen erat Cleon, sed vulgò dicebatur bos: Olim, inquit, asinus lyræ dictum est, nūc bos est lyræ.

94

Idem Rhodios quum videret delitijs dissolutos, & calido potu vtentes, appellauit albos Cyrenęos, & ciuitatem illorū appellauit porcorum ciuitatem, quòd colore quidem differrent a Cyrenæis, qui nigri sunt, luxu & voluptatum studio similes. Sic hodie quidā appellant albos Mauros. Eiusdem feruntur & alia liberè, salseque dicta, in quibus dicit imitatus. Simonidem & Philoxenum. Si rogas, quod libertatis præmium, tulerit, offenso Nicole Cypriorum Rege, venenum bibit, & mortuus est. Hic primus fert auxisse chordarum numerum, & harmonias docuisse, & diagramma reperisse.

95 Empta.

Pœnicides cùm apponeret pisces in cōuiuio, sed his duntaxat, qui dedissent symolū dixit, mare quidem esse cōmune, sed pisces in eo natos eorum esse qui emissent.

96 Luxus.

Theocritus Chius, posteaquā Diocli luxoni perijsset vxor, & in funeri cœna quam illi parabat, nihilo secius obsonia ornaret flens interim: Desine miser, inquit, nihil profeceris, obsoniis iindulgens: Sentiens illi semper flendi fore materiam, si pergeret delitiis

ri: Olim vesci piscibus pro delitijs habebat, & infami uocabulo dicebantur opsophagi.

97 Loquacitas.

Idem quum Anaximenes esset dicturus, ita præfatus est: Incipit uerborum flumē, mē tis gutta: Significans illum esse multiloquū sed minimè sapientem.

98 Iocus intempestiuus.

Idem quum duceretur ad Antigonum regem, atque hi qui dicebant, iuberent hominem bono esse animo, fore enim incolumē, simul atque uenisset ad oculos regis; Omnē, inquit, spem salutis mihi adimitis. mordens regem ꝙ luscus esset: Rex audito ioco, iussit hominem agi in crucem.

99 Ex ambiguo.

Chirosophus Dionisij adulator, quum uideret regem cum aliquot familiaribus ridentem, ipse quanquàm longo abesset interuallo, nec audiret, pariter risit. Rogauit Dionysius, num audiret, quæ dicerentur. Negauit, Quur igitur, inquit, rides? Quoniam persuasum habeo, quicquid isthuc est, quod inter vos agitis, esse aliquid ridiculum. Ridicula Gręcis dicuntur interdum non deridenda, sed festiua.

100 Arcadion adulator odio Philippi Macedonis sponte deseruit patriam. Euenit autem, ut Philippo Delphis agente adesset. Eum rex accersitum rogauit, Quousque fugies Arcadion? Donec, inquit, peruenero, ubi nemo norit Philippum. Quis nō miretur eam libertatem in adulatore? Sed hac libertate delectatus rex, uocauit illum ad cęnam, itaque cum eo in gratiam redijt. Quāquam libertati suberat adulatio, subindicans Philippum nusquam non esse celebrem.

1 Vetris studium.

Melanthus Alexandri Phærei parasitus; interrogatus quomodo fuisset interfectus Alexander? Per coxam, inquit, in meum uentrē.

Sen-

Sentiens idem vulnus etiam suo inflictum vẽtri, cui iam erat esuriendum, mortuo, qui cõsueuerat alere.

2 In Archippum Atheniensium ducem, contractis, & incuruis humeris, iecit scomma, dicens eum, ὀπροεςάναι τῆς πόλεως ἀλλὰ κεκυφέναι. Nam iocus Latinis uerbis reddi non potest. Quanquam legendum arbitror προκεκυφέναι, id est, non ante stetisse, sed ante cubuisse. Stat enim qui erecto est corpore, προκύπτει qui se ante alium incuruat.

3 *Verborũ ampullæ.* Interrogatus, quid sentiret de tragœdia Diogenis, negauit se vidisse, ꝙ esset obtecta verborum inuolucris. Notans ambitiosa, verborum copia rem obscurari. Refert Plutarchus περὶ τοῦ ἀκούειν.

4 *Adulatrix libertas.* Agis Argiuus adulator, videns, Alexandrũ ingentia munera dedisse cuidam ridiculo, exclamauit. O rem vehementer absurdam. Quum Alexander hac voce excitatus dixisset. Quid tu ais? Fateor, inquit, Agis, me pati non posse, quum videam vos è Ioue prognatos omnes pariter assentatoribus delectari. Si quidem, & Iupiter Vulcanum habet pro morione, & Hercules Cecropibus, & Bacchus Silenis delectari consueuit. Tales videmus, & apud te magni fieri. Pestilentissimum adulationis genus, sub libertatis imagine blandiri.

5 *Omen.* Seuerus Imperator quum è Britannia rediret, non solum victor, sed etiam in æternum pace fundata, voluens animo quid omnis sibi occurreret. Aethiops quidam è numero militari clare inter scurras famæ, ac iocorum celebrium, cum corona è cupressu facta ei occurrit. Cæsar, & coloris, & coronæ tactus omine, nam cupressus funebris est, iratus iussit homi-

hominem submoueri. At scurra, discedens peius omen addidit linguæ, dicens: Totum fui sti, totum vicisti, iam deus esto victor Scurræ iocus vaticinium erat. Nam Cæsar aliquanto post perijt.

6 Adulater. Anaxarchus quum Alexandrum se ob Cliti necem discruciantem videret. Clito, inquit, contigit iustitia quæ dijs assidet: persuadere cupiens quicquid a rege fieret, ius fasque, esse. Nam, & Alexander pro deo se haberi sustinebat.

7 Impius adulator. Praxaspes Cambysen Regem admonuit, vt parcius vino indulgeret. Turpem enim esse in rege ebrietatem, in quem unum omniū essent coniecti oculi: cui rex: Vt scias, inquit, quam mihi nunquam excidam, approbabo etiam post vinum, & oculos, & manus in officio esse. Bibit deinde solito largius, iamque vinolentus iubet obiurgatoris filium produci, alleuataque supra caput sinistra manu statim tunc in cor adolescentis figit sagittam: nam id dixerat se petiturum, recisoque pectore, iaculum cordi infixum ostendit patri, rogans num satis certam haberet manum. At ille negauit Appollinem potuisse certius mittere.

8 Musca regum. Nicesias Alexandro abigenti muscas, ꝙ ab illis diceret se morderi: Magis, inquit, ab alijs quæ plus tui habent, gustato sanguine. Adulatores notauit, vt omnibus muscis plus sugentes.

9 Petax. Clisophus Atheniensis adulator, Philippo increpanti cur semper aliquid peteret: Obliniscor, inquit, Lepidus iocus, sed pugnās cum laudatissima sententia. Beneficij accepti meminisse, dati oblimisci oportet.

10 Idem a Philippo donatus equo saucio vendidit,

didit, & ab eo post interrogatus, vbi nã esset equus: Ex vulnere, inquit, illo confectus est: Ludens ex ambiguo. Nam πέπρακται, sonat venditus est, & confectus est.

11 Ex inuersione.

Idem Philippo iacienti in ipsum scommata, & admodum hilari: Ergo posthac, inquit, te non alam: lepide inuertẽs rem. Nam reges in hoc alunt parasitos, vt illorum dictis exhilarentur. Quod si ipsi reges se norint ludere, & in alios ridicula dicere, nihil opus sit parasitis, quum ipsi norint parasitos agere. Alioqui parasiti magis alunt reges, quam reges parasitos. Quanquam Plutarchus in Symposiacis, ita refert, οὐκ ἐγώ σε τρέφω, id est, non ego te alo, notans regem, quod versa rerum vice, pro rege ageret morionem. Tu me alis, vt ridiculis dictis te exhilarem, non ego te.

Salsè.

12 Parsimonia exprobrata.

Bithys parasitus quum Lysimachus Rex vesti ipsius curasset affigendum scorpium ligneum aut, vt, Plutarchus ait, rubetam, pulchrè assimulatum vero, perturbatus resilijt. Ridentibus omnibus, vbi dolũ sẽsit: Et ego, inquit, te viciſſim terrebo rex. Quum i le dixiſſet, fac: Da mihi, inquit, talentum: exprobrans regi sordes, & parsimoniam.

13 Ex nomine.

Philoxenus, cui cognomen Pternocopis, patria Corinthius, orto sermone, q̃ turdi magno venderentur, quũ forte adesset Corydus, qui male audiebat, q̃ corpus suum ad quæstum prostituisset: Atqui ego, inquit, memini fuisse tempus, quo Corydus obolo parabatur: ludens ex ambiguo. Nam Corydus etiam auiculæ nomen est.

14 Mediocritas grata.

Idẽ opinor, dixit eas esse iucundissimas carnes, q̃ carnes non sunt, & suauissimos pisces, qui pisces nõ sunt. Idem dixit amœnissimã esse nauigationem iuxta terram, & ambulationem

tionem iuxta aquam.

15 Liberè. Philoxenus poeta Dionysio recitante sua carmina, quum alij per assentationem laudarent, exclamauit. Abducite me in lapicidinas: Subindicans hoc esse tolerabilius, quam audire, laudareq; tam mala poemata. Nam antea rex offensus miserat illum in lapicidinas.

16 Argutè. Idem interrogatus, quur in tragœdijs induceret mulieres malas, quum Sophocles eas induceret bonas, argutissimè respondit. Quoniam, inquit, ille tales inducit, quales esse deberent, ego quales sunt.

17 A carmine. Homeri. Idem apud Pythonem prandens, appositis oleis, quum paulo post inferretur patina piscium, percusso vasculo quod habebat oleas, Homericum hemistichium dixit. μάστιξεν δ' ἐλάαν, id est, scutica incitauit, vt traherent. Nam de auriga dictum est. Sensit autem Philoxenus oleas, quam primum auferendas, alludens interim ad Græcum vocem ἐλαιῶν, quæ sonat olearum, & ἐλάαν, quod sonat trahere currum, aut aliud simile.

18 Idem vocatus ad conuiuiũ, quum esset appositus ater panis: Caue, inquit, multos apponas, ne facias tenebras. Nigra enim obscurant, & atras tenebras dicimus, quum color albus plurimum habeat lucis, vnde & oculis noxius.

19 Corydus parasitus compotante ipsi meretricula, cui nomen erat Gnome, quum vinum deficeret, ipse iussit imponi duos supra centum obolos, Gnomen autem conferre quantum populo videretur: notans illam è populo quæstum facere.

20 Idem quum Plyctor citharœdus lentẽ sorberet, ac lapidem lenti admixtum manderet: O miser, inquit, etiam lenticula te ferit; signi-

significans illum dignũ, qui ab omnibus lapi darét, posteaquã lens illi lapidem incusserat.

21 Spectator conuiuij.

Idem quum apud Ptolemæum Mattya, cybi laudatissimi genus circumferretur, sed apud Corydon semper deficeret: Vtrũ, inquit, Ptolemeæ sum ebrius, an videor mihi uidere ista circumferri? Admonens se nihil aliud, q̃ spectatorem esse Mattyæ. Ebrijs autem uidentur omnia uersari in gyrum.

22 Ex ambiguo.

Idem Chærephonti parasito dicenti, Non possum ferre vinum: Ne id quidem, inquit, quod in vinum: Sentiens illi non esse quod impenderet in vinum. Fert autem qui tolerat & qui confert pretium.

23 Voracitas

Idem quum Chærephon nudus in cõuiuio distenderetur: O Chærephon, inquit, nunc te veluti lecythos intueor, quousque plenus sis. In lecythijs vitreis apparet, quousque plenæ sunt, si eximantur è thecis: ita in cute illius apparebat expletio totius corporis.

24 Munera.

Idem quum Demosthenes ab Harpalo poculum ingens dono accepisset: Hic, inquit, alios acrocothonas, hoc est, bibulos appellat, quum ipse magnam pateram attraxerit Cothon cyathus est fictilis. Attrahit, qui accipit donum & attrahit uinum, qui bibit.

25 Vmbra.

Idem solitus nigros panes inferre in conuiuium, quum alius intulisset nigriores dixit illum non inferre panes, sed panum umbras, ob immodicam nigredinem.

26 Vetulę cõcubitus.

Pausimachus in parasitum qui ab anicula alebatur, dicebat illi, qui cum anu consuetudinem habebat diuersum quiddam accidere atque ipsi vetulæ. Nam illum semper aliquid ventre concipere, illam nunquàm: Sentiens illum subinde fieri saturum, illam manere sterilem.

27 Dij miseri.

Cinesias videns Alexandrum Magnum à pharmaco quod sumpserat, vehementer turbatum. Quid, inquit, nobis faciendũ est, quũ vos dij talia patiamini? Quum Alexander egrè sustulisset oculos: Quales, inquit, dij sumus metuo ne dijs inuisi.

28 Libertas infelix.

Pantaleon in Arsinoen Lysimachi uxorem uomere solitam torsit hunc uersiculum.

Κακῶν κατάρχεις, τὸν δ' ἐμοῦσαν αἰσαγων.

Dominare prauis, qui hanc vomentẽ induxeris.

29 Benignè.

Quod ubi resciuit Lysimachus, nisi mustellæ cauea inclusit hominem, ac tanquam ferã circumferri iussit, aluitq; usque ad mortem. Huic certè bonum dictum malè cessit.

Arcesilaus quum Apellem Chium ægrum inuisens etiam egere sensisset, postridie reuisit illum decem drachmas secum adferrens, & proximè assidens: Hic nihil est, inquit, præter Empedoclis elementa.

Ignem & aquam, terram, atque volubilis atheris orbes.

Ac ne cubas quidem, inquit satis commode, simulq; moto ceruicali, furtim subiecit pecuniam. Hanc quum anicula, quę ęgrotanti ministrabat, reperisset, & Apelli narrasset: ille ridens: Dispeream, inquit, nisi hoc Arcesilai furtum est κλέμμα ἀκλέπτω, quod Græcis & cœlo significat, & furor.

30 Opus immortalitate dignũ.

Apelles quum vidisset tabulam à Protogene pictam quam Demetrius in bello seruarat deprecantibus Rhodijs, aliquandiu prę stupore tacitus eam est contemplatus, tandẽ in hãc vocem erupit: Ingens labor, ac mirandum opus, desunt tamen Gratiæ, quæ hoc, aliaque eiusdem auferant, atque in cœlo reponant. Eã tabulam: Protogenes nondum absolueaet.

Quum Megabyzes aliquando in officinam

Apellis venisset, cœpissetque, nescio quid de pingendi arte loqui, Apelles non ferens regē de his iudicantem, quæ non didicerat: Quam diu, inquit, silebas, omnes te ob aurū, purpuram, ac diadema venerantes, magnum uirū esse putabant: nunc pueri mei, qui colores te runt, ob inscitiam te rident. Plinius pro Megabyze poni Alexandrum Magnum.

De arte artifex.

32 Pictori parum perito de celeritate glorianti, & ostensa tabula dicenti hanc modo pinxi: Etiamsi tacuisses, inquit Apelles, res ipsa loquitur, ꝙ eam ex tempore subito pinxeris.

Celeritas inepta.

33 Apelles quum Laidem adhuc virginem vidisset ex Piræo ferentem aquam, admiratus insignem formam, duxit illam in conuiuium sodalium. Cæterum irrisus ab illis, ꝙ pro meretrice uirginem adduxisset in cōuiuium: Ne miremini, inquit, ego eam alo, ut aliquando fruar. Nam priusquam totum excesserit triennium, eam formosam reddam.

Spes boni futuri.

34 Idem dicere solet sibi cum Protegene omnia esse paria, aut illi etiam meliora, uno se præstare, quod ille manum de tabula nesciret tollere: Sentiens Protogenem peccare nimia diligentia, quam morosam appellant, quæ frequenter officit, non pictori tantū, sed & oratori. Huic uitio affinis fuit vir eximiè doctus Paul. Aemilius Veronensis, qui sibi nūquam satisfaciebat, sed quoties recognoscebat sua, mutabat pleraque: diceres opus non correctum: sed aliud: idque subinde faciebat. Quę res in causa fuit, ut citius elephanti pariant, quam ille quicquam edere posset: Nam historiam, quam edidit, plus quam triginta annis habuit præ manibus. Et suspicor huc adactū, ut euulgaret.

Morosa diligētia.

35 Nunquam tam occupatus fuit, vt diē præ-

Artis exercitatio.

termitteret, in quo nihil omnino pingeret artem exercens. Vnde subducens sese a negotijs dicere solet, Hodie nullam lineam duxi. Quæ uox abijt in prouerbium, de quouis officio prætermisso.

36 Idem tabulas in pergula proponere solet, postque eas latitans, quod prætereuntes reprehenderent, auscultabat Sutor quidam reprehendit, quod in crepidis pauciores una intus fecisset ansas. Tulit hoc tacitus Apelles postridie quum idem circa crus aliquid notaret. Apelles indignatus prospexit, denuncians illi, ne sutor ultra crepidam iudicaret. Quod & ipsum in prouerbium uenit.

Iudicare de arte aliena.

37 Protogenes Rhodi uiuebat. Eò Apelles uidendi eius gratia profectus est continuoque petit officinam in qua tabulam magnæ amplitudinis in machina aptatam picturæ, anicula quædam custodiebat. Ea Protogenē negauit esse domi, rogauitque a quo quæsitum diceret reuerso: Ab hoc, inquit Apelles, arreptoque peniculo lineam ex colore duxit, summæ tenuitatis, per tabulam. Reuerso Protogeni quæ gesta erant, anus indicauit. Ac lineam ille contemplatus, continuò dixit, Profecto Apelles Rhodum uenit. Nec enim in alium cadit tam absolutum opus. Mox induxit alio colore lineam illa subtiliorem, anuique mandauit, ut si rediret hospes, diceret ostensa linea, hic est, quem quæris. Reuersus Apelles & uinci erubescēs, tertio colore linea secuit nullum relinquens amplius subtilitati locum. Protogenes uictum se cōfessus in portum deuolat, hospitem quærit, domumque ducit uictus uictorem. Ex minimo uestigio artifex agnoscit artificem.

E linea iudicare.

38 Agatharchus pictor sese iactabat de pingendi

gendi celeritate, quum Zeuxis diutius immoraretur operi. & Zeuxis respondit: Ea quæ citò fiunt citò perire: contrà quę paulatim exactu cura absoluerentur, ætatem ferre. Iuxta Valerium ita respondit, Diu pingo, quia pingo æternitati. Citò nata, citò pereunt, diu elaborata ferunt ætatem. Beta citò nascitur, buxus paulatim.

Citò nata nō durāt.

39 Zeuxis certamen artis exercuit cum Parrhasio. Quum enim Zeuxis tā scite effinxisset vuam, vt in scenam aues aduolarent, Parrhasius detulit linteū pictum, ita veritate representata, vt Zeuxis alitū iudicio tumēs. flagitaret tandem remoto linteo ostendi picturam. Mox intellecto errore: Vicisti, inquit, Parrhasi. Nam ego aues fefelli, tu artificem. Rari candoris inter artifices exemplum.

40 Imitatio.

Idem postea pinxit puerum vuas ferētem, ad quas cùm aues aduolassent, processit iratus operi. Vuas, inquit, melius pinxi, quā puerum. Nam si consummassem, aues puerum timere debuerant. Ingenuitatis exemplum. At aues viderunt in puero nullum esse motum. itaque aut mortuum, aut dormientem arbitraræ sunt.

41 Superuacua.

Scopas Thessalus statuarū artifex, demirāti quur in ædibus suis tantum haberet rerum superuacanearū & inusitatarum: Immo his, inquit, superuacaneis fęlices sumus ac beati, non illis necessarijs, Quum ea quæ sunt uitæ necessaria, sint suapte natura preciosissima, tū quia quotidiana sunt, multisque communia contemnuntur. Cęterùm quanti sint prerij, declarat extrema necessitas, quę si incidat quilibet libens omnes gemmas, aulęa, & aurū suum, uno pane commutet: cætera magis ad ostentationem pertinent, quàm ad salutem.

42 Philosophia ars.

Polycletus statuarius dicere solet, eorũ opificium esse molestissimum, quibuscunque lutum perueniret ad vngues. Plastas opinor ac figulos notans. Admonuit autem eas artes exercendas, vnde non conspurcaretur opifex. Tale nimirum est philosophiæ studium.

43 Populi iudicia.

Idem duas statuas eodem argumento fecerat, alteram ad artis iudicium, alteram ad opinionem vulgi, & ad cuiusuis prætereuntis iudicium. Ambabus perfectis admittit turbam. Prior illa quam ex arte fecerat, magnopere laudata est, altera non item. Tum Polycletus: Atqui scitote, inquit, quòd hanc quam tantopere laudatis, ego feci: eam quum vituperatis, vos fecistis. A populo factam dixit, quam ad iudicium populi fecerat. Vicit tamẽ artis species imprudentes. Si moniti fuissent, vtram ad illorum iudicium finxisset, eam prętulissent.

44 Honos artis.

Arato destinanti tyrannorum communis odio abolere tabulam insignis artificij, quæ Aristratũ in curru victorem habebat, Nealces supplex intercessit, vt opus incolume seruaretur, dicens cum tyrannis. non cum tyrannorum imaginibus belligerandum esse.

45 Diuinatio

Quum Philippus locum quendam Ithomatam non minus munitum, si prędidium imponeretur, quã erat Acrocorinthus occupasset, & sacrificio peracto per vatem ad ipsum exta essẽt delata, accepta Arato ac Demetrio Phario demonstrauit, & ipse animi dubius rogabat eos, quid exta portenderent, vtrum Messenijs locum redderet, an retineret. Hic Demetrius arridẽs: Si añum, inquit, vatis geris, locũ dimittes: sin regis, vtroq; cornu bouẽ retinebis: Peloponnesum bouis enigmate signans, quẽ facile tuereř, si duas arces pręsidio tueretur.

tur. Aratus autem rogatus a Philippo suam sententiam dicere, post diutinum silentium, hunc in modum respondit: Permalti sunt ô Philippe Cretensium montes, permulti Bœotiorum, ac Phocensium tumuli terra prominentes. Item plurimi Acarnaniorum, partim in mediterraneis partim in oris maritimis siti, qui natura munitissimi sunt: & tamen quum horum nullum ceperis, omnes tamen sponte imperata faciunt, latrones, rupes & saxa incolunt, ac præcipitijs se tuentur. Regi autem nihil beneuolentia firmius aut munitius esse potest.

46 Regum amicitia.

Philippi Arato venenũ dandum curarat, quod non repentè occideret, sed lẽta tabe consumeret. Id vbi sensit Aratis, nec inueniretur remedium, dissimulauit & ingressus cubiculũ vni tãtum ex familiaribus dixit: O Cephale, hæc sunt premia regiæ amicitiæ. Non semper tutum regibus optima dare consilia.

47

Quum ex Atheniensium socijs quidam cõtumeliæ causæ rogasset captiuum Laconem, num qui in prælio occubuissent, fuissent strenui viri: Magni profectò, inquit Lacon, faciendum fusum, sagittam sentiẽs, si strenui, ignauique discrimen nosset: Significans illic vbi res sagittis aut saxis agitur, nullum esse fortis, & ignaui discrimen: sed vbi cominus res geritur, ibi demum apparet, qui sint viri, qui non.

48 Ocium.

Turbo Adriani Cæsaris præfectus, admonitus ab eo, vt curam haberet suæ valetudinis, sibique daret vacationem a negocijs: respondit, non decere Cæsaris præfectos nisi stantes mori: Ignauum esse sentiens in lecto decumbentem expirare.

49

Idem quum adhuc nihil aliud esset, q̃ cen-

turio, & ante præfectos a Cæsare vocaretur in consilium: Turpe est, inquit, o Cæsar exclusis præfectis cum Centurione agere.

Modestè.

50 Milo Crotoniates athleta, iam senex, quũ vidisset athletas alios in curriculo sese exercentes, fertur inspexisse lacertos suos, lachrymansque dixisse, At hi iam mortui sunt. Meritò fleuit, qui fęlicitatem corporis uiribus metiebatur. Animi vigor serius senescit, si tamen senescit unquam.

Animi bona.

51 Philippides dictus ἡμεροδρόμος, quòd uno die mille quingenta stadia conficiés Lacedæmonem peruenit. Idem, ni fallor, quum uictoriam Athenienſiũ aduersus Medos in Marathone partam, senatui de pugnæ exitu solicito nunciaret: Μέγα χαίρετε, inquit, νικῶμεν, id est multum valete, vincimus. moxque expirauit.

Nuncius fidelis.

52 Persæus quum cuidam noto daret pecuniam, cautionem fecit in foro apud mensarium: Hanc diligentiam quum amicus admirãs diceret, Adeone legaliter Persææ? Scilicet, inquit, ut amanter recipiam, nec legaliter reposcam. Fit enim sæpenumero ut qui cum amico bona fide sine testibus ac syngraphis agunt, post cogantur cum eo legibus agere. Dicti nonnulla gratia est in Græcis νομικῶς & φιλικῶς.

Cautio tuta.

53 Timon Atheniensis dictus μισάνθρωπος, interrogatus quur omnes homines odio persequeretur: Malos, inquit, meritò odi, cæteros ob id odi, quòd malos non oderint. Sentiens non esse uerè probos, qui non detestantur improbos.

54 Eidem adscribunt, quod dicere solitus sit, duo præcipua esse malorum omnium elementa, auaritiam atque ambitionem. Ambitio

Malorum elementa.

bitio male profundit, quod male collegit auaritia.

55 Laus conciliat amicos.

Alexinus sophista inter ambulandum multa mala dixit in Stilpontem Megarensem: cæterum vbi qui spiam eorum qui aderãt, dixisset, Atqui ille te nuper laudauit: Per Iouẽ, inquit: vir enim optimus est, ac præstantissimus. Tam facilè ex obtrectatore factus est laudatur, non ob aliud, nisi quòd ab eo laudatus esset.

56 Senectus uirilis.

Gorgias Leontinus sophista, centesimum septimum agens annum, rogatus quare tamdiu uellet in uita manere, Quia nihil, inquit, habeo, quod accusem senectutem.

57

Socrates dicitur eum execrari solitus, qui primus utilitatem a natura seiunxisset: Naturam appellat honesti rationem homini a natura insitam.

58 Malũ dissimulatum.

Philotinus medicus cuidam ostendenti digitum exulteratum, quum epar haberet tabidum: id enim ex colore deprehendit: Non est tibi, inquit, ò bone, periculum ab unguiũ uitio. Idem ferè fit ab hominibus, ut de leuioribus malis quærantur, grauiora dissimulent.

59 Voluptas.

Archita Tarentinus Pythagoricus dixit, nullam pestem capitaliorem hominibus a natura datam, quam uoluptatem. Ex hoc.n. fonte prodit, quicquid est in hominum uita scelerum & calamitatum.

60 Frugalitas.

Prodicus dicere solet, optimum condimentum esse ipsum ignem: Sentiens bono stomacho satis esse obsonium esse coctum. etiam si nihil accedat delitiarum.

61 Laude incorruptus.

Menedemus quum audisset, quòd frequenter ab Alexino laudaretur: At ego, iquit, illum semper uitupero, declarans se non posse

posse corrumpi laudibus, quò minus eum reprehenderet, qui reprehensione dignus erat.

62 Ab inexpectato. Cuidam qui in foro Romæ loricatus ambulabat, prætexens id se metu facere, perquàm scitè dixit Vrbius Crispius, Quis tibi sic timere permisit? Ludens ex inopinato, Expectabatur enim, vt obiurgaret hominem quod præter consuetudinem Romanam armatus incederet. At ille increpuit hominem, quòd sic timeret, quum liceret manere domi, si quid timeret.

63 Commiseratio in malis. Quidam deciderat in puteum profundum. Eum quum vidisset quispiam, commiserans hominem dixit, Miser quomodo in puteum decidisti? Tum ille, Quid refert quomodo inciderim? hoc potius agendum, quomodo hinc possim educi. Hoc refertur a Diuo Augustino.

64 Medicus quidam ægrotanti dederat pharmacum, eoque sumpto conualuit ægrotus. Euenit vt aliquantò post idem moribus recurreret: ægrotus quũ ad idẽ pharmacũ quo prius conualuerat, confugeret, nec sentiret remedium accersit medicum, admirans qui factum esset, vt eadẽ medicina, quæ prius depulisset morbum, postea magis aggrauaret. Huius rei causam sciscitanti, medicus facetè respondit, Fateor idem fuisse pharmacum, sed ideo non profuit, quia ego non dedi. Sentiens medicorum esse dare pharmaca, qui norunt quando & quomodo dandum. Quæ prosunt iuueni, nocent seni, & contrà, quæ iuuant cœlo tepido, lædunt frigido. Et hoc refertur ab Augustino.

65 Euclidi cum fratre simultas erat: is quum minitans dixisset, Dispeream, ni te vltus fue-

ro

ro Euclides contrà, Difperam, inquit, ni tibi perfuafero. Hoc dicto foluta eft fimultas, & reditum eft in gratiam.

Reconciliatio.

66 Arifto dicere folet eos ventos effe nobis moleftiffimos, qui abftrahunt pallia. Nam his contra ventos munimur. Ita grauiffimè lædunt amici, qui expifcantur arcana.

67 Gnathæna parafito quem alebat anus, erat que obefo corpore: Eleganter, inquit, ò adolefcés es affectus corpore. At ille, quod igitur futurum putas fi non fecundus in lecto dormirem: Fame, inquit Gnathæna, periffes: fubnotans illum vetulæ concubitu ali. locus eft ab inexpectato.

Ab inexpectato.

68 Eadem quum Paufanias quidam nomine Laccus, faltans in cadum incidiffet, Laccus, inquit, in cadum incidit: Nam Græci laccum vocant quod nos lacum. Cadus in lacum incidere folet, lacum in cadum incidere abfurdum eft.

A noie:

69 Eadem quum quidam vini paulum infudiffet in pfycterium, id eft vafculi genus refrigerando uino paratum, diceretque. Hoc vinum fedecim annorum eft: Pufillum eft, inquit, pro tot annorum ętate. Hoc ipfum afcribitur Phrynæ.

Parfimonia.

70 Eadem quum in conuiuio duo adolefcentes pro ipfa inter fe pugnarent, uictum ita cõfolata eft, Bono animo fis puer, non enim eft certamen coronarium, fed argentarium: Sentiens in alijs certaminibus uictorem ferre coronam, hic victori numerandam pecuniam, ut melior fit conditio victi quam uictoris.

Certamen argẽtariũ.

71 Eadem ei qui filiæ ipfius minam dederat, nec poftea quicquã adferebat ipfi, nihilominus folito more ad eam uentitãs: Heus, inqt puer, num putas te, quẽadmodũ femel data,

Petax meretrix.

mina

mina ad Hippomachum pædo tribam, ita semper ad me commeaturum?

72 *Conuiuia vltroneus.* Eadem adolescenti qui sua sponte venerat ad conuiuium, præbibit his verbis: Cape, inquit superbe: quum ille commotior dixisset, Qui superbus? Imo, inquit Gnathæna, quis te superbior, qui nec vocatus venias? Iocus est ex ancipiti: nec vocatus venit, qui non uocatus venit, quod est impudētia: & nec vocatus venire dicitur, qui vocatus venire recusat, qđ est supurbiæ.

73 Eadem a duobus conducebatur quorum alter erat miles, alter mastigias seruus. Milite verò per contumeliam illam appellante lacum: An, inquit, quia duo amnes in me influūt, Lycus & Eleutherus: Lyeus & Eleutherus fluuiorum nomina sunt, sed illa allusit ad seruum amatorem & liberum. Lupus esurit, liber arrogans est.

74 *Ab inexpectato.* Nico Meretrix, cui cognomen erat Capra, parasitum quempiam obuium habens a morbo gracilem: Quam macilentus, inquit. Quum is respondisset, Quid me putas triduo comedisset? Aut lecythum, inquit, aut soleas. Parasius sentiebat se nihil aut minimum edisse, illa respondit quasi de cibi genere interrogata.

75 Callistion cognomento Ptochelena, quum a quodam esset conducta seruo, isq; quoniam æstiuo tempore nudus accumbebat, ostenderet in corpore notas plagñ. Vñ, inquit, illa miser? quumq; is dixisset se puerum iure fuisset pfusum: Tum illa. Nimirum vitulino: Sentiēs esse flagrorū vestigia. Ex carnib. vitulinis coq faciunt ius, ex pelle vitulorum fiūt lora.

76 Thais glorioso cuidam amatori, qui cùm multa pocula sumpsisset cōmodato, diceret

se

se velle illa confringere, aliaque parare: Perdes, inquit, quod cuique proprium est. Ambiguò sermone notans esse commodatitia. Poterant autem intelligi, si conflentur, perire quod cuique poculo proprium est.

Ex ambiguo.

Lais Corinthia cuidam amatori, qui misso sigillo, iubebat illam venire. Non possum inquit, lutum est. Olim terræ genere signabant, at illa lutum esse dixit, quasi ob lutum viarũ non posset accedere. Luteum sigillum nihil morabatur, argentum quærebat.

77 Ex ambiguo.

Eadem Myronem salsissimè repulit, sed præstat hoc Ausonij verbis referre.

Canus rogabat Laidis noctem Myron,
Tulit repulsam protinus.
Causamq; sensit, & caput fuligine
Fucauit atra candidum
Idemq; vultu, crine non idem, Myron
Orabat oratam prius.
Sed illa formam cum capillo comparans,
Similemq; non ipsum rata,
Fortasse & ipsum, sed volens ludo frui,
Sic est adorta callidum:
Inepte me quid me quod recusaui, rogas?
Patri negaui iam tuo.
Hoc videtur imitatus Imperator.

Leontium, quoniam ipsa cum amatore discumbente, ingressa est Glyceria, & amator ad hanc videbatur proclivior, sedebat mœsta. Hanc quum notus quispiã appellasset, dicens: Quur mœres Leontium? Vterus, inquit, mihi dolet. ὑστέρα Græcis uterum siue uuluam sonat, & eadem vox sonat, posterior: Significabat autem posteriorem Glyceram, magis placuisse, idq; sibi dolere.

78

Adolescens quidam in Aegypto deperibat in Theonidem meretricem: quumque illa pete-

peteret ingentem mercedem, tandem adolescens somniauit se rem habere cum ea, atque ita liberatus est amore. Petit illa mercedē. Negāte iuuene itum est ad iudicem. Bocchoris pronunciat, vt iuuenis in vasculo adferret tātum pecuniæ, quantum illa postularat. Iubet adesse meretriculam, & umbra frui pecuniæ circumlatæ. Hoc iudicium Lamia velut iniquum reprehendit. Iuuenis somnio liberatus est inquit, ab amore: at umbra pecuniæ non exemit Theonidi pecuniæ amorem.

79 Vetula amata.

Phryne iam anus dixit, A multis fœcem emi, propter vini gloriam. Sentiens multos ideo secum congredi, ut gloriari possent, cum Phryne rem habuisse. Sicut vini magni nominis etiam fex emitur, ut iactare possint se tale vinum habere domi.

80 Fucata.

Eadem ætate florens in conuiuio cui complures aderant fœminæ, quum iuxta morem ioci conuiuialis, quod vnusquispiam faceret, idem omnes facere cogerentur; prior manū bis aquæ immersam admouit fronti. Quoniam autem omnes erant fucatæ, aqua per lituram fucorum defluens, rugatum specie vltus omnium deformabat; quum ipsa interim Phryne, quæ naturali forma pollebat, speciosior etiam appareret diluta facie.

81 Pretiū expugnat.

Quum amatores, quoniam gratis non admittebantur, Phrynæ domum expugnaturi, vectes, ligones, & balistas admouerēt, Phryne prodit. Quum ista, inquit, haberetis domi, quin potius afferebatis pretium? Sentiens ita facilius expugnaturi meretricum ędes, dando quàm fodiendo.

82 Callide.

Phryne Praxitelē à quo deamabatur, rogābit, vt ex operibus quòd haberet pulcherrimum sibi donaret. Promisit quidem amans,

sed

ſed illa ſenſit artificẽ diſſimulare, quod eſſet optimum. Itaque ſubornauit ſeruum, qui Praxiteli in foro ſua vendenti nũciaret incendiũ in officinam incidiſſe, ac pleraque illius opera conflagraſſe non tamen omnia. Praxiteles exclamauit, nihil ſibi relictum, ſi Satyrum & Cupidinem flamma corripuiſſet. At Phryne occurrens, iuſſit illum bono eſſe animo, nihil enim triſte accidiſſe. Sed hoc commento deprehendit in quod opus ille plurimum artis contuliſſet & Cupidinem abſtulit.

83 Phryne cuidam iuueniliter iactanti, quòd multas haberet, ſe ſtudio triſtem exhibebat ac roganti cauſam; Ob hoc ipſum iraſcor, inquit, ꝙ multis inuolutus fueris: de plagarum notis ſentiens, quas in illius corpore deprehendit. erat enim ſeruus, at ille gloriabatur de puellis, quibus potitus fuerat.

84 *Amator blandus.* Eadem auaro cuidam amatori, blandienti dicentique, Tu Praxitelis Venuſcula es: Et tu, inquit, Phidio Cupido Blandimentum blandimento penſas: & obiter auaritiam homini cupido exprobrans. Nam Phidias a parſimonia nomen habere uidetur.

85 Eadem cum inſidiaretur pudicitiæ Xeocratis, & in eaſdem ędicnlas ab illo eſſet admiſſa, ac precibus tandem impetraſſet, ut lectuli partem, qui illic vnicus erat, ipſi concederet: reuerſa ad illos, qui eam ſubornauerant, ac rogata, quid profeciſſet. Ego, inquit, à ſtatua redeo, nõ à viro. Id elegantius narrat Valerius Maximus. Facta cum adoleſcentibus, vt Xenocratem ad coitum ſolicitaret: ipſe in illius proLe poti lectulum coniecir, poſtridie quum adoleſcentes exprobarẽt: quod tam formoſa puella poti ſenis animum pelliccere, non potuiſſet pactũq; uictoriæ ptium ſia

gita-

gitarent facere elusit, dicens, se de homine, non de statua tum illis pignus posuisse.

86 Ab inexpectato.
Lamiam meretricē Demetrius rex adamabat parum sobriè. Ea quum iam senescens in conuiuio tibijs cecinisset. Demo quę & Mania dicta est, interrogata à Demetrio, quid uideretur Lamia: Anus, inquit: aliud respondēs atque expectabat rex. Nam ille sciscitabatur, quam scitè uideretur canere.

87
Rursus appositis bellarijs, quum rex diceret, Vides quàm multa mihi mittat Lamia: Plura, inquit, tibi mittentur à matre mea, si velis cum ea domire: Notans anus solere donare ijs, à quibus subiguntur.

88 Mundus matrona.
Anicula Theophrasto licitanti quidam, idque admodum Atticè: Hosdes, inquit, nō uendo tanti. Notans illum, quasi nō esset Attious natura, qui supra modum affectaret Atticismum. Id enim solent hospites, dum in aliena lingua uolunt videri diserti.

89 Affectatio
Phocionis cognomento Probi uxor dicere solebat, suum mundum esse præclara gesta mariti. Ita frugalitatem suam excusauit alijs matronis obijcientibus, quod parum pro dignitate culta esset.

90
Quum Cyprij aduersus Astyagen Medorū regem infęliciter pugnassent, mulleres in urbem fugientibus obuiam ierunt, ac nudatis ventribus, Quo, inquiunt, ignauissimi ruitis? An nescitis uos hoc iterum lucrare nō posse, vnde semel naturæ lege egressi ruistis? Inuerso ordine matres animant mares, quæ solent a periculis auocare.

91 Animosè.
Poppea quæ prius adultera Neronis, Mox repudiata Octauia, mariti potens facta, subornauit quendam ex Octauiæ ministris, qui ei seruilem amorem obijceret. Ancillis Octauię

ad

ad quæstiones pertractis, quædam cruciatu victæ falsis annuerant, quædam perstiterunt dominæ suæ sanctitatem prædicentes. Et his una instanti Tigillino respondit, castiora esse Octauiæ muliebria, quam os eius: Significans illum esse fellatoribus obsequentem, aut connilingum.

91 Pudicitia matronalis.

Chiomata Orthiagontis uxor, quum misso pretio a suis reduceretur, ac tribunus illam officij gratia ad flumen prosequeretur, clam mandauit uni seruorum, ut Romanum illum se prosequentem occideret. Id ubi factum caput præcisum sub veste tectum ad maritũ detulit, & ad illius pedes abiecit, marito admirante, dicenteq; num præclarum duceret seruare fidem? Præclarum, inquit: sed hoc præclarius, vnum duntaxat, qui mecum concubuerunt, viuere. Fœmina aliquanto prudentior Lucretia quæ non sua, sed stupratoris nece testata est suam pudicitiam.

92 Pudica uxor.

Canna Sinorito Galatæ nupserat. Eam Synorix iuuenis præpotens adamabat, & clam interfecto Sinorito, de nuptijs Cannam solicitare cœpit. Illa quo coniugis mortem vlcisceretur, dissimulauit dolorem, & coniugij spem præbuit. Tandem Synorigem ad se venire iubet in templum Dianæ, cui erat dicata, quasi vellet hanc esse coniugij testem: & astans altari, ceu Deæ libatura e poculo bibit toxicum, moxque tradidit Synorigi: qui simul, atque reliquum ebibisset, venerata Deam: Te, inquit dearum præstantissima testor, me huius tantum diei gratia hactenus Synorito fuisse superstitem.

93 Iouis filius.

Olympias Alexãdri mater, indignè ferens, quod Alexander pateretur se dici filium Iouis: Non desines, inquit, Alexander me Iu-

noni inuisam facere. Solent enim vxores extremo odio persequi pellices.

94 Eadem quum accepisset Alexandrũ filiũ, vt alij, Philippum maritum adamare fœminam, a qua putabatur amatorijs venenis corruptus, accersiuit ad se mulierem: quũq; præter insignem formam comperisset in ea mores liberales, & ingenium egregiè dextrum: Valeant, inquit, qui te insimulant veneficij. Nam tute quidem pharmacum in te ipsa, ac philtrum habes.

Mores pro philtris.

95 Eadem quum accepisset adolescentẽ quendam aulicum duxisse vxorem, elegantem quidẽ forma, sed parum fama secũdæ: Ille, inquit, non sapit, qui vxorem oculis, non etiam auribus duxerit. Forma cernitur oculis, fama auribus deprehenditur. Quidam autem, nec auribus, nec oculis, sed digitis ducunt, solam spectantes dotem.

Bona fama.

96 Ithaphernis vxor, Dario permittente, ut unum è suis eligeret, cuius vitam sibi donari vellet, fratrem elegit demirante rege: causamque sciscitante: Alius, inquit, maritus, alij liberi, si deus volet, possunt contingere: alium fratrem parentibus vita defunctis non est qui sperem.

Frater marito potior:

97 Cornelia Gracchorum mater, quum Campana matrona illius hospitio utens ornamenta sua quibus illud sæculũ nihil habebat pulchrius, ipsi ostenderet, traxit eam sermone donec liberi redirent è schola: Tum. Et hæc, inquit, ornamenta mea sunt: Sentiens matronæ nihil esse pulchrius, neq; preciosius, quam liberos habere rectè educatos.

Matronæ ornamenta.

98 Omnibus Dionysio tyranno exitiũ imprecantibus, vna fœmina anus quotidie diluculo Deos comprecari solet, ut esset incolumis sibiq;

In deterius.

ſibique ſuperſtes: accita a rege mulier, rogata eſt, vnde tanta in regẽ beneuolentia: Quoniã, inquit, quum puella eſſem, & grauem tyrannum haberemus, optabam mortem illius: Eo interfecto deterior arcem occupauit. Et huius exitium optabam. Nunc quum te habeamus, ſuperioribus etiam grauiorem, vereor ne ſi tu pereas, ſuccedat etiam deterior, eoq; caput meum pro tua ſalute deuoueo. Tam facetam audatiam Dionyſius punire erubuit.

99 Tyranni ſpecies.

Cuculo minores auiculas percunctanti, quur ipſam fugerent: Quoniam, inquiebant, ſuſpicamur te aliquando futurum, accipitrẽ. Coccyx enim ſpecie non multum differt ab accipitre. Cauendum ab his, qui tyrannidis ſpeciem moribus edunt. Hoc ad Lyſiadem Plutarchus commodauit in vita Arati.

APOPHTHEGMATVM PRAEFATIO.

APVD priscos illos, non Graecos modò, uerumetiam Latinos, actoribus, ac patronis causarum forensium certus aquae modus per clepsydras infundebatur, ne superuacanea uerborum copia quum iudicibus taedium adferrent, tum ipsi etiam causae officerent, denique alijs agere uolentibus aditum praecluderent. At non idem fieri solet in Philosophicis orationibus, in quibus tamdiu proferendus est sermo, quamdiu auditor alacriter haurit ea, quae dicuntur praesertim si quae dicuntur, conferunt, uel ad liberalem eruditionē, uel ad bene beataque uiuendum: Itaque per quam elegan er Plato Antisthenem prolixius differentem admonuit his uerbis: Videris, inquit, ignorare, quod orationis modus non est is, qui dicit, sed is, qui audit, sic & Carneades quum esset in disserendo uocalior, admonitus est a gymnasij Principe, ut uocem moderatius promeret: sed quum ille a gymnasiarcha peteret, ut sibi praescriberet modum, sanè quam appositè respondit: Isthuc quod a me petis, rectius sumes ab auditoribus. Iam uidemus quosquam non clepsydris, sed clepsammidis metiri conuiuium. Hoc ut fateor ad frugalitatis disciplinam utiliter fieri, atque etiam necessario, duntaxat apud eos qui nesciunt unquam a mensa surgere, nisi hirundinum ritu sic distenti, ut tantum non crepent, ac dissiliant: ita non conueniret opinor ei qui lautos, & elegantes homines suauiter excipere uellet: sed hunc oporteret apparatus modum a conuiuarum erexi petere. At ego in hoc argu-

argumento conuiratoris personā indui, ac postea quā cœna tot instructa missibus, quot actus permittūtur comœdia, secundas mensas non omnino ieiunas adieceram, mihi videbar sic egisse partes meas, ut si non Lucullus quispiam, certe mundus ac lautus ἑστιάτωρ uideri possem, atque adeò metuebam, ne apud fragilitatis amatores citius luxuria quàm sordium crimen incurrerē. Verùm simul atque prodijt opus, tanta auiditate distractum est, ut protinus a typographo cœperit efflagitari denuo: siue hic est argumenti siue, quod magis arbitror, tuus ornatissime princeps genius: quem confidimus non solùm ditioni tuæ, sed & studijs fore fælicem. Itaque prioribus sex libris recognitis, & auctis adiecimus duos, quos tu vel post cœnium vel portenta, siue ἐπιδορπίσματα, si libet, uocare poteris, ne a conuiuij metaphora recedamus

Vale.

APOPHTHEGMATVM LIBER VII.

Thaletis Milesij.

1 Paucilo-quium.

HAEC præcipuè celebrãtur: Multa verba nequaquã arguunt sapiẽtem opinionẽ. Græcis carmẽ esse videtur: Ουτι τὰ πολλὰ ἔπη φρονίμην ἀπεφήνατο δόξαν. Sapiens enim non nisi quũ res postulat, nec pluribus vtitur verbis, quàm opus est. Quemadmodum Deus omnium sapientissimus sermonis est parcisimi.

2 Vnum eximium.

Vnum quiddam diuinũ & egregium, vnũ quiddam præclarum elige. Solues.n. hominũ loquacium linguas, sine fine garrientes, ἀπεραντολόγυς, quod interpres miror quare reddidit, non paucorum. Satius est ad parandã honestam famam, vnũ quiddam insignẽ ꝓdicere, q̃ diuinare de friuolis aut quibuslibet: Sapiens. n. vates est optimus. Et præstat vno opere edito, sed egregio, parare famam eruditionis, q̃ minus accurate scribere de sigulis.

3 Aenigmata.

Rogatus quid esset omnium vetustissimũ respondit, Deus. Quur ita ἔστι ἀγένητος, hoc est, nunquam esse cœpit. Quid esset pulcherrimum, ait, Mundus: est enim opus Dei, quo nihil est pulchrius. Quid maxmum, Locus. Capit.n. omnia. Quid velocissimum, Mens. discur-

discurrit enim per vniuersa hominis cogitatio. Quid robustissimum. Necessitas, siue fatum. Superat enim omnia. Quid sapientissimum. Tempus. Nam inuenit omnia, hęc ænigmatum instar habentur.

Dicebat nihil interesse inter vitam, & mortem, ob id opinor, quod vtraque res æquè esset secundum naturam, nec mortem malā esse magis quam natiuitatem. Cuidam verò obrepenti: Quur, igitur, inquit, tu non moreris? salsè respondit. Ob hoc ipsum, quia nihil refert. Potius enim habetur, quod accersitur.

4 Argutè.

Percunctanti vtrum fuisset prius, nox an dies: Nox, inquit, vno die fuit prior. Elusit ineptum percunctatorem. Si nox vno die præcessit diem, dies igitur fuit ante noctem. Nox enim finis est diei.

5 Salsè.

Rogatus num lateret deos homo iniustè agens, respondit. Ne cogitans quidem. Significans Deo nihil omnino esse occultum.

6 Deus omnium conscius.

Adultero sciscitanti, an abiuraturus esset adulterium: Non est, inquit, periurium adulterio peius: Significans illum stultè dubitare de peierando, qui facinus periurio par non dubitasset committere. Eoque in atrocibus sceleribus nihil ponderis habet iusiurandum. Quisquis enim audet dare venenum, audebit, & cum periurio inficiari.

7 Grauiter.

Percunctanti quid esset difficile: Seipsum, inquit, nosse. Atqui hoc vulgus putat esse facillimum. Aliena rectius perspicimus, quā nostra, & sibi quisque adulator est.

8 Sapiēter.

Rogatus quid esset facile: Alterum, ait, admonere. Oēs recta consilia ægrotis damus, interpres perperam vertit, ab alio moneri, quū sit ἄλλῳ ὑποτίθεσθαι, hoc est, alteri dare

9 Admonitio facilis.

consilium: quis enim est tam stupidus, qui nō admoneat alium? sibi pauci consulunt.

10 Potiri dulce. Sciscitanti quid esset dulcissimum: Potiri, inquit. Nā ea demū delectāt, q̄ cōtingūt expetita. Quæ vltro objiciūtur, nō perinde iuuant.

11 Patientia. Rogatus quo pacto quis facillimè ferret infortunium suum: Siquis, inquit, videat hostes maioribus malis obnoxios. Quidam ex contemplatione fęlicitatis alienæ, suam calamitatem exasperant.

12 Sapiēter. Interrogatus quo pacto quis optimè iustissimeque viueret. Si, inquit, quæ in alijs reprehendit, ea ne faciat ipse. In alienis enim erratis perspicaces sumus, ad sua quisque lusciosus est.

13 Fœlicitas vera. Percunctanti quis esset fęlix: Qui corpore, inquit, sanus est, animo eruditus, siue castigatus. Cupiditates. n. animorum morbi sunt.

14 Amicitia. Dicebat amicorum absentium æquè, ac prę sentium oportere meminisse. Amicitia enim est animorum coniunctio, quos non dirimit locus. Multi non amant, nisi tantisper dum vident.

15 Animi cultus. Non esse fucandam faciem, sed animum honestis studijs exornandum, quod hæc forma veros conciliet, ac perpetuos amicos.

16 Lucrū dānosum. Vetuit per iniuriam ditescere: Quod lucrū fraude partum damnum sit non lucrum.

17 Arcana nulli committenda. Μὴ διαβαλλέτω σε λόγος πρὸς τῦς πίστως κεκοινωνηκότας. Id ita vertit interpres: ne te in ius vocet sermo contra coniunctos tibi, ac socios dictus. Ego magis arbitror Thaletem admonere ne quid amicis quibus fidimus, committamus, quod si effutiant, pariat nobis infamiam.

18 Pietas in parentes. Quale, inquit, præmium rependeris parentibus tuis, tale a liberis tuis expecta.

Dixit

Dixit facillimum esse philosopho ditari si vellet. Idq; tali facto probauit. Omnē oleam antequam florere cepisset in agro Milesio coemit. Animaduerterat enim præscientia quadam olearum vbertatem fore. Hoc pacto os obturauit, qui iactabant in philosophis paupertatē non esse virtutis, sed necessitatis. Huius meminit Cic. lib. de Diuin. 1.

19 Prouidentia.

SOLON SALAMINIVS.

Quum Pisistratus occuparet Remp. resque videretur ad manifestam spectare tyrannidem, neq; quisquam auderet illius conatibus obsistere, ipse productis armis, & ante ædes positis, cœpit inclamare ciues: at vbi Pisistratus ad illum mitteret, qui percunctaretur, qua re fretus hoc auderet. Senectute, inquit. Alios senectus reddit formidolosiores, illi conciliauit audaciam, quod parum vitæ superesset, etiam si nullus occideret. Ita Plutarchus in commentario, an seni sit gerenda respubl. Diogenes Laertius rem aliquanto fusius narrat.

1 Senectus audax.

Postquam vidit rerum summam esse penes Pisistratum, arma deposuit ante curiam, dicens: O patria tibi, & dictis, & factis sum opitulatus. Hoc pacto testatus sibi non defuisse voluntatem consulendi reip. in Aegyptum nauigauit.

2 Pietas in patriam.

A Crœso interrogatus, an quem vidisset ipso beatiorem. Tellum nominauit Atheniensem, priuatum hominem, sed qui relictis liberis, ac nepotibus bene institutis, fœliciter obijsset diem. Interrogatus dein cui post illum tribueret fœlicitates elogium, Cleobin, & Bitum Argiuos fratres nominauit, qui cum summa pietatis laude defuncti fuerant. Indignatus rex, Nullo igitur loco me ponis? Ego

3 Ante mortem nemo beatus.

Ego, inquit Solon, facilè confiteor te regem opibus,& imperio florentem:beatum non appellarim prius,quam fœliciter hanc vitam absolueris. Refert Herodotus in primo.

4 Sumptus inutiles. Præmia decreta his, qui in Olympijs, aut Nemeis vicissent,contraxit,eaque maiora decreuit ijs,qui in bello pro patria fortiter occubuissent: dicens illos, & dum exercentur, magnis impendijs exerceri: & si vicerint, magis aduersus patriam, quam aduersus hostes coronari: quum senuerint, ad nihil vtiles euadere, haud aliterquam detrita pallia, vt nec bello sint vtiles,nec gerendæ Reipub. accommodi.

5 Leges. Huic attribuunt, & illud longè celebratissimum, leges aranearum telis esse similes: quãquam idem, & alijs adscribitur, nominatim Anacharsidi.

6 Amicitia principũ. Illud argutissimè dixit, tyrannorum amicos calculis supputatorijs esse simillimos: qui vt arbitrio supputantis ponuntur, interdum valent multa millia, interdum minimum, interdum nihil.

7 Grauiter. Rogatus quamobrem nullam legem tulisset in parricidas: Non expectabam, inquit, hoc scelus vnquam in hac ciuitate posse committi. Quod illa immania non existant, nisi vbi luxus regnat, nec vlla est legum reuerentia.

8 συμπάθεια. Interrogatus, qui fieri posset, vt quam minimum iniuriarum existeret inter homines: Si, inquit, qui iniuria affecti non sunt, æquè doleant, atque hi qui affecti sunt: Quisquis enim violat leges, non vnum ciuem lædit, sed totam Remp. quod quidẽ in ipso est. At nunc dum alijs læsis, aut quiescimus, aut gaudemus etiam, impunitas improborum auda-

daciam in plurimos inuitat.

Dicebat opulentiam esse matrem saturitatis, saturitatem ferociæ ac violentiæ. Diuitias comitatur luxus, luxus exit in tyrannidem, dum fœnum migrat in cornua. — 9 Diuitiæ.

PITTACVS MYTILENAEVS.

Huic tribuitur illud decantatissimum, Dimidium plus toto. — 1 Modus.

De eodem memorant exemplum clementiæ vix credibile. Tyrrheum Pittaci filiũ Cumis in tonstrina sedentem, faber quidã ærarius impacta securi occidit Cumani homicidam vinctum miserũt ad Pittacum, vt de eo suppliciũ sumeret. At ille cognita causa dimisit hominem dicens, innocentiã esse potiorem pœnitentia. Sentiens vtilius esse cõdonare, q̃ meminisse iniuriæ & ulcisci. Sunt qui referãt homicidã ab Alcæo fuisse dimissum, cũ hoc elogio, Melius ẽ ignoscere q̃ punire. — 2 Clemẽter

Legem tulerat, ut qui per temulentiã sceleris aliquid commisissent, duplo plecterentur: Solet enim vulgus hominum ebrietatis obtentu crimen extenuare. Id eo factum ferunt, quod insula vino abundaret. — 3 Ebrietas.

Crœso percunctanti qđ esset maximũ imperium, inquit, ποικίλυ ξύλυ, i. Varij ligni, leges innuens. Nam olim in tabulis ligneis leges inscribebantur. Porrò vbi summa est legum autoritas, ibi est minimum tyrannidis. — 4 Legũ autoritas.

Probabat victorias citra sanguinem partas: nã magno ciuiũ cruore emptas, hoceſt, Cadmeas, vt vocãt, nõ existimabat esse victorias. — 5 Victoria incruẽta.

Huius est illud πολυτελ'λντον. Aequalem ducito. quum ipse domi haberet opulentiorem, ac proinde morosam & imperiosam. — 6 Cõiugiũ Par.

BIAS.

Ego, inquit Solon, facilè confiteor re regem opibus,& imperio florentem:beatum non appellarim prius,quam fœliciter hanc vitam ab solueris. Refert Herodotus in primo.

4 *Sumptus inutiles.* Præmia decreta his, qui in Olympijs, aut Nemeis vicissent,contraxit,eaque maiora decreuit ijs,qui in bello pro patr ia fortiter occubuissent:dicens illos, & dum exercentur, magnis impendijs exerceri: & si vicerint, magis aduersus patriam, quam aduersus hostes coronari: quum senuerint, ad nihil vtiles euadere, haud aliterquam detrita pallia, vt nec bello sint vtiles,nec gerendæ Reipub. accommodi.

5 *Leges.* Huic attribuunt, & illud longè celebratissimum,leges aranearum telis esse similes: quãquam idem, & alijs adscribitur, nominatim Anacharsidi.

6 *Amicitia principũ.* Illud argutissimè dixit, tyrannorum amicos calculis supputatorijs esse simillimos:qui vt arbitrio supputantis ponuntur, interdum valent multa millia,interdum minimum,interdum nihil.

7 *Grauiter.* Rogatus quamobrem nullam legem tulisset in parricidas: Non expectabam, inquit, hoc scelus vnquam in hac ciuitate posse committi. Quod illa immania non existant, nisi vbi luxus regnat, nec vlla est legum reuerentia.

8 *συμπάθεια.* Interrogatus, qui fieri posset, vt quam minimum iniuriarum existeret inter homines: Si, inquit, qui iniuria affecti non sunt, æquè doleant, atque hi qui affecti sunt: Quisquis enim violat leges, non vnum ciuem lædit, sed totam Remp. quod quidẽ in ipso est. At nunc dum alijs læsis, aut quiescimus, aut gaudemus etiam, impunitas improborum auda-

daciam in plurimos inuitat.

Dicebat opulentiam esse matrem saturitatis, saturitatem ferociæ ac violentiæ. Diuitias comitatur luxus, luxus exit in tyrannidem, dum fœnum migrat in cornua. — 9 Diuitiæ.

PITTACVS MYTILENAEVS.

Huic tribuitur illud decantatissimum, Dimidium plus toto. — 1 Modus.

De eodem memorant exemplum clementiæ vix credibile. Tyrrheum Pittaci filiũ Cumis in tonstrina sedentem, faber quidã ærarius impacta securi occidit. Cumani homicidam vinctum miserũt ad Pittacum, vt de eo suppliciũ sumeret. At ille cognita causa dimisit hominem dicens, innocentiã esse potiorem pœnitentia. Sentiens vtilius esse cõdonare, q̃ meminisse iniuriæ & ulcisci. Sunt qui referãt homicidã ab Alcæo fuisse dimissum, cũ hoc elogio, Melius ẽ ignoscere q̃ punire. — 2 Clemẽter

Legem tulerat, ut qui per temulentiã sceleris aliquid commisissent, duplo plecterentur: Solet enim vulgus hominum ebrietatis obtentu crimen extenuare. Id eo factum ferunt, quod insula vino abundaret. — 3 Ebrietas.

Crœso percunctanti qđ esset maximũ imperium, inquit, ποικίλυ ξύλυ, i. Varij ligni, leges intuens. Nam olim in tabulis ligneis leges inscribebantur. Porrò vbi summa est legum autoritas, ibi est minimum tyrannidis. — 4 Legũ autoritas.

Probabat victorias citra sanguinem partas: nã magno ciuiũ cruore emptas, hoc est, Cadmeas, vt vocãt, nõ existimabat esse victorias. — 5 Victoria incruẽta.

Huius est illud πολυτελὴς ἄντον. Aequalem ducito. quum ipse domi haberet opulentiorem, ac proinde morosam & imperiosam. — 6 Cõiugiũ Par.

BIAS.

BIAS PRIENAEVS.

1 Liberè. Quum ingenio suo patriam suam obsidione liberasset, rex Alyartes intellecta viri prudentia, protinus eum ad se accersiuit at is respōdit, ἐγὼ Ἀλυάττῃ κελεύω κρόμμυα ἐσθίειν, i. ego Alyattem iubeo cœpas edere: quod pinde est ac si dixisset, iubeo illum plorare extremum Regis contemptum professus.

2 Liberè. Euenit, vt cū scelerosis quibusdam & impijs naui ueheretur: qui cum ob exortam tēpestatem periclitarentur, deorum opem implorabant: Tum Bias: Silete, inquit, ne uos hic ille nauigare sentiant.

3 Salsè. Impio cuidam sciscitanti quid esset pietas, nihil respondit: Roganti quur sileret: Qm̄ inquit, percunctaris de rebus nihil ad te pertinentibus.

4 Adulatio. Interrogatus quod esset animal omnium maxime noxium. Si de feris, inquit, percunctaris, tyrannus, si de mitibus, adulator.

Hæc de septem sapientum dictis arbitror esse satis, uel quia sunt omnibus obuia, uel quia pleraque sunt eius generis, ut a quouis dici possint. Quid enim habet Cleobolus quur inter sapientes numerari debeat?

ANTISTHENES ATHENIEN.

1 Salsè. Antisthenes ridere solet Athenienses subinde glorantes, ꝙ essent autochthones, hoc est, indigenæ, eò ꝙ non aliūde eò cōmigrassent, nec patriā sedē mutassent unquā: dicēs hoc laudis illis esse cū testudinibus cochleisque commune. Nam & hæc animantia nunquam mutat domicilium, in quo nascuntur:

2 Modestè. Discipulos suos admonere solet, ut sibi essent Socratis condiscipuli, declarans quam

esset

esset alienus ab inani gloria.

3 Temperate. Voluptatem intantum execrabatur, vt diceret se malle insanire quam voluptate affici. μανείην ἢ ἡσθείην, i. insaniam potius quam delecter, insaniam aufert medicus: voluptas quum æquè mentem eripiat homini, vix sanabile malum est.

4 Matrimonium. Cum his mulieribus habendam consuetudinem dixit, quæ beneficium beneficio pensent χάριν εἰσονται, id est quæ gratiā habituræ sint: sentiens abstinendum ab his quæ prætio vendunt inhonestam voluptatem, nec pariūt, nec amant mutuum: a valetudinarijs, deformis, ac male moratis, quæ gignunt fœtus pœnitendos.

5 Docilitas. Cum adolescens quidam Ponticus genere, se in numerum discipulorum illius recipi cuperet, patri quærenti quibus rebus esset opus: Libro, inquit, nouo, stylo nouo, nouaque tabella, significans animum a vitijs vacuum, studium vigil, & memoriam fidelem. Solent autem adolescentes voluptatibus, ac delitijs occupatam mentem ad præceptorem adferre: quæ res ferè in causa est, ut minus proficiant. At philosophia totum animum postulat.

6 Cōiugiū. Adolescenti consulenti cuiusmodi vxorem ducere expediret. Si formosam duxeris, inquit, habebis communem: sin deformem, habebis pœnam: iucundius id eloquens Græcè, quibus quod ad voces attinet, minimum inter est inter κοινὴν & ποινὴν: quod ad rem attinet plurimum. Suadebat itaque media staturaque vt uocant, forma ducendam, quæ nec fastidium uero moueret ob deformitatem, nec ob insignem formam peteretur ab adulteris. A. Gellius hoc dictum, Bianti tribuit.

Cum

7 Generosè. Cum accepisset Platonem de ipso malè loqui, nihil cōmotus, Regium est, inquit, quū feceris bene, audire male. Quanquā hoc idem alijs adscribitur. Excelsi animi est, ingratitudine hominum non deterreri a studio benemerendi de omnibus.

8 Initiatio. Cum Orphicis mysterijs initiaretur, ac sacerdos diceret illum bonis plurimis fruiturū apud inferos post hanc vitam: Qur, inquit, ergo tu non abrumpis vitam? Et hoc, aut simillimum huic, alijs tribuitur.

9 Genus. Cuidam approbanti, ꝙ esset hybrida, hoc est; non è duobus ingenuis natus, sed ex patre Atheniensi, matre Phrygia: Nec è duobus, inquit, luctatoribus natus, & tamē luctator sū: Sentiens non tam referre, vnde natus sis, sed qui sis. Is verè liber est, quem philosophia liberum facit: & is verè Græcus est, qui Græcorum disciplinis institutus est.

10 Salsè. Interrogatus, qur paucos haberet discipulos, quoniam depello illos, inquit, virga argentea. Sentiens ideo paucos venire, quod magna mercede doceret. Vulgus autem pluris facit pecuniam, quam sapientiam.

11 Seueritas. Rogatus quamobrem seuerus esset obiurgater erga discipulos. Et medici, inquit, erga ægrotos: significans se in vitia sæuire, non in homines: nec vitia sanari blandiendo.

12 Adulterium. Conspicatus aliquando mœchum fugientem, insequentibus qui illum comprehenderent: Infœlix, inquit, quantum periculum vnico obolo vitare poteras: Sentiens scorti congressu libidinem sedari potuisse, quum nunc de vita periclitaretur.

13 Adulatio. Aiebat si ad alterutrum adigeret necessitas, satius esse in coruos incidere, quam in adulatores εἰς κόρακας ἢ εἰς κόλακας. Nam etiam

corui

corui non comedunt nisi mortuos, adulator etiam viuos deuorat. Et hoc alteri tribuitur.

14 Fęlicitas vera.

Rogatus quid esset mortalibus beatissimum: Fœlicem, inquit, mori. Hæc sententia, consentit cum illa Solonis. Qui fœliciter absoluit vitam, huic nihil sinistri potest accidere, quod fœlicitatem ægritudine aliqua contaminet.

15 Memoria

Amico cuidam deploranti, quod commentarios suos perdidisset: Oportuit, inquit, ista animo potius quam chartis inscribere. Librorum fiducia frequenter in causa est, ut minus exerceamus memoriam. In tuto est, quod animo impressum est. Licet enim circumferre, & semper in promptu est.

16 Inuidia.

Dicere solitus est, non aliter, ac ferrum absumitur rubigine, ita inuidos suo ipsorum vitio contabescere. Ferrum enim etiam si nemo lædat, ex se gignit, vnde corrumpatur.

17 Immortalitas nominis.

Vulgus hominum è structuris, statuis, trophæis, ac libris, sibi promittit immortalitatem. Antisthenes ijs qui appeterent immortalitatem, unicam viam ostendit, ut iustè pieque viuerent.

18 Honos virtutis.

Rogatus quæ res portenderent ciuitatibus exitium. Cum in his, inquit, nullum esse potest bonorum, ac malorum discrimen: Sentiens eam rempu. non posse consistere, vbi nec esset honos virtuti, nec pœna sceleratis. Hoc apud Homerum stomachatur Achilles, ἐν δ' ἰῇ τιμῇ.

19 Laus a laudatis.

Cum illi diceretur, quod a quibusdam improbis laudatus esset: Vereor, inquit, ne quid imprudens fecerim mali: Sentiens a talibus neminem laudari, nisi ob malefacta.

20

Fratrũ inter se concordiã dixit quouis muro firmius munimentũ, id dictum, & ad ciuiũ

cum

concordiam accommodari potest.

21 Bona animi. Admonebat ea esse paranda viatica, quæ simul cum naufragio enatarent. Sentiens bonas artes vbique esse in pretio, nec posse a fortuna eripi. Idem adscribitur Aristippo.

22 Solerter. Opprobranti quod interdum cum improbis haberet consuetudinem. Et medici, inquit, cũ ægrotis uersantur, nec tamen ægrotant ipsi: Sentiens Philosophum ideo uersari cum improbis, vt eos reddat meliores.

23 Grauiter. Absurdum esse dicebat, triticum repurgari a lolio, bellum ab inutili milite a rep. non secernere inuidos: Significans inuidos tam esse inutiles ciuitati, quam lolium est tritico, & ignauus bello.

24 Solitudo. Rogatus quid emolumenti cepisset ex philosophia. Vt mecum, inquit, loqui siue uiuere possim. Doctus etiam si solus sit, non sensit tædium solitudinis, sed multa præclara suo cum animo uersans, quasi secum loquitur. Indoctus molestissima est solitudo, atque etiam inutilis.

25 Indecora. Cum in conuiuio quidam diceret, Cane tibijs: Tu mihi eas infla, inquit. Non recusauit obsequium, si ille vicissim obsequeretur. Sed interim indicauit non esse philosopho decorum tibijs canere.

26 Frugalitas. Cum Diogenes ab ipso peteret tunicam iussit, ut duplicaret pallium, sic eum tunicæ speciem præbiturum: admonens oportere paucissimis esse contentum.

27 Dediscere. Rogatus quæ disciplina in primis esset necessaria. Mala, inquit, dediscere. Id enim non modo primum est, uerumetiam difficillimũ.

28 Moderatio. Qui nos maledictis incesserent eos magis tolerandos dicebat, quam qui nos lapidibus impeterent. Verba enim non lædunt, si quis

con-

contemnat. Vide verò num fortè hic sit sensus, tolerantiores esse, qui conuitia patienter ferrent, quàm si quis lapidibus impetitus ferat. Quorundam enim dicta grauius sauciant, quam lapides. Quòd si indecorum esset graui viro lapidibus repetere a quo petitus fuerat, æque indecorum sit in conuitiantem regerere conuitia.

29 Fastus.

Inuisens Platonem aduersa valetudine laborantem, vidit peluim in quam vomuerat: Bilem, inquit, Platonis video, fastum non video. Solet enim quemadmodum Diogenes, Platonis arrogantiam notare. Itaque cũ in pompa quadam equestri, quidam equus crebro hinnitu ferociaque spiritus excelsos testaretur, eoque vehementer a Platone laudaretur versus ad Platonem: Videris, inquit & tu bonus equus futurus.

30 Electio magistratuum.

Admonuit Athenienses, vt asinos æquè atque equos deligerent ad agriculturam. Cũ illo dicerent hoc animal esse alienum ab aratione: Quid refer, inquit, quum in vestra Repub. duces sint qui nusquàm didicerunt administrandi rationem, sed hoc satis est, q̃ a nobis delecti sunt? Sentiens multo absurdius esse ei commendare rempu. qui gubernandi artem non tenet, quàm si asinum pro equo adhibeas aratro.

Cuidam dicenti. Plerique te laudant: At quid inquit, mali feci?

31 Vulgi iudicia.

Rogatus à quodã, quid sibi faciẽdũ suaderet, vt probus uir & honestus euaderet. Si mala inq̃t, q̃ tibi adsunt ab his q̃ nouerunt, didiceris eẽ fugiẽda, & esse virtuti caput esse, caruisse vicijs. id nõ a quolibet discẽdũ, se ab his dũtaxat, q̃ norũt, q̃ sint vera mala, q̃ vera bona.

32 Dediscere mala.

33

Quodam prædicante delicias: Hostium, in-

quit, filijs contingat in delitijs viuere: vt rem pestilétem detestans quod plerique pro summo bono amplectuntur.

Delitiæ.

34 Quidam adolescés curarat sese ex ære sculpédum, & ad eum imaginem sese conformabat. Huic Anthistenes. Si æs posset vocem edere, qua de rè potissimum gloriaretur? De pulchritudine, inquit adolescens. Non igitur, inquit, erubescis, qui cum in animo gloriaris? Significans magis gloriandum de bonis animi, quam de forma, quam haberet cũ statua communem.

Forma.

35 Adolescentes quosdam Ponticos, qui videndi Socratis gratia se contulerant Athenas, duxit ad Anyti domum, dicens illum Socrate multò sapientiorem, vt qui Socratem accusasset. Hoc dicto renouatum est ciuibus extincti Socratis desiderium, & Anytum expulerunt.

Solerter.

36 Adolescens quidam Ponticus pollicebatur se rationem Antisthenis habiturum. si nauis ipsius quæ salsamenta vehebat appulisset. Antisthenes accepto nouo vase, vnà cum adolescente ibat ad mulierem, quæ uendebat farinam, & impleto vase cœpit onustus discedere. Mulieri verò poscenti farinæ pretium, cõmonstrato adolescente. Hic, inquit, dabit, si nauis cum salsamentis appulerit: Significans inanes esse in diem pollicitationes, quum farina quotidie sit præsenti pecunia emenda.

Pollicitato.

37 Cum Antisthenes ipse salsamenta per forum gestaret, id quibusdam admirantibus, quòd philosophus officio tam sordido fungeretur, idque in publico, ac non potius seruo delegasset: Quid, inquit, admiramini? hæc mihi porto, non alijs: Sentiens nullum esse

Argutè.

sordi-

ſordidum obſequium, quod ſibi quis impenderet dein non eſſe indecorum eum portare ſalſamenta, qui ſalſamentis veſceretur.

38 Solerter.

Cuidam objicienti q Antiſtheni mater eſſet Phrygia: Et Deorum, inquit, mater: Ridiculum arbitrans cuidam probro dari patriā, quum in damnatiſſimis regionibus interdum naſcantur feliciſſima ingenia.

39 Fortitudo.

Dicere ſolet hoſtibus a dijs omnia optanda eſſe bona, excepta fortitudine: quod illa omnia aliquando futura ſint eorum, qui fortitudine præcellerent, non eorum qui poſſiderent, quod ob ignauiam ea tueri non poſſint: Senſit fruſtra parari bona, ſi qui parauit, tueri neſciat.

40 Fortitudo.

Si quam vidiſſet mulierem egregiè cultam adibat ædes illius, iubebatque virum proferre arma & equum: quæ ſi placuiſſent, patiebatur mulierem indulgere delicijs, q eſſet q defenderet: ſin minus, ſuadebat, vt cum ornatum deponeret, ne præda fieret alijs.

41 Loquacitas.

Antiſthenem, quoniam multa conſcripſit volumina. Timon appellare ſolet παντοφυῆ φλέδωνα. i. ingenioſum nugatorem. Nō tamē dixit εὐφυῆ, ſed παντοφυῆ, ꝓ ingenio ad quidnis verſatili varia tractaret argumenta, & in his quædam parum digna philoſopho.

42 Studium.

Huius placita non indigna ſunt, quæ commemorentur. Dicebat τ' ἀρετὴν εἶναι διδακτικὴν, ideſt virtutem diſci poſſe. Aduerſus eos, qui putant naſci cum homine, aut naturæ affectus ſtodio vinci non poſſe.

Τὺς αὐτὺς ευγενεῖς ὡς καὶ εναρέτους.

43 Nobilitas

Qui virtute præditi ſunt, eoſdem & nobiles eſſe. Habent enim id, vnde vera naſcitur nobilitas. Aduerſus eos qui maiorum imaginibus aut diuitijs metiuntur nobilitatem.

44 Tolerantia. Virtutem sibi sufficere ad fęlicitatem, nec vlla re opus habere, nisi robore Socratio. Socrates ad omnium rerum patientiam obdurųerat. Imbecillitas corporis impedit frequenter uirtutis vsum.

45 Virtus in actione. Virtutem esse rem operum non autem plurimis verbis multisque disciplinis egere. Notat hoc Horatius: Virtutem verba putas, vt lucum ligna.

46 Sapiens. Sapientem sibi sufficere, eò ꝙ omnia quæ sunt aliorum, sunt & huius, qui cum omnib. habel amicitiam, & amicitia facit omnia cõmunia.

47 Ocium. Ἀδοξίαν εἶναι ἀγαθὸν ἴσον τῷ πόνῳ, id est obscuritatem esse bonum par labori. Aduersus illud Epicuri, λάθε βιώσας. Multi student ignoti esse, quo viuant in ocio. At ignobilitas quoniam pater quorumlibet contemptui, non minus adfert negotiorum quã famæ claritas, quamquam & hoc graue est onus.

48 Virtus legibus non eget. Negabat sapientẽ viuere iuxta leges ab hominibus institutas, sed iuxta normam virtutis: Sentiens non ideo quid faciendum aut vitandum, quia leges iubent, aut vetant: sed quia ipsa ratio dictas, hoc esse honestum, illud turpe. Leges non omnia præscribunt, at virtutis regula docet vbique, quid sit honestum, quid turpe.

49 Cõiugiũ. Quidam censebant sapienti non esse ducẽdam vxorem, ipse contra censebat esse ducendam, at non uoluptatis, sed liberorum gratia. Debetur hoc natura & patriæ. Sed cum optima indole præditis congredietur, ut ex bonis nascantur boni. Quin & amabit vxorem, non vulgari more, sed iudicio: is enim verè & constanter amat, qui iudicio

amat,

amat. At sapiens optimè diiudicat, quæ sint amore dignæ: aduersus eos qui uxores se iactant habere pro matulis.

Sapienti nihil esse nouum aut subitum, eò ꝙ quicquid homini pōt accidere, sit iam præ meditatus; ut nunquam dicat, Non putaram. 50 Prouidentia.

Ἀξιέραστος ὁ ἀγατὸς, dignus amari quisquis bonus est. Non est verus aut syncerus amor, nisi quem conciliat uirtus. 51 Amor.

Aiebat homines virtute præditos eos sibi parare propugnatore, qui & fortes sint, & iusti. Nolunt enim defendi, si quid iniusti admittant, Improbi contra fortes defensores quærunt, iustos nolunt. 52 Iustè.

Αναφαίρετον ὅπλον εἶναι ἀρετὴν, i. virtutē esse armaturam, quæ detrahi non possit. Nam & ensis & clypeus excutiuntur. Sapiens nunquam non armatus est. 53 Armata virtus.

Dicebat esse facius cū paucis bonis pugnare aduersus multos malos, quàm cum multis malis aduersus paucos bonos. Vel quia in bello non tam multitudo, quàm uirtus militum ac ducúm parit uictoriam: quia præstat esse de numero bonorum, qui ubique pauci sunt, quàm de grege malorum, quorum ubique plena sunt omnia. 54 Paucitas bonorum.

Obseruandos esse hostes, ꝙ hi primi omnium sentiāt, si quid delinquas. In hoc igitur utiliores sunt nobis quàm amici, ut errata nostra cognoscamus, & cognita corrigamus. 55 Vtilitas ex hoste.

Virum iustum pluris faciendum quàm cognatum. Arctiora enim sunt vincula virtutis, quàm sanguinis. Et omnis bonus bono proximo cognatus est propter animorum similitudinem. 56 Cognatio virtutis.

Viri ac mulieris eandem esse uirtutem, Idem sensit Socrates, sexum muliebrem 57 Sexus.

nō minus esse docilem ad omnia uirtutis munia, quàm uirilē, si pariter instituatur. At uulgus sexum incusat quasi ad uirtutē indocilē.

58 *Verè pulchra.*

Honesta siue pulchra esse quæ bona sunt, turpia, quæ mala. Stoicorum est dogma nihil expetendum præter virtutem, nihil fugiendū præter uitium: quum uulgo ingens probrum sit paupertas, magna gloria diuitijs per fas nefasq; partis abundare.

59 *Gratitudo*

Omnia mala habenda pro peregrinis. Vulgus hominum ea tantum probat, quibus assueuit: ab exoticis abhorret, non quia per se mala sint, sed quia peregrina. At sapienti nihil peregrinum esse debet, nisi quod cum vitio est coniunctum. Neque enim ideo temulentia detestanda, quòd alicubi non sit in vsu, sed quòd per se turpis.

60 *Virtus tuta.*

Tutissimum esse murum prudentia, quòd is nec collabitur, nec proditur. Nulla mœnia tā sunt munita, quin machinis, aut suffossionibus, aut, ut nihil horum, proditione capiantur. Sapientis decreta sunt inexpugnabilia.

61 *Virtus per se honesta*

Quum in theatro populus Atheniensium tumultuaretur ob versiculum recitatum:

Τί δ' αἰσχρὸν εἰ μὴ τοῖσι χρωμένοις δοκεῖ. id est.
Qui turpe ni videatur hoc vtentibus.

Subiecit alterum:

Αἰσχρὸν τό γ' αἰσχρὸν κἂν δοκῇ κἂν μὴ δοκῇ.
Quod turpe est siue credas, siue non.

Eleganter correxit inutilem sententiam. Refert Plutarchus.

ANACHARSIS SCYTHA.

1 *Ingenue.*

Hermippus scribit illum mox ut Athenas uenerat adijsse Solonis ædes. Percunctanti famulo, quis & unde: iussisse, renunciaret ad

esse

esse Ancharsidem, qui & Solonem videre, & si fieri posset, etiam hospes fieri cuperet. Solon per puerum respondit, in patria solere fieri hospites, significans inter Græcos & Scythas non esse ius hospitij. Ad hæc verba, quibus abigebatur Anacharsis, perinde quasi iussus esset introire, ingressus est ad Solonem: dicens se iam esse in patria, & æquum esse, vt hospitio iungerentur. Huius responsi dexteritate delectatus Solon, lubens recepit hominem ad intimam familiaritatem, ex primo statim sermone deprehendens animum philosophicum, qui iudicaret esse patriam, ubicunque benè est homini: Ciues enim mundo sumus omnes.

2 *Patria pniciosa.*

Reuersus in patriam conatus est ad Græcorum instituta nouare Scitharum leges: Eam ob causam a fratre in venatu sagitta percussus est, Moriens dixit, se ob eruditionem incolumem a Græcia dimissum, per inuidiam in patria perire. Græca sonant iucundius, διὰ τὸν λόγον, διὰ τὸν φθόνον.

3 *Vini parcus usus.*

Dicebat vitem ferre tres bottos, primũ uoluptatis, alterũ ebrietatis, tertium molestię: Sentiens parcum uini vsum esse iucundum, quia sedat sitim: largiorem gignere temulentiam: largissimum parere rixas, cædes, ac morbos. Simile huic quod alibi dictum est: Primã crateram pertinere ad sitim, alteram ad uoluptatem, tertiam ad ebrietatem, quartam ad insaniam. Dictum erit iucundius, si cogites in Scythia non esse vites.

4 *Vulgi iudicia.*

Admirabatur, qui conueniret ut artifices apud Græcos certarent, sed de his iudicarent artis expertes: Sentiens de artifice neminem rectè iudicare, nisi artificem. In theatro certabant hystriones, mimi, cantores & sophi-

stæ, recitabant poetæ: quorum artes quum populus nesciret, tamen alijs applaudebant, alios explodebant.

5 Ex alijs exẽplum. Rogatus qua ratione quis effugeret, ne fieret vinolentus: Si semper, inquit, præ oculis habeat ebriorum indecoros mores. Nihil.n.similius insano, quàm ebrius, at ebrius existimat se decere omnia. In alijs spectandum, quàm fœda res sit temulentia.

6 Salsè. Aiebat se demirari qui conueniret, ut Græci, qui legibus suis violentiam & iniuriam puniunt, athletas ob hoc ipsum honorarent, ꝙ se mutuo percuterent: Salsè damnans crudelem populi voluptatem, ac in moribus inconstantiam. Quod enim iniustum est, semper iniustum est.

7 Nauigatio. Quum rogasset quendam quanta esset spissitudo tabularum nauticarum, isque respondisset, quatuor digitorum: Tantillum, inquit, absunt a morte qui nauigant. Notauit negotiatorum auaritiam, qui lucri gratia semet in manifestum uitæ discrimen conijciunt. Scythæ nesciunt nautica commercia, sed pascuis ac venatu uiuunt.

8 Athletę insani. Oleum dicebat esse venenum insaniam gignens, eò ꝙ athletas videret unctos in se inuicem insanire. Nec olei vsum, ut arbitror, nouerant Scythæ, ut quod nec apud illos prouenirei, nec aliunde importaretur. Athletæ non pugnant nisi uncti: putant enim corpus fieri robustius: ac Scytha simulabat se credere, illis oleum esse causam insaniæ.

9 Mendaciũ in contractibus. Aiebat se mirari qui fieret, ut Athenienses qui prohiberent mentiri, tamen in cauponũ tabernis palàm mentirentur. Qui vendunt merces, emuntq; lucri causa, fallunt quemcunque possunt; quasi quod priuatim esset

turpe,

turpe,fiat honestum,si publicè facias in foro. Et in contractibus maximè fugiendum erat mendacium. Sed tum maximè metiuntur homines,quum maximà negant se mentiri:

10 Mos praeposterus.

Admirabatur & illud,quod Græci initio conuiuij cyathis pusillis vterentur, saturi maioribus? Sentiens potum non in aliud adhibendum,nisi ad sedandam sitim, absurdum igitur esse tum plus bibere, quum iam sitis esset sedata.

11 Continentia.

Statuis atque imaginibus illius inscribebatur: γλώσσης, γαστρὸς, αἰδοίων κρατεῖν, id est linguæ,uentri, pudendis temperandum. Quòd maximorum malorum causa sit lingua effrenis, & luxu nihil turpius, libido pecudem ex homine reddat.

12 Vinoléntia.

Interrogatus num in Scythia essent tibiæ, respondit, Ne uites quidem: significans saltationes,reliquasque eius generis voluptates è uinolentia nasci,alique.

13 Nauigatio.

Percunctāti q naues essent tutissimæ. Quę inquit,in siccum protractæ sunt. Solebant.n. olim naues ijs mensibus, quibus mare nauigabile non est, machinis quibusdā in siccum pertrahi. Anacharsis sensit, omne nauigationem esse periculosam. At ille de genere nauigij percunctabatur. Sunt.n. Liburnicæ,oneraria actuariæq; naues,aliæq; diuersi generis,in quibus alia est alias aduersus tempestatem instructior.

14 ἄκαπνα.

Aiebat se nihil admirabilius uidisse apud Græcos,quàm quod fumum in montibus relinquerent,ligna in ciuitatem conueherent. Sensit,opinor,de acapnis, quæ ita siccantur uel Sole,uel igni in montibus, ut postea ardeant absque fumo

. Roganti utrū arbitraretur plures esse mortuos

Nauigatio. tuos an uiuos: Nau gantes, inquit, in viuorum numero ponis? Dubitans an hi essent inter viuos habendi, qui vitam undarum ac ventorũ arbitrio commisissent.

16 Acriter. Exprobranti cuidam Attico ꝙ natus esset in Scythia: Mihi, inquit, probro est patria, tu patriȩ. Egregiè inculpatus est, cui nihil potest obijci præter patriam. At quemadmodum laudi est, apud Barbaros natum, Græcorum disciplinas scire: ita turpe est, apud Græcos natum ad Barbaros mores degenerasse.

17 Lingua. Interrogatus quid esset in homine pessimum, & quid optimum, respondit lingua: Sẽtiens idem membrum plurimam adferre vtilitatem, si recta ratione gubernetur, pestilentissimum esse, si secus.

18 Amicus insignis. Dicere solet præstare vnicum habere amicum multi precij, quam multos nullius precij. Græca sonant iucundius καὶ τὸ ἕνα φίλον ἔχειν πολλοῦ ἄξιον, ἢ πολλοὺς μηδενὸς ἀξίους.

19 Forum. Aiebat: forum esse locum multis hominũ fraudibus ac rapinis destinatum: notans mores vendentium, per fas nefasque lucra venantium.

20 Patientia. Ab adolescente in conuiuio pulsatus, adolescens, inquit, si nunc uinum non fers, vbi senueris, aquam feres. Moderationis erat, ꝙ adolescentis proteruiam uino imputauit. Qui vero bibunt intemperantius uinum ea præsertim ętate, cui magis conuenit aqua, ij frequenter senes ob inopiam coguntur aquam bibere, ait: ὑδροφορεῖν: quum ei ætati necessarius sit vini vsus.

21 Barbaries. Cuidam obijcienti quod esset barbarus. Anacharsis, inquit, barbatus est apud Athenienses, sed vicissim Athenienses barbari sunt apud Scythas. Græci, sed in primis Attici

tici, quoniam apud ipſos florebāt diſciplinæ liberales, ac leges politicæ, reliquas nationes, contumeliç cauſa nominabant barbaras, quū barbarum dicatur, quicquid eſt peregrinum atque inuſitatum. Nunc quum Grçcia nihil ſit barbarius: hæc philautia demigrauit ad quoſdam Italos, quibus omnes aliæ nationes barbaræ ſunt.

22 Leges.

Huic illud quoque tribuitur multò uulgatiſſimum: Leges aranearum telis eſſe ſimiles, in quibus infirmiora animalia hærerent, ualentiora perrumperent. ita leges, humiles ac tenues cōſtringunt, à potentibus impunè uiolantur. Meminit Valerius.

MYSON.

1 Solitudo.

Myſon incertę patriæ μισάνθρωπος fuiſſe traditur, nō alienus à moribus Timonis Athenienſis. Hunc quum quidam forte deprehendiſſet in ſolitudine ridentem, rogabat, quid rideret, quum eſſet ſolus: At qui ob hoc ipſum, inquit, rideo: Subindicans ſibi gratiſſimam eſſe ſolitudinem.

ANAXAGORAS CLAZOMENIVS.

1 Animosè.

Quum ab Athenienſibus eſſet dānatus exilio, cuidā dicenti, Priuatus es Athenīenſibus, Imò illi, inquit, me: Sentiens Athenienſibus magis opus eſſe Anaxagora quàm contra. Qui præclaros uiros eijciunt ciuitate, remp. lædunt potius, quàm eos, quos expellunt.

2 Fortiter.

Quum in exilio agenti nunciata eſſet mors filiorum, Sciebam, inquit, me genuiſſe mortales. Idem hoc tribuitur Xenophonti.

3 Grauiter.

Abſens morti addictus eſt. Id nuncianti, Iā olim, inquit, iſtam ſententiam tulit natura, æque in illos, atque in me: Sentiens Athenienſes non minus addictos morti, quàm eſſet is

quem

Neque enim illa fuisset honestior, ob patris celebritatē, nisi paternas virtutes fuisset imitata. Plutarchus in libro de tranquillitate, pluribus verbis hoc idem enarrat. Nam Metrocli obijcienti, quod filiam haberet impudicam, Vtrum, inquit, hoc meum peccatum est, an filiæ? Cum Metrocles respondisset: illius peccatum, sed tuum infortunium: hunc in modum excepit: Stilpo, Quid ais? an non quæ peccata sunt, eadem sunt lapsus? Annuit Metrocles. At lapsus, inquit Stilpo, quorum sunt, eorundem sunt & frustrationes? Et hoc confesso Metrocle: Porrò quorum sunt frustrationes, horum sunt & infortunia. Ita placido pendentique sermone demonstrauit, filiæ dūtaxat esse infortunium, cuius esset peccatum ac Cynici conuicium, nihil aliud esse quàm latratum.

2 Tranquillitas.

In somnis visus est illi Neptunus iratus, qđ non immolasset hecatombem, quemadmodum mos erat. At philosophus hoc uiso nihil perturbatus respondit: Quid ais Neptune? ita ne veluti puer huc uenisti cum tua querimonia, ꝙ pecunia mutuo sumpta, non expleuerim nidore ciuitatem? Atqui pro rei familiaris modulo sacrificaui tibi aquas aliquot. Ad hæc arridens Neptunus, visus est illi porrecta dextra dixisse: In tuam gratiam ingentem aquarum prouentum largiar ciuitati Megarēsium. Quod & euenisse tradunt.

3

Demetrius Antigoni filius quum Megara cepisset, iussit Stilponis domum seruari indēnem. Admonitus igitur Stilpon, ut libellum daret rerum omnium, quas emisisset: Ego inqt, nihil bonorū meorū amisi: Nā eruditio & eloquentia mihi sunt incolumes: ꝙ hæc uerè sunt, οἰκεῖα, hoc est, domestica, ꝓpriaq; bona.

Calle-

4 Argutè in fęliciter. Callebat argutias dialectica, quarum vna parum illi fęliciter cessit. De statua Mineruæ quam Phidias finxerat, ita percũctatus est: Nũ Iouis Minerua dea est? Cum responsum eẽt, est: At hæc, inquit, non est Iouis, sed Phidię. Id quum esset concessum, collegit: Nõ est igitur hæc dea. Ob hanc vocem apud Areopagitas impietatis reus peractus est. Ille verò sic conatus est elabi, vt diceret non negasse illam esse deam, sed Deum, hoc est masculum. Nam θεὸς apud Atticos communis est generis. Attamen iussus est ire exulatum. Theodorus autem, cognomẽto ἄθεος his auditis dixit, Vnde hoc nouit Stilpon, nisi forte sublatis vestibus inspexit Mineruam?

5 Moderatè. Crates Cynicus ad propositam quæstionẽ non respondebat, sed pro responso ventris crepitum emisit. Hic Stilpon: Sciebam, inquit, te quamuis vocem emissurum potius quàm eam quam oportuit.

6 Cynicè. Stilpo Crateti dedit caricam, simulque proposuit quæstiunculam. Quum Cynicus, protinus nucem deuorasset: Caricam, inquit Stilpo, perdidit. Hic Crates, non caricam modo, sed & quæstiunculam, cuius illa fuit arra. sentiens se frustra captatum, munusculo ad respondendum.

7 Lepidè. Videns Cratetem hybernis mẽsibus frigore rubẽtem δοκεῖς inquit μοι χρεῖαν ἔχειν ἱματίου καινοῦ. Lepos qui est in vocis ambiguo Latinè reddi non potest. καινοῦ coniunctim sonat nouo, & καὶ νοῦ disiunctim sonat, & mente. Discrimen auribus vix sentiri potest scriptio potest ostendi. Videns, inquit, egere pallio nouo, siue pallio & mente. Nouum requirebat gelu, mentem Cynici stultitia, qui vestem non accommodaret tempori.

Cum

Cum omnium oculi coniecti essent in Stilpontem, quidam: Isti, inquit, Stilpon miratur te, vt beluam. Nequaquam, inquit ille, sed ut verum hominem. Solent peregrinę bestiæ in spectaculum produci. Vulgares homines nemo miratur. Sed philosophum plerique spectabāt non vt quemuis hominem, sed vt hominem uerum. Nam id spectaculum est rarissimum. Obiter notauit interpellatorem, ꝙ ipse nō esset uerus homo, nec spectatu dignus:

8 Dictū retortum.

THIMON ATHENIENSIS.

Hunc Pericles ad se inuitauit pollicens sese omnia necessaria præbiturum. At Thimon negauit se vēditurum libertatē. Delectauit hunc imago muris syluestris paruo uinctis potius quàm domestici, in summis delitijs, sed perpetua cum solitudine uersantis.

1 Libertas.

MENEDEMVS ERETRIENSIS.

Quum aliquando decretum tulisset ad populum, quidam ita tetigit illum, ut diceret, non esse sapientis neque tabernaculum cōsuere, neque decretum scribere: subnotans, ꝙ ex patre coriario natus esset, ipse quondam eiusdem opificij. Nam olim tabernacula è pellibus caprarum consuebantur.

1 Dānosus magistratus.

Cuidam sciscitanti num sapienti ducenda esset uxor: Num ego, inquit, uideor tibi sapiens? Quum annuisset: Ego, inquit, uxorem duxi. Superuacuum erat de eo dubitare, quod uideret factum ab eo quem iudicabat sapientem.

2 Exempla sapiētum.

Antigono consulenti, deberetne ad comessationem quandam adire, post silentiū nihil aliud respondit, quàm regis filius est. Subindicans luxum indecorum esse regno natis: aut potentibus licere quodlibet.

3 Indecora.

Quendam friuolis nugis obstrepentem, rogauit

4

Garrulitas.

gauit num fundum haberet: vt is respondit sibi plurimas esse possessiones: Abi igitur, inqt, & illas cura, ne tibi eueniat, vt & illas perdas, & priuatum elegantem amittas: Notans illum ad dicendum non esse idoneum, sed magis ad agriculturam.

Libertas periculosa.

5 A Nicocreonte Cypri tyranno vocatus ad solenne conuiuium cum Asclepiade amico, cæterisque philosophis dixit: Si honestum est tales conuocare viros, oportuit id quotidie fieri: sin minus, etiam tum frustra fieri. Ad id quum tyrannus respondisset, diem illum esse sibi festum, eoque singulo quoque mense vacare audire philosophos, liberius respondit Menedemus: hoc postulare sacrificiũ vt per omne tẽpus audiret philosophos. Quid multis? Eo processit hominis libertas, vt nisi tibicen quispiam eos auocasset, perituri fuerint. In naui quum periclitarentur Asclepiades dixit, tibicinis modulatio seruauit nos, Menedemi libertas perdidit.

Argutiæ sophisticæ.

6 Percunctanti cuidam Alexino an patrem cædere desijsset, respondit, neque cecidi, neq; desij. Quum alter subiecisset, oportere soluere ambiguitatem per ναὶ & οὔ, aut affirmando, aut negando. Ridiculum, inquit, est vestras sequi leges quum liceat in portis occurrere. Alter captabat illum insidiosa percunctatione, siue enim respondisset, desij, siue nõ desij, agnouisset crimen. Ille hoc præsentiens exclusit sophisticum cauillum. Sic & Socrates apud Platonem obiurgatur a sophistis, quod secus respondeat, quam ipsis esset commodum.

Iugulare mortuos.

7 Quũ Biõ, acriter diuos insectaretur, ait illũ trucidare mortuos: ꝙ aduersus illos studiosè pugnaret, qui iã dudũ essent explosi, sepultiq;

Ad

8 Ad quendam dicentem maximum esse bonum, si quis omnium potiri queat, quę optat. Sed multo maius, inquit, bonum est, non optare nisi quod oportet.

9 Dicebat plurimos nauigare Athenas studiorum gratia, qui primum essent sapientes, deinde fierent philosophi, hoc est sapientiæ amantes, diu rhetores, denique progressu temporis euadere idiotas meminit Plutarchus. Multum profecit, qui dicit se nihil scire. Et infęliciter facit, qui semper verhit in deterius. *Degenerare.*

PLATO ATHENIENSIS.

1 Quum Plato ad tragicum certamen paratus addito Socrate mutasset cōsilium, poemata sua exussit, præfatus Homerico carmine: *Potiora sectanda.*

Ἥφαιστε πρόμολ' ὧδε, Πλάτων νύ τι σεῖο χατίζει.

Huc ades ò Vulcane, Platoni nunc opus est te.

2 Cum Dionysio Hermocratis alio de tyrannide disserens, ait non statim esse præstantius quod uni tantum sit utile, nisi & uirtute cæteris antecelleret. Offensus tyrannus dixit, οἱ λόγοι σου γεροντιῶσι, id est uerba tua sapiunt senium. Contra Plato, οἱ δὲ σοῦ τυραννιῶσι, id est, tua uerò tyrannidem sapiunt. *Liberè.*

3 Apud Aeginetas lex erat, ut si quis Atheniēsis Aeginam uenisset, capitalis esset: huc quū esset deductus Plato, vt uenundaretur, capitis postulatus est a Carmendio, qui legem eam tulerat: Sed tempestiuo cuiusdam ioco liberatus est. Ait enim legem habere, si quis homo at hunc esse philosophum. *Iocus salubris.*

4 Plato dicitur ter nauigasse in Siciliam, nec sine periculo, nec sine cauillis obtrectantium. Molon itaque, qui gerebat hostilem in Platonem animum, negabat esse mirum: *Salsē.*

si Dionysius esset Corinthi, sed si Plato in Sicilia. Nam tyrannum expulerat necessitas, Platonem inuitabat ambitio, vt vulgus quidem interpretabatur: Et tamen Dionysium esse Corinthi adeo mirabantur omnes vt iam abierit in prouerbium, de re inexpectata, & incredibili.

5 Assuescere malis. Adolescentem quod lusisset aleam grauiter increpuit: qui cum dixisset. Sic obiurgas ob rem paruam? At paruum non est, inquit, assuescere. Tale quiddam subindicat Demea Terentianus in Adelphis: Mitto rem consuetudinem ipsorum.

6 Modera[illegible] Iratus seruo, quum eum castigare pararet, & forte interueniret Xenocrates: Flagella, inquit, hunc puerum, nam ipse sum iratus: Sibi diffisus est homo philosophus: sentiens animi commotionem. At vulgus hominum tum maxime punit, quum irascitur.

7 Moderatè. Rursus alteri cuidam famulo sic comminatus est, Loris te cæderé, ni iratus essem. Nihil iræ fidendum. Sapuit Syrus ille Terentianus, qui se coniecit in angulum, edormiturus quod biberat vinum. At ira minus sui compos est, quam ebrietas.

8 Modeste. Quum aliquando cõscendisset equũ, mox descẽdit, dicẽs se vereri, μὴ ἱπποτυφίᾳ ληφθῶ, i. ne equestri fastu corriperet. Superbum animal est equus, & equitare quiddã habet magnificum, parumque philosopho dignum.

9 Temulentia. Temulẽtiæ deditis suadebat, vt poti ad speculum sese contemplarentur, ita fore, vt ab eo vitio recederent, cõspecta fœditate.

10 Vigilantia. Somnolentiam improbabat, eoque scripsit in legibus κοιμώμενος οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος, id est. Nemo dormiens vlla re dignus est.

11 Quum a Dionysio fastidiretur, poposcit con-

congrediendi copiam: ea data hunc in modum disseruit: Si quem sentires in Siciliam appulisse hoc animo, vt tibi malè faceret, qui tamen non data opportunitate, nihil mali faceret, an hunc impune dimitteres? Quum Dionysius respondisset, nequaquam ô Plato: oportet enim hostium non facta solum, verum, & animi propositum ulcisci: Plato subiecit. Tum si quis tibi bene nolens uenisset in Siciliam, vt tibi boni quippiam adferret, non faciat aurem destituturus occasione, num par esset hunc nulla relata gratia contemptum abijcere? Dionysio percunctante quis esset ille: Aeschynes, inquit, vir, & morum sanctimonia cum quouis amicorum Socratis conferendus, & qui possit dicendo meliores reddere cum quibus habeat consuetudinem. Is quum huc multum maris emensus adnauigarit, vt suam philosophiam tibi impertiret, hactenus neglectus est. Hæc tam commoda oratio effecit, vt rex, & Platonem, cui prius erat infensior, amplecteretur, & Aeschynem splendidè, magnificeque tractaret.

Cōmodè dicere.

12 Ferocia.

Dionem ob formam, & ob rerum gestarum magnitudinem quum plurimi fieret ab omnibus admonuit, caueret, metueretque contumaciam, cui comes esset solitudo. Insolenter enim vtentem rebus prosperis amici destituunt.

13 Exemplū ex alijs.

Si quando fortè incidisse in eos, qui præter decorum quippiam agerent, digressus consueuit dicere. Nunc vbi ego talis? Nemo suam turpitudinem perspicit, sed sibi quisque assentator est. Ex alijs igitur discendum quam indecora sint, quæ præter honestatem geruntur.

14 **Otium.**

E disputatione discedens solitus est admonere discipulos: Videte pueri, vt otium in re quapiam honesta collocetis: Significans otiũ omnia mala docere adolescentes.

15 **Exercitatio.**

Solet admonere vt neque corpus sine animo exerceamus, neque animum sine corpore, vt pariter vtriusque curam habeamus.

16 **Fœlicitas intractabilis.**

Rogatus a Cyrenensibus, vt ipsis leges scriberet, ac Reip. statum componeret, recusauit, dicens: perdifficile esse condere leges tam fœlicibus: indicans eos non facilè parere salubribus monitis, qui successu rerum elati sibi fœlices viderentur.

17 **Affectata oratio.**

Polus sophista reperisse dicitur quasdã orationis delicias, veluti contraria inter se reddita, membra comparia, similiter desinentia, quibus immodicè putatur vsus. His ornamentis quum se iactaret insolentius, Plato sic hominé taxauit. ὦ πῶλε, ἵνα προσεί πωσε κατάσε; id est. O Pole ut te tuo alloquar modo. Pelus Græcè sonat pullum equinum ipso itaque statim nomine tetigit hominis arrogantiam: Imitatus est, & ὁμαιό πτωρον· πῶλε σε κατὰ σε.

18 **Breuiloquentia.**

Antisthenem qui differendo fuerat prolixior, sic admonuit. Ignoras, quod orationis modus sit, non is qui dicit, sed qui audit?

19 **Luctus.**

Dicebat in morte amicorum quiescendum esse: partim eo quod nondum liqueret, bonum esset an malum quod accidisset: partim quod acerbè ferenti nihil a luctu esset commodi. Tollitur enim dolor, si quis secum consideret, quale sit, quod euenit.

XENO-

XENOCRATES CHALCEDONENSIS.

Quum Alexander Magnus illi misisset ingentem pecuniarum summam, ex ea duntaxat tres minas recepit, reliquum referri iussit, dicens ipsi pluribus esse opus, qui plures aleret.

1 Pecuniæ cōtēptus

Passerem qui fugiens imminentem accipitrem sese in Xenocratis sinum, coniecisset texit, fouitque, ac demulcens dimisit dicens supplicem non esse prodendum.

2 Innocentia.

A Bione dictis lacessitus, Non sum, inquit, tibi responsurus, neque enim tragœdia quū a comœdia taxatur, dignatur, eam responso. Nota est veteris comœdiæ licentia, in qua multā scomniata iaciuntur, & in ipsos poetas, & famularum personas: at tragœdia non dignatur, vicissim humiles, personas attingere.

3 Animosè.

Ad quendam nec geometriæ, nec musices nec astrologię peritum, ad scholam tamē ipsius commeantem. Abi, inquit, ansam philosophiæ non habes, hoc est, non es ad philosophiā docilis, nullis instructus disciplinis, Alij ferūt illum ita loquutum, πάρ ἐμοὶ πόκος οὐκνάπτεται. Apud me vellus non maceratur. Lane rudis non statim traditus vestiario, sed fulloni.

4 Docilitas.

Quum Platoni Dionysius diceret, Aliquis auferet tibi caput, Xenocrates qui tum pręceptori aderat, Non prius, inquit, quàm hoc suum ostendens caput.

5 Amicitia.

Cum in conuiuio cæteris multa garrientibus solus nihil diceret, interroganti quur vnus omnium sileret. Quoniam, inquit, loquutum fuisse pęnituit aliquando, siluisse

6 Taciturta:.

nunquàm. Hoc Plutarchus in libello περὶ τῶν ὑγιεινῶν tribuit Simonidi.

7 Pecuniæ contemptus.

Alexander ad hunc legatos misit cum aliquot talentis, quos ille in academiam perductos parca tenuique cœna excepit. Postridie interrogantibus, cui vellet adnumerari pecuniam: Quid? Inquit: Ita ne vos ex hesterna cœna nō intellexistis me pecunia nō indignere? Philosophus Ethnicus reiecit a ditissimo liberalissimoque rege vltro delatam ingentem pecuniæ summam.

8 Curiositas.

Dixit nihil referre vtrum pedes, an oculos inferas in ædes alienas, videlicet deterrens, ab omni curiositate rerum ad nos nihil attinentium.

9 Pueri reuerentia.

Dicebat pueris aures esse muniendas follibus potiusquàm athletis: quod plus sit periculi, ne puerorum aures occupentur prauis sermonibus, quàm ne athleatrum aures pateant a ductus: Maxima, inquit Satyricus, debetur puero reuerentia.

CRANTOR SOLENSIS.

10 Fortiter.

Senarium hunc ex Bellerophonte Euripidis probare solet.

Οἴμοι, τί δ' οἴμοι; θνητά τοι πεπόνθαμεν.

Heu, quid heu? nobis quod hominum est, accidit.

Sensit quicquid vlli hominū accidit, hoc vnicuique posse accidere: Nihil igitur nec in expectatū videri oportere, nec intolerabile.

ARCESILAVS.

1 Modestè.

Si quādo probabat aliquid, dicere solitus est φημ' ἐγώ, id est, aio, siue mihi uidetur, siue fateor. Si quid displicebat dicebat οὐ συγκαταθήσεται τούτοις ὁ δεῖνα, id est his non assentiretur ille, nominato quopiam. simul

&

& in asseuerando seruans modestiam, & in contradicendo fugiens inuidiam.

2 Procliuitas ad deteriora.

Percũctanti, qui fieret, vt ab alijs sectis multi deficerent ad Epicureos, ab Epicureis nulli desciscerent ad alios. Quoniam, inquit, ex viris galli fiunt, ex gallis viri nequaquam: Sentiens homines esse proniores ad voluptatem, quam ad virtutem. Gallos dixit sacerdotes Cybelis castratos. Porro voluptatem amplecti fœminarum est potius quam virorum.

3 Moderatè.

Quum hospites quosdam una cum amicis exciperet conuiuio, cœna quidem apposita est, sed deerat panis, videlicet pueris oblitis emere. Hic ille ridens: Quam, inquit, res est apta conuiuijs apparandis esse sapientem: Sentiens philosophos in rebus vulgaribus minus sapere quam idiotas. Sed interim dedit exemplum philosophicæ moderationis: quis enim ibi non incanduisset ira?

4 Paupertas.

Paupertatem comparabat Ithacæ patriæ Vlyssis, quod iuxta Homerum, aspera quidẽ esset, sed bona, κεροτρόφος, id est, iuuenum altrix, dum eos consuefacit frugaliter, & continenter viuere, & ad omnem virtutis functionem exercens.

5 Legum multitudo.

Dicere solitus est, quemadmodum vbi multi essent medici, ibi multi sunt morbi, ita vbi permultæ leges essent, ibi plurimum esse vitiorum.

6 Mollicies.

Diuitem quendam immodice delicatum, capillitio arte composito, oculis volubilibus, ac lubricis, quum is alioqui castus, & integer haberetur, ita taxauit: Quid refert, inquit, aduersi an auersi cinædi sitis? Sensit mentis integritati, corporis etiam habitum, & cultum oportere congruere.

BION BORYSTENITES.

1 Genus pudendum.

Percunctanti Antigono Homerico versu.

Τίς πόθεν εἰς ἀνδρῶν, πόθι τοὶ πόλις ἠδὲ τοκῆες.

Sentiēs Bion se traductum de generis, ac gentis ignobilitate, rñdit ingenue: Pater meus libertus erat, cubito sese emungens: Significās eum fuisse salsamentarium, addebat illum Borysthenitem fuisse genere, non facie, sed in frōte gestare scriptusam amari domini: matrem fuisse è lupanari, quum cætera item nudè cōmemorasset, adiecit uersum Homericum.

Ταύτης, τῆς γενετῆς, τοῦ πατρὸς εὔχομαι εἶναι.

2 Delitias.

Cuidam objicienti, quod adolescentem quendam ad se non pellexisset: Tenellus, inquit, caseus non attrahitur hamo: Significans pueros delicatos non esse ad philosophiam accommodos.

3 Trāquillitas.

Alteri percunctanti quis esset maximè anxius: Qui in maximis, inquit, rebus cupit esse fortunatus. Is enim mille curis distorquetur, vt assequatur ardua, & assequutus æquè torquetur, ne amittat.

4 Cōiugiū.

Rogatus, esset ne ducēda uxor: Si deformē, inquit, duxeris, habebis pœnam: sin formosā, habebis communem. In Græcis uocibus plusculum est iucunditatis, ποινὴν, & κοινὴν.

5 Senectus.

Senectutem dicebat portum esse malorū, ꝙ omnes huc confugerent, sperantes miseriarum finem. Mori autem unicuique in promptu est. Id Ethnici quidam existimabant esse præclarum, Christiana pietas docet esse nefarium scelus.

Gloriam

Gloriam dicebat esse matrem annorũ, ob id opinor, ꝙ quum hominis vita sit breuis ho nesta memoria in multa sæcula propagatur. | 6 Immortalitas.

Formam dicebat esse bonum alienum: Sentiens extra hominem esse, quod ipse sibi, nec dare potest, nec tueri datum. Animi bona verè nostra sunt. | 7 Forma.

Diuitias dicebat esse neruos actionum quod sine his nihil agatur. Alius dixit neruos belli. | 8 Diuitiæ.

In quendam qui prædia sua deuorauerat: Amphiaraum, inquit, terra absorbuit, tu terram. | 9 Profusio.

Aiebat, magnum esse malum, non posse ferre malum. Absque hoc enim nulli potest esse vita suauis. | 10 Tolerantia.

Damnabat homines q; sic currerent, quasi sensu vacarent, sic adurrerent, quasi sentirent. Ob id, ni fallor, quod in bellis exurantur omnia. Rursus si leuiter attingantur ab igni, offenduntur. Id enim appellat adurere. | 11 Salsè.

Dicebat esse optabilius suam messem alteri largiri, quam alienam decerpere. Sensit felicius esse dare, quam accipere. | 12 Liberalitas.

Aiebat facilem esse ad inferos viam. Nam illuc homines abire clausis oculis. Morientibus enim clauduntur oculi. | 13 Mors facilis.

Alcibiadem hoc elogio taxauit, quod adolescens uiros abduxisset ab uxoribus: iuuenis factus, uxores a uiris. | 14 Liberè.

Rhodi quum Athenienses darent operam rhetoricis, ipse philosophiam docebat. Ob id reprehensus, ita respondit: Triticum aduexi, & hordeum vendo? Sentiens absurdum esse ab ipso requiri deteriora, quum attulisset meliora: nam philosophia veluti triticum cibus est hominum, hordum equorum: | 15 Philosophia potior rhetorica.

simul

ſimul innuens ſolum philoſophum loqui, rhetores hinnire potius.

16 In fabulis eſt Danaidas puellas apud inferos huic addictas eſſe ſupplicio, vt pertuſis vaſis deferant aquam in dolium pertuſum. Bion dicebat grauius fore ſupplicium, ſi integris vaſis, ac non pertuſis idem facerent: tum enim irent onuſtiores.

Correctio

17 Cuidam immodicè loquaci, vt ſibi ſubueniret oranti, reſpondit: Abunde tibi morem geram, ſi aduocatos miſeris, non venias ipſe.

Loquacitas.

18 Euenit ut cum ſceleroſis nauigans, incideret in prædones: illis dicentibus. Actum eſt de nobis, ſi agnoſcamur. Et de me, inquit, niſi agnoſcamur. Bonis innotuiſſe ſalus eſt.

Innocentia tuta.

19 Arrogantiam dicebat eſſe profectus obſtaculum. Indocilis enim eſt, qui mauult doctus videri, quam eſſe.

Indocilis.

20 In diuitem quendam ſordidum ita loquutus eſt: hic facultates ſuas non poſſidet, ſed ipſum poſſident facultates.

Auarus.

21 Diuites ſordidos dicebat ita facultatum ſuarum curam habere, quaſi eſſent propriæ: rurſus ex ijſdem nihil capere vtilitatis, quaſi eſſent alienæ.

22 Aiebat iuuenes vti debere fortitudine, ſenes valere prudentia. Nam his rerum vſus cōciliauit ſapientiam.

Prudentia ſenilis.

23 Dicebat prudentiam tanto cæteris virtutibus antecellere, quanto cæteris ſenſibus præſtaret viſus. Nam oculi prælucent toti corpori, nec vlla eſt virtus abſque prudentia. Nam quomodo iuſtus reddet, cuique ſuū, niſi prudentia commonſtret, quid cui debeatur?

24 Docebat nulli exprobrandam eſſe ſenectutem, ad quam omnes optant peruenire: Abſurdum enim eſt alijs probro dare, quod quis optat

Senectus.

optat sibi contigere.

Conspiciens quendam tristi vult, qui habebatur inuidus: Nescio, inquit, vtrum tibi aliquid acciderit mali, an alteri boni quippiam. Inuidis enim nō minus discruciatur aliena felicitate, quam suo infortunio. 25 Inuidię.

Dicebat amicos, quales quales essent, retinendos esse, ne videamur, aut malos recepisse in familiaritatem, aut bonos reiecisse. 26 Prudēter.

Dicere solitus est: quemadmodum proci Penelopes, quoniam cum Penelopè commisceri non potuerunt, cum illius ancillis rem habuerunt: ita qui philosophiam assequi non possunt, in alijs friuolis disciplinis semet exercent. 27 Grauiter.

Familiares suos admonebat, vt hoc argumento putarēt se profecisse in Philosophia, si iurantes, & conuicantes perinde audirent ac si recitarent versus illos Homericos. 28 Moderatio.

Ὦ ξεῖνε ἐπεὶ οὔτι κακῷ οὔτ' ἀφρονι φωτὶ ἔοικας,
Οὖλέ τε καὶ μάλα χαῖρε, θεοὶ αὐτοῖς ὄλβια δοῖεν.

id est,

Quando uir haud nequam, nec stultus amice uideris.

Per multum salue, atque uale Dij prospera donet.

LACIDES CIRENEVS.

Accersitus ab Attalo rege, respondit imagines eminus esse spectandas: nimis arctā, assiduamque familiaritatem sæpe minuere virtutis admirationem. 29

CARMEADES.

Cameades fertur admodum fuisse uocalis. Itaq; quodam tempore Gymnasiarcha id est, scholæ princeps, misit, qui diceret, ne tantopere clamaret, cui respondit, Da mihi 30

nocis

simul innuens solum philosophum loqui, rhetores hinnire potius.

16 *Correctio* In fabulis est Danaidas puellas apud infernos huic addictas esse supplicio, vt pertusis vasis deferant aquam in dolium pertusum. Bion dicebat grauius fore supplicium, si integris vasis, ac non pertusis idem facerent: tum enim irent onustiores.

17 *Loquacitas.* Cuidam immodicè loquaci, vt sibi subueniret oranti, respondit: Abunde tibi morem geram, si aduocatos miseris, non venias ipse.

18 *Innocentia tuta.* Euenit ut cum scelerosis nauigans, incideret in prædones: illis dicentibus. Actum est de nobis, si agnoscamur. Et de me, inquit, nisi agnoscamur. Bonis innotuisse salus est.

19 *Indocilis.* Arrogantiam dicebat esse profectus obstaculum. Indocilis enim est, qui mauult doctus videri, quam esse.

20 *Auarus.* In diuitem quendam sordidum ita loquutus est: hic facultates suas non possidet, sed ipsum possident facultates.

21 Diuites sordidos dicebat ita facultatum suarum curam habere, quasi essent propriæ: rursus ex ijsdem nihil capere vtilitatis, quasi essent alienæ.

22 *Prudentia senilis.* Aiebat iuuenes vti debere fortitudine, senes valere prudentia. Nam his rerum vsus conciliauit sapientiam.

23 Dicebat prudentiam tanto cæteris virtutibus antecellere, quanto cæteris sensibus præstaret visus. Nam oculi prælucent toti corpori, nec vlla est virtus absque prudentia. Nam quomodo iustus reddet, cuique suũ, nisi prudentia commonstret, quid cui debeatur?

24 *Senectus.* Docebat nulli exprobrandam esse senectutem, ad quam omnes optant peruenire: Absurdum enim est alijs probro dare, quod quis

optat

optat sibi contigere.

Conspiciens quendam tristi vult, qui habebatur inuidus: Nescio, inquit, vtrum tibi aliquid acciderit mali, an alteri boni quippiam. Inuidis enim nō minus discruciatur aliena felicitate, quam suo infortunio. 25 Inuidię.

Dicebat amicos, quales quales essent, retinendos esse, ne videamur, aut malos recepisse in familiaritatem, aut bonos reiecisse. 26 Prudēter.

Dicere solitus est: quemadmodum proci Penelopes, quoniam cum Penelopē commisceri non potuerunt, cum illius ancillis rem habuerunt: ita qui philosophiam assequi non possunt, in alijs friuolis disciplinis semet exercent. 27 Grauiter.

Familiares suos admonebat, vt hoc argumento putarēt se profecisse in Philosophia, si iurantes, & conuicantes perinde audirent ac si recitarent versus illos Homericos. 28 Moderatio.

Ω ξεῖν᾽ ἐπεὶ οὔτε κακῷ οὔτ᾽ ἄφρονι φωτὶ ἔοικας,
Οὖλέ τε καὶ μάλα χαῖρε, θεοὶ δέ τοι ὄλβια δοῖεν

id est,

Quando uir haud nequam, nec stultus amice uideris.
Per multum salue, atq; uale Dij prospera donēt.

LACIDES CIRENEVS.

Accersitus ab Attalo rege, respondit imagines eminus esse spectandas: nimiās arctā, assiduamque familiaritatem sæpe minuere virtutis admirationem. 29

CARMEADES.

Carneades fertur admodum fuisse uocalis. Itaq; quodam tempore Gymnasiarcha id est, scholæ princeps, misit, qui diceret, ne tantopere clamaret, cui respondit, Da mihi 30

nocis

vocis modū. Ad quod rursus eleganter princeps: Modum habes, nempe auditores. Si quidē pro numero auditorū tēperanda vox est.

31 Principū institutio

Dicere solet diuitum ac regum filios, nihil rectè discere preter quàm equitare, ꝙ his omnes adulentur: solus equus non curans regē gerat an priuatum, tergo excutit quisquis equitandi fuerit imperitus.

ARISTOTELES STAGIRITES.

1 Aemulatio.

Quum Xenocratis æmulatione cœpisset habere scholam, hoc carmen vsurpauit.

Αἰχρὸν σιωπᾶν, ξενοκράτην δ' ἐᾶν λέγειν. idest.
Silere turpe, ac Xenocratem pati loqui.

Alij pro Xenocrate ponunt Isocratem.

2 Libertas intempestiua.

Callisthenem discipulum liberius multa dicentem apud Alexandrum Homerico carmine admonuit.

Ωκύμορος δή μοι τέκνος ἔσσεαι, οἷ' ἀγορεύεις.
Talia hac loquens, haud multo tempore viues.
Nec male diuinauit, nā libertas illi fuit exitio.

3 Calumnia ex calumnia.

In ius uocatus, ꝙ Hermiam mulierē, quā amabat, hymmo quasi Deam celebrasset, calumniæ molestiam Homerico uersu testatus est in ipso statim defensionis initio.

Ὄγχνη ἐπ' ὄγχνῃ γηράσκει, σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ.

4 Vanitas.

Rogatus, quid lucri facerent mendaces: Vt uera, inquit, loquentibus non credatur.

5 Benignitas i quos nis.

Increpanti, ꝙ homini malo dedisset eleemosynam. Non mores, inquit, sed hominem cōmiseratus sum. Etiam improbis in necessitate succurrit uir bonus.: debetur enim hoc officiū si non meritis illius qui iuuatur, certè naturę, Et bonus fieri potest, qui malus est.

Illud

Illud amicis, ac discipulis inter differendũ frequenter solet ingerere: visum accipere lumen a circumfuso aere, animum autem a disciplinis liberalibus: Sentiens ingenium adolescentum mathemacis disciplinis acui, & ad reliqua philosophiæ mysteria reddi perspicax. — 6 Lux animi.

Crebro taxabat Athenienses, quod quum duas res, frumenta, ac leges inuenissent, frumentis vterentur, legibus nequaquam: Alludens ad Triptolemum Atheniensem, cuius ministerio Ceres vsa est in ferendis legibus, ac tritico. — 7 Salsè.

Eruditionis radices dicebat amaras esse, sed fructus dulces. — 8

Percunctanti quid cito senesceret: Gratia, inquit: Sentiens iniuriæ memoriam esse tenacissimam, beneficij breuissimam. — 9 Beneficij obliuio.

Interrogatus, quid esset spes: Vigilantis, inquit, somnium. Multa sibi promittunt inania, qui dicuntur. Et Maro: — 10

Qui amant sibi somnia fingunt.

Diogenes Aristoteli obtulit caricam, cogitans si non acciperet, illum sententiam aliquam esse meditatum. At Aristoteles accepta carica, dixit: Et caricam, & sententiã perdidit Diogenes. Huic simillimum est, quod ante tributum est Crateti. — 11 Captatio.

Quum iterum illi caricam porrigeret Diogenes, accepit, & sublato in cœlum vultu more puerorum: Magnus, inquit, Diogenes: mox que illi reddidit caricam: Notans, opinor, ab illo captari laudem munificentiæ. — 12

Dicere solet tria ad parandam sapientiam potissimum necessaria, naturam, doctrinam, & exercitationem. Inuita Minerua frustra laboratur, rectè discitur à doctis: exercitatio consummat eruditionem. — 13 Doctrinæ quibus paretur.

Quum

14 Quum accepisset quendam in ipsum dixisse conuitia: Absentem,inquit, vel loris cædat: docens ea prorsus esse contemnenda,quæ non lædunt,nisi quis se lædi putet.

Magnanime.

15 Pulchritudinem dicebat quauis epistola efficaciorem ad commendationem. Sunt qui hoc adscribant Diogeni. Aristotelem uerò formam solitum appellare donum, quia gratis contigit a natura. Eandem Socrates appellauit exigui temporis tyrannidem, quod formæ gratia mox deflorescat. Plato naturæ prærogatiuam,quod paucis contingat. Theophrastus silentem fraudem, quod absque verbis persuadeat. Theocritus eburneum detrimentum, quod grata quidem sit aspectui sed multorum incommodorum causa. Carneades, ἀδορυφόρητον βασιλείαν,id est, regnum absq; satellitio, quod formosi impeterent, quicquid volunt, nulla adhibita vi. Refert Laertius.

16 Interrogatus qua re differant docti ab indoctis: Qua viui,inquit, a mortuis: Sentiens hominem absque literis statuam esse verius, quam hominem.

Eruditio.

17 Dicebat eruditionem in prosperis esse ornamentum, in aduersis refugium. Parentes qui rectè liberos suos instituissent, aiebat multo honorabiliores esse ijs, qui tantum genuissent,quod ab his contigisset viuere, ab illis etiam bene viuere.

18 Cuidam glorianti quod esset a magna celebrique ciuitate,dicebat hoc nihil referre, sed an clebri patria dignus esset.

Salsè.

19 Rogatus quid esset amicus: Vna,inquit,anima in duobus corporibus.

Amicus.

20 Aiebat quosda homines ita parcere, quasi semper essent victuri: rursus alios ita profundere,

Profusio.

dere, quasi mox essent morituri.

21 Cæca percunctatio.

Percunctanti qui fieret vt cũ formosis diutius, ac libentius confabulemur, respondit eã percunctationem esse cæci. Cæcus enim non sentit formæ illecebram, nihilo magis quam colorum gratiam.

22 Virtus nõ cogitur.

Percunctanti quid lucri cepisset ex philosophia: Vt ea, inquit, nullo imperante faciam, quæ vulgus facit metu legum. Idiota a furto abstinet, quia lex minatur pœnam: philosophus abstinet, quia per se turpe est, etiamsi licet impune.

23

Interrogatus quo pacto fieret, vt discipuli quamplurimum proficerent: Si, inquit, præcedentes grauiter insequantur, sequentes non morentur.

24 Salsè in garrulum

Quum garrulus quispiam, vbi multa nugatus esset apud Aristotelem, tandem dixisset. Fortassis obstrepo tibi nugis meis: Non hercle, inquit, neque enim aduerti animum.

25 Benignitas.

Reprehensus quod munus dedisset improbo: Non homini dedi, inquit, sed humanæ sorti. Hoc superius alijs verbis commemoratum est.

26

Rogatus quomodo amici essent tractandi: Quomodo, inquit, nos ab illis tractari cuperemus.

27

Eruditionem dicebat optimum esse viaticum ad senectutem: Nam cætera senem, aut destituunt, aut grauant etiam.

28 Amicus rara res.

Illud frequenter habebat in ore, ὦ φίλοι, οὐδ' εἷς φίλος: Sentiens multos esse amicos nomine paucissimos, aut nullos re.

29 Modestia.

. Admonebat neminem de se debere prædicare, vel in laudem, uel in uituperationẽ: quod illud esset hominis uani, & inanis: alterum stulti, ac vecordis.

Idem

30 Idem admonebat, vt uoluptates cōtemplemur non uenientes, sed abeuntes, hoc est, non a fronte, sed a tergo, uenientes enim fucatæ specie blandiuntur: abeuntes autem pœnitentiam, ac dolorem relinquunt.

Voluptas.

31 Dicebat Athletas, quia libris arcentur, omnemque uitam in cauillis scurrilibusq; iocis transigunt, similes euadere gymnasiorum statuis, nempe pingues, & saxeos.

Imperitia

32 Quū iam natus annos ferè saxaginta duos, adeo laboraret, vt admodum tenuis vitæ spes superesset, conuenerunt ad illum discipuli rogantes, vt ex ipsis aliquem deligeret, qui in locum eius succederet. Inter auditores erant duo præcipui, Theophrastus Lesbius, & Menedemus Rhodius. Aristoteles respondit se qđ petebatur, facturum, vbi daretur opportunitas. Paulo post quum rursus ad eum eadem de causa conuenissent, dixit vinū quod biberet sibi parum esse commodum, ac quæri iussit exoticum, uel Rhodium, uel Lesbiū. Id simul, atque curatum est, gustato Rhodio dixit: Firmum hercle uinum, & iucūdum. Mox gustato Lesbio: Vtrumq;, inquit, egregiè bonum, sed Lesbium suauius est. Id ubi dixit, nulli dubium fuit, quin lepidè simul, & uerecunde, successorem sibi ea uoce, non uinum delegisset: prodauit utrumque; nec tamen auditoribus elegendi ius ademit. Sed Græcus sermo plusculum habet ciuilitatis, ꝙ οἶνος, id est, uinum apud Græcos sit generis masculini: ut hæc uox, ὁ λέσβιος ἥδιων, possit, & ad personam accommodari.

Ciuiliter.

THEOPHRASTVS ERESIVS.

1 Dicebat potius esse fidendum effræni equo, quam uerbo incomposito. Nemo non metuit insidere equo infræni, at plus est periculi

Lingua.

riculi à lingua effræni.

Ad eum qui in conuiuio perpetuò filebat: Si, inquit, indoctus es, prudenter facis: sin doctus es, imprudenter. Iucũdius effertur à Plutarcho: Si stultus es, rem facis sapientem, si sapiens, stultam. Est aliqua sapientiæ pars, silentio stultitiam tegere.
2 Silentium

Habebat semper in ore, nullum esse sumptum preciosiorem tempore. Solum enim hoc recuperari non potest, & tamen vulgo nihil habetur vilius tempore.
3 Temporis parsimonia.

In quendam Casandri amicum simis naribus fecit hoc scomma: Demiror, inquit, oculos tuos non canere, cum illis nasus sit additus: quòd nasus fistulæ speciem præberet. Refert Plutarchus in Symposiacis.
4 Ridiculè.

DEMETRIVS PHALEREVS.

Qum audisset Athenienses fuisse demolitos statuas suas, quas illi posuerant: At virtutem, inquit, non euerterunt, cuius gratia illas posuerant.
1 Animosè.

Dicebat supercilia pusillũ esse corporis mẽbrum, tamen totam offuscare vitam. Insuaues enim sunt ad omnem vitæ consuetudinem, tristes ac superciliosi.
2 Superciliosi.

Aristophanes in comœdia Plutum inducit cæcum. At hic dicebat non solùm Plutum, id est, diuitias esse cæcum, verumetiam fortunam Pluti ducem: ut iam sit illud prouerbij, Cæcus cæco dux. Fortuna sępe largitur indignis sua munera.
3 Fortuna cæca.

Quantum in bello valeret ferrum, tantum dicebat in Rep. valere orationem. Illic enim res geritur viribus, hic persuasione.
4 Orationis vis.

Conspicatus iuuenem intemperantiæ deditum: Ecce, inquit, quadratus Mercurius, habens syrma, ventrem, pudenda, & barbam:
5 Indoctus.

30 Voluptas. Idem admonebat, vt uoluptates cōtemplemur non uenientes, sed abeuntes, hoc est, non a fronte, sed a tergo, uenientes enim fucatæ specie blandiuntur: abeuntes autem pœnitentiam, ac dolorem relinquunt.

31 Imperitia Dicebat Athletas, quia libris arcentur, omnemque uitam in cauillis scurrilibusq; iocis transigunt, similes euadere gymnasiorum statuis, nempe pingues, & saxeos.

32 Ciuiliter. Quū iam natus annos ferè saxaginta duos, adeo laboraret, vt admodum tennis vitæ spes superesset, conuenerunt ad illum discipuli rogantes, vt ex ipsis aliquem deligeret, qui in locum eius succederet. Inter auditores erant duo præcipui, Theophrastus Lesbius, & Menedemus Rhodius. Aristoteles respondit se qđ petebatur, facturum, vbi daretur opportúnitas. Paulo post quum rursus ad eum eadem de causa conuenissent, dixit vinū quod biberet sibi parum esse commodum, ac quæri iussit exoticum, uel Rhodium, uel Lesbiū. Id simul, atque curatum est, gustato Rhodio dixit: Firmum hercle uinum, & iucūdum. Mox gustato Lesbio: Vtrumq;, inquit, egregiè bonum, sed Lesbium suauius est. Id ubi dixit, nulli dubium fuit, quin lepidè simul, & uerecunde, successorem sibi ea uoce, non uinum delegisset: prodauit utrumque; nec tamen auditoribus elegendi ius ademit. Sed Græcus sermo plusculum habet ciuilitatis, ꝙ οἶνος, id est, uinum apud Græcos sit generis masculini: ut hæc uox, ὁ λέσβιος ἡδίων, possit, & ad personam accommodari.

THEOPHRASTVS ERESIVS.

1 Lingua. Dicebat potius esse fidendum effræni equo, quam uerbo incomposito. Nemo non metuit insidere equo infræni, at plus est periculi

riculi à lingua effræni.

Ad eum qui in conuiuio perpetuò silebat: Si, inquit, indoctus es, prudenter facis: sin doctus es, imprudenter. Iucūdius effertur à Plutarcho: Si stultus es, rem facis sapientem, si sapiens, stultam. Est aliqua sapientiæ pars, silentio stultitiam tegere. 2 Silentium

Habebat semper in ore, nullum esse sumptum preciosiorem tempore. Solum enim hoc recuperari non potest, & tamen vulgo nihil habetur vilius tempore. 3 Temporis parsimonia.

In quendam Casandri amicum simis naribus fecit hoc scomma: Demiror, inquit, oculos tuos non canere, cum illis nasus sit additus: quòd nasus fistulæ speciem præberet. Refert Plutarchus in Symposiacis. 4 Ridiculè.

DEMETRIVS PHALEREVS.

Quum audisset Athenienses fuisse demolitos statuas suas, quas illi posuerant: At virtutem, inquit, non euerterunt, cuius gratia illas posuerant. 1 Animosè.

Dicebat supercilia pusillū esse corporis mēbrum, tamen totam offuscare vitam. Insuaues enim sunt ad omnem vitæ consuetudinem, tristes ac superciliosi. 2 Superciliosi.

Aristophanes in comœdia Plutum inducit cæcum. At hic dicebat non solùm Plutum, id est, diuitias esse cæcum, verumetiam fortunam Pluti ducem: ut iam sit illud prouerbij, Cæcus cæco dux. Fortuna sæpe largitur indignis sua munera. 3 Fortuna cæca.

Quantum in bello valeret ferrum, tantum dicebat in Rep. valere orationem. Illic enim res geritur viribus, hic persuasione. 4 Orationis vis.

Conspicatus iuuenem intemperantiæ deditum: Ecce, inquit, quadratus Mercurius, habens syrma, ventrem, pudenda, & barbam: 5 Indoctus.

Sentiens illum non esse hominem, sed statuam qualis in vijs solet poni Mercurio, hoc illi dissimilem, quod effœminatorum more traheret vestem, quòd deditus esset ventri ac libidini, quodque barbatus esset, quum nihil horum Mercurius.

6 *Ingenia erecta.* Hominum fastuosorum sublimitatē dicebat amputandam, sed relinquendam sobrietatem: Talia enim ingenia non sunt desperanda, sed quod redundat, rescindendum est.

7 *Reuerentia.* Admonebat adolescentes, ut domi parentes, in uia obuios, in solitudine reuererentur seipsos. Pudor teneram ætatem optimè deterret à peccando, qui nusquam non adest, si quis reuereatur seipsum.

8 *Amicus i aduersis.* Aiebat veros amicos in rebus lætis adesse vocatos, in aduersis inuocatos & ultro. At vulgò fit secus.

9 *Lectio vtilis.* Ptolemæum regem adhortari solet, sibi pararet libros, de regno, deq; militari Imperio gerendo tractantes, eosque diligenter euolueret propterea quod ea de quibus amici non audent admonere reges, in libris scripta habeantur.

10 *Philosophia.* Quum exularet, ac Thebis inglorius, humilisq; uiueret, audissetque Cratetem philosophum, qui ipsum inuiseret, multa placidè, prudenterq; de moderate ferendo exilio disserentem: Male sit, inquit, negocijs & occupationibus, per quas hactenus talem uirum non licuit cognoscere.

CRATES THEBANVS CYNICVS.

1 *Curiositas.* Vulgo dictus est θυρεπανοίκτης id est. ostiorum apertor, q́ in omnes domos irrumperet, & si quid displicuisset reprehenderet, Cynica libertate. Id cognominis hodie, rectius in quosdam πταχοτυράνους.

Rogatus

Rogatus, quid illi è philosophiæ studio accessisset emolumenti, respondit: Θέρμοι τε χοῖνιξ καὶ τὸ μηδενὸς μέλειν. id est, *Chænix lupini, & absque cura viuere.* Sentiens se minimo contentum ob libertatem suauiter viuere.

2 Paruo contentus.

Amore laborantibus ostendit remedia: Amori, inquit, medetur fames sin aliter, tempus, Quod sine his uti possis, laqueus. Luxus fere alit amorem. Tempus omnia aut tollit, aut certè mitigat: Hæc remedia si nihil prosunt, superest laqueus, vt morbus finiatur suspendio, Græca sonant iucundius, λιμὸς, χρόνος βρόχος.

3 Amoris remedia.

Dicebat philosopho nulla re opus esse. Eoque pecuniam deposuit apud trapezitã hac conditione: vt si liberi essent idiotæ, traderet eam illis: sin philosophi, nummos distribueret in plebem, q̃ indoctis opus esset pecunias, philosopho nec opus, nec utilis.

4 Philosophus non eget.

Celebratur illius ephemeris ad hunc habens modum: Ponito coquo minas decẽ medico drachmam, adulatori talenta decem, cõsiliatio fumum scorto talentum, philosopho triobolum. Notabat hominum stultitiam, qui in res honestas, & cum primis necessarias minimum sumerent impendij ad turpia prodigi.

5 Sumptus præposteri

Cum pro quodã supplicaret, gymnasii principi procumbens attigit coxam illius pro genibus: Nam supplices ex more genua contingebant. Indignẽti gymnasiarcho: Quid, inq̃t, an non hæc æquè tua sunt ac genua? Notans obiter uulgi superstitionem, qui certa membra certis rebus dedicauit velut aurem memoriæ, nasum irrisioni, genua misericordiæ: quum hæc ad totum hominem pertineant.

6 Ridiculè.

7 Nemo sine uitio.

Negabat inter homines, quempiam inueniri posse, qui non aliqua in parte laberetur, addens nullum inueniri malum punicum, in quo non sit aliquod granum supputre.

8 Facetè.

Nicodromus citarædus huius dictis lacessitus, impegit illi pugnum in os, & suggillauit. At Cratres fronti imposuit tabellã, in qua scriptum erat, Nicodromus faciebat. itaque cũ liuore suo obambulãs traduxit citharædum, festiuiter alludens ad artificum morem, qui operibus suis inscribunt, Apelles aut Phidias faciebat. Simile quiddam narratur de Diogene pulsato.

9 Facetum.

A magistratu obiurgatus, ꝙ præter leges ac morem Atheniensium sindone vestiretur, ait, Quid si Theophrastum uobis ostendã sindone amictum? diffidentes, ac ut ostenderet flagitantes adduxit ad tonstrinam: ostenditq; Theophrastum qui tum forte tondebatur, linteo amictum, quod Græci a contegendis humeris ὠμόλινον vocant: submouens omnibus ad vsum uti licere. Nam si p se turpe esset uti linteis, ne in tonstrina quidẽ esset honestum.

10 Paucis cõtentus.

Demetrio Phalereo indignatus est, quod ipsi panes ac vinum misisset, dicens, Vtinam fontes etiam panes ferrent: Sentiens uino philosopho nihil opus esse, atque hoc ipsum esse submolestum, quòd panis non æquè parabilis esset ac potus.

11 Vire: formæ præstant.

Erat corpore deformi: quumque in certaminibus nudatus, ob id esset risui, sublatis, manibus dicere solebat. De oculis ò Crates reliquoque corpore bono animo esto: nã istos qui nunc te derident, mox conspicies morbo contrahi, teque beatum prædicare, ac sese ignauiæ damnare: Significans formam nihil fæcere ad victoriam, sed robur ac laborũ tolerantiam,

rantiam, qua cæteros antecedebat.

Rogatus quoad esset philosophandum: Donec, inquit, exercituum duces, qui sunt videbũtur esse agasones. Sentiens, opinor, ibi maximè opus esse philosophia. vbi qui in populo præsunt, stolidi sunt, & indocti, & homines quibus imperant, habent pro asinis.

12

Eos qui cum adulatoribus uiuerent, aiebat esse desertos, non aliter quàm vituli sunt inter lupos. Neque enim illos adesse quos oportet, neque cum ijs qui adsunt, habere societatem, quum sint insidiatores.

13 Adulatio.

Alexandro percunctanti num cuperet restitui patriam suam? Quid opus est? inquit. Fortassis eam alius Alex. restitutam diruet.

14 Patriæ neglectus.

Dicebat se pro patria habere gloriæ neglectũ, & paupertatẽ, in quæ nullum ius haberet fortuna. Aiebat Diogenis ciuem esse, qui nullis inuidiæ patebat insidijs. Opes enim ac nominis splendor conciliant inuidiam.

15 Tranquillitas tuta.

Metrocles hoc vitio laborabat, vt inter disserendum subinde crepitum uentris emitteret. Eam ob causam domi mœrens sese continebat. Huic mederi studens Crates de industria multum lupinorum deuorat ac Metroclis ædes adijt: persuasitque nihil esse mali, quod accidisset: Imo potius fore prodigiosum, nisi homo humano more flatum ventris emitteret: atque interim ipse inter colloquendum crebrò crepitum ventris edidit. Hoc pacto & seruauit pusillanimem, & discipulũ sibi parauit.

16 Pudor inutilis.

Quendam delitijs, luxuique deditum ita per ioeum admonuit. Nec pro lenticula semper augens patinam in seditionem nos conijcias: Sentiens è luxu cupedijsque plerumque nasci dissidia, Lenticula philosopho cibus,

17 Seditio.

est. λεωὰς carnes habet, & in diuitum mensis circumfertur,

18 Diuinum opes dicebat esse similes ficis arboribus in præruptis locis è quibus, vt hoĩes nihil caperẽt fructus, sed corui tantum ac miluij: ita ex illorum facultatibus tantum alantur scorta & adulatores. Refert Plutarchus.

Profusio.

19 Mundum muliebrem dicebat esse, quod ornat fœminam, ornat autem id quod eam reddit compositiorem ac modestiorem: Verum id non præstat, inquit, neq; smaragdus, neque purpura: sed quęcunque adderẽt vim, ac speciem honestatis ac verecundiæ. Græcis κόσμος & mundum sonat, & ornamentum κοσμεῖν ornare.

Ornatus mulierũ.

EPICTETVS.

1 Eos qui barba & pallio, verbisque magnificis philosophos agebat, dicere solet esse philosophos ἄνευ τοῦ πράττειν, μέχρι τοῦ λέγειν, i. factis procul, verbis tenus.

Fucus.

2 Idem conspiciens quendam impuris moribus, audacem, confidenti lingua, improbo tamen studio philosophię disciplinas contrectare, inclamabat Deum, atque hominum fidẽ his verbis increpans hominem: O homo, vide, quò mittas, num purgatum sit vas. Nã si ad arrogantiam ista immiseris interierint. Si computuerint, in vrinam aut in acetum, vertentur, aut si quid his deterius. Sensit eruditionem esse perniciosam, si in animum irriderit prauis affectibus corruptum.

3 Idem philosophiæ summam duobus verbis comprehendere solitus est, ἀνέχου καὶ ἀπέχου id est, sustine & abstine, quorum prius admonet, vt mala quæ incurrunt, æquo animo toleremus, posterius vt a voluptatibus tempe-

Breuiloquentia.

temperemus. Ita enim fiet, vt nec aduersis deijciamur, nec prosperis corrumpamur. Refert Gellius lib. 17. cap. 19.

METROCLES.

4 *Modeste.*

Libros suos exussit dicens:

Τάδ' ἐς' ὀνείρων νερτέρων φαντάσματα.

Sunt inferorum hæc somniorum imagines.

Sentiens esse nugas ac deliramenta quæ scripserat.

Eruditio studio venalis.

Dicebat res alienas emi pecunia, vt domũ vestemque, sed disciplinas liberales, emi tempore: Requirunt n. diuturnum studium, quũ pecunia data statim fias possessor fundi.

HIPPARCHIA METROCLIS SOROR.

6 *Mulier Cynica.*

Adamauit Cratetem, apud parentes minitans se sibi cõsciturum necem, ni philosopho nuberet. Ab hoc affectu quum nec parentum verbis, nec Cratetis adamati suasu reuocari posset, Crates surgẽs detracto pallio nudauit tergum gibbo deformatum: Ne quis circumueniatur, inquit, hic est sponsus, & proiecto baculo & pera: Hæc, inquit, dos est Super his delibera: neque enim mihi coniunx esse poterit, nisi cui placeat idem institutum. Quum accepisset condicionem puella, mox substrato pallio cum illa congressus est parentibus astantibus. Itaque consummatum est Cynicum matrimonium.

7 *Argutia muliebris.*

Theodorum impium cui cognomen erat ἄθεος, huiusmodi sophismate cõstrinxit: Quod faciens Theodorus non diceretur iniuste agere, idem si faciat Hipparchia, nõ diceretur iniuste agere cum annuisset ille, subiecit, sed Theodorus seipsum percutiens non diceretur iniuste agere: nec igitur Hipparchia, si idem faceret. Ad id Theodorus nihil respon-

dit,ſed ſuſtulit illius pallium, vt eundaret pu‑denda. Quum illa nihil hac re turbaretur, obiecit ei verſu iambico, quòd a muliebribus ad virile inſtitutum defeciſſet.

Mulier erudita.

Τὴν τὰς παρ' ἱστοῖς ἐκλιποῦσα κερκίδας.

Radios apud telas reliquit fæmina.

Quidā codices habebāt τίνα, id eſt, cui quādam γύνα, Legēdum ſuſpicor γυνή, vt omiſſo articulo legamus γυνὴ παρ' ἱστοῖς ἐκλι ποῦσα κερκίδας, Cui illa, Num tibi videor male mihi conſuluiſſe, quę quod temporis impenſura fueram telis, impendi diſciplinis:

ZENO CITTIEVS.

1 Studium.

Dicitur cōſuluiſſe oraculū, quo pacto poſſet uitam optimè inſtituete. Reſpōdit Deus: εἰ συγχρωτίζοιτο τοῖς νεκροῖς, id eſt, ſi concolor fieret mortuis. ille ſentiens ſe uocari ad lectionem veterum, contulit ſeſe ad philoſophiam. Dicitur antem Zeno natura fuiſſe colore fuſco. Studium, uictus parſimonia, maciem & pallorem conciliat homini.

2 Iactura fęlix.

Negotiator purpuram uedens naufragium fecit iuxta Pyrræum, atque hac occaſione ſeſe contulit ad philoſophiam. Itaque ſolitus eſt dicere: Tum bene nauigaui cum naufragium feci. Alij narrant eum, quum Athenis eſſet, audiſſetque merces periiſſe naufragio dixiſſe: Bene facis fortuna, quæ me ad philoſophiam, alij, ad pallium appellis.

3 Integritas.

Antigonus rex admirantibus quamobrem tanti faceret Zenonem, reſpondit. Quoniam cùm multa a me acceperit, nunquam tamen emollitus eſt. Eius mortem quum audiſſet, ingemuit dicens: Quale theatrum perdidi. Erat enim Zenon acerrimi iudicij, & ab aſſentando alieniſſimus.

4 In quendam circa formæ cura ſtudioſiorē

quàm

Molliores

quàm deceret virũ, quum imbricem lente ac circunspecte transiret: Meritò, inquit, suspectum habet lutum, in quo non potest seipsum vt in speculo cernere.

5 Par pari.

Cum Cynicus quispiam, dicens in lecytho suo nihil esse olei, peteret a Zenone, Zeno negauit se daturum: se tamen abeuntem admonuit, expenderet uter ipsorum esset impudentior. Postulatoris impudentiam, impudenti negãtione pensabat.

6 Continentia.

Ipse simul & Cleanthes assidebant. Charemonidæ, quumque sentiret affectum amoris, surrexit. Hoc admirante Cleãthe: Etiam a bonis, inquit, medicis audio, aduersus inflationes optimum esse remediũ quietẽ: Subduxit se vir integerrimus imminenti periculo.

7 Admonitio ciuilis.

Quidam in conuiuio accumbens Zenoni, eum qui sub ipso sedebat, pulsabat pede, Zeno vicissim pulsabat illius genua: & ad ipsum conuerso. Quid igitur putas hunc pati, qui infra te accumbit? Ita multi offenduntur quamuis leui incommodo, quum alios ipsi maioribus afficiant nec sentiant.

8 Oratio grauis.

Eleganter ac polite loquentium sermones aiebat esse similes pecuniæ Alexandrinæ oculis blandienti, ac vndique scripturam habenti more numismatis, nihilo tamen esse meliorẽs Rursus qui magis studerent vtilia dicere, quã nitida, similes essẽ dicebat tetradrachmis, temerè ac rudiger percussis quò sæpe picturatis illis nummis prępondera rent. In nummo nõ spectatur elegantia sculpturæ, sed pondus ac materia: ita non refert, quàm sit elegans oratio, sed quàm grauis & vtilis.

9 Loquacitas.

Ad Aristonem discipulum multa temerè garrientẽ, quædam etiam præcipitanter, confidenterque: Fieri, inquit, non potest quin te

pater

pater ebrius proseminarit. Oderat futilem loquacitatẽ, ipse in dictis tũ breuis, tum grauis.

10 Admonitio ciuilis. Quodam in conuiuio immoderatius vorāte obsonia, neque quicquā alijs reliquum faciente: Zeno piscem ingentem qui apponebatur, è patina sustulit, quasi solus illum deuoraturus. Quum alter intuens Zenonem, significaret se mirari impudẽtiam: Quid, inquit, putas conuictoribus tuis accidere quotidie si meam osophagiam ferre non potes?

11 Ad speculum. Adolescentem curiosius quiddam, quā pro ætate, sciscitantem, adduxit ad speculum, vtque se contemplaretur admonuit. Mox rogitauit, an videretur tali vultui conuenire, quæstiones eiusmodi proponere.

12 Carpendi morbus. Quendam dicentem sibi in multis displicere Antisthenem, abusus Sophoclis dicto, rogauit, nunquã haberet Antisthenes, quę placerent: ille respondit, se nescire. Hic Zeno: Et non te pudet, inquit, si quid ab Antisthene perperam dictum est excerpere ac meminisse: si quid rectè dictum, id ne animaduertere quidem, nec tenere.

13 Pauciloquus. Ad quendam dicentem breues esse philosophorum sententias: Vera prædicas, inquit: oportet enim & syllabas illorum, si fieri possit, esse breues. Veritas multis verbis non eget, & rectius meminimus, quæ paucis verbis comprehensa sunt.

14 Obtrectatio. Quodam de Polemone narrante, quòd alia proponeret, alia loqueretur: Zeno contracta fronte: Quanta, inquit, mercede erat contentus? Subindicans, ni fallor, vt indulgentius differeret, disci pulorum parsimoniam fuisse in causa.

15 Dicebat eos, qui disserunt similes esse oportere tragœdiarum actoribus, quibus vox ma-

magna, bonaque latera debent esse, quòm ea immodicè non deducant, quod faciũt ij, qui plurima loquuntur, sed supra vires. Dum.n. os diducunt, declarant se satagere uerius quàm agere.

Vox modesta.

16 Attentio.

Ijs quæ rectè dicerentur, negabat esse relinquendum locum, velut præclaris artificibus ad spectandum. Cõtrà auditores dicebat adeo debere esse attentos ad ea, quæ differuntur, vt non vacet dare signum approbationis. Dũ enim applauditur & acclamatur, petit aliquis audiendi fructus.

17 Garrulitas.

Adolescenti cuidam multa garriẽti: Aures inquit, tuæ in linguam defluxere: submouens adolescentis esse audire multa, loqui pauca.

18 Amor uerus.

Alteri formoso dicenti, sibi nõ videri futurum ut sapiens amaret: Nihil, inquit, esset uobis formosis infelicius. Quisquis enim docet, admonet, instituitque ad uirtutem adolescentes, vtique amat. Atque is demum uerus est amor. Nam qui uulgò dicuntur amare, suum uenantur commodum, cũ incõmõ adamati.

19 Grauiter.

Dicebat plerosque philosophos in multis ἀσόφους εἶναι, non sapere, sed in fortuitis, uulgaribusque rebus esse imperitos: Et adijciebat illud Scaphei, qui quum animaduerteret quẽdam e discipulis uehementer inflatum, percusso illo dixit: Bene non est in magno, sed in bene, est magnũ: ἐν ἐν τῷ μεγάλῳ τὸ εὖ κεῖται, ἀλλ᾽ ἐν τῷ εὖ τὸ μέγα. Magnum enim est, quicquid rectè fit: at non statim bonum est, quod magnum.

20

Adolescenti confidenter loquenti: Non dixerim, inquit, ò adolescens, quæ mihi succurrunt. Subnotans è sermonis procacia colligi & morum impudicitiam.

21

Aiebat hominibus nihil magis deesse, quã tem-

Temporis parsimonia. tempus, longè dissentiens ab ijs, qui bonam vitæ partem perdunt somno, temulentia, nugis, & alea, quasi multum temporis superfit homini. Interrogatus, quis esset amicus. Alter, inquit, ego.

21 Amicus. Seruum in furto deprehensum cœdi iussit quumq; is se sic excusaret, vt diceret sibi fuisse in fatis, vt furaretur: & cędi inquit. Seruus

23 Salsè. allegabat fatorum necessitatem ad excusationem commissi. Eam necessitatem retorsit & ad suppliciũ, quod ipsum etiam erat in fatis.

24 Gratia est pulchritudo. Formam aiebat esse vocis florem: aut contra, quemadmodum ab alijs refertur, vocem esse formæ florem. Nam loquentis orationē commendat forma, & rursus oratio composita gratiam addit formæ.

25 Nota insaniæ. Conspicatus cuiusdam è familiaribus puellum notis liuidum: Video, inquit, animi tui vestigia: notans illius impudicitiam. In Græcis plusculum est gratiæ, ꝙ θυμὸς, & animum significet, & animi vehementem concitationem aut furorem: Erãt autem, vt opinor, suauijs impressæ notæ.

26 Vnguēta. In quendam vnguentis delibutũ: Quis est hic, inquit, qui mulierem olet? Significans effœminatorum esse, vnguentis vti.

27 Liberè. Dionysio cuidam dicenti, Quur me unum omnium non corrigis; Non enim, inquit, tibi credo: subindicans sibi non esse spem, illum si corriperetur, fore meliorem.

28 Garrulitas. Adolescentem multa temerè garrientem hoc dicto corripuit: Ob id binas habemus aures, os vnicum, vt plurima audiamus, loquamur paucissima.

29 Taciturnitas. Ptolemæi legatis qui multos eruditos ad conuiuium inuitarant, percunctantibus, quid de ipso regi suo essent renunciaturi; ait, Vidisse

dixisse vos senem, qui in conuiuio tacere nouerit. Quum enim cæteri ad ostentationem multa dixissent, unus Zeno ppetuũ tenet silentiũ.

30 *Moderatio.* Percunctanti quo pacto esset affectus erga conuitia, perinde, inquit, atq; si legatus absq; responso dimittatur: Significans eo qui non habent, quod respondeant, ad conuitia solere confugere, eaq; nõ pluris oportere fieri quàm si nihil esset responsum.

31 *Persuasio pro ui.* Quum Crates apprehenso Zenonis pallio nem à Stilponte retrahere niteretur: Commodissime, inquit, ô Crates philosophum auribus teneas. Nã si per vim egeris, corpus erit apud te, animus apud Stilpontem.

32 *Discendi auiditas.* Vbi iam profecerat tamẽ modestiæ gratia commeabat ad Polemonem, apud quem & in dialecticis exercebatur. Vnde Polemon solitus est dicere, Non me clàm est Zeno, te per posticum irrepere, furariq; dogmata, quibus phœnicum more indutus es. Notans illũ furtim discere gratis, quæ alijs esset venditurus.

33 Quum dialecticus quidam in sermone, quẽ illi θερίζοντα, id est, metentem appellant ostẽdisset septem species dialecticas, rogauit quãtum posceret mercedis: ac poscenti centum, dedit ducentos. Tantus erat amor discendi.

34 *Correctio.* Celebratissimam Hesiodi sententiam solet inuertere. Quum enim ille primas tribuat ei, qui per se sapiat, secundas qui recte admonenti obtemperet, Zeno ordine inuerso sic pronunciabat.

Κεῖνος μεγὺ πανάριςος ὁ εὖ εἰπόντι πίθαπα,
Ἐσθλὸς δ᾽ εὖ κἀκεῖνος ὃς αὐτὸς πάντα νοήσῃ,
id est,

Optimus ille quidem qiu paret recta monenti:
Sed probus illo quoq; est, qui nouerit omnia p se.

Ad

Addebat causam, quod qui ex se nosset omnia, nihil haberet præter intelligentiam: at qui recte monenti pareret, præter intelligentiā habere etiam effectum. Nam parere dicitur, qui quod didicit optimum esse, facit.

35 *Hilaritas in conuiuio.*

Rogatus quur quum esset natura seuerus in conuiuio tamen hilaresceret, lepidè respōdit, Et lupinum quum sit suapte natura amarum, tamen aqua maceratum dulcescere. Naturale est cibo potuque rigato corpore discuti tristitiam.

36 *Lingua lubrica.*

Dicere solet, satius esse labi pedibus quam lingua: eoq; conuiuia quantum poterat, vitabat, quod ibi solutus vino, & aliorum fabulis prouocatus facilius labi posset.

37 *Adde pusillum pusillo.*

Dicebat τὸ εὖ γίνεσθαι παρὰ μικρὸν, οὐ μὴν μικρὸν εἶναι, id est, ut aliquid fiat bene, nasci quidē paulatim, sed tamen non esse paulum. Quamquam hoc quidam adscribunt Socrati.

38 *Profusio.*

Quibusdam sic excusantibus luxuriā suā, ut dicerent se ex eo quod abundaret facere sūptum, argutissimè respondit: Ignosceretis ne coquo, si quum obsonia plus æquo salsa daret, diceret sibi copiam esse salis: Sentiens uictum non esse moderandum ex rerum copia, sed ex usu ac necessitate naturæ.

CLEANTES ASSIVS.

1 *Discendi auiditas.*

Antigono discipulo roganti, quur sordidā operam præstaret hauriendo aquam è puteo: vnde per iocum pro Cleante dictus est φρεάντλης ita respondit: Num haurio tantum: an non & fodio, & rigo hortum? denique nihil non facio philosophiæ causā. Alius negasset factum, philosophus auxit, quod obiiciebatur, gloriæ sibi ducens, quod illi vertebatur probro.

Collectam pecuniolam aliquando proiecit

iecit coram familiaribus dicens, Cleanthes alterum Cleanthem alere posset, si uellet. — Industria.

3 — Tolerãtia.

Asinus appellatus agnouit conuicium, dicens se solum esse parem ferendæ Zenonis sarcinæ. Siue quod Zenoni non multum esset suppellectilis, siue quod unus illius austeritate nihil offenderetur.

4 — Timiditas laudata.

Cuidam illi probri causa obijcienti, q̃ esset timidus: Ideo, inquit, minimum pecco. Bona est timiditas, quæ deterret à turpibus, & reddit hominem circumspectum.

5 — Labor.

Suam uitam diuitum uitæ solet hoc homine præferre: Dum illi, inquit, pila ludunt, ego fodiens durum humum exerceo.

6

Interdum quum foderet, solet seipsum increpare. Id fortè admiratus Ariston: Quem, inquit, increpas? Tum Cleanthes ridens: Senem, inquit, qui canos quidem habet, sed mẽtem non habet, seipsum innuens.

7 — Liberè.

Cuidam reprehendenti Arcesilaum, quòd officia vitę tolleret. Desine inquit, hominem uituperare. Nam ille licet dictis tollit officia, tamen factis tommendat. Id audiens Arcesilaus: Non moueor, inquit, adulatione. Hic Cleanthes: Sclicet, inquit, adulor tibi, dicens te aliud loqui, aliud facere. Cleanthes mitigauit dictum obtrectatoris, sed ita vt à crimine inconstantiæ non liberaret Arcesilaum: turpissimum enim est philosopho secus docere, quàm uiuit. Si uita proba est, quur docet diuersa? Si doctrina sana est, quur eam secus uiuendo refellit?

8 — Silentium

Cuidam ab eo petenti dictum aliquod, quod crebro occineret filio suo protulit illud ex Electa, σῖγα, σῖγα λεπτὸν ἴχνος id est. Tace, tace tenue uestigium. Innuens pueris maximè

ximè conuenire silentium.

9 Quum audisset à Lacone quodam probari laborem, delectatus eo dicto subiecit hemistichium Homericum.

Labor.

Αἵματος εἰς ἀγαθοῖο φίλον τέκος. id est.
Sanguine præclaro satus es charissime fili.

10 Differens adolescenti cuidam, quem uidebat parum attentum, rogauit, sentiretne: Illo affirmante se sentire, Quur igitur ego nõ sentio te sentire? Solent enim, qui intelligunt, oculis ac gestu, interdum & verbis significare se, quę dicuntur intelligere.

Attentio.

11 Sositheus poeta coram populo Cleanthẽ præsentem hoc carmine proscidit, *οὓς κλεάνθους μωρία βοηλατεῖ*. Id est, Quos Cleanthis fatuitas agitat. Interpres vertit insania: unde pro μωρία légisse videtur *μανία*. Nec tanto conuitio tactus, quicquam mutàuit de vultu. Qua patientia delectati auditores, applaudentes philosopho, Sositheum eiecerunt. Quũ Sositheus diceret se pœnitere, quòd illum aspersisset, respondit Cleanthes, absurdum fore, si quum poetæ frequenter illudant. Libero patri, & Herculi, nec illi succenseant, ipse ob leue conuitium indignaretur. De dijs enim multa probrosa scripsere poetæ, veluti quum Bacchum faciunt mollem, timidum, ac temulentum. Herculem faciunt seruientem Omphalæ, vsque ad sandalio commitigatum caput.

12 Peripateticis dicebat idem accidere quod lyris, quæ quum alijs bene sonent, seipsas non audiunt: Sentiens, opinor, illos licet alijs uerbis, idem docere, quod Stoicos, & tamen ipsos id non animaduertere. Potest & hic

Vita à uerbis dissentiens.

hic accipi sensus: Peripateticos præclare docere, sed vitam a doctrina dissidere.

13 Physiognomon.

Ex sententia Zenonis, dicebat hominis mores è specie posse deprehendi. Id vt confutarent adolescentes aliquod faceti cinædum in agro durarum adduxerunt ad Cleantem, postulantes vt e specie de moribus pronunciaret. Reperit manus callosas, & cutem sole adustã. Itaque quum aliquamdiu siluisset, iussit hominem abire. Ille digressus sternutamento cõcussus est: Mox Cleanthes. Habeo, inquit, hominem: mollis est. Non enim facile sternutant, qui semper sub dio viuunt.

14 Solitudo.

Conspiciens quendam solitarium, ac secũ loquentem: Haud, inquit, loqueris cum homine malo. Quidam ita referunt. Vide, ne cum homine improbo loquaris. Malis enim periculosa est solitudo.

15 Senectus vegeta.

Ad quendam contumeliæ causa obijcientem senectutem: Et ego, inquit, abire cupio, verum ubi reputo me omni ex parte sanum, siue legendum est, siue scribendum, rursus maneo: Significans se quidem haud quaquam esse vitæ cupidum, uerum ob senectutem neminem debere è vita decedere, donec vires suppetunt ad uitæ munia.

16

Intumuerat illi gingiua, cui malo biduano ieiunio sic medicatus est, ut iam ueluti sano medici omnia consueta permitterent. Sed ille perseuerauit abstinere, dicens sibi iam esse cõfectum uiæ principium. Itaque perijt.

17 Correctio

Sentantiam hanc: φίλοις τε δοῦναι,

σῶμα τ' εἰς νόσους πεσὸν.

Δαπάναισι σῶσαι. id est,

Largiri amicis, corpus in morbos cadens.

Impendijs seruare; correxit hunc in modum,

Χόρναις τι δῦναι σεῖμα τ' εἰς νόσημ[illegible]σὸν
Δαπάναις ὀπιρίψαι. id est,
Donare scortum corpus in morbo cadens.
Impendijs conterere.
Prior enim sententia tendebat ad molliciem, quam nudauit Cleanthes.

SPHAERVS. Bosphoranus Cleanthis discipulus.

17 Argutè. Quum diceret opinionem non cadere in sapientem, rex Ptolemæus cupiens hoc paradoxon ipsa re confutare, curauit mala Punica veris simillima ex certa confecta apponi in conuiuio. Ad quæ quum Sphærus deceptus porrigeret manus, rex exclamauit illum falsæ speciei fuisse assensum. Ad id dextrè Sphærus: Non sic, inquit, assensus sum, vt crederem esse mala punica, sed probabile putaram esse mala punica.

19 Reprehendenti Mnesistrato, quod Ptolomæum non appellasset regem: Imò, inquit, quum talis sit, tamen regem esse fateor: indicans illum esse nomine regis indignum, se tamen cognominis honorem illi non inuidere.

CHRYSIPPVS SOLENSIS.

1 Dialectica. De hoc dictum est, si dij vellent vti dialectica, non alia vsuros quam Chrysippea.

2 Salsè. In quodam opere toties citarat versus Euripidis ex Medea, vt ibi tota fabulæ fuerit inspersa. Hunc librum quidam portans, & rogatus, quid ferret: Chrysippi, inquit, Medeam.

3 ¶ Iocus ex nomine. Erat illi statua, pro corporis modo tenuis ac pusilla, quum eques vicinus fere occultabat: Vnde Carneades per iocum dicere solet, eum non esse Chrysippũ, sed κρύψιππον: nam Chrysippos ab aureo equo dicitur Chrysippus

sippus

sippus à ἀποκρύπτω, quasi dicas, ab equo occultatum.

4 Pauci boni.

Cuidam reprehendenti, quod nō apud Aristonem cum pluribus daret operam philosophiæ. Nunquam, inquit, philosopharer si cum pluribus auscultarē. Dictū lepidius est apud Græcos, quod πολλοὶ interdum sonat multi, interdum vulgus hominum. Sensit non statim esse optima quæ placent cum plurimis.

5 Iuuenum est dialectica.

Ad dialecticum quendam Cleanthi multis, ac prolixis sophismatibus obstrepentem: Desine, inquit, senem à magis ad rem pertinentibus auocare, sed nobis iunioribus ista proponito.

6 Facetè.

In conuiuijs cætera quietus, tantum ex more agitabat crura. Vnde famula quæ illi inseruiebat, dicere solet, Chrysippi sola crura inebriari.

PYTHAGORAS.

7 Philosophus mundi spectator.

Dicebat vitam humanam esse similem Panegyri, hoc est, solenni hominum conuentui: ad quem alij conueniunt certaturi, alij negociaturi, nonnulli spectatores modo futuri. Ac cæteros quidem omnes esse solicitos, solum spectatorem tranquillum frui celebritate: hunc spectatorem aiebat esse philosophū, qui non ob aliud in hoc mundi theatrum prodisset, quam vt naturas rerum, ac mores hominum contemplaretur.

8 Vanus.

Rogatus à quodam, qn̄ esset congrediendū cum fœmina: Cum voles, inquit, teipso fieri debilior. Multa Venus eneruat hominem.

9

Admonebat discipulos, vt quoties à negotijs diuinis vespere domum ingrederentur, versiculum hunc apud se repeterent.

Πῆ παρέβην, τί δ' ἔρεξα τί μοι δέον. οὐκ ἐτελέσθαι

10 Aiebat in ciuitates primum irrepsisse delicias, mox saturitatem, deindè violentiam, postremo exitium.
Grauiter.

11 Theano Pythagoræ uxor, rogata quando mulier esset munda a viro, respondit: a suo semper, ab alieno nunquam.

EMPEDOCLES AGRIGENTINVS.

12 Quum videret ciues suos delicijs deditos, sumptuosè tamen ædificare, dixit: Agrigentini sic indulgent voluptatibus, quasi postridie morituri: sic ædificant, quasi semper victuri.
Grauiter.

HERACLITVS EPHESIVS.

13 Dicebat iniuriam magis extinguendam, quam incendium. Ex leuissimis offensis, si negligantur, nascuntur atroces tragœdiæ. Sed ad restinguendum incendium accurrunt omnes, gliscenti verò simultati citius addunt irritamenta.
Initijs obstandum.

14 Dicebat ciues non minus oportere pugnare pro legibus, quam pro mœnibus. Quod absque legibus nullo pacto possit esse ciuitas incolumis, absque mœnibus possit.
Legũ obseruatio.

15 Rempub. vt deploratam contempsit, eique dare leges quum rogaretur, recusauit. Secessit autem in templum Dianæ, ibique cum pueris ludebat talis, circunstanti, & admiranti populo: Perditi, inquit, an non præstat, hoc agere, quam vobiscum Rempub. administrare.
Liberè.

16 Interrogatus aliquãdo, quur sileret: vt vos, inquit loquamini.

ZENO.

ZENOPHANES COLOPHONIVS.

Empedocle dicente, sapientem inueniri nõ posse. Et meritò, inquit. Nam sapientem esse oportet, qui agnoscat sapientem: notans illũ q hoc dicebat, suo vitio nõ inuenire sapiẽtẽ.

17 Salsè.

Dicebat πρὸς τυράννους ὁμιλεῖν, ἢ ἥδιστα ἢ ἥκιστα, id est, cum tyrannis congrediendum, aut iucundissimè, aut minimè. Nihil est violentius aure tyranni, ait Satyricus. Apud bonos etiam principes admonendi libertas uerbis placidioribus est temperanda. Id qui non potest, abstineat ab illorum congressu.

18

DEMOCRITVS MILESIVS.

Ignotus venit Athenas, & colloquio de philosophia cum Socrate habito dixit, Hic philosophus similis est Pentathlo, quòd calleret naturalia, moralia, mathematica, ad hæc disciplinas quas ἐγκυκλίους vocat, denique omnium peritiam.

1 Multiscius.

Huius fertur & illud, λόγος ἔργου σκιὴ, id est, Oratio operis est vmbra: Significans ex egregijs factis nasci laudes hominũ eloquentiũ, non contrà. Primam igitur oportet esse curam factorum, gloria consequitur vltrò.

2 Gloria ex benefactis.

Dicere solet: si corpus animum in ius vocaret, haud quaquam futurum vt ille muneris male administrari crimen effugeret. Animus in corpore ueluti pˀsidio collocatus est, & tamen pleraque mala corpori ab animo ueniunt.

3 Grauiter.

Quum arroderet cucumerẽ, sensit humorem esse mellei saporis, rogauitque famulã, unde emisset: Illa nominauit hortum. Surrexit Democritus. Et duc me, inquit, eo, ac locum indica. Demirante muliercula quid

4 Studium.

sibi vellet: Vt, inquit, dulcedinis causam inueniā, inuenturus, si locum inspexero. Hic muliercula ridens: Quiesce, inquit, o bone. Nam ego imprudens cucumerē immiserā in ollam mellitā. At ille offensus: Molesta, es, inquit, Ego tñ incumbā, quæramq; causam, qua si cucumeri peculiaris sit ac genuina dulcedo. Sit hoc exemplū studij indefatigabiliis.

ANTIPHO.

5 Tēporis parsimonia.

Dixit pretiosissimum impendium esse tempus, πολυτελὲς ἀνάλωμα χρόνος. Citat Plutarchus in vita Antonij. Quanquam hoc dictum compluribus tribuitur.

6 Libertas immodica.

Quum apud Dionysium quæreretur, quod æris genus esset omnium optimum. Ex quo, inquit, Athenienses statuas fecerunt Harmodio & Aristogitoni: nimiū liberè significans tyrānos è medio tollendos. Nā ob deletos tyrānos Atheniēses illi statuas erexerunt. Hoc ni me fallit memoria, alteri cuidā adscribit.

ANAXARCHVS.

7 Libertas immodica.

Anaxarchus Abderites inuisum habuit Nicocreontē Cypri tyrannum: itaque quum in cœna quadam Alexander rogasset, qualis illi videretur: Præclara, inquit, sed oportuit & satrapæ cuiusdā caput apponi, oculos detorquens in Nicocreontem, qui aderat.

8 Fortiter.

Alexandro mortuo, quum Anaxarchus tēpestate esset delatus in Cyprum, Nicocreon memor contumeliæ: philosophum arreptū in mortariū cōiecit ac ferreis pistillis cōiundi iussit. Hic illam vulgò celebratam vocem emisit: πτίσσε τὸν Ἀναξάρχου θύλακον, Ἀνάξαρχον δ' οὐ πλήττεις. id est, tunde Anaxarchi manticā, nā Anaxarchū nō percutis. Sentiens

corpus

corpus non esse partē hominis, sed animi domicilium tantum. Animus autē nō pōt tūdi.

9 Libere. Quum videret ex Alexandri vulnere, quod ictu sagittæ acceperat, manare sanguinem, dicit versu Homerico, τουτὶ μὲν αἷμα καὶ οὐκ ἰχὼρ οἷόσπερ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσι: id est. Hic quidem sanguis est, non ille liquor, qualis Diuis solet ire beatis: admonens regem suæ conditionis, qui pro deo affectabat haberi. Quanquam hoc quidem non ab Anaxarcho, sed ab ipso Alexandro dictum tradunt.

10 Diuinatio. In conuiuio quum Anaxarchus, Alexādro propinaret ostēso calice prædixit fore, vt vulnus acciperet, abutens ad id versu Homerico:

Βεβλήσεταί τις θεῶν βροτησίᾳ χερί.
Ferietur aliquis mox deum humana manu.

ZENO ELEATES.

11 Fortiter. Zeno accusatus quod coniurasset in perniciem Nearchi tyranni, quum in quæstionibus iuberetur edere nomina coniuratorum nominauit plerosque illi amicissimos. De his quum tyrannus sumpsisset supplicium, rogaretque num quis superesset etiam: Tu solus, inquit, Reip. pernicies. Tandem, & linguam dentibus amputatam in os tyranni, quod ob iracundiam hiabat, expuit.

12 Ira sapientis. Quum maledictis lacessitus incandesceret, reprehensus, quod philosophus verbis improborū commoueretur. Si conuitia, inquit, æquo animo admisero, ne laudes quidem sentiam. Lapidis est non sentire discrimen inter laudantem, & vituperantem. Sed philosophi est non ita commoueri, vt ab honesto recedat.

13 Harmonia vitæ. Quum ascenderet in theatrū cithara canente Ambœbeo, versus ad discipulos dixit: Eamus, vt pernoscamus, quā uocē, quemq; con-

cenum edant, intestina, nerui, lingua, & ossa, quibus adest rō, numerus, & ordo. Si in rebus inanimis tantum valent illa, quanto plus valebunt, si in omni hominis vita seruentur?

14 Somniorum obseruatio. Dicebat è suis quenq; insomnijs deprehendere posse, quantum in philosophia profecisset: si nihil illic, vel appeteret, uel faceret nefariæ rei. Tum enim animus in profunda tranquillitate constitutus, veros affectus prodit. Contra quæ vigilantes non audent profari, aut agere, ea noctu occurrunt in somnis.

PYRRHO ELIENSIS.

15 Solitudo. Dephēsus aliqñ solus, ac secū loquens, rogatus q̄d solus ageret: Medior, inquit esse ꝓbus: Sētiēs ad id vtilē esse solitudinē, inutilē turbā.

16 Facetè. Quū obiurgāti sororē Philistā, quidā obijceret, q̄ oblitus esset suæ professionis (docebat .n. oīa esse indifferentia) sic elusit: Non.n. inquit in muliercula declarabitur indifferētia.

17 Homo. Rursus quum canem inuadentem repulisset, idem obijcienti respondit, per difficile esse prorsus hominem exuere. Maluit agnoscere lapsum humanum, quam dogma rescindere.

18 Securitas philosophica. In tempestate conspiciens cæteros aio esse deiectiores, quū ipse nihil moueretur ostendit porcellū iuuenē securè edentē, dicens oportere sapientem eā animantis imitari securitatē.

19 Vita fugax. Admirari solet illum Homeri versiculum præ cæteris.

Οἵη περ φύλλων γενεὴ τοίηδε καὶ ἀνδρῶν.

Tale quidē genus est hominum, quale est foliorū.

Quod alijs defluentibus alij succedāt: Sētiens ī reb⁹ humanis nihil eē diuturnū, aut stabile.

TIMONNICEVS.

20 Capere fugiendo. Gaudebat hortorū secessibus, ac solitudine. Vñ Hieronimus Peripateticus de illo dixisse fert? Quēadmodū apud Scythas, & q̄ fugiūt, & qui

& qui insequunt, torquent sagittas: itidē inter philosophos, alios prosequendo discipulos capere alios fugiēdo. Sequitur fama fugientē, & ob id ipsū auidius experit, qui scholam vitat.

21 Libertas.

Cum vidisset Arcesilaum inter assentatores euntem: Quid tu, inquit venisti huc, ubi sumus nos, qui liberi sumus?

22 Facetè.

In quendam oīa mirantē ita lusit: quin, & illud miraris, ꝙ quum tres simus, quatuor habemus oculus? Timon.n. luscus erat, vnde & Cyclops dictus est, & discipulum habebat luscum Dioscoridem. Meminit huius, & Socrates alicubi apud Platonem.

XENOPHON.

23 Vtilitas ex inimicis.

Dicebat esse prudentis cordatiq; viri, ēt ab inimicis vtilitatem capere. Vulgatū est, neq; solē, neq; aquam, neq; ignē magis vtilem esse hominibus, quā amicos: Sed ingenij philosophici est, quemadmodum periti medici ex bestijs, ac serpentibus noxijs utilia quædam remedia colligunt: ita ex inimicorū odio decerpere aliquid quod vertat in suum bonum.

24 Diuorū cultus.

Dicebat tum maxime colendos esse deos, quū homini res sunt secūdæ, vt quum inciderit necessitas, cōfidenter illos imploremus, vtpote bñuolos iā, & amicos. Rectè Xenophon, sed vulgus hominum cōtra facit: in felicitate profunda est Diuorū obliuio: quū urget calamitas, tum demum ad illos confugimus.

STRATO PHISICVS.

25 Virtutis vsus.

Quibusdam obijcientibus, ꝙ Menedemus plures haberet auditores q̃ ipse: quid mirum, inquit, si plures reperiūtur, qui lauari cupiūt, q̃ vngi? Engūtur qui se parāt certamini. Subindicauit Menedemi philosophiā esse dilutā, ac facilè inueniri, qui audiant de virtute disserentem, perpaucos autem, qui virtutem,

exer-

cenum edant, intestina, nerui, lingua, & ossa, quibus adest rō, numerus, & ordo. Si in rebus inanimis tantum valent illa, quanto plus valebunt, si in omni hominis vita seruentur?

14 Somniorum obseruatio. Dicebat è suis quenq; insomnijs deprehendere posse, quantum in philosophia profecisset: si nihil illic, vel appeteret, uel faceret nefariæ rei. Tum enim animus in profunda tranquillitate constitutus, veros affectus prodit. Contra quæ vigilantes non audent profari, aut agere, ea noctu occurrunt in somnis.

PYRRHO ELIENSIS.

15 Solitudo. Deprēhēsus aliqñ solus, ac secū loquens, rogatus qd solus ageret: Medior, inquit esse ꝓbus: Sētiēs ad id vtilē esse solitudinē, inutilē turbā.

16 Facetè. Quū obiurgāti sororē Philistā, quidā objiceret, ꝙ oblitus esset suæ professionis (docebat .n. oīa esse indifferentia) sic elusit: Non .n. inquit in muliercula declarabitur indifferētia.

17 Homo. Rursus quum canem inuadentem repulisset, idem objicienti respondit, per difficile esse prorsus hominem exuere. Maluit agnoscere lapsum humanum, quam dogma rescindere.

18 Securitas philosophica. In tempestate conspiciens cæteros aio esse deiectiores, quū ipse nihil moueretur ostendit porcellū iuuenē securè edentē, dicens oportere sapientem eā animantis imitari securitatē.

19 Vita fugax. Admirari solet illum Homeri versiculum præ cæteris.

Οἵη περ φύλλων γενεὴ τοιήδε καὶ ἀνδρῶν.

Tale quidē genus est hominum, quale est foliorū.

Quod alijs defluentibus alij succedāt: Sētiens ī reb⁹ humanis nihil eē diuturnū, aut stabile.

TIMON NICEVS.

20 Capere fugiendo. Gaudebat hortorū secessibus, ac solitudine. Vñ Hieronimus Peripateticus de illo dixisse fert? Queādmodū apud Scythas, & q̃ fugiūt,

& qui

& qui insequunt, torquent sagittas: itidē inter philosophos, alios prosequendo discipulos capere alios fugiēdo. Sequitur fama fugientē, & ob id ipsū auidius experit, qui scholam vitat.

Cum vidisset Arcesilaum inter assentatores euntem: Quid tu, inquit venisti huc, ubi sumus nos, qui liberi sumus? — 21 Libertas.

In quendam oīa mirantē ita lusit: quin, & illud miraris, ꝙ quum tres simus, quatuor habemus oculus? Timon.n.luscus erat, vnde & Cyclops dictus est, & discipulum habebat luscum Dioscoridem. Meminit huius, & Socrates alicubi apud Platonem. — 22 Facetè.

XENOPHON.

Dicebat esse prudentis cordatiq; viri, ēt ab inimicis vtilitatem capere. Vulgatū est, neq; solē, neq; aquam, neq; ignē magis vtilem esse hominibus, quā amicos: Sed ingenij philosophici est, quemadmodum periti medici ex bestijs, ac serpentibus noxijs utilia quædam remedia colligunt: ita ex inimicorū odio decerpere aliquid quod vertat in suum bonum. — 23 Vtilitas ex inimicis.

Dicebat tum maxime colendos esse deos, quū homini res sunt secūdæ, vt quum inciderit necessitas, cōfidenter illos imploremus, vtpote bñuolos iā, & amicos. Rectè Xenophon, sed vulgus hominum cōtra facit: in felicitate profunda est Diuorū obliuio: quū urget calamitas, tum demum ad illos confugimus. — 24 Diuorū cultus.

STRATO PHISICVS.

Quibusdam obijcientibus, ꝙ Menedemus plures haberet auditores q̃ ipse: quid mirum, inquit, si plures reperiūtur, qui lauari cupiūt, q̃ vngi? Engūtur qui se parāt certamini. Subindicauit Menedemi philosophiā esse dilutā, ac facilè inueniri, qui audiant de virtute disserentem, perpaucos autem, qui virtutem, exer- — 25 Virtutis vsus.

exerceant. Nam huc prouocabat Strato.

PHOCION DVX ATHENIEN.

26 Hunc quum pro concione dicentem, quidam petulantiſſimè maledicus interpellaret multis conuitijs in illum debacchans, omiſit quod cœperat, locumque dedit maledico. Poſteaquam ille vix dicendi feciſſet finem, Phocion reuerſus in ſuggeſtum placido vultu, perinde quaſi nihil eſſet dictum, cœptam orationem proſequutus eſt. De pedeſtribus, inquit, copijs audiſtis, ſupereſt, vt de velitibus, ac leuis armaturæ militibus dicam.

Moderatè.

27 Quum adhuc floreret Leoſthenes, interrogatus ab oratoribus, quid ipſe boni feciſſet Reipub. Nihil aliud, inquit, niſi ꝙ donec ego vobis fui dux, nulli dicta eſt oratio funebris, ſed omnes vita defuncti in maiorum monumentis ſepulti ſunt. Alij iactabant cruentas victorias, Phocion exiſtimabat egregij ducis eſſe, ſic adminiſtrare rem militarem, vt nulli, aut quam pauciſſimi ciues pereant. Mos autem erat Athenis, eos qui in acie cecidiſſent, apud populum laudare, ac cenotaphia erigere.

APOPHTHEGMATVM LIBER VIII.

PRÆFATIO.

NVnc a philosphis ad sophistas hoc est, qđ dici solet ἀπ' ἵππων ἐπ' ὄνους transeamus: quod genus hominũ miror in delitijs fuisse, nõ uulgò tantum, sed sũmis etiã principibus, quum nec essent germani poetæ, nec γνήσιοι rhetores, nec synceri philosophi, sed tamen horum omnium similij, tantùm ad captandam aurã popularẽ, ac linguæ modulatu deliniẽdas ociosæ multitudinis aures compositi, si paucos tamen excipias. Vnde mirum quàm horũ dicta frigeant præ philosophicis aut etiam poeticis, vt interdum parasiti & meretrices dicere videantur argutiora. Sed hic liber habet prætereà varia dictorum satyram, in quibus fortasse reperies iuxta poetam epigrammaticum, quædam bona, quædam mediocria, sed mala plura. Verùm vt molestus est conuiuator, qui præter modum laudat ea, quæ apponit: ita ciuilitatis est parcius extenuare apparatum; eò quòd & qui laudat, & qui deijcit immodice, diuersa quidem via, sed tamẽ pari studio venari gratiam videatur. Sit igitur hoc lectoris iudicium. Nos simpliciter τὰ παρ' ἡμῶν apponemus.

LEO-

LEO BIZANTIVS SOPHISTA.

1 Venit Athenas populo dissidijs tumultuã
Solerter. ti concordiam suasurus. Vbi prodisset in suggestum, corpore admodum pusillo, omnium risus obortus est. Illa fortuitam occasionem uertens in proœminm: Quid, inquit, ò viri Athenienses, si conspiceritis vxorem meam, quæ tam pusilla est, vt vix pertingat ad genua mea? Ad hanc vocem quum maior etiã populi risus sublatus esset, subiecit: At nos tã pusillos, si quando dissidemus, uix ciuitas Bixantium capere potest. Ita ferme Plutarchus in præceptis policitis. Sed eandem fabulam multò aliter narrat Philostratus in Sophistis: Nempè quum prodisset ad populum dicturus de concordia, ipsa statim specie risum mouit populo, quod obesus esset, ac vẽtræ prægrandi, At ille nihil turbatus risu multitudinis: Quid inquit, ridetis viri Athenienses: Vxor mihi est me multò obesior, & tamẽ concordes vnus capit lectulus, discordes ne tota quidem domus. Quod refert Philostratus, & probabilius est, & festiuius.

2 Quum Philippus adornaret bellum aduersus Byzantios, Leo adit illum percunctans
Admonitio commoda. hunc in modum: Quid, inquit, accidit tibi Philippe, vt bellum instituas: Vt, inquit, tua patria ciuitatum pulcherrima huc adducatur, ut intelligat se a me diligi, eoque ad fores amasiorum meorum venio. Ad hæc Leo, At qui redamari cupiunt, haud quaquam cũ gladijs venire solent ad fores amasiorum. Amantes enim non egent bellicis instrumentis, sed ciuilib. Hoc dicto in diuersum flexo regis animo patriam suam liberauit. Ita Philostratus.

3 Pasiadi objicienti lippitudinem oculorũ.
Corpo-

Corporis, inquit, vitium exprobrans, haud videns filium tuum: Nemesim humeris baiulātem. Erat enim Pasiadi filius contractis humeris. Nemesim autē dixit redargutionem insolentiæ, quam veteres fingebant esse Deā. Imprudenter in alterum torquet conuitium, si in promptu sit, quod ipsi vicissim obijciatur.

Conuitiū retortum.

ION. SOPHISTA.

4 Dicebat rem morosam esse ægrotationem. Nam ægrotis, & uxor molesta est, & medicū incusant, & lectulum moleste ferunt. Ex amicis autem, & qui accedit grauis est, & qui discedit molestus. Sic animus ægrotus, & lætis, & tristibus offenditur.

Animus ægrotus.

PROTAGORAS
Abderita ἄθεος.

5 Dicebat de dijs nihil certo sciri, sint, an nō sint: ob id libri illius in foro exusti sunt, quod docerent impietatem: ne quis arbitretur noui exempli rem esse, quod nunc exuruntur libri hæreticorum.

Impiè.

6 Euathi discipuli dilemma quomodo apud iudices in ipsum retorserit, notius est, quam vt sit hoc loco commemorandum.

THEODORVS ATHENIENSIS
cognomento ἄθεος.

7 Obijcientibus quod doctrina ipsius multi redderentur deteriores, respondit id aliorum vitio accidere, qui doctrinam ipsius sinistra exciperent, quam ipse dextra porrigeret. Refert Plutar. lib. de animi tranquillitate.

Interpretatio sinistra.

FAVORINVS.

8 In Fauorinum sophistam hæc tria iactata sunt, vt miranda vixque credenda: Quum Gallus esset, sciret Græcè: quum Eunuchus accusatum fuisse de adulterio: postremo quod cum Imperatore simultatem gerens, viueret.

Prodigiosa.

Huius

Πῆ παρέβην, τί δ' ἔρεξα τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθαι

10 *Grauiter.* Aiebat in ciuitates primum irrepſiſſe delicias, mox ſaturitatem, deinde violentiam, poſtremo exitium.

11 Theano Pythagoræ uxor, rogata quando mulier eſſet munda a viro, reſpondit: a ſuo ſemper, ab alieno nunquam.

EMPEDOCLES AGRIGENTINUS.

12 *Grauiter.* Quum videret ciues ſuos delicijs deditos, ſumptuosè tamen ædificare, dixit: Agrigentini ſic indulgent voluptatibus, quaſi poſtridie morituri: ſic ædificant, quaſi ſemper victuri.

HERACLITUS EPHESIUS.

13 *Initijs obſtandum.* Dicebat iniuriam magis extinguendam, quam incendium. Ex leuiſſimis offenſis, ſi negligantur, naſcuntur atroces tragœdiæ. Sed ad reſtinguendum incendium accurrunt omnes, gliſcenti verò ſimultati citius addunt irritamenta.

14 *Legũ obſeruatio.* Dicebat ciues non minus oportere pugnare pro legibus, quam pro mœnibus. Quod abſque legibus nullo pacto poſſit eſſe ciuitas incolumis, abſque mœnibus poſſit.

15 *Liberè.* Rempub. vt deploratam contempſit, eique dare leges quum rogaretur, recuſauit. Seceſſit autem in templum Dianæ, ibique cum pueris ludebat talis, circunſtanti, & admiranti populo: Perditi, inquit, an non præſtat, hoc agere, quam vobiſcum Rempub. adminiſtrare.

16 Interrogatus aliquãdo, quur ſileret: vt vos, inquit loquamini.

ZENOPHANES COLOPHONIVS.

17 Salsè.

Empedocle dicente, sapientem inueniri nō posse. Et meritò, inquit. Nam sapientem esse oportet, qui agnoscat sapientem: notans illū q hoc dicebat, suo vitio nō inuenire sapiētē.

18 Dicebat τοῖς τυράννοις ὁμιλεῖν, ἢ ἥδιστα ἢ ἧστα, id est, cum tyrannis congrediendum, aut iucundissimè, aut minimè. Nihil est violentius aure tyranni, ait Satyricus. Apud bonos etiam principes admonendi libertas uerbis placidioribus est temperanda. Id qui non potest, abstineat ab illorum congressu.

DEMOCRITVS MILESIVS.

1 Multiscius.

Ignotus venit Athenas, & colloquio de philosophia cum Socrate habito dixit, Hic philosophus similis est Pentathlo, quòd calleret naturalia, moralia, mathematica, ad hæc disciplinas quas ἐγκυκλίους vocat, denique omnium peritiam.

2 Gloria ex benefactis.

Huius fertur & illud, λόγος ἔργου σκιά, id est, Oratio operis est vmbra: Significans ex egregijs factis nasci laudes hominū eloquentiū, non contrà. Primam igitur oportet esse curam factorum, gloria consequitur vltrò.

3 Grauiter.

Dicere solet: si corpus animum in ius vocaret, haud quaquam futurum vt ille muneris male administrari crimen effugeret. Animus in corpore ueluti pīsidio collocatus est, & tamen pleraque mala corpori ab animo ueniunt.

4 Studium.

Quum arroderet cucumerē, sensit humorem esse mellei saporis, rogauitque famulā, unde emisset: Illa nominauit hortum. Surrexit Democritus. Et duc me, inquit, eo, ac locum indica. Demirante muliercula quid

sibi vellet: Vt, inquit, dulcedinis causam in ueniã, inuenturus, si locum inspexero. Hic muliercula ridens: Quiesce, inquit, o bone. Nam ego imprudens cucumerẽ immiserã in ollam mellitã. At ille offensus: Molesta, es, inquit, Ego tñ incumbã, quæramq; causam, qua si cucumeri peculiaris sit ac gennina dulcedo. Sit hoc exemplũ studij indefatigabilis.

ANTIPHO.

5 Dixit pretiosissimum impendium esse tempus, πολυτελέστατον ἀνάλωμα χρόνος. Citat Plutarchus in vita Antonij. Quanquam hoc dictum compluribus tribuitur.

Tẽporis parsimonia.

6 Quum apud Dionysium quæreretur, quod æris genus esset omnium optimum. Ex quo, inquit, Athenienses statuas fecerunt Harmodio & Aristogitoni: nimiũ liberè significans tyrãnos è medio tollendos. Nã ob deletos tyrãnos Atheniẽses illi statuas erexerunt. Hoc ni me fallit memoria, alteri cuidã adscribit.

Libertas immodica.

ANAXARCHVS.

7 Anaxarchus Abderites inuisum habuit Nicocreontẽ Cypri tyrannum: itaque quum in cœna quadam Alexander rogasset, qualis illi videretur: Præclara, inquit, sed oportuit & satrapæ cuiusdã caput apponi, oculos detorquens in Nicocreontem, qui aderat.

Libertas immodica.

8 Alexandro mortuo, quum Anaxarchus tempestate esset delatus in Cyprum, Nicocreon memor contumeliæ philosophum arreptũ in mortariũ cõiecit ac ferreis pistillis cõiundi iussit. Hic illam vulgò celebratam vocem emisit: πτίσσε τὸν Ἀναξάρχου θύλακον, Ἀνάξαρχον δ' οὐ πτίσσεις. Id est, tunde Anaxarchi manticã, nã Anaxarchũ nõ percutis. Sentiens

Fortiter.

corpus

corpus non esse partẽ hominis, sed animi domicilium tantum. Animus autẽ nõ põt tũdi.

9 *Liberè.*

Quum videret ex Alexandri vulnere, quod ictu sagittæ acceperat, manare sanguinem, dicit versu Homerico, τουτὶ μὲν αἷμα χεῖ οὐκ ἰχὼρ οἷόσπερ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖς: id est. Hic quidem sanguis est, non ille liquor, qualis Diuis solet ire beatis: admonens regem suæ conditionis, qui pro deo affectabat haberi. Quanquam hoc quidem non ab Anaxarcho, sed ab ipso Alexandro dictum tradunt.

10 *Diuinatio.*

In conuiuio quum Anaxarchus, Alexãdro propinaret ostẽso calice prædixit fore, vt vulnus acciperet, abutens ad id versu Homerico:

Βεβλήσεταί τις θεῶν βροτησίᾳ χερί.
Ferietur aliquis mox deum humana manu.

ZENO ELEATES.

11 *Fortiter.*

Zeno accusatus quod coniurasset in perniciem Nearchi tyranni, quum in quæstionibus iuberetur edere nomina coniuratorum nominauit plerosque illi amicissimos. De his quum tyrannus sumpsisset supplicium, rogaretque num quis superesset etiam: Tu solus, inquit, Reip. pernicies. Tandem, & linguam dentibus amputatam in os tyranni, quod ob iracundiam hiabat, expuit.

12 *Ira sapientis.*

Quum maledictis lacessitus incandesceret, reprehensus, ꝙ philosophus verbis improborũ commoueretur. Si conuitia, inquit, æquo animo admisero, ne laudes quidem sentiam. Lapidis est non sentire discrimen inter laudantem, & vituperantem. Sed philosophi est non ita commoueri, vt ab honesto recedat.

13 *Harmonia vitæ.*

Quum ascenderet in theatrũ cithara canente Ambœbeo, versus ad discipulos dixit: Eamus, vt parnoscamus, quã uocẽ, quemq; con-

cenum edant, intestina, nerui, lingua, & ossa, quibus adest rō, numerus, & ordo. Si in rebus inanimis tantum valent illa, quanto plus valebunt, si in omni hominis vita seruentur?

14 Somniorum obseruatio.
Dicebat è suis queq; insomnijs deprehendere posse, quantum in philosophia profecisset: si nihil illic, vel appeteret, uel faceret nefariæ rei. Tum enim animus in profunda tranquillitate constitutus, veros affectus prodit. Contra quæ vigilantes non audent profari, aut agere, ea noctu occurrunt in somnis.

PYRRHO ELIENSIS.

15 Solitudo.
Dephẽsus aliqñ solus, ac secũ loquens, rogatus qd solus ageret: Medior, inquit esse ꝓbus: Sẽtiẽs ad id vtilẽ esse solitudinẽ, inutilẽ turbã.

16 Facetè.
Quũ obiurgãti sororẽ Philistã, quidã obijceret, ꝙ oblitus esset suæ professionis (docebat .n. oĩa esse indifferentia) sic elusit: Non .n. inquit in muliercula declarabitur indifferẽtia.

17 Homo.
Rursus quum canem inuadentem repulisset, idem obijcienti respondit, per difficile esse prorsus hominem exuere. Maluit agnoscere lapsum humanum, quam dogma rescindere.

18 Securitas philosophica.
In tempestate conspiciens cæteros aio esse deiectiores, quũ ipse nihil moueretur ostendit porcellũ iuuenẽ securè edentẽ, dicens oportere sapientem eã animantis imitari securitatẽ.

19 Vita fugax.
Admirari solet illum Homeri versiculum præ cæteris.

Οἵη περ φύλλων γενεὴ τοιήδε καὶ ἀνδρῶν.

Tale quidẽ genus est hominum, quale est foliorũ.

Quod alijs defluentibus alij succedat: Sẽtiens ĩ reb⁹ humanis nihil eẽ diuturnũ, aut stabile.

TIMON NICEVS.

20 Capere fugiendo.
Gaudebat hortorũ secessibus, ac solitudine. Vñ Hieronimus Peripateticus de illo dixisse fert? Quẽadmodũ apud Scythas, & q fugiũt,

& qui insequunt, torquent sagittas: itidē inter philosophos, alios prosequendo discipulos capere alios fugiēdo. Sequitur fama fugientē, & ob id ipsū auidius experit, qui scholam vitat.

21 Libertas.
Cum vidisset Arcesilaum inter assentatores euntem: Quid tu, inquit venisti huc, ubi sumus nos, qui liberi sumus?

22 Facetè.
In quendam oīa mirantē ita lusit: quin, & illud miraris, ꝙ quum tres simus, quatuor habemus oculus? Timon.n. luscus erat, vnde & Cyclops dictus est, & discipulum habebat luscum Dioscoridem. Meminit huius, & Socrates alicubi apud Platonem.

XENOPHON.

23 Vtilitas ex inimicis.
Dicebat esse prudentis cordatiq; viri, ēt ab inimicis vtilitatem capere. Vulgatū est, neq; solē, neq; aquam, neq; ignē magis vtilem esse hominibus, quā amicos: Sed ingenij philosophici est, quemadmodum periti medici ex bestijs, ac serpentibus noxijs utilia quædam remedia colligunt: ita ex inimicorū odio decerpere aliquid quod vertat in suum bonum.

24 Diuorū, cultus.
Dicebat tum maxime colendos esse deos, quū homini res sint secūdæ, vt quum inciderit necessitas, cōfidenter illos imploremus, vtpote bñuolos iā, & amicos. Rectè Xenophon, sed vulgus hominum cōtra facit: in fęlicitate profunda ęst Diuorū obliuio: quū urget calamitas, tum demum ad illos confugimus.

STRATO PHISICVS.

25 Virtutis vsus.
Quibusdam obijcientibus, ꝙ Menedemus plures haberet auditores q̄ ipse: quid mirum, inquit, si plures reperiūtur, qui lauari cupiūt, q̄ vngi? Engūtur qui se parāt certamini. Subindicauit Menedemi philosophiā esse dilutā, ac facilè inueniri, qui audiant de virtute disserentem, perpaucos autem, qui virtutem,

exer-

exerceant. Nam huc prouocabat Strato.

PHOCION DVX ATHENIEN.

26 Moderatè. Hunc quum pro concione dicentem, quidam petulantissimè maledicus interpellaret multis conuitijs in illum debacchans, omisit quod cœperat, locumque dedit maledico. Posteaquam ille vix dicendi fecisset finem, Phocion reuersus in suggestum placido vultu, perinde quasi nihil esset dictum, cœptam orationem prosequutus est. De pedestribus, inquit, copijs audistis, superest, vt de velitibus, ac leuis armaturæ militibus dicam.

27 Quum adhuc floreret Leosthenes, interrogatus ab oratoribus, quid ipse boni fecisset Reipub. Nihil aliud, inquit, nisi q donec ego vobis fui dux, nulli dicta est oratio funebris, sed omnes vita defuncti in maiorum monumentis sepulti sunt. Alij iactabant cruentas victorias, Phocion existimabat egregij ducis esse, sic administrare rem militarem, vt nulli, aut quam paucissimi ciues pereant. Mos autem erat Athenis, eos qui in acie cecidissent, apud populum laudare, ac cenotaphia erigere.

APOPHTHEGMATVM
LIBER VIII.

PRÆFATIO.

NVnc a philosphis ad sophistas hoc est, qđ dici solet ἐξ ἵππων ἐπ' ὄνους transeamus: quod genus hominũ miror in delitijs fuisse, nõ uulgò tantum, sed sũmis etiã principibus, quum nec essent germani poetæ, nec γνήσιοι rhetores, nec synceri philosophi, sed tamen horum omnium simij, tantùm ad captandam aurã popularẽ, ac linguæ modulatu deliniẽdas ociosæ multitudinis aures compositi, si paucos tamen excipias. Vnde mirum quàm horũ dicta frigeant præ philosophicis aut etiam poeticis, vt interdum parasiti & meretrices dicere videantur argutiora. Sed hic liber habet præterea varia dictorum satyram, in quibus fortasse reperies iuxta poetam epigrammaticum, quædam bona, quædam mediocria, sed mala plura. Verùm vt molestus est conuiuator, qui præter modum laudat ea, quæ apponit: ita ciuilitatis est parcius extenuare apparatum; eò quòd & qui laudat, & qui deijcit immodice, diuersa quidem via, sed tamẽ pari studio venari gratiam videatur. Sit igitur hoc lectoris iudicium. Nos simpliciter τὰ παρ' ἡμῖν apponemus.

LEO-

LEO BIZANTIVS SOPHISTA.

1 Venit Athenas populo dissidijs tumultuāti concordiam suasurus. Vbi prodisset in suggestum, corpore admodum pusillo, omnium risus obortus est. Illa fortuitam occasionem uertens in procœminm: Quid, inquit, ò viri Athenienses, si conspiceritis vxorem meam, quæ tam pusillā est, vt vix pertingat ad genua mea? Ad hanc vocem quum maior etiā populi risus sublatus esset, subiecit: At nos tā pusillos, si quando dissidemus, uix ciuitas Bixantium capere potest. Ita ferme Plutarchus in præceptis policitis. Sed eandem fabulam multò aliter narrat Philostratus in Sophistis: Nempè quum prodisset ad populum dicturus de concordia, ipsa statim specie risum mouit populo, quod obesus esset, ac vētræ prægrandi, At ille nihil turbatus risu multitudinis; Quid inquit; ridetis viri Athenienses: Vxor mihi est me multò obesior, & tamē concordes vnus capit lectulus, discordes ne tota quidem domus. Quod refert Philostratus, & probabilius est, & festiuius.

Solerter.

Quum Philippus adornaret bellum aduersus Byzantios, Leo adit illum percunctans hunc in modum: Quid, inquit, accidit tibi Philippe, vt bellum instituas: Vt, inquit, tua patria ciuitatum pulcherrima huc adducatur, ut intelligat se a me diligi, eoque ad fores amasiorum meorum venio. Ad hæc Leo, At qui redamari cupiunt, haud quaquam cū gladijs venire solent ad fores amasiorum. Amantes enim non egent bellicis instrumentis, sed ciuilib. Hoc dicto in diuersum flexo regis animo patriam suam liberauit. Ita Philostratus.

2 Admonitio commoda.

3 Pasiadi objicienti lippitudinem oculorū.

Corpo-

Corporis, inquit, vitium exprobrans, haud videns filium tuum: Nemesim humeris baiulātem. Erat enim Pasiadi filius contractis humeris. Nemesim autē dixit redargutionem insolentiæ, quam veteres fingebant esse Deā. Imprudenter in alterum torquet conuitium, si in promptu sit, quod ipsi vicissim obijciatur.

Conuitiū retortum.

ION. SOPHISTA.

4 Dicebat rem morosam esse ægrotationem. Nam ægrotis, & uxor molesta est, & medicū incusant, & lectulum moleste ferunt. Ex amicis autem, & qui accedit grauis est, & qui discedit molestus. Sic animus ægrotus, & lætis, & tristibus offenditur.

Animus ægrotus.

PROTAGORAS
Abderita ἄθεος.

5 Dicebat de dijs nihil certo sciri, sint, an nō sint: ob id libri illius in foro exusti sunt, quod docerent impietatem: ne quis arbitretur noui exempli rem esse, quod nunc exuruntur libri hæreticorum.

Impiè.

6 Euathi discipuli dilemma quomodo apud iudices in ipsum retorserit, notius est, quam vt sit hoc loco commemorandum.

THEODORVS ATHENIENSIS
cognomento ἄθεος.

7 Obijcientibus quod doctrina ipsius multi redderentur deteriores, respondit id aliorum vitio accidere, qui doctrinam ipsius sinistra exciperent, quam ipse dextra porrigeret. Refert Plutar. lib. de animi tranquillitate.

Interpretatio sinistra.

FAVORINVS.

8 In Fauorinum sophistam hæc tria iactata sunt, vt miranda vixque credenda: Quum Gallus esset, sciret Græcè: quum Eunuchus accusatum fuisse de adulterio: postremo quod cum Imperatore simultatem gerens, viueret.

Prodigiosa.

Huius

9 Huius æream ſtatuam deiecerant Athenienſes, vt hominis Cæſari inimiciſſimi. Erant.n. Athenienſes vectigales Adriano Cæſari. Id poſteaquam ei nunciatum eſt, nihil commotus, dixit. Vtilius erat Socrati ab Athenienſibus ærea priuari ſtatua, quam bibere cicutã. Contempſit ſtatuæ iacturam, vita incolumi.

Honor decuſtus.

AESCHINES.

10 Aeſchines quum Rhodi exul recitaret orationem ſuã aduerſus Demoſthenem, Rhodij demirati ſunt, quod tali oratione fuiſſet damnatus ab Athenienſibus. At deſineritis, inquit Aeſchines, admirari, ſi audiſſetis, quæ ad hæc reſpondit Demoſthenes. Mira ciuilitate, & ſe exemit a crimine, & iudices excuſauit, dãnationis iniuſtæ cauſam reijciens in violẽtiam, eloquentiæ Demoſthenicæ. Ita ferme Philoſtratus. Dein quũ recitatam Demoſthenis orationem omnes ſupra modum admirarentur: Quid, inquit, ſi ipſam beſtiam audiſſetis ſua verba reſonantem? Sentiens in Demoſthene magnam Demoſthenis partem abeſſe, ſi quæ ſcripſit ab alio recitarentur.

Ciuiliter.

NICETES.

11 Nicetes Smyrnæus ſophiſta Telonæ cuidã in iudicio vehementius incandeſcenti, dicentique. Deſine latrare in me: admodum ſalsè reſpondit. Si tu deſinas mordere. Nam vtrunque canum eſt.

Salsè.

ISAEVS SOPHISTA.

12 Iſæus ſophiſta Aſſyrius quum primum ætatem dicaſſet voluptatibus, ſimul ut ad virilem perueniſ, veluti alius ſubito factus, miram induit morum ſeueritatem. Itaque percunctanti cuidam, num illa fœmina oſtẽdens, videretur formoſa, ἐπέπαυσα, inquit, ὀφθαλμιῶν, id eſt, deſij laborare ab oculis. Ab altero

Pudicè.

fero quopiam interrogatus, quis piscis, aut q̃ auis esset ad vescedũ suauissima πίπαυμα, inquit, ταῦτα πεδάζων, id est, ista curare desij. Et adiecit, ξαυῖκα γὰρ τὰς ταντάλκιήπυς τρυγᾶν, id est, sensit enim me e Tantali hortis fructus colligere: Subindicant omnes eiusmo di voluptates, quibus iuuentus capitur, nihil aliud esse, quam vmbras, ac somnia, qualia de Tantalo fabulantur poetæ.

Sobriẽ.

13 Lacedæmonijs periclitantibus, ac de ciuitate mœnibus cingenda consultantibus, Homericum carmen recitauit:

Cócordia

Ἀσπὶς ἄρ᾽ ἀσπίδ᾽ ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ᾽ ἀνήρ. id est.

Scutum hasit scuto, galea galea, atque viro vir.

Et adiecit. Sic mihi state Lacedæmonij, & muris cincti sumus.

14 Pythonis proditoris accusationem tribus dictis absoluit: Coarguam Pythonem, inquit, proditionis, oraculo a Deo reddito, populo qui vinxit, Philippo qui dimisit. Greca sunt lepidiora, ἐλέγξω πύθωνα προδεδωκότα τῷ χρήσαντι θεῷ, τῷ δήσαντι δήμῳ, τῷ αναζεύξαντι φιλίππῳ. Neque enim Deus pronunciasset oraculo, nisi talis esset: neque populus uixisset, nisi talis fuisset: neque res abijsset, nisi eum cuius gratia venerat, non reperisset: aut rex è castris illum non dimisisset.

Breuiloquium.

SCOPELIANVS.

15 Scopelianus eos qui conuitijs agerent existimantes sese hoc pacto declarare animi magnitudinem, aniculas appellare solet non tantum ebrias, sed & rabidas.

Conuitia anicularũ.

16 Polemoni obijcienti quod inter dicendum pulsaret tympanum: Tympanizo, inquit, sed Aiacis clypeo: haud inficians se in agendis

Vehementia in dicendo.

dis causis interdum uti verbis, ac figuris vehementioribus, at non inani strepitu, sed ad causæ patrocinium accommodis.

DIONYSIVS SOPHISTA.

18 Dionysius sophista familiaribus dicere sueuit, mel summo digito, non caua manu gustādum esse: Sentiens voluptates quam parcissimè admittendas.

POLEMON SOPHISTA.

18 *Liberè.* Antoninus Imperator absente Polemone occuparat domum illius, velut omnium apud Smyrneos pulcherrimam. Ac Polemon noctu reuersus è peregrinatione, pro foribus clamauit, se indigna pati qui proprijs ædibus arceretur. Cognouit Imperator, accessit. Post vbi Romam venit Polemon, Imperator ciuiliter illi exprobrans quod acciderat: Date, inquit, Polemoni diuersorium, nec quisquam illum eijciat. Mox histrio quidam tragœdiarum, ex Olympijs Asiæ, cui erat præfectus Polemon, appellauit Antoninum Cæsarem aduersus Polemonem, quod protinus initio fabulæ ab illo fuisset eiectus e scena. Percunctatus est Cæsar, quo tempore fuisset eiectus: cumque is respondisset, circiter meridiem: admodum vrbanè respondit. At me quidem eiecit circa mediū noctis, nec tamen appellaui iudicem.

19 *Assuetudo.* Quum laboraret morbo articulari, Pergami in tēplo obdormijt, huic apparuit Aesculapius, iubens vt a frigido potu abstineret: ad quem Polemon: O præclare, inquit, quid autem si bouem curares? Subindicans iamdiu assuetum duris, frustra vocari ad delitias.

20 *Facetè.* Proconsul torquebat prædonem quendam: quumque dubitaret quod supplicij genus ef-

fer

set de illo sumpturus, superueniens fortè fortuna Polemon. Iube, inquit, illum adiscere veterum scripta. Ipse quidem Polemon multa edidicerat, sed in exercitatione nihil ducebat laborosius ac molestius quàm ediscere, eoq; Fabius iubet hoc tædium protinus è pueris deuorari.

21 Cibus.

Occurrens sophistæ cuidam, intestina, menides, pisces & alia quædam vilia portanti obsonia: O vir egregie, inquit, non potest Darij & Xersis animũ rectè actione exprimere: qui talibus vtitur cibis.

22 Salsè.

Timocrati philosopho apud Polemonem dicenti Frontinum esse loquacem. Et omnis, inquit, anus. Notans in Fauorino corporis habitum, quod esset eunuchus. Visus est excusare vitium, sed re vera conduplicauit.

23 Gestus.

Histrionem tragœdiarũ qui in Olympijs: ò Iupiter, pronunciarat, ostensa terra: ò terra, manu in cęlum proiecta: submouit a præmijs (præsidebat enim ei certamini) dicens, Hic manu commisit solœcismum.

24 Iocus in morbum propriũ.

Quum articuli morbo lapidescerent, medicos admonuit, vt effoderent, inciderentq; Polemonis lapidicinas. Dicebat, Comedendum est, manus non habeo ambulandum est, pedes non habeo, dulendum est, & manus habeo, & pedes.

25 Industria.

Curarat, vt viuus inferretur sepulchro, ac familiaribus quibus datum erat negotium secludendi monumentum: Obde, inquit, obde, ne me Sol cernat iacentem.

SECVNDVS SOPHISTA.

26 Argutè.

Tale declamationis argumentum erat propositum: Qui seditionem mouerit, moriatur: qui sedauerit, præmium ferat. Quidam & mouerat, & sedauit petit præmium.

Hanc quæstionem paucis absoluit. Quod est prius? mouisse, quod posterius? sedasse. Itaq; prius da pœnas motæ seditionis, ac deinde si potes, accipe premium recte factorum.

GORGIAS SOPHISTA.

27 Friuolę quæstiones. Gorgiæ sophistæ palam exhibenti sese ad respondendum, quod cuique libuisset proponere: Xenophon non ille Socraticus, sed alius quidam, inuidens, adijt illum, atque hanc proposuit quæstionem: Dic mihi Gorgia, quã obrem fabæ ventrem inflent, quum ignẽ non inflent. Ad quem placidè Gorgias: Isthuc quidem tibi dispiciendum relinquo: cæterum illud iam olim cognitum habeo, terrã aduersus istiusmodi homines producere ferulas.

28 Poesis fallacia bona. Dicebat tragœdiam esse deceptionem, qua qui alterum decepisset, iustior esset eo, qui non decepisset; & qui deceptus esset, sapientior foret eo, qui non esset deceptus. Fallit n. tragœdia tractans argumenta conficta, sed adeò scitè, vt vera credantur. Iustior autem ille videtur qui fallendo prodest: & sapientior est, qui per fictas fabulas discit, quid sit turpe, quid sit honestum. Refert Plutarchus de pueris audiendis.

HERODES SOPHISTA.

29 Nobilitas in talis. Herodes in accusatorem, qui de causa parca de generis sui claritate multa iactarat: Tu, inquit, nobilitatem habes in talis. Romani siquidem nobilitatis signum gerebant in calceis, Id erat eburnum additamẽtum tali specie. Ita Plinius notat quosdã, qui nihil haberent nobilitatis præter imagines. Rursus quum aduersarius gloriaretur, quòd in vnam quandam Italiæ ciuitatem multa beneficia contulisset: Idem ego, inquit, de me prędicare possem, si in vniuersa terra causam dicerẽ.

Signi-

significans se de innumeris ciuitatibus fuisse præclarè meritum.

30 Luctus immodicus.

Vxoris Regillæ mortem luxit impotétius, adeò vt picturas & ornamenta domus colorib. atraret, velis pullis tegeret, ac lapide Lesbio obscuraret, omnia. Nam is funestus ac niger est. Quodam igitur die quum Lucius, qui frustra conatus fuerat Herodi persuadere, vt lugeret moderatius, pueros videret in fonte ædibus vicino lauantes rhaphanides, rogabat cui pararetur ea cœna, qui responderunt, Herodi. Tum Lucius: Iniuriam facit Regillę, q albis radiculis vescatur in atra domo. Id vbi renunciatum est Herodi, amouit ab ædibus funestam speciem, ne apud probos viros traduceretur.

31 Liberè.

Idem Lucius quum Romæ venisset obuiã factus Imperatori Marco, percunctatus est illũ quo iret, & cuius rei gratia, cui Imperator, Honestum est & seni discere, eo ad Sextum philosophum, vt discam, quæ nondum scio. Hic Lucius sublatis in cœlum manibus, O Iupiter, inquit, iam senex tabellam gestans puerorum more commeat in ludum, quum noster rex Alexander XXXII ann. natus vita defunctus sit. Hic citius probarim Cęsaris & studium, & moderationem, quã Lucij libertatẽ.

32 Luctus.

Doloré ex prioris filiæ Panathenaidis obitu conceptum vtcumque lenierant Athenienses, intra vrbem eam sepelientes, & obitus diẽ ceu funestum ex anno sustollentes. Cæterùm quum Elpinicem alteram filiam exanimem indecore lugeret, proiectus humi ac vociferans, Quas inferias tibi faciam filia, quid tecum sepeliam? Superueniens Sextus philosophus: Maximum, inquit, munus dederis filiæ, si moderatè lugeas.

33 Viginti pueris ob virtutem compluribus in iocis statuas posuerat: Hac de re quum accusaretur a Quintilijs Greciæ præfectis, quod superuacaneis impendijs indulgeret: Quid, inquit, vobis incommodi est, si ego ludo de saxis meis?

Sumptus inanes.

34 Videns Quintilios Troianos quidem esse, cæterum a Cæsare plurimi fieri, dixit, ego et Iouem Homericum odi, quod Troianis fuit amicus. Nimium liberè profitens sibi molestum esse, quod Imperator tantum honoris haberet Quintilijs.

Liberè.

35 Protheo Cynico sine fine ipsum conuitijs incessente: Cōscendimus, inquit, ambo, tu quidem male loquens, ego male audiens. Sensit immedicabile malum esse, cui ille tamdiu assueuerat, & se moderatius ferre quod iam nouum non esset.

Maledicētia.

36 Atheniensibus sic admirantibus hominis eloquentiam, vt diceret illum esse de numero decem oratorum, nihil elatus est hac laude, quæ videbatur maxima, Tantum respondit: Certe Andocide sum melior is, ut opinor fuit sophista quispiam notæ vulgaris.

Modestè.

ANTIOCHVS SOPHISTA.

37 Antiochus sophista quum male uulgo audiret, ueluti formidolosus quod nec prodiret in concionem nec Reipu. munia capesceret. Non vos, inquit, metui, sed meipsum agnoscens bilem suam uehementiorē, quàm ut cohiberi posset: Sensit idem Plato: qui sunt iracundioris ingenij, ad disciplinas quidem esse idoneos, ad gerendam rempub. non item.

Iracūdia.

ALEXANDER SOPHISTA.

38 Alexander sophista legatione fungens pro Seleuca apud Antoninum primum, vidensq; illum minus attentum, clariore uoce dixit, ausculta

Improbitas.

ausculta me: Cæsar autem acerbitate confidentiaque vocis exasperatus: Ausculto, inquit, intelligoque te. Tu enim es ille, qui colis comam, qui dentes candidas, qui polis ungues, qui semper oles unguentum.

HERMOGENES. 39

Sermo incōpositus.

Antiochus hoc dicto taxauit Hermogenē, vt diceret illum inter pueros esse senem, inter senes puerum: siue ob ualetudinem ante tempus imbecillem, siue ob dictionis genus neglectius. Alij per iocum dicebant illius verba, plane iuxta Homerum esse πτερόεντα, quod ea velut pennas abijceret.

PHILAGER. 40

Iracundia.

Rogatus quamobrem non delectaretur educandis pueris, Quoniam, inquit, nec me ipso delector. Agnoscebat naturæ suæ vitium. Erat enim iracundus & morosus, eoque nec appositus ad teneram ætatem instituendam: quum hodie stulti parentes nullis libentius committant liberos suos, quam huiusmodi truculentis & asperis.

ADRIANVS SOPHISTA. 41

Imitatio.

Adrianus sophista in conuiuio sophistarum, ad quos adhibitus erat tanquam egregij cuiuspiam arcani consors futurus, quum sermo fuisset ortus de characteribus dictionis, & in quo quisque præcelleret, & quid in quoque potissimum imitandum esset: At ego, inquit, describam characteres, haudquaquam recensens incisiunculas, intellectulos, membra, aut rhythmos, sed me ipsum mihi imitandum proponens, omniumque inuenta ex tempore proferens fluxu quodam orationis, ac linguæ permittam hæc omnia. Quid de hoc Adriani dicto iudicandum existiment, viderint Critici. Illud scio, Horatium non

temerè exclamasse, O imitatores seruum pecus. & hodie videmus quosdam qui se totos adduxerunt exprimēdo Ciceroni, frigidos & elūbes euadere. Quod si quos delectat illud orationis genus leue & γλαφυρὸν, equidē nec; obsto cuiquam, nec inuideo. At ipse malim Epicteti rudem & indolatam phrasim, sed naturalem, quàm Isocratis omni flosculorum genere picturatam. Huius Adriani dictionē Herodes sophista solet appellare κολοσσοῦ μεγάλα παράγματα, id est, Colossi magna fragmenta, simul in iuuene notans orationem nondum satis compositam, simul laudans & uocis & animi magnitudinem.

Colossi fragmenta.

42 Quidam è familiaribus miserat illi pisces in disco argenteo, picturato auro: at ille delectatus vasculo non remisit, tantum ei qui miserat, respondit: Bene facis, quòd etiam pisces: quasi discus esset dono missus, pisces tantùm nouitatis gratia additi. Quidam autem dicunt id ioco factum, ut castigaret discipuli uitium, qui sordidior esse dicebatur. Nam eo admonito discum reddidit. Quum essem apud Coloniam Agrippinam, Senatus honoris gratia misit vinum in cantharis testaceis, nec eos repeti mos est. Id admiratus rogaui causam. Responsum est, olim uinum solere mitti cantharis argenteis. Hoc honoris quum esset habitum cuidam ex eorum numero, qui magnam nobilitatis partem existimant rapto uiuere: postridie mane profectus est cum argenteis cantharis. Re comperta misit ad illum senatus, qui cantharos reposceret. At ille: Vltro, inquit, dono dedistis, & ego gratias egi. Hac causa admoniti mutarunt consuetudinem.

Facetè.

PAV-

PAVSANIAS CAPPADOX.

Quoniam more suæ gentis crassa lingua so|nabat, confundens consonantes, breues produ|cens, productas corripiens, vulgò dictus est coquus, qui preciosa obsonia malè condiret.

43 **Salsè.**

PROCLVS.

Proclus Naucratites filium habebat intem|perantem, gallis gallinaceis, coturnicibus, catellis, & equis alendis indulgentem: quẽ pa|ter adeo non increpabat: ut vnà cum illo po|tius venaretur. Quo nomine quum ab amicis obiurgaretur: Citius, inquit, desinet, cum se|nibus colludens, quàm cum æqualibus.

44 **Argutè.**

ANTIPATER.

Antipater Hierapolitas quum dicturus es|set Seueri Cesaris filiam, forma parum fœ|licẽ, & familiarium quispiam interrogaret, quando laturus esse τὰ ἀνακαλυπτήρια, sic appellabantur munera, quæ sponsę amici deferabant sponso tertio die, quo sponsa de|bebat exhiberi spectanda. Hermocrates lepi|dissimè respondit, ἐγκαλυπτήρια μὲν οὖν τοι ἀν|την λαβὼν, id est, Encalypteria potius, quum talem ducat, ἀνακαλύπτω, est retego, ἐγκαλύπτω tego, Quod deforme est tegi magis opor|tet, quàm retegi.

45 **Lepidè.**

HERACLIDES SOPHISTA.

Scripserat libellum cui titulum indiderat πόνου ἐγκώμιον, i. laboribus laudatio. Eũ quũ Ptolemæus sophista fortè obuius videret ha|bentem prę manibus, rogabat quid molire|tur. Quũ ille respondisset πόνου ἐγκώμιον. Pto|lemæus accepto codice, deleuit π & abiecit: tempus est ut legas titulũ encomij; reperitq; scriptũ ὄνου ἐγκώμιον. Ptolemęus huc allusit, quod si labor mereretur laudem, eadem opera lau|dandus esset asinus animal labori natum.

46 **Industria.**

HIPPODROMVS SOPHISTA

47 *Iudicium incorruptum.* Hippodromus sophista Clemēti tragędiarum actori longè præstantissimo, quum apud Amphictyones optimè re gesta negata eēt victoria, q̃ Byzātium a Romanis obsideretur, quod Blzantius esset, atque id temporis prosiliens clamauit, Valeātapplaudentes, ac per peram de re iudicantes; Ego, inquit, Clsmenti victoriam decerno. Quū alter histrio appellasset Cęsarē, obtinuit Hippodromi suffragiū.

48 *Modestè.* Quodam tempore quum illi vehementer a Græcis applauderetur, multaq; magnifica acclamarentur, in quibus illum æquabant Polemoni, Homerico versu respondit, τί μ' ἀθανά τοισιν ἐίσκεις id est, quid me immortalibus æquas? Simul & candidi hominis laudem auferés, qui Polemonem tam prȩclaro testimonio ornarit, & modestia, qui laudem inuidiosam repulerit.

49 *Homerus* Quodam tragœdiam appellante sophistarum matrem, correxit dictum. Ego, inquit, dico Homerum esse patrē. Siue quod nimia sit tragicorum grandiloquentia; siue quòd fons tragędiarum sit Homerus: pulchrius autem ex ipso haurire fonte.

50 Homerum appellare solet uocem sophistarum, Archilochū spiritū: q̃ ille suppeditet uerba splendida, hic acrimoniā & uehementiā.

QVIRINVS SOPHISTA.

51 *Admonitio retorta.* Quum ab Asianis reprehēderetur, quòd in accusando mitior ac lentior esset, quam ipsi docerent: Multo, inquit, satius est, ut uos meā accipiatis lenitatem, quàm ego uestram crudelitatem. Tumebant Asiani rethores, & immodicis delectabantur.

52 *Fortiter.* Amicis ipsum de morte filij consolātibus: Quando, inquit, potius apparebo uir quàm nunc?

nunc? Sentiens dolorem quidem esse acerbũ, sed hoc fortitudinis laudẽ fore splendidiorẽ.

PHILISCVS.

53 Pronunciatio.

Philiscus illaudatus rhetor, quum causam ageret pulchrè vestitus, sed tumultu irruens in tribunalia, voce semimuliebri, lingua supina, quouis potius spectans, quàm ad ea quæ agebãtur: auersatus dicentem Imperator, studuit illi os occludere, totaq; actione aquam intercipiebat, breues subinde percunctatiunculas obijciens. Ad quas quum parum apposite responderet Philiscus: Virum, inquit Imperator arguit Cæsares, rhetorem vox. Græca plusculum habent leporis: τὸν μὲν ἄνδρα δείκνυσιν, τὸν δὲ ῥήτορα φωνὴ, notans illum, quòd attonsa cæsaries declararet uirum, sed oratio non declararet esse rhetorem, sed fœminam potius.

CASSIVS SEVERVS.

1 Modestè loqui.

In aduocatione quadam, quum M. Pomponius Marcellus Latini sermonis molestissimus exactor, solœcismum ab aduersario factum arguere perseueraret, interpellatis iudicibus, dilationem petijt, ut litigator suus aliũ Grammaticum adhiberet, quòd diceret sibi cum aduersario non de iure, sed de solœcismo controuersiam futuram.

M. POMPON. MARCEL.

2 Liberè.

Quum ex oratione Tiberij Cæsaris quiddam reprehendisset, contrà affirmante Atteio Capitone id esse Latinum, & si non esset futurum certè: Iam inde, inquit, mentitur Capito. Tu enim Cæsar ciuitatem dare potes hominibus, verbis non potes. Editio Aldina corruptè legit, verba non potes, Hominibus datur ciuitas, qui recipiuntur in ius ciuium. Verbis datur ciuitas, qui recipiuntur

in consuetudinem sermonis Romani. Quum admodum multæ voces, non Græcæ tantum, sed & Britannicę, & Gallicæ, & Persicæ ciuitate Romana donatæ sunt. Id publicus visus potest, & Cæsar non potest.

REMNIVS PALEMON.

3 Is flagrabat libidinibus usque ad infamiā oris: unde quendam in turba osculum ingerentem, quum refugiens deuitare non posset, dicto non infaceto repulit: Vis tu, inquit, magister quoties festinantem aliquem vides, obligurire?

Salsè.

EPICVRVS ATHENIENSES.

4 Improbat institutum Pythagoræ, qui quū doceret amicorum communia esse omnia, iubebat, ut discipuli, quod quisque habebat: deponerent in commune, dicens, id esse diffidentium verius, quàm amicorum. Etenim si quis vere sit amicus, nihilominus habeo pro meis, quæ ille possidet, quàm si deposuisset. Porrò qui diffidit, aut non est ipse verus amicus, aut de alterius animo dubitat.

Amicorū cōmunia.

CTESIBIVS.

5 Arcesilaus quum inuiseret Ctesibiū ægrotantem, sensissetque hominem egere clam crumenam pecunijs plenā subiecit ceruicali quā ut reperit Ctesibius; ait Ἀρκεσιλάου τοῦτο παίγνιον, id est, Arcesilai hic ludus.

Benignitas.

EVRIPIDES.

6 Celebratur illud Euripidis dictum: Vnicum cōsilium rectum magnum militum manum uincere, Quo prudenter admonuit non perinde referre, quàm numerosum educas exercitum, sed quàm cordati sint exercitus duces. In bello si quidem longe plus habet momenti prudentia, solertiaque, quàm uires consilij expertes.

Ducū prudentia.

Idem

Idem cuidam opprobanti graueolentiam oris, multa nimirum, inquit in illo occulta computruerunt: Significans se posse continere arcana. Solent autem in occulto congestæ computrescere.

7 Silentiũ.

DIONYSODORVS TIBICEN.

Gloriari solet, q; nemo pulsus suos audisset, neque in triremi, neque ad fontem quemadmodum Ismeniæ: Sentiens se nunquam captasse plausus solidorum & imperitorum, sed sat habuisse probari paucis eruditis. Ita Laertius in Cratete.

8 Laus à laudatis.

TRATLAS.

Colax Bianti stupido sic adulatus est: Plus bibisti, quàm rex Alexander. Quod in Alexãdro turpissimum erat, illi laudi tribuit. Neque enim statim laude dignum est, quòd fit a principibus.

9 Adulatio.

ALEXANDER MAGNVS.

Quum inuitaretur, ut Darij filias, quas habebat captiuas, inuiseret (prædicabantur n. puellæ admirabili esse forma) noluit ire, dicens sibi non committendum, ut quum viros vicisset, à mulieribus vinceretur.

10 Continentia.

DVELLIVS.

Duellius qui primus Romæ è nauali pugna triumphũ obtinuit, iã senex, tremuloq; corpore, in iurgio quodã audiuit exprobrari sibi graueolentiam oris: redijt domũ tristis, & expostulauit cum Bilia uxore quam virginem duxerat: quur huius vitij nunquam admonuisset, quo licuisset mederi. Admonuissem, inquit illa, nisi putassem omnibus uiris ad eundem modum olere animam. Et hoc apophthegma superius alteri tributum retulimus. Si Bilia verè sensit, quòd dixit, argumentum est insignis pudicitiæ: sin finxit,

11 Pudicitia coniugalis.

xit, magna est ciuilitas erga maritum, magna item tolerantia, quæ tamdiu pertulerit hoc incommodum absque fastidio.

QVIDAM.

12 Facetè. Quidam iratus Agasoni volebat eum percutere, quumq; is clamaret, Athenienfis fum ad asinum versus; At tu, inquit, Atheniensis non es: eique multas piagas inflixit. Meminit Plutarchus in libello: De cohibenda iracundia.

PROMETHEVS.

13 Vsus rectus. Quum ignem è cœlis in terras deportasset eumque primum visum Satyrus complecti vellet & exosculari: Heus, inquit, ni caues hirce, profectò dolebit tibi mentum. Admonens etiam, quæ natura pulcherrima sunt, maximeq; necessaria, tamen fieri perniciosa, nisi rectè utaris.

BOS.

14 Auxilia mutua. Bos sub onere deficiens, rogauit camelum conseruum, ut se oneris parte recepta subleuaret: cui recusanti, Imò, inquit, & me ipsum & hæc omnia portabis. Idque factum est mortuo boue: Ita Plutarchus in libro de tuenda bona valetudine.

PORCIA MINOR.

15 Pudicitia. Quum laudaretur apud eam mulier quædam, ut bene morata, quæ tamen iterarat matrimonium: Felix, inquit, ac pudica matrona non nubit nisi semel. Non passa est illam inter bona moratas numerari, quæ citra necessitatem adsciseret alterum virum. Nam multas hoc cogit egestas. Porrò coitus gratia nubere, non est verè pudicarum. Eoq; dixit, fœlix, excusans necessitatem.

ANNIA.

16 Propinquis admonentibus, ut alteri nuberet:

ret: esse enim illi & ætatem integram,& faciē bonam, quorum alterum spem faceret prolis; alterum promittere: amorem mutuum: Nequaquam, inquit, hoc faciam: si enim bonum uirum nacta fuero, nolo timere, ne perdam, si malum, quid necesse est, post optimū perpetissimum. — Pudicè.

MARTIA, Catonis filia minor.

17 Rogata, quur a morte mariti nollet iterū nubere, Quoniam, inquit, non inuenio virū, qui me magis uelit, quàm mea. Nō probauit coniugium, quod non conciliaret amor mutuus. Quæ ducitur dotis causa, conductum habet concubinum uerius, quam coniugem. — Nuptiæ dotis cā.

18 Eadem quum diutius lugeret maritum, rogata quē esset habitura diem luctus ultimū, respōdit, Quē & vitæ. Sic & illa Ethnica, magno sanè cum dedecore plurimarū Christianarum, quę uiro nondum elato iā nupserunt. — Pudicè.

VALERIA.

19 Valeria Messalarū soror, rogata, quur amisso Seruio uiro, nulli uellet nubere: Quoniam, inquit, mihi semper uiuit maritus Seruius. — Pudicitia.

PYTHIAS.

20 Pythias Aristotelis filia rogata, quis esset color pulcherrimus, Is, inquit, quem in ingenuis gignit pudor. Agnoscas uel ex hoc dicto philosophi filiam. Solent autem fęminę alijs coloribus alię delectari. — Pudor liberalis.

21 Philosophus quidam priscus, sed ἀνώνυμος huiusmodi sermones Arsinoes reginę luctum cōpescuit: Quum Iupiter, inquit, inter dæmones rerum faceret partitionē, luctus non aderat, sed distributione iam peracta uenit. Huic igitur quum Iupiter aliquid honoris tribuere uellet, nec esset, quod daret quippe iam consumptis omnibus, tandem assigna- — Luctus.

gnauit illi honorem, qui mortuis impēditur, veluti lachrymes & maiores. Quemadmodum igitur, inquit, cæteri dæmones bene volunt ij, a quibus coluntur, itidem & luctus. Quod si fuerit abs te contemptus o mulier, haud quaquàm venturus est ad te. Contra si diligenter abs te colatur honoribus illi designatus a Ioue, mœroribus ac lamentis, diliget te, semperque tibi suppeditabit aliquid earum rerum, quibus abs te perpetuò possit honorari. Refert Plutarchus in consolatione ad Apollonium.

DEMOSTH. MITILAEVS.

22 Stadium immodicum. Pulsauit fores hominis musicæ ac citharæ dediti: cumque is audito pulsu iussisset illum introire, Faciam, inquit, si prius alligaris citharam. Subornans illud nihil aliud, quam cithara canere. Refert Plutarchus Sympholiacon libro secundo.

ATTILIVS.

23 Nihil agere. Dixit satius esse ociosum esse, quàm nihil agere. Refert Plinius iunior ad Minutiū Fundanum, Satius est enim, inquit, ut Attilius noster eruditissimè simul & facetissimè dixit, ociosum esse, quàm nihil agere. Quamquàm hoc dictū adscribatur Catoni seniori. Ociosus est, qui vacat ab externis actionibus: nihil agit, qui negocijs infrugiferis, nihil ad beate viuendum conferentibus occupatur. Quemadmodum qui moliuntur, nec satis succedit, quod agunt, satagere dicuntur: ita nihil agunt qui frustraneis actionibus tumultuantur. Plinius.n. putat eos, qui militaribus negocijs distrahuntur, nihil agere. contrà qui se philosophiæ dedunt, ociosos esse.

24 Profectus. Dicere solet, sic adolescentes in foro auspicari a causis centumuiralibus, vt pueri solent

solent in scholis ab Homero: Quod vtrunque sit maximum, quum oporteat paulatim per gradus ad id quod summum est peruenire. Meminit Plinius ad Maximum.

PLINIVS MAIOR.

25 Lectionis vtilitas.

Dicebat nullum esse librum tam malum, qui non aliqua parte prodesset. Verùm dixit de his, qui notant ex quibuscunque libris, si quid inest frugiferum, excerpere.

26 Temporis parsimonia.

Idem quum recitatorem quiddam perperam pronunciantem amicorum quispiã reuocasset. & vt repeteret, coegisset: Quid, inquit, an intellexeris? quum ille annuisset: Qur ergo, inquit, reuocabas? Decem amplius versus ista tua interpellatione perdidimus. Tanta erat parsimonia temporis.

27 Tẽp. parsimonia.

Idem nepotem suum ambulantem vidẽs, obiurgauit. Potens, inquit, has horas nõ perdere. Nam qui lectica vehebantur, aut recitantem audiebant, aut si libuisset, aliquid etiam exarabant, aut dictabant aliquid, quorum nihil licet ambulanti.

PASSIENVS PAVLVS.

28 Ridiculè.

Passienus Paulus eques Romanus, sed dubiæ sanitatis, quum recitans elegias suas sic auspicaretur: Prisce iubes: Priscus Iabolenus, qui tum aderat: Ego vero, inquit, non iubeo. Protinus ingens omnium risus coortus est. Fingunt.n. poetę suo arbitrio quicquid libet. At Priscus non tulit poeticam fictionem.

THRASSEA.

29 Homo.

Referente Plinio Iuniore, dicere solet: Qui vitia odit, homines odit: Sentiens nullum esse hominem, qui non multis uitijs sit obnoxius, licet alijs alij laborent. Ac sæpenumero accidit, vt qui alios insectantur, ipsi grauioribus madeant uitijs.

VIRGINIVS.

30 Animosè. Cluuius historiographus sic affatus est Virginium, cuius res gestas attigerat: Scis Virgini quæ fides historię debeatur. Proinde si quid in historijs meis aliter legis ac velles, rogo ignoscas. Ad hæc Virginius; Tu ò Cluui, tu ne ignoras, ideo me fecisse, quod feci, vt esset liberum vobis scribere, quæ libuisset? Vox excelsi animi testis, & recte factorum conscientia contenti.

FRONTINVS.

31 Animosè. Vetuit sibi extrui monumentum his verbis: Impensa monumenti superuacanea est, memoria nostri durabit, si in vita meruimus. Excelsi animi est, quum præclara gesseris, gloriam contemnere.

ARCHITAS.

32 Moderatè. Architas quum in agro comperisset quosdam è famulis admisisse quiddam, sentiēs se commotiorem in illos, nihil quidem tum fecit, tantum abiens dixit, Fortunati inquit, estis quod irascor vobis.

AVFIDIVS MODESTVS.

33 Salsè. Quintum in morbo sibi dicentem manus esse frigidas, hoc scommate taxauit, Atqui calidas, inquit, è prouincia extulisti: notans eū, quod proconsul administrans prouinciam, multa furatus esset. Meminit Plutarchus in Symposiacis lib. secundo.

QVIDAM.

34 Iocosè. Quidam Imperatorem incusauit, quòd illius insidijs, & ocio & sōno fuisset priuatus, videlicet quod illius benignitate è paupere factus esset diues. Refertur eodem loco.

QVIDAM.

35 Liberè. Quidam Antigoni amicus, quum ab eo petijsset talentum, nec accepisset, postulauit

lauit ab eo deductores, ac corporis custodes. Rogatus quamobrem. Ne, inquit, insidijs impetat, affingens se talentum humeris ferre.

ARISTARCVS, THEODECTAE PATER.

36 *Salsè.* Dicere solitus est: Olim vix erant septem sapientes, nunc haud facilè totidem inuenias idiotas. Notans sophistarum turbam, qui se pro sapientibus iactabant, ut uix superesset, qui profiteretur indoctum.

SELEVCVS REX.

37 *Regum cura.* Subinde dicere solet, si multi scirent, quantum sit negocij, tantummodo tot epistolas scribere, ac legere, nec humi proiectum diadema tollerent.

CANVS TIBICEN.

38 *Facetè.* Dicebat homines ignorare, quanto plus ipse canens voluptatis caperet, quam alij, alioqui auditores non daturi mercedem, sed acciperent. Virtus iucunda est ea exercentibus, vnde mirum est, quosdam ad id mercede velle conduci, vt bene viuant, quum ipsa virtus abunde magnum sui sit præmium.

LAMPIS NEGOCIATOR.

39 *Argutè.* Interrogatus quomodo sibi parasset diuitias: Magnas, inquit, haud difficulter: exiguas verò cum labore, ac tardè: Sentiens initio paulatim magnaque uigilantia corrasam pecuniam. Cæterum parata iam ingenti sorte, facile est amplis lucris ditescere. Primum autoritas, ac fama tardè paulatimque, nec sine negotio paratur. At qui iam innotuit, facilè magnam assequitur laudem. Meminit Plutarchus in libello, an seni sit capessenda Respub.

ISMENIAS.

40 Facetè. Ismenias tibicē canebat in sacrificio, quum que non litaretur, is qui conductus fuerat, arreptis tibijs, canebat ridiculè, & hoc canente litatum est. Incusantibus autem ijs, qui aderant. Diuinitus, inquit, contingit venustè canere. Hic Ismenias ridens. At me, inquit, canente dij voluptate capti commorabantur, te verò festinante illos abigere, arripuerunt hostiam. Refert Plutarchus Symposiacon lib. 2. Conductitius ille sibi laudem arrogabat, quod ipso canente litatum sit, quasi dij magis delectati sint ipsius cantu, quam Ismeniæ. Id lepidissimè retorsit Ismenias: ideo non fuisse litatum, quod dij gaudentes erudita musica, diutius amarent adesse sacrificio. At quum ille tam ridiculè caneret, quasi studeret deos abigere, ne vacui recederent, arripuerunt victimam.

PAVSON PICTOR.

41 Correctio. Pauson pictor receperat a quodam equum pingendum specie volutantem sese, & pinxit currentem. Indignante eo qui conduxerat, Pauson ridens. Inuerte, inquit, tabulam, eo facto iam non currere, sed volutari videbitur. Ita quædam errata quæ videntur maxima, minimo negotio corriguntur, si quis commodè interpretetur. Refert Plutarchus in libello, quur Pythia vates desijsset carmine reddere oracula.

42 Industria. Serbidius Scæuola vir tum iuris prudentia, tum Mar. Antonini Imperatoris amicitia celebris, dicere solitus est. Ius ciuile vigilantibus scriptum esse, non dormitantibus. Sentiens iuris prudentiam non sine summo studio percipi, quemadmodum Aristoteles sic edidit libros naturalium, vt non essent editi,

ti, nisi vox vxor doctoris accederet. Refertur lib. Pandectarum 42. titu. quæ in fraud. cred. l. pupillus. Verum, vt Scæuola merito requirit studium, ac vigilantiam a Iurisprudentiæ candidatis: ita nemo non improbabat sententiam Iodoci, qui Mechliniensi senatui præsedit. Nusquam enim non magna contentione tuebatur, neminem posse, vel vnius legis intelligẽtiam consequi, qui quicquam sciret in bonis literis. Et quum in conuiuio quodam mecum disputans incaluisset, addebat uix esse treis in orbe, qui leges Cæsareas intelligerent. Aderat huic conuiuio Ioannes Syluagius, Caroli tum regis Cancellarius, Georgius ab Halonio, Blasius iurisconsultus, & alij nonnulli. Fatebatur tamen Bartolum leges ad plenum intellexisse, quum constet illum tot locis hallucinatum esse.

PAPINIANVS.

43 Libertas noxia.

Bassinus Antoninus Imperator magna laborabat inuidia; quod fratrem occidendum curasset. Eoque Aemilio Papiniano prætorij præfecto, ob eximiam Iuris prudentiam summæ apud Romanos authoritatis, negotiũ dederat, ut hoc facinus apud senatum defenderet. At is respondit, multo facilius parricidiũ perpetrari, quam defendi. Ob hanc liberam vocem Bassinus occidit virum immortalitate dignum. Fui olim cum quodam Iureconsulto, in aulicis negotijs diu multumque versato, qui dicebat sibi nihil esse grauius, quam quod interdum palam iniqua animo reclamante cogeretur exequi: nec id satis, cogeretur excogitare fucos quibus, quod erat iniquum, videretur æquum. Sed hæc ipsi principes interdum non intelligunt, aliquoties nesciunt quidem.

45 Prætorijs viris ab Imperatore Adriano petentibus, vt sibi de iure respondere liceret, rescripsit, hoc munus non peti solere, sed præstari. Quare accingerentur, si qui sibi fiderent, & populo sui specimen darent. Nam Augustus quo maior esset iurisperitorum autoritas, constituerat, vt qui responderet vellent, id ex autoritate Cæsaris facerent, quum antea liberum fuisset respondendi munus subire quicunque sui fiduciam haberent.

Virtus p̄standa, nō petenda.

46 Saluius Iulianus tum eximia iuris cognitione, tum multorum principum amicitia clarus, solitus fuit dicere: Et si alterum pedem in sepulchro haberem, adhuc addiscere vellem. Refertur Pandectar. lib. 40. titul. de fideicommissis. l. apud Iulianum. Hæc sententia optimo iure placuit laudatissimis viris. Sed hodie passim audimus has voces: Iam adultus sum, serum est discere. Imo hoc turpius est nescire, quæ cognitu digna sunt, quod adultus es.

Industria.

47 Quum post cladem acceptam ad Persas quidam ab Arcadia transfugissent, auxilia pollicentes, producti sunt in conspectum Xerxis. Ibi Persis percunctantibus quid agerent Græci, responderunt eos celebrare Olympia, ac gymnastica, equestriaque certamina spectare. Rursus percunctantibus, quod esset certaminis præmium, responderunt coronam oleaginam. Hic Tritantechines Artabani filius, versus ad exercitus præfectum. Papè, inquit, Mardoni, in cuiusmodi viros nos incitasti ad pugnandum, qui non pecuniarum gratia certamina agitant, sed virtutis, ac laudis. Ea vox tum visa est timida, vt sæpenumero prudentia habentur pro ignauis. Refert Herodotus

Virtus sibi p̄mium est.

rodotus in Vrania.

Quum Xerxi nunciatum esset, quàm fortiter, quàmque etiam fęliciter Artemisia rē gessisset in pugna nauali, dixisse fertur; sibi fęminas fuisse viros, contrà viros fuisse fęminas, ꝙ parum dextrè se gessissent. Refert Herodotus libr. 8.

47 Præpostera.

Aristo. Chius dicere solet, dialecticorum argutias similes esse telis aranearum, quod plurimum haberent artificij, minimum vtilitates, Nam is cum cæteris Cynicis putabat logicen ac physicen a philosophia submouendam, solam ethicen diligenter exercendam. Huius sententiæ princeps fuit Socrates.

48 Nugax subtilitas

Diogenes conuitijs lacessitus a quodā de crimine, proditionis infami: Gaudeo, inquit, me tibi factum inimicum, quando tu non hostes, sed amicos lædere soles.

49 Salsè.

Idem a caluo quodam maledictis aspersus: Ego quidem, inquit, tibi nullam facio iniuriam, quin potius laudo capillos tuos, qui malam caluariem effugerint: subnotans illum non iudicio, sed cerebri vitio maledicum esse.

50 Salsè.

Antigonus rex quum renunciatum esset, filium Alcyoneum in acie cecidisse, demisso vultu paulisper apud se cogitauit, mox erupit in hanc vocem, O Alcyonee, serius q̄ oportuit vitam morte commutasti, qui tā audacter in hostes insilieris, neque tuæ salutis, neq; meorum monitorum vllam habens rationem, putauit non esse deflendum, qui sua culpa perijsset, sibiq; calamitatē accersisset. Refertur a Plutarcho.

51

Lacō quidam gymnasiarchum lingua ἄκακα exhibentem facetissimo ioco incusauit,

52 Facetè.

inquit: Marium intuens, iam tum in illo perspiciens ingenium maximis rebus natum. Refert Eutropius lib. 5.

4 Liberè. Quum Syllana crudelitas magna licentia sæuiret in capita ciuium: nam occisi feruntur supra nouem millia, percussoribus liberè per vrbem vagantibus, ac cæteris metu attonitis. Qu. Catulus palam ausus est dicere Syllæ. Cum quibus tandem victuri sumus, si in bello armatos, in pace inermes occidimus? Eutropius.

5 Vox tyrānica. C. Caligula frequenter exclamare solet: Vtinam vniuersus populus Romanus vnicam ceruicem haberet. Talia portenta tulit olim mundus pro monarchis Eutropius.

6 Degeneratio. Traianus Cæsar solitus est dicere, principes omnes multum abesse à Neronis quinquennio. Nam Domitius Nero primis annis quinque summa cum laude gessit imperiū prius, quam ad Caligulæ auunculi sui crudelitatem appelleret animum.

7 Disciplina militaris. Sergius Galba in grauissimis bellis seuerissima disciplina habuit milites suos, adeo vt simul, atque venisset in castra, protinus vulgaretur ille Trochaicus.

Disce miles militare, Galba est, non Getulicus

8 Pietas in Rempu. Otho Saluius cum videret, aut deponendū imperium, aut magnā ciuium strage tuendū, statuerat sponte mori: & amicis, ac militibus hortantibus, ne tam cito de belli euentu desperaret, negauit sibi suam vitam esse tanti, vt hac de causa bellum ciuile nasceretur. Quis non miretur hunc animum, in principe Ethnico, eoque XXXVII. annos nato?

Nerua Cocceius in cœna, cui assidebat Vei-

iento,

ientone, qui sub Domitiano consularem dignitatem fuerat adeptus, sed multos clam apud illum detulerat, quum orta Catuli mentione, qui calumniator insignis fuerat, diceret, quidnam faceret Catulus, si Domitiano superuixisset: Iunius Mauricus respondit, Nobiscum, inquit, cœnaret. Satis liberè submouens Imperatorem, quod Veientonem haberet familiarem, simillimum Catulo, quem vt calumniatorem execrabitur.

Liberè.

Optimo iure laudibus vehitur illa vox Traiani, qui amicis incusantibus, quod parum memor Imperatoriæ maiestatis, nimiū esset omnibus expositus: respondit: Talem præstalo Imperatorem priuatis, qualem optarem ipse priuatus.

10 Comitas in Principe.

Flauius Vespasianus, quum admoneretur ab amicis, vt caueret a Metio Pomposiano, q̄ de hoc rumor increbuerat, fore vt aliquando regnaret; non solum sibi non metuit, ab illo, sed & consulem fecit. Id admirantibus amicis: Erit, inquit, olim memor tanti beneficij.

11 Beneficētia conciliat amicos.

Titus Vespasianus, quum a duobus fecissimi ordinis esset in ipsum coniuratum, ac facinus, eo processisset, vt iam inficiari non possent, deduxit illos in spectaculum, atque inter illos medius consedit: ac petitis de industria mirmillonum gladijs, velut exploraturus aciem, vnum vni, & alterum alteri commisit; tanquam prouocans ad id quod moliebantur illis autem perculsis, & animi præsentiam admirantibus: Videtis ne, inquit, principatum fato dari, frustraque tentari facinus, potiundi spe, vel amittendi metu?

12 Cōstāter.

Idem fratrem Domitianum insidias molientē, nō est vultus, sed his verbis admonuit:

Quid

VIRGINIVS.

30 Animosè. Cluuius historiographus sic affatus est Virginium, cuius res gestas attigerat: Scis Virgini quæ fides historię debeatur. Proide si quid in historijs meis aliter legis ac velles, rogo ignoscas. Ad hæc Virginius; Tu ò Cluui, tu ne ignoras, ideo me fecisse, quod feci, vt esset liberum vobis scribere, quæ libuisset? Vox excelsi animi testis, & rectè factorum conscientia contenti.

FRONTINVS.

31 Animosè. Vetuit sibi extrui monumentum his verbis: Impensa monumenti superuacanea est; memoria nostri durabit, si in vita meruimus. Excelsi animi est, quum præclara gesseris, gloriam contemnere.

ARCHITAS.

32 Moderatè. Architas quum in agro comperisset quosdam è famulis admisisse quiddam, sentiēs se commotiorem in illos, nihil quidem tum fecit, tantum abiens dixit, Fortunati inquit, estis quod irascor vobis.

AVFIDIVS MODESTVS.

33 Salsè. Quintum in morbo sibi dicentem manus esse frigidas, hoc scommate taxauit, Atqui calidas, inquit, è prouincia extulisti: notans eū, quod proconsul administrans prouinciam, multa furatus esset. Meminit Plutarchus in Symposiacis lib. secundo.

QVIDAM.

34 Iocosè. Quidam Imperatorem incusauit, quòd illius insidijs, & ocio & sōno fuisset priuatus, videlicet quod illius benignitate è paupere factus esset diues. Refertur eodem loco.

QVIDAM.

35 Liberè. Quidam Antigoni amicus, quum ab eo petijsset talentum, nec accepisset, postulauit

lauit ab eo deductores, ac corporis custodes. Rogatus quamobrem. Ne, inquit, insidijs impetat, affingens se talentum humeris ferre.

ARISTARCVS, THEODECTAE PATER.

36 Salsè.

Dicere solitus est: Olim vix erant septem sapientes, nunc haud facilè totidem inuenias idiotas. Notans sophistarum turbam, qui se pro sapientibus iactabant, ut uix superesset, qui profiteretur indoctum.

SELEVCVS REX.

37 Regum cura.

Subinde dicere solet, si multi scirent, quantum sit negocij, tantùmodo tot epistolas scribere, ac legere, nec humi proiectum diadema tollerent.

CANVS TIBICEN.

38 Facetè.

Dicebat homines ignorare, quanto plus ipse canens voluptatis caperet, quam alij, alioqui auditores non daturi mercedem, sed acciperent. Virtus iucunda est ea exercentibus; vnde mirum est, quosdam ad id mercede velle conduci, vt bene viuant, quum ipsa virtus abunde magnum sui sit præmium.

LAMPIS NEGOCIATOR.

39 Argutè.

Interrogatus quomodo sibi parasset diuitias: Magnas, inquit, haud difficulter: exiguas verò cum labore, ac tardè: Sentiens initio paulatim magnaque uigilantia corrasam pecuniam. Cæterum parata iam ingenti sorte, facile est amplis lucris ditescere. Primum autoritas, ac fama tardè paulatimque, nec sine negotio paratur. At qui iam innotuit, facilè magnam assequitur laudem. Meminit Plutarchus in libello, an seni sit capessenda Respub.

ISMENIAS.

40 Facetè.

Iſmenias tibicẽ canebat in ſacrificio, quum que non litaretur, is qui conductus fuerat, arreptis tibijs, canebat ridiculè, & hoc canente litatum eſt. Incuſantibus autem ijs, qui aderant. Diuinitus, inquit, contingit venuſtè canere. Hic Iſmenias ridens. At me, inquit, canente dij voluptate capti commorabantur, te verò feſtinante illos abigere, arripuerunt hoſtiam. Refert Plutarchus Sympoſiacon. lib. 2. Conductitius ille ſibi laudem arrogabat, quod ipſo canente litatum ſit, quaſi dij magis delectati ſint ipſius cantu, quam Iſmeniæ. Id lepidiſſimè retorſit Iſmenias: ideo non fuiſſe litatum, quod dij gaudentes erudita muſica, diutius amarent adeſſe ſacrificio. At quum ille tam ridiculè caneret, quaſi ſtuderet deos abigere, ne vacui recederent, arripuerunt victimam.

PAVSON PICTOR.

41 Correctio

Pauſon pictor receperat a quodam equum pingendum ſpecie volutantem ſeſe, & pinxit currentem. Indignante eo qui conduxerat, Pauſon ridens. Inuerte, inquit, tabulam, eo facto iam non currere, ſed volutari videbitur. Ita quædam errata quæ videntur maxima, minimo negotio corriguntur, ſi quis commodè interpretetur. Refert Plutarchus in libello, quur Pythia vates deſijſſet carmine reddere oracula.

42 Induſtria.

Serbidius Scæuola vir tum iuris prudentia, tum Mar. Antonini Imperatoris amicitia celebris, dicere ſolitus eſt. Ius ciuile vigilantibus ſcriptum eſſe, non dormitantibus. Sentiens iuris prudentiam non ſine ſummo ſtudio percipi, quemadmodum Ariſtoteles ſic edidit libros naturalium, vt non eſſent edi-

ti,

ti, nisi vox vxor doctoris accederet. Refertur lib. Pandectarum 42. titu. quæ in fraud. cred. l. pupillus. Verum, vt Scæuola merito requirit studium, ac vigilantiam a Iurisprudentiæ candidatis: ita nemo non improbabat sententiam Iodoci, qui Mechliniensi senatui præsedit. Nusquam enim non magna contentione tuebatur, neminem posse, vel vnius legis intelligẽtiam consequi, qui quicquam sciret in bonis literis. Et quum in conuiuio quodam mecum disputans incaluisset, addebat uix esse treis in orbe, qui leges Cæsareas intelligerent. Aderat huic conuiuio Ioannes Syluagius, Caroli tum regis Cancellarius, Georgius ab Halonio, Blasius iurisconsultus, & alij nonnulli. Fatebatur tamen Bartolum leges ad plenum intellexisse, quum constet illum tot locis hallucinatum esse.

PAPINIANVS.

43 Libertas noxia.

Bassinus Antoninus Imperator magna laborabat inuidia; quod fratrem occidendum curasset. Eoque Aemilio Papiniano prætorij præfecto, ob eximiam Iuris prudentiam summæ apud Romanos authoritatis, negotiũ dederat, ut hoc facinus apud senatum defenderet. At is respondit, multo facilius parricidiũ perpetrari, quam defendi. Ob hanc liberam vocem Bassinus occidit virum immortalitate dignum. Fui olim cum quodam Iureconsulto, in aulicis negotijs diu multumque versato, qui dicebat sibi nihil esse grauius, quam quod interdum palam iniqua animo reclamante cogeretur exequi: nec id satis, cogeretur excogitare fucos quibus, quod erat iniquum, videretur æquum. Sed hæc ipsi principes interdum non intelligunt, aliquoties nesciunt quidem.

45 Prætorijs viris ab Imperatore Adriano petentibus, vt sibi de iure respondere liceret, rescripsit, hoc munus non peti solere, sed præstari. Quare accingerentur, si qui sibi fiderent, & populo sui specimen darent. Nam Augustus quo maior esset iurisperitorum autoritas, constituerat, vt qui responderet vellent, id ex autoritate Cæsaris facerent, quum antea liberum fuisset respondendi munus subire quicunque sui fiduciam haberent.

Virtus p̃standa, nõ petenda.

46 Saluius Iulianus tum eximia iuris cognitione, tum multorum principum amicitia clarus, solitus fuit dicere: Et si alterum pedem in sepulchro haberem, adhuc addiscere vellem. Refertur Pandectar. lib. 40. titul. de fideicommissis. l. apud Iulianum. Hæc sententia optimo iure placuit laudatissimis viris. Sed hodie passim audimus has voces: Iam adultus sum, serum est discere. Imo hoc turpius est nescire, quæ cognitu digna sunt, quod adultus es.

Industria.

47 Quum post cladem acceptam ad Persas quidam ab Arcadia transfugissent, auxilia pollicentes, producti sunt in conspectum Xerxis. Ibi Persis percunctantibus quid agerent Græci, responderunt eos celebrare Olympia, ac gymnastica, equestriaque certamina spectare. Rursus percunctantibus, quod esset certaminis præmium, responderunt coronam oleaginam. Hic Tritantechines Artabani filius, versus ad exercitus præfectum. Papè, inquit, Mardoni, in cuiusmodi viros nos incitasti ad pugnandum, qui non pecuniarum gratia certamina agitant, sed virtutis, ac laudis. Ea vox tum visa est timida, vt sæpenumero prudentia habentur pro ignauis. Refert Herodotus

Virtus sibi p̃mium est.

rodotus in Vrania.

Quum Xerxi nunciatum esset, quàm fortiter, quàmque etiam fęliciter Artemisia rē gessisset in pugna nauali, dixisse fertur; sibi fęminas fuisse viros, contrà viros fuisse fęminas, quod parum dextrè se gessissent. Refert Herodotus libr. 8.

47 Præpostera.

Aristo. Chius dicere solet, dialecticorum argutias similes esse telis aranearum, quod plurimum haberent artificij, minimum vtilitatis, Nam is cum cæteris Cynicis putabat logicen ac physicen a philosophia submouendam, solam ethicen diligenter exercendam. Huius sententiæ princeps fuit Socrates.

48 Nugax subtilitas

Diogenes conuitijs lacessitus a quodā de crimine proditionis infami: Gaudeo, inquit, me tibi factum inimicum, quando tu non hostes, sed amicos lędere soles.

49 Salsè.

Idem a caluo quodam maledictis aspersus: Ego quidem, inquit, tibi nullam facio iniuriam, quin potius laudo capillos tuos, qui malam caluariem effugerint: subnotans illum non iudicio, sed cerebri vitio maledicum esse.

50 Salsè.

Antigonus rex quum renunciatum esset, filium Alcyoneum in acie cecidisse, demisso vultu paulisper apud se cogitauit, mox erupit in hanc vocem, O Alcyonee, serius q̃ oportuit vitam morte commutasti, qui tā audacter in hostes insilieris, neque tuæ salutis, neq; meorum monitorum vllam habens rationem, putauit non esse deflendum, qui sua culpa perijsset, sibiq; calamitatē accersisset. Refertur a Plutarcho.

51

Lacō quidam gymnasiarchum lingua ἄκακα exhibentem facetissimo ioco incusauit, dicens

52 Facetè.

dicens, quod per eum ne lachrymas quidem illic effundere daretur: Fumus enim excutit lacrymas oculis. Acapna ligna inde dicta sũt quòd fumo careant.

53 Alius quendam quotidie conuiuantẽ, plagiarum ac tyrannum appellauit, per quẽ tot annis nunquàm vidisset mensem suam, loci lepos est ĩ fictione. Plagiarum appellauit, qđ liberalitate sua homines sibi redderet obnoxios: tyrannum, quòd per illum non liceret cuiquam domi suæ uiuere.

Facetè.

54 Quidam ambientes amicitię fœdus inire cum Lacone, volente se quocunq; vellet vinculo astringere, quò certius esset, amicitiam fore synceram. Quib. ille, Vna est, inquit, de amicitia certitudo, si etiam volentes lędere non possent. Nam reliquę omnes prorsus infirmæ sunt. Conuenit cum illo Chilonis, Sic habendum amicum, vt cogites illum posse fieri inimicum.

Nulli fidẽdum.

55 Socrati tribuitur & illud, nec a mortuo petendum colloquium, nec ab auaro beneficium. Nam mortui aut non respondent, aut lædunt: ita auarus aut non dat, quod rogatur, aut infęliciter cedit accipienti, quod datur animo inimico.

Grauiter.

56 Idem conspiciens prædiuitem quendam, sed indoctum: Ecce, inquit, aureum mancipium. Indoctus seruus est & cupiditatum, & eorum quæ possidet.

Diues indoctos.

57 Conspiciens quendam quibuslibet, citraque delectum elargientem. Malè, inquit peręas, qui ex Gratijs quum sint virgines, facias scorta.

Profusio.

58 Aiebat sibi videri, quòd dij semper riderẽt spectantes inanes hominum curas: quorum quum omnia sint exigui temporis ac memẽri,

Vita inanis.

ti, tamen non pari cura tractantur. Sic enim tumultuantur homines, quasi & magna sint, & perpetua, quæ hic geruntur.

Interrogatus, quare non scriberet libros: Quoniam, inquit, chartæ ijs, qui scripturi sūt, pluris essent emendæ. Socrates nihil scripsit in vita, iudicans librorum copiam officere studiosis sapientiæ.

50 Librorum multitudo.

TRAIANVS.

Traianus Imperator initio procuratores habebat rapaces, qui prouinciales calumnijs expilabant. Quorum vnus fertur, vnumquemq; diuitum sic conuenire solitus. Quid habes? Vnde habes? Hęc vbi didicerat, audebat tertium. Pone, quod habes. Sed admonitus a Pompeia Plotina vxore, cohibuit eiusmodi vexationes prouinciarum; addens vocem optimo iure laudatam. Fiscum est lienem, quod eo crescente, reliqui artus contabescant.

Fiscus lien.

Sensit optimus princeps iniquum esse, sic explere fiscum vnius, vt nihil habeant subditi, præsertim quum boni principis sit, quicquid habet populus.

Diogenes Cynicus interrogatus de quodam adolescente qualis videretur, Arcadem esse respondit. Siue significans illum esse stupido ingenio, siue vt eruditi quidam malunt, mollem, & pathicum, quod Arcades ferantur glandibus victitare teste epigrammate.

2 Salsè.

Πολλοὶ ἐν ἀρκαδία βαλανοφάγοι ἄνδρες ἔασιν.

Glans autem apud Latinos interdum obscęnam habet significationem.

Scipio super cœnam interrogatus, quem egregium Imperatorem habitura esse Respu. si quid ipsi humanitus accidisset: Vel hunc,

3 Indoles.

inquit: Marium intuens, iam tum in illo perspiciens ingenium maximis rebus natum. Refert Eutropius lib. 5.

4 Quum Syllana crudelitas magna licentia sæuiret in capita ciuium: nam occisi feruntur supra nouem millia, percussoribus liberè per vrbem vagantibus, ac cæteris metu attonitis. Qu. Catulus palam ausus est dicere Syllæ. Cum quibus tandem victuri sumus, si in bello armatos, in pace inermes occidimus? Eutropius.

Liberè.

5 C. Caligula frequenter exclamare solet. Vtinam vniuersus populus Romanus vnicam ceruicem haberet. Talia portenta tulit olim mundus pro monarchis Eutropius.

Vox tyrãnica.

6 Traianus Cæsar solitus est dicere, principes omnes multum abesse à Neronis quinquennio. Nam Domitius Nero primis annis quinque summa cum laude gessit imperiũ prius, quam ad Caligulæ auunculi sui crudelitatem appelleret animum.

Degeneracio.

7 Sergius Galba in grauissimis bellis seuerissima disciplina habuit milites suos, adeo vt simul, atque venisset in castra, protinus vulgaretur ille Trochaicus.

Disciplina militaris.

Disce miles militare, Galba est, non Getulicus

8 Otho Saluius cum videret, aut deponendũ imperium, aut magna ciuium strage tuendũ, statuerat sponte mori: & amicis, ac militibus hortantibus, ne tam cito de belli euentu desperaret, negauit sibi illam vitam esse tanti, vt hac de causa bellum ciuile nasceretur. Quis non miseretur hunc animum, in principe Ethnico, eoque XXXVII. annos nato?

Pietas in Rempu.

Nerua Cocceius in cœna, cui assidebat Veiento,

lentoq; qui sub Domitiano consularem dignitatem fuerat adeptus, sed multos clam apud illum detulerat, quum orta Catuli mentione, qui calumniator insignis fuerat, diceret, quidnam faceret Catulus, si Domitiano superuixisset: Iunius Mauricus respondit, Nobiscum, inquit, cœnaret. Satis liberè submouens Imperatorem, quod Veientonem haberet familiarem, simillimum Catulo, quem vt calumniatorem execrabitur.

Liberè.

Optimo iure laudibus vehitur illa vox Traiani, qui amicis incusantibus, quod parum memor Imperatoriæ maiestatis, nimiū esset omnibus expositus, respondit: Talem præstabo Imperatorem priuatis, qualem optarem ipse priuatus.

10 Comitas in Principe.

Flauiius Vespasianus, quum admoneretur ab amicis, vt caueret a Metio Pomposiano, quod de hoc rumor increbuerat, fore vt aliquando regnaret; non solum sibi non metuit, ab illo, sed & consulem fecit. Id admirantibus amicis: Erit, inquit, olim memor tanti beneficij.

11 Beneficētia conciliat amicos.

Titus Vespasianus, quum a duobus fecissimi ordinis esset in ipsum coniuratum, ac facinus, eo processisset, vt iam inficiari non possent, deduxit illos in spectaculum, atque inter illos medius consedit: ac petitis de industria mirmillonum gladijs, velut exploraturus aciem, vnum vni, & alterum alteri commisit; tanquam prouocans ad id quod moliebantur illis autem perculsis, & animi præsentiam admirantibus: Videtis ne, inquit, principatum fato, dari, frustraque tentari facinus, potiundi spe, vel amittendi metu?

12 Cōstātėr.

Idem fratrem Domitianum insidias molientē, nō est vultus, sed his verbis admonuit: Quid

Clemēter. Quid opus te parricidio petere, quod me volente obuenturum est, imo quod iam habes imperij particeps? Haud temerè in Christiano reperias tantum mansuetudinis.

14 Crudeliter. Iulius Maximinus proditione militum interfectus est vna cum filio Diadumeno etiam num puero: quo tempore conclamatum est a militibus. Ex pessimo genere, ne catulum quidem esse relinquendum. Allusisse videntor ad Græcam prooemiam, νήπιος ὃς πατέρα κτείνας παῖδας καταλείπει.

15 Princeps charus. Constantinus Chlorus, amicis admonentibus, quod in augendo fisco videretur indiligentior, respondit publicas opes rectius a priuatis haberi, quam intra vnum claustrum reseruari. Bonus Princeps qui magis a suis diligitur, quam timetur, habet, quicquid ciues possident.

16 Famulitium superfluum. Iulianus Imperator, eunuchos, coquos, tonsores, eiecit è palatio. Rogatus quam ob causam: negauit sibi esse opus eunuchis, quum vxor decessisset: nec opus esse coquis, quod simplicissimis cibis vesceretur. De tonsoribus, dixit, vnum multis sufficere.

17 Liberè. Valentianus nondum Imperator templum Fortunæ ingrediens cum Iuliano, hinc, atque hinc stantibus æditnis, qui aquam introeuntibus aspergerent: vbi vidit in chlamyde purpurea guttam aquæ, pugno percussit ædituū: Hoc, inquit, non est purificare, sed inquinare. Nam illi tales aspersiunculas appellabant purificationes.

18 Clemēter. Theodosius Iunior tam admirabili fuit ingenij lenitate, vt quum ab amicis rogaretur, quamobrem neminem eorum a quibus lædebatur, supplicio capitis afficeret. Vtinam, inquit, mihi liceret, & mortuos ad vitam reuocare.

uocare. Ad priuatas iniurias oportet principem esse facilem ad ignoscendum, in ijs, quę lædunt Rempub. docet esse seuerum.

19 Clemēter.

Idem quum in amphitheatro Constantinopoleos sederet spectator, populus damnatum efflagitans clamaret, Crudeli bestiæ artifex obiectus pugnet: compescuit immitem turbæ uocem dicens. Nescitis, inquit, quòd nos cōsueuimus clementer spectare: innuens: vbicunque adest princeps, illic oportere omnia mitius geri.

20 Constātiæ

Xanthippe de Socrate marito ꝑdicare solet, ꝙ semper vidisset illum eodem vultu reuertentem domum, quo exierat. Argumentum verè constantis animi, quum alij domo egressi si quid accidit triste, redeant turbidi: si quid læti, gestientes.

21 Modestè.

Pythagoras postea quàm venerat Philiuntem, & cum Leone Phliasiorum principe doctè & copiosè quænam disseruisset, Leon ingenium & eloquentiam hominis admiratus quæsiuit ex eo, qua maximè arte confideret. Cui Pythagoras respondit: se nullam quidem artem scire, sed esse philosophum, id est, sapientiæ studiosum. Huius verecundia, sapientis cognomen arrogans, quo se prius venditarant σοφοὶ vertit in titulum modestię.

22 Fortiter.

Antipater Cyrenaicus, mulierculis quibusdam cæcitatem ipsius deplorantibus, Quid agitis, inqt, an vobis nulla uidetur voluptas nocturna? Nocte omnes cæci sumus, nec tamen lamentamur. Habet animus, quo se delectet, etiam occlusis sensibus. Responsum Antipatri conueniebat fœminis, omnia voluptate metientibus.

Asclepiades non ignobilis, nec inexercitatus

Fortiter. tus philoſophus, cuidam interroganti, quid incõmodi cœcitas ipſi attuliſſet, Vt vno, inquit, puero ambulem comitatior: Significans ſibi minimum eſſe moleſtam cœcitatem corporis, quum animo cerneret.

24 Theodorus Lyſimacho mortem minitãti: Fortiter. Præclaram, inquit, rẽ effeciſti, ſi cantharidis vim conſequutus es. Cantharis inſectum eſt minutum quidem, quod tamen læthale gerit venenum. Itaque qui mortem homini minãtur, nihil minantur magni, quum idem poſſit contemptiſſimum animalculum Scorpius.

THRASSEA.

1 Officium bene collocandum. Thraſea dicere ſolitus eſt, ſuſcipiẽdas eſſe cauſas, aut amicorum, aut deſtitutas, aut ad exemplum pertinentes: amicorum, ꝙ ex legegratiarum amicorum cõmunia ſunt omnia: deſtitutas, quòd in his potiſſimum & cõſtantia agentis & humanitas cerneretur: ad exemplum pertinentes, quia plurimũ referret bonum, an malum ducem haberent. Frequenter enim bonæ cauſæ vitio patronorum vincuntur. Expedit autem ad bonos mores, ut in iudicijs ſuccumbat prauitas, ſuperet innocentia. Refert Plinius in epiſtola ad Quadratum.

2 Accurate potius, quam ſæpe. Pollio dicebat, commodè agendo factum eſt, ut ſæpe agerem: ſed ſæpe agendo factum eſt, vt minus commodè: quia ſcilicet aſſiduitate nimia facilitas magis: quã facultas, nec fiducia, ſed temeritas paratur. Quod accuratè factum velimus, rarò faciendum eſt.

3 Perſeuerãtia. Quum Antipater intra Lamiam a Græcorũ copijs eſſet concluſus, ac velut ob res feliciter geſtas Athenienſes dijs immolarent victimas. Demoſthenes ad quendam amicorũ nomine Ageſiſtratum, ait ſibi non eandem

eſſe

esse cum cæteris sententiam: Noui enim, inquit, Græcos stadium pugnare, & scire, & posse: Dolichon autem non item: Dolichus autē continet viginti quatuor stadia. Notauit suos, quod protinus vna contenti victoriola, deponerent bellandi studium, quum oporteat eiusmodi successibus non frui, sed vti ad maiorū rerum occasionem.

4 Clamor.

Quodam tempore vox Demosthenē inter concionandum defecit ob multitudinis fremitum: Id obijcientibus ita respōdit, Histriones è voce iudicare par est, oratorem è mente. Græca iucundius sonant, ὑποκριτὰς δεῖ κρίνειν ἐκ τῆς φωνῆς, τοὺς δὲ ῥήτορας ἐκ τῆς γνώμης. Histrio seruit populo, orator consulit. Ille delectat, hic prodest. Ad bene consulendum non refert, quam sis vocalis, sed quam opportuna suades. Actori voce opus est, quæ vincat multitudinis fragorem: orator talis esse debet, vt populus ipsum vltro tacitus, & attentus auscultet.

5 Ex temporalis dictio.

Idem Epicli opprobranti quod semper dicturus meditaretur: Erubescerem, inquit, optimo iure, si tantæ multitudini consulens dicerem ex tempore. Quod alij præclarum esse dicunt, subito, & ex imparato dicere, id vir cordatus iudicabat esse temeritatis.

6 Asini vmbra.

Quodam tempore quum populus obstreperet, dicēti, ait se breue quiddam velle illis narrare, facto multitudinis silentio: Adolescens, inquit, quidam æstiuo tempore asinum conduxerat ab Athenis Megaram vsque. Sole verò circa meridiem vehemēter æstuāte, vterq; volebat subire vmbrā asini, sed vterq; alterum prohibebat: hic dicebat asinum conductum, non vmbrā: alter contendebat per conductionem, & asini, & vmbræ ius esse factum. Atque

hæc

hæc loquutus Demosthenes abijt è suggesto, populo verò retinenti, ac narrationis finem flagitanti. De Asini, inquit, vmbra audire cupitis, rebus serijs loquentem audire non vultis.

7 Liberè. Lycurgus rhetor ob generis nobilitatem liberior erat in dicendo, quam vt populus interdum posceret. Itaque quum aliquando populi strepitu exploderetur è suggesto, exclamauit. O Cercyreæ scutica, quam multis talenti digna es. Notans populum a quo eijciebatur, magnæ quidem autoritatis, ac nominis, sed inutilem rebus gerendis.

8 Audacter. Idem fortè obuius Xenocrati, qui a Telone obtorto collo pertrahebatur in metœcium, quo in loco carcer erat Athenis fustem impegit in caput Telonæ: ac Xenocratem quidem liberauit, Telonem vero tanquam indigna patrantem in carcerem coniecit. Id Lycurgi factum ab omnibus collaudabatur. Itaque post aliquot dies Xenocrates factus obuiam Lycurgi liberis. Cito, inquit, ò puer retuli gratiam patri tuo, qui vulgo laudatur q in re difficili tulerit auxilium: Sentiens laudem esse præmium rectè factorum, & eam demum opitulationem esse gratam, quæ adfertur in ipso discriminis articulo. Fuste enim illo patrocinatus est, non oratione. Nimirum hoc est βοηθῆσαι μόγις.

9 Studiosè. Obijcientibus, quod eloquentiæ studio rhetoribus daret mercedem. Si quis, inquit, profiteatur se filios meos mihi redditurum meliores, non mille drachmas, sed omnium facultatum dimidium effunderem. Plurimū ab hominum vulgo discrepans, qui perisse existimant, quod liberis instituendis impenditur.

Inter

Inter leges quas tulisse fertur, hæc erat vna: Ne qua mulier maritata proficisceretur Eleusionem: id statuit, veritus, ne a diuitibus dato pretio corrumperentur: addita est pœna drachmarum sex millia. Ei legi quum vxor Lycurgi non obtemperasset, sycophanti qui deprehenderat, ac detulerat, dedit talentum. Ea res quum illi postridie vitio daretur apud populum: Atqui ego, inquit, dare conspectus sũ, non accipere. Quidam ferunt leges ad quæstum. Hanc notam a se depulit, qui nec vxoris in gratiam voluit abrogare legem, sed mulctam de suo dependit.

10 Ciuiliter.

Isocrates inter familiares dicere solitus est, se quidem docere decem minis, cæterum qui ipsum docuisset audaciam, & vocalitatem, mercedis loco daturum decem mil lia. Nam vocis exilitas, & animi timiditas reddebant Isocratem ad dicendum inutilem. Hæc autẽ, quoniam naturæ sunt non artis, a præceptoribus dari non possunt.

11 Naturalia na.

Percunctanti qui fieri posset, vt quum ipse non esset ad dicendum accommodus, alios redderet idoneos: Quoniam cotes, inquit, ipsæ quidem secare non possunt, ferrum tamen reddunt acutum. Hoc uidetur imitatus Horatius.

12 Modestè.

Fungar vice cotis acutum.
Reddere qua ferrum valet, exors ipsa secandi.

Interrogatus quid esset rhetorica. Ex paruis, inquit, facere magna, ex magnis parua. Est enim hæc nonnulla rhetorices pars, amplificare, & extenuare, qua de re diligenter præcepit Fabius. Sed præstigij genus est, quod respondit Isocrates. Quin illud potius artis est, quæ, magna sunt ita tractare, vt auditori quoque magna videantur, & contra.

13 Exaggeratio.

14 Tempestiuè. In conuiuio Nicocreontis Samiorum Tyranni, quum a conuiuis iuberetur dicere: His, inquit, in quibus ego valeo, nunc non est tempus: in his vero quæ hoc tempus requirit ego non valeo. Recusauit inter pocula dicere, qui apud sobrios de rebus serijs differere consueuerat.

15 Castè. Vbi conspexit Sophoclem tragœdiarū scriptorem sequi puerum quendam, forma illius captum. Oportet, inquit, ὦ Sophocles hominem, non manus tantum apud se continere, verum & oculos. Vox homine Christiano non indigna.

16 Tarditas. Ephorum Cumanum, qui scholam ipsius reliquit nullo profecto, atque ob id a patre Demophilo denuo missus est, ut ab integro datá mercede discipulum ageret, δίφρον appellabat. Diphros.n. Græcis dicitur currus, quod duos ferat, pugnantem, & aurigam. Tales opinor, olim fuisse cathredas (nam δίφρος interdum, & cathedram sonat) quæ duos caperent: quales adhuc videmus Episcoporum veteres, quæ capiunt præsulem, & assessorem. Apud R. D. Gulielmum archiepiscopum Cantuariensem seruatur huiusmodi sella, quæ dicitur fuisse beati Thomæ Acrensis. Item Roffæ in ecclesia cathedrali similis adhuc visitur. Isocrates autem vocis etymologia captauit iocum in stupidum discipulum, qui bis attulerit mercedem. δίφρος enim dici videtur, ἀπὸ τοῦ δὶς φέρειν, id est, a bis ferendo.

17 Liberè. Cn. Piso iuuenis etiamnum Manilium Crispum reum egit euidenter nocentem, eumque licet præpotentem multis ac magnis criminibus vrgebat, quod videret illum eripi, gratia Pompeij, qui Pisoni reddiderat. Itaque quum Pompeius velut exprobrans iuuenilem temerita-

meritatem Pisoni, qui non vereretur nobilem & opulentum, atq; ipsi comprimis amicũ ad iudices pertrahere, dixisset, Quin eadem opera me quoq; accuses, intrepidè respõdit Piso, Da vades Reipu. te, si postulatus fueris, ciuile bellum non excitaturum, tuum nomen prius, quàm Manilij deferam hic elegãs epiphonema subiecit Valerius Max. Eodem inquit, iudicio duos sustinuit reos, accusatione Manilium, libertate Pompeiũ: & alterum lege peregit, alterum professione.

18 Rumores.

Thales Milesius interrogatus quantum distaret a mendacio veritas, quantum, inquit, oculi ab auribus. Sentiens ea demum esse indubitatæ fidei, quæ cotuemur oculis, rumoribus ac fabulis hominum haud tuto credi. Eodem pertinet. Homericum figmentnm de somnijs, quorũ quę subuolãt per portam corneã, vera sint, q̃ p eburneã, vana. Corneæ portæ inuolucro designans oculos, ob coloris similitudinẽ, eburneæ os, ob cãdorem dentiũ.

19 Institutio.

Isocrates ad patrem, qui dicebat se cum filio non misisse nisi vnicum mancipium: Abi igitur, inquit, & habebis duo. Id bifariam potest intelligi. Reditu domum apud me relicto filio, quem postea q̃ ita formato, ut tibi non minus dicto sit audiens, q̃ quil.bet, seruorum tuorum, pro uno mancipio habebis duo. Aut, abi domum, ac puta tibi ea pecunia, quum pactus es pro filio instituendo, iam me quoque tuum esse factum; vt non minori curæ mihi futurus sit tuus adolescens, quam si tuum esse mancipium. Simile quiddam tribuitur & Aristippo.

20 Liberè.

Cn. Lentulus Marcellinus Consul in concione grauiter quæstus est de Magni Põpeij immodica potẽtia. Huius orõnẽ quũ populus

clara voce acclamãs approbasset. r Acclamate inquit, acclamate. Quirites, dum licet: iam. n. vobis impune facere non licet, Significans illius potentiam breui eò magnitudinis euasuram, vt nulla in re totum esset vllo pacto resistere, si quid illi collibuisset.

21 Liberè. Melius Mãcia Formianus, Libertini filius, vltimæ senectutis, L. Libonem apud Pompeium accusabat: in quo certamine Põpeius Liboni fauens Helio & generis humilitatem, & senium exprobrans, dixit illum ab inferis remissum, vt claros viros accusaret. Hoc cõuitium incũctãter retorsit hoc modo; Non mentiris, inquit, Pompei: plane ab inferis reuersus sum. Sed dum illic moror, vidi Cn. Domitiũ Aenobardum deplorantem, quod summo genere natus, vitæ inculpatissimæ, patriæ amantissimus, in ipso iuuẽtutis flore tuo iussu esset occisus. Vidi pari claritate cõspicuum Brutũ ferro laceratum, quærentem id sibi prius perfidia, deinde etiam crudelitate tua accidisse, Vidi C. Carbonem acerrimum pueritiæ tuę, bonorumque patris tui defensorẽ, quum tertiũ Consul esset, catenis, quas tu illi iniici iusseras, vinctum, obtestantem, se aduersus omne fas & nefas, cum in summo esset Imperio, a te equite Romano trucidatum. Vidi eodẽ habitu & Quiritatu, prætorium virum Perpẽnam sæuitiam tuam execrantem, atque hos omnes eadem voce indignantes ꝙ indẽnati sub te adolescẽtulo carnifice cecidissent. Has Manciæ voces, fortassis aliquis temeritatẽ appellet citius, quam libertatem. Scitũ est, quod subnectit Valerius: eo tempore & fortissimũ erat Pompeio maledicere & tutissimum. Fortissimum ob summam potẽtiam, tutissimum ob reuocatam veterum facinorũ inuidiam.

Diphilus

Diphilus tragœdiarum actor, quum in ludis Apollinaribus ad eum versiculum venisset, Miseria nostra Magnus est: directis in Pōpeium Magnum manibus pronūciauit Actio in tantum placuit populo, vt aliquoties fuerit reuocatus, nec histrio veritus est iterare simili gestu. Dubites vtrum potius mirari conueniat actoris audaciam, an populi. Simili audacia vsus est eadem fabula, quum ventū esset ad eum versiculum: Virtutem istā veniet tempus, quo grauiter gemas. Tametsi mihi videtur carmen esse mutilum. Suspicor addē dum, Serua virtutem istam: aut aliud simile verbum, vt sit versus Trochaicus.

22 Liberè.

Sergius Galba C. Iulium consummatis victorijs in foro ius dicentē, huiusmodi dictis ausus est interpellare: C. Iulij Cæsar, p Cn. Pōpeio Magno, quondam genero tuo, in tertio eius Consulatu pecuniam spospondi, quo nomine nunc appellor. Quid agam? Num depēdam? Hac voce palàm illi exprobrans, q Pōpeij bona vendidisset, cui fuerat affinitate iunctus. Aequum autem videbatur, vt qui bona generi vendiderit, ea dependeret, quæ nondum orto inter illos bello fuissent contracta. Cæsar hac inuidia commotus, æs alienum Pōpeij è fisco solui iussit.

23 Liberè.

Quum Philippus Macedonū rex cognitionem exerceret parum sobrius, ac perperā aduersus mulierem quandam tulisset sententiam, illa sentiens errorem esse vini, nō regis, exclamauit: Prouocarem, inquit, ad Philippum, sed sobrium. Excussit regi muliebre cōuitium temulentiam, adegitque, vt expergefactus causam eandem animo præsentiore cognosceret. Hic dubites vtrum potius admirari debeas, fœminæ libertatem, an tanti

24 Liberè.

principis humanitatem, Simile quiddam & ante retulimus, sed sub viri persona.

25 Libere. Scipio Aemilianus creatus censor addito collega Mummio, viro magnæ quidem nobilitatis, sed vitæ dissolutioris, pro rostris dixit, se ex maiestate Reipu. omnia gesturum, siue ciues sibi dedissent collegam, siue non dedissent: innuens satius fuisse non habere collegam censuræ, quàm talem collegam.

26 Iustè. P. Rutilius amico cuidam rem iniustam petenti pernegabat, Quumque is commotus per summam indignationem diceret: Quid ergo, inquit mihi opus est tua amicitia, si quę rogo, non facis? Imo, inquit, Rutilius, quid mihi opus est tua, si quid inhonestæ rei propter te facturus sum?

27 Fortiter. Quum M. Bruto tota ferè Lusitania sese dedidisset, sola vrbs Ciania ꝑtinaciter arma retineret, tẽtatum est per Bruti legatos, vt data pecunia ꝑseuerarent esse sui iuris. Verum his populus Ciāniẽsis vno ore respondit, sibi ferrum a maioribus relictum, quo urbem tuerentur, non aurum quo libertatẽ redimerent.

28 Præter spem. Iulianus Imper. ni fallor, quum in frequenti turba quidam ipsum his verbis appellaret aduersus aduersarium suũ, Thalassius inimicus pietatis tuæ nostra per uim eripuit: Agnosco, inquit, ab illo me fuisse læsum, proinde dic illi, vt mihi potiori inimico prius satisfaciat: mãdauitq; præfecto, ne prius cognosceret illorũ negotium, quã ipse cum Thalassio rediret in grãm. Qđ alter adduxerat ad maturandam uindictã, Cęsar torsit in cunctationem.

29 Frugalitas. Cyrus rex rogatus ab hospite quid ad prandium apparari iuberet, Nihil aliud, inquit, q̃ panẽ: nã spero me prope Crinum cęnaturũ. Mira frugalitas in Rege barbaro, cui panis

erat

erat pro obsonio, & sitim aquæ spe deferebat in cœnam. Refert Ammianus.

Sigismundus Imper. Alberti socer, quum alijs multis nominibus, tum illo præcipue cõmendabilis fuit, quod ut ipse linguarum ac literarum peritiam amauit, ita viros eruditione præstantes semper ornare, ac pronehere studuit. Quo noie quũ à Germanis principibus, q Latinas literas oderant, reprehenderetur, q homines obscuro genere natos ob lrarum commendationem foueret. Quid ni, inquit, eos amẽ, quos natura cæteros antecellere uoluit? Germani plurimum tribuunt generis nobilitati, at vir prudens intellexit in eruditis esse quiddam stemmatis præstantius. Illi habent ędium parietes & clypeis & imaginibus depictas, hi animum habent optimis disciplinis exornatum. Porrò ut natura animus præstantior est corpore, ita ornamenta ingenij longè pulchriora sunt externæ nobilitatis insignibus. Qui nihil aliud habet, quam maiorum imagines, opinione nobilis est verius, quam re. At qui uirtute præditus est, unde manat etiam illa uulgaris nobilitas, germanam ac natiuam habet nobilitatem.

30 Honos eruditioni debitus.

Plato dicere solet, spes esse vigilantiũ somnia. Ad quod allusisse uidetur Virgil. quum ait, an qui amant, ipsi sibi somnia fingunt? Nam dictu mirum est q̃ varias imaginationes patiantur in animo suo, qui vehementer sperant aliquid. Atque his inanibus simulachris perinde semet oblectant, ac si iam tenerent, quæ sibi pollentur.

31 Spes.

Scopelianus sophista, quoniam somni parcissimus, noctem existimabat studijs & exercitationi mẽtis accomodã, subinde solitus est exclamare, ὦ νύξ, σὺ γὰρ δὴ πλεῖστον σοφίας

32 Nox apta contẽplationi.

μετέχεις μέρος θεῶν, id est, O nox, nam tu sanè maxima ex parte consors es sapientię deorum. Habet enim hominis mens in alio illo silētio, corporis sensibus iam feriatis, aliquid diuinitatis, si sese intenderit ad rerum sublimium speculationem.

33 Gloriæ amor.

Quum Alexander Thebanorum mœnia dirruisset, Phryne meretrix pollitica est suis impendijs repositurum, modo ciues paterentur hoc insculpi elogium: Ἀλέξανδρος μὲν κατέσκαψεν, ἀνέστησε δὲ Φρύνη, id est, Alexander quidem subuertit, sed Phryne restituit. Hic meritò quis dubitet, utrum sit admonitione dignius, an quod scortum corporis vsura tantas opes collegerit: an quod tanto nominis amore teneretur, vt titulum tam chare voluerit emptum. Nam ut præclarius est restituere quā demoliri: ita speciosior fuisset laus Phrynes scorti, quam Alexandri regis.

34 Obesitas.

Pythagoras videns quendam è discipulis attentiorem curando corpori, idque agere vt obesus esset ac nitida cute: Hic, inquit, non desinit sibi carcerem molestiorem struere. Sēsit hominem esse animum, corpori ceu carceri inclusum, quod quo reddas habitius, hoc magis grauatur animi uis.

35 Corpus hominis umbra.

Plotinus philosophus Platonicus, Amelio pictori rogāti, ut corporis formam pateretur effingi, non passus est. Quid, inquit, an non satis est nos hanc imaginem circumferre, nisi & imaginis imaginem relinquamus posteris ostendendam? Iudicauit cum Pythagora corpus esse thecam mentis, utcunque eā exprimentem. Minimum autem hominis uidere eum, qui nihil aliud uidet, quàm corpus.

36 Senectus sana.

Sophocles iam extremę senectutis, à filijs accusatus est dementię. At is pro apologia iudi-

iudicibus recitauit fabulam, quam proximè scripserat, rogans num ea uideretur delirantis: Fertur & hoc dixisse: Si sum Sophocles, non deliro: si deliro, non sum Sophocles: Sentiens in eruditis, ac sobrijs animi uim non elanguescere, sed reuigescere potius vsu & exercitatione.

37 Laruas insectari.

Aelianus sophista scripsit in Gymnidem tyrannum. Hunc quum Philostratus Lenius ostendisset legentem indignabundo & cōcitato similem, percunctatus est, quid argumēti esset prę manibus: Scribo, inquit, Gymnidis accusationē. Laudarē, inquit Philostratus, si uiuētē accusasses. Id enim erat viro dignū. Nā lacerare defunctū, cuiuis in promptu est.

38 Regnum seruitus.

Antigonus rex conspiciens filium suū eos in quos habebat Imperiū ferocius tractātem atque insolentius: An ignoras, inquit, fili, regnum nostrum esse splendidam seruitutem? Nihil dici potuit cordatius. Nā princeps non minus obseruire cogitur populo, quam populus principi, nisi ꝙ princeps id facit cum dignitate. Alioqui re vera mutua seruitus est.

39 Rhetores serui populi.

Diogenes in caupona prādens, Demosthenem forte praetereuntem inuitauit, vt accederet: id cū ille pudore recusaret: Erubescis, inquit, Demosthenes cauponā ingredi? Atqui hic herus tuus quotidie versatur: innuit oratores nihil aliud esse, quàm mācipia populi: nec esse par, vt illic pudeat seruum populi videri, ubi populus assiduè uiueret.

40 Salsè.

Idem quibusdam admirantibus carmen illud Hesiodi, οὐδ᾽ ἂν βοῦς ἀπόλοιτ᾽, εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη. idest, Ne bos quidem pereat, nihil uicinus sit malus: Atq Messenij, inquit, simul cū bobus periere, vobis vicinis. Exprobrauit Atheniensibus ignauiam, qui Messenijs vici-

nis aduersus Lacedæmoniorum uim non fuerint opitulati.

41 Imperiũ humanũ. Quum Aristoteli grauiter affecto medicus quidam præscriberet cum autoritate, nec ullam adferret rationem. Ne me, inquit, perinde curaris, ut bubulcum, aut fossorem, sed prius doce me causam, quur ista præscribas, atque ita demum habebis obsequentem.

42 Facetè. Alcibiades Socrati miserat munus præclarum. Id quum Socrates videretur recusaturus, Xantippe dissuasit, asseuerans donũ esse magnificum, & indignum quòd respueretur. Tum Socrates, Alcibiades, inquit, hæc mittit ambitiosè, & nobis nostra est ambitio: Sentiens interdum esse magnificentius magna contemnere, quàm magna largiri.

43 Maledicẽtia. Zoilus interrogatus, quamobrem ita studeret omnibus maledicere, Q[illegible], inquit, malefacere quum cupiam, nõ possum. Expedita malitia morbum ingenuè cõfitentis & amantis.

44 Gnathena meretrix adolescentem, q̃ fama ipsius illectus, ex Hellesponto venerat in Atticam, essetq; in conuiuio loquacior ita compescuit, An non dicebas, inquit, te ex Hellesponto huc profectum? Quum annuisset: Et qui fit, inquit, vt primariam eius regionis ciuitatem non noueris? percunctanti, quam? Sigæum, inquit Gnathæna: atque ita ciuiliter admonuit illum silentij. Nam σιγᾶν Græcè silere est; inde dictum videtur Sigæum.

45 Minaciter. Philippos rex multa questus apud Romanorum legatos de moribus & calũnijs Thessalorum, tandem elatus ira, hanc vocem adiecit, nondum omnium dierum solẽ occidisse. Hic sermo non Thessalis modo, uerumetiam Romanis suspectus utriusque gentis fremitũ excitauit T. Liuius 4. Decadis lib. 9.

Alexan-

Alexander mater Olympias, quum au. isset filij cadauer insepultum fuisse abiectum, inter lamenta dixit hoc quoq; O fili, tu qui studebas cęli particeps esse, huc toto impetu properans, ne ijs quidem potiri valuisti, quæ sunt mortalium omnium cōmunia, terra ac sepultura Alexander viuus ambiebat diuinos honores, defuncto nec ultimus ille contigit honos, quem quuis homo, persoluit homini, quamlibet humili.

46 Deus insepultus.

Pollio Romulus, qui cētesimum excesserat annū, Augusto percunctanti, qua tandem ratione illum corporis animiq; uigorem seruasset, Intus, inquit, mulso, foris oleo. Tradit Plinius naturam hominibus duos dedisse liquores optimus oleum foris adhibendū corpori, vinum intus. Mel autem ob humidam calidamq; vim admodum senibus accommodum est. Nunc mel in totum a mensis submouimus, & oleum corpori infundimus.

47 Senectutis alimonia.

Cato Vticensis dixit, C. Cæsarem sobrium accessisse ad euertendam Rempub. Id Quintilianus ita refert, vt putet nihil dici posse significantius: Sensit enim hoc iam olim animo agitasse, quod postea fecit.

48 Acutè.

Plato tū̃ tribuebat Aristoteli, ut quum ille fortè fortuna non adesset in Academia, exclamarit, ἀπέστιν ὁ τῆς ἀληθείας φιλόσοφος i. abest veritatis philosophus. Rursus quum alio tēpore abesset, dixit, ὁ νοῦς οὐκ ἦλθεν. Nō uenit itellectus innuēns se ab illo vno intelligi.

49 Ingeniū

Aristophōtem Aeschines tradit apud Athenienses gloriari solitum, quòd quu nonagies quinquies esset vocatus in ius, semper fuerit absolutus. At Cephalus homo popularis iustus gloriabat, ꝙ quum plura decreta scripsisset, q̃ alius suorum temporum quisquam

50 Inocentia illabata.

orator, tamen nunquam coactus sit causam dicere. Certius innocentiæ signum est, ita rem gerere, ut nemo velit accusare, quàm si postulatus elabaris è iudicio. Elabuntur, interdum & nocentes. At qui absoluitur, licet pœnam effugiat, cicatricem tamen criminis circumfert.

1 Institutio liberorũ.

Quidam accusatus, quòd patrem pulsasset, hoc modo defendit impium facinus: Et ille, inquit, patrem suum verberauit, & hic, ostenso filio, me verberabit, posteaquam adoleuerit. Adeò nobis hoc gentilium est. Videmus hoc ferè vulgò euenire, vt qualis quisque fuerit in parentes, tales experiatur in se liberos.

2 Exemplũ reciprocũ.

Alius quidam quum à filio pertraheretur, ventumque esset ad domus limen, Desine, inquit, fili, nam & ego patrem hucusque. Agnouit se commeruisse, qui sic a filio tractaretur, tantum postulauit, ut esset æqua retaliatio.

3 Luxus seditionum parens.

Heraclytus philosophus in seditione rogatus, vt apud populum sentẽtiam diceret, quo pacto ciuitas redigi posset in concordiã, conscenso suggesto poposcit calicem aquæ frigidæ & paululum farinæ inspersit, mox de glechone admiscuit, id est vel pulegij syluestris, uel leguminis genus. Dein epoto calice discessit, nec verbũ addidit: hoc pacto innuens, ita demum ciuitatem carituram seditionibus, si repudiatis delitijs assuescerent paruo contenti esse. Et hic Heraclitus suo respondit nomini. Nam σκοτεινὸς dictus est id est, tenebricosus. Referatur & hoc inter ἄφωνα apophthegmata.

4 Piscator ictus.

Simonides Cęus in cõuiuio rogatus a Pausania Lacedęmonio, vt aliquid proferret, qđ resiperet sapientiam, ridens, Memineris, inquit, te hominẽ esse. Ea vox tum quidẽ contempta

tempta est Pausaniæ: verum post ubi Chalcę cæ phano inclusus obsideretur, famæ ac frigo re moriturus, ter inclamauit Cæum hospitem, qui prudenter admonuisset. 5

Sordes ambitiosæ.

Diogenes quum Rhodios quosdam adolescentes elegantiore cultu conspexisset, dixit, τύφος οὗτός ἐστι. i. hic fastus est. Rursum quum vidisset Lacedæmonios substricta tunica parcè sordideque, cultos ἄλλος inquit οὗτος τῦφός ἐστιν. i. hic alius fastus est. Significans non minus peccare eos, qui ad ostentationem sordide vestiuntur, quàm qui splendido vestitu se se iactitant. Vnde scitum est illud diui Hieronymi pullas vestes æquè ut candidas deuita.

6 Patiēter.

Adolescens quidam posteaquam Zenonē aliquandiu audierat, domū reuersus à patre rogatus, quod tandem operæ preciū fecisset in philosophiæ studio, Ostendā, inquit. Quū nihil aliud diceret, pater iracundus, existimans impendium, perisse, cœpit flagris cædere filium. Eam parentis sæuitiam adolescens æquissimo animo tulit. Ac rursus efflagitanti patri, vt aliquot specimen profectus ederet, expectāti egregium aliquod sophisma: Hoc, inquit, è philosophia fructus retuli, ut patris iram possim commode perpeti.

7 Saltatio muta.

Demetrius Cynicus damnabat artem saltatoriā, uelut inutilem gesticulationem ad tibiæ modos. Cui gesticulator quidam non imperitus, cupiens arti suæ uindicare gloriā, iussit ut submotis tibicinibus spectaret ipsū saltantem. Assensus est Demetrius. Ille saltauit Homericam fabulam, adulterium. Veneris ac Martis, ambos Vulcani vinculis irretitos adamantinis, ac Sole prodente dijs cæteris exhibitos, Venerem erubescentem, uarios deorum adstantium affectus, Mercuriū

optan-

optantem talia uincula, Marte dānatū ut penderet mæchagria, ac præterea quicquid ad eam fabellam pertinet. Ibi Cynicus arte admiratus, dixit, audio, homo, quæ facis, non video tñ, sed mihi manibus ipsi loqui uideris.

8 Lesbonax Mitylæneus histriones ac gesticulatores appellare solet χειροσόφους, q̄ manibus saperent nō lingua. Erat enim saltationis genus, quo graues etiam historię citra vocē vel recitantis, vel tibicinis, solo corporis gestu sic repræsentabantur, vt spectatores pp̄e plus intelligerēt ex saltatione, q̄ si quis recitasset.

Gesticulatio.

9 Philoxenus quondam cænans apud Dionysium, quoniam animaduertit regi appositum piscem mullum insigni magnitudine, quum ipsi appositus esset perpusillus (in piscium enim genere laudantur adulti) pisciculum auribus admouit. Id factum admiranti Dionysio causamq; percunctanti. In manibus, inquit, est Galatea, de qua uolebam ex hoc quędam percunctari: uerum negat se per ętatem quicquam ad huc scire, sed ait proauum suum istic esse in tuo disco, qui multa posset commemorare, si liceat colloqui. Exilaratus rex misit illi suum mullum.

Parete.

10 Apellis ætate complures erant in arte pingendi nobiles, quorum opera quum pro suo candore miraretur, collaudatis omnibus dicebat illis deesse vnam illam Venerem, quā Græci χάριτα vocant, ingenuè profitens cætera omnia illis contigisse, in hac una neminē ipsi parem esse. Simile quiddam est in phrasi, quod allicit, ac remoratur lectorem aut auditorem, quum tamē nec habeat nomen nec arte percipi posset.

Venus operis.

11 Idem quum tempestatis ui Alexandriam delatus esset, quidam Apellis æmuli subor-

narunt

narunt planum, hoc est scurram regium, qui cum vocaret ad cœnam. Is non suspicans solum, venit. At quum rex qui illi erat infensus indignaretur, & ostensis uocatoribus iuberet indicari a quo uocatus esset: Apelles arrepto carbone extincto è foculo, imaginem delineauit in pariete ut rex protinus ex inchoato opere agnosceret Planũ suum. Eadẽ opa & artis suæ, & ciuilitatis suæ specimen dedit. Sit & hoc, si libet, apophthegma mutum.

Ciuiliter.

12 Pictor quidam interrogatus, quem habuisset artis magistrum, digito populum ostẽdit sentiens se ad multitudinis iudicium pingere, & obseruantem quid quisq. probaret, aut improbaret, artem fuisse consequutum. Idẽ ab Appelle factitatum legimus, qui post tabulam latitans, subauscultabat spectatorum censuras. Numeretur & hoc inter ἀφθογγα ἀποφθέγματα.

Populi iudicium.

13 Socrates Alcibiadem adolescentem primum ob imperitiam trepidantẽ, ut fit apud tantam multitudinem uerba facere, lepida ἀγωγῇ animauit. An non putat, inquit, o Alcibiades contẽmnẽdum sutorem? Annuit. An non præconem? quum & hoc annuisset, An non contemneres, inquit tabernaculorũ opificem? Quũ similia quædã proposuisset, & is fateretur hos esse contemnendos, tum Socrates, Atqui, inquit, ex his constat Athenienfium populus, quem tu uereris. Quorum si singulos putas contemnendos, qui minus etiam contemnas condensatos? Sensit non referre, apud q̃ multos dicas, sed apud q̃ cordatos. Fit enim hoc miro modo, ut quos singulos despicias, congregatos reuerearis. In conuiuio Platonis, Socrates admiratur Agathonis audaciam, qui coramq; tot hominum mi-

Solerter.

millibus præsenti animo recitasset suam tragœdiam cui quum Agathon respondisset, se citius velle coram multis hominum millibus dicere, quàm apud vnum Socratem: Atqui in illis, inquit, millibus & Socrates erat. Fit. n. & illum miro modo, ut quē vnum reuereare, in turba mixtum contemnas.

14 Diues indoctus.

Idem cōspiciens hominum prędiuitem & arrogantem, sed nulla virtute præditum. Hic inquit, equus est argento circumtectus. Solēt enim equi, stragulis, phaleris, ac bullis argenteis exornari, quum interim tamē nihil aliud sint quàm equi.

15 Imitatio.

Apud Ephesum quum Alexander conspectam effigiem sui corporis ad viuum magna arte expressam admiraretur, atque interim fortè equus inductus picto in eadem tabula equo adhinniret, deceptus imitatione, Apelles, Equus, inquit, ò rex multo melius expressus est quàm tu.

16 Artes regiæ.

Quum Alexander etiamnum pubescens citharę daret operam, & præceptor artis subinde moneret, quam chordam quo modo pulsare deberet, & puer parum obsequens doctori dixisset, quid si hanc pulsarem? Citharędus lepidè respondit, Si isthuc quæris tanquam mox rex futurus nihil refert: si ut artifex futurus, plurimum interest.

17 Homeri laus.

Alexan. Macedo pręter modum delectatus est Homero adeò ut illum ad verbum edidicerit, ac dormiens etiam ceruicali suppositū haberet. Eum aliàs summum virtutis præconem, interdum poetam βασιλικὸν appellare consueuit: cuius carmina censebat non ad citharam vt aliorum, sed ad tubam potius esse canēte. Addebat illud, se malle Homeri Thersiten esse, quàm Cherilli Achillem.

Che-

Cherillus erat Alexandri poeta non satis fœlix, qui cum fertur ita pactus, ut pro quoque bono uersu acciperet Philippeum aureũ. pro malo colaphum.

18 Adulatio.

Aristobulus historicus librum conscripserat de rebus ab Alexand. Macedone gestis, in quo multa supra ueri fidem adulantissimè affinxerat, eum quum illi in nauigatione recitasset, Alexander aereptum e manibus librum in fluuium Hydaspeo demersit, & ad Aristobulum conuersus: Tu, inquit, dignior eras, ut eodem præcipitareris, qui solus me sic pugnantem facis, ac uel uno iaculo interficis elephantem.

19 Sordes ambitiosæ.

Socrates animaduertens Antisthenem ambitiosius ostentare uestem lacerã & detritã, facetè hominem increpauit οὐ παύσει, inquit, ἐγκαλλωπιζόμενος ἡμῖν, id est non desines te nobis comere? significans eiusdem esse ambitionis utilitatem amictus ostentare, & delicato cultu sese uenditare.

20 Senectus.

Milo Crotoniates quum iam cõsenuisset, uidens Athletas in certamine exerceri, suos lacertos intuitus iã senio defectos, illachrymasse fertur ac dixisse: At hi quidem iã mortui sunt. Corporis uigorem adimit ætas, animi ad extremam usque durat ætatem.

21 Senectus uegeta.

Cyrus apud Xenophontem moriens, extremæ iam senectutis, negabat se unquam sẽsisse senectutem factam imbecilliorẽ quã fuisset adolescentia. Maxima pars incommodorũ ob quæ uulgo audit senectus, ab intemperantia uitæ proficiscitur.

22

Pythius natione Lydus in urbẽ Phrygię Cęlenis num ibi regnabat, homo pdiues. sed auri studio præter modum deditus, totam ferè ciuitatẽ in fodiendis metallis occupatam

millibus præſenti animo recitaſſet ſuam tragœdiam cui quum Agathon reſpondiſſet, ſe citius velle coram multis hominum millibus dicere, quàm apud vnum Socratem: Atqui in illis, inquit, millibus & Socrates erat. Fit.n. & illum miro modo, ut quẽ vnum reuereare, in turba mixtum contemnas.

14 Diues indoctus.

Idem cōſpiciens hominum prędiuitem & arrogantem, ſed nulla virtute præditum. Hic inquit, equus eſt argento circumtectus. Solẽt enim equi, ſtragulis, phaleris, ac bullis argenteis exornari, quum interim tamẽ nihil aliud ſint quàm equi.

15 Imitatio.

Apud Epheſum quum Alexander conſpectam effigiem ſui corporis ad viuum magna arte expreſſam admiraretur, atque interim fortè equus inductus picto in eadem tabula equo adhinniret, deceptus imitatione, Apelles, Equus, inquit, ò rex multo melius expreſſes eſt quàm tu.

16 Artes regiæ.

Quum Alexander etiamnum pubeſcens citharę daret operam, & præceptor artis ſubinde moneret, quam chordam quo modo pulſare deberet, & puer parum obſequens doctori dixiſſet, quid ſi hanc pulſarem? Citharędus lepidè reſpondit, Si iſthuc quæris tanquam mox rex futurus nihil refert: ſi ut artifex futurus, plurimum intereſt.

17 Homeri laus.

Alexan. Macedo pręter modum delectatus eſt Homero adeò ut illum ad verbum edidicerit, ac dormiens etiam ceruicali ſuppoſitũ haberet. Eum aliàs ſummum virtutis præconem, interdum poetam βασιλικὸν appellare conſueuit: cuius carmina cenſebat non ad citharam vt aliorum, ſed ad tubam potius eſſe canẽte. Addebat illud, ſe malle Homeri Therſiten eſſe, quàm Cherilli Achillem.

Che-

Chærillus erat Alexandri poeta non satis fœlix, qui cum fertur ita pactus, ut pro quoque bono uersu acciperet Philippeum aureũ. pro malo colaphum.

18 Adulatio.

Aristobulus historicus librum conscripserat de rebus ab Alexand. Macedone gestis, in quo multa supra ueri fidem adulantissimè affinxerat, eum quum illi in nauigatione recitasset, Alexander aereptum e manibus librum in fluuium Hydaspeo demersit, & ad Aristobulum conuersus: Tu, inquit, dignior eras, ut eodem præcipitareris, qui solus me sic pugnantem facis, ac uel uno iaculo interficis elephantem.

19 Sordes ambitiosæ.

Socrates animaduertens Antisthenem ambitiosius ostentare uestem lacerã & detritã, facete hominem increpauit: οὐ παύσει, inquit, ἐγκαλλωπιζόμενος ἡμῖν, id est non desines te nobis comere? Significans eiusdem esse ambitionis utilitatem amictus ostentare, & delicato cultu sese uenditare.

20 Senectus.

Milo Crotoniates quum iam cõsenuisset, uidens Athletas in certamine exerceri, suos lacertos intuitus iã senio defectos, illachrymasse fertur ac dixisse: At hi quidem iã mortui sunt. Corporis uigorem adimit ætas, animi ad extremam usque durat ætatem.

21 Senectus uegeta.

Cyrus apud Xenophontem moriens, extremæ iam senectutis, negabat se unquam sẽsisse senectutem factam imbecilliorẽ quã fuisset adolescentia. Maxima pars incommodorũ ob quæ uulgo audit senectus, ab intemperantia uitæ proficiscitur.

22

Pythius natione Lydus in urbẽ Phrygię Cęlenis num ibi regnabat, homo prædiues. sed auri studio præter modum deditus, totam ferè ciuitatẽ in fodiendis metallis occupatam

patã tenebat, vt iam vix quicquam aliud agi vacaret. Huius morbo vxor soleati remedio medicata est. Absente marito curat & mensam, & omnem mensæ supellectilem adfabrè ex auro confici: deniq; & cibariorum effigies quibus nouerat maritum præcipuè delectari. Reuerso quum conuiui tempus esset, apponitur mensa aurea cum reliquo vasorum apparatu. Atq; hoc sanè spectaculo diues aliquamdiu pauit oculos. Tandem quum interpellaret stomachus, iubet apponi cibos. Apponuntur illa aurea ciborum simulachra, spectanda non edenda. Hic quum incandesceret ita Pythius, flagitans apponi, quod edi posset, iã dudum spectaculorum esse satis. Tum vxor, An non sentis, inquit, Pythi, dum nihil aliud quæris, quàm aurum, agricolationem deseri, & ciues tuos ad famem vocari, breui perituros, si quã cœpisti pergas? Hoc ciuili commento cordata mulier maritum ab immodico auri studio reuocauit.

23 *Claudi salaces.* Antianita Amazonũ regina demirantibus q̃ nupsisset claudo, satis Cynicè respõdit, ἄριστα χωλὸς οἰφεῖ i. Claudus optime virũ agit. Sensit maritum adhibendum nõ ad oculorũ oblectamenta, sed ad vsum coniugij. Feruntur autem claudi salaciores esse cæteris & ob id ad gignendam prolem magis accomodi.

24 *Vxor molesta.* Pacuuius Ario vicino querebatur, quòd in horto suo funestam haberet arborem, vnde prima vxor sese suspendisset, dein altera, postremo tertia. Cui salsissimè respondisse, fertur Arius, Miror, te in tot successibus inuenisse lachrymas. Item, Deum immortalem, quod tibi dispendia arbor illa suspendit. Adiecit, Amice quæso te, da mihi ex ista arbore, quos inseram surculos. Hoc postremum

mũ a nobis ante relatum est. Arius μισογυνὴς fortunatum existimabat ab uxore liberari.

Narratur, & illud Catonis dictum, si sine uxoribus mundus esse posset, uita nostra non esset absque dijs. Sensit felicissimum hominum uitam fore, si datum esset a coniugio liberos uiuere. Sed ut idem ait apud A. Gellium, cum illis incommodè uiuitur, sed sine illis omnino non uiuitur, ut merito dici possit, uxor necessarium malum. 25 Coniugij molestia.

Orsines satrapes. Quum Alexandrum, & huius amicos muneribus amplissimis honorasset, Bagoæ eunucho nihil dedit, sed admonitus ab amicis, quod is Alexandro cum primis esset charus, respondit se regis amicis honorem habere, non scortis, nec apud Persas esse moris, ut uiri mares ducant. Agnoscas in hoc satrapa mentem Cyro generis autore dignam: Honorare nouerat, adulari non poterat, quum hodie quoque cernantur in aulis, qui scortis morionibus, ac lenonibus Principum plus deferant honoris, quam genere, ac uirtute præcellentibus uiris. 26 Libere.

Gorgias sophista quum forte fortuna legisset Platonis dialogum sui cognominis, qui Gorgias inscribitur, dixisse fertur, ὡς καλῶς οἶδε Πλάτων ἰαμβίζειν, ut pulchre nouit Plato iambissare, hoc est mordere. Nam is pes primum ab Archilocho, ni fallor, repertus est ad maledicendum: vnde & nomen habet, uel a muliere petulante, & baccha, uel a mittendis iaculis. Siquidem in eo dialogo, proscindit sophistas, id quod nusquam non facit. 27

Rhodius, quidã, de quo a nobis antea dictũ est, ob intempestiuam libertatem a tyranno coniectus in caueam, in qua more nocentis bestiæ alebatur ad cruciatum, & ignominiam, 28 Spes pertinax.

tintinabulum crepitu signum dedit adesse pisces veniales, turba subito deseruit cantorem, & ad piscium mercatum aduolauit, vno excepto, qui quod surdaster esset, tintinabuli sonitum non audierat, aut certè non attenderat. Huic citharœdus propius accedens, gratias egit, quod & artem honorasset: & ipsum non passus sit esse prorsus desertum. Tum ille, an crepuit tintinabulum? Vt annuit: Valebis, inquit, egregie magister, seseque mox ad pisces proripuit. Citharœdo liberum erat sibi canere, & musis.

32 Crassa iudicis.

Romæ in foro pendebat tabulæ quædam habens imaginem pastoris ueteli cum pedo, de hac Teutonum orator rogatus quanti eam æstimaret, satis Germanicè respondit, se nolle sibi dono dari talem viuum, ac verum. Barbarus non agnouit artificium, tantum spectabat formam. Atqui quæ natura deformia sunt, plus habent, & artis, & voluptatis in tabula.

33 Mors seni lis.

Gorgias Leontius extremæ iam ætatis cum sentiret somnum lethalem obrepere, amico qui assidebat percunctanti quo pacto haberet: Somnus, inquit, iam incipit me fratri suo cõmendare. Homerus enim Somni fratrem appellat mortem. Nam mors Græcis masculus est. Simile quiddam de Diogene retulimus antea.

34

Ismenias insignis tibicẽ discipulis suis non minus ostendebat malè canentes, ac scitè canentes, dicens. Ad hunc modum canere oportet, ad hunc nequaquam. Admonuit, & Q. Fabius, in scriptis rhetorem non tantum iudicare debere bene dicta, sed & male.

35

Demochares dixit, quemadmodum nemo possit è tymbra siue satureia facere bonã lan-

Per deos, inquit, hæc bona me non perdent, sed ego potius illa. Moxque cessit alijs hęredi ditatem, & è Sicilia abnauigauit.

41 Adulans libertas.

Furnius Antonij partes sequutus fuerat: At posteaquam victoria cessit Augusto, metuens sibi, subornauit filium, qui a victore veniam peteret. Petij & impetrauit. Tũ furnius his verbis Cæsari gratias egit. Hæc vna ò Cæsar abs te mihi facta est iniuria, effecisti, vt mihi & viuẽdum, & moriendum sit ingrato: significans tantam esse eius beneficij magnitudinem, vt nulla ex parte par esset referendę gratiæ. Reprehensionis colore blanditus est principi.

42 Proditio i

Cilicon quidam: siue Acheus Miletum patriam prodiderat Prienensibus, Quo nomine meritò habebatur omnib. exosus, cuius perfidium Lanius quidem Theagenes sic vltus est. Cilicon adijt Theagenem in macello empturus carnes: Lanius dissimulato odio porrigit carnium partẽ, veluti resecturus quod superesset. Cilicon profer dextram ex aduerso retenturus carnes, Theagenes machæra sublata proditoris manum amputauit, ac ne id videretur errore factum, addidit, Ista saltem manu posthac non proditurus es vllam ciuitatem. Applaudebat sibi lanio, quòd impium pro dignitate tractasset. Hinc adagium, Cilicontis exitium.

43 Pronũciatio.

Celebratur C. Cæsaris dictum, quòd prætextatus adhuc deprompsisse fertur, in quendam modulatius orantem. Si legis, cantas; si cantas, male cantas. Quidam latrant orantes uetius, quam loquuntur: Sunt qui rhetoricam pronunciationem affectantes, medij sunt inter canentem & loquentem. Meminit huius Qui. Fabius.

44 Tibicen vir improbus.

Antisthenes quibusdam Ismeniam admirantibus, q insignis esset tibicen. Nequā, inquit hominem esse oportet: nam si bonæ frugis esset, non esset egregius tibicen. Indicabat eos non posse bonus viros euadere, qui tantum opere Dionisiacis artibus impendissent.

45 Luxus inopiæ parēs.

Tiberius Cæsar Attilo Butæ uiro ptorio, quum ad inopiam per luxum ac socordiam redactus fateretur, ac deploraret paupertatē suam: Serò, inquit, experrectus es. Dormiūt temulentiæ ac luxui dediti verius, quàm viuunt. Nam uita vigilia est. Refert Seneca in epistolis.

46 Fures magni.

Cato senior dicebat priuatarum rerum fures in compedibus vitam agere, publicarum in auro & purpura conspicuos incedere. Olim simplex furtum non puniebatur capite, sed vincti compedibus præstabant operam. At longe grauius crimen est peculatus quàm furtum. Et tamen qui fiscum Principis qui Rempublicam compilant, magnates fiunt.

47 Otium inutile.

Appius Claudius dicere solitus est, populo Romano longe melius committi negotium quàm otium: Sentiens multitudinem bellis excitari ad virtutem, in pace defluere, ad voluptates ac luxum, ex quibus nascitur rerum publicarum ac regionum exitium.

48 Facete.

Galba parasitus obijcientibus, qđ in otio viueret: Nemo inquit, cogitur ad reddendā ocij sui rationē: innuens nullos tutius viuere quàm ociosos. Nam rerum gestarum rationes poscuntur, qui tractant negotia ab ociosis ea ratio non potest exigi.

49 Bona pcipua.

Pytagoras tria precipue dicebat a dijs optande in hac vita. Bonam valetudinē formā,

ac diuitias, quod homo cætera sibi præstare posset. Quanquam illud ὑγιαίνειν non minus ad animi sanitatem, quam corporis pertinet.

1 Cato senior aiebat se demirari, quod non rideret aruspex, quoties aspiceret aruspicem: Sentiens totum hoc diuinationum genus imposturam esse qua populo fiebat fucus. Id quum non fugeret eius artis peritum, mirabatur, quod aruspex aruspicem posset vide, se absque risu. Solent enim impostores inter se ridere multitudinis stultitiam.

Diuinatio vana.

2 Demonax Cynicus interrogatus quid sentiret de conflictu duorum, quorum alter ineptè proponebat, alter absurde respondebat; ait sibi videri alterum mulgere hircum, alterum supponere cribrum.

Absurda.

3 Pericles quum vrgeret belli necessitas, Palladis ornamenta vendidit quadraginta talentis auri: & admirantibus ab illo rem sacrilegam admitti; respondit ex hostium manubijs posse illi reddi cultum nihilo deteriorem.

4 Persæ dicere solent esse duo peccata quorum prius sit esse debitorem, alterum mentiri: quod obærati plerumque mentiuntur, dum pollicentur in diem, nec præstant, quod pollicentur.

Debere, & mentiri.

5 Messala vir exactissimi iudicij, ac Romanæ linguæ obseruantissimus, quum audisset M. Porcium Latronem declamantem; dixit sua lingua. Disertus est: Desiderans videlicet in eo Latini sermonis elegantiam, quum ingenium esset fœlix. Sed hunc Latronem Seneca cæteris omnibus anteponit.

Argutè.

6 Cassius Seuerus, quum ex senatusconsulto libri illius exurerentur: Nunc, inquit, superest, vt ipse viuus comburar, qui illos edidici.

Memoria.

Quod animo insculptum est, nisi cum uita eri pi non potest.

7 Facetè. Montanus Attili Butæ carmen recitabat: Quumque quidam indignaretur, quod toto die recitasset, negaretque ad illius recitationes accedendum, Nacta Pinarius ait. Nũquid possum liberalius agere? paratus sum illum audire ab exortu solis vsque ad occasum: gaudebat enim is poeta subinde repetere ortus, & occasus pescriptionem. Notat autem, & Horatius eos, qui ornatus gratia, vel immodicè, vel non suo loco affectant tales descriptiones:

At flumen Rheni, aut pluuius describitur arcus.

8 Vita præpostera. Quum a Montano recitarentur versus, quibus exortus solis describebatur. Varus eques Romanus dixit: Incipit Buta dormire. Rursus quum succederet descriptio occasus: Quid dicit, inquit, iam nox est? Ibo, & Butam salutabo: eodem scommate taxans, & affectatũ carminis decus, & Butæ præposteram uitam.

9 Prosperitas perpetua. Demetrius dicere solet, nihil sibi videri infœlicius eo, cui nihil in uita accidisset aduersi: quod oporteat talem hominem, aut sibi ignotum esse, ut qui nunquam sui periculum fecerit: aut dijs inuisum, ut quẽ preterierint, velut ignauum, nec idoneum ad fortunæ conflictum.

10 Adulatio. Libertinus quidam prædiues aiebat sibi facilem fuisse uiam ad diuitias, posteaquam pœnituerat ipsũ bonæ mentis. Sed hanc illiberalem uocem Demetrius grauiter castigauit, apud Senecam, per ironiam ostendens commodissimam ad parandam opes uiam, si quã impudentissimè quis aduletur.

11 Crispus Passienus dicebat adulationi non esse

esse claudendum ostium, sed aperiendum; verum ut solet amicæ, quæ impulit, grata est, gratior si effregit. Sensit non probandos eos, qui prorsus non ferunt vllam adulationem, quam ut affectare turpe est, ita ingerentem se non oportet omnino repellere. Prodest enim in hoc, ut homo perspiciat, qualis esse debeat.

Adulatio utilis.

12 Plancus aiebat, non esse occulto, aut dissimulatè blandiendum, quod periret procacia, si lateat. Fortasse pro procacia, quod erat scriptum, legendum est, procacio, ut sit sensus. Adulator ut procus captat gratiam: procus autem si tam tectè ambiat, ut puella non sētiat, perdit operam.

Adulatio tecta.

13 Latro Porcius, cuius ingenium supra modū miratur Seneca, fuit.n. illi condiscipulus, quum Maxillus rhetor exilitatē orationis suæ imputaret controuersiæ, diceretque: Necesse est me per spinosum locum ambulantem suspensos habere pedes: Non mehercule, inquit, tui pedes spinas calcant, sed habent. Nam alter ariditatem ingenij imputauit materiæ.

Salsè.

14 Asinius Pollio dicebat in causa uerecunda nunquam tentari debere improbam quæstionem: Notauit rhetores, qui in declamando mouerent quæstiones nihil ad causam facientes.

Coactæ.

15 Oscus rhetor erat non infacundus, sed illud dictionem illius vitiabat, quod nihil diceret absque schemate. Cui quum Pacates rhetor Massiliæ manè, siue ad mare occurrisset: Poteram, inquit, dicere aue Osce. Schematum affectatorem salutaui schemate, quum nusquam minus locus sit schemati, quam in quotidiana uulgarique salutatione. Per ironiam itaq; usus est occupatione, ut diceret, quod

Affectatio.

quod non decebat, quum sine tropo dicere posset aue Osce.

16 Furta sententiarum. Seuerus Cassius, qui alienas sententias paucis immutatis vocibus vsurparet pro suis, dicere solet eos esse similes furibus, qui poculis alienis mutarent ansas, ne possent agnosci.

17 Elemētia. Demonax dicebat nequaquam hominibus irascendum esse, si delinquerent, sed corrigenda vitia, nimirum exemplo medicorum, qui non indignantur ægrotis, sed morbo medentur. Nam hominis est peccare, dei vero, aut homini Deo proximi, emendare peccata.

18 Oratio mollior. Idem Phauorini dictionem vt nimiū compositam, ac mulieri congruentiorem quā philosopho, solet dicterijs incessere. Id indignè ferens Phauorinus adijt Cynicum percunctans quis esset ille, a quo derideretur: Homo, inquit, cuius auribus difficile est imponere Philosophum vt vestis neglectior, ita & oratio decet inaffectata.

19 Cynicè. Rogatus a Sophista quopiam, quod viaticum attulisset ad philosophiam, admodum Cynicè respondit, ὄρχεις, id est, testes: significans se nudum accessisse.

20 Barba nō facit philosophum. Alteri percunctanti, quam philosophiæ sectam potissimum amplectaretur: Quis, inquit, tibi indicauit me esse philosophum? Moxque vehementer secum ridens abijt. Interrogatus quid rideret; An non magnopere ridiculum, inquit, si tu me ex barba iudicas philosophū, ipse barbam non habens?

21 Salsè. Adolescenti lasciuius culto, qui quæstionē sophisticam proposuerat, nihil aliud respondit quam περαίνει ὦ παῖ. Vox anceps est ad cōficientem quod colligit, & ad obscœnum sensum. Cumque adolescens indignatus respondisset. At ego tibi virum ostendam. Demonax

nax admiranti similis: Quid, inquit, num e-
tiam virum habes?

Athleta quidam ab eo reprehensus q vi- 22 Toleranter
ctor in Olimpijs cultu molli floridoq; vtere-
tur lapide illi incussit in caput, ita vt sanguis
ex vulnere proflueret. Id factũ indignè feren-
tes qui aderant, hortati sunt, ut adiret procõ-
sulem. Nequaquam, inquit, ò viri ad procon-
sulem, sed ad medicum potius. Prius esse de
bet homini, vt malo accepto medeatur, q̃ vt
regerat in alterum.

Protheo cuidam obijcienti, quòd morde- 23 Liberè.
ret omnes, nec tamen Cynicum rueret: A-
mice, inquit, non viuis hominem.

Physico quodam multa de antipodibus 24 Friuola.
differente, ostensis in puteo umbris, rogauit,
num illos antipodas diceret: ridens absurdã
quæstionem: Quanquam nunc compertum
est esse veros antipodas.

Herodem sophista immodicè lugentem 25 Luctus.
Pollucis obitum præmaturum, quum vellet
illi currus & equos velut accensuro iungere
atque etiam cœnam apparare, adijt Demo-
nax: En tibi inquit, a Polluce literas: exhilata
to Herodi & quid vellet Pollux sciscitanti:
Incusat, inquit, te, quòd cuncteris ad ipsum
venire: significans Pollucem ad ipsum nõ re-
diturum, sed rectè parari currum, si vellet se
qui defunctum.

Alium quendam filij mortem inconsola- 26 Luctus.
biliter lugentem, & in tenebris abditũ adijt
certo promittens se filij umbram ab infe-
ris reuocaturum, si tres ex hominum nume-
ro sibi nominare posset, qui nullius luxissent
obitum. Quumque is cogitationem per om-
neis notos circumferens, ne vnum quidem
reperisset luctus expertem: Quid igitur, in-
quit,

quit teipsum discrucias homo, quasi nouum aliquid acciderit?

27 *Obsoleta.* Quum a quodam quæsisset aliquid, atque ille verbis obsoletis ac priscis responderet. Ego, inquit, amice te tunc percunctor, at tu perinde respodes, quasi regnaret Agamemnõ.

28 *Arrogantia.* Ad Agathoclem Peripateticũ arroganter iactantem, sese & solum & primũ esse dialecticorum: Si solus, inquit, es, qui primus esse potes? si primus, qui solus?

29 *Absurdè.* Quum apud Athenienses audisset præfatione solenni a sacris submoueri barbaros, rogabat quamobrem id facerẽt, quum ea sacra tradidisset ipsis Eumolpus, natione Thrax, nimirum barbarus.

30 *Facetè.* Quum legatus nauigaturus in Asiam, nauem conscendisset, & a quodam interrogaretur, num metueret, ne naufragio eiectus a piscibus deuoraretur: Quid, inquit, metuam a piscibus qui tot pisces deuorarim?

31 *Nemo sui iudex.* Quendam infęliciter declamãtem admonuit, vt sese diligenter exerceret: quumq; is respondisset, Nunquam apud me non declamo: Nil igitur mirum, inquit, si dicis ineptè, qui hactenus semper stulto auditore solitus sis vti.

32 *Ambiguè* Quum Athenis quidam Romanus senator filium ad Demonactem adduxisset, eleganti forma, vestitu delicato, ac delicijs effęminatũ, diceretque, Salutat te ò Demonax filius meus: Pulcher est, inquit, & te dignus, & matri non absimils. Vtrumque poterat dici in laudem. Nunc patrem notauit ex filij moribus, & matri similem dixit mollem, eui ratum delicijs.

33 Senex quidã Romanus bene robusto corpore, qui armatus sese ad palum exercuerat, rogauit

rogauit Demonactem num magna uehementia uideretur depugnasse: Nimirum, inquit, aduersus hostem ligneum: innuens illum in vera pugna fore meticolosum. — Pugna ludrica.

34 Vestis. Cuidam qui purpura indutus sese insolentius ostentabat, in aurem dixit. Heus tu, hoc ante te gestabat ouis, & ouis erat: significans illum nihilo minus stupidum esse, etiam si gestaret purpuram.

35 Fortitudo. Quum aliquando in balneis refugeret ingredi aquam feruentiorem, & alius illum appellaret meticulosum: Quid, inquit, an hoc pro patria passurus essem: Sentiens temeritatis esse non fortitudinis, subire periculum ni ob causam grauem, & honestam fiat.

36 Salsè. Admeto poetæ insulso iactanti epigramma monostichon, quod testamento mandâsset suæ addendum statuæ. Carmen erat: Corpus humo tegitur. Admetus ad astra volauit. Rũdit adeo sibi placere carmen, vt magno emptũ cuperet, si iã nunc esset adscriptum: Tectè optans illi mortem, qui vita erat indignus.

37 Senectus. Demonacti seni crura intumuerant, id videns quidam. Quid isthuc, inquit, mali est Demonax? Tum ille. Charon, inquit, me momordit. Pro cane dixit Charontem, innuens senectutem vicinam.

38 Ad Lacedæmonium flagris sæuientem in seruum. Desine, inquit, te seruo tuo similem ostendere. Seruus enim est, qui suis cupiditatibus imperare non potest.

39 Arrogantia. Cynico cuidam arroganter iactanti pallium, & peram, & baculum, ac subinde vociferanti, se Antisthenis, Crateris, ac Diogenis sectatorem esse: Impudenter, inquit, mentiris, quum sis Hyperidæ discipulus. Allusit ad vocem ὑπερίδειν, quod est per arrogantiam

gantiam despicere. Est autem, & rhetoris nomen Hyperides.

40 Mollicies. Proconsul Cynicum quendam, a quo publicè fuerat proscissus ob unguenta, ac mollitiem, ad supplicium abripi iussit. Hic deprecator aderat Demonax dicens ignoscendum Cynico, si quid dixisset mordacius, id esse sectæ vitium non hominis. At quum proconsul nõ negaret veniam, sed si quid simile denuo committeret, rogaret, quas pœnas esset daturus: Profecto, inquit, Demonax, tum hominem totum inungi, ac forcipe velli iubebis: plus quã Cynicè momordit qui Cynicè mordacitatis agebat patronum.

41 Grauiter. Alteri cui Imperator ingentem exercitum commiserat, sciscitanti, quomodo posset delegatam prouinciam, quam optimè gerere: Si, inquit, ira vacaris, & quam minimum loques plurima audieris. Ira ad omnem fructionem inutilis est, & prouerbio quoque Princeps iubetur, & æqua, & iniqua audire.

42 Facetè. Rogatus an philosophus etiam placetis vesceretur: Quid, inquit, num putas apes stultis tantum mellificare? Placente melle condiebantur, saccari vsu nondum reperto.

43 Iocosè. In Ruffinum claudum multo tempore familiare Peripateticis dixit, nihil esse turpius Peripatetico claudo. Allusit huc, quod Peripatetici dicuntur ab inambulatione, quæ non conuenit claudo.

44 Monitor. Epicteto Cynico suadenti, vt vxore ducta daret opera liberis, neque enim id indignum esse philosopho: Da mihi, inquit, vnam e filiabus tuis. Notans illum ineptè suadere alteri quod ipse non faceret.

45 Ambiguè. In Herminium Peripateticum, qui semper in ore habebat decẽ Aristotelis Categoricas, ita

ita lusit: Equidem arbitror Hermine te non indignum decem categorijs. Iocus ex ambiguo vocis. Categoriæ Græcis, vel prædicamenta dicuntur, vel accusationes.

46 Adulatio.

Bion eos qui auscultarent adulatoribus, dicebat esse similes amphoris, quæ auribus circumaguntur.

47 Laudata virtus.

Pindarus cuidam commemoranti, quod ipsius laudes vbique prædicaret: Ego, inquit, pro isto officio bonam reponam gratiam, efficiens vt vera prædices. Vera virtus nihil moratur hominum laudes. Eas qui prædicant, plus debent ijs, quos laudant, quam ipsis debent, qui laudantur.

ALPHON ARRAGONVM REX.

1 Iustè.

Eques quidam ingens patrimonium per luxum, ac libidinem absorbuerat, atque insuper magnam æris alieni vim contraxerat. Pro hoc intercedentibus quibusdam apud Alphõsum Arragoniæ regem, ne saltem quæ debebat, corpore luere cogeretur, Alphonsus respõdit: Si tantam pecuniam, vel in sui regis obsequium, vel patriæ commodis, uel subleuandis propinquis impendisset, audirem: Nunc quoniam tantas opes impendit corpori par est, vt luat corpore.

2 Eruditio.

Commemorantibus quēdam ex Hispaniæ regibus dixisse, non decere Principes viros scire literas, exclamauit eam vocem bouis esse, non hominis. Non omnes literæ conueniunt Principi, sed eæ quæ politicen tradunt, aut ethicen, quæq; ne rectè, ac secus gestorum exempla commonstrant, id quod facit historia.

3 Cautè.

Hunc quum adissent legati Matricienses, in quorum agris tum agebat Alphonsus, consulentes vtri iuberet ipsos gratificari, Nicolao ne Picinino, an Francisco Sfortiæ,

respon-

respondit ambos pro amicis habendos, sed nihilo secius ab ambobus tanquam ab inimicis cauendum. Id temporis inter Nicolaũ, & Franciscum simultas intercedebat, ac Rex nondum statuerat utrum uellet in societatẽ recipere, cum utrumque ob dissidium non posset.

4 Coniugiũ tranquillum.

Idem dicere solet, ita demum matrimonium tranquillè citráque querimonias exigi posse, si maritus surdus fiat, uxor cæca: innuẽs, opinor, fœmineum genus obnoxium esse zelotypiæ, atque hic oriri rixas, & querimonias: rursum maritis permolestam esse uxorũ garrulitatem: qua molestia cariturus sit, si fiat surdus: nec illa uexabitur adulterij suspitione, si careat oculis.

5 Integrè.

Aiebat si sibi contigisset nasci temporibus quibus Romana respubl. florebat, se constructurum fuisse contra curiam templum Ioui Po[?]torio, in quo prius quam uenirent in senatum patres conscripti, odium, amorem, ac priuatos affectus omnes deponerent. Allusit ad priscorum morem, qui Iouem multis cognominibus insigniebant, nunc Statorem, nunc Gamelion, nunc Genethlion, nunc Philium, nunc Xenion appellantes. At si tam multa possit Iupiter, illud in primis præstandum erat, ut in synodis, in iudicijs, in senatibus in quibus de Repub. consultatur, nihil haberent momenti affectus priuati. Nam hi sunt qui frequenter, & ciuitates, & regna bellis committunt, ac pessundant denique.

6 Saltatio fœda.

Quum fortè mulierem quandam impudentius saltantem aspexisset, expectate inquit. Mox Sybilla edet oraculum: Sentiẽs saltationem insaniæ genus esse. Sybilla autem uates, non edebat oracula, nisi furore

correpta,

correpta. Mihi quoque sæpenumero qui saltationem tumultuosam agitant, nisi sunt afflati furore quodam, præsertim fœminæ.

7 Lenitas.

Admonitus ne nimia lenitas exiret in contemptum, & ex contemptu nasceretur pernicies: Magis, inquit, cauendum, ne seueritas conciliet inuidiam, vnde maius exitij periculum.

8 Postulator improbus.

Quum eques quidam ab hostibus captus, & ab ijsdem emissus carcere, regē adisset, in solatiū calamitatis multa postulauit ab eo, & impetrauit. Quo digresso rex dixit ad familiares: Disperеam, inquit, ni metui, ne vxorem etiam meam deposceret eques meus.

9 Ociū dulce.

Familiares illi rusticum quendam uelut ignauiæ exemplū ostenderunt, qui porrectus humi vescebatur uuis. Hic rex, vtinam mihi sic per ocium commedere datum esset a superis. Simile quiddam narratur de Ptolomeo rege, quū antea se iactaret reperisse immortalitatem, tandem podagra discruciatus, cōspicebat Aegyptios aliquod plebeios sic temere apud flumen discumbentes: Vtinam, inquit, saltem ex istis unus essem.

10 Pro fusio fundo caret.

Equiti subinde aliqd a rege flagitanti, sed mox quod acceperat profundēti: Si pergam, inquit, tibi dare quæ petis, citius me pauperem effecero, quam te diuitem: nam qui tibi donat, nihil aliud, quam aquam infert p̄ tuso dolio.

11 Ciuiū charitas.

Interrogatus quos è ciuibus haberet charissimos, Qui magis inquit, pro me metuunt quàm me. Sentit illos esse ex animo amicos, qui principem magis amant, quàm timent.

12 Ambitio principū.

Aiebat olim inter Iouem, Neptunū & Plutonem omnium rerum partitionem trifariam esse factam, & horum vnumquemque

sua sorte contentum esse, nec occupare alie na:at inter homines, neminem sua portione contentum esse,nec vllam portionem esse stabilem,sed omnes πλεονεκτεῖν.

13 Eruditio. Percunctantibus vtri rei plus debere se fateretur,libris an armis: Ex libris,inquit,& arma & armorum iura didici: hac uoce profitens se libris debere omnia.

14 Clemēter. Magnopere laudare solet dictum nescio cuius, hostibus fugientibus pontem argenteum extruendum esse: siue quòd existimaret multo optabilius esse, hostes in fugā uertere, quàm occidere: siue quod putaret hostes pecunia solicitandos, vt ab acie discederent.

15 Facetè. Dicebat sibi uideri eos maximè insanire qui vxorem fugitiuam perquirerent: Significans magnæ fęlicitatis esse ab improba muliere liberari.

16 Grauiter. Improbo cuidam ac uecordi iactanti repperisse se virum sapientem, Et qui fieri potuit, inquit,vt sapientem dignosceret stultus?

17 Regū cura. Cum cœnanti senex quidam importunus & garrulus sine fine obstreperet, exclamasse fertur & dixisse Asinorum conditionem esse potiorem quàm regum. Nam illis dum pascūtur dominos parcere, regibus neminem.

18 Fortiter. Demetrius graui calamitate affectus,dixit referente Seneca: Hoc vnum dij immortales queri possum, quòd non ante hac mihi uolūtate uestram notam fecistis, Prior enim ad ista uenissem,ad quę nunc uocatus, adsū, Maluissem offerre,quam tradere.

FINIS

INDEX

PERSONARVM.

sua sorte contentum esse, nec occupare alie na:at inter homines, neminem sua portione contentum esse,nec vllam portionem esse sta bilem,sed omnes πλεονεκτεῖν.

13 Percunctantibus vtri rei plus debere se fa-
Eruditio. teretur,libris an armis: Ex libris,inquit,& ar ma & armorum iura didici: hac uoce profitens se libris debere omnia.

14 Magnopere laudare solet dictum nescio
Clemēter cuius, hostibus fugientibus pontem argenteum extruendum esse: siue quòd existimaret multo optabilius esse, hostes in fugā uertere, quam occidere: siue quod putaret hostes pecunia solicitandos, vt ab acie discederent.

15 Dicebat sibi uideri eos maximè insanire
Facetè. qui vxorem fugitiuam perquirerent: Significans magnæ fęlicitatis esse ab improba muliere liberari.

16 Improbo cuidam ac uecordi iactanti repe-
Grauiter. risse se virum sapientem, Et qui fieri potuit, inquit,vt sapientem dignosceret stultus?

17 Cum cœnanti senex quidam importunus
Regū cum. & garrulus sine fine obstreperet, exclamasse fertur & dixisse Asinorum conditionem esse potiorem quàm regum. Nam illis dum pascūtur dominos parcere, regibus neminem.

18 Demetrius graui calamitate affectus,dixit
Fortiter. referente Seneca: Hoc vnum dij immortales queri possum, quòd non ante hac mihi uolūtate uestram notam fecistis, Prior enim ad ista uenissem,ad quę nunc uocatus, adsū,Maluissem offerre,quam tradere.

FINIS

INDEX PERSONARVM.

A

c.Fim-

D

E

F

G

gera-

D

E

F

G

gera-

nec-

sextus

Valen-

INDEX

INDEX SENTENTIARVM.

A

affe-

INDEX.

ani-

auda-

Calli-

cura-

INDEX

INDEX

gra-

gera-

M

N

ne-

sextus

Valen-

V

X

Z

INDEX SENTENTIARVM.

affe-

ani-

auda-

gra-

Labor

L

liber-

medi-

nomi-

nomi-

Pla-

P

P

Q

R

S

uis

FINIS.